UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

R. P. Honorati Fabri, Societatis Jesu Theologi, Apologeticus Doctrinæ Moralis Eiusdem Societatis

Fabri, Honoré

Coloniæ Agrippinæ, MDCLXXII

Christiani Kortholti Germani Rostochiensis, Valerianus Confessor in examen vocatus atque rejectus, & ejusdem demonstratio paralogismi convicta. Item scandali Ecclesiæ Romano Catholicæ afficti à ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-94565

Visual Library

IHS

CHRISTIANI KORTHOLTI GERMANI ROSTOCHIENSIS, VALERIANUS CONFESSOR, IN EXAMEN VOCATVS ATQVE REIECTVS,

Et ejusdem Demonstratio Paralogismi convicta.

ITEM

Scandali Ecclesiæ Romano-Catholicæ afficti à Larvato quodam Theophilo, vanitas demonstrata.

ID EST,

Utriusque Opusculi brevis confutatio, in duas partes distincta,

AVCTORE

CHRISTIANO FABRO, GALLO-SEBVSIANO.

LECTORI.

IÆ Opuscula paulò tardiùs in meas manus venerunt, MI LECTOR; quæ cum à nullo confutata fuisse, intellexissem, illorũ refutationẽ ultrò suscepi; rem tibi gratissimam fore, mihi persuadeo; quis enim Reos insontes ab impositis falsis criminibus, afflictisque horrendis calumniis vindicari, ægrè ferret? Brevis confutatio breviorem accusationem excepit; ut æqualis utraque & par esset, & alteri altera prò debè consentiret. Sed cur hæc, inquies, Iesuitæ ante non refutarunt? cum illorum maximè interesset: neglexere, haud dubiè; cum enim crimina ab istis Hominibus, iis afflicta, ab omni verisimilitudine aliena essent; calumniam per se ipsam diffl ari prudentissimè crediderunt: quare risu potius, quàm indignatione res hujusmodi excipendas esse putarunt. Ego verò non item; sed existimavi, nihil prorsus, quantumvis inverisimile, hoc tempore, negligendum: Licèt enim apud eos, qui Iesuitas, vel leviter norunt, ridiculum & absurdum dictu sit, Hæreticos illos & Atheos dici; quia tamen non desunt alii, qui eamdem fabulam agant, operæ pretium esse duxi, eadem opuscula refutare, ne fortè silentium, pro tacita confessione à quibusdam simplicioribus haberetur. Accedit, quod hujusmodi calumniatores & libellorum famosorum auctores, nisi comprimantur, ac retundatur illorum insolentia, longè audaciores ad novà scribenda, & insolentiores evadunt; in mansuetis vestitur non est ponendum, si coerceantur & obtundatur os loquentium iniqua.

Quod verò ad auctores attinet; utrumque Heterodoxum esse arbitror; primus nimirum Christianus Kortholtus, abunde se prodit; alter latere studet; sed loquela illum satis manifestat; nomen tamen Theophili fictum esse constat; nec facile illum apud Germanos reperias. Vt ut sit, refellendum esse duxi, quia reprehensibilis erat; tuum erit, judicare, MI LECTOR: de Valeriano nihil prorsus dixissem, nisi uterque mihi præsens occasionem illum appellandi: loca enim ex illius Apologia excerpta, & Iesuitis opposita, mihi certè rerudita fuerunt; ne si ea darem refelli, à me non posse, ultrò fateri viderer; de illo tamen nihil, nisi tritum rotorium: sed jam diutiùs hæreo in limine; ad rem venio.

PARS PRIMA.

CHRISTIANUS FABER SEBUSIANUS, AD CHRISTIANUM KORTHOLTUM, ROSTOCHIENS.

UT demonstrationum, solidarum præsertim, ac germanarum amantissimus sum: ita fastosus ille titulus, quem Libello tuo præfixisti, Christiane Kortholte, summâ profectò admiratione animum meum perculit; hunc enim titulum libellus tuus præfert. *Christiani Kortholti S. Theolog. D. Valerianus Confessor, hoc est, solida demonstratio, quod Ecclesia Romana hodierna non sit vera Christi Ecclesia, deducta ex Valeriani Magni Capucini Theologi apud Pontificios celebratissimi & Missionarii Apostolici Apologia, contra impostoras Iesuitarum*: quàm magnificè, quàm thrasonicè; libellus duorum foliorum, ut Typographi vocant, magnificum illum titulum præfert; sed relego vestigia.

Breves in præfixum titulum notæ.

Christiani Kortholti S Theolog. D. Christianus, non Catholicus, solo cognomine Theologus; Doctor etiam, si superis placet, & rude donatus, quisquis à vera fide aberrat, Theologus non est; quisquis hæresim profitetur, erratque in doctrina, Doctor esse aut dici nequit, nisi Rostochiensis.

Valerianus Confessor. Plus æquo demissè loqueris; Confessorem facis Valerianum, quem tamen alii Martyrem proclamarunt; utpote qui per fas & nefas, ut ajunt, ac per summam injustitiam, in carcerem detrusus est, & dum Romam deportaretur, Salisburgi mortalem hanc vitam cum beata illa commutavit: hæc autem, ut ipse, aliiq; ejus defensores graviter conqueruntur, ac præ cæteris quidam, sub ficto Theophili nomine, à Romano Pontifice Alexandro VII. injustè passus, quem in hoc, lethalem noxam admisisse, per summam scilicet modestiam demonstrant, aut saltem dictitant à se demonstrari; quod scilicet insontem Valerianum in vincula conjici, ducique Romam jusserit; nec non Jesuitas moralis doctrinæ corruptores, Decalogi destructores, Hæreticos & Atheos manifestos, contra *juridicas*, ut vocant Valeriani accusationes, seu delationes sæpè ac sæpiùs repetitas, fovendos & defendendos susceperit; ita modestè loquuntur de Christi Vicario & visibili Ecclesiæ Capite. Tu sanè longè demissiùs; Valerianum quippe non Martyrem facis, utilli; in Confessorum album retulisse contentus; Palmam illi fortè invidisti, ut eam tibi arrogares, in hoc tuo de Romana Ecclesia triumpho, sic enim pergis.

Hoc est, solida demonstratio, quod Ecclesia Romana hodierna non sit vera Christi Ecclesia. Si hoc revera demonstras, de Papatu, atque adeò de nobis Catholicis actum est; quis enim demonstrationi, solidæ præsertim non cedat? vereor tamen, ut pro votis res tibi succedat, & hæc tua demonstratio vix in elenchis, nedum in Topicis locum habitura sit, ut paulò post tibi demonstrabo; illam enim solidam non esse ostendam, sed prorsus inanem, omnique demonstrationis energia vacuam. Hodiernam porrò Romanam Ecclesiam appellas, non verò antiquam; sed hanc aliam esse ab illa, priùs ostendere debueras; hoc tamen probandum non suscepisti; laudo prudentiam; quia nunquam probare potuisses: ut enim idem modò Rhenus est, qui tempore Julii Cæsaris fuit, licèt unda undæ succedat; ita eadem est Romana Ecclesia hoc sæculo, quæ antiquo tempore fuit, eâdem scilicet fide instructa, eadem religione informata, quæ licèt nonnullam in ceris ritibus mutaverit, quod revera pro ea, qua pollet potestate, facere potuit, hæc quippè juris humani, ut ajunt, non verò divini res est; in fide tamen & sacris religionis dogmatis, nihil unquam mutavit: nonnulla quidem, quæ paulò obscuriora esse videbantur, in conciliis, vel definitionibus Apostolicis apertiùs & explicatiùs declaravit, nullum tamen, quod vestri hucusque nobis exprobrare non cessant, novum articulum fidei condidit; eadem credimus, quæ Patres nostri crediderunt & annunciverunt nobis, ea scilicèt omnia, quæ Deus revelavit & revelata nobis Ecclesia proposuit; ac proindè ut Deus revelando, ita Ecclesia revelata omnibus Christi fidelibus proponendo, nec falli potest, nec fallere; fac enim, alterum ex his deesse; fides incerta vacillat, cum tamen certam & firmam esse, oporteat: itaque ut Regnum aliquod idem manet, quod antiquam interrupta Regum sibi succedentium serie gaudet, servata præsertim eadem regiminis forma; ita idem manet Christi Regnum, nimirum Ecclesia, quod nunquam interruptam suorum Principum Romanorum, scilicet Pontificum seriem agnoscit, quæ cum ita sint, vel indè ruit tua demonstratio, cum ut à subjecto supposititio: sed pergamus ad alias tituli partes.

Deducta ex Valer. Magni, Theologi celebratissimi, & Missionarii Apostolici apologia, contra impostoras Iesuitarum. Hujus consequentiæ, ut ajunt, vim dicitiam infrà, & evincam, à te, ut par esset, rectè non deduci, in quo ineptum Logicum agis, licèt enim planè constaret, de iis impostoris, & revera falsa crimina per calumniam à Jesuitis Valeriano affixa fuissent, non tamen ex hoc dato, & non concesso, tua illa solida demonstratio sequeretur: Undenàm, an Theologi partes & nomen impleas, qui ne logicam quidem tenes. Deindè, cùm nullæ unquam impostoræ Valeriano à Jesuitis affictæ fuerint, nulla crimina, seu vera, seu falsa imposita, tuum illud antecedens, licèt alioquin ex eo prædictum consequens, id est, tuam illam demonstrationem rectè deduci daremus, pari vitio laborat; falsum est, chi-

mæ-

mentum est, & à subjecto supposititio; ac proinde ridiculè eo loquitur. Sed inquies, Apologia Valeriani prostat; ita est, sed chimærica; defendit se ipsum ille; at nullus eum offendit; accusationes refellit sine multa recriminatione, sed nullus accusat, refellit sine actore; extat apologia sine actione, quæ redit ad injuria, bellum sine hoste. Denique Valerianum Theologum esse, non inficior; at celebratissimum vel celeberrimum esse, nunquam audieram: quis enim celebrem illum reddere potuit? & verò hoc mihi valde mirum accidit; pauci enim sunt libri recentioribus editi, in quibus res Theologiæ discutiuntur, quos diligentissimè non lustraverim, nunquam tamen in iis Valeriani nomen etiam inter homines mobolimihi legere contigit, nulla unquam illius mentio facta est, me saltem audiente, in Doctorum circulis, in Academiarum lycæis, in quapiam scena literaria; accedit, quod nonnulla ejusdem Valeriani opuscula, quæ in meas manus venerunt, vix cum essem eximium & celebrem, quàm dicis, vix mihi persuadent; de luce mentis libellum edidit, ipsis tenebris obscuriorem, de vacuo alterum, vacuum omni ratione, præterquam quod aliorum inventa sibi vendicet, nimirum experimentum mercurii in erecta fistula erantis, quod tamen primus omnium doctissimus Torricellius invenit; præterea in eodem libello, supremum fistulæ segmentum vacuum, vel saltem conatur, locum sine locato esse, asserit, & frustrà persuadere conatur; constat enim vacuum non esse: unitum sanè sibi arrogat, eoque singulari illius modestia prorupit, Mersenno teste in 1. *præfatione* 3. *Novarum observationum*, ut nec apud Aristotelem, nec apud illius interpretes, seu Græcos, seu Latinos, veltantulum veræ Philosophiæ invenire possit dicar: castigat etiam ibidem Mersennus illius negligentiam, alioquin in ejus laudes effusus, quamquam opinor, ironicè, quod Mercurii gravitatem gravitatis aquæ decuplam esse statuat; in quo certè hallucinatur, cum illa sit multò major, illum igitur omnino gratia, magnum Theologum ultrò dixi, nemo tamen celebratissimum esse admittat; Missionarium item Apostolicum libenter agnosco, quamquam Apostolica detractantem imperia, & libros in lucem editis, contendentem, se ad obsequendum Apostolicis decretis minimè teneri; bonum certè Apostolum, seu Missionarium Apostolicum: & laude titulo.

IN PRÆLIMINAREM *Epistolam Commentariolum.*

Hic sanè eruditum agis, illudque tuum consilium exponis, quo Christi & Pauli exemplo, multi ex sanctis Patribus usi, ut Gentilium errores confutarent, eorundem testimonia contra ipsos adduxerunt; illudque, quod subdis, Catholicorum castra hoc eorum genere oppugnata, immò expugnata fuisse à Joanne Gerhardo, & Joanne Georgio Dorscheo, veritate alienum est; hoc quidem adstruis, quod votis fuit, eos tamen fefellit eventus, & Theologorum omnium ludibrio exposuerunt: quid enim ridiculum excogitari possit, quàm id, quod ipsis Doctoris scilicèt Angelici & magni Bellarmini testimoniis, Catholicam fidem expugnari; sed hoc cui hoc mirum accidit, cum vobis id maximè sit, ut non modò recentiorum Catholicorum scriptis in alienum sensum detortis, doctrinam Catholicam, perperam licèt, impugnetis, verùm etiam Sanctorum Patrum loca & Sacri Textus oracula, ad hunc ipsum finem in sinistrum sensum deflexa adhibeatis: Calvinus Augustinum, alii alios, Lutherani & Anabaptistæ, nihil nisi Sacrum Textum crepant: ut ut sit, in nostrorum auctorum messem, falcem vestram temerè mittitis; licèt enim aliis in rebus inter se nostri plerumque dissentiant, in iis tamen, quæ sunt divinæ fidei, Doctores Catholici ita inter se conveniunt, ut ne unus quidem ab alio dissentiat; ab hoc more alieni estis; vix duos ex vobis reperiri liceat, qui de fide conveniant; nec mirum, cùm enim singuli privato spiritu ducantur, in quo vivam suæ fidei regulam statuunt, & cum privati spiritus diversi sint, diversas etiam regulas esse necesse est. In scriptura, inquies, certam fidei regulam habemus; regulam certè, sed non vivam; nempe scriptura illa continet, quæ revelata sunt, ut fatentur ultrò omnes Catholici; sed si de hac ipsa scriptura, vel de locorum difficilium sensu, controversia oriatur; (non negas opinor oriri quotidiè) quis amabò me doceat verum & legitimum sensum à spurio & falso distinguere? sed hæc mitto, ut tuis vestigiis insistam; subjicis enim, Apologiam Valeriani Magni contra Jesuitarum impostoras, in tuas manus venisse, unde luculenta testimonia eruere possis, idque nullo negotio, quibus irrefragabiliter demonstres, Ecclesiam Romanam hodiernam, veram Christi Ecclesiam non esse. Ostendam infrà, mi Christiane, non modò illud à te non demonstrari, sed ne quidem ullâ probabili ratiuncula probari; quod ut faciliùs expediam, eamdem refutationis methodum inibo, quam in actione tua inisti, adscriptis scilicet paribus numeris, ita ut singuli singulis respondeant.

§. I.

Primo loco & ante omnia, dicis exemplaria Valerianæ apologiæ ita subducta, nec non suppressa fuisse, miris malisque Jesuitarum artibus, ut jam illius copia vix paucis fieri possit. Sed hoc eadem facilitate à me negatur, qua sine teste omnique probatione à te adstruitur: Liber editus est reticito loci & typographi nomine, citra ullam doctorum approbationem, & superiorum licentiam; haud secus, quàm alii libelli famosi in lucem prodire solent: quamobrem, cum vænalis non prostet, saltem in civitatibus Catholicorum, quis enim Bibliopola in eas pœnas incurrere non metuat, quæ per leges contra libellos famosos, eorumque auctores latas, statuuntur; cum etiam furtim & clam, pro more, distrahatur, nihil mirum, si non veniat in multorum manus: quod autem Jesuitæ illum supprimi curarint, falsissimum est; sine teste nihil tale admitto; tu partes actoris agis; hoc tibi probandum, quod adstruis; nullam enim suspectæ, aut nullius fidei homo, fidem meretur, nisi ea probet, quæ dicit. Unde est, quod tuæ demonstrationi malè ac pessimè augurer, quam ita malè statim initio adornas, ut à fœdissimo mendacio exordium ducas.

§. II.

Hoc exordio præmisso, ad narrationem te accingis, & breviter exponis congressum Rheinfelsæ habitum inter Valerianum & Haberkornium, in quo præfatus Valerianus hæc protulisse fertur. *Candidè fatemur, non extare argumentum Catholicum ex sacro textu, quod inferat hanc thesim. Post ætatem Divi Petri, Pontifices Romani successores ejus habent authoritatem infallibilem in proponenda ac declaranda universæ Ecclesiæ, ex Cathedra, fidei Christianæ doctrina. Hanc inquam thesim non quimus inferre ex solo sacro textu, sed neque ab autoritate Iudicis Ecclesiastici possumus præcisè, sine argumento theologico confirmare illam thesim; nos enim inter decreta Ecclesiastica fidem concernentia, nullum scimus, quod Pontifici Romano expresè tribuat infallibilitatem authoritatis.* Hæc narratio exordio planè consentit; ut enim hoc ex falsis compositum est, ita illa ex repugnantibus contexta, quod miror, à Rostochiensi Theologo non animadverti; nempè hanc thesim esse de primatu Romani Pontificis, expresè habetur *in dicta Apologia pag. 10. & 26.* & passim alibi; Immò paulò ante præmiseras, *postulari tantùm, ut unus primatus Romani Pontificis confirmetur, siquidem eo concesso, securi communicamus in fide cum illo: Candidè fatemur,* & cætera, ut suprà, hoc posito, en tibi repugnantia; *hanc thesim*, inquis, pro Valeriano, *ab authoritate Iudicis Ecclesiastici confirmare non possumus; probamus tamen*, ut ais paulò post, *ab authoritate Iudicis Ecclesiastici has septem propositiones*, quarum secunda est, *Pontifex Romanus primatum tenet in universum orbem.* Probamus, non probamus, probare possumus, probare non possumus, nunquid hæc repugnantia non sunt?

Hîc etiam duo adverto & adnoto; primum est, te ac tuum Valerianum crassissimo errore teneri; Thesis enim, quæ hîc apponitur ad infallibilitatem, ut vocant, Romani Pontificis, in declaranda toti Ecclesiæ doctrina fidei, spectat; hanc autem confundis cum ejusdem primatu, licèt duo sint omninò diversa; nemo enim Catholicorum est, qui primatum ut dogma Catholicum non teneat & credat; non tamen ita fortè omnes prædictam infallibilitatem, de quo aliàs tecum, & cum aliis paulò fusiùs agam; alterum verò est, quod jam Celsissimus Princeps Ernestus Landgravius in sua ad Valerianum Epistola observavit, Valerianum initio dixisse, prædictam thesim ex Sacro Textu probari non posse, infrà verò ita correxit, *ex solo Sacro Textu*: ut autem aliquis Auctor castigetur, necesse profectò non est, ut cuncta ab eo prolata, aut scripta, censura & nota digna sint; vel unica propositio ad hunc finem sufficit; quælibet enim propositio seorsim consideratur & discutitur, alioquin nullus unquam liber configi posset, cum fieri non possit, quin aliqua bona contineat: immò Hæreticis vestris hoc satis solemne est; ut vel casu, vel quod faciliùs crediderim, data opera, repugnantia involvant; quam multa in Luthero & Calvino, quibus alios Novatores adjungo, inter se repugnantia invenies. Prima igitur illa Valeriani propositio, *Primatus Romani Pontificis ex Sacro Textu probari non potest*, censura & nota est digna; licèt alia, quàm postea subjunxit, *Primatus Romani Pontificis ex solo Sacro Textu probari nequit*, utcumque defendi possit; priorem tamen seorsim consideratam censuræ & notæ non eximit; nihil enim obstat, eumdem auctorem non diversa modò, verùm etiam repugnantia docere; exemplum tibi suggero: fac aliquem hanc propositionem tueri, *homo non constat ex anima rationali*; nemo certè inficiabitur, quin Hæretica censenda sit? licèt alio loco hanc habeat, *Homo constat ex corpore & anima rationali*, vel hanc, *Homo non constat ex sola anima rationali*, compara illas propositiones cum propositionibus Valeriani, & videbis, parem esse utrimque rationem; sed pergamus.

§. III.

Hanc Valeriani assertionem ita bilem Jesuitis movisse dicis, ut Joannes Rosendallus, qui Principi Ernesto à confessionibus erat, libellum ediderit, in quo, erroneam doctrinam Valeriano affingat, quasi is dixisset, Primatum Pontificis ex Sacris literis probari non posse; eumque cum sociis Capucinis malignè traduxit, quasi hi doctrinam hæreticam prædicto Principi ejusq; nobilissimæ conjugi insinuassent. Contra hunc libellum, nonnemo ex Catholicis Apologiam pro Valeriano edidit, quæ tamen Coloniæ flammis tradita est; imò ipse Valerianus contra Jesuitas calamum strinxit, edita epistola ad Bartholomæum Ruthenum, quæ ut in Cæsaris & Pontificis aliorumque Principum manus veniret, idem Valerianus, ut ipse testatur, impensè procuravit & obtinuit. Hæc summa eorum est, quæ nunc, fuse prosequeris: res autem ita gesta est, prout Celsissimus Landgravius in sua ad Valerianum Epistola typis mandata ingenuè testatur.

Sebastianus Kurtius Calvinianæ sectæ minister libellum vulgarat contra Doctorem Catholicum, in quo fœdissimè Catholicis hoc nomine pueriliter insultabat, quod juxta Valeriani sententiam, ex actis congressus Rheifelsini perspicuam, Primatum Romani Pontificis, ex Sacro Textu probare non possent: & cum Celsissimus Landgravius Hermannus Principis Ernesti frater, ejusdemque cum Kurtio sectæ, sibi omninò persuasisset, præfatum libellum refutari non posse; Ernestus, qui per id tempus fortè aderat, & ægrè, immò ægerrimè ferebat, fratri natu majori impositum fuisse, Rosendallum quem in Hassiam secum duxerat, enixè rogavit, ut breviter & solidè, more suo, ei rat enim vir apprimè doctus, Kurtianum opusculum refelleret; Rosendallus Principi morem gessit, scripto libello, in quo hæc habet, Valerianus tamen nunquam appellato. *Quando aliquis Catholicus auctor in modo ratiocinandi, ex ignorantia, vel malafiderantia, aut ex alio defectu, aliquid scribit, quod aliter scribendum fuerat, id Hæretici sic præcisè accipiunt, quasi id non proveniret ab aliquo particulari homine, sed universaliter à Catholicis; hac ratione non debuisset excitari tantus rumor, ex eo quod aliquis existimavit, non posse ex divinis probari primatum Romani Pontificis, &c.*

Hæc tota est calumnia à Rosendallo, & ab universa Societate Valeriano, ut ipse toties ingemit, per summum scelus afficta; hæc illa studiosissimè & universalis traductio; & sanctè juro, nihil aliud à Jesuitis contra illum de hoc argumento Theologico editum fuisse; licèt ab eo tempore, varii libelli famosi ob hanc dumtaxat offensionis suspicionem & umbram, tum à Valeriano, tum ab aliis ejus gratia contra Jesuitas vulgati fuerint; undè fortè nonnulli

...mentur constantem Jesuitarum patientiam, & ob-...tionem, quamvis alioquin sanctum & christianum ...minum, quod penè omnem superat fidem: Præ-...dium Bartholomæus Ruthenus, alias ex oppido ...in Westphalia, & acerrimam satyram edi-...Rosendallum, ejusque socium, sed Il-...simi Nuntii auctoritate, tum in librum ideo ...dictum, tum in auctores Colonia ejectos, ...vertitum est: libellum hunc horrida illa, to-...& lutulenta condita Valeriani epistola ad eumdem ...ventoram scripta illico excepit, in qua de Je-...vehementer expostulat, quod ab iis pro infa-...tereo & nequissimo nebulone traduceretur. ...o Jesuitæ contra illum? nihil prorsus, ni-...verba Rosendalli, de quibus suprà: sed ...modestius, quid mitius Kurtio reponere, ...Catholicis insultanti, iisque sententiam Valeriani ...obranti, quam heterodoxus ille, quasi telum in ...diunquebat? non accusat Valerianum optimus ...Pater, non reprehendit, non carpit, quod jure suo, ...servato tamen moderamine, facere poterat, cùm ...profectò reprehensibilis esset, utpote qui ea dedis-...set hæreticis, quæ revera danda, seu concedenda ...non fuissent, ut dicam infra; hominem tamen ne ...appellat quidem, sed indefinitè loquitur, *quando ali-...quis author*, inquit, *aliquid scribit*; quid porrò? *ex ignorantia, vel inconsiderantia, vel alio defectu, quod forsitan non fuerat, id hæretici accipiunt ac a Catholicis universaliter scriptum*: Hæc pro-...positio est verissima, nec ab ullo negatur, immò ex ...bello manifestè probatur, in quo illa omnia, ...quæ aliquo saltem defectu, puta ex immoderato ...undique adversus Jesuitas impetu, Valerianus ...effunt, omnibus Catholicis, atque adeò Ecclesiæ ...Romanæ imputas. *Quare*, inquit Rosendallus, *non ...debuisset exitari tantus rumor, ex eo, quòd aliquis ...asseruerit, Primatum Romani Pontificis ex divinis ...literis non probari.* Hæc quoque propositio veriss-...ma est, nec ad hominem prudentiùs & efficaciùs, ...tum argumentari, tum respondere potuit; quasi ...esset: esto, aliquis ex Theologis Catholicis hoc ...asseruerit, cùm enim, ut Princeps Ernestus candi-...dè fatetur, acta congressus Rheinfelsini ad manus ...venissent, Kurtii argumentum aliter dilui non po-...terat; esto, inquit, de hoc enim disputare non va-...co, dato & non concesso, ut vulgò in scholis lo-...quamur; supponamus enim, hoc negatum fuisse à ...Rosendallo, merum factum erat, ab uno assertum, ...ab altero negatum, nullo sanè refutationis fructu, ...cui tabulis reseratis, quæ deerant, Kurtius convin-...cum posset: dato igitur, & non concesso, an pro-...pterea tantum rumorem excitare, tanto fastu & tu-...more superbiæ Kurtius Catholicis insultare debuit? ...quid fatius non fuisset pensare, quid sancti Pa-...tres, aliique Doctores Catholici hac de re censue-...rint, quid Cyprianus, quid Hieronymus, quid Au-...gustinus, quid Leo, aliique Patres de hoc argumento ...senserint?

Hanc superbiam Rosendallus hæreticis tui simi-...lem cum Augustino exprobrat, *superbia*, inquit, *...contra epist. Manich. cap. 6. omnium Hæretico-...rum mater est: nos volumus non insolescere superba ...cogitatione, sed cum humilitate suspirare, & Dei ...misericordiam implorare, ut congreget, quod disper-...sum est*, hæc autem quasi sibi dicta Valerianus ac-...cipiat, de quo Rosendallus ne cogitarat quidem, ut ...æquum est (quamquam Valerianus hoc etiam ...postremo loco ad vitæ ac morum emendationem uti poterat) neq; in hoc Celsissimo Landgravio fidem detrectare licet, qui semper eximium candorem & in-genuum veritatis amorem præsetulit; nemo certè hanc laudem ipsi invideat, quam etiam Heterodoxi suspiciunt, atque verentur. Præterea, demus, Valeria-num optimè juxta atque prudenter sensisse, ejusque assertionem ab omni prorsus censuræ nota immunem; optimè tamè Kurtii petulantiâ prædictâ formulâ usus Rosendallus, repressisset; quis enim non videat, unius hominis sensum toti Ecclesiæ non esse imputandum?

Sed, inquies, Rosendallus Valeriani dictum falsa-vit, de quo Valerianus meritò ac jure conqueritur; nempe dictionem illam *solo* à Valeriano insertam, per malitiam reticuit; dixerat enim Valerianus, *ex solo sacro textu*, Rosendallus verò, *ex sacro textu* tan-tùm, omissâ dictione illa *solo*: sed constat ex iis, quæ dicta sunt, & luculento Principis Ernesti testimonio, per malitiam, dictionem illam non fuisse omissam; cùm acta Rheinfelsina in promptu non essent, dein-de, ne responsionis vis & robur inde frangeretur, hoc ultrò dedit adversario, eo modo, quo inter disputan-dum in scholis fieri solet, dato scilicet, & non conces-so: præterea, Valerianus duobus in locis illam thesim proposuit; in primo, dictionem *solo* non apposuit, secus in altero; denique, ut liberè dicam, eamdem paulò ante insertam, paulò pòst deinde revocavit; quod facilè ostendo: Thesim illam de Primatu Rom. Pontificis Valerianus ad infallibilitatem ejusdem, ut vocant, traduxit, quo fine, aut animo, nescio; nempe ubi dixisset, non extare argumentum Catholicum ex sacro textu, quod inferat hanc thesim, *post ætá-tem Divi Petri*, &c. ut suprà, *hanc, inquam, thesim nequimus inferre ex solo sacro textu: Sed neque*, in-quit, *ab auctoritate Iudicis Ecclesiastici*, &c. ut su-pra; per hæc autem revocat illam dictionem *solo*, primùm quidem omissam, sed deinde insertam, cùm per illum, nec ex sacro textu, nec ab auctoritate Ju-dicis Ecclesiastici, argumentum Catholicum pro dic-ta sententia duci queat; igitur perinde est quoad hoc, sive sacer textus solus consideretur, sive non solus, id est, cum auctoritate Judicis Ecclesiastici conjunctus.

Dices fortè, duci argumentum ex traditione, rectè sanè, sed ne illius quidem Valerianus meminit; quod tamen non omisisset, si ex ea argumentum Catholi-cum in rem hanc duci posse credidisset. Equidem habet in Apologia pro Primatu Romani Pontificis ex sacro textu, non solo, ex traditione Apostolica, non sola, sed ex utroque simul argumentum duci; in actis Rheinfelsinis, de traditione nulla mentio: præterea quamvis ex utroque capite probetur inter Catholicos, ubi tamen cum hæreticis agitur, qui nec Concilium Florentinum admittunt, nec prædictas traditiones, quæ licèt Catholicis sufficiant, utpote qui illas omnes admittunt, quæ ab Ecclesia Romana proponuntur; at semotâ autoritate Ecclesiæ propo-nentis, in antiquis monumentis, ita fortè expressæ non sunt, nimirum quoad præsentem controversiam, ut obstinatis hæreticis omnem excutiant dubitationem. Deinde ante Concilium Tridentinum, an Catholicis deerat argumentum pro hac re confirmanda? quis hoc nisi temerè dicat? neque hæc hæreticis conce-di posse, putarim, quibus certè nihil dandum, nisi quod certum sit, ac proinde ipsi suis argumentis à nobis extorqueant.

Itaque si tecum, tuique similibus agam, conten-dam ultro, Primatum Romani Pontificis ex solo sacro textu sufficienter deduci, semotis etiam tra-

ditionibus, quamvis illæ quoque suppetant; ex iis scilicet verbis, quæ dicta sunt Petro, ejusque successoribus, nimirum Romanis Pontificibus; nempe in persona Petri, ejusque successoribus dicta esse, Ecclesia docet, ex communi Patrum consensu; sacer textus non crudam modò literam, verùm etiam sensum complectitur; sensum porrò verum & legitimum accipio ab Ecclesia, atqui juxta sensum Ecclesiæ, in persona Petri, omnibus ejus successoribus dicta esse, omnes Catholici credunt; iisque non generatim, & in abstracto, ut ajunt, sed in concreto, nimirum iis, qui re ipsa Petro successuri erant; iis, inquam, notis & compertis; nihil enim prorsus ignotis & incompertis dicta fuisse juvaret; igitur ex solo sacro textu, juxta legitimum illius sensum, quem ab Ecclesia accipere dumtaxat possum, juxta mentem omnium sanctorum Patrum, semotâ etiam traditione, semoto item Concilio Florentino, primatum Romani Pontificis deduco.

Sed, inquies, cum Valeriano, in sacris literis, nulla Romani Pontificis fit mentio; scribi non debuit, quod notorium erat; tam autem nobis compertum & notorium est, Romanos Pontifices successisse Petro, quàm notorium Alexandrinos successisse Marco, Hierosolymitanos Jacobo, immò Cæsares Augusto: scio, aliquos levioris licèt armaturæ, super hoc litem movisse, quæ tamen inanis est, & si quid in ea momenti esset, relictis aliis, in quibus adversarii nostri valde laborant, hanc præsertim ac præcipuè urgerent, & intra hujus propugnaculi septa, satis se tutos putarent: sed profectò puderet illos, de re notoria disputare; non obstat igitur, nullam in sacris literis Romanorum Pontificum expressam mentionem factam esse, cùm in expressa Petri, illorum mentio facta esse censeatur; ita prorsus, quando Apostolis Christus remittendi peccata potestatem fecit, seu consecrandi, faciendique Eucharistiam, item baptizandi in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, succedentibus Episcopis & Presbyteris eamdem potestatem dedisse censetur: illud Christi, *Ego dico vobis, diligite inimicos vestros*, non tantùm Apostolis & discipulis, sed omnibus Christianis dictum esse, credendum est; mihi scilicet, & tibi, licèt nec tui, nec mei in sacro textu expressa mentio fiat; illud item, *diliges proximum tuum*, ut prædictus Rosendallus optimè observat, me docet, teneri me ex sacris literis, Valerianum diligere, in his tamen nulla Valeriani expressè fit mentio: itaque haud dissimili modo, licèt Romani Pontificis & successorum Petri nulla expressa mentio fiat, ita tamen verba illa Christi Petro dicta sunt, juxta sensum Ecclesiæ, & SS. Patrum, in quo, ut jam dixi, sacer textus accipiendus est, sensus enim est anima literæ, ut etiam illius successoribus dicta esse constet; successores autem Petri æquè perspecti sunt & notorii, ac successores Augusti; igitur ut Primatus Petri ex solo sacro textu habetur, ita & Petri successorum Romanorum Pontificum, juxta verum & legitimum sensum illius textus; nec, opinor, ullus Catholicus refragetur; dato enim, quòd ex solo sacro textu habeamus, primatum à Christo, tum ipsi Petro, tum ejus successoribus collatum fuisse, ut concedit ultrò Valerianus *apolog. pag.* 31. & cùm notorium sit, Romanos Pontifices esse Petri successores, inde necessariò sequitur, penès Romanum Pontificem Primatum esse; nec obstat, notorium illud ex sacro textu non haberi, sicut non habetur ex sacro textu, quòd Valerianus à Christo redemptus fuerit, cum quòd is, quem Antiocheni, vel Romani videbant, esset Petrus, dum scilicet Petrus esset in vivis; sed hæc constant ex evidentia objecti, nec ulla probatione indigent; constant inquam visu, vel auditu, vel conceptu rei per se notæ; nempe habeo ex sacro textu, omnem hominem redemptum à Christo fuisse, & cùm mihi constet, Valerianum esse hominem, habeo etiam ex sacro textu, Valerianum à Christo redemptum esse; habeo ex sacro textu, Petrum esse Christi Vicarium, & supremum Pastorem, itemque Petri successores; cùm autem Antiochenis, vel Romanis notorium & perspectum esset, talem hominem, quem videbant, vel cui gratia, esse Petrum, ex sacro textu habebant, illum hominem esse Vicarium Christi; cùm etiam nobis notorium & perspectum sit, Romanos Pontifices Petri successores esse, habemus etiam ex sacro textu, primatum iis collatum fuisse: sic non habeo ex sacro textu, vocem hanc, *pasce oves meas*, hoc, vel illud significare, sed ex Grammatica, & iisquæ Latinæ notitia; itaque, ut cæterà omittam, ne sim prolixior, constat, illud ex sacro textu probari, quod vel in sacris literis expressum est, vel notum & perspicuum, in eo, quod expressum est, contineri, juxta legitimum sacri textus sensum, eum scilicet, quem agnoscit Ecclesia, & nobis proponit.

§. IV.

Subnectis paulò pòst adversus Valerianum, quendam sub persona Lutherani, & ficto Severi Jocomedii nomine, severiorem censuram edidisse, quem tamen ipse Valerianus Jesuitam fuisse asserit, atque adeo ipsum Rosendallum; jocosum scilicet illum, quem sine joco Romæ extinctum fuisse dicit; quod quàm à vero alienum sit, non modò ex multis erroribus, quibus libellus scatet, & doctrina hæretica, quam continet, quæ ab homine Catholico defendi & tradi non poterat, verùm etiam ex authentico testimonio, quod ad calcem epistolæ suæ typis mandatæ Princeps Landgravius attexit, ex quo perspicuè constat, illius libri auctorem fuisse Rectorem Lutherani Gymnasii Gerwinensis in Voidtlandia: crimine ab uno disce omnes; sed est potiùs, quòd te accusem, Christiane, qui opusculum illud Pontificio, seu Catholico tribuis: cùm tamen probè scias, præfati Rectoris, Lutherani scilicet hominis esse, nempe Celsissimus Ernestus epistolam suam edidit anno 1661. mense Junio, tu verò Confessorem Valerianum edidisti anno 1662. cùm autem argumentum illud discuteres, fieri non potuit, quin prædictam epistolam, quæ argumentum illud propemodùm exhausit, ad te mitti procuraveris, & ex ea didiceris, quis fuerit auctor illius censuræ, quæ sub ficto Jocosi Severi nomine prodierat.

Attexis deinde fragmentum *cujusdam* epistolæ ad Valerianum scriptæ *à quodam* illius amico, à quo fit certior, *cujusdam* Bibliopolæ nomine, modicam spem esse distrahendi libros ab eo compositos, ex quo illos *quidam N.* invisos & suspectos reddiderat, quem addit secretò spargere, doctrinam illius de primatu, auctoritate Apostolica quàm primùm confingendam: si hunc modum adornan-

de

dictationis fortè approbas, Christiane, æquè facilè ac planum erit, de te quidpiam fingere. Dicam enim, ut tu, *quendam* scilicet ad me scripsisse, *à quodam* se accepisse, *quemdam* N. in Rostochiensi Doctorem, ruinam patriæ meditari, vel quodlibet aliud etiam atrocissimum scelus perpetrasse, adscripto etiam margini nomine, *Doctor N. Christianus Kortholtus*; non video, cur pari jure in hunc modum tecum agere non possim, si tuus ille, quem ex Valeriano refers, legitimus censeatur: eadem enim ratio utrimque militat: novum certè & ingeniosum accusationis modum: Quidam scripsit epistolam ad quendam, in qua refert, à quodam hæc aut illa in quodam congressu dicta fuisse; si fortè quidam, hoc vel simili modo in quendam commoveretur vehementis, an quispiam hunc accusandi modum jure probaret?

Credo mihi, vel literæ illæ fictæ sunt, atque adeò filius amicus, vel finxit amicus, Bibliopolam hoc dixisse, vel huic à malignis impositum fuit: Et verò, quod ad dictos libros attinet, ii profectò non sunt, de quorum distractione Jesuitæ adeò sollicitè esse deberent, ut eam ad eam retardandam, calumnias & impostura machinarentur; vinum illud hederâ sanè indigebat: quod ad me spectat, nihil solidum, nihil recondam, sed mera commenta, ne dicam somnia, in his gravissimis hujusmodi literas finxit Valerianus, quarum testimonio præfatæ calumniæ contra illum conceptæ, per totam Germaniam à Jesuitis spargi & disseminari asserit, & tantùm non jurat: *non gemuit modò*, inquit, *verùm etiam saltant & tripudiant.* Cuncta hæc dicuntur, scribuntur, sed nihil horum probatur; immò cùm non constet de corpore delicti, multò minùs de ipsis delinquentibus constare poterit. Rosendallus haud dubiè ac cæteri homines Societatis sanctissimum Capucinorum Ordinem maximi faciunt, eoque apud homines loco habent, quem arduæ virtutis, & castigatissimæ vitæ, quam profitentur, genus meritò sibi arrogat; nihil unquam dixerunt, sparserunt, scripserunt contra illum Ordinem; & si fortè quis inter Jesuitas, privatæ vir auctoritatis, in hoc genere vel leviter delinqueret, certus sum, illum haud impunè laturum; habet pro sua in Jesuitas charitate, Valerianus siderat; si tamen illius Apologiæ auctor est, quam prudentissimi homines dubitant; libri scientissimi atque damnati, ut constat ex decreto Urbanico annexo sub finem epistolæ Celsissimi Landgravii, vel pro nimia, qua fortè laborabat credulitate, quibusdam sycophantis, qui cacodæmonis opera, & munere defuncti, tam falsa illi de Societate, captatâ occasione aversi, quo erat in eos animo, retulerant, majorem, quàm par fuisset, fidem habuit.

§. V.

Hic Celsissimum Ernestum fœdè fugillas, quòd Capucinis sancti Goaris Capucinos emigrare jusserit, & multa Valeriano, scriptâ ad eum epistolâ, exposuerit, falsum scilicet, vanitatem, jactantiam, minas & calumnias ab eo Societati affictas, quæ omnia religiosissimus Princeps luculento scripto annexo plenissimè refutavit; citasque in hunc finem Apolog. *pag.* 76. ubi Valerianus in hunc modum perorat: *Imputantur mihi præcisè in termino hæreses, pronuncior damnatus hæresis à Romano Pontifice, &c.* Sed quis unquam illi duas hæreses imputavit? Princeps Landgravius, inquit, quem ad hoc Jesuitæ induxerant, duas imposuit; at ipse testatur, à nullo se fuisse inductum, & nullam à se, Valeriano hæresim fuisse afflictam.

Equidem in primis literis ad Valerianum scriptis, quarum hic maximam partem, inscio & invito Principe, typis mandatam in lucem edidit, hortatur illum, ut Romam se conferat, causam suam acturus, Rheinfelsinæ assertionis, qua scilicet heterodoxis dederat, Primatum Romani Pontificis, id est, sancti Petri, ejusque successorum, ex solo sacro textu probari non posse; nempe in hoc subjecto, *Primatus Romani Pontificis*, optimus Princeps illa omnia optimè complectitur. Sed inquit, hæc propositio ultimo loco posita, est hæretica; nimirum primatum Petri ex solo sacro textu probari non posse: hanc autem Landgravius Valeriano affingit: demus, esse hæreticam, de quo fortè aliquis dubitaret; nunquam illam Valeriano Princeps affinxit, sed aliam copulativam, quòd scilicet ex solo sacro textu probari non possit Primatus Petri, ejusque successorum Romanorum Pontificum; ita enim Princeps intelligit, nec alium sensum illius verba præseferunt: Valerianus singulas partes seorsim accepit, contra sensum ac mentem Principis: Primatus Petri, ait Princeps, id est, Petri ejusque successorum, non dixit Primatum solius Petri, nec Petri dumtaxat successorum, sed utrumque simul, quatenus hoc subjectum, *Primatus Romani Pontificis* utrumque conjunctim complectitur: nullam igitur hæresim Valeriano Princeps imposuit, sed tantùm assertionem, quæ licèt hæretica non sit, ab ea tamen in congressu cum hæretico Valerianum abstinere potuisse, immo & debuisse, Celsissimus Landgravius prudentissimè asserit, in præfato scripto, ad hujus opusculi calcem annexo, in quo etiam egregiè diluit, quidquid Valerianus tum contra illum, tum conata Jesuitas in dictam apologiam congessit.

Sed ab hac refutatione abstineo, ne jam actum agam, & duo tantùm obiter indico; primum est, illam epistolam, quam privatim & clam Princeps ad Valerianum scripserat, ad instar christianæ & lenissimæ correptionis, ab eodem Valeriano in lucem penè totam editam & promulgatam fuisse; unde profectò est, quòd is sibi jure imputet, si quid fortè illa paulò durius, vel acerbius contineat; alterum verò, Christiane, te ipsum petit; habes enim hoc eodem articulo, Principem Ernestum dicere, *securum se esse, illum à consortio Ordinis Capucinorum protinùs eliminandum, qui vel decimam partem defectuum Valeriani monstret*: Imponis Principi, Christiane, qui de Ordine Jesuitarum, non Capucinorum loquitur, quod etiam optimus Princeps inculcat *pag.* 83. scripti, jam suprà laudati; neque id confirmare vereor; si enim aliquis ex Societate, non dico decimam, aut centuplam, sed millesimam partem contra quemlibet religiosum Ordinem, eorum convitiorum scripsisset, quæ contra Societatem universam sæpè ac sæpiùs idem Valerianus promulgavit, ex eadem Societate dubio procul omni ejectus fuisset.

§. VI.

Epistolam illam Valerianus Jesuitis attribuit, quasi ipsi erubuerint eam suo nomine propalare, Principis ministerio abusi, quem, inquit, ad exercendam tyrannidem subdelegarunt, dum ipsi ex abdito illius simplicitatem & indecora obsequia ridentes; hæc

hæc ex *pag.* 3. *apolog.* non 34. ut scribis, excerpsisti, & hæc in Celsissimum Landgravium cadunt: itane verò humilis fraterculus talem virum natalium nobilitate, armorum gloriâ, virtutum omnium splendore toti ferè Europæ conspicuum? Malim tamen Ernesti dicta & scriptis stare, quàm tuis, vel etiam ipsius Valeriani, quem tanta animi impotentia eò adduxit, quantam aliàs, in hoc saltem genere, vix invenies; dolet tamen, & graviter expostulat de calumniis à Jesuitis sibi affictis, dum hi silent, & nemutire quidem videntur, ut sanctum hoc christianæ patientiæ & modestiæ exemplum mundo exhibeant; silent, inquam, dum Valerianus illos immisericorditer lacerat atque proscindit, appellatque tyrannos intolerabiles, nebulones spectatissimos, impudentissimos mendaciorum Architectos, divini Decalogi eversores, divinarum, humanarumque legum violatores, apertos hæreticos, convictos Atheos, insignes sycophantas; hæc scribit Valerianus, hæc clamat atque ingeminat, & sanctè jurat, hominesque Deosque etiam in pœnam capitis, attestatus. Sed unica negatio, unum dumtaxat, *nego*, rem istam conficit, & diluit objecta; quis enim reus non esset, si accusatio sola omni probatione destituta sufficeret? illud certè apud omnes gentes, & nationes etiam barbaras, solemne, ut omnis accusatio, citra omnem probationem, non modò injusta, verùm etiam inepta censeatur; absit autem, ut Christianos inter id locum habeat, quod ne inter Turcas quidem & Persas locum invenit.

§. VII.

Jesuitis etiam imputas, quòd decretum à generali Congregatione de propaganda fide procurarint, quo cavetur, ne quis Missionarius Apostolicus quidpiam typis mandaret absque ipsius S. Congregationis expressa licentia; hoc inquam Jesuitis imputas, cum Valeriano tota passim apologia. Rem sanè lepidam, Christiane, perinde loqueris post Valerianum tuum, atque si regestum Romanum penès te esset, & vivæ vocis oracula fundere posses; detrectas liberè fidem Pontifici ex cathedra loquenti, ut ajunt, dum vel Lutherum, vel Calvinum, vel Novatorum doctrinam ut blasphemam & hæreticam damnat, & vis, tibi garrienti, nec non Valeriano, ut mitissimè loquar, somnianti, vis, inquam, tibi aniles fabulas enarranti ab omnibus fidem haberi.

Dicis, hoc procuratum fuisse à Jesuitis, apertum mendacium est, nec enim, ut fortè tibi persuades, Jesuitæ tanta pollent auctoritate in dicta Congregatione, quanta opus esse constat, ut ab ea contra Missionarios Apostolicos tam facilè, quàm putas, decreta extorqueant. Deinde demus hoc, præfatum scilicet decretum à Jesuitis procuratum fuisse; quis hoc illis vitio vertat? furebat, tonabat, grassabatur in eos Valerianus, in suis libellis contra illorum Societatem scriptis, ac per totam Germaniam sparsis, ultimum Jesuitis exterminium, nec non extrema omnia minabatur; cur amabò Jesuitis non liceat esse sui defensoribus? ad legitimum Judicem confugere? & ab eo tandem obtinere, ut modum ponat, & Valerianum coërceat? Hoc prudenter, & quidem jure suo Jesuitæ facere potuissent: non fecerunt tamen, sed raro Christi Servatoris exemplo, eo tempore, quo in Gallia, Belgio, Germania, à Valeriano & aliis multis, immò à nonnullis in Italia, atrociter vapulabant, tacendum prorsus, & rarum, ut dixi, illustris patientiæ exemplum toti Ecclesiæ præbendum esse duxerunt.

Quòd autem *pag.* 81. subnectit Valerianus, nihil vehementiùs confirmare Jesuitarum impostura, præfato decreto ab iis procurato, quod est, inquit, ad instar sigilli Apostolici appensi autographo, ex quo damnor hæreseos & infandorum scelerum: Mirror, in sani hominis mentem hæc cadere! Sacra Congregatio prædictum decretum condidit, silentibus ne quidem mutientibus Jesuitis: inde igitur illorum impostura maximè confirmantur, & hoc veluti sigillo Apostolico hæreseos, & infandorum scelerum Valerianus damnatur: Logicam, opinor, attigit, Christiane, quid amabò de illa consequentia censes? cujus sanè, non dico trioboli Logicum, sed quemlibet hominem sui compotem puderet.

§. VIII.

Inde, inquis, Valerianus pessimè audire cœpit, emissa videlicet à Jesuitis alatâ famâ, regna & provincias celerrimè pervasura, accersita etiam in hunc finem tot scholarium opera; quapropter Valerianus apud S. Congregationem, & Pontificem per totos sex annos impensè institit, pro licentia scribendi adversus Jesuitas; sed cuncta incassum, nunquam enim illam obtinere potuit. Imponis, Christiane, cum tuo Valeriano Jesuitis, cùm ne unus quidem ex illa Societate, quod omni asseveratione affirmo, Valeriani famam notârit: quod verò addis de adhibita scholarium operâ, luculentum mendacium esse, pronuncio; estque, quod pudeat ingenuum hominem, hæc anilia commenta adeò constanter asserere, quamvis omni, etiam minimo probationis adminiculo destituta: uni sibi Valerianus impune, si nonnihil labeculæ ejus famæ aspersum & illatum est; ipse ipse sibi nocuit, ac seipsum propriis armis confixit; quam enim opinionem homines sapientissimi de illo, etiam Missionario Apostolico, & auctoris instituti homine haberent, qui sola, eaque vanissima suspicione fretus, & in extremum furorem actus, spretis majorum & superiorum imperiis, contra viros innocentissimos, ne mutientes quidem, a quibus nullam unquam injuriam acceperat, quos potiùs illius sanctissimus Ordo meritis honore & observantiæ officiis cumulatus fuerat, ea scribere non dubitavit, & fatigatis ubique prelis, in lucem edere, quæ vel Lutherani tui similes, vel Calvinistæ, vel alii Novatores, alioquin petulantissimi in hoc genere, scribere & typis mandare vetiti essent? hinc certè malè audiit Valerianus, neque ad hunc finem alia quapiam Jesuitarum arte opus fuit.

§. IX.

Sortem hanc, inquis, in Ecclesia Papistica expertus est Valerianus, juxta ductum ipsius Apologiæ supositam. At si cæcus cæcum ducat, ambo in foveam cadunt; pessimo duce & ductu Christiane utique quid mirum igitur, si vel incogitans in crassissimos errores animum impegeris; quid enim, quæso, est apologia illa, nisi inexhausta calumniarum farina, plena convitiorum synopsis, fœda mendaciorum collectio, exquisitum atrocioris maledicentiæ compendium, petulantis scena proterviæ, inveterati odii prototypon, alterum theatrum Jesuiticum, solemnis tyrannis, accusatio injusta, æternum perturbati & impotentis animi monumentum; opusculum sanè aculeis horridum, felle potiùs & toxico, quàm atramento exaratum; in quo nullus innocentiæ, veritati, justitiæ, religioni & modestiæ locus relinquitur; in quo

gratia

omnia ferro miscentur & igne; ferro, inquam, multa benigne asperato; igne verò cum multo iræ calore, sed absque omni luce benigna, in quo furibundus nullos accusat, sed innocentes; multa imponit, sed nihil probat; hæresim appellat & ingeminat, sed demonstrat; multa dicit, animo fortè bono, Deus clementiam; multa Sanctæ impotenti, suique impote: Christiane, quid tandem hoc duce & ductu? age verò, si talis est, inquam, Apologia, cur eam Jesuitarum quispiam refutandam non susceperit? quid quæso in ea, quod refutandum supersit? vel, ut verius dicam, quod refutatione dignum sit; quamquam Celsissimus Princeps reliquerit: dicam etiam, quod res est, ut ea, quæ per se nota sint, nemo probanda susceperit; ita illa, quæ falsa esse palam constat, & à veritate aliena, refutari non debent. Multa hujusmodi hoc ferè ultimo lustro recensèri à me possent; ut famosa notæ Ogdoadis scripta, & innumeri libelli; Wendrockius cum his notis; & cornix Æsopi, id est, insani commentatrix elanus auctor, insignis profectò nugivendus, & eximius fabularum architectus, hæc ipsa, quam toties appellas, Apologia: item alia mole major, sed par maledicentia; alii demum ejusdem furfuris, adulteri preli spurii fœtus; sed temni potiùs, quàm refelli debent, in quos tritum illud optimè quadrat, *nux trita potest.*

§. X.

Exposui deinde super his gestis Valeriani judicium nempe hic Jesuitis omnes illas turbas imputat, atque hanc Jesuitarum contra miserum Valerianum insectationem, quæ toto sexennio duravit, hæresim, vel Atheismum involvere; si enim factum hoc lethali culpa vacare, Jesuitæ sentiunt, sunt hæretici; si veri culpam in eo agnoscunt, cujus tamen eos toto sexennio non pœnituit, sunt Athei: hæc habet Valerianus, *pag.* 102. & eadem ferè *pag.* 34. ubi asserit, Jesuitas datos fuisse in reprobum sensum, *pag.* de num. 107. *Hæresis Jesuitarum*, inquit, *Decalogum per, cum omnibus legibus humanis & divinis, naturalibus & positivis, ac proinde absque alia ludicis sublatæ, detestari licet & execrari, etiam publicarum factiones & doctrinas, perinde ac licuit ipsa confugere, cum certo mortis violentissimæ periculo.*

Jam videamus, quàm rectè Valerianus tuus ratiocinetur: illa insectatio, inquit, involvit hæresim, aut Atheismum; hæc propositio falsa est, cùm sit à subjecto oppositio, quis enim Jesuitarum unquam dicto, scripto, facto, Valerianum insectatus est? Pater Rosendallus, inquies, sed hic Valerianum ne appellavit quidem; indicavit tamen, quo tandem signo? Rosendallus, quid amabò Rosendallus? non approbavit Valeriani assertionem in congressu Rheinfeldino producta, credidit, Hæreticis dandum non fuisse, quod Valerianus Haberkornio dederat; idem ego sentio, idem princeps Ernestus sensit; idem omnes, qui meliùs sentiunt; hoccine est Valerianum insectari? quasi vero in rebus dubiis, quæ in controversiam cadunt, aliis impugnare non liceat? ut Doctori Angelicum; Okamo, utrumque, Suarium, Catharino, Cajetanum, Aureolo, Capreolo, Cardanum, Scaligero, Scheinero, cuilibet demum quemlibet, salvâ scilicet honestate, & christianâ modestiâ.

Verùm, demus, aliquem ex illa Societate Valeriani fœdè in eam grassanti, & furentis ad instar Bucchanti obstitisse, ac sese opposuisse, nec non petulantem hominem coërcuisse, imò & eadem urbanitatis figura usum, eadem in ipsum retorsisse convitia, in hunc ferè modum: imponis impudentissimè, Valeriane, leges omnes, omnia jura impiè violas, majorum impunè detrectas imperia; S. Congregationis decretum iniquum esse blateras, ac te illo minimè adstringi; manifestam injustitiam & lethalem culpam, imò & tacitam erroris suspicionem, per intolerabilem blasphemiam, Romano Pontifici affingis, Religiosum Ordinem de Ecclesia bene meritum, ut societatem Baal, & reproborum gregem traducis, unde Heterodoxis risum, altósque cachinnos movere, Catholicis ciêre lachrymas, & scandalum præbere non dubitas: expostulatum est de te apud Superiorem tuum Generalem; sed hîc non sine lachrymis ingenuè fassus est, te jam à multis annis jugi ac fræni impatientem, à Superioribus regi ac coërceri non posse: apud S. Congregationem, quæ decreto mitissimo, cùm alioquin severiùs in te animadvertere potuisset, vetuit, ne quid sine licentia in lucem ederes, sed hoc decretum irritum & iniquum pronunciasti, violasti, proculcasti; apud Sedem Apostolicam, Sanctissimus Romam te vocavit, & ne aufugeres, quod sanè timebatur, jussit in carcerem mitti, sed hoc non obstante, leone pejor & urso, ex cavea ringis & mordes, nec in Jesuitas modò invectus frendes, verùm etiam Christum Domini, seu Christi Vicarium, tyrannicæ injustitiæ, & manifesti erroris, non viva voce, aut scripto, sed libellis in publicam lucem editis insimulas.

Si fortè aliquis ex Societate, quod tamen absit, in prædictum modum Valeriano reposuisset, dum hic in rabiem actus, & centum furiis agitatus, in Jesuitas fœdissimè grassabatur & debacchabatur, quis amabò illum lethalis noxæ reum ageret? fortè tam grave piaculum est, respondere stulto, secundùm stultitiam suam? vim vi etiam stylo ferreo repellere, servato, ut ajunt, moderamine inculpatæ tutelæ? Hoc tamen factum non fuit; inde igitur ruit totum Valeriani ratiocinium, nempe in hujusmodi refutationibus, Christiana moderatione conditis, Jesuitæ cum omnibus rectè sentientibus lethalem culpam minimè agnoscunt, nec eapropter in reprobum sensum dati esse creduntur; divina certè judicia & æterna divinæ prædestinationis decreta, non sine sacro demissæ mentis pavore verentur; quis enim sciat, utrùm amore vel odio dignus sit? non tamen opinor, eò redacti sunt, ut desperent de divina misericordia, in qua spem suam omnem collocârunt, sperantque, fore, ut Deus, cui se totos addixerunt, illorum cultum & jurata obsequia benignus acceptet.

Nollem tamen, ne quid dissimulem, sive in vita, sive in morte, Valeriano tuo similis esse, qui solemne illud & insolens odii plusquam vatiniani, furoris, maledicentiæ, calumniæ, rebellionis specimen mundo præbuit, cujus morientem non pœnituit, sed eandem provinciam, idemque consilium, quasi condito testamento, cuipiam ex sociis moriens legavit. Illud mortis genus Deus à me avertat, morti Sanctorum adeo dissimilis. Quod demum subnectis ex Valeriano, Jesuitas leges omnes, atque adeo ipsum Decalogum evertere; scio, unde ille acceperit, & ex qua sentina hauserit: nonnulli Calvinistis in hoc fœdere juncti, non quidem quòd rem ita se habere crederent, sed ut excitato tumultu, Jesuitis nocerent, in concinnanda hujusmodi calumnia, Valeriano prælusêrunt, & centenis libellis in lucem editis, Jesuitas traduxerunt ut Theologiæ moralis, atque adeò Decalogi corruptores: hæc jam multi refutarunt, quamquam

quam refutatione indigna; prostant enim Jesuitarum libri in officinis, volvuntur in Bibliothecis, citantur in pulpitis non sine aliqua laude; nec enim negari potest, etiam ab Heterodoxis & Zoilis, quin omnes rei literariæ partes ab iis plurimùm illustratæ fuerint.

Scio, aliquos ex Catholicis, nimio fortè zelo abreptos, & in errorem ab aliis inductos, de Jesuitis malè, imò pessimè scripsisse; ignoscat illis Deus, uni præsertim, ac præ cæteris, qui supra centum errores, corruptis falsatisque locis, per ignorantiam, opinor, potiùs quàm per malitiam Jesuitis falsò imposuit. Nonnullos hujus fœdissimi criminis reos, Pater Annatus egerat, prolatis collatisque auctorum locis; hi porro doctissimo alioquin viro imposuerunt, cujus in hoc prudentiam nonnulli desiderarunt, quòd nullius scilicet fidei hominibus fidem habuerit, & ab ipsis Jesuitis, antequam talia scriberet, de re tam gravi certior fieri neglexerit. Sed ad rem, Christiane, & ad te redeo, cùm jam ille refutatus sit.

§. XI.

Non est, quòd quispiam, inquis, privatis dumtaxat Jesuitis hæc attribuat; nempe, ut Valerianus sæpè attestatur, in totam Societatem quadrant, cujus authoritate freti, auctores illi scripserunt; res enim librorum, qui sine expressa Generalis licentia, in lucem edi non possunt, ad totam Societatem pertinet; illa autem, quæ à Generali fiunt, rata Societas habet; unde universam Societatem hæreseos & atheismi ream esse pronuncias, & uti ream Valerianus ad Pontificem detulit; quia, inquit, Jesuitæ cum divitiis inhient dominatui & gloriæ supra omnes mortales, admittunt peccata lethalia, & nullum pœnitentiæ signum exhibent; unde hæreseos, vel atheismi suspecti redduntur; si enim non credant peccata inesse, sunt hæretici; si verò credant, & in illis insordescant, sunt athei. Subnectis testamentum illud falsum à Notario, quem Jesuitæ ad hoc scelus induxerant, fabricatum: itemque alia multa, quæ Valerianus generatim in suis ad Rom. Pontifices epistolis, Jesuitis imposuit, quibus hæreseos & atheismi rei aguntur.

Ab hoc ultimo capite initium facio, ac dico, falsum crimen Jesuitis à Valeriano impositum fuisse, dum scripsit, Notarium ab iis inductum ad testamentum falsum fabricandum; cujus impostoræ Princeps Ernestus plenissimam fidem facit, *pag.* 72. Valerianus certè temerè suspicatus fuerat, cùm implacabile illius odium adversùs Jesuitas extrema omnia & pessima quæque de iis ipsi suggereret, Francisci Magni viduam inductam à Jesuita, qui erat illi à confessionibus, prætermissis fratris Philippi filiis, Jesuitas hæredes instituisse; secus tamen probavit eventus; parum est, id suspicari, constanter asserit, & omni asseverationè affirmat; parum est asserere, prædicat, declamat, libris in lucem editis promulgat, imò defert ad Romanum Pontificem, rei veritatem attestatur, & inde totum Jesuitarum Ordinem reum agit hæreseos & Atheismi; additque, alia esse quamplurima, eaque scandalosissima capita, toti Ecclesiæ à se brevi denuncianda, ex quibus Jesuitas hæreticos & Atheos esse constat.

Quid amabò acerbius? sed quænam sunt illa capita; illud enim falsi testamenti factum atrocem calumniam esse, jam suprà demonstratum est, præterea hoc argumentum contra Valerianum retorqueri potest; sciebat enim, factum illud testamenti à se promulgatum, esse falsum; quinam porro sunt libri illi, authoritate Generalis in lucem editi, in quibus heretica dogmata continentur; in re tam gravi Hæreticorum, Novatorum & Æmulorum, quos aliquando pejores esse constat, dictis & scriptis minimè standum est: Haud sanè inficior, aliquos Jesuitarum libros confixos fuisse, sed vel auctoritate propria invito Generali editi fuerunt, vel ob aliam ab hæreseos causam confixi, quod nullo negotio evincerem, si susceptæ provinciæ ratio postularet. Lepidum porro est, quod Valerianus asserit, Generalem Societatis Præpositum, cujuslibet lethalis noxæ reum, per Societatis Constitutiones exautorandum esse, alio in ejus locum substituto; fateor, aliquos esse, eosque gravissimos casus, in quibus ab officio removendum esse, statuta Ordinis ferunt; de quolibet tamen peccato mortali omnino falsum est; & Valerianus, ut in cæteris, ita in hoc etiam errare voluit, ut sit semper similis esset.

Jam verò ad rancidum illud argumentum facile respondeo, præcipuum illius fundamentum corrue, cùm sit à subjecto supposititio; illa enim ficta innumera in utroque orbis Hemisphærio decantata, sunt chimærica, & meræ calumniæ ab Hæreticis, Politicis, apostatis, æmulis, aliisque cœco furore actis, Societati affictæ; quòd enim Jesuitæ vidua intra bonis spolient; quòd Christum crucifixum apud Sinas non prædicent; quòd unionum potiùs, quàm animarum lucro in India & America operam navent; quòd ab iis sententiis, quæ communi Doctorum calculo, & longo Ecclesiæ usu approbatæ fuerunt, in Theologia morali abhorreant; quòd homicidium, furtum, simoniam, usuram, vindictam, aliaque id genus licita esse, doceant, merum, purum mendacium est, & nigra calumnia, igne potiùs quàm atramento Deo, quàm hominibus castigandæ, cùm nihil de præfatis argumentis tradant, nisi quod Doctores antiqui magni nominis, Episcopi, Cardinales, Romani Pontifices, & multi in Sanctorum Album ab Ecclesia relati, præteritis temporibus docuerunt; scilicet vim vi repelli posse, cum moderamine se ac sua defendendo; nunquam rem alienam invito Domino accipi, aut retineri posse; in qualibet simonia, aliquod pactum, tacitum saltem, intercedere; in usura, lucrum ex mutuo, in vindicta demum proximi damnum, quod ad moderatam defensionem non pertinet.

Sed bonus sum, qui de his disputo cum iis hominibus, qui vel Theologi non sunt, vel bibunt limum aquam, iniquitatem, vel demum Petri Molinæi vestigiis inhærentes, ex his contra puram Ecclesiæ doctrinam aliquos errores deducere frustra conantur, quos eidem Ecclesiæ deinde affingant. Rursus igitur præcipuum Valeriani fundamentum, quod ut mage perspicuum sit, in forma, ut ajunt, respondeo; vel non credunt, inquit, illa omnia involvere lethalem noxam, vel credunt; nego ante omnia hanc propositionem disjunctivam, cum illa à subjecto supposititio; sunt enim chimæricæ illæ horrora, Jesuitis à Valeriano imputata: si non credunt, sunt hæretici; si credunt, sunt Athæi, nego utramque propositionem hypotheticam; cùm etiamsi, ut jam dixi, à subjecto supposititio: sed ut meliùs vitium hujus ratiocinii pateat, demus vera esse hujusmodi facinora, ac proinde veram illam primam propositionem disjunctivam, item istam hypotheticam veram, *si non credunt, sunt hæretici*; alia hypothetica, scilicet, *si credunt, sunt Athei*, absolutè neganda est; quisquis enim Atheus est, ut Deum esse non credat;

et delicta nec credit lethalem Dei offensam esse; unde hæresim datis, & non concessis, Valeriani ratiocinium vitio laborat; sed nihil tale à Jesuitis admittitur. Valeriani affirmo, & contendo, atrocissimam calumniam esse, & horrendum vix flammis expiabile maleficium; ad id porro, quod dicit, stolida Societatis mancipia à Jesuitis apud Principes promoveri, delirantis senis somnium, vel anus edentulæ fabula est, seu fabula. Principes illos appellare dedecus, ut dictis à se faceret fidem: vix se à malignorum, & æmulorum furore defendere possunt, quomodò igitur alios promoverent? passim deprimunt, quomodò igitur alios ad dignitates efferrent: vis liberè dicam; faceret utinam Deus immortalis, ut majore gratia pollerent apud Christianos Principes; id fortè ad rem Catholicam promovendam non parum conferret, sed jam ad aliam ratiocinem me converto.

§. XII.

Idem argumentum amplificas, aisque, ex Valeriano, Jesuitas livore contabescere, nec aliorum laudes ab iis ferri posse: justitiam item apud Principes illorum astu & potentia, quam Jesuitarum Tyrannidem vocat, passim everti, eosque Principum ministerio, ad alios vexandos abuti; multa sine scrupulo ab iis admitti, quæ culpam mortalem involvunt; moralem illorum Theologiam ab Ecclesia Gallicana & Belgica fuisse damnatam, ut adversam Evangelio; eumque, nullo excepto, qui pro hæreticis, vel atheis illos non habet, insanire, vel hominem vecordem esse.

Quam bellè, quam eleganter, de livore illo multa jactatur, nihil probatur, utinam omnes prophetæ: vulliberè dicam, aliis parum aut nihil Jesuitæ invident, iis tamen aliis plurimum: quid egerint pro Rep. Christiana in Germania, Gallia, Belgio, Polonia, quid pro re literaria, quid pro Christianorum restauratione, pro divini cultus splendore, pro frequenti Sacramentorum usu, dicam etiam candide, pro regularis disciplinæ restitutione, nihil attinet, dicere, cum res per se ipsa perspicua sit: multos quidem æmulos habent, utinam bonos æmulatores, quotum in literis, in moribus, in pietate, in spiritu fuerunt, qui utinam malum pro bono non habent. Sed quis tandem Jesuitas livoris insimulat? Scioppius nescio quis, Valerianus, Mariales, & quidam Baro, non sacri imperii, sed eorum fortè, quos Campi Floræ Barones vulgus Romanum vocat? certè illis porro aliis, non est, quod Jesuitæ multa Valeriano invideant, nisi fortè præclarum illud excantandi fistula Mercurii inventum, quod ille sibi perperam arrogat; cum tamen vir eximius Torriglius primus illius auctor fuerit; non vacuum, & locum, ut vocat, sine locato, quod facile illius cerebrum effugiat; non mentis lucem, in tenebras vertere, non Philosophiam novam, quæ novum commentum est; non demum fidei analysim, seu circulum, quem à centro paulo obliquiùs excurrisse aliquamdiu fatetur: Hæc præclara sunt Valeriani ingenii monumenta, quæ sanè dubito, an multam illi Jesuitarum invidiam crearint, cum risu potiùs, & commiseratione, quàm invidia digna sint.

Dic mi Christiane, quænam est Tyrannis illa Jesuitarum? quinam illi ab iis toto orbe afflicti & oppressi? quidnam ab iis sine scrupulo admissum quod eosdem culpam ex Christiana fide involvat? Sollicita est in salute animarum procuranda, juvandisque, ut ajunt, proximis: quomodò igitur illos affligit vel opprimit? quàm multos Jesuitas appellare possem, qui vel morte cruenta, vel immensis confecti laboribus, in lucrandis Christo animabus exantlatis, piè obierunt; sed frustra hæc dicerem, quæ publica utriusque orbis testificatione perspecta sunt; His tamen omissis, est potiùs, quod Jesuitæ cum D. Paulo glorientur in infirmitatibus suis, scilicet in persequutionibus, variisque vexationum & calumniarum generibus, quibus passim, tum ab hostibus, tum ab æmulis, tum etiam ab iis quorum maximè interest, in demnem fore Societatem, passim agitantur; id permittentibus superis, ad rarum Christianæ patientiæ exemplum.

Quod verò dicis, doctrinam Societatis ab Ecclesia Gallicana & Belgica damnatam fuisse, toto cœlo erras; scio, nonnullos ex iis, qui Adversariorum partibus adhæserunt, aut saltem faverunt, paulò acriùs quàm par esset, & factionis potiùs, quàm veritatis & charitatis studio ductos, de Jesuitis sensisse; sed quod hi pauci Gallicanam Ecclesiam repræsentent, nemo sanæ mentis concesserit; idem de Belgica dictum sit: Mechlinienses, qui tunc temporis erat, à Sede Apostolica latis in eum censuris repressus, & in ordinem redactus fuit; quare ab illius judicio, post illam notam inustam Jesuitæ facilè provocare possunt; eadem ratio pro quibusdam aliis militat; nonnulli etiam ex Academia Lovaniensi plus æquo aversum à Jesuitis animum præ se tulerunt; sed reverà ii pauci sunt, si cum reliquis rectè sentientibus conferantur; sed hos nihil moror; privati Doctores sunt, quorum authoritas argumentorum nervo & rationum robore, non verò interdum inani Doctoratus titulo censenda est: Ex Academia illa Bajus olim prodiit, qui cum nova dogmata condere cœpisset; Jesuitæ illum statim refutarunt: Alius item cum Calvinianos errores defenderet, ab iisdem acriter repressus; utriusque deinde doctrina à Sede Apostolica damnata; Fromondus, Sinichius, & nonnulli alii in eandem censuræ Apostolicæ notam incurrerunt; quod autem suspectorum hujusmodi hominum sensa, pro fixo utriusque Ecclesiæ decreto, seu Canone traducantur, utrique profecto Ecclesiæ contumeliosum est & injuriosum, sed de his alibi ex professo actum est.

Blasphema demum est ultima illa Valeriani assertio, eum scilicet, vel insanire, vel hominem vecordem habendum esse, qui Jesuitas hæreseos & atheismi jure insimulatos esse negarit; unde necessariò deduco, Catholicos omnes insanire; quis enim Catholicus Jesuitas pro hæreticis habeat; Calvinistas vero, iisque adhærentes rectè in fide sentire judicet? Solvat porro Valerianus hunc syllogismum: Quisquis totum Ordinem Religiosum hæreseos & atheismi ex innumeris & notoris capitibus reum esse dicit, prædicat, declamat, publicat, mille scriptis in lucem editis, quem tota Ecclesia pro Catholico habet, ille haud dubiè vel somniat, vel insanit, vel turpiter errat; atqui Valerianus Magnus Religiosum Ordinem, Jesuitarum scilicet, quem tota Ecclesia Catholicum esse testatur, hæreseos & atheismi notat, ex innumetis & notoriis capitibus, tibi conclusionem deducendam relinquo. Cæterùm hîc saltem Jesuitis gratulari possum, quod nemo fere contra Sedem Apostolicam à centum circiter annis scripserit, qui simul una in Jesuitas stylum non strinxerit, & vicissim, communi utrimque sorte: luculenta & recentia in Novatoribus habemus exempla, qui per medios Jesuitas, Sedem Apostolicam petierunt, est-

que, quod rideam aliquos, qui mentito Catholicorum nomine, Romano Pontifici persuadere procurant, Jesuitis ablegatis, futuram illico Ecclesiæ pacem in Europa, & Acatholicos omnes ad fidem avitam rediturос; quid Jesuitis, inquiunt, cum Bajo? cur non silent? cur tantos tumultus excitant, turbasque miscent? hæc sanè mihi Demosthenis apologum in memoriam revocant, in quo, lupi de canibus, apud ovium pastores expostulant, jurantque, futuram lupis cum ovibus pacem, si canes ablegentur; lupi Christi oves invadunt, & canes mutos latrare vetas? Illustrem Academiam Bajus errorum suorum veneno inficit, totam Ecclesiam Novatores, & Jesuitas silere jubes? ad populum phaleras, intelligenti pauca.

§. XIII.

Hic altè Valerianus de Romano Pontifice, & de Romana Curia gravioribus sanè verbis expostulat, ob negatam sibi justitiam Jesuitas denuntianti: at Jesuitæ potiori jure conqueri deberent, quanquam ipsi minimè conqueruntur, utpotè qui tam diré & duré à Valeriano, per tot annos vapularunt, nimirum tot libellis famosis contra homines Societatis ab eo sparsis & promulgatis, in quibus hæresis, atheismus, & horrenda quæque Ordini Religioso, singulari jure & modo Sedi Apostolicæ addicto, per inauditam hucusque audaciam falsò imputantur; vix tamen hac de re, ut dixi, Jesuitæ conqueruntur. Erat sanè, quod Valerianus Romanæ Curiæ maximas gratias ageret, à qua longè mitiùs, quàm pro meritis exceptus est, quæque illius pœnitentiam non sine incredibili benignitate & patientia expectavit.

Horrescit profectò animus, dum ea lego in dictis libellis, quæ scripsit contra Romanum Pontificem, quem noxæ lethalis insimulat, ob sibi negatam justitiam, & satis insinuat, suspectum esse in fide; hoc ipsum, ne quid dissimulem, mihi præsertim mirum accidit, quod prædicti libelli apud Catholicos etiamnum prostent, graviore censuræ nota minimè confixi; viderint ii, quorum interest, & ad quos attinet; ab indaganda causa, ultro abstineo, ne quid dicam, quod licèt dici nihil vetet, æquis tamen oculis, vel auribus non ita fortè à nonnullis exciperetur.

§. XIV.

Ex prædicta, inquis, Valeriani nominatissimi apud Pontificios Theologi denuntiatione, juxta Jesuitas atque ipsum Romanum Pontificem Hæreticos, vel Atheos esse constat; eodem enim argumento de Romano Pontifice probas, quo de Jesuitis à Valeriano probatum est: nempe, inquis, licèt de Romano Pontifice, idem, totidem verbis Valerianus minimè pronunciarit; quod tamen nec de hoc aliter sentiat, tam est manifestum, quàm quod manifestissimum, sic autem ratiocinaris.

Vel Romanus Pontifex credit, denegationem illam & eversionem justitiæ, de qua Valerianus vehementer expostulat, non involvere culpam mortalem, vel non credit; si primum, est hæreticus, si alterum, est atheus: prima tua propositio est à subjecto supposititio; nunquam enim justitiam Valeriano Pontifex denegavit; sed ejusdem temeritatem & pertinacem audaciam aliquandiu toleravit, ut virum ad meliorem frugem reduceret; sic optima parens Ecclesia sponsum imitata suum, dissimulat peccata fidelium, expectatque illos ad pœnitentiam, condonandum esse aliquid rata cœco furori illius hominis, qui dum in Jesuitas calamum stringeret, sui compos esse non videbatur; sperabat, mitigatum & lenitum in Valerianum, diuturna illa & constantissima Jesuitarum patientia; cum autem longa illa tolerantia (dicerem quasi conniventiam) non molliri hominem, sed magis ac magis asperari, tumultuari, grassarique Rom. Pontifex animadverteret, procrastinandum ultra esse non duxit, sed Valerianum in carcerem jubet sit intrudi, & Romam duci; corruit igitur tum illud argumentum, nec est quod Valeriani apologum in hanc rem cites, quæ reverà nihil ad illum eximendum culpæ, plurimum tamen ad delictum ampliscandum contulit. Non erat igitur, quod is de Pontifice adeo vehementer conquereretur, cui potius jure gratias agere debuisset pro tam insigni & tam indulgentia, ea profecto, cui vix parem à multis seculis invenies. Eodem etiam vitio tertia propositio tui dilemmatis laborat, de quo jam supra: nempe athei, ut jam supra monui, nullam mortalem noxam agnoscunt.

§. XV.

Nec est, inquis, quod excipiat Valerianus justitiam astu & potentia Jesuitarum eversam esse; quid parum interest, sive Judex justitiam deneget pecunia corruptus, vel in gratiam amicorum, sive ob quamlibet aliam causam, nempe hæc Judicem non eximunt culpæ. Non est etiam, quod Valerianus dicat, Pontificem deceptum fuisse circa veritatem facti; quia, inquis, negotiis suis bellicis tantum temporis subtrahere debuerat, ut de accurata inquisitione ac veritate facti certior fieret; quod cum facere omiserit, in re tanti momenti, eximi culpæ non potest, condito præsertim & promulgato illius jussu, præsto decreto, ne quis Missionarius Apostolicus quidpiam edat in lucem, absque licentia S. Congregationis, quod certe unum Valerianum petit, cui facultas scribendi ac Jesuitas refellendi, summis precibus toties ab eo petita, non sine maxima injuria negata est.

Sed hæc sunt prorsus anilia, ac te vel stipite stolidiorem, vel angue pejorem esse demonstrant. Nullam justitia astu & potentia Jesuitarum eversam esse, & si fortè injuria cuipiam, in hac causa, Jesuitis dumtaxat, & quàm gravissima illata est, utpotè qui mille modis, iisque iniquissimis & atrocissimis, à Valeriano per tot annos vexati & agitati fuerint; dum vel ipsi tacerent, & ardentissimas ad Deum preces, non sine ubere lachrymarum rivo, pro suo persecutore funderent.

Quod autem dicis, Alexandrum VII. de illo enim loqueris, negotiis suis bellicis aliquantulum temporis subtrahere debuisse, Beatissimo Patri leviter imponis; scribebas enim anno 1662. ineunte, ut ex præfixa epistola tua constat, sed ante illum annum, nulli rumores bellici suborti fuerant; ut patet. Sed hoc sarcasmo Romanum Pontificem configere voluisti, quod vestris Heterodoxis familiare est, iis potissimum, qui ab urbanitate & ingenuis moribus minùs instructi sunt; sed ad rem, mi homo.

Non ita fortè, ut dicis, justitiæ administrandæ à Romano Pontifice in hac Valeriani causa, omissa, aut neglecta fuit; licèt enim ante annum 1655. Jesuitas Valerianus denuntiasset, non quidem omnes, sed duos Provinciales dumtaxat, cum Generali, ad S. Congregationem de propaganda fide, imò ad P. Mutium Vitelleschum Epistolam de hoc argumento scrip-

fensisset, quam Urbano VIII. & nonnullis Cardinalibus, aliisque Romanæ Curiæ Prælatis legendam dabimus. Hoc autem unius Valeriani dictis standum obstinatio, qui volet, ego illum pecude stolidiorem reputabo. Quid huic homini, quem non puduit tam apertis, imo & huic homini, quem non puduit tam apertis, imo & tam calumnias & horrenda mendacia, adhibitis etiam publicis typis ad struere, fidem habet; sed hoc dato & non concesso, quis amabò non videt, denuntiationem illam temerè factam, omnique probationis adminiculo destitutam, à Pontifice compertam fuisse? Quamvis tamen vel malum denunciantis animum indicet, quamvis vel nimio commotioris hominis zelo aliquid condonandum esse duxit; idque eo facilius, quod Jesuitæ hanc injuriam æquanimiter ferrent, nec litem moverent calumniatori, aliam pœnam ab eo repetere noluit.

Non inficior, quin aliqui Valeriani consilium probarint, eumque ad prosequendum hortarentur; quis enim nescit, nunquam defuisse, qui Jesuitis adversentur: ab exemplis abstineo, quæ palam & cuique obvia sunt, etiamsi non illorum, sed Ecclesiæ causa agatur; itaque licèt ante annum 1653. nonnihil simultatis, Valerianum inter & Jesuitas intercesserit; conjunctim hoc ipso anno in apertum bellum prorumpere, contra hostem inermem, paratum ad verbera, ac fele minimè defendentem: Res quidem Romæ vulgata fuit, sub annum 1654. sed jam tum Pontifice, vel decumbente, vel vita functo, ad proximè sequentem annum causa dilata est, promoto, sedente ad S. Petri sedem Alexandro VII. qui hoc eodem anno, ut Valerianum compesceret, promulgato decreto, vetuit, ne ipse aliique Missionarii Apologiæ quidquam ederent, nisi de expressa S. Congregationis licentia.

Ecce vides, ni fallor, Christiane, Romæ justitiam eversam non fuisse; cum enim vir ille meras, compertasque calumnias spargeret, ita multandum esse, Pontifex censuit, ut scribere ultra prohiberetur; quod reverâ huic homini gravissimæ pœnæ loco fuit, de qua passim per totam apologiam vehementer conqueritur: vix poterat sapientissimus Pontifex mitius & lenientius testificari, Valeriani libros contra Jesuitas editos sibi non probari, quàm prohibendo, ne ultra scriberet. Perge porro, Christiane, videamus, utrùm Alexander justitiam neglexerit: Decreto Apostolico non paruit homo petulantissimus, imò quod fidem omnem superat, palam omnibus significavit, se parere non posse absque lethali nôxa, eandem virulentam illam apologiam promulgavit pæne sæpius à re laudatam; non tamen impunè nullo nec versa fuit justitia, nempe jussit eum Sanctissimus ex monasterio extrahi, in carcerem detrudi, & Romam duci, ut ibi judicaretur: sed mors reorum hominum judicio illum subduxit, ut divino subderet. Cuncta hæc resciscere poteras antequam scriberes; scribis enim anno 1662. & Valerianus in carcere mulus est anno 1660. cur ergo dissimulasti, Valerianum à Romano Pontifice multatum fuisse? cur non illum eversæ justitiæ insimulas?

Sed, inquis, Mutius Vitelleschus à Valeriano monitus fuit, qui tamen nec remedium adhibuit, nec ipsum nominatissimum illum Theologum dignatus est: Quid responderet impotenti homini & sui juris compoti? ratus cum hujusmodi hominibus, non verbo, nec scripto agendum esse; modestiam suam ille sapientissimus, cum intolerabili illius insolentia committere dubitavit; nec mirum, si Cardinalis adingus, tum Lancitius, cum Valeriano agere noluerint; quis enim congressum illum non fugeret? in quo Christianæ modestiæ, & ingenuæ urbanitatis partes desiderantur, in quo immoderatus animus, effrænata lingua, clamores inconditi scenam occupant.

Omitto laudes, quas Valeriano paulò liberaliùs aspergis; nominatissimum illum inter Pontificios appellas; alios opinor, minimè nosti; nec mirum, cum in illo ferè orbis angulo degas, à Catholicorum consuetudine sejunctus: sanctè jurare possem, nunquam à me in doctissimorum hominum circulis Valeriani nomen auditum fuisse: quod autem de Sede Apostolica optimè meritus fuerit, nescivi hucusque; quod enim sibi arrogat, duorum Principum conversionem, dare illi profectò non possum, & ingenuæ Principis Ernesti testificationi, non verò putidæ Valeriani jactantiæ, standum esse, optimi quique sibi facilè persuadebunt.

§. XVI.

His præmissis, descendis ad tuum argumentum, & solidam demonstrationem, atque in hunc modum argumentaris.

Quæcumque Ecclesia destituitur fide, nulla hæresis mixtura interpolata; ea non est vera, & una illa Ecclesia, quam in Symbolo Apostolico confitemur.

Ecclesia Romana hodierna destituitur fide, nulla hæresis mixtura interpolata.

Ergo Ecclesia Romana hodierna non est vera & una illa Ecclesia, quam in Symbolo Apostolico confitemur.

Hoc argumentum multiplici vitio laborat, cum quædam falsa, & quædam ambigua contineat; & ut primo loco majorem propositionem discutiam; si ita intelligat, ut fides, quam tota illa Ecclesia profitetur, cum hæresi & errore conjuncta sit, certum est, veram Ecclesiam non esse: nempe illa fides, pura non est, quæ admixtam hæresim habet; si autem pura non est, vera & Catholica non est; igitur nec vera Ecclesia, qnæ talem fidem profitetur, qualis enim fides, talis Ecclesia.

Si vero ita intelligatur, ut aliquot membra illius Ecclesiæ hæresi, aut errore infecta sint, illa tua major falsa est; quis enim neget, multos hæreticos intra Ecclesiam, cum aliis Catholicis esse posse conjunctos, sive occultos, sive nondum plenè & juridicè, ut ajunt, convictos, seu declaratos; quod certè non obstat, quominùs illa Ecclesia vera sit, ut patet; vera autem Ecclesia manet, quamdiu nulla hæresis illius fidei admiscetur, quam publica authoritate omnibus suis membris tenendam proponit. Hoc posito, damus, illam Ecclesiam veram non esse, cujus fidei dogmata authoritate publica proposita, aliquam involvunt hæresim; non damus tamen, illam Ecclesiam veram non esse, cujus fides, ea scilicet, quæ authoritate publica tenenda proponitur, ab omni errore immunis est; licet aliqua illius membra, occulta, vel non satis manifesta, hæresi inficiantur.

Minorem tuam propositionem falsam pronuntio, si de illa fide agatur, quam Ecclesia omnibus Christi fidelibus tenendam proponit; nullam enim unquam hæresim Ecclesia Romana credendam proposuit; hoc tamen non obstat, quin aliqua Ecclesiæ Romanæ membra infecta hæresi esse possint, vel occulta, vel nondum sufficienter declarata: ut autem ostendam, quam malè ratiocineris, fieri non potest, ut per hæresim ac vitium aliquot membro-

rum, Ecclesia Romana vera Ecclesia esse desinat; nempe vel hæresis illa occulta est, & sic non desinunt esse membra veræ Ecclesiæ, vel ita manifesta & perspicua, ut nullum dubium esse possit, & sic desinunt esse membra Ecclesiæ Romanæ, ut cum Bellarmino Catholici docent; quæ tamen resectis & segregatis illis membris, vera manet Ecclesia; si autem hæresis illa manifesta quidem est, ita tamen, ut aliquod dubium subsit, & aliqua magis expressa declaratione opus esse videatur, rescinduntur tantùm ab Ecclesia per expressam declarationem, ac proinde antequam hæc fiat, membra Ecclesiæ censentur.

Disce igitur, Christiane, Ecclesiæ Romanæ fidem eam censeri, quam eadem Ecclesia omnibus Christi fidelibus tenendam & profitendam proponit; non verò illam, quam aliquot Ecclesiæ Romanæ membra cum hæresi conjunctam tenent; nunquam autem probabis, fidem Ecclesiæ Romanæ, primo modo sumptam cum hæresi conjunctam esse: nec dicas, Jesuitarum hæresim esse manifestam; hoc enim falsum est & mentiris impudentissimè, sic enim te compellare mihi liceat, ut Bellarminus Velenum compellavit: Quænam enim est illa hæresis Jesuitarum? Hæresim, inquis, Valeriano affinxerunt, in quo illos errasse constat; quis, quando, ubi? redis ad propositionem illam de primatu Pontificis, à Valeriano in congressu Rheinfelsino adductam; sed quis Jesuitarum hæreticam esse dixit, aut scripsit? imprudentem quidem, & minus probabilem esse, fortè dixerunt, non tamen hæreticam; nulla est igitur Jesuitarum hæresis, unde ruit præcipuum tuæ demonstrationis fundamentum.

§. XVII.

Sed demus, rem ita se habere, ut dicis, licèt plusquam anilem fabulam esse constet; demus, Jesuitas esse hæreticos, de omnibus fortè hoc non dixeris, cum Valerianus in Apologia, *pag.* 106. hæc habeat: de Jesuitis, inquit, excipio bonos, bonos autem multos esse putat; sed demus, omnes, ut dicis, hæreticos esse; hoc dato, sic argumentaris: Jesuitæ sunt hæretici, igitur Ecclesia Romana non est vera Ecclesia; antecedens decumanum mendacium est, sed transeat, ut ajunt, nego consequentiam: nam vel illa hæresis occulta est, aut saltem non declarata, ut par est: igitur Ecclesiæ membra esse, nihil vetat, vel est manifesta & perspicua, & sic Ecclesiæ membra non sunt; sed non propterea Ecclesia Romana desinit esse vera Ecclesia; vides, quàm malè ratiocineris, licèt enim tota Germania, cujus vel mediocris civitas plures animas numerat, quam Jesuitarum Ordo, licèt tota Germania, inquam, quæ supra 20. milliones hominum recensetur à recta fide deficeret, an propterea Ecclesia Romana vera Ecclesia esse cessaret? minimè gentium, neque opinor Heterodoxi vestri inficiabuntur: nam facilè contra illos argumentum retorqueri posset; quis enim neget, aliquot centena Lutheranorum & Calvinistarum millia ad fidem Ecclesiæ Romanæ reducta fuisse ab octoginta circiter annis; igitur si tua valeret consequentia, vel ex hoc Lutheranorum & Calvinistarum Ecclesiam desiisse dicendum esset; negabis haud dubiè hanc meam consequentiam, sed eodem jure, tuam illam negare possum; unde vides, quam non solida, sed prorsus inanis sit tuta demonstratio.

§. XVIII.

Sed inquis, à majore & potiore parte fit denominatio, ut ajunt; negari autem non potest, quin majorem Ecclesiæ Romanæ partem Jesuitæ cum suis asseclis constituant: Ego sum solus, clamat Valerianus, illi vero triginta millia, stipati favore & auctoritate Principum, Regum, Cæsarum, Pontificum; sanè Jesuitæ sunt, inquis, qui Pontificiam religionem in utroque orbis Hemisphærio juventuti instillant, populoque proponunt; Jesuitæ, qui eandem & voce, & calamo pene soli hodie cum primis propugnant; ex Jesuitarum demum scriptis Romanæ Ecclesiæ doctrinam hodie æstimamus; quid ergo restat in Ecclesia Jesuitarum hæresi non infectum? pauci, inquis, Capucini fratri suo Valeriano adstipulantes; accedit, quod inquis, potior pars, quæ Pontificem, Cardinales, aliaque præcipua membra complectitur, Jesuitis adhæret.

Est sanè, quod Jesuitæ sibi gratulentur, & tibi maximas gratias agant, utpotè qui luculentissimum iis elogium contexueris, cui certè nihil ad cumulum addi posse videtur: docent enim Jesuitæ, instituunt, prædicant, ac strenuè defendunt religionem Catholicam in utroque orbis Hemisphærio, & quivoce, quà stylo, quà fusis cum sanguine lachrymis, Christo & Ecclesiæ fidelem operam navant: est tamen, quod rectum in obliquum, mutes & dicas, Jesuitas doctrinæ Ecclesiæ Romanæ firmiter adhærere, non verò Ecclesiam Romanam doctrinæ Jesuitarum; nec Ecclesiæ doctrina ex Jesuitarum doctrina censenda est, sed hæc ex illa, quæ viva fidei & doctrinæ Catholicæ est regula.

Quod vero de Capucinis impiè blateras, nemo sanæ mentis sibi persuaserit, & nemo dixerit, sanctissimum illum Ordinem eos fovere, aut etiam tolerare, qui Ecclesiæ Romanæ placitis non adhæreant. Sed mi Christiane involvis repugnantia; paulò ante dicebas, ex Valeriano, Jesuitarum doctrinam ab Ecclesia Gallicana & Belgica damnatam fuisse, & nullum esse, nisi stolidus & vecors sit, qui eam pro hæretica non habeat; addis etiam, subnexum, adductis in hanc rem Eminentissimorum Cardinalium Borgiæ & Pamphilii literis, Valerianidoctrinam à Romana Curia laudatam & approbatam fuisse, sed præcipuum hujus doctrinæ caput est Jesuitas hæreticos esse; nunquid amabò hæc repugnantia non sunt? Illud de Ecclesia Gallicana & Belgica jam supra refutatum est; de præfatis literis postò postagam. Cæterùm, ut maximæ gloriæ Jesuitis vertitur, quod nemo Ecclesiæ Romanæ ultimis hisce temporibus hostis fuerit, qui apertum iis bellum non indixerit, quod Tullius de olim, ac de Rep. dictitabat; ita æquanimiter ferunt, quod multi Catholici, etiam ex primoribus, non adeò ergà ipsos propendere, sed potiùs averso ab iis animo esse videantur; quod certè nonnullis mirum accidit; secus verò mihi, cui perspectum est, malis Cacodæmonis artibus hoc fieri, ut scilicet maximum illum fructum, vel impediat, vel imminuat, quem collata in vineam Domini graviter opera, dubio procul omni, etiamnum æquè ac præterito sæculo referret; sed rem hanc pressiùs non urgeo, ne cuipiam, vel minimam offensionis occasionem præbere videar.

§. XIX.

§. XIX.

Stantem argumentaris.

Quæcumque Ecclesia secundùm præcipua membra peccati mortalis labe inficitur, ea non est vera & sancta illa Ecclesia, quam in symbolo Apostolico confitemur.

Ecclesia Romana hodierna secundùm præcipua membra peccati mortalis labe inficitur.

Ergo Ecclesia Romana hodierna non est vera & sancta illa Ecclesia, quam in symbolo Apostolico confitemur.

Nego majorem & minorem; egregium sane argumentum, præcipua enim membra Ecclesiæ sunt Romanus Pontifex, Cardinales, Episcopi, ut nemo negat; ubi autem legis, non esse veram Ecclesiam, dum hi quando Pontifices, Cardinales, Episcopi lethali culpa coinquinentur: scire ex te velim, utrùm Pastores vestri ab omni culpa immunes sint; tibi forsitan excidit *super Cathedram Moysis*. vis rem acu tangam; vestra illa hæresis est, ut Ecclesia ex solis prædestinatis constet, pro quibus dumtaxat, ut vultis, Christus sanguinem fudit.

Hoc jam olim Wichlephus dicebat, Papam admissa lethali noxa, Papatu excidere, & ab Ecclesiæ corpore tanquam ramum excindi; Recentior quidam in eumdem errorem à Constantiensi & Martino V. damnatum, stylum impegit; docuit enim, Episcopum admissâ mortali culpâ, omni jurisdictione & Episcopatu excidere, de Principibus sæcularibus eadem quidem non habet, supponit tamen, cum illius ratio æquè pro illis militet: sed mitto perduelles illos, juratos utriusque Monarchiæ hostes, ut ad te te deam, Christiane, qui haud dubie cum hujusmodi pestibus idem sentis: Ecclesia sancta est, inquis, sic enim appellatur in symbolo, at nemo sanctam esse dixerit, nisi præcipuus Ministri sanctificuerint, id est à peccati mortalis labe immunes.

Sancta dicitur Ecclesia multis nominibus. 1. quia Christus qui ejus caput est, sanctus est: 2. quia illa à quibus accepit Christianæ vitæ institutum, & regulam morum, sanctificuerunt, ut Apostoli, primi Episcopi, Religiosorum Ordinum Fundatores: 3. quia baptisma sanctum est & unio membrorum inter se, & cum capite sancta, externa saltem in iis, quæ ad religionem pertinent: 4. quia ejus professio sancta est nihil continens falsum, quoad fidei dogmata, nihil injustum, quoad doctrinam morum & legis: 5. quia revera multos sanctos habet non modò divina præcepta observantes, sed etiam Christi consilia, quod majoris perfectionis est: 6. denique, quia tota Deo consecrata est, ac proinde sponsa Domino jure vocatur. Ex his capitibus Ecclesia sancta dicitur, non autem ex eo præcisè, quod Romanus Pontifex & Cardinales ab omni culpa lethali noxa liberi sint, unde falsa est major tui argumenti; sed data illa & non concessa negatur minor, quam nemo sine horrenda & igne luenda blasphemia Sanctissimo Pontifici & Eminentissimis Cardinalibus affingat, & licèt Valerianus hoc dicat, nihilominus innuat, illius autoritas exigui momenti sit, & causa præsertim propria, in qua Judex esse nequeat. Dolet, denegatam sibi esse justitiam, cum à potiori jure dolere possint; non dolent autem, sed patienter ferunt, quod huic calumniatori debitæ pœnæ tardiùs quam par esset irrogatæ fuerint.

§. XX.

Opponis tibi aliqua ex Valeriano, hunc loqui sub disjunctione, ut ajunt, nimirum, Jesuitas esse vel hæreticos, vel atheos, id est, vel credere præfatam infectationem, culpam mortalem involvere, vel secus existimare; si primum, hæreticos, si alterum, atheos esse; cum igitur hæreticos esse constet, inquis, credunt enim actiones suas contra Valerianum omni eximi culpæ, alterum disjunctionis membrum cessat, nimirum quod sint athei & noxarum lethalium Rei. Hæc tibi opponis.

Sed pro his, remitto te ad ea, quæ superioribus capitibus à me dicta sunt; cum enim nulla unquam fuerit hujusmodi infectatio, nulla, inquam, nisi in mente Valeriani cum chimæris, hircocervis & vacuo, illa propositio disjunctiva, est à subjecto supposititio, ut jam toties dixi; ac proinde Jesuitæ de Chimærica illa infectatione, quam toties obtrudis, nihil credunt, nihil judicant, nisi quod atrocissimam & realem, ut ajunt, tempestatem excitarit, nec mihi dubium est, quin ipse Cacodæmon Valeriani stylum ad hunc finem adhibuerit, cum aptiùs fortè magis aptum & idoneum non invenisset.

§. XXI.

Occurris tamen statim, aisque, ad illam præcisè disjunctivam digitum à te non intendi, cum ex alio Valeriani testimonio constet, Jesuitas aliorum criminum reos esse; furti, verbi gratia, oppressionis justitiæ, falsi juramenti ac testamenti procurationis, aliorumque hujusmodi; committunt enim Jesuitæ, ait Valerianus, in Apolog. *pag.* 128. plurima, quæ mortalem culpam involvunt. Præterea ignorantia illa, qua Jesuitæ ducti credunt præfatam infectationem, lethalem noxam non involvere, crassa est, supina & affectata, ut vocant; culpæ igitur illos non eximit; denique ipsa hæresis mortalem opinor culpam importat; opponit igitur Valerianus hæresim atheismo, non verò peccato mortali.

Quàm bene, quàm doctè vel acutè; tibi fingis hostem, quem ferias, nodum quem solvas, difficultatem quam diluas: fallum illud testimonium luculenta & omni exceptione majore celsissimi Landgravii testificatione jam supra rejecimus; mentitis autem in caput tuum, dum Jesuitas furti & eversæ justitiæ insimulas; quis enim fur ille fuit? quid furto sublatum, cui, quando, ubi? idem dictum puta de illa justitiæ oppressione, quam per diabolicam calumniam cum tuo Valeriano Jesuitis affingis: tibi enim contra Jesuitas scribenti fides habenda non est, nisi ea, quæ dicis, lùculenter à te probentur. Testem adduco, inquies Valerianum; dignum sanè patella operculum; testem recuso, implacabilem Jesuitarum hostem & incredibili adversùs illos odio flagrantem, qui mero calumniandi studio ductus, ea Jesuitis imposuit, quæ falsissima sunt, ut notorium est; nempe infectatio illa chimærica, falsi testamenti procuratio imaginaria, oppressio justitiæ fictitia, furta supposita, & falsò imposita, uno verbo omnia & singula falsa.

§. XXII.

Hæc tandem ex iis quæ à te dicta sunt colligis.

Ecclesia malignantium non est vera Ecclesia.

Ecclesia Romana hodierna est Ecclesia malignantium.

Ergo Ecclesia Romana hodierna non est vera Ecclesia.

Major extra controversiam est, minorem ita probas.

Ecclesia ex Jesuitis & Jesuitistis conflata, est Ecclesia malignantium.

Ecclesia Romana hodierna ex Jesuitis & Jesuitistis est conflata.

Ergo Ecclesia Romana hodierna est Ecclesia malignantium.

Primi syllogismi majorem extra controversiam esse dicis; illa tamen ambiguum sensum præfert, vel enim Ecclesia illa tota dumtaxat malignantium est, vel enim Ecclesia illa tota dumtaxat malignantium est, ac proinde non est vera Ecclesia; & in hoc sensu tua major vera est; vel aliqua tantùm illius membra, etiam ex præcipuis sunt malignantia; & sic vera Ecclesia esse non definit, modò fidei dogmata, quæ omnibus proponit, ab omni errore immunia sint: in hoc sensu prædicta major falsa est. Quod verò ad minorem spectat, illa non modò falsa est, verùm etiam blasphema, quare major secundi syllogismi falsa est, minor contumeliosa, quasi Ecclesia ex solis Iesuitis constet: si tamen illam Ecclesiam appelles & intelligas, cujus Societas Iesuitarum membrum est, licèt exiguum; in hoc sensu, tua minor vera est, sed falsissima major; illa enim Ecclesia, cujus aliquam partem Iesuitæ faciunt, non est Ecclesia malignantium.

Est verò quod te pudeat, Christiane, benignissimam Parentem Ecclesiam, malignantium Ecclesiam appellare? cui enim maligna est Ecclesia? cui non benigna & benefica? Iesuitæ etiam maligni non sunt, quorum institutum ad eum potissimum finem spectat, ut benignissimi Salvatoris & Apostolorum exemplo, omnibus benefaciendo pertranseant; tu verò in primis malignus es, & totus in maligno positus, qui Catholicis malignitatem exprobras; quid enim quæso malignius excogitari potest, quam insontibus furta, falsa testamenta, perjuria, & Catholicis hominibus hæresim vel atheismum imponere. Ducem, inquis Valerianum sequor. At si cœcus cœcum ducat, ambo in foveam cadunt.

§. XXIII.

Subnectis nonnulla æque inepta; nimirum Pontificios (sic Catholicos appellas) in duas sectas distinctos esse, Valerianistarum scilicet & Iesuitistarum (tuis terminis utor) Iesuitistis Romanum Pontificem & Romanam curiam accensos. Valerianistæ, inquis meis demonstrationibus cedant, necesse est, cum ex Valeriani principiis & doctrina deductæ fuerint; alii verò assertiones Valeriani fortè rejicient & falsitatis postulabunt, sed frustra, inquis; nihil enim eorum, quæ contra Iesuitas à Valeriano adeò constanter promulgata fuerunt, vi veritatis adstricti, inficiari unquam ausi sunt, nec causam suam agere coram illo tribunali ad quod eos Valerianus rapuit.

Semper repugnantia loqueris, nebulo spectatissime; conqueritur toties Valerianus, quod ab Alexandro VII. jussus sit per singulare decretum, quod tamen ipse perfumdedit, nihil edere in lucem sine licentia S. Congregationis, quod prædictam licentiam sæpe ac sæpius emixè petierit, & semper repulsam passus sit; quod in carcerem per fas & nefas Pontificis jussu detrusus sit, Romam deportandus ut judicaretur: & hæc facta esse conqueritur, arte, opera & auctoritate Iesuitarum, qua plurimum apud Pontificem pollent, qui, ut supra dicebas, Iesuitæ sectæ addictus est, Iesuitæ igitur ad tribunal illud confugerant, ad quod Valerianus illos provocaverat & rapuerat, atque adeò adversa parte vocata, immo & multata, vel hoc nomine causam vicerunt: cur ergo dicis, ne hiscere quidem ausos fuisse, cum eorum criminum, quorum accusati fuerant, convictiessent. Nisi hæc inter se repugnent, quid uspiam repugnare non video & miror, Rostochiensem Academicum non fœdè lapsum esse: hæc ad hominem, ut ajunt, rem ipsa, Iesuitæ tacuerunt; non veritatis, sed charitatis & Christianæ patientiæ vi constricti: largure scandalum optimis quibusque cum summo dolore conjunctum Valerianus præbuerat; illud Iesuitæ, contentione aucta, augendum esse non duxerunt: & ne fortè vobis aliisque Heterodoxis risum moverent, in scenam prodire noluerunt: addes is Christi consilium de patientia Evangelica, nimirum de bono opere lapidari, & dignos haberi pro nomine Christi aliquid pati; sed bonus sum, qui margaritas ante porcos projicio.

§. XXIV.

Quod autem Pontifici & Cardinalibus illa omnia perspecta fuerint quæ contra Iesuitas ad Romanum tribunal à Valeriano delata fuerant, certo certius additur, inquis, ex binis literis à Sancta Congregatione ad eum scriptis, & authentica Cardinalium Borgiæ & Pamphilii subscriptione munitis, in quibus zelus & doctrina ejusdem Valeriani non mediocriter laudantur, eique suadetur constantia in exhibendis Sanctæ Sedi obsequiis, illi denique Sancta Congregatio sancte pollicetur, usuram se illius doctrinæ in omnibus gravioribus occasionibus. Doctrina igitur Valeriani vera est, alioquin Sancta Congregatio nunquam hoc pollicita fuisset; sed inter alia hoc ipsum complectitur, quod Iesuitæ hæresi, vel atheismo infecti sint: & verò, inquis, nisi Romana Curia eas veras esse credidisset, quæ de Iesuitis Valerianus constanter affirmat, nunquam alioquin tantam Valeriani arrogantiam & petulantiam toleraſſet: exclamo, inquis, & peto, aut puniri, si malus sum; aut compesci Iesuitas, si innocens, *apol pag.* 85. & 113. provocavi Cæsarem & Pontificem, iterumque provoco: ad ulciscendam injuriam factam illi Societati, si mea denunciatione ea non involvit, quæ sufficiant compellere Iudicem ad inquisitionem juridicam. Certè, inquit, Valerianus impunè non tuliſſet, si vel minimi mendacii convinci potuisset.

Ab hoc ultimo incipio, nempe impunè non tulisse; cum enim nimia indulgentia (multæ quippe ruinas faciebant, ne severiùs Sedes Apostolica cum hominem illo ageret, ne alioquin turbas cum scandalo excitaret) cum inquam diuturna illa indulgentia noceret potiùs, quàm juvaret, qua scilicet Valerianus pervicacior & obstinatior fieret, Romanus Pontifex primò quidem illi silentium imposuit, singulari decreto

decreto, cui cum ille minimè paruisset, procrastinandum ultra esse non duxit, sed hominem in carcerem justit detrudi ac duci Romam, ut ibi judicaretur; non impoenitentia, ut jam dixi, hominum judicio illum subduxit, ut divino subiiceret. Male igitur infers, Christiane, ex impunitate denunciantis justitiam & veritatem denuntiationis, cum certè impune non tulerit, ut dixi, quamquam forte seriùs; sed optima Pater Ecclesia Christum imitata, peccatores aliquando per multos annos ad pœnitentiam expectat: quando licet omnino impunè tulisset, majoris mali vitandi gratia, præsertim cum Jesuitæ non instarent, sed patienter ferrent, & cum alioquin nullus inter Catholicos esset, qui præfatam accusationem non rideret, quis enim illum non rideat, qui Jesuitas hæreticos, vel atheismi accusat, non ideò ex hoc rectè infertur, accusationem illam justam & veram fuisse, sed potiùs Ecclesiam hominem tolerasse, qui sui compos non esset, immo ipse ultro fateri solebat, se libertate carere, dum ageret de hoc argumento, ut refert celsissimus Landgravius *pag.* 14. qui à fratre Valeriani Francisco Magni hoc ipium accepisse testatur.

Porro ex adductis Epistolis, nihil prorsus contra Jesuitas deduces, ut jam Princeps Ernestus prudentissimè observavit, nec enim legit, nedum scripsit illas Pontifex, sed ejusdem Congregationis Secretarii Ingolus & Massarius, uterque in Jesuitas, saltem ut fama est, parum propensus: sed quid quæso continent literæ illæ, nisi formulas quasdam generales, ut vocant, urbanitatis, epistolari more; de Jesuitis illorumque hæresi ne verbum quidem; laudatur quidem zelus & doctrina Valeriani, sed profectò si hujusmodi laudum afflata aura se sinit abripi, homo gravis non est, sed levioris armaturæ.

Deinde tempore illo nondum Valerianus venenum evomuerat; detulerat quidem aliquot capita contra Generalem Jesuitarum & duos Provinciales, sed hoc primo iræ motui & ardentioris indolis homini facilè condonatum est. Addo unum, quod forte reticendum esset, dicam tamen, quia satis publicum est, is facile indulgeri, qui contra Jesuitas scribunt, quod ni fallor ex gemino fonte provenit; Primo enim Deus opt. max hoc permittit, ad exercendam illorum Patrum patientiam, ad meriti & gloriæ cumulum, ad aliorum exemplum, & fortè ad moderandum, seu temperandum modicum illum, quo libenter ut plurimum Jesuitæ valent, ingenii & omnigenæ literaturæ splendorem, Secundò cum ipsi hasce injurias hujusmodi patienter ferant, quid mirum, si reus non plectitur, quem nullus actor accusat. At cum Valerianum nimia illa indulgentia non pœnitentem, sed pejorem & procaciorem redderet, hominem Ecclesia compescuit, silentium imposuit, & ad debitas pœnas infligendas in carcerem Romam ducendum intrudi jussit.

§. XXV.

Jesuitæ, inquis, ab uno monacho hæreseos accusati & denunciati, nunquam se purgarunt, nec defenderunt; quisquis autem tacet, consentire videtur: Jesuita Wandingus dum illi 14. capita Valeria[ni] subjecisset, abrupto colloquio, indignabundus se proripuit; eodem modo Lancitius ejusdem Ordinis cum illo se gessit; uterque non modò inficiatus non est ea, quæ Valerianus Jesuitis opposuit, sed ne quidem minimam prætexuit excusationem, nec ullam futuræ emendationis spem fecit: quis autem inducat animum, ut credat, inquis, nisi hæc vera fuissent, Iesuitas per tot annos tantam vim accusationum tolerare potuisse, præsertim cum iis manifestum Pontificis & Cardinalium, atque adeo totius Romanæ curiæ patrocinium accederet.

Hæc jam ad nauseam suprà rejecta sunt; nempe ad resecandam scandalorum & contentionum segetem, Iesuitæ cum Homine illo minimè sui compote concertare noluerunt: Præterea quid scis, utrùm ad judicem confugerint, Romanum scilicet Pontificem, ut pro sua prudentia & charitate de hac causa statueret, quidquid ad Dei gloriam & Bonum Ecclesiæ magis expedire videretur: Hinc verò Pontifex manum, ut jam dixi apposuit; quod profectò dissimulare non debueras, Christiane, in quo, ut mitissimè loquar, hominem parum ingenuæ fidei te prodidisti. Mitto ea, quæ de Wadingo & Lancitio adduxisti: nempe hi prudentissime se gesserunt, unde maximè à Principe Landgravio *pag.* 61. vel hoc nomine commendantur; frustra enim ut sapientissimus Princeps observat, cum Homine illo tempus trivissent, & nunquam dealbassent Æthiopem: à puero semper audiisse memini, cum muliercu lis & viris præ animi perturbatione delirantibus, sapienti homini disputandum, seu contendendum non esse.

§. XXVI.

Nec est, inquis, quod Jesuitæ dicant, Valerianum hæreticum esse & multorum criminum Reum; quia hoc dato & non concesso, in eo tamen non errat, quod ea facinora Jesuitis exprobrat, quæ nemo negarit, cum lethali noxa conjuncta esse, deinde Doctrinæ suæ rationem Valerianus reddidit in Apologiis idque potissimum *pag.* 39. & 57.

Somnias, Christiane, somnias; nullus unquam Jesuita Valerianum Hæreseos, vel alterius criminis accusavit, seu dicto, seu scripto; aliquid tantùm prudentiæ in eo Rosendallus desideravit, qui Hæreticis inter disputandum dederat, Primatum Romani Pontificis ex Sacro Textu, etiam solo, per illationem, probari non posse, quod reverà minus prudenter factum fuerat; nihil enim dandum est Hæreticis, nisi quod argumentorum vi extorquenti nunquam tamen Valerianum appellavit; quod autem hic citatis locis impensè laudet se, in proprias laudes effusus, nihil ad rem, testimonium perhibet de se ipso; non tamen ipsi, sed prudentissimis illis hominibus, quos Princeps Ernestus allegavit *pag.* 71. fidem habemus.

Coronidis tandem loco subnectam illa capita, ex quibus odium Valeriani contra Jesuitas ortum duxit: 1. maximam ille spem conceperat, temerè licèt, meo judicio, fore, ut in Sacrum Cardinalium Collegium cooptaretur, sibi persuasit; Jesuitas malis artibus obstitisse; testantur duo viri conspicui, alter Ordinis Minorum, alter verò Augustinianus, ut habet Princeps *pag.* 72. 2. Crediderat, viduam Francisci Comitis, de quo supra, Hæredem ex asse instituisse Ordinem Jesuitarum, illius suasione, qui ipsi erat à Confessionibus, sed post illius mortem, rem secus esse compertum est, hoc etiam Princeps ibidem testatur: 3. Credebat Valerianus, se non tanti æstimari à Jesuitis, quanti ipse voluisset; sed nec etiam à Benedictinis, nec à Dominicanis tanti æstimabatur, quorum

unus scripsit ; Valerianum Rheintelsæ causam religionis male egisse, alter verò , illum sibi nimium arrogare, suisque indulgere affectibus ; ut Princeps fidem facit *pag.* 71.

Sed quò tandem tua demonstratio Christiane? in fumum abiit ; quia solida non fuit, ut promiseras, sed inanis : solidam pro inani rependo paucis verbis.

Illa Ecclesia vera non est quæ est nova , quæ nullam habet vivam fidei regulam , nullum controversiarum in materia fidei judicem , nullum caput , nullam certam fidem , nulla stabilia & sibi constantia dogmata, nullam Hierarchiam , nullum jurisdictionis spiritualis titulum , nullum perfectionis Evangelicæ statum , nullum missionis principium.

Hæc major propositio certa est, eaque de fide: sed Ecclesia Lutheranorum est hujusmodi , ut per se patet; quid enim horum negari potest ; non primum, quia Lutherus , qui novus est , vestram Ecclesiam fundavit ; quam enim amabò fidem ante Lutherum majores vestri profitebantur? nostram profectò , scilicet Catholicam: non secundum , assigna enim regulam illam vivam erroris minimè obnoxiam : an Ministellos & Doctores vestros? sed inter se illi non consentiunt, quis porro iis hanc potestatem fecit ? non tertium & quartum, quod eodem modo probatur: non quintum & sextum, quia toties mutatis , & quot capita inter vos, tot sensus, etiam in iis , quæ ad fidem pertinent; non septimum, quis enim supremus Hierarcha vobis est? an Princeps Meckelerburgicus? sed hic hæresim vestram ejuravit , & modò noster est; si verò fœmina Rostochii Domina esset , illam pro Hierarchiæ vestræ principe haberetis , & Papissæ nostræ fabulam in veram historiam verteretis: non octavum , quem enim jurisdictionis titulum , legitimum scilicet & bene fundatum appellare poteritis? non verò nonum , quia nullus inter vos religionis status , nullus Paupertatis voluntariæ & castitatis perpetuæ usus. Non denique decimum , unde enim missionem vestram habetis ? & quis inter vos auctoritate mittendi pollet ? consistorium nostrum, inquies, sed quis hanc consistorio vestro potestatem fecit? minor igitur certa est, ex utraque deduco conclusionem.

Ergo Ecclesia Lutheranorum non est vera Ecclesia.

APPENDIX

ad Primam Partem.

APPENDICIS *loco subnecto duas Epistolas Celsissimi Principis Ernesti ; Primam quidem prolixiorem ad Valerianum scriptam , & jam aliàs typis mandatam; alteram verò ad Fratrem Fortunatum longè breviorem, & nondum, saltem quod sciam , in lucem editam. Vtraque ad rem hanc pertinet & calumniarum Iesuitis affictarum luculenta refutatio est ; parum abfuit, quin primam Latiniorem redderem , Sed re melius ponderata illius simplicitati nihil detrahendum esse duxi, utramque igitur, nulla prorsus mutatione facta, hic subnecto.*

AUDIATUR ET ALTERA PARS,

SEV

COPIA LITERARUM

Serenissimi Principis, ac Domini,

D. ERNESTI

HASSIÆ LANDGRAVII,

& cætera.

AD R. P.

VALERIANUM MAGNI

Ord. S. Francisci Capuccinum.

DE SIC DICTA EIVS APOLOGIA contra imaginatas sibi

Impostura Jesuitarum.

Pacem & veritatem diligite, ait Dominus Omnipotens. *Zachar.* 8.

Modestia vestra nota sit omnibus hominibus. *Philip.* 4.

ADMODVM REVERENDE in Christo Pater,

QUM absque hoc, scribendo & concertando adeo defessus sim, ut eo genere etiam cum publicis Religionis nostræ adversariis (ob id nimirum, quod eiusmodi certaminis inde fructus sperandus , & hâc præsertim magis, quam unquam, carnalibus & iniquitate repletis temporibus, paucissimi inveniantur, quibus unica sua salus, & agnitio veritatis, verè cordi sit) hinc & inde supersederam, sic spero, ad minimum me liberum teneri ab illa suspicione , quod in hac vestra mili materia, ad scribendum, & quidem contra Religiosos Catholicos , nullus me certè pruritus impulerit, non ignorans, quod alioquin plerumque, tum inter Catholicos , volantia scripta , illam à Christo Domino tam strictè injunctam charitatem, sæpè non minus lædere , quàm etiam inimicis Ecclesiæ in sua perversitate exultandi & eo magis se indutandi, causam dare soleant, præcipuè quod cum Psalmista Regio *Psalm.* 52. dicere possim: *Si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem utique , & si is , qui oderat me, magna locutus fuisset, abscondissem me forsitan ab eo: Tu vero homo unanimis (Catholicus, Religiosus & amicissimus,) Dux meus & notus noster, qui simul mecum dulces capiebas cibos , in domo Dei ambulavimus cum consentiente.* Attamen quia R. T. tam in Commentario, quam in Apologia & literis suis, contra Patr. Societ. Jesu egregatis, mei variè mentionem facit, & adeo quidem, ut inde, si ita esset, nihil aliud colligi posset, quam quod te. 1. reprehensibili ingratitudine tractassem. 2. quia me à Patribus Societatis Jesu, per natum, ut dicitur, circumduci & decipi sinerem , iidemque me, tanquam suo mancipio , in omnibus pro suo libitu uterentur, quod tamen ipsis, si præsumerent, non minus quam mihi, indecorum esset. 3. quasi tibi in meis, immediatè ante has ad te datis literis, quippiam indecenter scripsissem. 4. quod ad nutum quasi Patrum Societa-

Societatis Jesu, RR. PP. Capucinos, qui hic habitant, ad discessum hinc, contra omnem æquitatem & decentiam coëgerim, & sacrum istum & meritissimum charum Ordinem Capucinorum ignominiosè tractassem. Jam vero cum hæc ejusmodi sint, quibus meritò innocenter onerari, bonam nostri existimationem, tam in vivis, quam post mortem, ita imminui; & oppressa veritate Injusti triumphare, videre non possim, eò magis, quòd nuper jam in libro aliquo Jansenistico contra PP. Societatis in Gallia in lucem edito (qui tamen nihil aliud, quam auctoritate magni Consilii Regii ad ignominiam & Parisiis publicè comburi, meritò condemnari & Parisiis publicè comburi, meritò videri possit) ubi hæc adhuc scribere proposui: quod sicut ex me ipso facio, sine cujusquam mortalis, aut Jesuitæ impulsu, ita etiam ego ipse hæc in lingua vernacula scripsi, & per unum, qui est in meis servitiis, dictum Hermannum Beernklavv, hominem Teutonem, & qui paulò majorem me in lingua Latina sum habet, ex Germanico in Latinum transtulit. Nemo Jesuitarum hoc scriptum, priusquam typis esset fuit, vidit, nec eorum aliquis ad illud quicquam contribuit: hoc ita verum est, sicut & hic cum aliis præcedentibus, ubi etiam operâ alicujus ex meis officiatis, qui adhuc sæcularis est, usus sum: quamvis autem tu, aliique tui similes, pro more, contrarium suspicientur; attamen in veritate & coram Deo, aliter se non habet: consuetudo tua non est, Deo sit laus, in rebus seriis mentiendi: scio, quod Deus ad defensionem sui honoris, & veritatis constitutione sua mediacliis prorsus non indigeat. Conscripta mea (casu quo in illo solo tu, ne alii, qui forte ejusdem tecum sunt mentis, mihi fidem haberent) tibi, aliisque ad oculum monstrari possint, & PP. Capucinis, nunc hic prope nos habitantibus videndum dabuntur. Sed nec hoc contra me sufficiens erit remedium, siquidem cum Samuele Maresio, Prædicante Calvinistico Groningensi (ut in similibus de me publicè scripsit) forte, sicut ille de mea Epistola Coloniæ ad Calixtum scripta, diceres, quod ego quidem illam ipse, sed non aliter, quam per salutarem mihi à Patribus Societatis impositam pœnitentiam, ita dedissem, adeò ut, sicut video, nullum aliud in simili casu restet medium, quàm ut semper aliquis adsistat, & scribere eum videat eo tempore, quo similia scribenda sunt. Sed tamen sperassem, si fiat provocatio ad Deum honorem que Divinum, quod tam ejusmodi inspicioni locus esse non deberet, & quidem tali, quæ mihi (si me aliàs non novissem) vanam quandam gloriam dare posset, quasi scripta mea ex scripta, à Patribus Societatis composita transissent præter hæc non spero, quò aversio contra me eò usque occupaverit, ut credas, si aliquorum istiusmodi composuisset, non multò meliùs quam sic, ab iis facta fuisse? ad minimum qui Latinum norunt, & de cætero planè certus sum, quod si tantum Generalis eorum permitteret, & etiam sine ulteriori offensione charitatis fieri posset, quòd responsio omnino non esset defutura, & quidem talis, quæ tibi nec proficua, nec grata foret.

Scriptum hoc in quatuor partes dividam. In Prima dicetur de conversione mea ad fidem Catholicam, & de colloquio Rheinfelsensi inter R. T. & Doctorem Petrum Haberkornium, Lutheranum. In secunda, de eo quod inter te & P. Rosendal, Societatis Jesu, nunc piæ memoriæ, contigit. In tertia, de Patribus Capucinis, qui hic in Oppido S. Goaris habitarunt, eorumque abitu in Anno 1657. siquidem, uti hæc sunt res planè separatæ, ita etiam de iis separatim dicetur, nec aliis immiscebuntur. Quarta continebit responsionem ad varias, in tua sic dicta Apologia, res mentionatas.

PARS PRIMA.

De mea conversione ad fidem Catholicam & de colloquio Rheinfelsensi inter P. Valerianum & Doctorem Haberkornium, Lutheranum.

QUod ego ex Domo Hassiaca (quæ de Protestantibus Germaniæ ut mundo notum, tam benè merita est) & quidem de Principe Mauritio Hassiæ Landgravio, qui propter zelum pro Religione Calvinistica, terras suas propè omnes amisit, sim natus: Quanto cum zelo in Religione jam dicta semper educatus sim, ita etiam ut in exteris nationibus Prædicans mihi semper adjunctus fuerit: Quam zelosè etiam eam ipsam Religionem, ut semper à me tum temporis pro vera habitam, coluerim: quod & aliquibus annis in bello Germanico contra Impetatorem & Catholicos, partes Protestantium secutus, servierim, id non minus tibi, quam ubique ferè in Germania aliis constat. Inæstate anno millesimo sexcentesimo quinquagesimo proficiscebar Viennam, propter notum illum processum, qui ventilabat inter me & Nepotem meum, D. Wilhelmum Landgravium Hasso-Cassellanum, in puncto juris primogenituræ, sed planè non ea intentione, ut ibidem Catholicus fierem, quia tum temporis Religionem illam pro verâ adhuc non agnoscebam, nec unquam (favente Deo) istius mentis fui (quod tamen Acatholici de me æquè ac de aliis, qui se convertunt, somniant, & malitiosè spargunt) ut conscientiam meam ob respectus humanos gravarem: & tantum abest quod propterea Religionem mutaverim, ut si tales respectus æternæ saluti præferre voluissem, potius in ea, qua natus sum Religione manere, quam ad Catholicam me convertere debuissem. Verum est, quod à puero per singularem gratiam divinam semper paratus fuerim, nunquam veritati agnitæ repugnare, sed cor meum pro Deo semper habere apertum: quam gratiam sine dubio Deus ter opt. max. per immissionem Divini luminis in agnoscenda veritate Catholica, adhuc magis magisque augere voluit: Cum ergo Viennæ, curiositatis ergò, in suburbio ibidem, P. Alphonsum Staimos ex Ordine Eremitarum Sancti Augustini, controversias fidei non sine magna eloquentia & populi confluxu, concionantem sæpius audivissem, tum primò quasi ex somno ignorantiæ & præoccupationis meæ excitatus, causam sumpsi, rem illam

illam paulò magis, quàm antea feceram, ponderandi: & cum mihi postea per D. Comitem Maximilianum de Gronsfeld, Generalem Cæsareum, lectio celeberrimi illius operis, Replicæ Cardinalis Perronii, ad Jacobum Regem Angliæ & doctum suum Calvinistam, Casaubonum Gallicè, æquè ac motivorum conversionis ad fidem Catholicam D. Marchionis Wilhelmi de Brandenburg, Germanicè scriptorum, recommendata esset, me lectione eorum & præcipuè primò dicti tractatus, quasi planè à Domino Deo illuminatum ad amplectendam veritatem Catholicam sensi, ita ut mihi nihil ferè deesse, quam publicam ejus facere professionem, & Sanctorum Sacramentorum me reddere participem, quamvis ob certas circunstantias propositum hoc meum tum temporis in mente retinere deberem, nec publicè declarare auderem. Cum jam in hoc statu essem, prima vice R. T. in mensa Ducis Amalfi, aut Generalis Piccolominii vidi, & novisse cœpi, & uti ipse non ignoras, me tum temporis ita constitutum invenisti: Quæ omnia propter amorem puræ veritatis, & non illâ intentione dico, quasi me puderet, quod postea in perficiendâ mea conversione cum ædificatione operâ tuâ usus sim, cùm non rarò contingat, quod per hunc & illum hominem viventem, tanquam per instrumentum, unus aut alter convertatur, & tu ad hoc etiam mihi satis capax sis: Hæc ita, & non aliter se habent, & quantum ad me, non sum ejusdem cum istis Theologis & Religiosis, vel aliis personis opinionis, qui suam propriam personalem reputationem illis, quæ Deo soli aliisque mediis adscribenda sunt, interdum miscere & intercessare volunt: O quàm valde enim vanam gloriam & carnales affectus hoc sapit! & Deus raro hisce benedicere solet, cùm in similibus aliud, præter ipsum, quæritur. Cum R. T. me jam ita constitutum invenisset (uti aliter non memini, & certè etiam nihil extra veritatem in medium producere intendo) te obtulisti, casu quo à te desiderarem, quod Viennâ Rheinfelsam ad me venire, & solennem quandam disputationem cum præcipuis acatholicis Theologis Germaniæ inire, eumque in finem Romam ad Congregationem de propaganda fide scribere & permissionem petere velles. Quid cum Prædicante Calvinistico Nigrino in Polonia aut Prussia effeceris; Quomodo in Philosophia cum tuo vacuo omnia evacuaveris: quod ante omnia me monueris, ne cum Jesuitis (de quibus inter alia multa, quibus eos jam tum onerabas, mihi Italicè dicebas) *certo anno del Heretico*, id est, aliquid Hæretici redolent) rem haberem, id adhuc mihi non excidit, & postea nimium satis experiri debui, quod tua aversio contra Jesuitas limites non haberet, ita ut etiam tuus ipse frater germanus Comes Franciscus Magni una vice dixerit, quod diceres, te hac in re non habere libertatem: & quando finem facerem, tuum in hoc genere mihi notissimum procedere describendi? Jam verò Ego, qui tum temporis apud Catholicos adhuc, uti postea, ita nondum notus eram, & absque hoc, pro majori ædificatione meorum, Catholicorum fratrum, agnatorum patriæ, & subditorum, & ad evitandum omne prorsus conceptum alicujus præcipitantiæ in mutanda Religione, apud me decreveram, antequam effectivè & ad publicam mutationem accederem, prius utriusque partis Theologos, non modò super controversiis audire, sed etiam eorum libros diligenter (uti toto anno 1651. feceram, legere, & cum eorum Theologis conversari & tractare, tuam istam, dico, oblationem acceptavi & uti aliter non scio, tu etiam propterea Romam ad Congregationem de propaganda fide, pro licentia & mandato scripsisti, & ita demum res eo usque pervenit, ut in æstate, anno 1652. te Viennâ venire curarim, & quod tres principui tum temporis in Imperio Germanico ex Protestantibus Theologi, nempe Georgius Calixtus, Lutheranus Professor Helmstadii & DD. Ducum Brunsvicensium & Luneburgensium Theologus, Joannes Crocius Calvinista, Professor Marpurgensis, Domini Landgravii Hasso-Cassellani Theologus, & Petrus Haberkornius Lutheranus, Professor Giesensis, ac D. Landgravii Hasso-Darmstadini Theologus, Francofurtum ad Mœnum à me provocati vel invitati fuerint. Cum verò hi tres, sine dubio ex respectu timere sese ipsos supervenientis discordiæ & inde consecturæ confusionis (siquidem ambo isti Lutherani Calixtus & Haberkornius, inter cætera, etiam particulariter ratione ubiquitatis corporis Christi, notoriè inter se valdè dissidebant, & tertius Calvinista erat) in locum prætactum simul omnes comparere noluerunt, sed tantum D. Landgravius Georgius Hasso-Darmbstadinus postmodum suum jam dictum Ubiquitarium Theologum Haberkornium, cum literis aliis huc misit. Quid autem hi egerint, illi literæ utrimque scriptæ, & acta Rheinfelsensia satis probant. Quo, sed tamen brevi, colloquio finito, cum ego ita, sine publica fidei Catholicæ professione & participatione Sanctorum Sacramentorum, diutius manere nollem, unà cum conjuge mea Coloniam profectus sum, & ibidem uterque, sextâ Januarii, in Festo Trium Regum Anno 1652. moderno Domino Electore Colonienſi celebrata primitias in Ecclesia Metropolitana, solemniter publicam professionem fecit. Post hæc Ego P. Bartholomæo Wernensi Capucino, primò generaliter confessus sum, & in festo Purificatæ Virginis, in Ecclesiâ P. P. Capucinorum Coloniæ prima vice ad Sacram Synaxin accessi. De cætero verum est, quo ad meam conjugem, quod ad eam convertendam Deus R. T. uti instrumento, usus sit. Deinde Paternitas tua Clivam & inde rediens, profecta est Herbipolim, ac in Austriam & Ratisbonam versus. Sed tria, ni fallor, statim à mea conversione ubi illme displicuerunt, & te malè habuerunt, & quæ tu ex illa jam pridem contra Jesuitas accepta suspicione, illorum artibus, & non meæ propriæ, mihi tamen optimè perspectæ inclinationi libeæ, adscribis, quod in hoc vel illo, juxta expectationem tuam, te ita extollere noluerim, uti credebas te benè meritum esse: Sed mi P. Valeriane, illi, qui me benè noverunt, sciunt humorem meum in similibus, quod scilicet pauca verba mea, & multum in re ipsa desiderem, nec libenter iis rebus, quæ honorem Dei omninò & solum concernentes, ab omni privato honore & gloria vacuæ esse deberent, humanam laudem, & vanam jactationem admixtam videam, & licet in iis versatus non sum, ita me illis etiam non impendo, & adhuc multò minus pro me desidero, quod ego R. P. Rosendal pro meo Confessario sumpserim, & cum PP. Societatis confidenter agerem. 3. quod motiva meæ conversionis non pene, sed per celebres, & in controversiis bene versatos duos fratres, Dominos de Walenburg, nunc Moguntinum & Colonienſem Suffraganeos in scripta redigi, & in lucem ire fecerim. Sed ab hisce tribus Jesuitas, bona conscientia, absolvere possum, & dico,

tolerit hoc mihi integrum fuit, & nemini per hoc præjudicare volui, ita etiam libera mea in eo voluntate. PP. Jesuitæ se nunquam nec per se, nec per alium hoc obtuleruut, multò minus intruserunt, aut vel minimum verbum effuderunt, sed id totum à me ipso provenit.

PARS SECUNDA.

De eorum Dissusto, sive Offensa R. P. Valeriani Magni contra P. Rosendal, & Societatem, ex eo, quod aliquid mentionatum fuerit in libello, aliàs contra Acatholicos scripto.

Profectus circa finem anni 1652. pro prima vice postquam publicam fidei professionem feceram, in Hassiam inferiorem patriam meam, quæ viginti & duobus Germanicis, & centum triginta circiter Italicis milliaribus hinc distat, invisere fratres & agnatos meos; ubi cum multum, licèt prô dolor, invenum laborarem, fratrem meum natu maximum, D. Hermannum Hassiæ Landgravium (principem de cætero virtutibus moralibus ornatissimum) ad agnitionem fidei Catholicæ perducere; præsentabat hic mihi parvum quemdam libellum cujusdam Prædicantis Calvinistici, & Doctoris Theologiæ Sebastiani Kurtii, contra Doctorem quendam Catholicum Eliam Schiller, Viennensem, ordine juxta suam præoccupationem, eum ita fictum esse, ut ejus refutatio nostris Theologis negotium facesseret posset. Ego mox illam tradebam Confessario meo P. Rosendal (quem cum suo Socio P. Matthia Merrhem Colonienses, tum temporis Colonia Rheinfelsam, & inde ulterius in Hassiam meum adduxeram) & ab ipso brevem, & subitaneam eadem postulabam refutationem, ne fortè frater meus, cum aliis suæ religioni addictis, crederet, quod nihil contra obtici posset, vel quod multum temporis pro refutando illo requireretur. P. Rosendal, qui aliquin orare & meditari, quam scribere debuerat mallebat, ad meam instantiam, refutationem suscepit, & dicto libello hæretico ex tempore opposuit Tractatulum quendam Germanicum, de duobus follis, cui titulus est: *Duodecim Considerationes de solido super petram, & non super arenam, editus, cum duodecim considerationibus in aliquas Acatholicorum strophas*, ita ut in hac ultima parte demonstraret, quomodo Acatholici Prædicantes, & Theologi, per duodecim genera strophorum, seu structurarum, miseras animas ab agnitione Ecclesiæ Catholicæ abstraherent. Jam verò D. Calvinistici Theologus inter cætera etiam contra Doctorem Schiller, suo tractatui sive libello hoc inseruerat, quod scilicet P. Valerianus Magnus in colloquio Rheinfelsensi concessisset, *quod primatus Romani Pontificis ex sacro textu probari non posset*, & hinc non mediocriter volebat, quasi per hoc Ecclesiæ Catholicæ grave præjudicium accrevisset: Sed cum nec P. Rosendal, neque ego acta Rheinfelsensis Colloquii in isto itinere penès nos haberemus, bonus ille P. Rosendal ea inspicere non potuit, utrùm Valerianus ab adversario fideliter citatus esset: Imo ergo Pater in positione undecimæ strophæ sic modo asserit: *Quando aliquis Catholicus auctor modo ratiocinandi, ex ignorantia, vel inconsideratione, aut ex alio defectu aliquid scribit, quod aliter sentiendum fuerat id* (hæretici) *sic præcisè accipiunt, quasi id non proveniret ab aliquo particulari homine, sed universaliter à Catholicis: hac ratione non debuisset excitari tantus rumor ex eo, quod aliquis existimavit, non posse ex divinis libris probari primatum Romani Pontificis, multò magis pensandum erat, quod SS. Patres Hieronymus, Augustinus, Leo & alii ex iisdem Sacris libris olim argumentati sunt, & quomodo iidem in verbis Christi ad Petrum semper intellexerunt Ecclesiam universalem, tametsi in illis verbis non expressè suo nomine, vel aliis circumstantiis non fuerit nominatus hic aut ille Successor D. Petri: Nam hoc modò te non invenio expressum; tamen scio ego ex sacris libris, quod te debeam, velut meum proximum amare.* Sine mora mittitur hic P. Rosendallii libellus ad Typographum Coloniam, ut nempe illum adhuc in mea præsentia, hinc inde pro ædificatione Acatholicorum in Hassia distribuere possem. Quid fit? remittitur nobis impressus per postam, sed mero casu (uti mihi optimè constat; quod tamen postea P. Valerianus, ad eò magis legitimandam suam suspicionem, pro se sumpsit) accidit, quod nomen auctoris & facultas imprimendi, à Librario omissa fuerint, cum tamen alioquin sine approbatione impressus non fuerit, ut statim postea, nimirum in secunda editione, satis apparuit: quam primum ergo lucem aspexit, & forte unus aut alter, ad inveniendum aliquid contra Jesuitas, eum cum attentione legit, P. Valeriano transmissus fuit: quo facto, mox ingens excitatus est rumor, quasi mundus sursum deorsum ire deberet. P. Bonaventura Rurhenus, aliàs ex Oppido Ruden in Westphalia, Capucinus, statim libellum quendam Germanicum, sub titulo (*Zweiff bedencken eines lehrjungen in der bavvu-Kunst, vber zvveen Meister der selbigen Kunst, einen alten Griechen, vnd einen jungen Creter*: Id est: *Duodecim considerationes cujusdam Tyronis in architectura, in duos ejusdem artis Magistros, seu artifices, annosum Græcum unum, & alterum juniorem Cretensem*) absque permissu Superiorum evulgavit; ob quod etiam in illum & socium, qui adjuverat eum hinc inde spargere, auctoritate D. Nuncii Apostolici Colonienses, D. Josephi San. Felicio, nunc p. m. Coloniæ exemplariter animadversum est, & conventum ibidem exire jussi sunt. Hic primum hac in re incipit R. T. calamum sumere, & aversioni contra Jesuitas frenum laxare: Tunc dicebatur, quod PP. Jesuitæ tibi inviderent gloriam, me, meam conjugem, aliquos ex ministris & domesticis, aliosque à te conversos esse: Quod doctrinam tuam pro suspectâ, & te pro hæretico & infami tenerent, imò quod lepidum est, tua, aliorumque suspicio eo progressa est, ut totam libelli conclusionem, contra Acatholicos directam, (ubi juxta S. Augustinum *lib. contra Epist. Manich. fund. c. 6.* dicentem*: *Superbia mater omnium hæreticorum*, sic finit: *Nos volumus non insolescere superba disputatione, sed cum humilitate suspirare, & Dei misericordiam implorare, ut congreget, quod dispersum est*,) quasi te respicere crederes: cum tamen è contra certus sim, quod bonus ille P. Rosendal, ne quidem unquam cogitarit, te hoc passu tangere: tum dicebatur, inquam, de meris machinationibus & artificiis Jesuitarum, quorum artium ego essem instrumentum: tum erat, & adhuc est in ore, in causa malè informatorum, quod P. Rosendal verbum illud, *Solo*, tui gravandi causa studio omiserit, & tuum textum falsificarit, cum tamen id ob eam causam deliberatò non fecerit, sed, ad summum, tantum culpari posset, quod adversario nimium in allegatione sua fidisset: Sed mi Valeriane, acta hujus

tui

tui colloquii Rheinfelsensis demonstrant, quod quidem uno in loco, nimirum *pag.* 13. usus fueris additione particulæ, *solo*; at primo mi pater, scilicet, *pag.* 12. *circa finem*, nomine sociorum tuorum rotundè asserebas: *Candidè fatemur, non extare argumentum Catholicum ex sacro textu, quod inferat hanc thesin à nobis positam in prima actione*: Ubi nunc P. Rosendal falsificavit textum tuum, vel suum proprium, sicut ipsum inculpas? & tu quidem omnia super hoc struis: audi autem, mi Valeriane, cum postea P. Rosendal auctas, vel amplificatas considerationes contra Crocium, (quia ille, & non Sebastianus Kurtzius responderat) pro secunda editione Coloniæ typis mandari curasset, & tunc aliquid in textu, non quidem per P. Rosendal, sed per tunc temporis librorum censorem D. Paulum Stravium, Episcopum Joppensem, & Suffraganeum Coloniensem, tui mitigandi causa, mutatum esset, tum P. Rosendal transmisso sibi libello, & visa mutatione quamprimum dixit, nunc P. Valerianus mihi crimen falsi imponere volet, & sic mihi ad pacem serviet: Quæ sicut mihi optimè nota sunt, ita etiam desuper solidissimè, & supra conscientiam meam (quam aliàs in casu falsi pro totius mundi bonis non gravarem) testari possum. Clamabas etiam, quod Jesuitæ librum sub titulo cujusdam anonymi contra te ediderint, & te pro hæretico & stolido, adeoque in te totum Ordinem horrendo traduxerint: & tamen in se nil aliud est, quàm quod in genere R. P. Rosendal contra Acatholicos in undecima strophe dixit, ob quod tu ita insultasti, & tantum rumoris excitasti; cum tamen ne vel semel ibidem nominatus fueris, nec ex mille unicus, qui eam legisset, scivisset, te aliquo modo ibi peti, & ad summum P. Rosendal p. m. te tantum alicujus defectus in modo ratiocinandi arguit. Nam quomodo extorquere potes, ut necessariò id, quod de ignorantia & inconsiderantia dixit, te concernere reputari debeat? & demum si te non nominatum, erroris, qui ex ignorantia, aut inconsiderantia aliqua provenisset, arguisset, bone Deus! propterea omnia sursum deorsum ire deberent: & quid putas, si PP. Dominicani, v. g. Jesuitæ, & alii Religiosi semper ejusmodi, imò prout causa est, majorem vellent excitare rumorem, Deus! quæ non inde præclara sequerentur, si quandoque sententiæ hujus vel illius Doctoris & Theologi aliquo modo impeterentur. R. T. adhuc longè non est apud homines in existimatione alicujus Doctoris Angelici S. Thomæ de Aquino, & tamen pro calumnia non exaggeratur, si in hac vel illa sententia non sequaces, sed etiam contradictores habeat. O Cajetane, Melchior Cane, Ambrosi Catharine, Vasquez & Suarez! si hoc semper sit necessarium & laudabile, ut si hujus vel illius sententia in libris taxetur, & pro incommodè posità teneatur, statim quis se præbeat uti P. Valerianus de se fieri vult; quare & non pro vobis ita zelatum est? quare vos soli in hoc estis tam infelices? prius ille P. Rosendal suti mihi, qui ipsum bene novi, & tum temporis ipsi adfui, in primis constat) nullum sanè te offendendi animum habuit, sed credidit, se adversariæ objectioni non aliter, quam hoc modo, respondere potuisse; si autem, te purgandi causa, aliquid in lucem edere, te non poteras continere, nunquid & hoc modestè & eo, quem Christus Dominus præcepit, modo, & non cum tantâ acerbitate tam contra tibi imaginatum Adversarium tuum, quàm totum ejus Ordinem, fieri potuisset? ubi quæso illæ, vel Jesuitæ te pro hæretico proclamarunt? ubi te talem persecuti sunt? & denuntiarunt? tu vero, cujus cor jam à longo tempore amaritudinibus contra Societatem plenum erat, à te ipso hanc prætensam offensam extorsisti, præsertim cum te non nominato, & omnibus in terminis generalibus tantùm positis bene supersedere, vel ad minimum non cum ejusmodi strepitu, sed potius Christiano, & Religioso modo, te explicare & defendere potuisset. Nam profectò non esset bonum, si non aliter, quam tali genere scribendi alicui responderi, & sequis explicare posset. Sed fortè dices, tibi non constare, quid mihi ex hoc & illo loco, à tali & tali scriptum sit: Quid hic aut ille mihi dixerit, & quantam habeam causam etiam quævis deteriora de Jesuitis suspicandi. Tu autem, dico ego, non deberes statim omnis generis otiosis, & tibi ad placitum loquentibus, vel Jesuitis malevolentibus hominibus credere. Te assecurare possum, quod cum multis, iisque præpuis ex Societate locutus sim, & tamen nunquam audierim, te ab iis pro hæretico, stolido & infami haberi, & publicari: & quid? anne infirmitates & defectus aliqui humani, statim pro hæresibus & flagitiis reputandi sunt? Sed quæso quid aliud mali fecerat bonus P. Rosendal, nisi quod illum pro meo Confessario, & Jesuitas ad me vocaverim, & quod hi non tanti æstimarent, quanti ab illis se haberi vellet. Novistine genium & naturam P. Rosendalli, unveri Religiosi? Ille ab ejusmodi scriptis & concertationibus inter Religiosos se tali modo abstrahebat, ut etiam cum frater ipsius germanus, Malachias Ordinis Cistercienſis Religiosus, vir doctus, pro necessitate tibi respondere vellet, ipse hoc planè noluit, cum Gregorio Nazianzeno dicere solitus: *Propter me tempestas hæc orta est, projicite me in mare*, id est, fiat de me, quicquid libuerit, dummodo omnia tendant ad majorem Dei gloriam, & confessionem charitatis. Hic vir in Deo ita religiosus erat, ut non solum libentissimè vitam suam, sed etiam eam, quam in hoc mundo habebat, bonum nominis existimationem Deo innocenter immolare, nec minus promptè Superioribus suis obedire, & hoc pro significata divina voluntate tenere, & se se in hoc passu submittere paratus esset. Imò si ipsum anno 1653. Ratisbonæ non impedivisset, ipsi remonstrando, quod te tua sinistra contra ipsum, & Societatem opinione tantum animosiorem & duriorem redderet, & ita ad scopum pacis assequendum nihil faceret; volebat bonus Pater tam Conventu tuo accedere, & veniam deprecari, quamvis certè non putarit eo tempore, cum hæc contra Acatholicos scriberet, te inde adeò offensum iri: & si desuper tantum videatur apologia ipsius P. Rosendallii, quam data occasione, sub titulo *auctæ vel amplificatæ considerationes*, pro secunda editione, & refutatione contra Joannem Crocium Professorem Calvinistam Matpurgensem scripsit, apparebit, quantâ cum modestia & mansuetudine, non arrogantâ tuâ, qua in scribendo usus es acerbitate, respuderit. Adhuc apud me custodiuntur literæ, quas Coloniâ ad me scripsit, nec minus memini sermonum ejus, quibus tam sedulò apud me insistit, ne antiste detestandi illius jam mentionati, Coloniæ contra ipsum P. Rosendallium emanati scommatis sequilli, *de annoso Græco & iuniore Cretensi*, quod etiam anlam meam calumniosè strinxit) apud illustrissimum D. Nuntium, nec quem vis alium, ulterius quid urgerem: In quo pasquillo (quem nec tu ipse, nisi te passio, & affectus tui omnino occupassent, prædicare posses) comparatio nigri capilli P.

Rosen-

Rosendalli cum habitu Ordinis sui, ubique sonabat, quasi non alii plures nigrum habitum gestarent, & nemo quam P. Rosendal nigros crines haberet: Sed tibi talia placent, ut faxit Deus, quomodo etiam prætenderetur, ut & omnia, quæ tantùm isti intentioni, contra Jesuitas servire videntur, approbes. Mi Pater Valeriane, crede mihi sincerè, quod si vellem ad meam conscientiam provocer, istum P. Capucinum bene nominare possim, qui in discursibus mea arce, cum prima vice libellus dictus P. Bonaventuræ de Græco & Cretensi hic apparuit, coram me illum dignum, qui Vulcano traderetur judicavit, quod judicium mihi postea tanto vi[illegible] revocare voluit, & si dictus Pater hæc leget, non dubito quin eorum recordabitur; ac Deo sit laus, non omnes Capucini sunt ejusdem tecum humoris & naturæ: profectò si tu P. Rosendallium æquè ac ego & alii, qui cum ipso conversati sunt, novisses, longè aliam de ipso haberes opinionem: Hic erat vir, qui in nullo seipsum, sed in omnibus Deum tantum quærebat: hujus delitiæ erant, quatuor & etiam quinque horis coram venerabili flexis genibus cum Deo loqui, seque cum illo unitum tenere: quia continuò, & sine intermissione, mente in Deum elevatus erat, ut etiam per hoc sanitati suæ nocuerit, & mortem sibi quasi acceleraverit; vir qui in corpus suum valde austerus, & paupertatis, & quicquid inde dependet, magnus amator erat, & licet etiam, nescio quæ talenta, & licentiam habuisset, nunquam tamen passus fuisset propriorum famulorum servitium, aut pro se à re quapiam exemptionem. Vir magni laboris, & zeli infatigabilis pro divina gloria & animarum salute; qui ut solummodo in festo corporis Christi, anno 1655. plebeculam Catholicam in pago Schvvalbacensi sine sacrificio Missæ, & concione non relinqueret, spatio trium dierum Treviris, quò ego profectus eram ad videndam sacram Domini nostri togam, illuc in magna & continua pluvia pedes ivit, ita ut mirum fuerit, quomodo homo id potuerit sufferre. Nemo melius me scit quam ægrè in itineribus ipsi persuadere potuerim, ut rheda, equis, aut lecticâ uteretur, nisi demum ipsum ad hoc adducerem, ut ad minimum conversationis gratia mihi in hoc gratificaretur: in itineribus, vel etiam alias continuò orabat: uno die frequenter, & quidem aliquando etiam ex tempore concionatus est: hæreticorum conciones, data occasione ædificationis gratia audiebat, de iisque nihilominus, sed eas de verbo ad verbum, quasi recapitulans, mox stante pede, non minus solidè quam doctè refutabat: inter omnia temporalia nihil, quàm tempus illi inæstimabile erat, & in illo, sine necessitate prodigendo, erat parcissimus: Summum ipsi gaudium fuisset in Indiam mitti, & ibi pro Christi nomine vitam suam immolare. O quàm libenter tibi omnia, quæ in Europa amare posses, reliquisset. Vir, inquam, quantus etiam in eo zelus pro gloria divina erat, nihilominus tam teneræ conscientiæ, ut si etiam universum mundum unico peccato veniali convertere potuisset, tamen eo medio nequaquam usus fuisset: pessimè igitur R. T. fecit, & dolendum est, quod affectibus tuis eò usque [illegible] relinquas, ut te etiam transportent ad credendum & ad cogitandum, quasi bonus ille Pater ad magis divexandum, hæretici illius & planè infamis libelli, qui anno 1653. in comitiis Ratisbonensibus sub nomine *Iocosi Severi Medii*, in Germanica lingua in lucem prodiit, auctor fuisset, & [illegible], ut fatear quod res est, paternitas tua, non leviter perstricta fuerit, tamen non solùm persona tua, sed etiam Religio Catholica, & ut aliter non scio, P. Jodocus Kedd, Societatis JESU, si non magis, tamen ad minimum, quantum memini, non minus, quam tu, acerrime impugnati sunt, & tamen hoc Jesuita, & quidem P. Rosendal hoc fecisse à te insimulatur; tantùm autem abest, quod ab alterutro illorum provenerit, ut potius certus sim, quod eum refutaturus fuisset, nisi Acatholici in Hassia ipsi alibi negotium facessissent, & certo certius ipse non erat homo pro committendo crimine falsi, aut scribendo tali libro contra te sub nomine hæretici: Adhuc bene recordor, quod eo ipso tempore, cum P. Bonaventura Ruthenus scommata sua contra pium hunc virum evulgavit, & in quibus illum, qui notoriè ipsa erat temperantia, inter cæteras calumnias, etiam vinolentiæ insimulabat, me sæpius uti & alias ad dandum Capucinis eleemosynas, monuerit. Quod R. T. de cætero in mortem ipsius quasi jocetur, & dicat: *Iocosus sine joco Romæ extinctus est*, tibi respondeo, quod tibi & mihi non aliam mortem exoptem, in primis autem, ut memoria tua in tali benedictione sit, in quali ipsius P. Rosendallii apud illos omnes est, qui ipsum noverunt: & quantum etiam tibi adhuc vitæ superesse tibi imagineris; attamen hic Jocosus nempe mors tandem super te, sicut & super me, & omnes mortales imperium suum exercebit. Hic vir, quantum ad doctrinam dicere poterat, Augustinum legi, & scio quid Augustinus, vel hic aut ille de Sanctis Patribus, illo & illo loco dicant, & quæ sit eorum mens, quippe qui eos in fontibus eorum gustarat: quam fidelis & cautus esset in allegationibus contra Acatholicos: quæ animi dona, & quantam in disputando promptitudinem habuerit: Quam ædificabiles omnes ipsius actiones, & tota vita fuerint, hoc ipsum non modò mihi, & toti Aulæ meæ, sed etiam multis ex Acatholicis, eorumque Prædicantibus ipsis satis constat, & quidem una vice in colloquio Cassellano, ubi P. Rosendal cum Calvinistico illo Doctore Joanne Crocio quatuor diebus disputabat, à quodam non minus zeloso Calvinista, quam profectò osore insigni Societatis JESU, (cui ante omnes alios Ordines Religiosos hæretici maximè infensi sunt,) illa vice audire debui, mihi dicente: *Hic vir, quem vestra Celsitudo nunc secum adduxit, longè alius est, quam ille & ille, quem illo loco apud suam Celsitudinem vidi.* Scito, mi Valeriane, quod in rebus seriis non mentior, neque nunc faciam: Ut autem tibi occasio non desit, parum te reflectendi, tibi hæc dico, & possem quidem in similibus quid ulterius cum veritate dicere, sed vereor, ne literæ nimis prolixæ, & patientia tua in auscultando nimis exigua, forent. Vir erat, qui licet scientiam Doctoris Angelici, Pietatem vero, & doctrinam, & res præclarè gestas trium sanctorum Franciscorũ, Seraphici, de Paula, & Xaverii habuisset, & omnibus hominibus in urbe, & orbe hæc nota fuissent; nihil horum tamen unquam de se ipso sensisset, multò adhuc minus, sicut tu te statim in principio tuæ Apologiæ nimis prostituisti, quicquam in lucem edidisset, se jactando, quòd à doctrina, pietate, & rebus præclarè gestis urbi & orbi se notum credidisset. Intolerabile mihi quandoq; fuit auditu, te cum ordinaria illa majestate tua dicendi asserente: *Ego meam auctoritatem, Bellarmini auctoritati contrapono*; quasi tu ipse te cum Bellarmino comparandum arbitrareris, cujus tamen opera mundo magis, quàm tua, nota manebunt: fateor, me sinceritatem te ab illo dehortandi, tuæ, quæ poterat immi-

nere offensioni postposuisse; per tales tuos sermones sæpè etiam Acatholicos tibi parum conciliasti, & quem desuper contra te Acatholici Giesenses, sub titulo, *Manes Bellarmini*, in lucem emiserint librum, non ignoras. Mirum autem est, quod tibi hic etiam, quasi à Jesuita scriptus, non videatur esse suspectus, cum pari certè apparentia, quæ erat cum *Iocoso Severo Medico*.

PARS TERTIA.

De Residentia, seu Hospitio RR. PP. Capucinorum in Oppido S. Goaris, & eorum abitu in Anno 1657.

PUnctus hic planè separata tractatione indiget, nec debet ad nutum R. T. aliis immisceri, cùm nihil commune, aut nullam tecum habeat connexionem, nec PP. Capucini propter te hinc discedere debuerint, sicut etiam tua causa particularis non est causa universalis totius sacri Ordinis Capucinorum, quamvis libenter talem ex ea facere velles.

Ut autem illi, qui in hisce partibus minus noti sunt, se non confundant; sciant pro circumstantia, quòd arx, quæ in monte sita est, & in qua ego habito Rheinfelsa, & Oppidum in pede istius montis ad fluvium Rheni distans, S. Goar appelletur.

Sciendum ergo est,

Primò, quod licet anno 1651. in autumno, P. Valeriano hic præsente, ante publicam fidei declarationem, accidisse potuerit, quod mentio fortè facta sit, & aliqui sibi non aliam spem fecerint, quam quod nunc in posterum opera PP. Capucinorum hic usurus, iisdemque conventum ædificaturus essem. Ego autem tum temporis, neque me ad id resolvere, nec propter diversas circumstantias, (scilicet ob durantem adhuc processum cum Domo Cassellana) id facere non poteram; tamen verum est, quod tum temporis Patribus Capucinis nulla adhuc solida declaratio, uti memini, desuper à me data sit, quia in similibus pro majori utriusque partis securitate, semper sub manu & sigillo resolutionem meam libentissimè dare soleo.

Secundò: cum anno 1652. Coloniæ, quæ duobus diebus hinc distat, publice, uti dictum est, me Catholicum professus essem, & mihi placeret, (uti & unicuique licet) opera PP. Societatis in posterum uti, non solùm per Serenissimum Principem Palatinum, Ducem Neoburgensem, apud Societatem P. Rosendallium, qui tunc in templo Archiepiscopali Coloniæ concionator erat, pro meo Confessario & concionatore petivi, sed etiam,

Tertiò: apud Eminentissimos Archiepiscopos & Electores Moguntinum & Trevirensem, uti hujus mei districtus ordinarios, pro facultate per PP. Societatis administrandi Parochias, nimirum hic in S. Goar, Nastedden & Schvvalbach, tanquam præcipuis locis hujus inferioris comitatûs Catzenelenbogen institi, & sub dato Treviris 19. Martii 1652. in amplissima forma obtinui, uti monstrari adhuc potest. Ob certas autem circumstantias hic in Germania, rationes suas habet, quare non statim in principio Sacerdotes sæculares in hunc finem adhibere potuerim.

Quartò: & quidem in his omnibus PP. Jesuitæ, ne quidem verbum per se, aut per alios, uti cum Deo testari, & veritati patrocinando dicere possum, impenderunt, sed ego solus nudè ex me sed. fels, & præsentia Coloniæ, eodem anno 1652. Festis Paschalibus, per P. Sturin Societatis Jesu hîc primum possessionem quo ad Parochialia a prehendi, statimque post Pascha R. P. Rosend cum socio suo, ut dictum est, mecum huc venit, ita in veritate dici potest, quòd post meam pub cam conversionem PP. Societatis ante PP. Capu nos hîc fuerint.

Sextò: post Pascha anno 1652. & post reditu meum huc, PP. Capucini se hîc apud me intro runt, & in Oppido S. Goaris hospitium, inter peregrinos suos infra Confluentiam & Bingam, uno die Confluentia Bingam commode ire possent, excipiendi, etiam meæ conjugi in audien confessione, & mihi in aliis ministeriis Ecclesiast serviendi, petierunt.

Septimò: super quibus, & antequam huc ve rent, mentem meam, & qua conditione ipsis hu venire, & hîc habitare permitterem, in scriptis, in diplomate, quòd etiam sine contradictione acc ptarunt, ipsis dedi, & illi deinde, scilicet duo Patres & totidem Laici huc venerunt.

Octavò: in dicto diplomate, quòd monstrari potest, expressè continetur, quòd illis ad tempus, Hospitium in Oppido habere permittam, donec lis in meis NB. ditionibus certum quendam locum, ubi vellem, pro Conventu assignaturus essem.

Nonò: tum temporis contra domum Hassо-Cassellanam, cassationem noviter introductæ primogenituræ, nec minus tam in Ecclesiasticis quàm secularibus, ad modernum modum Protestantum in Imperio nostro Germanico, plenam & summam jurisdictionem, & superioritatem, & sic eo ipso facultatem illimitatam Catholicam Religionem introducendi, prætendebam.

Decimò: cùm autem propter injuriam temporum, & per interpositionem Sacræ Cæsareæ Majestatis, & Eminentissimi Electoris Moguntini, anno 1653. in comitiis Ratisbonensibus, cum mentata Domo Hasso-Cassellana-ita postea transigeretur, ut ego non solùm in multis cedere, non tantùm limitato Catholicæ Religionis exercitio me contentare, sed etiam inter cætera pacisci deberem, ut tantùm unam Capellam pro D. Religionis Catholicæ exercitio in exiguo satis Oppido S. Goaris, cum expressa conditione, nullum Conventum, Seminarium, aut Collegiatam Ecclesiam ædificandi, habere mihi liceret.

Undecimò: PP. Capucinos amicabiliter requisivi, quod cum ipsos jam pro meo desiderio cum Conventu accommodare, aut providere non possem, me etiam intentio nunquam fuisset, illos absque hoc habendi: nec minus rem ita constitutam videri, ut ad longum subsistere non posset, quod duo, si quidem tales Ordines, scilicet Capucinorum, & Jesuitarum Missiones vel Residentiæ, unum sacrum passu regerent, & administrarent, & eundem numerum Catholicorum ambo pascerent, quam libi in Christianitate fieret, aut tali modo videretur, præsertim cum utrimque non satis occupati, diu sequenter cum decore simul hic esse non possint, ex eò quod vix alterutra ex Missionibus se satis occupatam credat: Ego etiam in timore essem, quod liber in jam dicta conventione cum Domo Cassellana cautum sit, ut mihi sine differentia Ordinum liceat fieri administrationem trium Parochiarum per eum per quem vellem, tamen ad longum, Domus Cassel-

lana

Van de plicis Ordinis residentias simul, & in uno loco earum arcto, disputatura esset. Accedit, quod opera PP. Societatis in itinere, & in consideratione aliarum circumstantiarum, commodius uti possem; attamen quod ratione hic transeuntium PP. Capucinorum hospitii hic congruè ordinare, vellem vicinia, in territorio Trevirensi ad procurandam residentiam, aut simile hospitium libenter operam navarent vellem: ut, inquam, rebus sic stantibus (ubi ego etiam tot insignibus, & quidem fundationis pretensionibus renuntiare debuerim) nunc temporis servire, & me ex istis difficultatibus eripere ipsis placeret: In primis cum,

Duodecimò: R. P. Willibrordus, tum temporis Superior hospitii seu Residentiæ Capucinorum ipse met mihi dixerit, quod illorum P. Generalis, qui in mea absentia, cùm Ratisbonæ essem, hac transivit, ultra fines sit, & ipsi Patri dixerit, se non videre, qui congruè fieri posset, ut tali modo, & in tali loco, & rerum statu duo Patres, & duo Laici Capucini, sine Ecclesia & Conventu, diutius soli habitare possent.

Decim-tertio: Sed R. P. Provincialis, nec ullus eorum in hoc consentire voluit, & potiùs Romæ coram Congregatione de propaganda fide, & apud Cæsaream Majestatem, necnon diversos Principes Electores de me & PP. Societatis, quasi hi illos tolerare non possent, & me ad procurandum eorum discessum impellerent, conquesti sunt, nec ullo modo decedere voluerunt, sequentibus, ut memini, argumentis, quæ partim oretenus, partim in scriptis proposita, innixi.

1. Cùm P. Valerianus ex ipsorum Ordine ante hæresim fuerit, sic esse primos. Resp. ad hoc in prioribus jam responsum est.

2. Quòd ab Eminentissimo Archiepiscopo, & Electore Trevirensi tanquam Ordinario loci facultatem Parochialem, & Romæ à Congregatione de propaganda fide, consensum obtinuerint. Resp. protestando ego nunquam pro PP. Capucinis institi, & adhuc hoc credere nolit, monstrentur literæ, quibus in uno aut altero loco, facultatem Parochias administrandi pro PP. Capucinis petierim; taceo, quòd Archiepiscopus Trevirensis, nec Congregatio dicti, & sufficienter informati fuerint, sed in utroque loco consensus meus, quem PP. Capucini improvisò pro se sumpserunt, ad narrata illorum impostus fuit.

3. Quòd Hasso-Cassellani erga ipsos expressè se declararint, quòd non desiderarent eorum abitum, sed potiùs quam Jesuitas, retinere hic mallent. Resp. credere, Cassellanos hoc dixisse, qui, uti alii omnes Catholici, Jesuitis inprimis malè volunt, sed ad eorum fuisset declaratio, & assecuratio aliqua in scriptis ejusdem tenoris, quod bene contenti essent, ut utriusque Ordinis missiones sive Residentiæ hic maneant: Ego autem è contra literas habeo à nepote quondam D. Wilhelmo Landgravio, in quibus quod PP. Capucini in hospitio suo tantum de asseribus aliquas clausulas fecerint, & hoc alicui Conventui contra similiorum simile videretur, valde tanquam suæ conventionis conqueritur.

4. Quod ipsi, scilicet PP. Capucini ad convertendos Acatholicos æquè idonei ac Jesuitæ essent, & cum hominibus in communi, tam Acatholicis, quàm Catholicis chariores quàm Jesuitæ essent: auditorium ipsorum prædicaret pro eis, dummodo foràs per plateas incederent: quod sustentatio sua minùs quàm Jesuitarum constaret, & quod hospitalitati etiam vacarent. Resp. his omnibus nec contradico, nec concertare volo, sed interim spero, cum impetratio exercitii Catholici pro hisce ditionibus meis mihi tanti constiterit, quod ad minimum nemo mihi satisfactionem istam, PP. Societatis, uti etiam bonis Religiosis, utendi, invidebit.

5. Quod cryptam, tum temporis sacellum S. Goaris, in Oppido tanto jam tempore soli deserviissent, & ego ipse anno 1652. in die S. Goaris P. Serapioni Capucino clavem inde tradidissem, etiam diu soli in Oppido S. Goaris habitassent, PP. Jesuitis in arce commorantibus. Resp. mens mea nunquam fuit, ut si pro mea commoditate & placito contingeret, PP. Jesuitas non amplius apud me in arce, sed Oppido habitare, quod per hoc PP. Capucinis, id, quod taliter, ut video, prætendunt, concesserim; nam istum modum agendi ego non capio, & mihi semper integrum fuit, PP. Jesuitis vel hic in arce apud me, vel in Oppido S. Goaris habitationem concedere, & administrationem sacelli committere, cui mihi liberet.

6. Esset ipsis ignominiosum, & daret occasionem credendi, quasi se minus bene gessissent, adeo ut causa P. Valeriani, negotio isti immisceri velle videretur. Resp. hoc à mea parte de illis nunquam existimatum est, sed semper illos habui, & tenui pro Religiosis bonis, & piis, & hominibus mihi inprimis charis: nec causa P. Valeriai cum hac connexionem habet, nec ipsi propter illum luere deberent.

7. Quòd domus, quam ego conductionis modo illis concesserim, ab aliquo ipsis certa conditione cessa esset, & quod per aliquem Apostolicum Notarium Moguntinum, eatenus jam possessio pro ipsis apprehensa esset. Resp. hujus hominis non erat nisi minima pars istius domus, & præter hæc, uti notorium, erat insignis impostor, siquidem brevi pòst ob horrendum scelus Moguntiæ rotæ impositus fuit: Ego autem è contra cum veris domus proprietariis jam contraxeram, & partem pretii solveram, adeò ut boni Patres per prætensam istam cessionem non mediocriter decepti fuerint. Accedit, quòd dictus actus possessionis clam & me tanquam Principe & Domino ordinario loci inscio, & contra expressa contenta diplomatis, vigore cujus hic recepti fuerant, fuerit exercitus.

8. Post PP. Capucinorum discessum non defuerunt, qui sparserint, quòd conversio Acatholicorum cum illorum discessu quasi cessaverit. Resp. causa istius non est abitus PP. Capucinorum, nec paucitas Religiosorum, sed transactio Ratisbonensis, vigore cujus D. Landgravius Hasso-Cassellanus, à Protestantibus Germaniæ jampridem usurpatum jus Episcopale, & Religionis sibi reservavit; idque præcipue hoc carnali sæculo, ubi homines exiguam suæ salutis reflexionem habent, vel curam adhibent.

Decimoquarto: diversis & plurimis hac super re hinc inde actis, & etiam scriptis literis, quæ tam in meo, quàm in Archivo Provinciali PP. Capucinorum adhuc erunt, & sine quarum lectione vanum ac temerarium foret, hisce velle contradicere, eo quod quandoque etiam oretenus hinc inde quædam super hoc negotio prolata fuerint, cum jam à bonis PP. Capucinis nihil quàm disgratia reportaretur, nec ego quicquam negotii præterea cum iis, tanquam cum viris Religiosis (quos, si per supradictas difficultates solummodo licuisset, libentius apud me retinere, quam dimittere voluissem) hac in re habere

vellem, siquidem nec ego, nec PP. Societatis nos Romæ coram Congregatione contra dictos Patres partem constituimus, neque unquam adhuc ab eadem Congregatione, desuper auditi sumus; cum res jam eò pervenisset, ut PP. Capucini ad interpositionem D. Nuntii Apostolici, se quidem ad discessum obtulissent, attamen non libenter, sed coactè quasi & cum disgusto id facere præ se ferrent, & P. Rosendal p.m. ipsemet me rogaret, ut ipsis optimis Religiosis gratificarer. Ego etiam quantum fieri poterat, ut bonis istis PP. Capucinis nihil duri & adversi fieri voluissem, tertiâ Martii anno 1655. cum R.P. Melchiore Capucino, à suis deputato, ad interim ea conditione conveni, ut ipsis adhuc aliquo tempore, certo modo & conditione in Oppido manere liceret, quæ conventio, sicuti à P. Provinciale, & Definitoribus ex parte PP. Capucinorum, & à me ratificata & subscripta fuit, ita etiam à me illi in nullo contraventum fuit.

Decimo quinto: tantum autem abest, quod PP. Societatis apud me institerint, ut patres Capucini cederent, ut etiam Generalis illorum P. Govvinus Nickel per literas, quas adhuc habeo, me expresse requisierit, ut Patres suos dimitterem ad cedendum PP. Capucinis, cui si consentire voluissem, ipsum in verbis suis tenere potuissem. Etiam in veritate dicere possum, quod Pater Rosendal mesæpe rogarit, ut cum PP. Capucinis me contentarem, & PP. Societatis iterum ad Collegium dimitterem, & ad hoc facilitandum, non solum se in eventum, & casu quo in itinere vel alias illorum opera uti vellem, (quod, ut dicebat, ex Confluentino Collegio hic in vicinia commodè fieri posset) se semper fore paratissimum, obtulit; sed etiam rationes suas, quare non putaret expedire, ut pro meo placito Residentiam aut Missionem ex Societate hic haberem, Superioribus suis in scriptis exhibuit. Aliud nunc est dicere, non convenit, ut in illo loco & rebus sic stantibus Capucini & Jesuitæ simul habitent (quæ res apud omnes prudentes, & in hisce partibus notos ipsa loquitur,) & aliud est, ergo PP. Capucini Jesuitis debent cedere; & cum PP. Societatis se obtulerint ad cedendum Capucinis, certè illos non expulerunt; neque ex eo, quòd P. Rosendal p.m. putaverit, aut dixerit, quòd commodè hic simul habitare non possent, hoc concludi debet, quia pari passu se etiam offerebant, uti ille Genes. *cap.* 13. *vers.* 7. 8. & 9. fratri suo, si hic à dextra, ille à sinistra ire vellet, dummodò charitas conservetur. Sed hic videor audire quendam mihi dicentem, quòd hoc ipsum secretum illud, & à me non notatum, Jesuitarum artificium fuerit, ad amovendum Capucinos hoc medio. Quid autem PP. Societatis magis facere potuissent, quàm se ad cedendum offerre? quid putas, anne me planè dissentiente abire debuissent? calumnia, quæ semper aliquid invenit, ob id non emansisset, scilicet quòd quidem hoc in loco cessissent, minimè autem in alio & commodiore: & quis unquam omnibus æquus fuit?

Decimo sexto: Profectus autem anno 1655 Romam propter alia negotia, & minimè certè ea intentione, quasi conventionem cum PP. Capucinis non ita pridem initam (uti falsissimè sparsum fuit) ipsis inscius, sine causa retractari petere vellem, & dùm ad pedes moderni Pontificis veniens, Sua Sanctitas de variis rebus mecum loqui, & inter alia etiam quærere dignaretur, an Capucini adhuc hîc essent? & cùm ego simpliciter responderem, quòd ita, Sua Sanctitas fortè ex scientia eorum, quæ contigerant, statim adjecit: *non judicamus expedire, illos ibi esse, mandabimus Provinciali P. Benedicto Leodio, cùm ad capitulum Pentecostes venerit, ut eos ad Conventus suos avocet*, cumque sua Sanctitas loquendo ad alia pergeret, non oportuit me ejusdem hac in re menti contradicere.

Decimo septimo: Cum postea Anno 1656. à rectè memini, R. Pater Benedictus Leodius Provincialis Româ rediret, multum temporis adhuc effluxit, antequam quicquam hac de re coram me insinuaret, & avocationem suorum exequeretur, sed potius postea diversis ad me scriptis literis, minus se contentum significans, non dubiè insinuabat, quasi jam dictam suorum avocationem apud summum Pontificem sollicitassem, & suis Patribus injuria fieret; at ego ipsi non solum in scriptis, sed & oretenus Coloniæ in conventu, coram suis Definitoribus, rem ita se non habere, remonstravi, ipsique etiam demum, cum non exiguum tædium ubique exurgere videretur, obtuli, quandoquidem ex hoc vel illo impedimento, jam ultra sex menses executionem mandati Pontificii distulissent, mihi in tantum gratificaretur, & Patres adhuc sex septimanas hic manere permitteret, quod interea, ad demonstrandum, quod suspecta procuratio abitus, neutiquam nec à P.P. Societatis proveniret, ad suam Societatem scribere vellem; quod si illi solummodo placeret, ego bene contentus essem, ut si absolutè hic esse desiderarent, in nomine Domini, quantum ad me attinet, manerent; sed noluit, ipsoque anno 1657. avocavit.

Decimo octavo, aliquo tempore post, RR. PP. Capucini, quadrantis horæ spatio ab hinc è regione in oppidulo Welmenich, territorii Trevirensis, quod ab hinc videri potest, Residentiam & hospitium acceptarunt, ubi eâdem, quam hic speraverant, gaudent commoditate, & si solummodo tum temporis talem locum & commoditatem acceptare voluissent, ipsis jamdudum istiusmodi procurare laborassem. Sicuti etiam, absit gloria verbis, non omittam ipsis etiam tam ibidem, quam alias ubique posse, benefacere, eorum opera & conversatione uti, illosque, eo quo decet modo, amare & æstimare, & in itineribus & absentia mei confessarii ordinarii, ipsis non minus libenter, quam aliis, confiteri.

Decimo Nono. Hæc omnia nulla ratione contigerunt ob id, quod inter P. Valerianum & P. Rosendal accidit, multo minus ex aliqua disaffectione aut contemptu sacri Ordinis Capucinorum; Deus qui omnia scit, & me æque novit, qui tandem me, uti & homines omnes judicabit, novit etiam, quam unicè in visceribus meis hoc sacrum institutum amem, & quam libenter sim apud hos Patres, iisque benefaciam, & quomodo hunc sacrum Ordinem pro magno ornamento Ecclesiæ Dei habeam. Verum est, quod amem & honorem PP. Societatis, sed tamen eo non obstante necodi, nec contemnam PP. Capucinos. NB. totum secretum negotii, ut ingenuè fatear, & cum libertate dicam, hoc est, quod cùm hic commodè non ultra tres vel quatuor Religiosi haberi & accommodari possint, mihi, quemadmodum pissimè in Hassiam & aliò proficisci debeo, semper magis congruere visum fuerit, unam hic habere residentiam PP. Societ. ut qui ante alios & potius quam P.P. Capucini soli in rheda & equis proficisci possint, & quorum tres hic commodius, quam P. P. Capucini, qui sine formali conventu & churo (cujus tamen habendi spes omnis nunc per translationem Ratisbonensem præcisa est) hic in Residentia

dem habitare ; & mihi in uno & alio ad manus esse fuisset : Si ergo hoc in passu error commissus fuit, usque adhuc committitur, latet in hoc conceptu; quod tamen nemini præjudicat, & certè aliquo modo dolendum esset id mihi invidere.

Vigesimo, Taliter & non aliter sese res habet, Sicuti ansi invidiosè dicis : *Ocreatos & nummatos* (nempe Jesuitas) *nunc procedere, & quòd deridea-*
mus? id est, RR. PP. Capucinorum) simplicitas.
Et autem ædificium editorum tuorum hac in re li-
bellorum non consistit, nisi vel in mala informatio-
ne, de falsa suspicione, vel perversa explanatione, ex-
aggeratione & applicatione.

PARS QUARTA.

Responsa ad quædam in libello P. Valer. mentionata.

Primo R. T. *pag.* 9. meminit, quòd tibi ante abitum tuum hinc, promissum sit monumentum.

Ego vero aliter non scio, quàm quòd acta tuæ disputationis cum Haberkornio, & imago tua quam Viennæ expetiisti venire feci, hic in arce adhuc custodiantur : & quidem pro nota dico, quod infra imaginem hæc legantur verba: *Lux in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehenderunt.*

Secundo videris mihi illudere quod P. Rosendal beatum possobitum dixerim: Scito autem, quod Secretarius meus, qui laicus & non Jesuita fuit, in hoc plusquam Germanicam, sine ulteriori reflexione securus ea, qua loco piæ memoriæ, aliquem beatum dicere debemus, de cætero bene sciens, quod ego nemini pro beato declarare possim : è contra autem divini parum ædificantur, quod nomine tuæ familiæ, Magnopere libenter uteris,

Tertio R. T. me appellat mancipium Societatis, & dicit quod me à Jesuitis hinc inde & in Italiam dicitur minasse. Hoc autem Paternitas tua non minus erga quam Acatholici & alii malè informati, de meis adversibus faciunt, qui eadem impressiones, sicut tu de me habent, sed errant, sicut tu. Talia itinera, ut illis (cujus isti boni Patres innocenter insimulantur) nunquam mihi ipse resolvi, ut etiam alii homines prius quàm de illis quid sciverint: ipsi non prætendunt simile aliquid in me, multo minus ab illis, non attentâ bona mea in ipsos affectione, eo, quo tu aliique male informati credunt. modo me duci aut regi patior. Ante ego credis tantopere in me esse taxandum, quòd libenter confessarium meum apud me, & viros religiosos in itinere pro Societate habeam, quomodo fieri possibile, ut unicuique satis fiat? Si in recenti itinere meo Romam versus, confessarium mecum adsciscam, nunquid forte dixisses, Princeps à Jesuitis ductus in Italiam? & fortassis mala tua suspicio ulteriùs progressa fuisset, cum arrestum tuum Viennæ contra, in id tempus inciderit.

Quarto id quod de PP. Societatis Wadingo & Lucensi dicis, quod auditâ tuâ gravissimâ insimulatione contra Societatem, abierint, "& tecum ulterius nihil habere voluerint. me non mediocriter ædificavit enim veri Religiosi in similibus casibus, utique similes tractare potius, quam frustra tempestate, concertationibus terere, & Æthiopem lavare conati deberent. Sed quæso R. T. sibi non imponatur, nec se decipiat, quasi Jesuitæ tibi resistere non valerent: non expedit enim : & sicut inter duobus malis minus est semper eligendum, ita etiam sæpius præstat, istiusmodi calumnias patienti animo sufferre, & Deo committere, quàm majores tumultus & rumores excitare, charitatem lædere, adversarii defectus revelare, & inimicis Ecclesiæ exultandi causam præbere.

Quinto : Nonne cùm nuper ex mandato Pontificio, Viennæ fuisti arrestatus (quo Venetiis in mense Februario intellecto, certe ex corde, Deo teste, dolui, quòd res eò pervenerint) non solùm in tuo, sed etiam multorum aliorum male informatorum ore est, quòd Jesuitæ propterea apud Suam Sanctitatem institerint? & sæculi iniquitas tanta est, ut hoc à quovis ita firmiter credatur & teneatur, & tamen nihil certius est, quam quòd hoc non sit, & quod Sua Sanctitas & Congregatio Cardinalium causas suas quare habuerint: quæ certe non ita difficulter divinari possunt, si consideretur, quomodo usque & usque, non attentis inhibitionibus Pontificiis, cum tanta acerbitate & scandalo scribere, & de Justitia conqueri continues. Tibi autè gnotũ esse nolo, quòd non unus & alter ex PP. Jesuitis libenter id viderit, & tibi non invideat, cum hoc mirum non sit, quandoquidem tua scripta & sermones ad illud non parum contribuant. Sed quòd aliqui ex illis hæc contra te solicitarint, & eum in finẽ Summum Pontificem imploraverint, id ex certa scientia, quam desuper Romæ habui, tibi affirmare possum, non esse. Mi Valeriane, scito, quòd cùm anno 1655. (quia in hoc novissimo itinere mihi ego ipse de te dixi Summo Pontifici, neque per alios vel verbum dici curavi) Suæ Sanctitati commentarium tuum ostenderẽ, auribus meis audivi, quod te INOBEDIENTEM nominarit: scito etiam, quòd eodem anno in festo S. Francisci ego tui S. Ordinis proximè præcedentem Generalem super tuo modo contra Patres Societ. procedendi lachrimari viderim, & quòd præsenti anno in Cõventu Romano PP. Capucin. Generalem tuum de te dicentem audierim, his formalibus: *hunc virum à quindecim jam annis amplius regere non potuimus*, Ecce quòd hæc vera sint, remitto me ad magnas personas illas ipsas, meamque conscientiam, quæ in similibus nunquam, Deo sit laus, falsitatis convicta est, hæc ad te humiliandum dicta sint, & aliis ex tuo S. Ordine serviant ad sciendum, ne ex tuo particulari affectu contra Jesuitas, causam universalem totius Ordinis faciant. Uterque ordo Sanctus, & institutа sancta & laudabilia sunt. Uterque habet Sanctos & infirmos, quorum defectus interdum se produnt. Sed privati hominis cujusdam gratia, uterque non statim in arenam prosilire debet : Diversitas Regularum & constitutionum, & difformis sive discolor habitus, ad disunionem animorum ad scopum eundem (qui est uno ore & corde servire illi, cui nihil gratius est, quam conservatio charitatis tendendi, nihil contribuere debet.

Sextò : Valde mirum & nimis iniquum mihi videtur, quod R. T. ex mera suspicione, vel falsa relatione, nequid durius dicam, asserere voluerit, quasi rationes vel motiva à me tum temporis desiderati discessus RR. PP. Capucinorum, & meæ ad te daræ literæ, per orbem & orbem (qua phrasi non illubenter uteris) volarent, cum hæc duo tamen pauciissimis à me communicata sint, & quidem iis, de quibus certus sum, quod nihil ab iis publicatum sit ; & quantum ad dictas rationes attinet, eas nemo, quam solus D. Nuntius Apostolicus San Felicio Coloniæ vidit, & certo scio, quod nemini quicquam de iis constiterit, donec tu ipse eas in lucem ederis, quod ego autem nunquam prævidere potui, & adhuc multo minus feciſſem: Quod vero dictæ rationes (quas

nemo, ut dictum est, nisi memoratus D. Nuntius, nunc p.m. vidit, & etiam à me, quod eas cuidam ex tuo Ordine, per quem postea ad manus tuas pervenêre, communicarit, sibi ignosci petivit) evulgatæ sint, hoc tibi, non autem mihi, neque Jesuitis, imputari debet; optarem autem, ut cum tua mens erat, hoc & illud ex meis literis in publicum dandi, eas integras publicasses, & cum videam, licet tibi libenter parcere velim, tu tamen aliud velis; bene ergo utar etiam æque ac tu, commoditate typi, quod in veritate alioquin, ad tibi parcendum, non feci sem.

Septimo. Quia autem conservatio famæ meæ mihi æquè chara est, ac tua tibi esse possit, nec mihi integrum sit, me tali modo apud posteros traduci, perinde ac si nescirem, quomodo Catholici, & quidem viri tales, sancti ac mihi dilecti Religiosi, uti RR. PP. Capucini sunt, & à me habentur, tractari deberent, & quasi aliquam indecentiam contra ipsos apud me decrevissem; sic necessarium duxi, me hisce declarare, qualis mens mea fuerit, dicendo, me velle uti jure meo territoriali, casu quo cedere nollent. Dico igitur: 1. quòd pura solummodo & ad nullum effectum destinata fuerit comminatio, ad eò citiùs inducendum D. Nuntium, quatenus me ex difficultatibus in tertia parte nominatis eriperet: 2. quod ad summum, si res eò usque pervenire debuisset, domum in qua habitabant, & à me jam empta, ipsisque ad inhabitandum ad tempus concessa erat, bono titulo pro me vindicare potuissem, & cùm illi aliam non haberent, nec sine mea permissione aliam in oppido habere potuissent, eò citiùs se ad discessum disponerent: Sed tamen mihi nunquam in mentem venit, ejusmodi procedendi modum contra illos accipere, sed potiùs pati resolveram, licet etiam, præsertim apud Acatholicos durum videri potuisset, quòd Princeps ad Catholicam fidem noviter conversus, contra Religiosos & quidem tali modo, & conditione à se susceptos (qui tamen non aliter, quàm per illum, ibi habitare poterant, ab illo sustentari debebant) ad effectum, quem ex gravi causa desideraret, venire non posset, sed cum illis Romæ coram Congregatione de propaganda fide, cui circumstantiæ hujus exigui districtûs satis innotescere non possunt, adhuc diu litigare & certare deberet. 3. candidè fateor, quòd rationes & motiva illa tum temporis, (cùm non sine aliquo fervore in hoc puncto ageretur) illi, qui ea Latinè concepit ad communicandum sæpè dicto D. Nuntio Apostolico San Felicio paulò durius in calamum venerint, non tamen ea intentione, per hoc PP. Capucinos gravandi: 4. Præsupposui, quòd hæc tantum pro informatione D. Nuncii servire, & nullatenus divulgari deberent, quod tamen postea per nullum alium, quam per tuam editionem factum est: 5. Legantur autem animo impartiali, & audiatur mea explicatio, tum non apparebunt tam duta, sicut tu ea interpretaris, eaque exaggerare, & teneri vis: nam, verbi gratia, allegas, ad excitandam eo majorem invidiam, quasi in illis rationibus seu motivis Capucini, hypochrysis Acatholicos scandalizantis insimulati essent: hæc autem nullo modo intentio fuit, sed cum P. quidem Capucinus, quem nominare possum, P. Rosendal diceret, quod congruè admodum fieri posset, ut uterque Ordo hic maneret, *Patres enim Societ. per doctrinam, se autem per sanctitatem vitæ prædicare sive concionari posse*, Ego in meis rationibus dixi, tales sermones apud Acatholicos non habere ædificationem, ut qui ad hoc vel illud genus austeritatis parum respicerent, & mihi etiam aliquo modo durum videri, quod, licet Ordo Societatis externam quidem austeritatem, non uti Capucini profiterentur, tamen propterea dici deberet, ipsos non æque ac alios, cum sanctitate concionari posse.

Octavo. Certè parum me ædificavit, quod mihi nullus plane locus reconciliationi cum PP. Societatis relinqueretur, te nunc etiam cum adversis illorum, qui propter Novatores in Gallia & Belgio, post etiam cum diversis aliis, contra ipsos torqueamus, conjungere velis: de quibus multa, si otium & ocium esset, dici possent, quandoquidem mihi altiùs de hac re constat, præcipuè cum quidam Catholici in Gallia & aliunde, viri de cætero pii & eruditi, boni mei amici, & noti, ad suam partem contra PP. Jesuitas me trahere vel maximè laborarunt, ita & tantisque partis scripta legerim. Sed ut paucis multa, non primis miror, quomodo tibi, tanquam viro eruditio, nunc primum in mentem venerit, in hoc etiam puncto Jesuitas aggredi, cum tamen jam multis ab hinc annis non solum illorum, sed etiam aliorum Ordinum Casuistas legeris, & quidem etiam interillos virorum non minus doctrina quam vitæ sanctitate conspicuorum, & qui longè antequàm Jesuitæ in mundum venirent, similia, quæ nunc in ipsis exhibeta aliquo, qui ex multis aliis causis contra illos interesse habet) tantopere carpi & exaggerari volunt, in suis libris expressè habeant, & publicè docuerint. De cætero nolo patrocinari laxo alicui Casuistæ, & adhuc multò minùs Jesuitæ ulli, qui in hoc puncto extra terminos vadit: Sed si quis etiam illorum responsa aut replicas animo impartiali consideret, longè aliter res se habet, quam quomodo contra ipsos deduci & exaggerari velit.

Nono. Quando ego certè non alio, quàm optimo fine intendi, tibi tollere conceptum tuum, quòd felicitæ soli non essent, qui te, pro tua opinione, non tam, quanti vis, existimant, & tuos defectus norunt, id quod ego etiam id ab illis viris præcipuis ipsique Religiosis intelle xerim, quibus tuæ humanæ infirmitates etiam notæ sunt, & qui tibi eatenus comparantur, tunc tu planè quasi in furorem erupisti, & in deteriorem partem omnia interpretatus, nihil quam convitia spirasti, illos etiam appellando nobiles *spectatissimos, & quod doctissimè mentiantur* (puta autem Jesuitas.) Dicam ergo pro veritate, quod unus illorum fuerit vir primarius, doctus, & mihi notus, Ordinis S. Benedicti, qui ad aliquem, mihi similiter notum, virum præcipuum, & doctum P. Dominicanum anno 1652. scripsit: *P. Valerianus malè egit causam nostram Reinfelsæ*; hoc mihi non Jesuitæ dixerunt, sed oculi mei ipsimet viderunt, & aures audierunt, quod P. Dominicanus dicerat: *Ah, bonus ille P. Valerianus sibi nimium adscribit, & novi ipsum, quòd affectibus suis plus satis indulgeat.* Nec minus alius intignis, mihi notus, & qui patrocinatur, quà doctrina longè celeberrimus P. Franciscanæ Strictioris Observantiæ, mihi quadam vice dicebat, quòd in aliquo ex libris tuis, quem legerat, nimia magna præsumptio eluceret. Quidam P. Minor Conventualis tuæ nationis, sicut & Augustinianus, qui posterior vir conspicuus, & magno loco in Ordine suo, mihi semel dixerunt, te non esse dominum affectuum tuorum, & præsumptionem esse majorem scientiâ, primamque tuam aversionem contra Jesuitas ex eo provenire, quod crederes quod tempore Urbani Octavi, & proximè defuncti Re-

gis

gis Poloniæ, te in Cardinalatu consequendo impedivisse. Ecce tibi viros, non Jesuitas, neque nebulones. Etiam à diversis Capucinis audivi, quod optarent, tandem aliquando vetè vitâ Capucinorum, ut relinquere, frui posses, & à concertationibus cum Jesuitis cessares.

Primo: quod de furto & testamento falso loquaris, nescivi, ubi & in quo loco enorme illud à Patribus Jesuitis commissum esset, adeo ut etiam illorum Generalis nihil horum sciverit: Veniens autem Lauretum 21. Aprilis hujus anni, & ibi in diversorio Patres ex Societate ad congregationem generalem properantes, & inter cæteros etiam Austriacos & Bohemos offendens, aliqui illorum ex quibus etiam P. Aringa erat, mihi interroganti dixerunt, si bene memini, pro certo, quod D. vidua fratris tui Francisci Comitis Magni ad persuasionem sui Confessarii Jesuitæ bona sua maximâ ex parte Societati, & non filiis fratris tui Comitis Philippi Magni, per testamentum legarit, & quod desuper id, quod scribis, acciderit; Cum autem postea aperto testamento contrarium, & quod Societati tantum pauca quædam millia florenorum, reliqua verò omnia tui fratris Philippi liberis relicta essent, apparuisset, tu propterea P. Himmelhaven Societatis Jesu displicentiam tuam demonstravisti, sed interim atrox tua insimulatio in libello manet.

Undecimò: Videamus nunc, quam præclarè PP. Jesuitas hæreticos & atheos esse probâris, præcipuè cum in conscientia tua necessarium duxeris, id summo Pontifici & Sacræ Congregationi denuntiare;

Ecce tuum dilemma.

Vel Jesuitas non credunt, calumnias contra innocentem effutiunt, & ita sunt hæretici: vel credunt, neque cur, ita sunt atheï. Præclarè sanè argumentaris! Sed Jesuitæ nec calumniari, nec te, uti tua contra eos præoccupata fert imaginatio, persecuti sunt, sed pro meritis & calumniatus & persecutus es. Ipsis ita imputare id, super quo te merito ipsum examinare debere, licet Jesuitæ (quod tamen ignoro) insigni & animosa tua, quam ad P. Bonaventuram Ruthenum anno 1653. Ratisbonæ scripsisti, contra eos evulgatipsihla Romæ & alias ubique institissent, ut tibi tua urbendi potestas interdiceretur, credisne, quod tamen vertì posset? Sed non video, quomodo dicere possis, quod te innocentem persecuti, & ut hæreticum & fictum calumniati sint? Certe mi P. Valentine magnam causam habes te paululum reflectendi, & primo in consideratione istius, quod Christus Dominus minaturiis, qui infirmos scandalizandi causa fuit, nunquid Jesuitæ ad conversionem Acathorum & Paganorum à Sede Apostolica mittuntur, Romæ in iis functionibus bene meriti sunt? an non propterea, summi Pontificis, Sacræ Cæsareæ Majestatis Christianissimi & Poloniæ Regum, & tot aliorum Catholicorum Electorum & Principum sunt laudati? nunquid illis duæ præcipuæ in Ecclesia Catholica pœnitentiariæ Romæ ad sanctum Petrum, & Lauretti, præter Scholas ad instituendam juventutem, & cathedras & confessionalia plurimorum, ubique præcipuorum locorum in Christianitate credita sunt? Nunquid illorum in omnibus scientiarum libri, hujus & prioris sæculi bibliothecas ornant? nunquid Ecclesia Catholica Societatem illam militante pro novo subsidio, militanté Ecclesia triumphante qualificat? Et tu hos viros & Religiosos, ex privato tuo in eos affectu & passione, scriptis & evulgatis tuis libellis, per totum mundum pro hæreticis & atheis proclamare vis? Et ad quid aliud quæso hoc, quàm ad Acatholicorum (quorum notorium, illos magis, quam alios Religiosos oderunt) gaudium, & eo ipso multarum animarum indurationem servire potest? Meo autem aliorumque judicio immoderatos affectus tuos evidentius, quam atheismum & hæresin Societatis probasti. Quamvis Jesuitæ multos habeant adversarios, qui ipsos hujus & alius defectus arguant, tamen pro hæreticis à nullo Catholico & impartiali habentur, licet etiam usque ad crepitum clamares.

Duodecimò. At fortè R. T. vel quis alius diceret, sed D. Landgravie Ernestе, magnus est zelus vester pro Jesuitis, cum in cæteris omnia ad Dei gloriam tam piè refertis? novistine etiam bene Jesuitas? Scitine etiam, quam in omnibus penè statibus Catholicæ Christianitatis, odiosi sint, & quod in comparatione eorum, qui ipsis addicti sunt, plures adversarios & inimicos, quàm amicos habeant? Ita benè scio, & ex toto corde doleo, & postquam in similibus satis curiosus fui, & negotium illud scrutatus sum, etiam multa audivi, & ea, quæ contra ipsos in lucem exierunt, legi; invenio primum fontem invidiam, quæ ipsos, ut primùm Societas paululum crescere cœpit, aggressa est; Sed uti antea dixi, ita & adhuc dico, quod sicut Societas adhuc in hoc mundo ex hominibus, & non ex Angelis constat, sic etiam omnium actiones à culpa eximere, in me non suscipio, & certus sum quod ipsimet de se ita sentiant: At hoc etiam dicere possum & sæpissimè expertus sum, quod re bene inspecta falsum reperiatur id, quod ipsis ab hominibus uno vel altero modo malè informatis & contra ipsos præoccupatis, vel aliis hanc vel illam offensam vel aversionem contra ipsos foventibus imputari vult. Amo Societatem, tam propter pietatem, quàm doctrinam & disciplinam, quæ apud ipsos per Dei gratiam vigere comperio, non tamen ob id alios vilipendo, & ne quidem tantum dico, quantum unus ex nostris Protestantibus Electoribus Imperii non ita pridem publicè in mensa alicui Catholico Domino (quem fortè ad captandam benevolentiam, vel aliàs ex amaritudine, aut mala informatione contra Societatem loquentem audiebat) regessit in formalibus: *VVas vvollet ihr sagen, die Iesuiter sein doch evvere beste Pfaffen?* id est Latinè: *Quid tu vis dicere, Iesuitæ sunt optimi ex vestris Sacerdotibus?* Profectò licet P. Societatis, sicut & alii Clerici regulares non habeant perpetuam abstinentiam à carnibus cum Camaldolensibus, Paulinis, Carmelitanis & Carthusianis, neque horum ultimorum perpetuum silentium & cilicium & austeritates Franciscanorum, tamen æque apud illos, quam apud alios Ordines, piissimi & Religiosi, valde mortificationibus addicti, & quidem bono numero, per Dei gratiam inveniuntur, & qui nihil magis quærunt quam de suis pœnitentibus facere probos Christianos. Parum etiam refert, an Secretarius congregationis D. Massarius tibi scripserit vel non: Sed quod dicis me malè supra hoc informatum esse, respondeo, quod illud intellexerim de eo, quod *pag. 70.* dicis: *Retuli Epistolam ab Eminentissimo Cardinale, tunc nuncupato Pamphilio, Præfecto ejusdem congregationis, datam Romæ 25. Aprilis 1653. Signatam*, (*ipse dicebas*) *à Dionysio Massario Secretario ejusdem congregationis*; & quis alius, quam Secretarius, literas in Congregatione concipit?

Conclusio.

Sed tandem ego non minus scribendo, quam tu, & alii, fortè legendo defessi sunt: certe eo etiam libenter supersedissem, nisi ad succurrendum veritati innocenter oppressæ, ad salvandam bonam nominis mei existimationem, & dandum tibi occasionem, tandem aliquando omnia melius perpendendi, ex Christiana charitate impulsus fuissem; Deum iterum testor, (majus nihil dici potest:) 1. quod hæc ipsemet spatio trium aut quatuor dierum ex tempore Germanicè conceperim: 2. quod uti jam in initio dictum est, Hermannus Beernklavv à servitiismeis ea descripserit & in Latinum transtulerit: 3. quod nec Iesuita, nec ullus mortalium, directè aut indirectè, me ad illud adduxerit, vel minimum contribuerit: 4. quod nemo Iesuitarum priusquam impressum fuerit, viderit: 5. quod nihil scripserim, animo me contra te vindicandi, non attento quod me, comparando, cum impio *Semei*, qui Davidi innocenter persecuto, ingratè maledicebat, & ita publicato libello tuo, oneraveris: 6. quod nihil pono, quod pro vero non credam. Amo quidem PP. Societatis, sicut & omnes alios Religiosos, sed tamen, Deo sit laus, hoc non ulterius, quam ad aras æquitatis extenditur, & te assecutare possum, si in simili casu Iesuitæ id tibi fecissent, & se comportassent contra te, uti tu, idem pro te contra ipsos facerem: Magni æstimo Societatem, sed è contra bene considero, quod homines sint, & sic etiam lapsui obnoxii. Non inficior, quin hinc inde unus aut alter ex illis quandoque quid faciat, quod non semper probandum sit. Si etiam quidam illorum viam perfectionis aliis prædicent, & ipsimet in hoc vel illo passu, illam minùs sequantur, deploro humanam, quæ ubique se monstrat infirmitatem. Deum laudo, quod aliter non sim constitutus, quàm quidam *lib. Num. c.* 24. dicere debebat, & si mihi etiam totam domum argento & auro plenam dares, attamen aliter loqui non possem, quam quod justum & æquum judico: Et quia planè ex scientia & in conscientia convictus sum, quod P. Rosendal p.m. & Iesuitæ in hoc negotio sint innocentes, & tu te sine necessitate & modo hisce concertationibus immerseris, ideo ob hanc & nullam aliam causam, aliter, quàm nunc facio, facere nequeo. O quantum ex corde lætor, cùm video Religiosos sese invicem sincerè amare & recommendare! Ego qui jam per Europam satis hinc inde itineratus sum, in diversis PP. Societatis Ecclesiis & Collegiis inveni imaginem S. Francisci Seraphici, sed nullibi nisi in unica PP. Franciscanorum strictioris observantiæ Ecclesia, quæ est in Tusculano propè Romam, vulgo Frescati, vidi imaginem S. Ignatii. O quàm mihi gratus visu, quamque fortunatus dicendus Religiosus ille, qui in humilitate, solitudine, modestia, & in conformitate sui Ordinis instituti, optimâ in hoc mundo vitâ fruitur! O quàm doleo vicem tuam, quòd te illi immenso & inquietissimo mari, ubi te continuò passiones tuæ jactitant, & tuam canitiem cum dolore in terram deducere intendunt, commiseris. Nec ego, nec Iesuitæ te unquam (nisi in tua imaginatione, sinistra interpretatione, & ordinaria exaggeratione) tanquam hæreticum aut stolidum traduxerunt: & licet (ut puto, quòd pro calumnia haberi non possit) quod Societas Capucinos ad minimum hic in Germania, quo ad doctrinam aliquo modo antecedat, attamen non ob id Capucini pro hominibus indoctis & inidoneis proclamantur. Ego & non soli Iesuitæ, sed & aliæ omnis status & conditionis, & certè diversæ in negotio bene informatæ personæ tenent, te melius fecisse, si abstinuisses assertione & formalibus, quòd primatus Romani Pontificis ex sacro textu (vel solo) probari non possit, apud Lutheranum istum Doctorem Haberkornium, ipsiusque socios, abstinuisses; nam non ignorat & acta disputationis probant, quomodo Hæretici vel minimum verbum, quod illis conceditur, pro consuetudine in continenti accepterit: Ego & alii non dicimus, quòd malam intentionem, absit hoc habueris, quo autem minus adversarius ad istiusmodi janua aperitur, eò melius est. Ego & illi dicimus, præclara esse, quæ habes, dona; & ego (cujus animus ut aliter non scio, impartialis est, & ad æquitatem inclinat) non intermitto R. T. in omnibus iis, in quibus fieri potest, laudare. Sed tamen putamus, longè non accedere ad ea, quæ tu tibi imaginaris: & quod nimis probes & monstres quòd non sit modo rator affectuum tuorum, te nimium existimari velis, & te plus satis prostituas: ne tamen propterea statim nomines & teneas pro *nebulonibus spectatissimis*, uti pag. 73. similiter qualificas. Et si scire sunt illi ipsi tui defectus, seu, ut dulciùs loquar, humanæ infirmitates, scilicet nimis immoderatæ tuæ, quam prodis, passionis, fastus, & inobedientiæ, quæ tibi cum discretione ob oculos ponuntur, quæque si Iesuita ita & in tali occasione præ se tulisset, ne dubitas, quin jam dudum ex Societate dimissus esset? necessarium non est propterea nova crimina fingere. Si credas te justa tam clarum, & causas adeò prægnantes habuisse Iesuitas accusandi, Romam te oportuisset, forte etiam ibi expertus fuisses, quòd licèt quidem ibi non desint, qui ipsis non optimè velint, causa tua tamen ad eum quo procedis, modum, uti nec alibi, ita nec ibi ullum successum habitum fuisse creditur. Unus ille *ex Iesuita* (de quo *pag.* 113. à te mentio fit, & si ille sit, quem puto, vir est ille unus præclarus à doctrina & pietate, & ita à vanitatibus mundanis abstractus, ut optem, omnes tales viros uti ille est, in statu, ubi nunc se videt, semper fuisse & in futurum esse, non esset dubium, quin in hoc mundo, in multis, alia & melior esset rerum facies) tibi non malè suasit, tibique fortè plurimum fidelitatis præstitit, denuntiationem & detestationem contra Iesuitas tibi dissuadendo. Te supra honorem meum assecuro, quòd quidam, licet aliàs Iesuitæ male velint, tamen etiam te in hoc passu rideant. Si Ego dicere, & tu scire auderes, qualiter quandoque homines præcipui, eo ipso die, in certo loco ubi tu & ego simul eramus, planè aliter mihi & tibi de re tua contra Iesuitas locuti sint! ille est modernus mundi flos, quem ego non intelligo, nec sequi cupio: homines inquam, qui sæpissimè veritatem non experimendo, neminem offendere volunt, & forassis interdum ob certas circumstantias, vel respectus, æquè Religiosum quendam ac Principem reformidant. Mi Valeriane, crede mihi (tu scis enim, & ipsemet dicis, quia veritatem amo) quod interdum intelligere debuerim, bonos PP. Capucinos aliquando apud magnos & præcipuos cum hoc responso recessisse, scilicet se libenter videre, ut hic manerent, & quòd fatis cito modè hoc fieri posset: quòd Ego sine dubio ad illorum (nempe Iesuitarum) impulsum, illorum altum desiderarem, cum tamen id mihi nec honorificum, nec utile esset. Uno verbo, bonis istis PP. Capucinis omnia illa dicebantur, quæ ipsis grata audiunt, putarentur, & tamen erant homines illi tales, qui etiam

vetim sæpe eodem ipso die coram me planè contra-dicebant. Pleræque tuæ miseriæ, crede mi-hi, sic proveniunt, quod tibi negotium non sit cum hominibus, qui, uti ego, Deus laudetur, in similibus

Ubinam faciam, fortassis aliquis cogitaret & di-ceret, quomodo hoc tibi Landgravie Ernestе con-stet, quod bonus ille P. Valerianus, cui tua æter-nam, temporalis salus ita cordi fuit, & in cujus fra-tris Comitis Francisci Magni domo, Pragæ anno non exiguo tempore, & hospitio & omni humanitate exceptus fuisti, tali modo per hasce literas literas & demonstrationes tuas grave-rit? Sed jam satis afflicto major adhuc afflictio adda-tur, & quasi ipsum prostituas, in gratiam Jesuita-rum (qui si possent, se ipsos defenderent) hæc & similia tribendo? Respondeo, me non ignorare, quod R. T. me in eo gradu amaverit, ita ut si ex re mea fieri potuisset, non defuisses. Præte-rea intimissimus sum criminis ingratitudinis, nec mihi odi terrè non humanum istud vitium inno-centiæ oppressum cooperari velle, adhuc magis execrantur. Sed quare & quomodo hæc solus, sine consilium hominis scitu aut assistentia ita scripse-rim, mea premissam, eamque summam, quam feci, contestationem, remitto: non ignoro etiam, quod nonnullos exiguí mei, sed tamen bene intentionati ad pro Catholica Religione, & bona affectio, vel ad intra ejga Societatem apud quosdam minus in-formator, me in aliquale quasi vilipendium repo-suerit. Verùm haud me pudet (prout fortassè tibi videbitur, cum nomen meum non præmiserim) hoc ipsum perficere, quod in lib. Ecclesiastici cap. 4. habetur: *Pro justitia agonizare pro anima tua, & us-que ad mortem certa pro justitia, & Deus expugnabit pro nemine tuo*: & dico: Amicus P. Valerianus: Ami-ci multi omnes amici, sed magis mihi amica tuitio quam innocentiæ & læsæ famæ, & ea quæ P. Va-leriano à me præstatur sinceritas, cæteroquin hodie invenio tam rara; optandumque esset, ut multi ejusmodi cum etiam egisti, & conversatus es, idem mihi præstitissent. Nam mi P. Valetiane, ut cum Sancto Thoma de Kempis. cap 3. lib. 1. loquar: *quis enim impedit & molestat, quam tua immortificata af-fectio?* & iterum lib. 1. cap. 13. *Non est molestior super animæ hostis, quam tu ipse tibi non benè concordans*: non autem secundùm spiritum illorum, qui cum petebant, uti apud Eliam, ut ignis de cælo de-sceret, sed potiùs secundùm illius, qui dicit, Matth. cap. 11. *Discite à me, quia mitis sum & humilis corde*. Credemihi, quod de tuo incomparabili, quo superbiam & humilitatem, tibi serviente laico fra-tre, qui verè fortunatus vivet, dici possit: *Optimam partem elegit, quæ non auferetur ab eo*. Vale. Datæ in arce Rheinfellæ decimâ septima Junii, Anno, quo Virgineo, millesimo sexcentesimo sexagesi-mo nono.

Admodum Reverendæ Paternitati tuæ ex corde addictus

Ernestus, Hassiæ Landgravius.

P. S.

Postquàm jam unum exemplar P. Valeriano transmissum esset, intelligitur à Melchiore Buchnero Turingo, Cancel-lariæ Registratore, nuper ad Fidem Catholicam cum ædifi-catione converso; quòd Rector Lutherani Gymnasii Gera-viensis in Voitlandia sit auctor libelli qui sub nomine, Iocosi Severi Medii prodiit.

Exemplar Epistolæ Responsoriæ ad fratrem Fortunatum ex Italico in Latinum translatæ verbo tenus; Rheinfelt. 30. Sept. 1661.

Charissime in Christo Frater Fortunate.

Etsi non desint causæ, quas ipsemet potes cogi-tando assequi, omittendi responsorias ad epi-stolam, quam dedisti ad me Vienna N. hujus; ni-hilominus non solum ex ea propensione animi, quâ semper erga te feror, verùm etiam ex charitate Chri-stiana, & studio cuique gratificandi, significo hisce meis, me abhinc octo diebus accepisse tuas litte-ras, & qua gratulatione tuam valetudinem, eo in-tellexisse mœrore mortem R. P. Valeriani, in eo præcipuè statu, in quo sese collocaverat. Dicis, ar-bitrarisque rem esse, quam hactenus nesciverim, quis primus auctor hujus simultatis deplorandæ in-ter P. Valerianum, & Jesuitas fuerit, fuisse R. P. Generalem, qui ut primùm audivit, me, meam-que conjugem à P. Valeriano conversos ad fidem Catholicam, scripserat severas litteras non sine exa-cerbatione animi (hæc enim sunt tuam et verba) suis Patribus, exprobrans, permisisse illos converti Prin-cipem à Capucinis, & jubens omnimodis eò rem de-ducere, ut derogetur ea laus Capucinis, & cedat Je-suitis, idque ais fuisse narratum ab homine, qui pluri-bus annis vixit Jesuita, ac deinde descíverit ab illo Ordine, illasque litteras P. Generalis fuisse lectas pa-lam in omnibus Collegiis. Ad quod tibi Charissime Fr. Fortunate respondeo, me quidem id rescire non potuisse, cum acciderit nunquam; teque per Chri-sti amorem oro, ut pro certo habeas, merum illud esse, impudensque mendacium & ejusmodi, quod nulla sui parte sit verisimile, ac R. P. Generalem Je-suitarum tam esse innocentem ea in re, quam est in-fans, qui hodie nascitur: quod si verum sit, aliquem, qui è Societate Jesu exierit (quod genus hominum non solet esse ex probatissimis) dixisse, & persuasisse id P. Valeriano, ego verò tam illum mendacem ar-chitectum calumniarum reprehendo, quàm compa-tior nimium credulo Valeriano. Age nominetur vel unicum Collegium, de quo probetur, (& in quo vel unum hominem supervivat) quod si potueris nominare, viceris; Optimè novi egomet R. P. Ge-neralem Societatis, virum esse omnino exemptum ab ejusmodi rebus; proinde eas, licet, & narres has fabulas Idiotis, iisque, qui perturbationibus aguntur animorum suorum, vacuis timore Dei & hujus ne-gotii rudibus.

Cæterùm ex una quidem parte laudo sanctum animi

animi tui sensum, quod credideris id temporis, quo Dux Neoburgicus mihi adfuit, id est, anno 1651. tâta fuerit animorum conjunctio R. P. Valeriani & Patribus societatis ejusdem Ducis; verùm ex parte altera, cum veritus populus errorem sibi eximi, assevero tibi, jam tunc P. Valerianum mihi solitum loqui tam acerbè de Jesuitis quàm poterat, & inter alia atrocia, hoc diserte asseruisse; Certum est, inquit, Jesuitas infectos esse hæresi: quando etiam pro viribus hortabatur, caverem mihi à technis eorum. Atque ut exactius intelligas, verissimum esse, quod inde jam à longo tempore P. Valerianus exulcerato fuerit animo contra Jesuitas, breviter narrabo, id, quod tunc hic accidit, quodque nõ ego solum, & mea conjux, sed alii ampliùs viginti tunc in mensa præsentes testari possunt, neque enim memini, an tu ipse ex tuo cubiculo in aulam descenderis nec ne.

Recordaberis igitur, cur P. Valerianus tecum descenderit navigio Coloniam, ut sibi adsciscret ibi duos socios ad colloquium instituendum cum Doctore Haberkorn Lutherano, ejusque duobus sociis ad me advectis in Rheda mea; Cum ecce subita aquarum eluvio intervenit, ejusq; modi, ut nullatenus potuerit P. Valerianus cum sociis Colonia reverti secus Rhenum, & desperaverim ego penitus, cum nec veredarii quidem commeare possent, nec esset commercium litterarum; Interea habebam domi meæ tres illos Doctores Lutheranos qui cum non reperissent P. Valerianum, meditabantur illico reditum triumphabundi, quòd non comparuissent die, & loco constituto sui provocatores; quibus cum demonstrarem inopinatam inundationem aquæ, & quod nullæ Colonia acciperentur litteræ, illi perstitere omnibus modis in proposito redeundi, specie multarum actionum vel occupationum, in concionibus & celebrando Natali Domini. Hic quid facerem, exoravi ut remanerent triduo solo; atque interea, ne dimitterem eos, quin minimum vidissem aliquem Catholicum Theologum, cum ejusmodi nullus vicinior esset idoneus, nisi Cursorem expressum, qui citato equo per montes se conferret Moguntiam ad R. P. Rectorem Jesuitarum mihi aliter ignotum; fecique illum certiorem, quo in statu versarer, precatus, ut quam ocissime duos ad me in controversiis apprimè versatos Patres mitteret, atque inter illos eum præcipue, si forte is adesset, qui solidè nuper refutaverat in Moguntinis animadversionibus doctissimum Calvinistam Crocium. P. Rector eodem temporis puncto, quo litteras acceperat, ablegat ad me duos Patres Melchiorem Cornæum & Henricum Meurzum, quorum prior is planè erat, quem optaveram; tametsi aliter mihi incognitus. Hi antequam advenirent, media solummodò horula citius adest P. Valerianus rheda Colonienſis Electoris advectus, itinere, uti nosti, per montes Westervvaldios prorsus nobis inexpectatus; protinus cum ascendisset suum in conclave, dixi illi, quid ipsius adventu desperato, fecerim; Et ecce inter dicendum præco signum ex turri dat, adventantium Patrum; aderat tunc mea Conjux & Vice-colonellus Guibenhausen, aliique & ut opinor tu ipse (nisi fortete receperis in aliud conclave) Simul ac P. Valeriano hæc dixissem, ita exarsit ira, ut itando huc illucque fremens ore, pedibus, manibus, undique perstrepens eruperit in hæc suamet verba: Domine Princeps, ajo, quod subito & hoc ipso momento debeas curare abitum illorum hominum, & quod nescias modum, te regendi, & cum ejusmodi personis, qualis ego sum, agendi; contestor, quod non debeant intrare, & nec pedem quidem hanc in domum inferre, num hi homines gloriabuntur, te ab iis esse conversum, idque per omnes scholas suas divulgabunt. Hæc ille; denique fateor, me cum famulo meo stabulario non posse loqui imperiosius. Respondi tamen ei placidissimè, me ipsiusmet prudentiæ permittere, ut judicaret, num in tali casu, potuerim aliud facere; addidi, non posse mihi suaderi hoc jam initiato, & præsertim in conspectu hæreticorum, ut detractarem hos duos Patres Jesuitas, quos ego meo vocassem, pluvio isto semper incommodo tempore; appromisi illi autem, fore, ut non se immisceant colloquio ipsius, & curaturum me ut cum posterâ die, quæ erat dies Dominica quievissent, illos remittarem; etsi autem P. Valerianus nullatenus acquiesceret, non potui tamen adduci ad illam tantam incivilitatem perpetrandam, quæ ipsi P. Valeriano sum maximo dedecori. Dedi igitur signum Præfecto aulæ, ut eos acciperet, & introduceret ad cubiculum, ubi cum eos salutassem, simul ac intellexissem, advenisse P. Valerianum, proposuerunt reverebistim diluculo sequentis diei; verum cum ollendarem tum non convenire, ut die Dominica redirent, qua præsertim Hæretici sentirent, non esse tendum iter sine necessitate, quibus eares foret militempli, tum oportere ut quiescerent uno die, gerunt mihi morem eo die remanendo, nec aliud quiquam prensaverunt, summa cum modestia, nullo verbulo contra prolato.

Ergo die Dominica, cùm adhibuissem mensæ Lutheranos tres Doctores, vocavi etiam hos Patres, ut unà pranderent; incepique discursum super præcepto Extremæ-Unctionis apud S. Jacobum, quam cum possent Lutherani admittere, & protestantes salvis suis principiis, utpotè tam expresse illicinjunctam, nata est hinc disputatio perinde curiosa, ac pro Catholicis victoriosa inter P. Cornæum Jesuitam, & Doctorem Haberkorn; sed quo exitu? aderant homines amplius 30. inter quos duo alii Calvinistæ Theologi, mea Conjux, multique aulici, inter cæteros, vester etiam aderat Secretarius laicus Ludovicus Stirner Oenipontanus, qui postquam auscultassent tam utilem, quam alioqui tam placidam conversationem, subduxit se laïcus, & proculdubio admonuit ea de re P. Valerianum. Jam adverte, obsecro, successum rei; etenim bonus hic senex, & afflictus podagra descendit è cubiculo suo, circiter gradibus centenis; & cum alioqui, ut nosti, prandere nunquam, neque fuisset vocatus, ingreditur repente in Aulam, ea majestate, quæ potiùs referat Principem, quàm Religiosum S. Francisci Ordinis. Collocat sese in capite mensæ, juxta meam conjugem, & cum aliquantulum attendisset, colloquentibus Jesuita & Lutherano, subito effervescens ita: Jesuita, inquit, non eo modo, quo oportuit, disputavit contra Lutheranum, sed meliùs Lutheranus Doctor Haberkorn progressus est: Dici non potest, imò nec sine horrore cogitari, quanto scandalo id ferrit, & quantæ voluptati hæreticis, qui tunc adsunt frequentiores, quàm Catholici, tum Doctor Haberkornius ad me; Videt, inquit, jam vestra Celsitudo, quàm Jesuitæ & Capucini ipsi sibi contrarient, & tamen Jesuita, contra omnem expectationem, hic lacessitus nullo contra reposuit verbulo, quod nollet dare causam hæreticis ullam exultandi. Sed respondi ego Doctori Haberkornio, his verbis: Domine, ego equidem immoderatos affectus P. Valeriani, sed quod à Jesuita responsum est, idem egomet sentio

bidicis, eo in statu turbulento, jussi tolli mensam, & singuli se recepere in conclavia.

Denceps die Lunæ abierunt Jesuitæ, & institutum est colloquium inter P. Valerianum, & Doctorem Haberkorn, quod paucis duravit horis, & successu fructu, cum non posset Deus huic agendi modo benedicere: ii sanè, quibus postea, data occasione hæc narravi, omnes mirati sunt, me meamque uxorem non potuisse scandalizari, & alienari animo: Quod reliquum est, tu ipse præ cæteris satis experteris, quàm bonus is Pater non fuerit iræ suæ erga nos, & quo sæpe modo egerit cum iis, quos habuerunt subditos, non sanè juxta modum à S. Francisco præscriptum. Opto illi ut quemadmodum dicitur, obierit instar Angeli: sed profectò, neque Angeli, neque ii Religiosi, qui affectus suos dominos habent, ita gerunt sese in simili occasione, sicut ipse gessit P. Valerianus: Illa grandis præsumptio de se ipso, plane erat maximis quibusque illius amicis intolerabilis. Memini mihi illum dixisse Pragæ anno 1632. Illustrissime Princeps, debes scire, me per meam Theologiam redditurum esse attonitum totum mundum, nemine excepto; & cum advenisset ex meo vultu, id mihi minùs probari, reperæ indignans, nec Aristotelem, nec Jesuitas omnes, & quotquot sunt in orbe docti, ea in re sibi parisse. Et ecce charissime Fr. Fortunate, hæc inquam omnium aliorum prima fuit causa simultatis inter illum & Jesuitas, malevolentiæque illius erga illos quantæ maximæ, eò videlicet, quod non æquè ab illo veluti adoraretur, prout sibi videbatur mereri, atque ex hoc fonte postea omnis illa paulatim emanavit acerbitas. Cæterùm cures licet ut meus libellus (si Latinè quidem nescias, tibi fideliter explicem, quem illi scripsi, etiamnum superstiti, & invenies quem in modum reverà res omnis gesta sit.

Existimas, & memones, esse Deum justum Judicem, qui non in speciem judicet, opprimi autem non hoc in negotio à potentioribus, id quod apud Deum non dissimuletur. Respondeo te rectè illud dicere, sed non rectè applicare. Nam illi justissimo Judici, cui reverà nihil potest abscondi, non potuit placere talis agendi modus contra innocentes, & pathetismodi calumnias oppressos Jesuitas; neque unquam cum veritate (quod certissimum dico) potuit refutari meus libellus, quem dedi equidem in lucem publicam, non aliam ob causam, quam ne innocentiam veluti finem captivam, victâ catenis, & oppressam ab injustitia & calumnia, sic mea mihi dictante conscientia. Profectò non licet Deo illudere, necis acquiescit, si quis abripiatur perturbationibus animi, informationibus sinistris, suspicionibus & exaggerationibus, multoque minùs torrente maledictorum contra Ordinem aliquem, aut hominem. Summopere exopto vestro P. Valeriano, in eum è vita, reverà sincereque doluerit, eo modo imbuisse libris impressis, etiam coram hæreticis, tam Ecclesiæ Dei utiles operarios, & Religiosos viros Jesuitas pro atheistis hæreticis, & hominibus maximè execrandis; an tu hoc parvi æstimas? & quantus mihi dolor est medullitus, quod denique cum summa mea tristitia cogar videre, quam sit parum boni exempli, quod aliqui in Ordine tam docto, tam religioso, tam mihi charo, pretioso que, tum habeant & fervorem defendendi id, quod cæteris deberent improbare, cum interim, neque bene informati sint, neque velint ad merita causæ videre.

Quem bonum, quis Jesuitarum, quo in loco, quo tempore, & præcipuè ante hæc scripta virulenta vestri P. Valeriani, & D. Bonaventuræ Rutheni dixit unquam esse hæreticum, stolidum, infamem, & denique ejusmodi qualem se ab illis haberi prætexuit? Ille aliique Jesuitis malevoli, hoc ipsimet excogitarunt, eò solum ut prædictos Patres onerarent, cum aliud sit utique quempiam, & ne quidem nominando taxare aliquatenus in aliqua sententia aut modo loquendi, aliud autem eum injuriis afficere. Prius illud quotidie, vel maxime Catholicorum Theologis evenit; alterum istud non decet hominem Christianum nedum Religiosum. Addo, aliud multo esse si non tanti æstimes quanti valet, neque approbare possis omnia ejus placita, compatiarisque infirmitatibus illius: aliud verò convitiari, & pessime denigrare. De priore illo neque vellem fidejubere pro omnibus Jesuitis, sed de posteriore spondeo. Nonnulli abuntur applausu multitudinis, quæ invidet Societati. Ego vero existimo me spatio 10. annorum, quibus Dei auxilio sum Catholicus, audiendo & legendo percepisse maxima quæque mala, quæ excogitata sunt, vel edita contra prædictos Patres, sed demum reperi omnes eorum inimicos, aut hæreticos (quod iis honori esse debet inter nos) aut certe Catholicos male informatos, præoccupatos, invidiosos, vel ex Religiosis, licentiosos, ac libertinos, vel denique particulares quosdam, qui suas proprias ob causas iis sunt offensi.

Persuade sis tibi meum libellum, sicut scriptus est à me coram Deo, & perinde ac si eodem momento mihi discedendum foret ex hac vita ad judicium severissimum Judicis justi fuisse (divinæ majestatis beneficio) acceptum gratumque, non solùm suæ sanctitati Pontifici maximo, & Eminentissimis DD. Cardinalibus, verum etiam suæ Cæsareæ Majestati, multisque aliis piis juxta ac cordatis viris, qui omnes uti & ipse vester P. Generalis testati sunt cum modestia & ingenuè esse conscriptum.

Obsecro te mi Fr. Fortunate, ne te ingeras huic negotio, esto felicior in tuæ pietatis exercitiis, è quibus referes laudem fructumque ne te decipi zelo quodam, sed non secundùm scientiam pro ea causa, pro qua non oporteat zelare, & dissuadeas P. Valeriani Secretario, id est, P. Ludovico de Salice, ne velit instrumentum esse ad continuandam altercationem tam funestam, & pravi exempli quod non postea posset luere. Nam quid tandem arbitraris, nisi eo tempore ipso, mors P. Valeriani interveniisset, quam molestè fuisset laturus se abduci Romam, ubi certissimum est eum non potuisse obtinere causam, nec sperare reditum jucundum, nimirum quantò fuerimus demissiores, & magis addicti veræ pietati, alienique ab aliis judicandis, & nobismet intricandis in res quas fœliciter, & cum decore non possumus finire, tanto etimus, inquam, quietiores. Atque ut finem faciam, testor mihi dolere intimè, & ex pectore, quod amicitia cum bono P. Valeriano inita, tam deinde deplorandum sit sortita exitum. Sed quid dicam, faciamve; P. Valerianus, qui hunc agendi modum potuisset omittere, ipse est causa, nequaquam ego, nec Jesuitæ. Commendo te divinæ protectioni, meque sanctis tuis orationibus: Scripsi autem hæc omnia in conspectu Omnipotentis, & juxta dictamen conscientiæ meæ, quam alioqui pro omnibus mundi divitiis nollem gravare.

PARS

PARS SECUNDA.

Christianus Faber, idem, qui Germanus Theophilus, ad larvatum Theophilum.

PARUM abfuit; ô Theophile, quem potiori jure, Atheophilum dicam deinceps; quisquis enim probos, & Religiosos homines convitiis, afflictisque impostoris infectatur, Deum non diligit, ac proinde re ipsa Theophilus non est; parum, inquam, abfuit, quin te omni respõsione indignum reputans, temnendum potiùs, quàm refutandum esse duxerim, cum scilicet ea, quæ dicis, ab omni veritatis specie ita sint aliena, tam aperta mendacia, & calumniæ in meridiana luce collocatæ, ut dictorum tuorum falsitas primo statim obtutu in legentium oculos incurrat.

Quia tamen aliquid opinioni dandum est, eorumque simplicitati, vel ignorantiæ occurrendum, qui argumentationum tuarum plaustris territi, per summum errorem, iis aliquid confectum potiùs, quàm confictum esse putarent, tuas nugas refellendas suscepi, ea tamen orationis brevitate, quæ garrulitatem tuam improbam, & iniquam loquacitatem castiget, nec non maximum libelli tui horrorem bonis omnibus injiciat. Et verò, ne quid dissimulem, horret animus, dum ea lego, quæ per incredibilem malitiam, & singularem calumniam Jesuitis affinxisti; quidquid enim criminis & flagitii, non re ipsa admitti, sed cogitatione fingi potuit, totum id cum multiplici hyperbole conjunctum Jesuitis imponis; sacrilegia, furta, homicidia, veneficia, libidinem omnis generis, intolerabilem tyrannidem, diabolicam superbiam, virulentum odii & livoris tabum, hæresim denique & atheismum; in hoc si non conscientiam, saltem prudentiam tuam, Atheophile demiror.

Puerilem quandam eloquentiam affectas & arguti dialectici nomen; neutrum tamen assequutus es, nempe minùs appositè dicis ad persuadendum, utpotè qui verisimilia non dicas; quis enim etiam Jesuitarum hostis de illis hæc sibi persuadeat? imò demus ea, quæ dicis, vera esse, etsi atrocissima sint mendacia & meræ impostoræ; demus, inquam, certe in hoc rerum statu, nemo tuis dictis prudenter fidem habeat, cum à publica voce & fama, & à communi hominum opinione longissime dissentiant; tu ipse, quisquis tandem es, qui hæc scribere non dubitasti, sive Catholicus, sive Acatholicus, quod mihi facilè persuadeo, nam loquela tua manifestum te facit; quis enim Catholicus de Romano Pontifice illa omnia, quæ temerè scripsisti, scribere non vereretur? quamvis te Catholicum esse, necnon Romani Pontificis clientem, varijs in locis profitearis, ut scilicet fucum facias, quod, ni fallor, suo loco *infrà* evincam; quisquis es, inquam, qui hæc scripsisti, quamvis immortalis alioquin Jesuitarum hostis, ea tamen vera esse non credis, cujus rei adeò certus sum, ut quamvis sponsione certare non dubitem, ita omnem etiam scribentis fidem, si non malitiam superant.

Sed ne in præludio diutiùs hæream, ut tota res paulò distinctiùs procedat, in distincta capita tuis semper vestigiis insistens, opusculum partior; & primo quidem loco, libelli Titulum & Epistolam ad Lectorem discutiam. 2. factum Oenipontanum, & propositiones, necnon argumentationes ex eo deductas. 3. causam Caramuelis, cum propositionibus & argumentis ex eo contextis. 4. Dominicanorum querelas, & tua circa illas ratiocinia. 5. Historiam Sanctorum Ignatii & Francisci, cum tuis observationibus. 6. ea quæ profers doctrinæ Jesuiticæ specimina. 7. Valeriani causam & litem.

CAPUT PRIMUM.

Frons libelli examinatur, Epistola ad Lectorem discutitur.

APerto libro in geminam frontem statim incidi; bifrontem Janum agere videris, quo relato, bella, horrida bella; vel ut verius dicam, frontem posuisti, ut eam in libellum tuum, abortivum sanè corruptissimi cerebri fœtum traduceres: licet autem prima frons se habet.

Scandalum Ecclesiæ Romano-Catholicæ, id est, Jesuitarum Hæresis, seu atheismus, detectus à Theophilo, secundùm Apostolicam denunciationem Valeriani Magni, ad Imperatorem, Reges, Principes.

Altera verò sic: *Defensio pro Valeriano Magno, qua exponitur Ecclesiæ Romano Catholicæ scandalum id est, Jesuitarum hæresis, seu atheismus, detectus à Theophilo, secundùm Apostolicam denunciationem Valeriani Magni, ad Imperatorem, Reges, Principes, contra librum Auditum & alteram pars.*

Singula obiter relego: *Defensio Valeriani Magni.* Cur eum defendis, quem nemo accusat? etiamsi, quod Jesuitæ ab eo esse defendant; nempe illos hic homo accerrimè insectatur, non verò quod illum à Jesuitis defendas, quem nunquam Jesuitæ accusarunt. Huc quæso transfer Atheophile illa omnia, quæ in prima parte à me dicta sunt, nempe hic eum suum locum habent.

In qua exponitur Ecclesiæ Romano-Catholicæ scandalum; hæc vox *Romano-Catholicæ* in ea, quam de tua fide concepi, opinione, non parum me confirmat; sic enim Lutherani, saltem ut plurimum, loquuntur; nam cum negare non possint, quin nos Catholici nominemur & simus, & nostra Ecclesia Catholica, ne inde fateri cogantur, se Catholicos non esse, Romano-Catholicos nos vocant: illud etiam quod Ecclesiæ nostræ scandalum affingis, te Lutheranum apertè prodit; nonnulli fortè privati Catholici scandalo esse queunt; at de tota Ecclesia hoc affirmare, hæreticum est; alioquin Ecclesia firma veritatis columna non esset, & portæ inferi adversùs eam prævalerent: sed pergis.

Id est, Jesuitarum hæresis, seu atheismus. Risum mihi potiùs, quàm stomachum moves & in hoc etiam te putidum hæreticum, aut saltem mente captum utique minimè compotem esse ostendis. Jesuitæ, inquis, sunt hæretici, vel athei, risum tene lector; omnes sunt lupi, oves sunt hœdi, amici hostes, bona profectò antiphrasis: Crede mihi, Atheophile, Jesuitæ omnes hæreticos strenuè insectantur, & omnes Hæretici Jesuitas ut capitales hostes, plusquam mortali odio prosequuntur; & quamvis inter se illi alioquin dissentiant, in duobus tamen articulis omnes ad unum conveniunt; nempe unanimi consensu contra Romani Pontificis primatum, & Jesuitarum doctrinam declamare non cessant.

Deteſtor

Theophilus à Theophilo secundum Apostolicam denuntiatus Valeriani Magni. Quomodo à Theophilo rectum, quod jam Valerianus toties publicè, & sæpè ac sæpiùs denunciârat? hæc porro denuntio ab Ecclesia rejecta est, ut falsa, ut conviciis calumniis horrida, ut scandalosa, & ab impuro homine profecta; ita ut vel eo nomine Valerianum primùm quidem indicto silentio coërcendum, & cum se intra christianæ modestiæ, & religiosæ observantiæ fines non contineret, in carcerem tandem esse, benigna parens Ecclesia statuerit: viden, quàm inani fundamento tuæ argumentationes nitantur.

At Imperatorem, Reges, Principes; cur non ad Germanum Pontificem; hîc etiam te prodis, lardum Catholicè, quem hæreticum esse constat. Sed an Imperator, an Rex Christianissimus, an Serenissimus Poloniæ, an denique multi alii Principes, quibus Jesuitæ sunt à confessionibus, tuis excitti monitis, tuum consilius, Jesuitas dimiserunt, & flagitiosissimum hominum operam adhibere ultra noluerunt? Cedo tibi, Jesuitas norunt intus & in cute, eorumque ipsum, cæum, pietatem; si fortè iis æquè notus esset, non utique profectò pœnas non effugeres, quæ tuis criminibus debentur. Sic demum concludis.

Contra librum, Audiatur & altera pars. Titulum video hîc esse, nihil enim ad aureum librum illum, ne grandem quidem, at ajunt, respondisti; nec illius, vel alterius meministi, in quo theses tuas etiam puerorum libro exponis; contra librum scribis, quem ne quidem appellas, impugnas hostem, quem nunquam nosti, in quo tamen saltem ex parte prudenter laudando; quid enim scriberes contra librum illum, in quo merum factum summo candore à Serenissimo Principe Landgravio ita exponitur, ut ne tantum quidem dubium restet; est tamen quòd nonnullam tuam alia ex parte accusem; qua duo libello tuo eum titulum præfigis, quem deinde non impleas, quique in argumentum à te agitatum, litem deducam non quadrat.

Imo politicus integer accesset. Esset profectò, quid omitteres hujusmodi nugas & fabulas, Mimo tuum agendo, vel histrioni petulanti condonandas, non tamen graviori auctori, sed hanc etiam tu addidisti (quid enim aliud huc congessisti,) sentinam, seu cloacam desiderari noluisti. Jam ad quæstionem tuam præfixam venio.

Hîc Panegyricum & Satyram uno stylo adoras, una fidelia duos parietes; hinc Valerianum cum laudibus in cælum effers, inde Jesuitas omnium horum genere proscindis: illum certè hujus ordinis fidelè primum hominem fuisse audacter pronuncias: natalium splendore illustrem, religione & integræ vitæ sanctimoniâ insignem, omnigena literarum ad fluporem usque instructum, Romanis Pontificibus, Imperatoribus, Regibus, aliisque Principibus acceptum & charum, nec non ab iis summo in honore habitum, rebus præclarè gestis, belli, domique pro Ecclesia & Rep. Christiana conspicuum, ipsum Cardinalium Collegium, nisi Jesuitæ per invidiam obstitissent, cooptandum, pro fide catholica, & justitia multùm diúque vexatum, & pene non Martyrem Christi, cujus exemplo, Summorum Pontificum jussu, in vincula conjectus est, & asseris.

Hæc ad hæc, Atheophile; ad ea tamen multa desiderem, si per christianam charitatem liceret; video, Valerianum primum hujus temporis hominem fuisse, nemini profectò persuadebis; grande illi sibi nomen fecit; inficias non eo, sua tamen maledicentia, non doctrina, vel eloquentia, suis tumultibus & contentionibus; cuncta enim susdeque miscuit; atrocissimis calumniis & impostoris Ordini Religioso, per summam scilicet Religionem affictis, in quo certè castigatissimæ vitæ luculentum exemplum mundo præbuit; multiplicatis passim scandalis, apertâque in Sedem Apostolicam rebellione, in quam vehementer invectus est, sanctum Domini Christi Vicarium plusquam canino dente momordit, eumque iniquum tyrannum vocavit, non sine aspersa erroris suspicione; in his primus fuit, vix enim alium huic parem invenies, quem tanta cum audacia, & inverecundia utrumque Imperii Christiani Principem ore sacrilego proscindere non puduerit; ita sibi nomen fecit Valerianus; quid enim aliud in Germania, Italia, Polonia, Gallia præstitit? alia præ summa, qua pollebat animi demissione, supprimi curavit, in gratiam Jesuitarum, ne hi fortè invidia tabescerent: ingenuè ac seriò dicam, nihil unquam de homine illo à nobis auditum est, præter clamores, tumultus, rixas, jactantiam, aliaque hujusmodi, pro quibus ad Serenissimi Principis epistolas te remitto, ubi luculenta hujusce rei testimonia invenies.

Satyram autem, ut dixi, Panegyrico annectis, floribus aculeos, rosis spinas, toxicum nectari, & putidæ adulationi horrenda convitia, monstrosas calumnias, & diabolicas impostoras; nempe Jesuitarum corruptos mores, abominanda crimina, pietatis obtentu passim admissa, effrænatam regnandi libidinem, quæ cùm nullis legum divinarum, humanarumque vinculis coërceri possit, ad hæresim & atheismum sese effert, fastosum *adulcismum*, impia scandala, desperatam salutē, improbam vitam, atrocissima scelera, fœtidissima vitia, & deterrimos vitiorum morbos, fraudulentam pietatis speciem, morum luxuriem, innatam avaritiam, immensam opulentiam, malas artes, corruptam docendi methodum, immanem ambitionem, livorem & invidiam, sexcentos dolos, consutas artes, venena, sacrilegia, contagionem, virulentiam, phreneticum furorem, & insaniam, scelerum enormitatem commemoras, & Societatem vocas, non JESU, sed Balaam, gentem pravam, Deoque adversam, disciplinæ Ecclesiasticæ violatricem, ignorantiæ & ignaviæ propagatricem, Ecclesiæ Catholicæ dedecus & scandalum.

Hinc Sacrorum administratio ad propria commoda, & promovendos Jesuiticæ dominationis terminos spectat; hinc adinventa, & instituta simulatæ pietatis exercitia, opportuna sanè ad congerendas opes, & viduarum possessiones invadendas; hinc nihil humano divinoque jure sanctum est; quod urgente ambitione, Jesuitæ temerè non conculcent: hinc Melchioris Inchofer vitæ probitate, & eruditionis præstantia eximii tristis exitus; is enim cùm reformandæ Societatis consilium suggessisset, carcere inclusus, vitam clausit, an dolo, an fato? hinc Gaspar Schioppius, vir juxta literatura, atque egregiis functionibus celebris, cùm idem consilium iniisset, multas adversitates, & mortem ipsam subiit. Hinc demum Valerianus cùm eandem provinciam suscepisset, multa mala ea de causa passus est.

Denuncias igitur Orbi universo illam Societatem Baal, non Jesu, ut hæresi & atheismo infectam; ac proinde penitus excidendam, cùm reformationis patiens non sit: *à planta enim pedis usque ad verticem capitis non est in ea salus*; & hæc sine ira, inquis, sine odio, sine studio, ad majorem Dei omnipotentis

& Ecclesiæ Romano-Catholicæ gloriam, cujus te obedientissimum, & fidelem filium esse dicis, qui magistro Christo, proximum diligere didicisti, utpote vitâ, doctrinâ, & moribus christianis abundè instructus.

Quàm bellè & eleganter, quàm nitidè & figuratè: sed mittamus jocos & ironias; ad convitia, nihil habeo, quod opponam, eadem enim, aut similia reponere, seu retorquere puderet, ne lixarum & calonum more agere videamur; hæc autem inde validè refelluntur, unde candidè ac fideliter exponuntur; nempe illa Jesuitis falsò ac temerè adstruis, quæ omnem prorsus superant fidem; in quo tuam saltem prudentiam desidero; & verò verisimilia, falsa licèt attexere debueras; sed divino quodam instinctu, & consilio factum esse puto, ut ea dixeris, quæ nemo uspiam, quamvis alioquin Jesuitis parum æquus sit, inducat in animum, ut credat: de sicariis & grassatoribus ea dicere dubitares, quæ de religiosis hominibus palam asserere non vereris: & verò si hæc de barbaris, nobisque ignotis gentibus apud nos spargeres, sustinerem utique, sed universa Europa illos intus, & in cute novit, quos immanium scelerum, hæreseos nimirum, & atheismi insimulas; hoc enim duplici capite illa omnia, quæ frustra multiplicas, facilè complector; novit, inquam, alios ab iis esse, quos fœdissimè traducis, quare duco spongiam, unoque ductu illa omnia expungo, quæ per intolerabile mendacium, & luculentam calumniam iis affingis, nec non contendo, esse mera convitia, aniles fabulas, palmares calumnias, ut constat ex veritate comperta & notoria, ex fama etiam publica, & innumeris sanctissimorum & gravissimorum hominum testimoniis; licèt enim aliqui privati ex illa Societate nonnulla, ut plurimùm levia, quandoque admittant, quæ omnibus minimè probantur; plerique tamen omnes in id potissimùm incumbunt, ut vitam omni virtutum genere ornatam agant, eamque totam divinæ gloriæ propagandæ, & procurandæ saluti proximorum addictam, adstrictamque esse velint. Res per se ipsa loquitur, à laudibus abstineo, ne quis conductum me esse putet, hoc unum dixisse contentus, Jesuitas, ut plurimùm, homines probos & doctos esse, Reip. Christianæ non parum utiles, in primis Catholicos, & fidei Catholicæ propugnatores, contra hujus temporis hæreticos, quibus hoc nomine præ cæteris sunt odio; & si aliquod Societatis membrum, (homines enim sunt,) comperuerit, rescindi statim, ne alia inficiat; sic nonnulli haud ineptè Societatem oceano simile esse dixerunt, qui sordes & cadavera ad littus & oram propellit.

Quod dicis de Melchiore Incofer, chimæra est; aliquid fortè vir ille, quem ingeniosum, & satis eruditum fuisse, non inficior, non quidem ad Societatis reformationem, sed deformationem moliebatur; idque joco potiùs, quàm serio, ut ab iis non semel audivi, qui hominem noverant, quod autem subindicare videris, dolo sublatum fuisse, atrocissimam esse calumniam altè pronuncio, & mentiris in caput tuum; scio, quibusdam malevolis & æmulis, hoc in mentem venisse, eosque inanem illam movisse suspicionem; sed pudeat, non Christianos modò, verùm etiam sanæ mentis homines, absque ullo etiam minimo indicio, vel levissimo, ut ajunt fumo, Prælatis Religiosis horrendum illud facinus imponere, quod ne barbaris quidem & Schytis condonandum esset.

De Scioppio nihil est, quod dicam; sciunt omnes, quanto in Jesuitas arserit odio; sed pro Scioppio ad Lydium lapidem Patris Alberti te remitto, ex quo facilè intelliges, illius hominis fidem auro, quod per ignem probatur, non fuisse pretiosiorem, aut certè si Alberti severitas & supercilium te fortè aliquantulum terreat, tibi auctor sum, ut lepidissimum opusculum consulas, Eugenii Lavandæ nomine inscriptum, cujus auctorem paulò ante appellavi, scilicet Melchiorem Incofer. De Valeriano jam supra multa, & plura fortè, quàm velles: Quid porrò à Jesuitis passus fuerit, divinare non possum; facilè tamen dicturus, si vel ita jubeas, quid à Judicibus pati debuisset.

Denuntiatio demum tua, quam magnificentissimè prædicas, vix inter selecta hujus ævi deliramenta locum obtineat: larvatus tenebrio, sub ficto Theophili nomine, putidus hæreticus, vel quod facilè credderim, execrandus apostata, sine testibus & tabulis toti orbi, ut ipse ait, universum Jesuitarum Ordinem horrendis flagitiis pollutum, & ut omnia hæc diquactiva complectar, hæresi, vel atheismo infectum esse denunciat, ac proinde penitùs excidendum & extirpandum radicitùs multos delirantes audivi, nullum tamen, qui tam effrænatam audaciam, cum tanta insania conjunctam præferat, toti orbi denunciat, quis porro? transfuga nescio quis, & forsit bubo; quem verò denunciat? Religiosum Ordinem de Ecclesia Catholica bene meritum; in quo tot viri sanctissimi juxta atque doctissimi, & chara Deo capita indefessam Deo & Ecclesiæ operam navant, ut fama publica attestatur, omnium bonorum calculo, & multiplici Regum, Imperatorum, & Romanorum Pontificum approbatione confirmata; cujus quæso criminis? hæreseos, atheismi, aliorumve immanium flagitiorum: quo demum teste? nullo prorsus, nisi Gasparo Scioppio, jurato & mortali Jesuitarum hoste, & Valeriano Magno, quem altenus à Jesuitis animus ad furorem & insaniam semper adegit: & hæc pro tua in proximum charitate, Atheophile, quam Christo, inquis, magistro didicisti; integer vitæ, scelerisque purus, nulloque tu, vel odii, vel immoderati cujuspiam affectus fluctu abreptus, sed christianis moribus probè institutus, ad majorem Dei gloriam, & Ecclesiæ Catholicæ utilitatem.

Nos fortè stipites esse putas, vel stupidos Lappones, aut Samojedos, quibus pro tua libidine & arbitrio adeò facilè imponas? rem sanè lepidam, quæ vix in mentem ratione præditam cadat: homines innocentissimos, doctrinâ, & vitæ sanctimoniâ conspicuos, ut hæreticos & atheos, & immanium scelerum reos, per incredibilem audaciam, calumniam & contumeliam insectari non dubitas, à quibus nunquam læsus fuisti, nullâ unquam affectus injuriâ, sed potiùs, quod rectè divinare mihi videor, omni beneficiorum genere cumulatus; fallor enim, nisi sis aliquis transfuga, hîc tamen charitatem tuam, christianos mores, animum ab omni pravo affectu immunem impudentissimè, ut mitiùs loquar, prædicas, & altè jactas; osculum profectò Judaicum, Leoninam dilectionem, Crocodili voces, Herodianam pietatem, Saulis mores, virtutem diabolicam, nec te pudet ea scribere, quorum vel ipsa cogitatio Lutheranis humanioribus ruborem obduceret: sed de his omnibus infra seorsim tecum agemus.

CAPUT

CAPUT II.

Factum Oenipontanum diſcutitur, propoſitiones ex eo deductæ refelluntur, & contextæ ex his argumentationes diſſolvuntur.

Nequam ad propoſitum factum veniam, unum præmitto, quod habes *pag.* 25. & 26. ſcilicet, *Imperatorum conniventia, Romani Pontificis Sacerdotium ad ſummum principalem evaſiſſe, eundem Romanum Pontificem in omnibus juribus mundanis, Imperatori ſubditum fuiſſe, ut Chriſtum terris ſubditus fuerat; ac proinde à legibus Imperatoris minimè exemptum; Pontificalis dignitatis apicem Imperatoria eſſe: neſciri, qua poteſtate Valerianum Magum Papa in carcerem detrudi juſſerit*: diſtrahor hinc, Atheophile, nempe dum hæc à te ſcripta video: præterea minùs pondero, hæreticum, aut certè ſchiſmaticum audire mihi videor: ſunt enim hæ ſchiſmaticorum voces, quæ à Græcis primùm ortum duxerunt, ac deinde per Henricos, Fridericos, Ludovicos Bavaros ad Wiclephum, Huſſitas, & tandem ad Lutheranos & Calviniſtas, quibus etiam alios Novatores addere poſſumus, tranſmiſſæ fuerunt: Quid enim Romanum Pontificem Eccleſiæ viſibile caput, & Chriſti Vicarium Cæſareis legibus ſubjicias, eique deneges poteſtatem rebellem fraterculum in ordinem redigendi, ſchiſmaticum eſt; quòd Imperatoriæ dignitati Pontificiam ineſſe dicas, alludere haud dubiè ad Cæſares antiquos idololatras, qui ſimul etiam ſummi Pontifices erant, impium; quòd ipſum Chriſtum, Regem Regum, & Dominum dominantium Imperatori ſubditum fuiſſe ſcribas, blaſphemum eſſe, nullus Catholicus negat; inde igitur hæreticum te reputo, aliunde verò tranſfugam & apoſtatam; ſed bonus ſum, utrumque facilè conciliari poteſt, ſi dicamus, te ſimul hæreticum & tranſfugam eſſe: non deſuit, qui crediderit, ipſum Valerianum hujus libelli famoſi auctorem eſſe, cum ſimilem ſtylum habeat, eundemque præſumptionis modum; ſed vix hoc mihi perſuaſero, quamquam cæco furori, & odio inveterato nihil non tribui poteſt; ſed ad factum Oenipontanum unicum converto.

Scribis, Sereniſſimum Archiducem Leopoldum, Patrum impulſu omnibus ſuis familiaribus & aulicis edixiſſe, ut non aliis, quàm Jeſuitis Confeſſionem adirent; cùm autem nonnulli ex præcipuis, inquis, tam grave jugum ægerrimè & indigniſſimè ferrent, & cùm Archidux alia pejora timeret, immutatum in conſilium mutavit, ſignificans, ſibi gratum fore, ſi Jeſuitas illi potiùs quàm alios conſcientiæ ſuæ arbitros eligerent. Apud alios Principes Solem in id unum omni ope & operâ enititur; unus Ferdinandus Viennæ innumeros ferè omnis generis & ordinis mancipavit; in id etiam alibi Jeſuitæ pro viribus incumbunt.

Ante omnia, factum illud Oenipontanum pertego, quod ſanè tibi probandum erat: teſtem apponis omni, ais, expectatione majorem, Gaſparum Scioppium: itane verò Scioppium contra Jeſuitas, hunc teſtem præ cæteris excipio, utpote publicæ honeſtatis, & privatum omnium bonorum hoſtem. Hoc tibi fortè latebat Atheophile? eodem judicio Pandrockium, Anticotonum, Theatri Jeſuitici auctorem, aliosque ejuſdem furfuris Scriptores, qui libellos famoſos contra Jeſuitas ſcripſerunt, citare poteris. Prædicti verò facti falſitatem innumeris & authenticis teſtimoniis, ſupra laudatus Albertus in Lydio lapide demonſtravit.

Sed demus, Sereniſſimum Archiducem hoc ipſum, quod dicis, indixiſſe, nego interveniſſe Jeſuitarum impulſum, vel acceſſiſſe inſtantiam; quomodo id probas? Scioppius, inquis, hoc atteſtatur; ſed hic homo ubi de Jeſuitis ſermonem inſtituit, totus in maligno poſitus eſt, & juxta atque Valerianus ſui minimè compos: quare niſi alium teſtem adducas, cauſa cades, & infamis audies impoſtor. Demus tamen, tui gratia; ne omnem egregiis tuis argumentationibus materiam ſubducamus; demus, inquam, Sereniſſimum Archiducem Jeſuitarum conſilio & arte inductum fuiſſe, in hoc certè tam grande, tam immane ſcelus eſſe non video, quàm fortè putares; nempe morem illum cunctis rectè ſentientibus valde probari conſtat, ut omnes, qui ſunt ejuſdem familiæ, vel eodem conſcientiæ ſuæ arbitro utantur, vel ejuſdem Ordinis Confeſſario: ſic ferunt varia Religioſorum Ordinum inſtituta, à ſancta Sede approbata; ſic omnes Sanctimoniales ejuſdem Cœnobii; ſic multæ ſæcularium, ut vocant familiæ, non ſine ubere fructu ejuſdem Confeſſarii legem obſervant: nec optima eaque, meo judicio, ratio deſideratur; nempe cùm diverſæ ſint, quibus itur in cælum viæ, diverſæ ſunt etiam vitæ rectè inſtituendæ rationes; ac proinde non eſt dubium, quin diverſi, ut vocant Directores, diverſas etiam præſcribant, quamvis omnes ad eundem finem obtinendum ſpectent; unde multa in eadem familia diſſenſionum, imò & ſcandalorum occaſio; prout enim quiſque inſtitutus & affectus eſt, de ſe ac de aliis cenſet, & naturâ corruptâ duce, eò quiſque facilè fertur, ut quod in ſe laudat, in aliis deſideret, & ea, quæ in ſe deſiderari ſentit, elevet in aliis, & vituperio ducat. Et verò negari non poteſt, quin res non modò incommoda & importuna, verùm etiam excitandis fovendiſque contentionibus apta & idonea futura ſit, ſi in eadem familia alii Thereſianam virtutis Chriſtianæ formam & methodum ineant; Jeſuiticam alii, nonnulli Franciſcanam, hi Dominicanam, Auguſtinianam illi, quidam verò aliam ſingularem, hujus vel illius Parochi, hi quippe ſuas quoque partes agunt in hoc munere. Itaque, quòd Sereniſſimus Archidux ſuis aulicis & familiaribus inſinuarit, rem ſibi gratiſſimam fore, ſi Jeſuitis in via ſpiritus, & chriſtianæ vitæ regendos ſe ipſi, & inſtituendos traderent, quòd Jeſuitæ hoc conſilium probarint, imò ſuggeſſerint, tam grande ſcelus, quàm exaggeras, ab iis admiſſum eſſe non video.

Sed, inquis, hæc ſæva tyrannis eſt animarum, & immanis tortura conſcientiæ, cùm ſummam libertatem res ſacramentalis Confeſſionis poſtulet. Pleniſſima libertas reſtat, niſi enim hanc legem ſubire velis, à Sereniſſimo miſſionem pete, cùm nullum niſi hac lege admittat; idem de Religioſis hominibus, atque adeo de ipſis Monialibus dictum puta; nemo te cogit ad religioſæ vitæ inſtitutum ſuſcipiendum; nemo à te per vim & metum Profeſſionem ſolemnem extorquet, quæ ſi per vim emittatur, irrita manet; ſi tamen volens, & ultrò in Religioſum Ordinem admiſſus fueris, & in eo ritè ac ſpontè Profeſſionem emiſeris, nulla certè injuria legum Ordinis obſervantiam exigi à te patieris.

Inde ruunt propoſitiones ex prædicto facto à te deductæ; ſcilicet, quòd Jeſuitæ mentiantur, dum hæc inſinuant Sereniſſimo Archiduci, quòd illum deciant, ejuſque affectu & probitate abutantur; quòd Sacramentum Confeſſionis privatæ utilitati, & uſui

sacrilegè accommodent; quòd infamiam concilient aliis Religiosis Ordinibus, & toti scandalum aulæ, imò & occasionem dictum Sacramentum negligendi: nam præterquam quòd præfatæ propositiones sunt à subjecto supposititio, id est, in facto chimærico fundatæ, hoc tamen dato & non concesso, non mentiuntur, ut ais, utpotè qui rem laudabilem, Sanctorum usu probatam, & Sedis Apostolicæ auctoritate firmatam, Serenissimo Principi, saltem ut fingis, suggesserunt, quem ea propter ab iis deceptum fuisse nemo dixerit. Jesuitas, crede mihi, probè noverat optimus Princeps, & hoc satis solemne esse intelligo, ut optimi quique Jesuitas singulari benevolentia complectantur; licèt minimè ignorem, malis cacodæmonis artibus interdum fieri, ut plerique odio illos prosequantur; pro quo, meminerint quæso illius dicti Paulini: *Si hominibus placerem, servus Christi non essem*; imò & divini hujus oraculi: *Mundus vos odit, quia me priorem odio habuit.* Accedunt æmulorum temerarii conatus, ut mitissimè loquar, quos aliquando cæcus furor eò adigit, ut suæ conditionis obliti, in blasphemias insanas adversùs cælites erumpant, ut ille, qui ex pulpito Jesuitas recta in cælum via ire posse negabat, claudo nimirum duce Ignatio; omitto alias ejusdem spurcitias, sed Pygmæus Herculem, vaniloquus cælitem, leonem lepus.

Quod deinde subdis, falsissimum est; nec enim Jesuitæ divinum illud Altaris, & Sacramentorum ministerium ad sua privata commoda referunt, sed ad majorem illius gloriam, cui se totos & omnia sua addixerunt: res notoria est, nec te latebat, ex sacris functionibus, seu ministeriis, nullum stipendium ab iis exigi, vel accipi, idque ex primævo instituto, quod tamen in aliis non damnant, cùm æquum sit, illum, qui Altari servit, vivere de Altari. Neque hæc parvi momenti res est, ut non nemo sibi fortè persuaderet, nempe quotidianæ Missæ multa centena aureorum millia quotannis importarent; quid si, ut nonnulli faciunt, duplicatum stipendium exigerent; quid si pro expiandis sacra exhomologesi peccatis, saltem sponte oblata, pro sacris concionibus, pro exequiis, pro docendi munere: hæc sciebas, Atheophile, nisi fortè Garamantas inter vixisti, ac proinde mero calumniandi studio hæc à te adducta fuerunt.

Quòd autem scandalum Aulicis, aliisque Religiosis infamiam factum illud Oenipontanum conciliarit, insulsum mendacium est; quanquam si scandalum interceserit, passivum fuit, nullam enim iis injustæ offensionis causam Jesuitæ dederant: non tarò accidit, ut nonnulli, saltem ex Aulicis erga Jesuitas malè affecti fuerint, & ægerrimè tulerint Serenissimi Archiducis consilium; quod certè mirum cuipiam esse non debet, cùm in aulis Principum hujusmodi susurrones nunquam desiderentur; & si quando absint, impensè à cacodæmone suscitentur. Quod verò dicis de infamia, cæteris Ordinibus Religiosis inde conciliata, inane prorsus est; ut enim Jesuitis infamiæ non vertitur, quòd multi vel funem Minorum, vel cingulum Eremitarum, vel Carmelitarum Scapulare, vel Prædicatorum Rosarium adhibeant, ac sese aliis in via Domini tradant instituendos; ita nec hujusmodi Religiosis infamiæ, aut vitio quispiam verterit, quòd aliqui pro sua institutione Jesuitarum operâ utantur.

Jam verò expunctis tuis propositionibus, omnes tuæ argumentationes pariter corruunt, quas scilicet ex iis deducebas: nam dato etiam illo facto, & non concesso, Jesuitæ minimè mentiuntur; imò dato & non concesso, quòd Jesuitæ se ad id muneris aptiores esse dicant, nullo modo mentiuntur, saltem formaliter, ut ajunt, quia fortè hoc sibi persuadent; licèt fieri possit, ut vano errore ducantur; præterquam quod, dato & non concesso, quòd formaliter mentiantur, non tamen sequitur, ut perperàm inferre voluisti, hoc mendacio lethalem noxam involvi, cùm sit levis jactantia; neutrum enim, nisi cum gravi alterius damno conjunctum sit, mortalem culpam importat: nec inde sequitur, ut ineptè dicis, aliorum Ordinum infamia; nec aliquo illi jure quæsito privantur; nec ea propter Jesuitæ dicunt, se majore & ampliore auctoritate pollere, quis enim hoc unquam somniavit?

Dato demum & non concesso, quòd in hoc Jesuitæ mortalem culpam admiserint, an propterea adquitur, ut perperam affingis, debita illos, & necessaria intentione, ut ajunt, administrandi Sacramenti caruisse: primò enim unum vel alterum Serenissimo immane illud consilium insinuasse supponis; hi verò soli fidelium confessiones non excipiunt: secundò, quid scis, an illos admissi delicti pœnituerit? tertiò denique hæreticum dictum Sacerdotem lethalis noxæ reum, validum Sacramentum non conficere: viden, quò te furor, necnon excæcatæ mentis ineptia cum Valeriano tuo adegerit!

Eodem recidunt aliæ tuæ argumentationes, nimirum quòd Jesuitæ, dum Sacramentum Pœnitentiæ administrant, non sint in gratia, quòd in gravi Principem decipiant, quòd ad privatam utilitatem, & commodum Sacramento illo utantur, contra majorum decreta, quòd multa fucatæ pietatis exercitia adhibeant ad eundem finem, pura bonæ mortis, ut vocant, communionis generali, aliaque hujusmodi, quibus, inquis, derelictabili omnatu omnium animos aucupantur; & hic attexis fabulam mulierculæ Viennensis, illusque aguti responsi, dum eam quidam Jesuita hortaretur, ut in nescio quam Sodalitatem admitti curaret; sed nomen utriusque taces, ne falsitatis convincaris; & huc etiam id probè quadrat, de quo *supra*, nimirum *quendam* dixisse *cuidam* de *quodam*, &c. Ex his autem manifestè deducis, Jesuitas esse hæreticos, vel Atheos, quod ut demonstres, hoc syllogismo uteris.

Quisquis admittere solet peccata mortalia, cum modica spe emendationis, est hæreticus, vel Atheus.

Jesuitæ admittere solent peccata mortalia, cum modica spe emendationis.

Jesuitæ igitur sunt hæretici, vel Athei.

Egregium sanè syllogismum, cujus major falsa atque minor falsa est; major quidem, alioquin innumeri essent hæretici inter Catholicos, si omnes illi, qui ex contractu habitu peccant mortaliter, in hæreticorum album referrentur; effoque, quòd multæ negligentiæ sacri Tribunalis ministros accusaremus; utpotè qui suo munere minimè defuncti, tam multos hæreticos, si ea, quæ dicis, vera sunt, in media Ecclesia liberè & impunè versari patiuntur: unde vereor, ut Theologicis disciplinis operam minimè navaris, cùm ea scilicet adstruas, quæ nullus sanæ mentis Theologus admittat.

Minor etiam tui syllogismi æquè falsa est, ut constat ex dictis; imponis enim Jesuitis palmares calumnias, & insignis impostoris partes agis, dum sanctissima

Sanctissimæ Catholicæ & Religiosæ pietatis exercitia Jesuitarum vertis, & noxæ lethali; quid enim sanctius Sodalitatibus, in quibus selecti adolescentium, & aliorum manipuli, ad solidam pietatem, & christianos mores formantur; ac proinde, ut vulgari phrasi terrar, totidem Religiosorum Ordinum seminaria esse videntur: Communionis generalis & mensis, ut vocant, illius quidem mensirua, hujusmodi hebdomadaria exercitia, uberes sanè huc usque fructus pepererunt, nec quisquam illa, nisi petulans & impudens improbet; tu ipse videris, Atheophile, quam liberè & ineptè damnas.

Sed malo animo, inquis, Jesuitæ hujusmodi exercitia habent; quis amabò Deus ex machina, corda hominum scrutatur & renes; sic turpis Aracnes mel in venenum convertit; ita ne verò adeò temerè judicaremus Dei famulos, qui te dubio procul omni malitiæ sunt: aucupantur omnium animos, inquis, detestabili conatu; nunquid non Paulus omnibus omnia factus est, ut omnes Christo lucrifaceret? eò spectant Jesuitarum vota & aucupia; quid enim illis in cœlo, & quid aliud ambiunt super terram, nisi animarum salutem, & Dei gloriam? & hunc detestabilem conatum appellas; sed ut liberè, & citra convitium dicam, quæ contra Jesuitas scripsisti, nullam fidem apud homines rectè sentientes, invenêre, sed potiùs horrorem ac detestationem optimis quibusque incussêre.

Illud demum viris prudentibus considerandum relinquo, quàm injuriosus fueris in Serenissimum Archiducem, quem ut ignavum pecus à Jesuitis duci, ac regi, illiusque summam prudentiam toti Orbi Christiano perspicuam, in errorem induci, ludi simulatam pietatem, christianum zelum ad offensionem usurpari, & scandala excitanda exeri, falsò asseris; nimiò impium facis, aut mente captum, dum vis ab illo Sectarum hæresim & atheismum non tolerari modò, verùm etiam foveri ac promoveri: si hæc Dixeris, quid amabò Jesuitis, aliisque minoris sortis hominibus?

CAPUT III.

Caramuelis causa exponitur, propositiones item & argumentationes ex ea deductæ refelluntur.

Illustrissimus Caramuel non modò erga Jesuitas offensum animum non gerit, sed amicum illorum palam agit; nullam autem ab ingenuo Antistite dissimulationem, aut fictionem timeas; is enim rotundè candidè animi sui sensus expromit, & palam in vulgus profert, quod illi medullitùs in corde latet: falsum est igitur, quod Jesuitis temerè imponis; nimirum illustrissimum Caramuelem ab iis multa passum, quòd suspectus doctrinam elevatam, & traductam, inusta opinionis suspicionis nota; Prægenses Monachos, clandestina arte, ad rebellionem inductos, & à P. Miller Cæsaris Confessario ita defensos, ut hi causam omnino vicerint, & miser Caramuel non modò sua Abbatia, ejusdem Cæsaris auctoritate ejectus, sum etiam solum vertere, & ex tota Germania pellere, Jesuitarum potentiâ, coactus fuerit; quæ ille impedire non potuit, ne ad sacras infulas, Serenissimi Proregis commendatione promoveretur.

His multa deducis, nimirum, quòd Jesuitæ Caramuelem insectati sint; hæreseos Romæ accusarint, Monachos contra Prælatum concitarint, armarint, iisque faverint, illum officio renuntiare coëgerint, summam denique illi calamitatem, carcerem perpetuum, & mortem ipsam inferre studuerint; ac proinde, cùm res gravissima sit, peccarint mortaliter, idque ex malitia & odio pertinaciter insito, sine ullo prorsus emendationis signo; unde tandem concludis, Jesuitas hæreticos, vel atheos esse; eò spectant omnes propositiones & argumentationes ex præmisso facto à te deductæ.

Huc, quæso te, accersè illa omnia, quæ superiore capite contra factum Oenipontanum reposui; nempe hoc etiam factum falsissimum est, nec unquam Illustrissimus Caramuel de Jesuitis conquestus fuit, immò quantum à viris fide dignissimis accepi, optima erga illos voluntate semper extitit; præterquam quòd multos ex iis, quos vir ille mihi appellavit, singulari benevolentia complectitur, arctioris necessitudinis vinculo sibi devinctos: & verò eo candore est Illustrissimus Caramuel, ut cùm tam multa & varia in lucem ediderit, ad infamiam sibi aspersam eluendam, hoc ipsum, quod temerè adstruis, dissimulare & tacitus concoquere minimè potuisset; unde certè ruunt tuæ propositiones & argumentationes, cùm sint à subjecto supposititio.

Sed demus, Jesuitas, scilicet P. Miller Pragensibus Monachis favisse, & singulari patrocinio eorum causam apud Cæsarem promovisse; fieri potuit, ut justitia penès illos esset; non rarò quippe accidit, ut Monachi suis Abbatibus, præsertim ascititiis, justam litem moveant; quidni ergo P. Miller justam causam tueri, & suo illam patrocinio apud Cæsarem promovere jure potuit: sed Monachi Pragenses, inquis, per fas & nefas, legitimi Præsulis jugum excusserant, & ab eo defecerant, non sine gravissimo scandalo: nunquam hoc probasti, & malè supponis; sed demus hoc; P. Miller secus sentire potuit; nulli enim causæ, præsertim si jura hinc inde crepera sint & dubia, patroni desunt, vel Advocati; nec ea propter, opinor, omnes Advocatos noxæ lethalis reos esse pronunciabis.

At P. Miller malo animo se gessit, eo dumtaxat fine, ut præstantissimum virum deprimeret, hoc enim Jesuitis solemne est, ut viros illustres præ invidia ferre non possint; parum abest, quin tibi reponam, Valeriani more; res enim ipsa, & hujus calumniæ atrocitas hoc postularet; sed parco, ne tui similis, vel in re minima, esse videar, dixisse contentus, ut ab hoc ultimo incipiam, falsissimum esse: verentur Jesuitæ insignes viros vel doctrinâ, vel sanctimoniâ; exempla plenis manibus spargere possem, sed frustra Solem faculâ illustrarem, inficiari quidem non possum, quin Jesuitæ interdum cum literatis quibusdam hominibus apertas inimicitias & simultates gesserint, putà cum Schoppio, Josepho Scaligero, aliisque ejusdem furfuris hominibus; sed hoc integerrimæ & intaminatæ illorum fidei tribuas, velim, quæ suspectos homines, quamvis alioquin doctos & eruditos, nunquam ferre potuit: omitto æmulos, eosque magno numero, cum quibus religiosa potiùs patientia, quàm alio defensionis genere Jesuitis dimicandum fuit.

Falsum est etiam, quod dicis, P. Millerum malo animo ad sustinendas Monachorum partes ductum fuisse; nôrunt omnes optimum illum virum, ejusque singularem prudentiam, pietatem & charitatem summis laudibus efferunt; sed demus, illum in hoc deliquisse,

quod tamen falsum dictu est, an propterea Jesuitæ atheismi & hæreseos rei sunt? an Societas universa ut toti hominum generi pernicioſa penitùs excidenda? privatus quispiam malè se gerit, universus igitur Ordo extinguendus? unus inter Apostolos Judas Iscariotes peccavit, sacrum igitur Apostolorum Collegium extirpandum? sic malè, sic pessimè ratiocinaris, Atheophile, sic argumentationes cum paralogismis multiplicas.

Jesuitæ, inquis, D. Caramuelem hæreseos Romæ insimularunt; pudeat te in re tam aperta mentiri; quis enim amabò accusavit? apud quem? cujus hæreseos? quo tempore? dato tamen, & non concesso, an fortè tam grande, tam imane scelus est, ad Romanum Pontificem in causa fidei confugere; prudentissimo illius judicio rem totam committere, ac definitioni Apostolicæ stare; demus, Jesuitas hoc feciſſe, Religione & bono zelo ductos, an fortè hoc nomine pro Atheis vel Hæreticis habendi sunt? certè illi, qui ante 70 annos Molinam quasi multos errores doceret, ad Sedem Apostolicam detulerunt, eodem jure censendi essent hæretici, quod tamen nemo seriò dixerit: puerilem igitur & insulsum dialecticum agis, cùm & factum illud, ex quo propositiones deducis, minimè subsistat, & ex eo deductæ propositiones falsæ sint, ac demum ex his compactæ argumentationis, major & minor falsa sit; conclusionem tibi judicandam relinquo.

CAPUT IV.

Dominicanorum querelæ cum propositionibus & argumentationibus inde deductis discutiuntur.

Hic RR. Patres Prædicatores, eorumque sententiam de Conceptu Deiparæ Virginis maximoperè commendas; quo animo & fine, non est profectò quod dicam, cùm res per se ipsa pateat; commendas, inquam, eamque non indirectè modò, verùm etiam directè adstruis, & citas in hanc rem Doctoris Angelici expressa verba ex 1, 2. q. 81. a. 3. nempe hæc, *secundùm fidem Catholicam, firmiter est tenendum, quòd omnes homines, præter solum Christum, ex Adamo derivati, peccatum originale contrahunt. Alioquin non omnes indigerent redemptione per Christum.* Nulla, inquis, obscuritas esse videtur in his verbis, nulla difficultas, nullus sensus abstrusus, omnia clara, dilucida & perspicua; adducis ad majorem confirmationem verba Pauli *ex Epist. ad Rom.* item Bernardi *ex Epist. ad Canonicos Lugdunenses*, Pium V. Gregorium XV. Canum, Suarem, Guidonem de Perpiniano, quibus ad cumulum addis Calovium heterodoxum, ut piæ sententiæ pro viribus detrahas.

Sed miror, qua fronte simplicioribus imponere non dubitaris; dicis enim Pium V. vetuisse, ne quis publicè & privatim de hujus controversiæ alterutra parte disputet; itane verò Constitutionem Apostolicam depravas? nempe Pius V. in Bulla, quæ incipit, *super speculam*, prohibet tantùm, ne in concionibus popularibus, in quibus promiscua virorum & mulierum multitudo convenire solet, de hac controversia disputetur, non prohibet tamen, ne in scholis, vel Academiis, vel ubi aliàs intersunt, qui rem ipsam capere possint, & omnis abest occasio scandali, vel in libris, non tamen vulgari idiomate editis, prædicta quæstio discutiatur; qua fide igitur hoc vetari asseris.

Subnectis præterea, liberum esse utrique parti suam sententiam defendere; sciebas tamen, Paulum V. vetuisse, ne in publicis actibus asseratur, quod Beatissima Virgo cum peccato originali fuerit concepta, idem vetuit Gregorius XV. pro privatis etiam colloquiis, quod tamen Prædicatoribus inter sedum taxat indulsit; idem Alexander VII. in recenti Bulla omnibus, nullo excepto, interdixit; cur ergo temerè adstruis, cuiq; liberum esse alterutram partem tueri? sic decreta Pontificia vereris? sic pœnas & censuras in iis contentas nihili facis? sed profectò neque Deum, neque homines times. Cùm autem in S. Prædicatorum Ordinem adeò propensus esse videaris, cur adductum Doctoris Angelici textum Cajetano duce non excusas, vel explicas, cùm alequin post Extravagant. Sixti IV. à Pio, Paulo, Gregorio, Alexandro, Concilio Tridentino approbatas & innovatas, errorem contineat; hæc enim modalis est erronea: *Erroneum est, dicere, beatam Virginem ab originali peccato immunem fuisse*; item hæc æquivalens, *de fide est*, vel, quod idem esse constat, *secundùm fidem Catholicam firmiter est tenendum, quòd omnes ex Adamo derivati, præter Christum, peccatum originale contrahunt.* Cur amabò Doctorem Angelicum eâdem reverentiâ non excipis, quà docti & prudentes Theologi sanctos Patres excipere solent, quorum difficiliora loca in bonum sensum, quantum fieri potest, detorquent; sed illum potiùs imitari voluisti, qui statim nulla excusatione præmissâ, in prædicto textu errorem agnovit, & nonnullos alios, qui SS. Patribus errores exprobrant, quos excusare, & molliùs explicare debuissent.

Addis præterea, Doctorem subtilem piam sententiam excogitasse, (sic eam appello, quæ immaculatum conceptum adstruit,) eamque acerrimè defendisse, ut Thomæ Aquinatis doctrinam impugnaret, quem ejusdem Ordinis Religiosi deinde sequuntur: Interea, inquis, Prædicatorum Ordo floret in Ecclesia Romana, ob cultum gloriosæ Virginis, quem ex instituto promovet & propagat: displicet, inquis, incrementum, & fœlix Dominicanorum successus Societati, ac proinde litem Franciscanorum facit suam, & adversùs Prædicatores immaculatum Deiparæ Conceptum propugnat, immò ad eandem opinionem profitendam, Pontifices, Imperatores, Reges, Principes pertrahit.

Cuncta hæc perperàm & malignè à te asserta, falsa & fictitia esse pronuncio; discere poteras ex Constitutione Alexandri VII. piam sententiam longè antiquiorem esse; nam *vetus est, inquit, Christi filium erga ejus beatissimam Matrem Virginem Mariam pietas, sentientium ejus animam in primo instanti creationis atque infusionis in corpus, fuisse speciali gratia Dei & privilegio, intuitu meritorum Jesu, Christi ejus filii, humani generis Redemptoris, à macula peccati originalis præservatam immunem.* Mera est etiam calumnia, Doctorem subtilem Scotum pietate juxta atque doctrinâ toti orbi conspicuum, animo contradicendi impugnandi doctrinam S. Thomæ, piam sententiam propugnasse.

Amice, unde hoc nôsti? quis tibi arcanamenta & cordis adyta retexit? falsum est etiam, quod dicis, splendorem S. Ordinis Prædicatorum inde præsertim conciliatum, quòd ii Deiparæ Virginis cultum impensè promoveant, Jesuitis displicuisse, ac tum impensè promoveant, Jesuitis displicuisse, ac proinde illos Franciscanorũ causam suam fecisse, sed nonne S. Ignatius in suis Constitutionibus hoc unum edixit, ut piam sententiam omnes Societatis Religio-

si pro-

si omittantur? an soli dumtaxat Jesuitæ, in hoc soli Franciscanis conveniunt? nunquid Carmelitæ, Thomistæ, Augustiniani, Servitæ & reliqui omnes aliter sentiunt? & hæc nescire non potuisti; saltem inter te docet, quod *jam ferè omnes Catholici sententiam complectuntur*, id est, tota ferè Ecclesia errori minimè obnoxia. Addis, Pontificios eam professendam à Jesuitis pertractos fuisse; *primò*, quò spectes, indignam Catholico vocem; *tertiò*, quòd demum utriusque partis sortem jactare non audeam, & aquè indictum utrique silentium; in quo facilè, & aquè imperitum erras. Et cum iis haud dubiè sentis, quæ in dicta constitutione Sanctissimus Alexander VII. *non cessavit impugnare, eo quod piam sententiam impugnent, aut vellicent, & favorem à Rom. Pontificibus cultui, aut sententiæ secundùm illam præstitum, ita interpretentur, ut frustrentur; immò Ecclesiam Romanam huic sententiæ favere negent, pios Christi fideles è sua pacifica quasi possessione deturbare conando*; sed hos sapientissimus Pontifex reprehendit.

Falsissimum est etiam quod dicis, PP. Prædicatoribus Jesuitis infamatos fuisse, hi quidem propugnant piam sententiam alteri scilicet oppositam, quam Prædicatores hactenus tenuerunt; sed non propterea illos infamant, alioquin eodem jure Jesuitæ à Prædicatoribus infamarentur; quod verò dicis, Jesuitam Thebibus Viennensibus inter alia proposuisse, immaculatam Conceptionem certâ fide esse tenendam, tanquam fidei articulum, aperta calumnia est. Has illas vidi, quæ nihil tale habent; quanquâ nunquam adduci potuissem, ut tibi hoc adstruenti fidem haberem; nullus Jesuita hoc proposuit, nullus docuit, nemo enim nescit, rem illam nondum ab Ecclesia definitam fuisse; Hoc Sixtus, hoc Pius, hoc Paulus, hoc Gregorius, hoc Alexander, hoc Tridentinum, hoc tota clamat Ecclesia, vis tamen à Viennensi Theologo nesciri.

Ut potius, quod ignorantiæ tuæ id tribuam; dixit eum forte quispiam, à quopiam privato credi posse, ac certâ fide teneri, immaculatam Deiparæ Conceptionem, citrà tamen obligationem credendi, ab eo dictum, qui hoc sibi sufficienter propositum esse juret, cum sufficientibus motivis credibilitatis nemo publicè aliquis attentè perpendit, antiquum Ecclesiæ cultum, usum, sensum, favores, declarationes, commendationes Romanorum Pontificum, & Concilii cujusdam, miracula authenticis testimoniis confirmata ad veritatem præfati cultus astruendam, opinionem contrariam ita suppressam, ut eam nemini vetito, aut scripto expromere liceat, aliaque hujusmodi, quæ brevitatis causa, omitto, licèt probè videat eam nondum esse plenè definitam, nec ullam addendi obligationem, ipse tamen sibi alia definiendi opus esse non putat, ad sponte credendum; quod non video, cur ad credendū sese accingere non possit, prorsus ante definitionem Concilii Tridentini, multi credere poterant, Deiparam Virginem nunquam peccato, seu mortali, seu veniali obnoxiam fuisse; sic multi certâ fide tenent, Alexandrum VII. esse verum Pontificem, & Vicarium Christi; eundem Canonizatum esse revera Beatum; damnatam ab Ecclesia ob hæresim, esse hæreticum, aliaque hujusmodi, licèt multi asserant, hæc nondum ad fidem pertinere, nec esse plenè definita: sic etiam aliqui dicunt, Prædeterminationem Physicam ad meritum demeritum admitti non posse; licèt alii secus sentiant, & neutra pars ab Ecclesia definita fuerit. Fateréa ubi attentè is consideraſ, hanc propositionem modalem, *Hæreticum est, dicere Deiparam Virginem originalem noxam non contraxisse*, esse erroneam; ita quippe notatam à Sixto IV. inde facilè deducit, oppositam esse Catholicam, scilicet hanc, *non est Hæreticum dicere, Deiparam Virginem, originalem noxam non contraxisse*, ac proindè hanc non posse damnari, *Deipara Virgo à peccato originali immunis fuit*; igitur nec esse falsam, nempè omnis propositio falsa in materia Theologica, damnari potest, igitur certâ esse, ad instar conclusionis Theologicæ, quæ indirectè ad fidē reducitur, nondum tamen directè de fide, nec plenè definitam; sic fortè Thesis Viennensis intelligenda est; nec in his quidquam esse video, quod vel carpas, vel censura notes.

Inde porrò omnes tuæ propositiones & futiles argumentationes evanescunt; nec enim Jesuitæ contentiones cum aliis Ordinibus agitant, nec scandalo sunt Christi fidelibus, in hoc scilicèt immaculati Conceptus argumento, cum illum omnes ferè Catholici defendant; nec decreta Pontificum super hoc edita contemnunt; tu potiùs, qui contra expressas sex Pontificum constitutiones, Conceptum illum maculatum adstruis, unà cum iis (ut hoc iterum repetā ex Alexandri constitutione) qui piam sententiā vellicare & impugnare non cessant, & favorē Romanorum Pontificum eidem præstitum ita interpretari, ut frustrentur, immò Ecclesiam Romanam huic sententiæ favere negant, pios Christi fideles è sua pacifica possessione deturbare conando; unde offensiones, scandala & jurgia, &c. viden, unde scandala proveniant.

Ejusdem furfuris esse constat alia quæ dicis, novos scilicet articulos fidei Jesuitas condere, Ecclesiā Romanam irridendam & contemnendam hæreticis præbere, impiè sanctorum honori detrahere, Cæsaris pietate abuti, eidemque turpiter mentiri, fidelibus nova præcepta imponere, aliaque id genus; si enim Cæsar, pro sua erga Deiparam ejusque immaculatum Conceptū pietate, aliquid ad illius cultum conferre voluit, hortantibus etiam Jesuitis; si fortè constituit, ut promovendi ad gradus in Academiis in piam sententiam jurarent; quid inde mali? quid scandali? quid immanis facinoris? cum multæ aliæ Academiæ hoc pio Sacramento se jam olim obstrinxerint: si annuum censum cathedræ Theologicæ, aliàs assignatū ad publicam studentium utilitatem & commodum, hac ipsa vacante, ut ajunt, & prorsus destituta, ad aliā utilem & frequentem transferre voluit; an fortè bono publico Cæsari consulere non licuit? quod verò dicis, malis Jesuitarum artibus cathedram illam destitutam fuisse, erras, mi homo, erras, cum re ipsa vacaret, antequam Jesuitæ Theologiam Viennæ docerent; non te pudet adeò apertè & palam mentiri.

I nunc & conclude tuis argumentationibus, Jesuitas Hæreticos, vel atheos esse; quamobrem verò? quia Deiparam Virginem ab omni originis labe immunem fuisse tenent, docent, prædicant; sed an soli? cum omnibus ferè Catholicis, juxta veterem Ecclesiæ cultum & sensum, ut testatur Alexander VII. an verò cum scandalo? quid amabò scandali, cum omnibus ferè Catholicis sentire & loqui? at dato etiam & non concesso, quod Jesuitæ Imperatori auctores fuerint, ut nullus ad gradus admitteretur, nisi præmisso juramento in favorem piæ sententiæ, quid inde scandali? immò quid non honestum & laudabile? certè, ut dicam, quod res est, si quis indè scandalizetur, scandalum merè passivum est; quare sibi imputet, non Jesuitis quibus summæ gloriæ semper vertetur, immaculatæ Conceptionis cultum intra fines ab Ecclesia præscriptos promovere.

Nonnulla porrò tuis argumentationibus inseris, veneni & odii, quo flagras adversùs Jesuitas, quasi spumam & colluviem: in primis, luculenta, ut ais Jesuiticæ ignorantiæ documenta, ac præ cæteris, P. Avancinum, virum ut audio, tum humanioribus literis, tum gravioribus disciplinis instructissimum, iniquè sugillas, quasi solares maculas esse negarit, quas tamè præstantissimi Mathematici adstruunt; Egregiè hallucinaris, ô bone; negavit Avancinus maculas in illo sole, in quo Christus posuit tabernaculum suum; maculas, inquam, in Deipara Virgine, quæ est electa ut sol, & pulchra ut luna; nesciebas oratoribus hoc satis familiare esse, ut etiam fabulas, aliquando & apologos ingeniosa & acuta apodosi, in suum argumentum traducant? ignotas fortè, non defuisse, qui dixerint, illa omnia quæ in sphæris cœlestibus, Telescopii opera conspiciuntur, meræ esse vitrorum & oculorum ludibria; alii verò crediderint, non esse maculas, sed astra interposita, aut certè nubes & umbras?

Cur ergò Rethori non licuit, in festo immaculatæ Conceptionis peroranti, hanc opinionem etiam falsam, ad piam argumenti sui veritatem ingeniosè transferre? Hæc facilè intelligere poteras, nisi te implacabilis odii perturbatio excæcasset: cæterùm dum ludis operam garriendo contra Jesuitas, quasi Prædicatores offenderint, infamarint, iisque nocuerint, Pontificia decreta contempserint, omnia jura violarint, Cæsaris Majestatem nihili fecerint, eique temerè mentiti fuerint, Theologiæ studiosis damnum intulerint, majorum voluntates infregerint, hæc omnia in caput tuum retorquere facilè possem; tu enim Jesuitas non lædis utcunque, sed extremam iis perniciem creare moliris; Cæsarem ipsum traducis, quasi ad instar stipitis, sinat se agi & duci à Jesuitis, & decreta Pontificia centies violas, dum immaculatam Conceptionem aperto Marte impugnas; sed vani sunt canini, aut Cynici hominis latratus, qui licèt à Jesuitis temnantur, autori tamen suo pessimè vertent, quem in gravissimas censuras vel hoc nomine centies incurrisse, constat, sed anathemata Pontificia facilè ludes, qui Pontificem ipsum Alexandrum VII. reum agere non dubitasti.

CAPUT V.

S. Ignatius ab hujus auctoris calumniis vindicatur.

EO tandem te furor adduxit, ut virus in mortales affatim evomuisse minimè contentus, in Divos cœlites audacia plusquam temeraria etiam involaveris; cum aliquot laudes longè meritis impares à Jesuitis S. Ignatio aspersas, præsumma in eos invidia ac diro livore ferre non posses. Jesuitæ, inquis, eximiis sanctos suos laudum encomiis evehunt? rectè, quis hoc illis vitio vertat? sed pergis, majoribus ornant gratiis, immò maximis; & in hoc laudo; sed illos, & hoc vehementer axaggeras, aliis sanctis præferunt; absolutè in omnibus, prorsus negarim, in nonnullis facilè concesserim; stella enim à stella differt; deinde in panegyricis, instituto præsertim, ut sæpè fit, parallelo, multa oratoribus conceduntur, quæ aliàs in rigore Theologico minimè concederentur: sed, inquis, S. Ignatium ipsi Deo æquant; vicisti, si hoc legitima probatione eviceris. Circumferuntur, ais, imagines Ignatii æri incisæ, cum hac inscriptione, *in nomine meo Dæmonia ejicient*, quæ soli dumtaxat Christo competit.

Nisi à convitiis abstinere constituissem, hoc certè loco in te probè quadrarent; non te pudet, factum innocentissimum, non modò in suspicionem blasphemiæ vocare, sed palam exponere & jactare, perinde atque si expressa blasphemia esset; cur enim non licuit, illum Sacri Textus locum, ut moris est in similibus argumentis, huc accersere, cum ad rem ipsam appositus esse videretur? illud in *nomine meo*, Christi, non Ignatii nomen significat, in quo scilicet Ignatius, cujus imago exhibetur, ejicit dæmonia; sic imaginibus Sanctorum Largi & Smaragdi, Cosmæ item & Damiani, satis appositè hic textus adscribi potuisset, *super ægros manus imponent & benè habebunt*: immo Christus illud *in nomine meo*, Apostolis & discipulis suis aliisque hominibus Apostolicis attribuit, utpote qui in nomine Christi Dæmonia ejecturi essent. nec video, cur de S. Ignatio dici non possit, cum hic præsertim Sanctum Christi nomen pro symbolo ac divina Ordinis sui tessera assumpserit, & nunquam fere Sanctissimus ille Patriarcha vel depingatur, vel in ære incidatur, nisi præfatum Jesu nomen ejusdem imagini appingi curetur.

Illud porrò non est, ut temerè garris, accommodare Ignatio, quod uni dumtaxat Christo competit, neque illud Dæmonis responsum, quod te adsciquet, ut tu ipse energumenus esse videaris, hoc pio evincit; quis enim nescit, Dæmonis dicto minimè standum esse, cùm sit mendax & mendacii parens; quamvis alioqui exorcismorum vi aliquidem torqueri videatur. Deindè licèt hoc reverà tibi datem, multiplici fretus experimento, nimirum D. Ignatium, post Deiparam Virginem, inter beatos cœlites, ac codæmone timeri, non propterea ulla blasphemia esset, nec inde Ignatius Christo conferri, nedum præferri diceretur; immò nec inde sequitur, Ignatium post Deiparam Virginem, cœlitum primum esse, cùm fieri possit, ut cœlitum quispiam etiam infimi Ordinis singulari quadam prærogativa, gratuita, ut vocant, polleat, qua reliqui, quamvis alioqui merito & gloria superiores, omninò carent.

Sic D. Apollonia contra dolorem dentium; D. Blasius contra gutturis & faucium obstructionem, D. Lucia ad amovendum oculorum vitium, D. Erasmus ad lenienda viscerum tormina, Sancti Rochus & Sebastianus ad pestem arcendam, à fidelibus singulari cultu invocantur; non tamen indè cœlitum primi censendi sunt; quidni ergò D. Ignatii opem, contra Cacodæmonis infestationes, tot experimentis freti, populi fideles implorent; multa sanè hujus gratuiti doni D. Ignatio, à Deo, præ cæteris collati exempla & argumenta, vel ipsi Societatis annales mihi facilè suppeditare possent; illud potissimum Collegii Lauretani, in quo P. Oliverius Rectoris munere fungebatur; cum enim lemures & cacodæmones domum illam maximè infestarent, non sine gravissimo Patrum incommodo, & de hac re Manaræi ad Ignatium etiam tum viventem scripsisset, monuit Ignatii rescripto ita in fugam versi & abacti fuere, ut nullum exin præteritæ infestationis signum amplius vestigium post se reliquerint.

Aliud est quod tibi molestum accidit, nimirum illa D. Pauli verba, *multifariam multisque modis locutus est Deus Patribus per Prophetas, novissimis autem diebus*, &c. à Jesuita quodam Parisiensi S. Ignatio, in panegyrico, accommodata fuisse; Somnias, opinor, Atheophile, quasi verò sacri textus verba sensu quodam, ut vocant, accommodatitio, Sanctis attribui non possint, & hujusmodi accommodatione absque culpa uti non liceat? peccat igitur Ecclesia, cui solemne est, sacri textus verba Sanctis suis accom-

commodare; puta hæc: *dispersit dedit Pauperibus, justitia ejus manet in sæculum sæculi*, D. Laurentio, item *Mihi autem absit gloriari nisi in cruce &c. Ego enim stigmata Domini Jesu in corpore meo porto*, D. Francisco; *Dilexisti justitiam & odisti iniquitatem, propterea unxit te Deus, &c. diffusa est gratia in labiis tuis: specie tua pulchritudine tua. Adstitit Regina à dextris tuis. Filiam audi filia & vide: concupivit Rex, &c.* Atque hujusmodi ferè innumera sanctis Virginibus. Pari jure Sancto Francisco Xaverio illud de Paulo dictum accommodari posset, *vas electionis est mihi, ut portet nomen meum coram gentibus*; item *Durum est tibi contra stimulum calcitrare*, alteri cuipiam, qui divinæ vocationi diu restitisset: an propterea negat Ecclesia, dum hæc canit in honorem sanctorum suorum? & hæc reprehendis, Homuncio, hæc carpis, Homule; quid quæso indè Christo eripitur honoris detrahitur, ad cujus gloriam & cultum omnia hæc referuntur; quod verò indè Jesuitæ aliquibus sanctis debitas laudes detrahant, vel suum Ignatium his anteponant, quis amabò dicat? cur autem non liceat, singularia quædam laudum capita omnino, plurimum more, sancto Ignatio attribuere, quæ singulari jure in eum quadrant; dicam ingenuè, quod res est, omnia & singula sancti Ignatii elogia Jesuitis commemorata longè iis inferiora esse, quæ Sabellis, ac præ cæteris à Beatissima illa virgine Magdalena de Pazzis, incomparabili divini amoris amante, & altera Carmelitani ordinis Theresiadibus tur: sed hoc argumentum laudum sanctorum Ignatii & Xaverii, quibus tantoperè invidet, non Europa & Asia, elegantissimus scriptor Daniel Bartoli penitùs exhausit, nec non ex authentico contextu tabulis perfecit, & ad umbilicum perduxit; grande opus, grandem sanè Jesuitarum Ordini futuram Apologiam;

Iam dem Atheophile cum tuis propositionibus dedecoris, nimirum, quod Jesuitæ sanctos contumeliis afficiant, Christo inferant injuriam, latriæ cultum sanctis deferant, eosque irridendos præbeant hæreticis, nec non iis fabulas pro veris historiis affingant: Horrenda, horrenda mendacia, sacrilegas calumnias, atrocissimas impostoras, quarum à te rationem supremus Judex exiget; sed nec Deum times, nec homines vereris.

Quod addis de sacro textu, D. Ignatio sacrilegè accommodato? accommodari quidem posse, ultrò fatear, at sacrilegè accommodari, pernego; alioquin sacrilega est Ecclesia, quæ hujusmodi accommodationem sæpè usurpat, immò sacrilegus Christus, qui Deos illos vocavit, ad quos sermo Dei factus est, & Deus ipse sacrilegus, qui divini illius oraculi verba, quæ tum Ecclesiæ, tum Virgini Deiparæ propriè competunt, cuilibet animæ fideli attribuit; sacrilegus Joannes, qui Episcopos etiam Deo dilectos acceptos, Angelos vocat? abi ergò cum tuis futilibus argumentationibus, in quibus impudentissimè nullam in Ecclesiis Jesuitarum commemorationem fieri, Apostolorum, Doctorum & Patrum Ecclesiæ, aliorumque vitæ sanctitate & doctrinâ dictum; Ignatii tantùm & Xaverii laudes celebrari non te pudet adeò luculentum mendacium detegere; cum Tartaris fortè aut Scythis agere puratus verò cum iis hominibus, qui vel semel adierint templa; ad ipsos Jesuitarum hostes redi, mortalium mendaciissime, quorum finibus quin suspectam in re tam apertâ & perspicuâ reformido.

Quo porrò unquam dixit, quod per atrocissimam calumniam Jesuitis imponis, quasi ipsi velint, Ignatii, non Christi nomine Dæmonia ejici & magis torqueri; audes tam impiam blasphemiam religiosis hominibus affingere? qui nullam vim agnoscunt in suo Ignatio, nisi per Christum & à Christo; & volunt Dæmonia ejici virtute & nomine Christi, sed intercessione ac precibus Ignatii, qui certè quantumvis odio ringaris, disrumparis invidia, livore tabescas, singulari Dei beneficio, & gratuito dono, eâ vi adversùs cacodæmonem valuit, ut ad majorem infamiæ notam, ac sibi collati in illum imperii testificationem, baculo illum ut canem sæpè abigeret, dum adhuc in vivis esset: neque hoc est, ut blateras, Ignatio, divinæ potestatis vim attribuere, eique latriæ cultum deferre: nemo quoque uspiam dixit, Ignatium à Diabolo magis timeri, quam Christum; ne quidem ipse mendaciorum parens, exorcismorum vi, hoc dicere ausus est, sed post Mariam, inter reliquos cœlites, puros scilicet homines, illum maximè timeri: hoc certam fidem non facit, fateor ultrò, hoc tamen dato & non concesso, ex eo non sequitur, Ignatium primum post Mariam Sanctorũ esse, quia singulare donum gratuitum non facit sanctum, uti etiam non sequitur, ex eo quod dicis, sanctum Patriarcham Dominicum legiones spirituum expulisse, quod tamen à Christo dumtaxat factum fuisse in sacro textu legimus, non sequitur, inquam sanctum Dominicum primum inter cælites locum obtinere.

Malignè igitur & per intolerabilem impostoram figmentum Jesuiticum esse dicis; pessimè verò, nec non per abominandam petulantiam, Jesuitarum ordinem Ecclesiæ noxium esse; Cani quod profers testimonium, hac in re nihili ducendum esse constat, hostis quippe ad extremum usque diem, implacabilis, & rabie plusquam caninâ in illos acti; quid verò & quantum germanæ laudis apud cordatos homines Canus ex hoc retulerit, nihil attinet dicere; apud Deum verò, viderit Ecclesia, quæ autoritate Apostolicâ ordinem illum, non sine aliquâ laudis commendatione approbavit & confirmavit.

Ad cumulum autem impudentiæ, seu verius blasphemiæ, addis, honorem Ignatii exsibilari ac vilescere, vel, ut appositè dicis, in vilitatem abire: non times Deum, mi homo, nec sanctos vereris; affectas videri Dominicanus, sed nunquam in animum inducam, ut credam, adeò virulenti operis autorem Dominicanum esse: quod demum Jesuitis imponis sacrilega consilia, ambitionem & dominandi libidinem; quod dicas, ab iis Ecclesiæ thesauros diripi, piorum possessiones invadi, viduas bonis propriis spoliari, hæ sunt insani capitis, impii hominis, Calviniani, vel Lutherani gutturis voces: facilè est, calumnias & convitia spargere, at sine teste & probatione? cito Marianam inquies; an Mariana hoc dicit? ne verbum quidem; deinde librum illum quem laudas, fictitium & commentitium esse, contendo, ascitumque Marianæ nomen,; sed demus, hæc aliaque peiora ab eodem Mariana scripta fuisse: hæc ille viperino stylo; excanduerat fortè in Claudium Aquavivam, quod scilicet hic ab illo aliisque ejusdem furoris & factionis hominibus, legum & regularis disciplinæ observantiam exigeret; nullus porrò dixerit Aquavivam Societatis regulas & institutum mutasse, sed potiùs defendisse ac promovisse, iis omnibus adminiculis & subsidiis additis, quæ ad finem illum obtinendum, ad quem spectat Societas, plurimùm conducere, longo multorum annorum usu compertum est; sed dum hæc tibi obtrudo, mi homo, margaritas ante porcos mihi projicere videor.

Quod

Quod dicis de Confessariis Principum, malè omninò intelligis; nec enim vetitum est decreto illo secundæ Congregationis, quod citas, ne Societatis homines Principibus sint à Confessionibus, præsertim Ecclesiasticis; sed cum eo loco ageretur de Cardinali Augustano, negavit Congregatio, assignandum illi fore Confessarium, qui semper aulam ejus sequeretur, & in ea viveret, nisi ad unum, vel alterum mensem; igitur decreto illo vetitum non fuit, ne Jesuitæ à Confessionibus sint Principibus, sed ne in aulis habitent; & hoc meo judicio non fit; nempe Confessarii Cæsaris & Christianissimi in domibus Societatis habitant, item Confessarius sereniſſimi Regis Poloniæ, & cæteri omnes, si fortè Romani Pontificis Confessarium excipiam, qui nonnunquam in Palatio Pontificio habitat; nempe Romanus Pontifex, pro sua in Religiosos Ordines potestate, hoc indulgere, vel potiùs imperare potuit.

Quod demum ex *part. 2. tract. 3. cap. 4.* Alphonsi Rodriguez profers, Jesuitas scilicet instituti sui degeneres factos, attendere tantùm ad humanam prudentiam, literas, eloquentiam, doctrinæ ostentationem, candidissimo & pissimo scriptori malignè imponis, apud quem nihil tale reperio: immò sub finem ejusdem capitis, hæc habet longè contraria, *noli timere pusille Grex, ne cadas animo minima Societas Jesu, cum Pater cœlestis tua opera usus sit, ad comparandos sibi hominum animos; Ego vobis Romæ propitius ero, dixit Dominus S. Patri nostro Ignatio, unde nomen suum & titulum traxit Societas; ac certi sumus, suis illum promissis staturum, futurumque nobis Ducem & Patrem*: hæc ille.

I nunc & conclude, more tuo, cum Valeriano, Jesuitas esse hæreticos, vel atheos: quamobrem verò? quia Ignatium & Xaverium summâ cum modestiâ colunt: non dissimili argumento, nec fortè animo, Iconomachi Catholicis Idololatriam exprobrant, ob cultum sacris imaginibus & sacris sanctorum exuviis ab iis impensum, cum hoc tamen discrimine, quod isti per ignorantiam, saltem ut plurimum Idololatriæ Catholicos insimulent, tu verò per insignem & palmarem malitiam, Jesuitas Hæreseos & Atheismi, vel eo nomine accusas, quod ii Sanctos Ignatium & Xaverium merito cultu ac debitis laudibus prosequantur; sic illos de opere bono lapidas; sic illos per te ipsa pietas impios fecit, sic cultores Sanctorum Hæreticos, Idololatras, Atheos vocas.

Sors illa, optima quidem, Ignatii fuit, quæ licèt cum aliis Sanctis omnibus communis illi fuerit, in hoc tamen singularem illi fuisse, constat, ut multis, etiam dum in vivis esset, minùs gratus & parum acceptus fuerit, qui, ut Regius Vates psallit, odio illum habuerunt gratis, nec mirum si Christi servus hominibus non placuit; si Cacodæmon inid potissimum, ac totis viribus incubuit, ut illum hominibus exosum redderet; si aliqui non divino certè, sed diabolico instinctu, Ignatium luserunt & traduxerunt ut claudum, qui tamen in itineribus æternitatis eò progressus est, ut heroicæ virtutis & sanctimoniæ verticem attigerit: interdum tamen accidit, ut boni illi S. Patriarchæ irrisores, meritas impietatis suæ pœnas dederint; ab exemplis abstineo, ne bilem & iram, vel sanguinem & ruborem cuipiam moveam.

CAPUT VI.

Doctrinæ Jesuiticæ injusta censura notatæ, specimina examinantur.

HOc loco maximè censorem agis, & in doctrinam Jesuitarum acerrimè invectus, ea sanè profers, & expromere non dubitas, quæ tum incredibilem ignorantiam tuam, tum etiam palmarem malitiam faciunt palam; & verò si uspiam, hic manet locum habet tritum illud proverbium, *sus Minervam*, nempè dum Jesuitarum doctrinam, quæ vehs, nolis, Catholica est & sana, carpis & notas, in fœdissimos errores prolaberis, quod ineluctabili demonstratione ostendo.

Primum illud doctrinæ Jesuiticæ specimen addis de sacro sigillo sacramentalis exhomologesis, dicis enim, docere Jesuitas, sigillum illud esse jure divini, ac proindè obligationis in omni casu sanctissimæ; quam doctrinam vis esse falsam, erroneam, scandalosam, impiam, pernicioſam, hæreticam, addis autem, nullam in sacris literis illius mentionem fieri, & tantùm non juras, nihil prorsus de sacro illo sigillo successoribus ab Apostolis relictum fuisse; nullam etiam, inquis, illius mentionem antiqui Ecclesiæ Doctores fecerunt; immò secundum canones, non adeò strictè observandum est: quam bellè calvinizas, mi homo, sunt enim Hæreticæ & Hæreticorum voces; sed hic tibi hæsit gutta; nam liberaliùs alibi Theologos etiam moralis citas; hic nullum prorsus; causam teneo; nullus enim docet, si unum dumtaxat Antisiodorensem excipias, sacrum sigillum in ullo casu violari posse, immò D. Thom. in 4. contrariam sententiam eamque vocat: si vel unum Suarium legisses, *tom. 4. in 3. p. disp. 33. sect. 1.* prolixum Doctorum Elenchum habere potuisses, & prima scholarum capita, D. Thom. D. Bonavent. Scot, Durand. Richard. Paludan. Alens. Gabriel. Capreol. Major. Adrian. utrumque Soto, Medin. Viguer, Ledesm. item Canonistas Navarr. Covarruviam, Simanch. adde Summistas & recentiores omnes qui hanc, quam erroneam vocas, sententiam docent: hujus autem veritatis præcipuum fundamentum est perpetua Ecclesiæ traditio, & Christi præceptum, ut præfati auctores testantur, & nemo præter Hæreticos infitiatur.

Viden, quò tandem, & quis tandem tu; Lutheranus haud dubiè sub persona Catholici; loquela tua manifestum te facit; immò idem fortè qui Christianus Rostochiensis Theologus. Ut autem error locupletior esset, atrocissima illum impostura auxilii; dicis enim, Jesuitas privatam constitutionem habere, quæ singulis Societatis Confessariis potestatem tribuit, revelandi peccatum alterius Jesuitæ, si illud vergere posse putet in dispendium Societatis; addis porrò, arcanum hoc compertum tantùm esse Generali & majoribus Societatis Prælatis, reliquis verò omnium gentium diis incompertum.

Dic mihi sodes, Atheophile, ubinam quæso constitutionem illam legisti? quâ parte, quo capite, quo paragrapho extat? nempe Societatis constitutiones typis mandatæ fuerunt; hæc fortè typis mandata non fuit; unde igitur habes, talem esse, si nunquam eam legisti? A viris fide dignissimis, inquis, illud accepi; sed undenam illi? an Generalis, aut alius quispiam ex majoribus Prælatis hoc arcanum tibi aperuit? ita profectò fingis, & Catholicis hominibus diabolicam cre-

lumpiam

hominem imponis: non te pudet, ita impudenter, ita manifestè mentiri.

Sed inquis, ab aliquo rescivi, qui damno suo hujusmodi Jesuitici periculum fecit: huc volo te, ita me Deus juvet, curdam Tremelio Apostatæ, à quo fortè hæc audivisti, vel alteri cuipiam transfugæ gravi, fidem habendam esse, putas? credebam facilè, exiis quempiam, ut suam turpitudinem tegeret, hanc causam fugæ prætexuisse, quod sciret ea lex apud Jesuitas vigeat, ut excepta in confessione aliquando revelari possint; & facilè fieri posse, ut præfatus Tremelius impiam illam impostu-ram cum aliis, quarum jam suprà memini, apud te divulgaret: sed huic homini fidem habes, qui Deo, Ecclesiæ & Religioni datam ex voto solemni oppignoratam fidem violavit? fidem, inquam, habes, transfugæ, qui Christo valedixit, ut scortum impudicum amplexaretur; fidem Catholicam ejuravit, ut sine pudore liberius viveret, sese à corpore Christi disjunxit, fieret membrum meretricis; uno verbo non Lutheranus, sed Lutheranæ amore correptus insaniit: huic homini, vel alteri ejusdem furfuris aniles fabulas de Jesuitis commemoranti fidem habes Atheophile?

Sed intolerabile prorsus est, quod iis constitutionem affingis, per quam sacrum sigillum violare liceat, in quo certè non modò in censuras Apostolicarum, sub quibus cautum est, ne quis constitutiones Societatis impugnare, & damnare præsumat, primo etiam Sedem Apostolicam offendis, dum eas onerosas constitutiones non tolerari modò, verùm etiam approbari: Romanos item Pontifices, Reges & Principes Catholicos, qui Jesuitarum operam in hoc sacro ministerio utuntur, quamvis probè norint, sacrum ab iis sigillum violari.

Doctrinæ Societatis aliud specimen exhibes circa vota, quæ à Jesuitis emittuntur; nempè, ais, Theologi Societatis docent, emisso illo voto remanere dominium bonorum, non actuale, sed radicale, quod valdè ridiculum esse dicis; alioquin, ais, & sanè legisse mihi videris, secundò geniti Nobilium familiarum in Germania, Gallia, Hispania, Religiosæ paupertatis votum profiterentur; & hîc jocaris Germanis, nec non doctrinam Societatis ridiculam vocas & erroneam.

Sed, ut mitissimè loquar, luculenter hallucinaris; nullus enim unquam Theologus Societatis docuit, post solemne votum, rerum suarum dominium cuipiam remanere; nullus docuit, post vota simplicia, remanere tantùm radicale, non verò actuale; quis ergo unquam tam falsa, tam inepta de rebus Societatis conscripsit, aut docuit? unum saltem Suarii quartum, quartum scilicet de religione consulere potest, ut discerès, Religiosos Societatis, emissis votis simplicibus, non verò Professione solemni, retinere quidem bonorum suorum dominium, illudque, sed ligatum, ita ut de iis, inconsulto Superiore, & absque illius licentia disponere nequeant: quippe hæres habet dominium bonorum suorum, non dominium; imò non tantùm de bonis suis disponere nequeant, sed ne de reditibus quidem, qui ex iis proveniunt.

Qui autem dicat, secundogenitum, bonorum suorum habere dominium, quod primogenito cedit; habere quidem jus succedendi, casu quo primogenitus sine liberis vita fungatur, hoc tamen vivente, nullum dominium habet, sed tantùm jus succedendi, si fortè ab isque liberis decedat, in reliquis verò, secundogenitus plenam habet potestatem, de rebus suis disponendi, qua certè Religiosi Societatis, post emissa vota simplicia, omninò carent: cur igitur secundogenitos illos Religiosæ paupertatis solemne votum reverà profiteri temerè asseris, juxtà doctrinam Jesuiticam? quam profectò non capis, ut vel inde facilè conjiciam, te hominem esse levioris armaturæ, & vix à primo limine, ut ajunt, Theologicas disciplinas salutasse.

Imò in censuras latas contra impugnantes institutum Societatis, quod præ cæteris hoc etiam caput complectitur, incurristi; licèt enim res fortè nova nonnullis visa fuerit; nemo tamen illam nisi temerè damnare ausit, post expressam Sedis Apostolicæ approbationem & confirmationem, quam in hoc, errori non esse obnoxiam, credunt & docent optimi quique. Scio, antiquorum mentem fuisse, nullum esse Religiosum, nisi Professione solemni emissa, nullum item Religiosum, emisso paupertatis voto, bonorum suorum dominium retinere; sed hæc novis constitutionibus Apostolicis ita declarata & definita fuerunt, ut nullus dubio locus supersit, & jam ab antiquorum sententia discedatur. Non tamen erat, quod falcem tuam in hanc messem mitteres, cum jam ab aliis hæc controversia, non discussa modò, verùm etiam penitùs exhausta fuerit.

Damnas præterea generatim universam Jesuitarum doctrinam, eorumque docendi methodum, ut perniciosam & inutilem reprobas; Jesuitas denique omnes ignaros esse contendis, & nullum modò inter illos doctrina valere, paucis dumtaxat exceptis, quos etiam appellas, Kirkerum, scilicet Ricciolum, Gregorium à sancto Vincentio, Morettum, Conradum, Schottum, Heintium, Cruxillam, Kirkofferum; tres primi mihi probè noti sunt: legi enim doctissimas illorum lucubrationes; Kirkerus vastissima omnigenæ literaturæ doctrina illustris est; Gregorius insignis hujus temporis Geometra Herculeos labores cum incredibili ingenii facilitate conjunxit; Ricciolus denique alter hujus temporis Ptolomeus dicendus est, aliorum opera non vidi; audio tamen, quatuor ultimos juniores esse, & ultimo loco appellatum è Societate demissum.

Sed te ignarissimum esse, demonstras Atheophile, qui Jesuitas ignorantiæ insimulas, in quo turpissimè erras, ut tecùm agam mitissimè: In primis enim Mathematicos tantùm appellas, quasi verò præter Mathematicos, alii homines docti non essent; Theologi scilicet, Philosophi, Rhetores, Poëtæ, Philologi, Historici, eruditi, sacri & prophani textus interpretes; an fortè istos in doctorum hominum censum non admittis? an fortè una dumtaxat Matheseis universam literaturam complectitur? præterquam quod multos alios omittis. Insignes dubio procul omni Mathematicos & Geometras, Leotaudum scilicet, Laloveram, Billium, Tacquetum, Curtium, typorum gloria celebres, multos alios appellare possem, quorum aliquâ etiam consuetudine literariâ utor, in hac disciplina probè versatos, licèt adhuc sua in lucem non ediderint: cæterùm auctorum Societatis censum non instituo, ne longè prolixior elenchus evadat; & verò tam multos etiamnum Societas enumerat, ut jam vastissimæ Bibliothecæ, præ nimia copia, Jesuitarum volumina vix contineant.

Quod spectat ad docendi methodum, quam Jesuitæ adhibent, tu verò improbas, tuo judicio minimè standum est, sed potiùs sapientissimorum hominum, qui eam instituerunt; quis stultitiam tuam illorum sapientiæ anteponendam esse dixerit? quasi verò aquilam, noctua, & sus Minervam, ut dixi: sed

hoc

hoc ignorantiæ, & imperitiæ tuæ facilè condono, utpotè qui Jesuitarum libros minimè volveris, ac de re litteraria, præ imperitia rectè judicare non possis: accuso tamen malitiam, quod Jesuitarum opes plus æquo extollas, quasi malis artibus eas corrogarint, & viduas atque pupillos per fas & nefas suis facultatibus spoliarint, nec non Franciscæ de Bergerin, viduæ Francisci Comitis Magni, mirâ dexteritate magnum auri pondus & gemmarum vim, cum duabus præfecturis extorserint; quod quam à veritate alienum sit, omnes sciunt; cujus rei testem omni exceptione majorem in prima parte laudavi, Celsissimum scilicet Ernestum, Landgravium Hassiæ, cui facerem injurtiam, si majorem & plenioremhujus rei probationem adornarem.

Cæterùm immensæ illæ Jesuitarum opes sunt meræ nugæ, & chimeræ tuæ; vix illi necessariis utuntur, quomodò igitur superfluis abundarent? vetus est cantilena, pro qua ne obolum quidem accipies; quod autem subnectis, illas iniquis titulis à Jesuitis acquisitas fuisse, atrocissimam calumniam esse contendo, per diabolicam & impiam temeritatem à te iis affictam; sed nemo pius, nemo prudens, nemo cordatus fidem tibi habeat, qui totus ex figmentis & mendaciis, ex calumniis & impostoris constatus esse videris. Quanquam non deerit fortè aliquis Jesuitarum hostis vel æmulus, qui tuis dictis suffragetur, & Jesuitarum opes, & avaritiam per solitam hyperbolem tecum exaggeret.

Sed quid faceres, Jesuitæ divini Pauli exemplo omnium debitores esse videntur, sapientibus juxtà atque insipientibus expositi, Deo & hominibus spectaculum facti, parum tamen sollicitiquid de iis quisque blateret, Dei cultum, salutem hominum, & literarum splendorem pro viribus ubiq; passim promovere studeant: hoc præsertim Cacodæmonem urit, & nonnullos illius instinctu & ductu, qui vel sanam doctrinam, quam Jesuitæ strenuè defendunt, vel castigatos & Christianos mores, quibus inducendis sedulam Jesuitæ operam navant, vel tantulum virtutis & doctrinæ splendorem, quem Societas hactenus præ se tulit, ferre non possunt: hunc error excœcat, illum invidia discerpit, quosdam odium dilaniat, alios furor exenterat: quid plura, sic tandem concludis, illius, inquis, Societatis me miseret, quæ à primo fundationis suæ statu adeò deformata est, ut pietatis & zeli ne minimum quidem in ea vestigium reliquum sit, quam practicata hucusque scelera à pristino sanctitatis loco in turpitudinem vitiorum dejecerunt, perduxeruntque ad hæresim & Atheismum.

Dignum sanè patella operculum, dignum antecedente consequens; illud est à subjecto suppositicio, hoc verò nulla consequentiæ fibula cum eo connexum; utrumque verò igne potiùs quàm stylo, & seriâ refutatione dignum, nec non tortoris publici manu, quàm justi patroni & defensoris lingua; sed ubi tandem est illa visu fœda, & auditu horrenda Jesuitarum turpitudo? ubi sexcenta illorum facinora impunè & cum fœnore, imò, ut ais per ironiam, ad majorem Dei gloriam patrata? ubi manifesta & notoria crimina? ubi diuturna in gravissimis peccatis insordescentia? ubi scandala & monopolia, & justæ querelæ? ubi tandem Hæresis & Atheismus? haud dubiè istorum omnium te puderet, nisi pudorem omnem & frontem posuisses.

Hæc illa est ridicula sanè, & inepta Novatorum vox, qui nescio quo æstu, vel œstro perciti, declamare non cessant, Jesuitas Hæreticos, & novarum Hæreseon auctores esse, ac proindè toti orbi Christiano denunciandos; nihil ferè aliud elapsis proximè annis agitatum, & libellis in lucem editis jactatum, rem sanè lepidam, quæ vix in cucurbitam cadat, quam vix malè tornatum caput capere valeat; nonnulli Jesuitas hæreseos accusant; quamobrem verò, quia Jesuitæ cum universa Ecclesia illorum doctrinam rejiciunt & damnant; prout eam damnavit Ecclesia, & ab omnibus damnandam esse mandavit, ac definivit: Quia Ecclesiam in controversiis fidei decidendis, errori non esse obnoxiam, docent; hoc solum nomine Jesuitæ sunt Hæretici.

Tu verò Atheophile accusationem longiùs promoves; nempè Atheismo hæresim cumulas & innumeris aliis flagitiis, quæ Jesuitæ, ut ais, impunè admittunt: Quis unquam majorem audaciam præ se tulit? illi Jesuitas Hæreseos damnant, tu etiam Atheismi, & multorum scelerum; nihil unquam magis ridiculum excogitari potuit; & verò in risum effusus, vix stylum rego; hæc enim potiùs risum quàm iram, & splenem quàm stomachum movent; Jesuitæ inquam Hæreticos; risum tene lector, si pons es; haud secus ante aliquot dies, mihi contigit, cum enim liber quidam inscriptus, ni fallor, Candoris, in meas manus venisset, ea verborum atrocitate contra Theophilum Raynaudum exaratus, quæ illum omnem & ingenuam humanitatem superet, tenet auctor plusquam thrasonico stylo Theophilum in deprimit, ut eum tanquam stolidam pecudem & mortalium ignorantissimum traducat, qui vix barbarè scribere didicerit; cum autem verum illum Cretici Theophilus usurpasset, *dans veniam corvis vexat censura columbas*; candoris auctor, addito pentametro à se fabricato, sic telum in Theophilum scitè retorsisse sibi visus est, *alba columba mihi, fatum corvus* ATER, bilem illico tremulo cachinno diaphragma excussit, in risum prorupi, stylus sponte manu excidit, & vix satis mirari potui, quonam fato accidisset, ut atrum illum in versu errorem superstitiosus censor, qui præ se neminem putat, fœdissimè admiserit, admissumque gemini illi, omnigena literatura ad stuporem usque, saltem si huic credimus, instructissimi non emendarint, quem in puero, qui vix à limine prosodiam salutasset, clemens Pædagogus ferula corrigeret; sic dum candorem jactat, peccavit in atro; error in Iliade utcumque tolerandus, in versu imminuto minimè ferendus; vult tamen magister audire in Israël, quis autem sibi persuadeat, Theophilum ignarum, stolidum, asinum esse, in hoc etiam præfatus auctor erravit; debuerat enim, si non veris, saltem verisimilibus argumentis agere, ut vel mediocris oratoris partes impleret, sed hic sustineo, nempè luculenta Theophili Apologia jam prodiit; opera scilicet omnia doctissimi eruditissimi hujus Hominis, vigint majoribus tomis, in folio, ut ajunt comprehensa; certè causam suam Theophilus melius agere non poterat, ut adversarius suos immensæ doctrinæ pondere, & tantâ librorum vi & mole obrueret.

CAPUT VII.

Controversiæ circa Valerianum propositæ dissolvuntur.

Primò quæris, utrum Valerianus in leges peccaverit, denunciando Societatem Jesu. Respondeo, nullo modo peccasse: Respondeo meliùs, denunciando, non peccasse: Respondeo meliùs, denunciationem illam chimæricam esse, ut jam in prima parte ostendi, cum singula illius capita falsa sint, vel a subjecto supposititio; tu vide sis, Atheophile, quæ suprà dicta sunt, cùm hic repetere non vacet. Hîc autem opportunam occasionem nactus Valerianus contra leges, dum innocentes homines Deo sacros, non modò calumniis, & convitiis dehonestare procuravit; peccavit contra justitiam, affictâ, scilicet calumnia profanis sacris, in re tanti momenti, imò toti ordini Religioso, typis etiam sæpè ac sæpiùs publicatis; quamnam sacrilegam injustitiam esse negarit? peccavit contra charitatem & Religionem; vetabat enim charitas; cavebat religio, ne homines religiosi inauditè ab alio Religioso proscinderentur; peccavit contra majorum leges, utpote qui decreto Apostolico tacere jussus, aut saltem inveterati odii suam chartis, & publicis typis non illinere, non autem modò non gessit, sed Principi & Domino Apostolico per inauditam rebellionem insultavit.

Secundò quæris, utrùm Valerianus injuriam Jesuitarum fecerit, dum illos infamavit: Respondes nullam esse injuriam illatam, cum sese illi priùs infamârint, propter hæresim toto orbe notoriam & damnatam, falsum est, Atheophile, notoriam esse, vel damnatam, cum nulla revera sit, & nulla unquam fuerit Jesuitarum hæresis, nullus atheismus, ut insultanter atque malignè blateras; falsum est, Societatem Jesu, & hoc scribere non te pudet, ex adulterinis, & privatæ dominationis prognatos esse; falsum est, illam sacrilegis manibus divinorum mysteriorum Sacramenta tractare; falsum, eandem Ecclesiasticas functiones, in manifestum Dei, & Ecclesiæ ludibrium; falsum denique, contagium vitiorum luem contraxisse: dicam quod tu, Atheophile, non loqueris, ut hominem sui similem deceret; multos sanè urit, sat scio, Jesuitarum nullis Principibus & Regibus Christianis confessionibus esse, quod identidem ridere soleant, imò Hæretici, & quidam alii ejusdem faritatis homines, eorum præsertim capita petunt, qui hoc munere defunguntur; quid contra Patrem Lemoinium, qui Cæsari, contra Patres Cottonum, Annatum, qui Regi Christianissimo à confessionibus erant, imò & Annatum, qui hodienum hoc munere defungitur, politicè illi scripserint, & impiè, sed maligni declamarint, dicere, mihi attinet, cùm res ipsa notoria sit; Annatum præsertim, quem Autores quidam in libellis suis centies & millies stolidis & calumniis proscidernnt, eumque deliramentum, Logicum imperitum, ineptum, insulsum, insulsissimum esse toties scripserint & publicarunt, ut nullus ferè liber ab iis editus sit, in quo miseri Annati nomen, inustâ ignorantiæ, vel malitiæ notâ, non traducatur.

Sed notæ sunt illorum hominum artes, & facilè dictu est, quo animo, quo fine ducti, hoc tam impensè & sollicitè inculcent; in sacra palatia Regumque turres illa pestis irrepere vellet; incorruptus Confessarius invigilat, arcetque aditu; hinc odium & furor: & verò nulla unquam hæresis propagata fuit, altasque in regnis egit radices, nisi Principum & Procerum patrocinio: quantum Ariani hoc favore profecerint, quid Constantia, quid Justina pro iis gesserint, quid pro Nestorio, Eutychete, Monothelitis, Iconomachis Imperatores & Imperatrices, antiquis historiarum monumentis proditum est: Quid Tholosanus Comes pro Albigensibus, pro Lutheranis & Calvinistis, Saxo, aliique Germaniæ & Galliæ Principes, Christianus orbis etiamnum gemit.

Ut autem ad rem nostram redeam, pessimè omninò quæstionem propositam decidisti: nam revera Valerianus maxima injuria Jesuitas affecit, dum eos infamare conatus est, iisque per meram calumniam, gravissima flagitia, hæresim scilicet & Atheismum affingere; quod nemo nisi mente captus negarit: remittunt tamen illi, ut germanos Ignatii filios, & Christi servatoris imitatores decet; remittunt, inquam, atrocissimam illam injuriam, & enixè orant pro iis, à quibus odio gratis habentur, & centies sanctissimas illas Christi morientis voces ingeminant, *Ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt*: non dubitarem sanè, si de Valeriano agatur, nempe ille cœco furore actus, sui compos non erat, ac proinde quid faceret, quid scriberet, aut diceret, nesciebat; secus verò recentiores illi, qui revera sciunt, quid faciunt, nec atroces illas calumnias, quas Jesuitis imponunt, ignorantiæ etiam crassæ & supinæ, sed obstinatæ malitiæ tribuas velim.

Tertiò, utrùm ideò Valerianus jure in carcerem detrudi potuerit; negas illicò, aisque summam fuisse injustitiam, quæ omnem, inquis, injustitiæ latitudinem transcendit, & hanc Jesuitis impuras; nempe virum senio gravem, laboribus confectum, officio suo, ad quod omni jure tenebatur, probè defunctum, ex Monasterio eductum, in carcerem intrudi, ac Romam deduci, judicio Apostolico damnandum, injustum, ais, & iniquum esse videtur: cur verò hæc Jesuitis imputas? sua, inquis, potentiâ & eâ, qua mirificè valent apud Pontificem gratiâ, procurarunt, ut Pontifex Valerianum ita exciperet. O Bone, si tibi ad aurem aliquid insusurrare liceret, & clam ea suggerere, quæ reticenda esse duco; dubio procul omni, opinionem murares, vix paucula quædam, sciens loquor, vix aliqua, inquam, eaque parvi momenti Romæ Jesuitæ obtinent; non tamen propterea repulsam passi queruntur, sed Principis ita prudenter judicantis taciti nutum adorant; vix libelli famosi etiam atrocissimi confixionem, & censuram impetrare possunt; quomodò igitur tantâ essent potentiâ, ut Valerianum Magnum, tanto Procerum patrocinio fretum, in vincula conjici procurarint: crede mihi, vix se ab inimicorum potentia tueri, & indemnes servare queunt; quomodò alios opprimerent? vix suas causas, justas licèt, evincunt, quomodò injustas vincerent, cum manifesta aliorum injuria? vix me teneo.

Credis, mi homo, tantam illorum esse potentiam, qui sunt Principibus à confessionibus; toto cœlo erras, quamquam hoc etiam mihi valde mirum accidit; unus Annatus exempli loco sit, qui cum alio-

quin Regi Christianissimo, cui servit in hoc sacro ministerio, charissimus sit, & maximoperè acceptus, obtinere tamen hucusque non potuit (si tamen petiit unquam) ut iis meritas pœnas darent, qui tantam vim famosorum libellorum publicarunt, in quibus optimum illum senem de re Catholica optimè meritum, & universum Jesuitarum Ordinem fœdè proscindunt; quod certè divino consilio fieri crediderim, ad exercendam doctissimi & piissimi Patris patientiam, licèt alioquin jura reclament, & recta ratio secus fieri postulet. Et verò sine horrore à cordato viro ea legi non possunt, quæ in dictis libellis per exquisitam, & diabolica pejorem malitiam, iis Patribus affinguntur, & hæc inter Catholicos: O tempora, ô mores, causam reticeo, quam hoc loco discutere non vacat; leguntur tamen præfati libelli: scio, mundani homines Satyras amant; nescio tamen, quâ conscientiâ, saltem ex communibus Theologiæ moralis principiis; nisi fortè boni illi Casuistarum hostes & ejusdem Theologiæ reformatores nova principia posuerint, ut scilicet eodem tempore, & consilio, & antiqua fidei dogmata, & mores antiquos è medio tollant. Quod autem Valerianus justis de causis in carcerem missus fuerit, ex iis, quæ in prima parte à me dicta sunt, perspicuum esse omninò constat, neque repetere vacat.

Quæris quarto loco, utrùm judicium contra Valerianum ab executione instituendum fuerit. O insignem Jurisconsultum, vel ut vulgò ajunt, criminalistam, seu quæsitorem capitalem; quasi verò Valeriani contumacia notoria non esset; quasi verò is, qui turbas & tumultus ciet, & prædicat altè, decretis Pontificiis in subditos latis non esse obtemperandum, in carcerem mitti non possit; quasi verò notorius reus citandus sit, antequam in vincula conjiciatur? carceres haud dubiè vacui essent, si hæc ratio locum haberet: jure igitur cum Valeriano ita actum est, ut in carcerem truderetur, cum multa de illo & justa suspicio esset, ne scilicet per animi, qua plurimum laborabat, impotentiam, aliquid ageret; unde gravissimum inter Catholicos scandalùm nasceretur, nec quisquam hoc neget nisi mente captus sit, & omnis rationis expers.

Hîc porrò tuum virus erumpit, ac te ipsum prodis, dum hæc ex Osea contra Romanos, *Nulla fides, nulla benignitas, nulla scientia Dei est in illa terra; sed audi, inquis, Romanus populus, quia tu scientiam sprevisti, spernam quoque te, ait Dominus Deus exercituum, ne fungaris Sacerdotio mihi.* O insignem Catholicum, qui nullam Romæ fidem, nullam Dei scientiam, nullum verum Sacerdotium agnoscit: quis amabò neget, te Germanum hæreticum esse; pone larvam & nomen, aut vocem muta, hæc una responsio totam rem conficit, & controversiam diluit; hæreticus es, quid mirum igitur, si contra Jesuitas, si contra Romanos & Romanum Pontificem debacharis, à quo vis omnia jura divina, Cæsarea, Pontificia violata fuisse, cum Valerianum in carcerem misit, & Romam duci mandavit, & hoc nomine Romanæ Curiæ tribunal in contumeliam & contemptum venisse.

Quæris quintò, utrùm sententia Alexandri VII. contra Valerianum admittere potuerit exceptionem subreptionis & obreptionis; partem affirmantem amplecteris, ac dicere non dubitas, Alexandr. VII. à Jesuitis, præsertim à Patre Generali Goswino Nikel, & à Cardinali Pallavicino miserè seductum esse, inductumque ad Valerianum adeò acerbè & immisericorditer excipiendum. Erras, mi homo, erras; Alexander quippe is non erat, qui à Jesuitis duci se sineret, nedum seduci, quod certè non modò in Jesuitas, verùm etiam in Alexandrum injuriosum dictum est. Quod verò blateras, Alexandrum mala inire consilia, nullas consultationes instituere, nullumque peragere negotium, nisi accedente præfatorum Patrum auctoritate, omninò persuadeo blateronem & nullius fidei hominem esse, quem vel ipsa fama publica manifestæ falsitatis, & apertæ audacii convincit: quisquis Alexandrum novit, optimè tenet, eum non fuisse, qui à Jesuitis regi se sineret.

Quæris sextò, utrùm Romanus Pontifex talem processum contra Valerianum instituere potuerit, præfractè negas, eumque omnia jura, naturale scilicet, divinum & Cæsareum evertisse, necnon violasse, modestè sanè pronuncias, in dominationis tuæ sum, cum scandalo Christiani orbis, Ecclesiæ dominio, confusione Curiæ Romanæ, & contemptu religionis orthodoxæ: Tyrannum denique vocas, imprudè qui adversùs justitiam sacram & humanam gravissimè deliquerit: raram profectò modestiam, non certè hominis cucullati, qualem te esse aliunde patent: nunquam tamen ego in animum inducam, ut credam, sed procaciissimi Lutherani, qualem te esse jurarem. Cuncta hæc impia, horrenda, blasphema, & nihil aliud restat, nisi ut fœniculum, aut trochilum tibi porrigam, ut spurcum os adeò virulenta verborum colluvie, & sanie fœdatum abstergas.

Quæris septimò, utrùm in hoc Romanus Pontifex peccaverit; affirmas illicò, quia scilicet innocentissimo Valeriano infamiam & mortem attulit; peccare item mortaliter dicis, & gravi piaculo obstringere, dum Jesuitas, Hæreticos scilicet & Atheos fovet & sustinet; in hoc autem abeo negligi dicis, maximam & præcipuam sui muneris partem & rationem, ad quam obeundam à Deo vocatus & electus est; & hic infœlicem Ecclesiæ Romanæ conditionem deploras, nec non virulentiâ Jesuitas compellas Apostrophe, iisque atrociter exprobras, quod turpi & sacrilego ausu in Ecclesiam recalcitrarint, ejusq; favores in profanos suæ ambitionis usus converterint, & Sacramentorum mysteria cum mendaciis, fraudibus & dolis administrarint; quod facti sint abominabiles, exinaniti, steriles & infœlici dumtaxat vitiorum lolio fœcundi; quod Ecclesiam erroribus, scandalis, sceleribus, hæresi, atheismo fœdissimè conspurcent, quod improbi & iniqui mercaturam cum Sanctis & Altaribus exerceant, & Sanctuarium Dei prophanent, sceleribus atri, flagitiis immanes, hæresi & atheismo infectis juventutis animos inficiant, non sine regnorum periculo, & Christiani orbis detrimento: hic demum longam conglobationem adhibes, & eadem quæ hactenus in Societatem regeris, hortarisque Imperatores, Reges, Principes & reliquos omnes, ut à Jesuitis tanquam à peste sibi caveant; iisque liberos suos non committant, à quibus nihil solidæ eruditionis referre possunt.

Vah stultum caput; vis potiùs tibi fidem haberi, homini scilicet maledicentissimo, larvato, juratoque hosti, quem nemo novit, de cujus fide nemo non dubitet, tibi nullius authoritatis & nominis; vis, inquam, tibi potiùs fidem haberi, quàm Romanis Pontificibus, Paulis, Gregoriis, Piis, Alexandris, quàm Eminentissimis Cardinalibus, quàm Illustrissimis Præsulibus, quàm Imperatoribus, Regibus, Principibus sapientissimis & potentissimis, quam

singulari doctrina, pietate, prudentia præditis, qui de Societate longè aliter senserunt atque scripserunt. Summum ingentem, vastumque volumen impleret, si vel pauca elogia huc accerserem, quibus de Jesuitarum ordinem cumularunt, & etiam suum: ea nunc mutuari; sed operæ pretium esse non puto, ea quæ sunt notoria demonstrare.

Unum porrò veneno ac felle turgidum exonerasti, & vomuisti, quod intùs in corde alebas, sed in ipso, & recessum, ne tam fœda colluvies Catholicorum oculos inficeret. Et verò ingenuè fateor, me integros aliquot libros in meas manus venisse, nullum tamen unquam hocce tuo ineptiorem; eò quippe impietatis & dementiæ venisti, ut Jesuitas hæreticos & atheos esse pronuncies, qui ubique terrarum hæreticos & atheos impugnant; Religionis & Ecclesiæ hostes, qui Ecclesiam & religionem ab hostibus tueantur convellant; multiplicis facinoris reos, qui verbo & stylo ubique gentium vitia persequuntur; Juventutis corruptores, qui eam in literis & virtute tantum fructu instituunt; ignorantissimos & literaturæ expertes, qui vastissimas Bibliothecas doctissimis voluminibus, & incredibili librorum à se in lucem editorum copia non ornant modò, verùm etiam ad summum cumulum implent; divinarum & humanarum legum violatores, qui ad Christianum orbem reformandum non parùm contulerunt; sacrarum ecclesiasticarum administros, qui ferè abolitū Sacramentorum usum restituerunt; rerum sacrarū mercatores, seu nundinatores, qui magnam hinc usque inguinis vim pro lucrandis Christo animabus liberali corde fuderunt; viduarum & pupillorum prædatores, & tantùm non grassatores publicos, qui tales hucusque servare non didicerunt, nedum rapere valeant.

Quo porrò impudentiam & vanitatem tuam notem? Audiant Imperatores, Reges & Principes hortatus, ut sibi à Jesuitis caveant; illi tamen propria & hactenus experientia docti, Jesuitarum fidem, mores & integritatem probè norunt; Romanum Pontificem rogas, ut Jesuitas radicitus exterminet, quorum tamen fidei opera, non sine ubere fructu, sancta Sedes hactenus usa est; omnibus persuadere conaris, ut liberos suos scholis Jesuitarum evocent; paucos tamen homines doctos hoc sæculo miramur, qui Jesuitarum scholas non adierint; ita appositè ratiocinaris, ut adstudendum, ut ea sint notoria, quæ impugnas, eaque ad evidentiam falsa, quæ adstruis.

Nunc Atheophile, & si fortè cucullatus, quod tamen non crediderim, intra cucullum tuum stude latere; si verò alius quispiam, scilicet Heterodoxus; abjice res tuas, & à nostris sacris manus abstine; reprobatum vulgus; mandere rancidum Lutheri semen, turpis Harpyia, ne cibum regium, & panem Angelorum turpi contactu fœdes; uno verbo, rugi, frendi, grunni, strende, ringe, rude, quantum voles, Societas Jesu hucusque floret, florebitque deinceps; sedi Apostolicæ singulari jure obstricta, Principibus Catholicis accepta, Ecclesiæ non prorsus inutilis, hominum saluti fidelem navans operam indefessa; hostes habet, æmulos habet, fatscio; in hoc tamen Apostolis, aliisque viris Apostolicis se haud imparem esse summæ gloriæ ducit; illius doctrina sana, virtus probata & solida; sunt qui ejus doctrinam damnant, sed hæretici, Novatores, eorumque asseclæ; sunt qui mores carpunt, sed politici, detractiones & sycophantæ. Non negarim tamen, fuisse, ut Jesuita quispiam, vel in doctrina, vel moribus delinquat; quis enim hominum ordo à personalibus delictis immunis est? sed ut tutè scis, putridum membrum illicò resciditur, vel curatur, quod huic præsertim Ordini solenne est. Et hæc, ad ea, quæ dicis, refellenda sufficiant, quamquam optimi quique publica testificatione satis superque refellunt.

CAPUT VIII.

Brevis expostulatio de nonnullis Catholicis.

I. TRia sunt, inter Catholicos, hominum genera, de quibus Jesuitæ jure ac meritò expostulent: primùm æmulorum est, qui cum suis ministeriis & gloriæ, quàm ex iis referre homines solent, nonnihil à Jesuitis detrahi putent, iisdem scilicet, ministeriis defungentibus, conscientiæ ac religioni minimè ducunt, hominibus Societatis passim obloqui; & sparsas contra illos Hæreticorum aut aliorum voces sedulò colligere, easque in publicis privatisque colloquiis, in navibus & rhedis, rùri & domi, in vicis & compitis, super mensam in conviviis, doctos inter atque indoctos, opportunè, importunè, & quavis occasione liberaliùs jactare. Est autem, quod miremur; nam semper eadem dicunt, seu potiùs fingunt; nempe Jesuitas doctrinæ moralis esse corruptores, juratos Augustini, & divinæ gratiæ hostes, rei literariæ & didascalicæ omninò imperitos, ita suo Molinæ obstrictos, atque addictos, ut in ejus verba & sensus, cœco Sacramento jurarint; unius, vel alterius hæreseos, his ultimis temporibus assertores; pessimos rei asceticæ Magistros; vel ut vocant, animarum directores; iniquos Episcopalis dignitatis desertores & contemptores; eos demum, qui neminem præ se putent, alios Ecclesiæ ministros, tum regulares, ut vocant, tum etiam sæculares nihili faciant, eorum laudes ægerrimè ferant, lucubrationes imò & sacra ministeria prorsus elevent, sibi demum & suis omnia, aliis verò nihil, aut parùm tribuant: hæc aliaque id genus à Jesuitarum æmulis jactantur, iisque, ut notum est, Ecclesiastici ordinis; quâ conscientiâ, & religione viderint ii, qui steterint sacris Evangelii placitis, dogmatis & doctrinis. Si enim malum est, de proximi fama detrahere maledicentia, in rebus tantuli momenti; quid quæso in capitalibus flagitiis? si de privata persona; quid de universo Religiosorum Ordine? non qualicumque illo; sed toto terrarum orbe sparso atque diffuso; ad divina illa ministeria obeunda, quæ ad conversionem & salutem hominum, & Dei gloriam impensè promovendam mirabiliter conducunt: si malum est, inquam, hujusmodi hominibus obloqui, quid atroces affingere calumnias? quid scurriliter & malignè illos traducere ut sycophantas & hæreticos? id sanè omni asseverationeaffirmare non dubitarim, eam non esse Theologiam moralem Jesuitarum, quæ hunc agendi modum approbet; nullus Escobar, aut Tamburinus adeò laxus & mollis, ut eum non damnet; immò longè majori vitio non tribuat, in iis præsertim hominibus, quos institutæ vitæ ratio à prædictis calumniis, nimirum christianæ charitatis pestibus, longè potiori jure avertere ac deterrere debuisset.

II. Sed dicant, amabò, illi admodum venerandi, qua in re homines Societatis Christianos mores corrumpant; factisne, an verbis; seu scriptis; an simul utrisque? his omnibus, inquiunt; de factis, quæso, quid? omitte calumnias perspectas, notorias impostoras, comperta mendacia; exprome

quæpiam alia; quis enim sententiam ferat in reum, nisi constet de corpore delicti? an fortè Jesuitæ ita corruptis sunt moribus? unde illos nosti; cum iis passim versamur & colloquimur, nihil tale observamus; comperi homines doctos & pios, ut plurimùm, eamque illorum vitæ rationem, quam accuratissimæ religionis leges præscribunt; nullum certè uspiam Ordinem invenias, in quo plura eaque certiora ad formandos in rebus asceticis homines, tum divina, tum humana subsidia suppetant: scio, inter tot paucos interdum esse, qui aliter se gerant; sed hi sociis accensendi non sunt; cùm vel ultrò, vel inviti è Societate dimittantur; neque indè censenda religio, ut optimè observat Bonaventura, quod in ea non delinquatur; nihil enim tale in hac mortali vita sperandum est; sed quod delicta sine pœna in ea non relinquantur; indè profectò Societatem illam vel maximi facere deberent, quod discoli, ut ita loquar, vel ab ea, de Superiorum consensu sponte secedant; vel omninò dimittantur. Utinam admodùm Reverende, cum Jesuitis per integrum mensem, vel annum, eorumque more viveres, iisdem scilicet legibus obstrictus, & illorum meliùs edoctus exemplo; mutares haud dubiè tuam de illis sententiam, & non jam corruptos illorum mores detestari, sed Christianas ac religiosas virtutes, easque non ad speciem compositas, sed apprimè & verè solidas mirari primùm, tum deindè imitari, divino fretus adjutorio, apud te statueres; ibi orationis ac rerum spiritualium studium, perennia charitatis officia, exquisitæ mortificationis exempla, castitatem Angelicam, cœcam obedientiam, prudentem simplicitatem, consuetudinem ingenuam, perfectam, ut sic loquar, communitatis, seu communis rerum usus observationem vigere, constat: nihil dico, de omnigena literatura; nam paucos inter illos invenias (de provectis loquor, & plerisque junioribus) qui vel rerum Theologicarum, vel Philosophicarum, vel moralium, vel sublimioris Matheseos, vel linguarum, vel eloquentiæ sacræ, vel humaniorum literarum, quarum plurimæ sunt classes, ut turè scis; Rhetoricam enim, Poësim, Historiam, sacram profanamque eruditionem, & alia id genus complectuntur; vel multarum partium ex istis, aut etiam omnium, quod tamen rarius est, paucos inquam, invenias, qui rerum hujusmodi peritissimi non sint; nullas apud eos capitulares tricas, nullas in ambitu præfecturarum dissentiones invenias; ex quo enim quivis eas ambiret, inde penitus excluderetur: nihil igitur in Jesuitarum factis reperias, quod tam acerbâ reprehensione dignum sit, & totæ tantas Satyras postulare videatur: utinam illi boni, tam christianè & sanctè viverent: illud unum, præ cæteris attestari possum, me nullum unquam Jesuitam audiisse, qui vobis obloqueretur; multos tamen ex vestris, qui de Jesuitis, non modò pessimè sentirent, verùm etiam afflictis calumniis, de illorum fama, vita, doctrina, plurima passim non spargerent.

III. Sed factis omissis, in quibus caninis genuinis, nihil mordendum est, ad dicta & scripta veniamus; pro quibus sanè nihil dicendum restat, confutato Wendrockio, Augustino de Angelis rejecto, Barone profligato, repulso Marinario, discusso & excusso Illustrissimo Fagnano, Kortholto, ejusque socio Theophilo ventilatis, seu jugulatis, Anonymo penitùs contrito, aliisque in ordinem redactis; nempe in editis confutationibus, omnes ferè calumniæ & impostura dissolutæ, solutæ Adversariorum objectationes, atque dilutæ: imò tribus ferè versibus rem istam conficio, nempe omnem simoniam, usuram, calumniam, omne mendacium, furtum, sacrilegium, injustumque homicidium Jesuitæ damnant; religioni dumtaxat ducunt, damnare illud simoniæ, & usuræ, in nullum pactum formale, aut tacitum, nulla mutui ratio intervenit; item illud furti, quo quis rem suam, non alienam accipit, auctoritate privata, & absque ullo scandalo; quando illam auctoritate publicâ, recipere nequit: nullum porrò Jesuitæ homicidium eximunt culpæ, nisi justum; quod scilicet ad defensionem propriam fit, cum debito moderamine; in his omnibus, nihil planè Jesuitæ proprium, sed communes, atque receptas in scholis sententias tradunt; quod certè ex præfatis confutationibus manifestum fit; imò si quid in morali Theologia restrictum est, illorum Scriptoribus acceptum refert, ut P. Stephanus Dechamps luculenter evicit.

IV. Sed Jesuitæ, Augustini & divinæ gratiæ juxti hostes sunt; quamobrem verò? quid tandem in hanc & adversus illum? lustravi diligenter illorum auctores, Suarem, Vasquem, Petavium, Rho, aliosque benè multos, & nihil odii, aut aversationi erga Augustinum in eorum libris reperi; at summam observantiam, reverentiam, & maximam de sanctissimo Doctore opinionem, quam sæpè acclapius laudant, explanant, & illius testimonio, seu calculo sententias suas confirmant; quid porrò de divina gratia? si fortè divinam gratiam inde odisse dicantur, quod eam à diræ necessitatis vinculo, & fati jugo exemerint, & cum libertate hominis rectè composuerint, ad meritum actionum humanarum; si enim ab iis libertas absit, omni prorsus merito carent, quod gratiam efficacem infallibilem statuant, quod sufficientem à Novatorum stylo vindicent, quod nulli deesse demonstrent, si quando necessaria est, instante præcepto, eam saltem quæ est ad orandum; quod inertem illam, quæ ad rectè operandum satis non est, ut merum commentum & ludibrium rejiciant, quod divinam gratiam ad rectè agendum, etiam ad ipsum libertatis exercitium, in salutis, & ad primam voluntatem credendi, vel initium fidei, necessariam esse doceant; quod inter Calvinum inter & Pelagium, recto tramite, Catholica de divina gratia dogmata statuerint; hæc revera sunt illorum odii, adversùs divinam gratiam, monumenta. Sed, inquis, in verba sui Molinæ jurarunt, eumque præferunt Augustino; illos profectò male nosti, negari non potest, quin Ludovicus Molina præclarus & eximius auctor sit; sæpè tamen ac sæpius illum in Jesuitarum scholis & libris rejectum, & refutatum vidi, aut legi: omnes quidem illi, exemplo Molinæ, & eo quasi duce, de divina gratia meliùs sentiunt, eamque à necessitatis vinculo liberam esse volunt, & scientiæ mediæ opera efficacis gratiæ infallibilitatem, imò & naturam constituunt; quod certè nec Augustinianis placitis adversatur, nec divinæ gratiæ dignitati, nobilitati, aut naturæ obest; sed an propterea in verba Molinæ jurasse dicendi sunt? eos porrò, qui secus sentiunt, & invictam Gratiam inducunt, & efficaci contenti, sufficientem omnino rejiciunt, acriter hucusque impugnarunt; sed quid tum; an fortè de opere bono lapidantur? eos certè hujus rei non pœniteat, nec pœnitebit unquam.

V. Ad alia capita venio, in quibus Jesuitæ, ut imperiti rei didascalicæ & asceticæ traducuntur; utinam omnes propherent; agite meliùs, admodum Reverendi, & magis strenuè in utraque arena vos gesti-

...ste; Jesuitæ profectò ægrè laturi non sunt, pru-
...dentiæ dissimulatione ducti, exempla vestra sequentur;
...ut sinceræ dicam, huc usque illos in desperatione
...agritis; nec apud vos hactenus profundiores
...Theologos, subtiliores Philosophos, amœniores
...Rhetores, acutiores Poëtas, scriptores omnis generis
...quàm uberiores, ac formatis in posterum; bene est, gra-
...tulemur, atque ex præsenti statu futuri ...
...ut ajunt, liberè frui sinemus: de re ascetica ni-
...hil dicam, quæ disputatione obscuratur potiùs quàm
...illustratur; ascetici tamen Jesuitarum libri multo-
...rum manibus teruntur non sine ubere fructu; unum
...forsitan dicam, si forment aliorum mores in suis, id est,
...in discant illum orandi, cum Deo agendi ac viven-
...di modum, quem ipsi adhibent, fieri non posse, ut res
...minimè succedat: atque adeò illud mihi valdè mi-
...rum semper accidit, qui fieri posset, ut ii rectam o-
...randi, vivendi, immò & sciendi rationem benè doce-
...rent, qui ea fortè quæ docent, aut nesciunt, aut
...non ad usum & praxim vix unquam reducunt; huc
...usque quadrat dictum illud Evangelicum, *non omnis*,
...*audiet &c.* vidi & audivi non semel aliquos, qui vel
...Raphaëlem in pictura, Michaëlem in sculptura, Vi-
...truvium in Architectonica, Aristotelem in Philoso-
...phia, Tullium in Romana eloquentia, Virgilium in
...Poësi, Horatium in lyricis, Senecam in acuto &
...sententioso stylo, Plutarchum in varia literatura,
...Hippocratem in re medica, Euclidem, Archime-
...dem in geometricis, aliosque hujusmodi in variis
...artibus & disciplinis facilè principes carperent &
...lacerarent; nihil aliud ego, nisi hæc, pingite, scul-
...pite, fabricate, scribite, curate, demonstrate me-
...lius, factis enim fidem habeo, non dictis.

VI. Aliud caput est accusationis quod Jesuitæ u-
...num aut alteram hæresim cuderint, publicarint ac
...defenderint; quod scilicet, factum aliquod non
...revelatum ad fidem pertinere possit: Jesuitæ ferè om-
...nes tenent, nimirùm aliquod factum ab Eccle-
...siasticis Christi fidelibus proponi posse, in quo
...labi errori obnoxia non sit, quamvis illud ex-
...presse vel explicitè ac formaliter revelatum non sit;
...Ecclesia proponit nobis libros Canonicos, illo-
...rum auctores, Concilia legitima, damnatos hæreti-
...corum, sanctorum cultum, aliaque id genus, quæ sunt
...non ficta, nec revelata fuerunt expressè, & forma-
...liter, sed implicitè ac virtualiter, nimirùm in propo-
...sitionibus quibusdam universalibus Scripturæ, in
...quibus, ut continentur, ita ex iis deducuntur; quod
...totum verbum Dei tenendum sit & credendum, & sit
...unica regula fidei; quod Ecclesiæ sit parendum, & standū
...sit dictis & placitis, cùm sit viva regula fidei; quod
...sacri sint colendi, hæretici damnandi & fugiendi,
...legitima Concilia admittenda, & canones ab iis con-
...cinnati tenendi, aliaque id genus, habemus in Scriptu-
...ris; quod autem sit hoc verbum Dei, non illud; hæc
...Ecclesia vera, non illa; hic auctor canonicus, non a-
...lius; hic hæreticus, hic sanctus, hoc Concilium legi-
...timum, res factæ sunt, in quibus si Ecclesia erraret,
...non errare posset, pro certis illas fideles habere non
...tenentur: hæc facta igitur ad fidem indirectè, ut a-
...iunt, pertinent, sine quibus res fidei stare non pos-
...sunt; & hoc est implicitè ac virtualiter in Scriptura
...contineri; si autem hæc sunt hæretica, Jesuitis sanè
...sunt imputanda, cùm scilicet reliquis ferè om-
...nibus Theologis communia sint.

VII. Ad ultimum caput venio, quod scilicet Jesui-
...tæ Episcopalem dignitatem contemnere ac pessun-
...dare non vereantur, absit; Jesuitæ cum Illustrissimis
& Reverendissimis ita ubique passim, nimirùm in Italia, Germania, Belgio, Polonia, Hispania, immò & Gallia gesserunt sese, ut ne minimam quidem illis alicujus offensionis occasionem præbuerint, scio, quid sibi velint nostri illi admodum Reverendi; nonnulli Episcopi, pauci quidem, & ferè nulli, si cum aliis ejusdem ordinis conferantur, paulò duriùs & acerbiùs cum Jesuitis egerunt; quo instinctu & fine, & cujus consilio, nihil attinet dicere: tulerunt Jesuitæ patienter, æquanimiter pro Christi amore & animarum salute; semel atque iterum, via juris, ad tribunalia majora confugerunt; quis in hoc ab iis peccatum, aut dignitatem Episcopalem pessundatam fuisse meritò dicat? vix centesima suorum privilegiorum parte utuntur in Gallia; Episcoporum verba & nutus adorant; ab uno vel altero malè habentur; unum dumtaxat iis displicet, quod animarum saluti indè profectò parùm consulatur; à causa demonstranda prudens abstineo; publica est, notoria est, & innumeri ferè libelli in hanc rem scripti nunquam illam ita obscurabunt, quin palam semper & comperta sit; intelligenti pauca; latissimus certè scribendi campus pateret; sed præ reverentia stylum contineo & sisto, omitto porrò illud, quod de Jesuitarum superbia subnectitur, quasi neminem præ se putent, ac se tantùm & sua magnifaciant, si enim Jesuitæ humiles non sunt atque demissi, nemo negarit eos satis depressos esse, & ut parùm latinè loquar, humiliatos; utrumque sanè displiceret, quod plus æquo deprimantur, non laudo, ne inde illorum ministeria vilescant; quod humiles non sint, vix credo; cùm apud illos exquisitæ humilitatis exempla observarim; unum dicam, Jesuitarum superbiam, si quæ est, cum Adversariorum superbia collatam, summam humilitatem videri.

VIII. Alterum est Catholicorum hominum genus, qui alieno à Jesuitis animo esse dicuntur; quia vel factione cum eorum adversariis conjuncti sunt, aut certè iis gratificari volunt, vel casu aliquo, citrà culpam, ut plurimùm saltem ab iis offensi; vel sinistris aliorum delationibus inducti; vel alias ob causas, quarum aliquæ levissimæ sunt, & plerumque suppositiciæ, immò non rarò parum honestæ: accidit aliquando, ut cum Societas nescio quem ex suis Apostatam, etiam denunciatum, in ordinem, pro more, & jure, conaretur reducere, primores civitatis illius nobilissimæ, majorem falsiloquo Apostatæ fidem, quàm Superioribus habentes, illius causam & patrocinium susceperint, & à Jesuitis deinceps averti fuerint & alieni, hac autem captata occasione, malevoli quidam plurima, falsa licèt, de Jesuitis jactare, spargere cœperunt, de quibus jam suprà; fuit unus, ut alios omittam, qui diceret, nobilissimum quendam adolescentem, majorem profectum in literis fecisse, postquam illum per aliquot hebdomadas docendum suscepisset, quàm per totos sex annos in Jesuitarum scholis, in quibus gnaviter ad humaniores litteras formatus & institutus fuerat; his fidem optimi parentes habuerunt, & Adolescentem à dictis scholis abstractum, ad aliud Lycæum traduxerunt; quod fœlix faustumque sit: omitto multos alios similes casus, quibus dictus Apostata occasionem præbuit, quem adversarii, vel æmuli Jesuitarum illicò prensarunt, non sine sperato eventu.

IX. Non negarim tamen, aliquos non defuisse, paucos licèt, inter magistros, inferiorum scholarum, apud Jesuitas, qui munere suo, malè defuncti fuerint, vel ita gesserint sese cum iis, qui eorum curæ traditi fuerant, ut nonnihil, vel modestiæ, vel

diligentiæ, vel religiosæ moderationis in iis desideratum fuerit; sed paucos inter tot eò venisse, iis certè mirum, aut novum non accidet, qui apud se reputaverint, fieri non posse, ut in tanto numero, pauci recto tramite non deflectant, & ab injuncti officii lege, tantulum saltem, non desciscant: illud autem præsertim querulorum expostulationibus occurrit, quod Societas certior de his facta, eos à se rescindat, atquè dimittat; nefas autem est, privatum unius delictum, omnibus imputare; unus delinquit in officio, delinquunt igitur cæteri omnes; unus religiosam modestiam non servat, omnes igitur non servant; unus est rudis & imperitus, omnes igitur rudes & imperiti: iniqua profectò consequentia, injusta sententia, & ab omni ratione aliena? cur ergò, inquiunt, huic docendi ac regendi adolescentes muneri à superioribus addicitur, cum ineptum illi ad id muneris esse, cognoscant; duo sunt, quæ ad hæc respondeam; primum est, Superiores omnes in gratia confirmatos non esse, nec ab omni errore immunes; deinde falli possunt Prælati; præsertim cum ex aliorum relatione interdum, de subditis eorumque dotibus certiores fiant; O utinam maximè apti & idonei ad publica munia applicarentur, tanti ergò non est, magistrum aliquem partes suas aliquando, rarò licèt, minimè implere, cum certissimum sit, res, ut plurimùm, benè & optimè ac pro votis succedere. Non erat igitur, quod aliqui tantas excitarent tempestates in Jesuitas, hoc scilicet obtentu, quod magister aliquis Grammatices, aut Rhetorices suo munere paulò neligentiùs ac leviùs defunctus esset: obtentum dixi; quia merus obtentus fuit, & causa non causa; scopum attigi, ni fallor; illi admodùm reverendi multa suggesserunt, quibus Primorum illorum animi à Jesuitis fierent alieni; præcipuus Apostata non parum contulit; esset fortè, quod Jesuitæ ad Themidis aram provocarent; satius tamen est, causam patienti à vincere, quam infenso nocentium illorum judicio committere.

IX. Tertium denique genus est illorum hominum, qui nec Jesuitas viderunt unquam, nec eorum libros lustrarunt; nec res illas intelligunt, de quibus agitur; hi porrò solo factionis studio acti, Jesuitis obloqui non cessant; hoc ferè unicum est colloquiorum argumentum; Jesuitæ causa ceciderunt, illorum iniquitas palam comperta; Molina damnatus; hæc aliaque hujusmodi rerum imperiti blaterant: agnoscat Deus, quia nesciunt quid dicunt; quid faciens Jesuitæ jam ferè ab ortu suo erecti sunt in signum, cui contradicetur; quid rei sit, satis compertum est illos mundus odit, quia verbis, scriptis & exemplis suis mundi opera improbant & damnant; si malè gerent, de iis homines sæculi benè loquerentur, & ideò malè, quia benè agunt; præluxit iis Christus in hac scena, præluxerunt Apostoli; accedit, quod malis cacodæmonis artibus, ad detrahendum de illorum nomine & affingendas calumnias, homines inducuntur, ut vel inde, infamiam honorisque jacturam passi, minùs idonei sint, ad procurandam, pro more, populorum salutem; eaque munera, quæ passim obire solent, ad Dei & Ecclesiæ gloriam promovendam, ab iusta calumniando nota dehonestentur; id consilii Diabolum cepisse, cordatis hominibus omninò constat. Sed de his satis.

LVDOVICI MONTALTII LITERARUM CONFUTATIO,

ET NOTÆ IN NOTAS WILLELMI WENDROCKII AD EASDEM LITERAS:

AUCTORE

BERNARDO STUBROCKIO.

ALTERA EDITIO.

TYPOGRAPHUS LECTORI.

EX titulo huic ternioni extrà ordinem inſerto, facilè colliges, amice Lector, aliquem irrepſiſſe errorem. Sic eſt. Sed & haud ægrè fatebere, eum vix eſſe alicujus momenti, cùm liberæ tuæ electionis ſit, præmittere lectionem Confutationis Epiſtolarum Montaltii, Notis in Notas Wendrockii. Undè nec operæ pretium eſſe reor, excuſationis loco referre, ejus ſivè occaſionem, ſive cauſam, quæ cùm vix culpabilis ſit, pro tua benignitate facilè, ſpero, indulgebis; Vale.

NOTÆ

NOTÆ IN NOTAS WILLELMI WENDROCKII

AD LVDOVICI MONTALTII LITTERAS,

ET IN DISQUISITIONES PAULI IRENÆI, INUSTÆ

à BERNARDO STUBROCKIO,
VIENNENSI THEOLOGO.

EDITIO SECUNDA.

WILLELMO WENDROCKIO
FAMILIARI SUO,

BERNARDVS STVBROCKIVS
SAPERE IN POSTERUM.

AVidis & famelicis oculis lucubrationē tuam legi, Willelme Wendrocki: quem Bajanæ, Janſenianæ, Sancygiranæ pſeudologiæ Baccalaureum veriùs dixerim, quàm Salisburgenſem Theologum. Earum opus tibi gratulor: dignum ſanè patella operculum, numeris ferè omnibus abſolutum: in quo ſcilicet ad maledicentiam, calumniam, fraudem, obſtinatam in damnatâ hæreſi pervicaciam, nihil prorsùs deſideratur. Tria ſunt tamen, ut ingenuè moneam, quæ forte imprudens omiſiſti. Primum eſt, quod cùm tuâ, tuorumque incuriâ, vel poſſis curâ, innumeræ mendæ, & craſſiſſimi errores in tuum librum irrepſerint, nullam tamen, ut fieri ſolet, erratorum tabulam ſubnexere dignatus es. Ego, ut hoc ſaltem labore levarem, & hoc levi officio mihi arctiùs obligam, hanc provinciam ultrò ſuſcepi. Aquila propter immenſam erratorum multitudinem, levioris operæ non fuit, rudiorem quoſlim præmitto, in quam palmaria congeſſi: cras alteram partem mittam: tu interim æqui bonique conſule. Alterum, quod omnes Catholici in tuo libro deſiderarunt, non minoris momenti eſſe videtur. Deeſt enim Doctorum, & eorum, quibus ex officio incumbit, Approbatio: niſi fortè huic incommodo ſatis lepidè occurrere voluiſti, inſertis Liberti Fromondi, & Cornelii Janſenii Approbationibus, * in gratiam libri damnati. Quid enim aliud damnatæ doctrinæ auctores approbarent? Eſt in hoc, quod tibi plurimùm gratificer. Mitto enim Approbationem, non qualemcunque illam à conductitio quopiam Theologaſtro, vel corrupto, venalique Vicario emendicatam, ſed à Romano Pontifice ALEXANDRO VII. profectam, eamque geminam; quò major auctoritas libro tuo concilietur: Conſtitutionem, ſcilicet, in quâ quinque Propoſitiones, ut Janſenii, & in Janſenii ſenſu; & Decretum ejuſdem ALEXANDRI, in quo præter Arnaldi ineptias, & Thomæ Angli blaſphemias, famoſæ illæ tui Montaltii Litteræ damnantur. Tertium denique eſt, quòd, cùm in duos Apologiſtas, qui Montaltii Litteras refutarunt, paulò vehementiùs invectus fueris, & alte-

*Pag. 445.

rum quidem, ut ignavum & tardum; alterum verò, ut insanum & furiosum traduxeris: ut quantum hic insaniat, ille hebescat, apud omnes constet; ad majorē tuorum convitiorum confirmationem, & plenam fidem tibi faciendam, scriptum utriusque Latinitate donatum, cum aliquot aliis opusculis hîc attexere cogitaveram: ut, si quando ad secundam editionem venias, tergeminæ hujus appendicis accessione, liber tuus altero se auctior, majori pompâ prodeat. Sed ne tardiùs, quàm par sit, hæc tria officia persolvam, minimè procrastinandum ratus, primum & secundum statim exequor; tertio deindè, meo ac tuo commodo, satisfaciam. Cæterùm mihi facilè ignoscès, si verbosiorem illam tui Montaltii loquelam, quam identidem mirabiliter extollis, minimè assequutus, polemicum, non calamistratum dicendi genus amplector. Id unum præsertim enitar, ut ea, quæ à me scribentur, probè intelligas: faciamque, ut verba rebus, non verò vicissim res verbis, & dictioni serviant. Eo mihi dumtaxat styli acumine opus esse duxi, quo tuos aculeos configerem; iis argumentorum nervis, quibus tua convitia castigarem; ea rationum pondere, quo vaniloquentiam tuam obruerem: eum denique ordinem unà hi servandum præscripsi, quem in erratorum syllabo Librorum auctores adhibere solent. Lustrabo paginas, quarum censum infrà adscribam: neque aliis opusculo huic meo distinguendo titulis utar, quàm quibus lucubrationem tuam ipse partitus es. Sed nedùm tiùs in limine suspensum te detineam, primam libri tui frontem protinùs aggrediar. Priùs tamen, amabò, accuratè perlege, cujus supra mentionem feci, geminam Litterarum Ludovici Montaltii, & Notarum tuarum Approbationem. Utramque præmittendam duxi, tum ob Summi Pontificis dignitatem, tum ne, quod ad honorem Libri tui vel maximè facit, patiar à te diutiùs ignorari. Tu quoque in secunda editione, quam prodibit, Notis tuis, si placet, utramque præfigito.

SANCTISSIMI D. N.
ALEXANDRI
DIVINA PROVIDENTIA
PAPÆ VII.

Confirmatio, & Declaratio Constitutionis Innocentii Papæ X. qua damnatæ sunt quinque Propositiones excerptæ ex libro Cornelii Iansenii, Episcopi Iprensis, cui Titulus, Augustinus.

ALEXANDER
EPISCOPUS
SERVUS SERVORUM DEI.

Universis Christi-fidelibus salutem, & Apostolicam benedictionem.

AD sanctam beati Petri Sedem, & universalis Ecclesiæ regimen, inscrutabili divinæ providentiæ dispositione, nullis nostris suffragantibus meritis evecti, nihil nobis antiquiùs ex muneris nostri debito esse duximus, quàm ut sanctæ fidei nostræ, ac sacrorum dogmatum integritati traditâ nobis à Deo potestate, opportunè consuleremus; ac licèt ea, quæ Apostolicis Constitutionibus abundè fuerunt definita, novæ decisionis, sive declarationis accessione, nequaquam indigeant, quia tamen aliqui publicæ tranquillitatis perturbatores illa in dubiū revocare, vel subdolis interpretationibus labefactare non verentur, ne morbus iste latiùs divageturpromptum Apostolicæ authoritatis remedium censuimus non esse differendum. Emanavit siquidē aliàs à fœl. rec. Innocentio Papa X. Prædecessore nostro Constitutio, Declaratio, & Definitio tenoris, qui sequitur, videlicet: Innocentius Episcopus Servus Servorum Dei. Universis Christifidelibus salutem, & Apostolicam benedictionem. Cum occasione impressionis libri, cui titulus Augustinus, Cornelii Jansenii, Episcopi Iprensis, inter alios ejus opiniones orta fuerit, præsertim in Gallis, controversia super quinque ex illis, complures Galliarum Episcopi apud Nos institerunt, ut eadem Propositiones Nobis oblatas expenderemus, ac de unaquaque earum certam, & perspicuam ferremus sententiam. Tenor verò præfatarum propositionum est, prout sequitur. Prima. Aliqua Dei præcepta hominibus justis volentibus, & conantibus secundùm præsentes, quas habent vires, sunt impossibilia, deest quoque illis gratia, qua possibilia fiant. Secunda. Interior gratiæ in statu naturæ lapsæ nunquam resistitur. Tertia. Ad merendum, & demerendum in statu naturæ lapsæ non requiritur in homine libertas à necessitate, sed sufficit libertas à coactione. Quarta. Semipelagiani admittebant prævenientis gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei, & inhæ-

erant

eam hæretici, quòd vellent eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere, vel obtemperare? Quintam, Semipelagianum est dicere, Christum pro omnibus omninò hominibus mortuum esse, aut sanguinem fudisse. Nos, quibus inter multiplices curas, quæ animum nostrum assiduè pulsant, illa in primis cura est, ut Ecclesia Dei Nobis ex alto commissa, purgata pravarum opinionum erroribus, tutò militet, & tanquam navis in tranquillo mari, sedatis omnium tempestatum fluctibus, ac procellis, securè navigare, & ad optatum salutis portum pervenire possit; Pontificalis gravitate coram aliquibus S. R. E. Cardinalibus ad id specialiter sæpiùs congregatis, à pluribus in sacra Theologia Magistris, easdem quinque Propositiones, ut supra, Nobis oblatas, fecimus singillatim diligenter examinari, eorumque suffragia tùm voce, tùm scriptò relata, maturè consideravimus, eosdemque magistros, variis coram Nobis actis congregationibus, prolixè super eisdem, ac super earum qualibet differentes, audivimus. Cùm autem ab initio hujusmodi discussionis ad divinum implorandum auxilium multorum Christi-fidelium preces, tùm privatim, tùm publicè indixissemus; postmodùm iteratis eidem ferventiùs, ac per Nos solicitè imploratâ sanctâ Spiritus assistentiâ, tandem divino Numine favente, ad infrascriptam devenimus declarationem, & definitionem. Primam prædictarum Propositionum: Aliqua Dei præcepta hominibus justis volentibus, & conantibus secundùm præsentes, quas habent vires, sunt impossibilia, deest quoque illis gratia, qua possibilitentur, temerariam, impiam, blasphemam, anathemate damnatam, & hæreticam declaramus, & uti talem damnamus. Secundam, Interiori gratiæ status naturæ lapsæ nunquam resistitur; hæreticam declaramus, & uti talem damnamus. Tertiam, Admerendum, & demerendum in statu naturæ lapsæ non requiritur in homine libertas à necessitate, sed sufficit libertas à coactione, hæreticam declaramus, & uti talem damnamus. Quartam, Semipelagiani admittebant prævenientis gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei, & in hoc sunt hæretici, quòd vellent eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere, vel obtemperare, falsam & hæreticam declaramus, & uti talem damnamus. Quintam, Semipelagianum est dicere, Christum pro omnibus omninò hominibus mortuum esse, aut sanguinem fudisse, falsam, temerariam, scandalosam, & intellectam eo sensu, ut Christus pro salute dumtaxat prædestinatorum mortuus sit, impiam, blasphemam, contumeliosam, divinæ pietati derogantem, & hæreticam declaramus, & uti talem damnamus. Mandamus igitur omnibus Christi-fidelibus utriusque sexus, ne de dictis propositionibus sentire, docere, prædicare aliter præsumant, quam in hac præsenti nostra Declaratione, & Definitione continetur, sub censuris, & pœnis contra hæreticos, & eorum fautores in jure expressis. Præcipimus pariter omnibus Patriarchis, Archiepiscopis, aliisque locorum Ordinariis, necnon hæreticæ pravitatis Inquisitoribus, ut contradictores, & rebelles quoscumque per censuras, & pœnas prædictis, ceteraque juris, & facti remedia opportuna, invocato etiam ad hoc (si opus fuerit) auxilio brachii sæcularis, omninò coërceant, & compescant. Non obstantes tamen per hanc Declarationem, & Definitionem super prædictis quinque propositionibus, approbare ullatenùs alias opiniones, quæ commentum in prædicto libro Cornelii Jansenii. Datum Romæ apud sanctam Mariam Majorem, Anno Incarnationis Dominicæ millesimo sexcentesimo quinquagesimo tertio, pridie Kal. Junii. Pontificatus Nostri Anno nono. Cùm autem, sicut accepimus, nonnulli iniquitatis filii prædictas quinque Propositiones, vel in libro prædicto ejusdem Cornelii Jansenii non reperiri, sed fictè, & pro arbitrio compositas esse, vel non in sensu ab eodem intento damnatas fuisse, asserere magno cum Christi-fidelium scandalo non reformident. Nos, qui omnia, quæ hac in re gesta sunt, sufficienter, & attentè perspeximus, utpotè, qui ejusdem Innocentii Prædecessoris jussu, dum adhuc in minoribus constituti, Cardinalis munere fungeremur, omnibus illis congressibus interfuimus, in quibus Apostolica authoritate, eadem causa discussa est, eâ profectò diligentiâ, quâ major desiderari non posset, quamcumque dubitationem super præmissis in posterum auferre volentes; ut omnes Christi-fideles in ejusdem fidei unitate sese contineant, ex debito Nostri Pastoralis Officii, ac matura deliberatione, præinsertam Innocentii Prædecessoris nostri Constitutionem, Declarationem, & Definitionem, harum serie confirmamus, approbamus, & innovamus; & quinque illas Propositiones ex libro præmemorati Cornelii Jansenii, Episcopi Iprensis, cui titulus est, Augustinus, excerptas, ac in sensu ab eodem Cornelio Jansenio intento damnatas fuisse, declaramus, & definimus, ac uti tales, inustâ scilicet eâdem singulis notâ, quæ in prædicta declaratione, & definitione unicuique illarum singillatim inuritur, iterùm damnamus, ac eundem librum sæpè dicti Cornelii Jansenii, cui titulus, Augustinus, omnesque alios tam manuscriptos, quàm typis editos, & si quos forsan in posterum edi contigerit, in quibus prædicta ejusdem Cornelii Jansenii doctrina, ut supra, damnata defenditur, vel astruitur, aut defendetur & astruetur, damnamus itidem, atque prohibemus. Mandantes omnibus Christi-fidelibus, ne prædictam doctrinam teneant, prædicent, doceant verbo, vel in scriptis exponant, vel interpretentur, publicè, vel privatim, palàm, vel occultè imprimant, sub pœnis, & censuris contra hæreticos in jure expressis ipso facto, absque alia declaratione incurrendis. Præcipimus igitur omnibus Venerabilibus Fratribus nostris Patriarchis, Primatibus, Metropolitanis, Archiepiscopis, Episcopis, cæterisque locorum Ordinariis, ac hæreticæ pravitatis Inquisitoribus, ac Judicibus Ecclesiasticis, ad quos pertinet, ut præinsertam ejusdem Innocentii Prædecessoris Constitutionem, Declarationem, ac Definitionem juxta præsentem nostram Determinationem ab omnibus observari faciant, ac inobedientes, & rebelles prædictis pœnis, aliisque juris, & facti remediis, invocato etiam, si opus fuerit, brachii sæcularis auxilio, omninò coërceant. Datum Romæ apud sanctam Mariam Majorem, Anno Incarnationis Dominicæ millesimo sexcentesimo quinquagesimo sexto, decimo septimo Kal. Novembris, Pontificatus Nostri anno secundo.

I. CARD. PRODAT.

G. GUALTERIUS.

Visa de Curia P. *Campinus.*

In Nomine Domini Amen. Anno à Nativitate ejusdem Domini N. IESV CHRISTI millesimo sexcentesimo quinquagesimo sexto, Indictione nona, Pontificatus autem sanctissimi in Christo Patris & D.N. D. ALEXANDRI, Divina Providentia Papæ VII. Anno ejus secundo, die verò

verò septimæ mensis Novembris retroscriptæ literæ sub plumbo expeditæ, affixæ fuerunt ad Valvas Basilicæ Principis Apostolorum de Vrbe, Cancellariæ Apostolicæ, ac aliis locis solitis, & consuetis Vrbis, per me Petrum Paulum de Grassis Apostolicum Cursorem.

Pro Magistro Cursorum Jacobus Cornelius Cursor.

DECRETUM SANCTISSIMI D.N. ALEXANDRI PAPÆ VII.

Feria v. Die 6 Septembris, 1657.

In Congregatione generali sanctæ Romanæ, & Vniversalis Inquisitionis habita in Palatio Apostolico apud sanctam Mariam Majorem, coram Sanctiss. D. N. ALEXANDRO, Divina Providentia Papa VII ac Eminentissimis, & Reverendissimis DD. S. R. E Cardinalibus in universa Republica Christiana contra hæreticam pravitatem Inquisitoribus generalibus, à sancta Sede Apostolica specialiter deputatis.

SAnctiss. D. N. ALEXANDER Papa VII. præsenti Decreto prohibet, & damnat libros infrascriptos, eosque pro damnatis, & prohibitis haberi voluit sub pœnis, & censuris, in sacro Concilio Tridentino, & in Indice librorum prohibitorum contentis, aliisque arbitrio Sanctitatis suæ infligendis.

ELENCHUS LIBRORUM.

DEcem & octo Epistolæ Gallico idiomate conscriptæ, quarum prior inscribitur:

Lettre escrite à un Provincial par un de ses amis sur le sujet des disputes presentes de la Sorbonne, de Paris ce 2 Ianvier, 1656. incipit: Monsieur nous estions bien abusez.

2. *Seconde lettre, &c. de Paris ce 29. Ianvier 1656. incipit: Monsieur, comme je fermois, &c.*

3. *Troisiesme lettre, &c de Paris ce 9 Fevrier, 1656. incipit: Monsieur, je viens de recevoir, &c.*

4. *Quatriesme lettre, &c. de Paris le 25 Fevrier, 1656. incipit: Monsieur, il n'est rien tel, que, &c.*

5. *Cinquiesme lettre, &c. de Paris le 20 Mars 1656. incipit: Monsieur, Voicy ce que je vous ay promis, &c.*

6. *Sixiesme lettre de Paris ce 10 Avril 1656. incipit: Monsieur, Ie vous ay dit, &c.*

7. *Septiesme lettre, &c. de Paris ce 25 Avril, 1656. incipit: Monsieur, Apres, avoir appaisé, &c.*

8. *Huitiesme lettre, &c. de Paris ce 28 Maji 1656. incipit: Monsieur, Vous ne pensiez pas, que personne, &c.*

9. *Neuviesme lettre, &c. de Paris ce 3 Iuillet 1656. incipit Monsieur, Ie ne vous feray pas plus, &c.*

10. *Dieſme lettre, &c. de Paris ce 2 Aoust, 1656. incipit: Monsieur, Ce n'est pas encor icy, &c.*

11. *Onzieme lettre escrite par l'Autheur des lettres au Provincial, aux Reverends Peres Iesuites, du 18 d'Aoust 1656. incipit: Mes Reverends Peres, I'ay veu les lettres, que vous, &c.*

12. *Douziesme letere, &c. du 9 Septembre 1656. incipit: Mes Reverends Peres, I'estois prest à vous escrire, &c.*

13. *Treziéme lettre, &c. du 30 Septembre 1656. incipit: Mes Reverends Peres, Je viens de voir vostre dernier escrit, &c.*

14. *Quatorziéme lettre, &c. du 23 Octobre, 1656. incipit: Mes Reverends Peres, si je n'avois que respondre, &c.*

15. *Quinziéme lettre, &c. du 25 Novembre, 1656. incipit: Mes Reverends Peres, Puisque vos impostures, ont, &c.*

16. *Seiziesme lettre, &c. du 4 Decembre 1656. incipit: Mes Reverends Peres. Voicy la suite de vos calomnies.*

17. *Dixseptiéme lettre escrite par l'Autheur des lettres au Provincial, au Reverend P. Annat Iesuite, ce 23 Janvier 1657. incipit: Mon Reverend Pere, Vostre procedé m'avoit, &c.*

18. *Dixhuitiéme lettre au Reverend Pere Annat Iesuite, sur la Copie Imprimée à Cologne le 24 Mars 1657. incipit: Mon Reverend Pere, Il y a long-temps que vous, &c.*

Lettre d'un Advocat au Parlement à un de ses Amis, touchant l'Inquisition, qu'on veut establir en France à l'occasion de la nouvelle Bulle du Pape Alexandre VII. à Paris le 1 Iuin, 1657. incipit: Vous croyez que toutes vos affaires, &c.

Antonii Arnaldi Doctoris, & Socii Sorbonici, opera sequentia:

Lettre de Monsieur Arnauld Docteur de Sorbonne à une personne de condition, sur ce, qui est arrivé depuis peu dans une des Paroisses de Paris, à un Seigneur de la Cour.

Seconde lettre de Monsieur Arnauld Docteur de Sorbonne, à un Duc, & Pair de France, pour servir de response à plusieurs escrits, qui ont esté publiez contre sa premiere lettre, sur ce qui est arrivé à un Seigneur de la Cour dans une Paroisse de Paris.

Epistola, & scriptum ad sacram facultatem Parisiensem in Sorbona congregatam die 6. Decembris anni 1655.

Epistola, & alter Apologeticus ad sacram facultatem Parisiensem in Sorbona congregatam die 17 Ianuarii, anni 1656.

Epistola inscripta Viro sapientissimo Henrico Holdeno, sacræ Facultatis Parisiensis Doctori, incipiens: Ea temporum conditione, &c.

Vera S. Thomæ de gratia sufficiente, & efficaci doctrina dilucidè explanata.

Propositiones Theologicæ, de quibus hodie maximè disputatur, clarissimè demonstratæ.

Tabulæ suffragiales de terminandis fidei litibus ab Ecclesia Catholica fixæ. Authore Thoma Anglo ex Albis Rupe Saxone.

Tesseræ ✠audovúmæ Romanæ evulgatio, eodem authore, &c.

Et quia circumferuntur quædam folia impressa an. 1657. quorum titulus est: *Tredecim Theologorum ad examinandas quinque Propositiones ab Innocentio X. sanctorum suffragia, seu, ut appellant, vota, summo Pontifici servato tradita.* Eadem Sanctitas sua, præsenti hoc decreto illa prohibet, & declarat, ac decernit, ita tamquam apocryphis nullam fidem esse adhibendā, nec quam à quocumque allegari posse vel debere. Et præterea epistolas, libellos, ac libros alios quoscumque in quibus doctrina Cornelii Jansenii Episcopi Iprensis quæ-

FRONS LIBRI.

Ludovici Montaltii Litteræ Provinciales. Auctorem appellas Litterarum Provincialium: ad Provincialem verius dixisses: error in limine infaustum præsagium est. Vix inito cursu, pede offendis: dum in cælum Montaltium extollis, fabulosum scilicet, ut eum cum ursis, draconibus & scorpionibus colloces; tu ipse in cænum devolveris. Nomen ad libitum fingis, tuoque Lectori imponis: sed fingendi affingendique artis peritissimis hominibus, qualem te esse reputo, hæc & majora licent. Omisisti alios honoris titulos, quos præfatus auctor jure ac meritò sibi vendicat. Is enim est Princeps Jansenianæ factionis scriba, vulgatus Portus-regalis commentariensis, cujus anilia commenta tuis auxisti; famosus scurra, & nobilis histrio, immò strenuus scurrilitatis & dicacitatis patronus ac propugnator. Ille igitur auctor est Litterarum ad Provincialem.

De Morali & Politica Iesuitarum Disciplina. Cur Jesuitarum potiùs, quàm Theologorum alterius Ordinis? Quid enim de hoc argumento Jesuitæ scripserunt, quod aliis acceptum non referant? Sed cur Jansenium omisisti, cujus hæresis impune vocet? Cur Arnaldū, cujus causam agit, ac errores liberè prædicat? An illa, quæ habet de gratia sufficiente, quam explodit; deque illa, quæ ad non peccandum, imminente periculo, necessaria est, quam sæpè ac sæpiùs deesse fatetur; de proxima ad agendum potentia, quam risu & sibilis excipit; de inculpata ignorantia, quam culpa non liberare contendit, de authoritate Rom. Pontificis errare nescia, quam non agnoscit; an hæc, inquam, aliaque id genus ad Theologiam non pertinent? Cur ergo *Moralis* duntaxat mentionem feceris?

Nomen tuum deinde subnectis, si tamen alicujus nomen est: *A Willelmo*, inquis, *Wendrockio Salisburgensi Theologo, è Gallica in Latinam linguam translatæ & Theologicis notis illustratæ.* Fingamus, demus esse nomen tuum, nec enim de nomine tecum disputo; licèt hoc disputationis genus tibi tuisque Bajanis familiare sit, quos passim asseris, in causa quinquè Propositionum, sacro tactarum fulmine, de nomine duntaxat & vocibus cum Catholicis disputare, de re verò ipsa cum iisdem convenire. Sic in Nominalium sectam adscriptus, sub Okami Principis hujus sectæ auspiciis, contra Romanum Pontificem alacriùs pugnabis. Nomen assumis Teutonicum, quod in germanum Batavi sectarii asseclam, haud prorsus ineptè quadrat: Theologi Salisburgensis lauream larvæ loco adhibes; sed lauro fictitiâ tectum grunnitus prodit, & hæc laurus fulmen non arcet. Litteras illas Montaltii latinitate donasti, quamvis alioquin ex Catholica Republica proscriptas. Theologicis notis & affictis elogiis illustrasti, quantumvis Decreto Pontificio, æternis tenebris addictas, & nigro thyra notatas. *Theologicas notas* scribis: Pseudologicas, Heterologicas scribere debuisti; *Quibus*, inquis, *tum Iesuitarum adversùs Montaltiū crimmationes repelluntur, tū præcipua Theologiæ Moralis capita, à novorum Casuistarum corruptelis vindicantur.* Montaltii crimina melius dixisses; quàm

---

quinque Propositionibus per Constitutiones Innocentii Prædecessoris, & Sanctitatis suæ damnata, eorumve quomodolibet approbatur, vel defenditur, aut quomodolibet approbatur, vel defenderint, aut quomodolibet approbatur, vel defenderint, tam impressos, quàm imprimendos quocumque idiomate, vel quomodolibet etiam in scriptis exprimatur, vel in futurum evulgandos, Sanctitas sua omnino damnat, & prohibet, ac damnatos, & prohibitos esse voluit, mandans, ut nemo cujuscumque status, gradus, & conditionis existat, etiam speciali, seu specialissimâ notâ dignus, libros prædictos, aut aliquem eorumdem ad se retinere, legere, aut imprimere, aut imprimi curare audeat, sub pœnis, & censuris contra hujusmodi delinquentes statutis, sed statim quicumque illos habent, vel in futurum quandocumque habebunt, locorum Ordinariis, seu Inquisitoribus sub illorum pœnis exhibere teneantur.

Insuper cùm hac occasione, & prætextu in lucem prodeant plures libri, continentes & tractantes materiam de auxiliis, nullâ prorsùs petitâ, vel obtentâ licentiâ, ab hac sacra Congregatione, contra formam Decretorum Pauli V. & Urbani VIII. prædecessorum suorum, quæ quatenùs opus sit, Sanctitas sua denuò confirmat, innovat, & inviolabiliter observari mandat, sub censuris & pœnis in eisdem contentis) ideò illos iterando, dictos libros editos, & in futurum quomodolibet edendos, absque eo, quòd fiat de illis specialis mentio, ipso facto, & absque alia declaratione reprehensibilis prohibitis haberi voluit, & decrevit.

Ioannes Lupus, sanctæ Romanæ & universalis Inquisitionis Not.

Anno à Nativitate D. N. JESU CHRISTI millesimo sexcentesimo quinquagesimo septimo, Indictione decima, die verò decimaquinta mensis Septembris, Pontificatus Sanctiss. in Christo Patris, & D. N. D. Alexandri, divina providentia Papæ VII. Anno ejus tertio, supradictum Decretum affixum, & publicatum fuit ad Valvas Basilicarum S. Joan. Laterani. & S. Petri de Urbe, nec non ad Valvas Palat. Inquisitionis, Cancellariæ Apostolicæ, ac in Acie Campi Floræ, ut moris est, per me Hieronymum Mascellam, ejusdem Sanctiss. D. N. Papæ, & Sanctissimæ Inquisitionis Cursorem.

Hactenùs, ut rogaveram, perlectis, quid censes Willelmum assentiris? nonne utraque Approbatio placet? Imò forte tertia accederet. *Nam intelligo librum tuum, uti cum apologia Theologorum Moralium, jam pridem S. Sedis Tribunal fabricatum esse. Nullus dubito, quin Tuus in Catalogum librorum prohibitorū referendus sit: fortè etiam alter, quòd Nomenclatorem Auctoris, nec non sine Approbatione Superiorum prodierit. Si quid præterea in eo damnetur, satis scio fore, ut damnetur, cæterique veré Catholici, eâ, quâ par est, animadversione, statim annuant. At si nihil prorsus in eo singillatim notetur, sed prohibeatur generatim: nemo sapiens negabit, eo duntaxat nomine prohibitum fuisse, quòd contra regulas Concilio Tridentino præscriptas editus sit. Sed jam nimis, ut destinato operi manum admoveam.*

quàm Jesuitarum criminationes; quem scilicet multorum criminum reum esse constat. Quòd Theologiam Moralem vindicandam suscipias (evertendam ac destruendam dicere debueras) tibi tuíq; similibus probè consulis; cùm illa tuos tuorumque mores non ferat: Hostem aggrederis, quam Judicem habere times: Theologis Moralibus, quos Casuistas vocas, morum corruptelam, per nefandam calumniam prudens affingis; ut vel inde eorum auctoritatem eleves (eò enim spectas) qui damnata Jansenii dogmata, fœtida Aurelii placita, proscripta Baji pronunciata, confixaque Arnaldi commenta, in doctrina morum & fidei, censuris suis notarunt. Editionis etiam locus mendo non caret; *Coloniæ*, inquis, *apud Nicolaum Schouten*. Scribe Coloniæ Batavorum, scilicet Amsterodami. Patriarchæ vestri Jansenii patrium solum vobis placet. Titulum igitur sic emendatum lege.

Ludovici Montaltii insignis sycophantæ, & primarii Portus regalis scribæ famosæ Litteræ ad Provincialem, pro causa Jansenii exaratæ, & à Willelmo Wendrockio, ejusdem furfuris homine, Jansenianæ Pseudologiæ Baccalaureo, latinitate donatæ, & virulenta notarum eluvie fœdatæ, in quibus Jesuitis atroces calumniæ affinguntur, Jansenii errores propugnantur, Apostolicæ Constitutiones eluduntur, Catholica dogmata destruuntur, & adstruuntur hæretica, Amsterodami apud heterodoxos fœderatos.

PRÆLOQUIUM

LIBRI.

LEctorem Catholicum statim initio compellas: dic, sodes, acatholicum. Hîc tuum, non præli errorem agnosco: Loquela tua te prodit: nec enim Catholicos hic modus agendi decet, quorum (ut ais) *utilitati*, dic amabò, offensioni, quam scandalum vocant, famosas illas, seu fumosas (nempe siniſtrum fulmen fumum obduxit) litteras dicasti: quarum *atticum nitorem, pretium, eloquentiam nominis & famæ celebritatem, splendorem, ornatum, lepores, temperamentum*, tam impensè, ac putidè verbis exaggeras, ut conductus laudator esse videaris. Hac in parte, sapientes viri, ut mitissimè loquar, tuam prudentiam & modestiam desiderarunt. Haud aliter mutuò muli scabunt; ignosce, tecum ago familiariùs. Et verò mirum plerisque accidit, quòd religioni minimè duxeris, libellos famosos tam multis scatentes erroribus, Pontificio Decreto damnatos, ex fumanti busto * per fraudem eductos, in aspectum lucemque hominum reducere, & effusis laudibus cumulare. Crede mihi, dum in cælum Montaltium efferre visus es, insano illum præconiorum ponderi penitùs imparem obruisti.

Quod verò ad illos spectat, qui Montaltii nugas egregiè refutarunt, & ab eo affictas diluerunt calumnias: miselloſ:ta deprimis, ut alter, saltem te judice, *ingratas, velut anser inter olores, naïas intercinat; immanis* alter & truculentus, spumanti ore, turpe classicum intonet: sed hic insanus nobilissimis Parochis, ad quos ex officio spectat, in furorem à dæmone actos, solitis exorcismis curare; ille verò ignavus Thersites famoso Jansenianarum partium Achilli meritas pœnas dedit, & vilis victrice manu hostia cecidit. Hæc in utrumque paulò intemperantiùs Jansenianos tuos illi haud leviter pupugerant: probrisque convitiis doloris sensum demulcere, ac lenire conatus es. Subiratis hominibus aliquid condonandis, sed quantumvis fremas & ringas, hic Anser Romano Capitolio cecinit, & clangore suo Vaticani Jovis fulmina elicuit, quibus larvati oloris caput perculsum meritò conflagravit. Ignavum tamen, tardum, segnemque hebetem vocas. At bilem Montaltio & stomachum movit; ad propriam defensionem iniquum aggressorem adegit: à ludicris ad seria, à jocis, ad mimicarum quæ faces, & irarum tædas, segnis ille actipudus homuncio, Achillem, Herculem vestrum traduxit. Quid reisit, ingenuè dicam: vinci puduit & cedere causâ: probra & maledicta inustæ Montaltiotæ, turpi cicatrici turpius emplastrum obduxit. Si opus esset, facilè reponerem, nec sine fœnore; neque id singularis est industriæ. Quid enim facilius, quàm jactare probra? at effusa profusaque illa convitia num te feriunt: & inusta cauterio Apostolico non aspersis elogiis, quibus paulò liberaliùs indulgent nunquam eluetur.

Quod alterum attinet, ad Ecclesiæ tribunal evocatis. Cujus porrò Ecclesiæ? an Romanæ? minimè gentium. Nec enim vindicem habere speras, quem justum Judicem hactenus sensisti: nempe illa Sionii, Sancygirani, Arnaldi, Montaltii errores contrit, sed conventiculum illud octo Parochorum subscriptorum (cui haud dubiè divinus Spiritus non præfuit, utinam humanus saltem præfuisset!) Ecclesiæ loco habes. Hinc sub præloquii finem, nonnulla te, ex Parochorum scriptis excerpta, in tua Commentaria derivasse, ingenuè mones. Cæterùm, inquis, *pariter ab Jesuitis vocula* contra Montaltium illicò *suppressa & suffocata* fuerunt, criminationes retusæ, diutæ criminæ. Hîc reverà thrasonem agis. Sed factis, non dictis standum est. Pelagii crimen vobis impositum, quòd scilicet hæreticorum loca & argumenta contra Jesuitas adhiberetis, repulsum est, inquis, in nuperis epistolæ quintæ præambulis. Huc volo te, Willelme. Nemini enim dubium est, quin Jansenius veterum hæreticorum compilarit, eamque rerum & locorum sylvam corraserit, qua deindè insana Volumina conferfit: cujus plenissimam fidem Ricardus Theologus toti Orbi Christiano fecit. Accedit, quòd libellum famosus, quem Theologiam Moralem Jesuitarum, nescio quis de grege inscripsit, ex centonibus Molinæi compactus fuit: ut vulgato scripto, adductis, collatisque locis, demonstratum est.

Quod demùm ad abigendam *affictæ*, ut ais, *horrisonæ formidinem*, & *inanes*, ut vocas, *terriculum*, 17. & 18. Epistolas accersis; imprudentissimè facis, mi homo: cum ex iis potissimùm litteris, Montaltii errores excerpti fuerint, & impius adversùs Sedem Apostolicam fuit detectus. Falleris etiam Willelme, falleris, cùm merè asseris 18 Epistolam ab adversariis improbatam non fuisse. Immò illa præ cæteris improbata, & ad sanctam Sedem delata, cùm Rom. Pontificis auctoritatem, pro definiendis controversiis, in doctrina morum & fidei, ex professo, ut ajunt, impugnaret; quæ semel eversâ, tota res Catholica statim corrueret. Cæteris autem illud emenda, quòd Jansenianæ hæresim *fictitiam* vocas, ne Pontificiæ Bullæ chimeras petant: item quòd dicis, Montakium has Latinas Epistolas ad se transmissas, emendasse & approbasse, quamvis longè pejores sint Gallicis, quæ à Romano Pontifice damnatæ fuerunt. Montaltio malè consulis, quem testaris hæreticorum more approbare, quod Roma damnat. Sed de præloquio satis: ad eam quæ proximè sequitur, admonitionem, gradum facio.

ADMONI-

* Aquis Sextiis, Parlamenti decreto, Montaltii litteræ, in area publica, tortoris manu, ultricibus flammis traditæ fuerunt. Anno 1657. die 9 Februar.

ADMONITIO
AD LECTOREM.

Deo nonnullis te monitum velim, *Willelme*, quæ ad monitionem tua ad lectorem, imprudens peccasti. Hoc loco Montaltii literas in compendium & brevem summam redigis, ut ejus crimina, calumnia, errores sub unum aspectum cadant, & summa dumtaxat capita delibas. Primis quidem, inquis, Sorbonica contentio in nostri Articulum, breviter explicatur: tum gemina quæstio, scilicet & facti expenditur: gratia sufficiens proxima ad agendum potentia proscribitur, Sorbona per jocum traducitur: Schola Thomistarum: tum libertatem suffragiorum in eo conventu, & novam comitiorum formam insimulasse miserè deploras: ac proinde optimi quosque defensores (Jansenianos intelligis) è comitiis exclusos, & irrita, quæ agerentur, fore denunciata: Sorbonam demum vacuam Molinistis relictam. Subjiciunt quæso imponere statuisti? an Medis aut Tartaris? recte, nempè hi quid rei sit, quorum alioquin tuas theses ludibrio exponeres. Ita omnia sese habent; antiqua forma servata, & modus concludendi tumultibus, quos Jansenistæ excitarunt, mirata adhibitus. Sic fortè Sorbonæ Censuram omnis Arnaldi doctrinam, & latum contra eos decretum qui Censuræ subscribere recusarent, delatas Sorbonam vacuam dicis; licèt major & potior Doctorum pars doctrinæ Catholicæ partes sequatur: & hos Molinistas vocas. Quid ad me? inquiunt.

Ego sanè non possum, cur accepti recens à Sorbona beneficii penitus immemor, eandem Sorbonam atrocissimis verborum aculeis immisericordi-ter confodias, gratias immortales mortalium ingratissimè debueras, pro edita contra immanem illam (ita enim vocas) & furiosum Apologistam severa, probris tamen & maledictis eam fœdissimis insectandis. Tam ingrati animi labem quis ferat? quis Jansenianarum partium homo admittat? Ita cum Decreti Pontificii, quo literæ vestræ damnarantur, nonnulli ex temperantioribus in prædicationis mentionem fieri postularent; illicò *De Bonis* ille Parochus, unusque ex Ogdoade Sapientum, familiaris vester *intercessit*, ac ne id quidem obtinuit. Hæc aliaque id genus tibi non potuerunt. Cur igitur Sorbonam lacessis? quæ tuos immortali beneficio sibi obstrictos Apostolico fulgure percussos recreavit, fabulam in historiam mutavit. Gratulari debueras: & probra in hoc tuam prudentiam & gratum animum testari.

Ridiculum illum scribendi modum, quem Sorbonæ adhibuit, non modò approbas, sed valde laudas: insulsum illius dialogum describis & ludis, in quo ficticium illum Jesuitam loquentem introducit. Fabulam dedit Montaltius: personatum eum esse oportuit: insignem scurram & histrionem decet. Sed animum minimè advertis, ubi egregiè tibi contradicas; simplicem illum Jesuitam, stolidum & tantùm non pecudem initiò dicis: quis enim ludum illum tuum & artem, etiam hominum simplicissimus non intelligeret? tum deinde callidam illam tationem vocas, quâ cum sociis utitur ad insinuanda hominibus Societatis dogmata. Nisi hæc sibi invicem repugnent, nusquam erit repugnantia. Præterea totam moralem disciplinam ab eo descriptam & explicatam esse, non semel repetis, qui vix quinque, aut sex quæstiones attigerat: universam morum doctrinam ab eo exhaustam fuisse dicis, qui vix aliquot summa capita delibarat. Vel hanc rem imperitus non capis, vel potiùs per insignem malitiam ita exaggeras.

Tum elevas Jesuitarum scripta contra Montaltium; *imbelles adversarios* vocas: *Annatum* præ cæteris appellas, auctorem illum totâ Europâ celebertimum, *& infirmissimam ejus scriptionem*, quam *Bonam Jansenistarum fidem* inscripsit, ita de primis, ut luce indigna esse videatur. At siste parumper, mi homo; vix ad ea, quæ scribis, animum advertis. Annatus corrupta à Montaltio aliquot auctorum loca protulit, & fideliter exscripsit. Quæstio facti est. Annatus profert & confert depravata loca: ad pœnam libri, ut vulgò ajunt. Unum tamen, ne quid dissimulem, Annatus peccavit, scilicet in fronte Libelli, quem bonam, ut dixi, Jansenistarum fidem inscripsit, per ironiam quidem; longè tamen meliùs dixisset pessimam, corruptam, damnatam, vel uno verbo cæteris pari, *Jansenianam*. Sic aperto Marte cum tenebrionibus agendum, qui pugnant ex tenebris & latebris; & satis tutos se putant, si tectos.

At mi homo, mendacem, ut ajunt, memorem esse oportet. In præmisso Præloquio ut jam antè notavi, dixeras, in hisce Literis res morales tantummodò discuti: & hic ultrò fateris, primam Epistolam esse de proxima ad agendum potentia, secundam de gratia sufficiente, quartam de actuali ut vocant, tertiam de Arnaldi propositionibus confixis, duas postremas de hæresi & Romani Pontificis auctoritate, nisi hæc sint Theologica, quid, amabo, Theologicum est? Dixeras etiam paullò antè, hæc ad quinque Jansenii propositiones non pertinere. Erras Willelme, erras: nisi enim adsit illud *posse* proximum, ut vocas, illa potestas implendi præceptum, quis neget esset impossibile? si nulla sit gratia sufficiens ab efficaci distincta, quis neget divinæ gratiæ nunquam resisti? si demùm illa, quam invincibilem & inculpatam vocant, ignorantia à peccato immunem non reddit, quis neget eum peccare, qui necessariò peccat? & hæc ad damnatas propositiones non pertinent? Immò in duabus postremis Epistolis, Constitutionis Apostolicæ vim & robur eludere Montaltius, frustra licèt, conatur; & hæc ad Bullam non spectant? Ad ea, quæ blateras contra Jesuitarum scripta, nihil repono: ut major tibi fides habeatur, ea, ut jam ante addixi, propediem ad te mittam: non exscripta, sed typis mandata, & latinitate donata: ut saltem *imbelles & victi*, Jansenii triumphum adornent. Quæ deinde delibas de opinione probabili, de calumnia, de Homicidio, de Caramuele, infra suo loco discutiam; hæc enim ad nauseam, pro more, centies repetis.

Omittere tamen debueras Montaltii elogium, cujus *eruditionem, doctrinam, zelum, prudentiam, religionem, fidem* in cælum evexisti. Qui tuis dictis fidem habeat, extra Jansenii gregem, nisi conducas, haud invenies: impium enim scurram, qui sacra prophanis miscuit, germanæ Theologiæ ignarum, maledicum impostorem, insignem sycophantam, compertum hæreticum, Sanctæ Sedi exosum caput, tot ac tanti laudibus ornasse, non modò imprudentiæ, sed extremæ imprudentiæ fuit. Quæ citas ex Rothomagensi

Epistola, non faciunt fidem: ut Calvinum defendas, Lutherum accersis: calumniam probas nova calumnia, & Montaltio similem Patronum conducis; fallor, eundem Montaltium: nec enim gutta guttæ similior: ex eadem Portus-regalis officina hæc Epistola, immò & alia Parochorum scripta prodiere, ut vel ex stylo constat. Quod certè si neges, aliòs quoque testes producam. Sed hæc de re, nemo prudens, aut sciens dubitat.

Quis porrò modò sit rerum status, non aperis, sed dissimulas. Nempè illa Parochorum scripta, quæ impensè laudas, & in tuos usus convertis, ad sanctam Sedem delata fuerunt; non Archiepiscopi Senonensis, vel Convenarum Episcopi, aut Bellovacensis, sed Petri & Christi: ut de innumeris, quibus scatent, erroribus judicium ferat. Mechliniensem appellare non debueras; quid fæces versare juvat? omnes Jansenianæ doctrinæ Patronos effictim amas & laudas.

Minus tamen ferendum, quod dicis, Litteras illas Ecclesiæ salutares fuisse; idque dubio procul, inquis, fortè ut illa suorum fulminum vim probaret. Sic Calvinus, Lutherus, Jansenius Ecclesiæ salutares fuere: sic pestis & lues orbi salutares. Vis revelem mysterium? Nonnulli Parochi, non divinæ gloriæ zelo, sed proprii commodi & lucri studio ducti, ut fideles, præsertim locupletiores à Jesuitis abstraherent, sibique devincirent, Jesuitarum doctrinam mille infectam erroribus & Evangelio contrariam esse publicarunt; ut populis horrorem incuterent; & cum ipsi, nec cultiore sint doctrina, nec majore sanctimonia, potestatem decidendi controversias in doctrina morum & fidei, jure quodam successionis hæreditario, sibi arrogarunt. Quod quàm erroneum sit, omnes Catholici tenent. Sed tandem ad tuas notas accedo: nec enim Epistolarum errores castigandos suscepi, quod jam alii egregiè præstiterunt: notas duntaxat in notas scribam.

In primam Epistolam.

NOTA I.

PErridiculum est, quæ discant, omnibus mortalibus ignarum præcipere. Sic malim te risu & sibilis, quàm severiore modo excipere: malim te ignorantiæ, quàm malitiæ insimulare; quanquam utriusque partes egregiè sustines. Censuram Sorbonicam, Scholam Thomisticam, proximam illam agendi potestatem, *posse proximum*, ut vocas, pleno buccarum rictu, altoque cachinno, cum tuo Montaltio irrides; (a) vel inde ridiculus, quod de re tam seria, tam stultè rideas. Jesuitas & Thomistas ab re inter se committis. At utrique in hac parte, cum aliis omnibus Catholicis probè conveniunt. Dividis, ut regnes: jurgia feminas, ut in Catholicorum discordiis Jansenianæ hæresis altas radices agat. Sed frustrà oculatis & piis hominibus apertas insidias struis. In hoc, ut dixi, utrique conveniunt, quod quis, dum peccat, proximam non peccandi potestatem, seu proximum *posse* habeat: utriq; oppositum, Arnaldi scilicet, errorem damnant. Arnaldus porrò non dixerat, ut sincerè, tuo more, narras, D. Petro gratiam efficacem defuisse: quis enim hoc neget? sed gratiam necessariam, ad hoc ut posset non peccare, si vellet; quod reverà omnes Catholici negant, & adducta Patrum loca, Catholicè, ut par est, explicant.

(a) *Pag.* 10.

Nec Jesuitæ à Thomistis dissentiunt, quo hi volunt, gratiam seu virtutem illam interiorem, *nunquam in actum prodire, nisi efficax sit*: quis Theologorum, quis mortalium hoc neget? seu quod illi proximam agendi potestatem homini adstruant, eum hic libere agere omittit. In hoc, utrique conveniunt, *non errorius*, ut dicis, sed re ipsa, ut damnatum errorem fugiant. Nisi enim proximum *posse* adsit ad non peccandum, Deique præceptis obtemperandum, haud debiè illa præcepta sunt impossibilia. Sed hic error solemni tactus anathemate jacet. *Commentum* igitur non fuit, quod scurra tuus, quem *festivum* Scriptorem appellas irrideat; sed dogma Catholicum, quod heterodoxi duntaxat rejiciunt. Neque hæc vox *barbara* sunt, & *nova*, ut dicis, sed omnino appellata vestras & aliorum hæreticorum fraudes & fallacias Catholici Scriptores exagitent. Nec desunt inde rem, Patrum & Conciliorum loca: tu vide quæso. Auctores, qui contra Jansenium scripserunt, eorum egregiæ lucubrationes, ut gratissimam Catholicæ doctrinæ lucem attulerunt, ita æternas etiam Jansenio tenebras offuderunt. (b) Perstringis denique pudicò sarcasmo, tum Sorbonam, tum pontificis proximæ *fabulam*, sic enim vocas. Sorbonam viderit, quæ cum multos domesticos habeat, inneos defensores non postulat. *Fabulam* verò illam inter fidei dogmata repositam ægrè, immò ægerrimè tulisti: Arnaldi quoque placita damnata, non modò à Sorbona (cujus censuram eo iccirco contemnis, quo vir prudens habere debet) sed ab ipsa Ecclesia. Et hæc dissimulas? Nec Annati gratiquam datum est. Extat extabitque in posterum Decretum Apostolicum, & immortalis Arnaldi & Montaltii infamia. Errores utriusque uno eodemque Decreto configi, par erat; qui communi omnique sensu, & unanimi voluntatum consensione fuerant publicati. Quod demum subnectis, non multò post, *apud Patres Oratorii, eandem Arnaldi doctrinam palam defensam fuisse*; quid ad me? quid ad Jesuitas? nemo nescit, Jansenianis partibus plurimos eosque ferè hominum genere addictos esse; quo animo & fine, Deus scit. Sed est, quod nobilissimæ & doctissimæ familiæ hanc notam sibi à te inustam, vindicandam ultrò relinquam.

(b) *Pag.* 11.

NOTA II.

REverendum Patrem *Nicolai* per summam impudentiam hoc loco fugillas: quem à Thomistarum *doctrina desciviisse* perindè asseris, ac si apud omnes constaret: eumque *transfugam & prostratum Molinistam* vocas, qui *Nænias* in D. Thomam, non *Commentaria* scribat, ac proinde *melius & confidentius taceat*. Ita Willelme doctissimum virum, Sorbonæ & sui Ordinis decus excipis? sed cur illi adeò hostiliter ac ferociter succenses? non est profectò, quod dicam: cum jam apud omnes in confesso sit. Semper fuit Jansenii, Arnaldi, Sancyrani, Montani semper fuit Jansenii, Arnaldi, Sancyrani, Montanus semper fuit Jansenii, Arnaldi, Sancyrani, Montanus non acerrimus expugnator. Non alia fuit ratio illum vestri causa. Sed Vir de Ecclesia, de Sorbona, de ordine suo benè meritus, alienis armis non indiget, ut in te tuique similes animadvertat. Adillum igitur te remitto.

NOTA III.

LArvam ponis sensim sine sensu, Moyniam Doctorem Sorbonicum raptim adortus, eum à Collegio

Richelio, in Cornelium Jansenium, *quem tamen non negat, ut nec Augustinum*, incitatum fuisse narras: nempe de duplici gratia, orandi scilicet atque agendi eumdem adducis, ac illam sufficientem duntaxat, hanc verò semper efficacem ais asseruisse: tum liberè procaces, *Moynii, Corneti, Haberti, Halerii æmulationes* Arnaldum, & *Pedagogicas cupiditates*, illarum commentorum fontem esse: ac mirari, te dicis, *Procerum tantum errorem*, qui se his dissensionibus interponunt, quibus divinæ summa fidei ageretur. Relego tua verba. Ilin te Cardinalis Richelii memoria, qui Sangermanum restrum, ne nova & impia dogmata spargeret, tot annos in vinculis habuit. Illam verò, quam Moynio affingis sententiam, vel non capis, vel captas difficultas. Nemo enim neget, quin tum ad orandum, tum ad bene agendum, divina gratia nobis opus sit: sed quod orandi gratia sit duntaxat sufficiens, quis, amabo, dicat? quis capiat? quando enim illius impulsu oratur, haud dubiè efficax est, cum suum effectum sortitur. Ubi autem oratum est, quis nescit novam gratiam agendum, ad non peccandum, ad præceptum implendum necessariam esse; quam tamen semper etiam nemo dicat, qui doctus sit & Catholicus: cum eidem sæpè ac sæpiùs resistatur. Quod subnectis, de prædictorum Doctorum æmulatione in Arnaldum animata est: à verò tua conjectura longè aberras: nimirum pia & docta hominibus, in tuo Arnaldo, præsertim duplicuit. Sed quo tandem œstro percommoveantur, scilicet Ecclesiasticos, Episcopos, & Romanum Pontificem furis? quibus erroribus, ignoro. Id quod pejus est, in re tam seria, tantique momenti, jocum & ludendi libidinem affingis. Erit aliquando, qui os illud tuum infrunitum, & stylum effrænatiget.

NOTA IV.

Hic novos Thomistas in tuas partes trahere videris: Agnoventu, mox dicam. Gratiam, inquis, efficacem metaphysicam tuentur, & quandam aliam admittunt, quæ sufficientem vocant, cui tamen sine efficaci nunquam mentitur: tum addis, vocabulum illud gratiæ sufficientis vix apud *antiquos reperiri*: Moynium denique *distinctiones* irridet (*a*). Quod novos Thomistas antiquoribus discernis, doctis illis hominibus invisos est, qui à D. Thoma discedere videri nolunt. Bene homo, Jansenianam causam tibi creditam propugnas, eique partibus Jesuitarum, quos Thomistis præconciliasti. Quis enim Jesuitas inter gratiam efficacem non admittat? Quis sufficientem, per se solam ad actum prodire unquam concedat? quod Thomistarum in parte attribuis, Jesuitæ omnes tenent. O te felicem & industrium conciliatorem! qui litem hanc inter pios, quam vel ipsi Rom. Pontifices Clemens VIII. & Paulus V. componere olim frustrà tentarunt. Fateor tamen, gratiæ *sufficientis* apud Antiquos non reperiri, qui reperiant. Tu vide sis auctores, qui id ex professo scripsêre. Imm& D. Thomas 1.2. qu. 109. art. 2. ad 2. *auxilii sufficientis* expressam mentionem facit. Moynii distinctiones explodis, quia illas non capis. Mirabile est quorundam hominum ingenium, quia sibi obscurum est, ea, quæ ipsi nesciunt, despicari: sed ignorantiam suam palam faciunt, dum eam hac arte operire conantur.

(a) Pag. 18.

In secundam Epistolam.

NOTA I.

Hic gratiam sufficientem explodis, novum *Molinistarum inventum*, *meram Vocem*, præterea que nihil, titulum sinere, larvam & umbram: (*b*) subjungere poteras cum Jansenio, monstrum & chimæram; cum Petro Martyre, humanum commentum, & Pelagianum perfugium. Hæc est illa gratia ab omnibus Catholicis admissa; ab hæreticis duntaxat negata, quos Ducem in hoc Calvinum secutos esse, Duvallius Doctor Sorbonicus docet tom. 1. tract. de grat. quæst. 5. art. 1. Vis autem à Molinistis eam gratiam sufficientem adstrui, quæ suum aliquando effectum sortiatur. O gravem, ô insignem Theologum!

Tum in Thomistas, qui hanc gratiam approbant, ac potissimùm in Patrem Nicolai, ejusque *familiam* stylum exeris; quod ii, neglecta ordinis sui doctrina, junita cum Jesuitis conjuratione, à S. Thomæ placitis desciverint. Id unum præsertim eniti videris, ut Thomistas concites adversùs Jesuitas, sed ut in nonnullis ab iis dissentiunt, ita cum iis in damnandis vestris erroribus probè consentiunt. Crede mihi Willelme, Thomistæ gratiam sufficientem admittunt, quæ proximam agendi conferat potestatem, eo scilicet momento quo quis agere tenetur. Si tecum mihi disputandum esset, proferrem tabulas, auctores adducerem in schola Thomistica facile principes, quales sunt Didac. Alvarez disp. 71. de auxil. num. 2. Cabrera in 3. part. quæst. 18. art. 4. memb. 1. Cumel, Ledesma, Cabezudo, &c. consule opusculum de hoc argumento, accuratè ab Annato amico vestro, & summa fide elaboratum.

Præterea Jesuitæ admittunt quidem gratiam sufficientem, non tamen eam, quæ *aliquando suum effectum sortiatur*, ut per supinam ignorantiam affirmas, quis enim vel rudis tyro ignoret, sufficientem gratiam illam esse, quæ suum effectum habere potest; nunquam tamen habet; efficacem verò, quæ potest non habere, at semper habet? Tu magister es, Dux gregis ipse Caper, & hæc ignoras? quòd autem illam gratiam sufficientem nobis obtrudas, quæ actus imperfectos excitat, turpiùs erras; cùm illa pro iis actibus revera efficax sit. Sed ad alium perfectiorem spectat; inquies, ad quem tamen voluntatem flectere nequeat, ac proinde voluntas ad agendum satis instructa non sit, nec proximam & plenam habeat agendi potestatem. Illa igitur gratia sufficiens non est. Si mihi tecum res esset, facilè demonstratu foret, dari gratiam sufficientem, consule auctores, qui de hoc argumento scripserunt, Suarez, Ripaldam, Annatum, Stephanum Deschamps: non tamen sine magistro. In his enim, quamvis alioquin Theologus, saltem nomine tenus atque in speciem, satis rudem te probas.

Unum tamen breviter innuo, ex Constitutionibus Apostolicis contra Jansenium petitum. Cùm quis peccat, Deique violat præceptum, quod tamen sine divina gratia servare nequeat; vel eam gratiam habet, qua scilicet à peccato abstinere possit, vel eâ caret: si habet, & revera peccat; quis neget, illam merè sufficientem esse? si verò caret, igitur non peccare non potest. Igitur necessariò peccat: quod in tertia propositione damnatum est. Igitur servare præ-

(b) Pag. 12.

ceptum illi possibile non fuit : quod etiam in prima confixum , & inter hæretica dogmata reputatum. Videu' esse adhuc inter vos, qui, dum gratiam sufficientem explodunt, fulminatas Jansenii propositiones etiamnum defendunt ? Quod verò in doctissimam & religiosissimam Thomistarum familiam peccasti , quibus *græculam levitatem* , quæ graviores Theologos non decet, temerè aspergis, non impunè feres. Sed cum illi extraneo patrono ac defensore minimè indigeant ; stylum & calamum sustineo.

NOTA II.

ARenariam clepsydram adhibitam fuisse in consessu Sorbonico, (a) cui supremus Galliæ Cancellarius, jussu Regis Christianissimi præfuit, vehementer doles, & copiosè deploras. Sed res id fieri postulabat ; ut aliquis modus vestris declamationibus tragicis, invectionibus plusquam judicialibus, effugiis, nugis, solitisque tumultibus poneretur. Et hîc doctum, eruditum, litteratum agis. In hac quæstione juris, (nam quæstionem facti levissimam, & nullius momenti reputas) tota, inquis, explicanda erat traditio, innumeræ calumniæ redarguendæ, & cavillationes diluendæ : tandem *actum erat de Molinistis*, qui à Doctoribus Arnaldi defensoribus validissimè urgebantur , & maximâ testimoniorum copiâ *obruebantur*. Jo triumphe, Wendrocki! ô quàm egregiè, quam strenuè, quam thrasonicè ! Sed cur levissimam reputas quæstionem facti , quæ ad Romani Pontificis auctoritatem pertinet ? Fortè illius pondus non sentis : sub quo Jansenius, Arnaldus, Montaltius, aliique damnatæ memoriæ homines æternùm gemunt. Sed de hoc tecum infra ; quia centies repetis, & familiaris hæreticorum vox est. Quod verò ad quæstionem juris pertinet ; id duntaxat unum enixi estis, ut per tumultum , quod jam aliàs pro votis successerat, consessum dissolveretis, & inconditis clamoribus, quos lixis & calonibus , nunquam tamen Ecclesiasticis Doctoribus condonarem, judiciorum & suffragiorum ordinem confunderetis. Quod autem palmaris illa petulantia compressa sit , & insolens audacia cohibita, ab re profectò doles. *Tanti res non fuit*, inquis. At nisi proxima illa non peccandi potestas adsit, necessariò peccatur. Sed hoc dictu hæreticum est. Quod demum subdis, de *formidabili* Molinistarum potentia apud Sorbonam, quibus facilè persuadeas, non invenies. Ridebit, credo, ipsa Sorbona.

(a) Pag. 23.

NOTA III.

ANtiquas & jam obductas cicatrices malitiosè refricas. Ut vel inde manifestè appareat, quanto Christianæ charitatis, sectæ hujus reformatæ homines, studio ducantur. Quid de illo, qui seminat discordias inter fratres, in sacro textu legamus, fortè meministi. Quod aliqui auctores fervore disputationis abrepti extra fines Christianæ moderationis tantulùm excurrant ; cui, amabo te, mirum accidat ? nonnulli Thomistæ Jesuitis Massilienssium hæresim, & hi vicissim illis Calvini errores affinxerunt : sed hinc inde doctissimis responsionibus, inustam notam expunxerunt. Utra pars melius, sub Judice lis est. Ut autem Thomistas vehementiùs commoveres ; exosum libellum , cui titulus, *Calvinismus religio bestiarum*, sub aspectum reduxisti. Quorsum verò hæc ? quis non videt , nisi & ipse bestia sit ? ut, crede mihi, Willelme Wendrocki, in censu abauctore illo instituto , ac in ea bestiarum religione Jansenius vester non postremum locum habuisset, si jam tum illius secta in lucem , vel potiùs in tenebras venisset : & fortè non levem mutandi tituli occasionem præbuisset ; sic ergo emenda, *Jansenismus religio bestiarum*.

Annati librum de scientia media , eodem animo & consilio appellas, ut adversùs illum auctorem de Ecclesia ac Theologia benè meritum , Thomistarum animos commoveas. Si veri & æquiamantes esses, ad ejusdem Annati libros diligenter evolvendos, te ac tuos amandarem : quorum lectione, si doctior , ita fortè aliquando Catholicus evaderes. Sed quid sus ad Minervam & porcus ad gemmas ? At cur, amabo , id vitii Jesuitis exprobras , qui Jansenio, Aurelio, & tuis Parochis, quos impensè laudas, familiare est , qui tot errores Jesuitis acteris Theologis moralibus, perperam licèt , ingunt ? cur festucam in oculo fratris tui ferre nompotes, & trabem in tuo non vides ? (b) Subnectis denique, Ripaldam fateri tom. 2. disp. 113. sect. 9. num. 5 sexaginta Molinæ propositiones Romæ in Congregatione de auxiliis fuisse damnatas. Sed nug. Quandoquidem Ripaldam laudas , eodem jure stamus. Quid legis in eadem pagina ? *meras falsi impostoras & calumnias Molinæ afficias* ; perge & lege. Pontificio tamen decreto tibi parendum erat, quo, ne hujusmodi congregationum acta citentur , sit cautum est : sed te Romana decreta parum, aut nihil movent. Interea pro his consule Paulum Laurendum, Ripaldam, Petrum à sancto Josepho, & solutionem quæstionis Historicæ apud Annatum, in qua multa disces , quæ in arte spargendi festivos jocos tuum Montaltium docere possis.

(b) Pag. 24.

In tertiam Epistolam.

NOTA I.

CEnsuræ Sorbonicæ, quam *Molinisticam* perperam vocas, (c) tum *iniquitatem*, tum *insolentiam*, his notis accusas. Sic damnatus reus de judice & lata sententia conqueri solet Iræ vestræ, ac immanitati rerum vestrarum, quæ tunc fuit, de seperationi aliqua condonandum. Res ista vos altè pupugit. Durum esset, silentium imponere, ac solitum lamentationis fugium intercludere. Arnaldo factionis vestræ, atque Jansenianæ sectæ coryphæo turpissimam notam inuri, selectum doctorum vestrorum manipulum exauctorari, arque uti membra Sorbonæ putridæ aspestifera rescindi, acutissimi sanè doloris fuit. Nunquis ignem & cauterium, quis ferrum & novacula non sentiat ? mirum tamen nonnullis accidit, quod censuram illam *Molinisticam* appelles ; nisi forte, quos vos in pistrinum, ad molam asinariam detrusit.

Mox ad Jesuitas orationem convertis, quorum quot exercitationes , tum pias, tum gymnasticas litterarias pro more carpis : Catechismum scilicet, quem in superbo D. Ludovici templo diebus festis Lutetiæ Parisiorũ habere consueverunt ; in quo pueros & puellas ad *maledicentiam & calumniam* inquis, *histrionica forma erudiunt*. Pios & familiares dialogos, histrionicos perperã vocas. Vis dicam illud, *nulla fides pietasq; viris* ? bonã vestram fidem Annatus probarit, pietatemq; ; quis fortè, qui pietatem laudet, Histrionicam, Mo-

(c) Pag. 33.

rabrum, Histricorum facilè Principi, & Imperatoribus relinquimus, ne in res vestras nos involare videamur. Quid tibi velis, mi Wendrocki, sat scio. Magnificum illud templum, non *populi extructum sportulis*, ad confirmandam Jesuitis invidiam garris, sed impensè, ad celebrandam Regis Christianissimi Ludovici XIII. beneficentia ædificatum, ac gentis selectæ concursum & frequentiam optimis illis Patribus invides: & nobiles quosque puellasque, quibus fides, pietas, & Christianæ virtutes cum lacte instillantur, de doctrina Catholicè erudiri, ægrè, immo ægerrimè ferre videris, Jansenianis juxta Catheciſmum vestrum à fide & politica damnatum infici erroribus, & mortiferum illidem porrigi venenum: quidquid secus fas, venenum & histrionale appellas.

Idem dico de pia illa & festiva supplicatione, si tamen aliqua fuit, Matiscone habita, in qua sufficiens signale triumphus, profligata Jansenii hæresi, qui eradicandam gratiam procul ablegarat, fuit exhibitus: idem dico de Claro-montano Dramate, in quo Jansenius, non Jansenius in orcum detrusus est, & eò ultro compulsus, unde priùs eruperat. Sed Jansenium pro Jansenismo accipis, & Patrem substituis in eodem locum. Dic mihi, Willelme, qua lege parentes proximitate teneantur? ego sanè gravissimam in hoc quoque Patriarchæ vestro à te illatam apud te queror. Quamquam fabulam in fabula fingis. Nihil enim quandò in Collegio Claro-montano exhibitum non fuit; nisi fortè librum, qui damnatus Indici inscribitur, damnatus inquam à Romano Pontifice, in tragœdiam, vel comœdiam tu & Montalcinum commutare voluistis.

Idem peccasti in Almanacho isto, (*a*) si enim tuum secum & cum tuo Montaltio vocare liceat, impudentiæ, vel minùs proprio vocabulo utar. In hoc tuum Jansenismum in Jansenium incautè conversa hoc autem inventum, non Jesuitarum, ut falsò effers, sed alterius fuit, quem facilè appellarem, si res postularet; at cujuscumque tandem sit, & quidquid ex ore tuo sanè lapidea visa est, non modò salsamentarium Illuris, ut dicis, verùm etiam sapientissimis hominum, quin & ipsis Summatibus; immò, velis nolis ipsum dicam, Innocentio decimo, Pontifici Maximo jucundissima fuit, cujus singulari jussu, imagine tua in ampliorem tabellam, auro & coloribus distinctam, non infœlici penicillo, ad perpetuam memoriam, traducta est. Impalluisti Willelme: Innocentii nomen te perculit. Sic fulmine tacti, tonitrua deinde timent. Neque ut narras, fabella fuit, sed vera historia. Quid enim vobis sacro anathemate sanctum rebabat, nisi, ut vel ejuratis erroribus, redirent cor quod sanè desiderari à nobis, sperari tamen non potuit, in tanta præsertim animorum obstinatione vel detracta larva, ad fœderatos Calvinistas tandem reciperetis; cùm iis communium errorum nexu jam arctè devincti essetis. Sed *magno* fabellarum Jesuitis *constitit*, edito scilicet carmine lugubri satyrico, quod exquisitarum laudum minio illitum, ad dignum reputas, *quod à Poëseos studiosis & tenebris* (malarum scilicet) *tractetur*. Insanum vere, ferinum, & monstrosus ille prostratæ factionis Typhon, mille unguibus & rostris horridus, vix natus, vix natus fuit: vix primam lucem aspexit, cum Deus Pontificio æternis tenebris addictus: & hunc tibi me laudas? hanc pestem adornas, quia Jesuitam putas? quid aliud reponerem? ad Decium Innocentii & librorum damnatorum centonem remitto, in quo alios etiam invenies; Jansenium scilicet, Arnaldum, Sancygiranum, Fromondum & reliquos, qui pro Jansenio scripserunt: quos istarum laudum participes facias, æquum videtur.

(*a*) Pag. 14.

In quartam Epistolam.

NOTA I.

HIc tandem raciocinari cœpisti, bone Willelme, & contra Jesuitas rationis usum adhibes, quem in iis huc usque ferre non poteras: (*b*) sed quam parum tuum ratiocinium, rationi & veritati consonet, breviter discutio. *Tota olim*, inquis, *& libera Sorbona, facultas Lovanienſis, Episcopi Galliæ*, Parochi Parisienses, Rothomagenses, &c. *Iesuiticam doctrinam, in Baunio censura sua notarunt*, quâ docet *nunquam ab eo peccari, qui peccatum esse nescit*: id est, à peccato immune esse, quod fit per ignorantiam invincibilem scilicet; nec quisquam est, qui aliam intelligat. Quid ergo mirum, inquis, si *Catholici* (scilicet Jansenistæ) *ignorantiam juris naturalis & Decalogi*, peccato non eximere, defendant? & in hanc rem, sugillas *furiosum* illum Apologistam, quem deinceps distinctionis gratia, secundum vocabo, vel alterum; & secundam Jansenii Apologiam laudas. Extendis præterea Baunii doctrinam ad omne ignorantiæ genus: tum *mollitiem* tuorum arguis, qui hanc Jesuiticam doctrinam *erroneam* appellant, quam *hæreticam* potiori jure appellare potuissent; cum fide constet, aliqua esse ignorantiæ peccata; (*c*) quod probas ex scripturis, ex Concilio Diospolitano, ex traditione; longum denique D. Bernardi locum adducis. hæc tui ratiocinii summa est.

Sed mi homo, totum hoc ratiocinium corruit, si quis vel uno verbo reponat, ignorantiam voluntariam & culpabilem, ut vocant à culpa non liberare; & hanc esse, quam scripturæ, concilia, traditio, Patres à peccato immunem esse negant. De invincibili nemo Catholicus neget: alioquin ex necessitate peccaretur, scilicet involuntaria: quod in tertia propositione damnatum est. Ad tua principia tuum ratiocinium reduco, scilicet, ad peccandi necessitatem, quam libertas ad merendum, & demerendum, ut vocant, officere non putas; quod scilicet necessarium cum voluntario aliquando conjunctum sit. Sed qui hoc dixerit, anathema, immo quod fit per ignorantiam invincibilem, voluntarium dici nequit: nec enim voluntas fertur in incognitum; nec volo admittere peccatum, quod ignoro; aut violare præceptum, quod nescio.

Quod autem Baunio affingis, calumnia est. Nempè ille de ignorantia, incogitantia, inconsiderantia invincibili duntaxat agit. Item inepte sugillas alterum Apologistam, quasi vobis imposuerit, ignorantiam invincibilem à Jansenianis *peccatum reputari*; cum ii tamen peccatum duntaxat esse reputent *quidquid flagitii per eam fit*. Pudeat te aperti mendacii: ad pœnam libri: cita locum, lege à pag. 23. ad pag. 39. ubi auctor doctè, fusè, acriter tuum Montaltium refutavit; eâ sanè verborum claritudine, quâ hujus erroris, qui apud vestros ultimo loco non est, tenebræ penitùs profligantur: & hoc te valde pupugit: quanquam alii multi, ut Annatus, Martinon, Petrus à S. Joseph, Marandæus hoc etiam munere peregregiè defuncti sunt. Porrò in hanc rem secundam Jansenii Apologiam laudas; librum scilicet Innocentii decretò, in confixorum album relatum.

(*b*) Pag. 46. (*c*) Pag. 47.

Vis demum dicam, quod res est? de ignorantia, ignorans ipse scripsisti: sed alios utique ignorantia, te tamen nullatenus excusat; cùm in te voluntaria, crassa, vel ut vocant, affectata sit. In hoc do manus ultrò, ac descendo in tuam sententiam: ignorantiam scilicet tuam à peccato, eoque gravissimo non liberare. Nullus Baunius, vel Caramuel, vel Diana, nullus Casuista, quamvis laxioris doctrinæ auctor, secus sentiet. Censura Sorbonica, cujus mentionem facis, nondum prodiit; neminem igitur ferit: Lovaniensis suspecta est, & fingit Chimæras, quas notet? Episcopi Galliæ præmissam doctrinam nunquam damnarunt; si forte Senonensem, Bellovacensem & Convenarum excipias; quorum in doctrina morum & fidei judicium etiam suspectum est. Sed hîc tuos non alterius errores adnoto.

NOTA II.

HOc paragrapho eundem (*a*) Apologistam impugnas, eò quod dixerit, impio non deesse *gratiam sufficientem, bonæ* scilicet *cogitationis, remorsus, desiderii, timoris, sed ea parum advertere*; Bellarmini locum de Grat. & lib. arb. lib. 2. cap. 6. statim opponis; tum juveniliter exultas contra hanc, inquis, *Iesuitismum ineptiam* & negas, id sufficere, ut homo à peccato abstinere queat: *intacta* igitur & inconcussa Augustinianorum, id est Jansenianorum *doctrina*, qui evidentissimè probant, Scripturæ & Patrum auctoritate, & compellata cujusque conscientia & experientia, *gratiam sufficientem peccantibus revera deesse*: (*b*) immò contrariam doctrinam *bonis gravem & molestam, peccantibus odiosam* esse contendis; atque adeò *Pelagianam*; cùm seclusis etiam conscientiæ morsibus, in solâ cognitione peccati, gratiam sufficientem collocet; præterquàm quòd hujusmodi morsus in quadam formidine positi esse dicuntur, quam idem Apologista pro vera gratia, qua peccata vitari possunt, obtrudit; quod ab Augustino, scilicet Iprensi, & gratiæ auctoribus, scilicet Jansenianis, centies explosum est.

Hîc tuam fidem, Willelme, religionem, rationem desidero. Non advertis, aliud esse, aliquid leviori cogitatione attingere; aliud maturè ponderare, & penitiùs inspicere. Primum illud percipitur quidem, at leviter & minùs perfectè: quid mirum ergo, si minùs afficit? alterum verò altiùs imprimitur & inculcatur: quid mirum, si vehementiùs excitet? Sic oculus leviori aspectu nonnunquam aliquid delibat; idem aliàs fixo intuitu aspicit & lustrat. At quis nescit, leviorem illam cogitationem esse ad instar fermenti cujusdam & seminis, ex quo, ejusdem gratiæ beneficio, majorem & perfectiorem homo elicere possit, si velit. Hæc longè fusiùs prosequerer, si rerum honestarum & sanæ doctrinæ patiens esses; ac penitùs demonstrarem, illam omnino gratiam sufficere, ad hoc, ut aliquis peccatum vitare queat. Accedit, quod timeo, ut rem hanc capias, quantumvis à me paulò fusiùs explicetur, quam ab Apologista clarissimè alioquin, ac nitidissimè descriptam capere non potuisti. Facesse igitur cum tuis nugis, quas ignorantiæ juxtà atque malitiæ attribuo. Bellarmini locus ad hanc rem non facit, nempe contra illos disputat, qui dicunt, Deum perpetuò pulsare ad ostium cordis, & peccatores vocare, sed eos non percipere. Dissimilem quæstionem agitas, neutrum adstruit Apologista: vult enim, instinctus illos percipi, sed leviter, & minùs perfectè; nec Baunius aliam attentionem, cogitationem, reflexionem ad peccatum exigit, nisi eam, quæ ignorantiam invincibilem expungit.

Moynium deinde perstringis: Herculi, qui dormit, Pygmæus barbam vellicas: sed clavam time. Doctrinam illam Jesuiticam (*c*) *bonis gravem & molestam, peccantibus odiosam* esse, tantum non juras, sed ne jurato quidem crederem: jurabis, scio, te fallere posse Deos. Præterea tuos illos bonos intelligis, & Portus-regalis pœnitentes: qui vel inde excusatos se volunt, dum ipsi peccant, quod gratia, ad hoc, ut possent non peccare, necessaria, illis defuerit: cum tamen illa, quam adeò improbes doctrina, nullum excusationi locum relinquat. Quid enim est quod peccator, quem patrati criminis arguo, pro sui defensione adducat? vix inquis, adverti animum ad legem divinam, ad pœnas inferorum, ad turpitudinem & malitiam actionis. Vix inquis: at saltem leviter hæc cogitatio cor & mentem tuam pulsavit. Ita est, inquis; levissimè tamen. Ex modico illo semine uberes fructus referre poteras: applicare animum, in tua potestate fuit, ejusdem divinæ gratiæ impulsu; & hoc nullatenus negas: quod reverà si fecisses & conatum, quem poteras, adhibuisses; dubio procul omni mortali peccasses.

Tecum ago Willelme, nec alium compello peccatorem. Quis enim gravius unquam peccare potuit? tot ac tantos errores effutis, tot calumnias effundis, tot probra spargis & convitia; mortiferum denique piis & doctis hominibus extremæ maledicentiæ virus aspergis: nullus Casuista tam gravia scelera excusat, nullus Confessarius dissimulat. Fateris ultrò, *peccantibus gratiam sufficientem deesse*, Sed hoc est hæreticum. Fateris, Augustinianorum esse doctrinam, sed damnatam: sat scio, quos intelligas. Timorem illum gehennæ, qui divina fide et revelatione nititur, veram gratiam esse negas, sufficientem scilicet, ad non peccandum: quod cum tuis Gratiæ, scilicet Calvinianæ, Doctoribus liberè effutis. Hoc etiam est hæreticum, scripturæ & Tridentino repugnans: breviùs respondere non possum. Pelagianismi notam eidem Apologistæ peperam inuris, eò quod cognitionem peccati detectam ex fide, alios que pios mortus divinitus inspectos, à morsu licèt conscientiæ distinctos, prosus sciente gratia acceperit: tu verò ipse eandem naviter incurris, qui negas hujusmodi motus & illustrationes, veram Christi gratiam esse. Verbo dicam, Willelme, eò spectas, ut nullam gratiam sufficientem esse velis; præter gratiam efficacem, insertis scilicet Calviniano, qui Jansenio consentit: quam semper in ore, in animo & corde nunquam habet, alioquin ejuratis erroribus, Catholicam doctrinam, quam vobis optima parens Ecclesia tot Constitutionibus Apostolicis, atque Decretis explicuit, & proposuit, ultro amplexi essetis. Annuis Willelme, cum tota reformatorum corona.

***

Notæ

(a) Pag. 48. (b) Pag. 49. & 50. (c) Pag. 50.

Notæ præambulæ in sequentes Epistolas.

NOTA I.

Vbi notis præambulis, generales quasdam Jesuitarum querimonias breviter proponis, atque refellis. *Cum enim inquis, quædam loca falsi arguis, quædam defendant; operæ pretium erit, deprimi eorum cavillationibus, obtritisque defensionibus eadem & doctrinam auctoris, scilicet Montalti, tam in omnibus integram quæ præstare.*

Quod ad fidem attinet & crimen falsi, ad Annatum remitto; qui fidelem tibi tuisque operam navavit, ubinamque, ut vestra fides omnibus pateret; cavillationes etiam vestras mirabiliter detexuit, atque detexit. Expecto, ut hujus fidei sanctitatem nonnullis apud Regio-portum editis confirmes. Doctrinæ integritas, scilicet damnatæ, unam dumtaxat approbationem postulat, ab inserto Alexandri VII. decreto petitam. Sed vide, ne tuus Montaltius dictæ fidei homo habeatur, Galli vocant *Foy douteuse*. Tu sanctam laudas: Annatus malam esse demonstrat: Annato auctori accuratissimo detrectare eadem non possum: tibi etiam amico & familiari meo eadem haberedebeo. Utrique aliquid dandum, interea quoque dubius hæreo; vestram fidem illam dubiam minime habiturus.

[a] Pag. 50.

NOTA II.

Vbi vetas, inquis, (a) Montaltii accusationes generali quadam exceptione depellere Jesuitæ quod sint, non alia suis Doctoribus objici causandum quam quæ Molinæus in suo libro Traditionum Romanarum, (sic enim liber inscriptus est) jam ab annis millesimum & sexcentesimum, trigesimo secundo perperam objecit: hîc integrum Parochorum Parisiensium scriptum exscribis & latinè reddis, eum ob rem plagii te accusas: uteris jure tuo: eademque est scriptorum omnium contra Jesuitas conditio. Hic tuum venalem stylum conduxit: utinam Catholicum, quàm latinum! sed ulcus non pro, ne virulenta tecti apostematis, vel apostatæ ruperumpat. Nonnulla, ne quid affingam, contracta, & in compendium redigis: reliqua ut jacent, ubique exscribis, & vertis. Quam porrò hæc in totum Ecclesiam injuriosa sint, doctissimisque & sanctissimis doctoribus, Catholico lectori cogitandum relinquo. Itane verò? Molinæi censuram tuo libello (b) approbas, & hoc unum duntaxat improbando ea Ecclesiæ imputet, quæ Catholicis Doctoribus ab ipsa Ecclesia approbatis imputare desinat? Sed res eodem recidit ut confideranti patebit. Qui unum lædit, qui præcipua membra percutit. Sæpe multis mirum accidere: at desino mirari, si multa cum illo Hæresiarcha vobis convenerant; Richardus amicus vester (malleum dicere volui) testimonio argumento seu testimonio comprobabit. (c) Dehoc ultimo longè faciliùs convenire potuis.

doctrinam Theologorum Moralium, Jesuitarum præsertim, ut *erroneam* ac *hæreticam* impunè traducis, ab *Ecclesia* tamen *tolerari* dicis; doleasque optimam parentem liberis paulò liberiùs indulgere; quamvis illi exterorum *odium, contemptum, horrorem & opprobrium* optimæ parenti conciliarint. Jesuitarum item existimationi lethale vulnus his litteris inflictum esse prædicas. Sed iisdem potiùs litteris, earumque auctori, cauterio Apostolico vulnus inflictum est. Jesuitarum doctrinam jam *gravem & odiosam* populis esse, & Jesuitas jam passim ab omnibus deseri ac derelinqui, per summam jactantiam subnectis: censuras item Sorbonicas, Lovanienses, Parochorum, & aliquot Episcoporum, etiam atque etiam exaggeras. Ita prorsus Heterodoxi, nisi fortè mitiùs, loquerentur. Quando Ecclesiam appellas, quæ, ut ais, Jesuitarum doctrinam confixit? (a) cur Romanæ, scilicet Catholicæ, nullam unquam mentionem facis? sed duntaxat Sorbonæ, Lovaniensis Academiæ, Parochorum & aliquot Episcoporum, de quibus jam supra. Si tam angustis finibus Ecclesiam complecteris; vide ne Donati hæresim postliminiò reducas.

Hæretici notam à te, tuisque amovere conaris: sed operam & oleum perdis Wilhelme, quisquis hæreses obstinatè defendit, jure ac meritò hæreticus censendus est. Ecclesiæ, inquis, judicium exspectandum, quasi verò Ecclesia Jansenii causam non judicarit, & Constitutionibus Apostolicis non decideret. Porrò Jesuitæ tam destituti ac deserti non sunt, quàm exaggeras, tua vota & desideria, non historiam narras. Quàm frequentes adsint Parisiis, in superba illa, ut vocas, Basilica, ad exhomologesim & sacram synaxim, & ad Præcones Evangelicos è sacro pulpito dicentes audiendos; etiamnum vident Jansenistæ & invident. Quid Lugduni ultimis hisce Festis Natalis Domini actum sit, prætereo, quia omnibus notum. Necerat, quod Jesuitas Parochi hortarentur, ut tandem agnitis ac ejuratis suis erroribus ad Jansenianorum castra & partes transirent, sic rebus suis desperatis probè consulturi.

Sed inquis, non aliud ad os occludendum Jesuitis mihi dari velim, quàm illud ipsum, quod inter Montaltii & Molinæi criminationes παραλλήλον instituerunt: (b) ita omnia dissimilia sunt. Non occurrit, quid aliud respondeam: quæstio facti est: ad pœnam libri; gutta guttæ non est similior. Utris potiùs habenda fides, Jesuitis scilicet, an Jansenistis? haud dubiè præjudicium Jesuitis favet: nempe hi dixerunt semper & ubique, & omni asseveratione affirmarunt, quinque Propositiones Jansenii esse, & in ejus sensu damnatas: hoc idem Jansenistæ obstinatè negarunt: sed tandem Summus Pontifex, Alexander VII. sententiam tulit, & Jesuitæ causam obtinuerunt. Fingis deinde, auctores à Montaltio citatos, post Molinæum scripsisse, eosque recenses, ut libet: sed cur omisisti Molinam, Sanchez, Vasquez, Lessium, Suarez, Valentiam, Layman, Emanuelem Sa, & multos alios, qui sua Commentaria in lucem ediderunt, antequam Traditiones illæ Romanæ, Genevæ proderent.

Porrò unum libenter à te scire aveo: cur Molinæo ita addicti, & Molinæ ita infensi estis? Cogitanti mihi id tantùm causæ in mentem venit: quia, scilicet, hic Catholicus, ille verò hæreticus est: similis simili gaudet: errores qui vobis arridet in Jansenio, non displicent in Molinæo: in Molina & Jesuitis nihil vobis placet, quia sana doctrina, religiosi mores, perpetua erga Sanctam Sedem observantia. At dum Moli-

[a] Pag. 50. (b) à pag. 51. ad 54. (c) *Antonius Ricardus appendice ad disput. de lib. arbitrio.*

(a) Pag. 53. (b) Pag. 54.

næo subscribis, omnes Doctores Catholicos, scilicet D. Thomam, S. Antoninum, Sylvestrum, Cajetanum, Burchardum, Navarrum, Angelum, Medinam, Bellarminum, Toletum & multos alios, quorum censum frustra describerem, cum eodem Molinæo duce perstringis. Nec est, quod dicas, à Molinæo errores Theologorum Ecclesiæ perperam imputari. Igitur Ecclesia compertos in suis Doctoribus errores tolerat, ab iis etiam obstinatè defensos. Hæc Ianseni mens fuit, ut Baii sui errores excusaret: sed dum errores alterius excusat, longè graviorem ipse admittit errorem; ut doctissima & nervosissima lucubratione Annatus demonstravit. (a)

Plura subnecterem: sed nullus dubito, quin Iesuitæ Parochorum scripta egregiè refellant, in quo nonnulli aliquam eorum tarditatem accusarunt: malim credere, justis de causis, defensionem suam in aliud tempus distulisse: publica illa, quam in lucem dederunt, provocatione ad Rom. Pontificem, & contestatò interposita denunciatione in præsentiarum contentos. Non deerit saltem materia, segesque amplissima, quam discutiant calumniæ, quas diluant errores, quos damnent injuriæ demùm & contumeliæ, quas Catholico ritu, & Christi exemplo condonent. Sed tuos, ut dixi, non aliorum errores censeo: neque hæc etiam obiter indicassem, nisi aliorum erroribus tuos auxisses.

(a) *Annatus in Augustino à Bajanis Vindicato.*

NOTA III.

QUeruntur, inquis, Iesuitæ, sibi tribui, quod ab aliis ipsi acceperint: sed ad vitium excusandum, socios habere nihil juvat: nec necesse habuit Montaltius, libros *ineptos* aliorum auctorum conquirere, ex quibus Iesuitæ corruptelas suas hauserint; cum ipsi eas majori auctoritate propugnent, disseminent, omnium animis instillent: *alii auctores sibi peccant, Iesuita toti Ecclesiæ*: latebant prius hæc dogmata *in Bibliothecarum angulis*, paucis nota: ea tamen Iesuitæ publicarunt, in aulas Regum, in curias Magistratuum, in familias privatorum invexerunt. (a)

O Bone! Iesuitas per fas & nefas deprimere conaris, & altiùs extollis: præillis nullum alium auctorem putas, qui de Theologia Morali scripserit: D. Thomam, D. Antoninum, Cajetanum, Sylvestrum, Navarrum, utrumque Sotum, Victoriam, Medinam, Angelum, Fumum, *ineptos* scilicet auctores, in Bibliothecarum angulis sepositos, blattis & tineis dumtaxat terendos relinquis: à quibus, ut nihil, aut parum damni timendum est, si corruptam doctrinam contineant; ita si bonam, nihil, aut parum emolumenti sperandum: sibi canunt, & suis Musis, aliis non prosunt nec obsunt. Sed laudem hanc iniquam Iesuitæ nullâ ex parte admittunt: quidquid ipsi de re morali scripsere, id totum aliis referunt acceptum: hinc tam multos citant, tum Theologos, tum Sacrorum Canonum & Legum peritos: quid unus Sanchez in hac parte præstiterit, omnes sciunt. Quòd Montaltius multa non legerit, vitio illi non vertam: frustra enim legeret, quæ ipse non intelligeret: quòd verò Theologiæ moralis supremus arbiter haberi velit, ut totam morum doctrinam censeat, illorum tamen auctorum libros non triverit, in quibus ea principia explicantur, ex quibus morales conclusiones deducuntur; nihil plerique omnes tam ridiculum & insanum, tam audax & temerarium, tam impudens & putidum fingere animo potuerunt,

(a) Pag. 55.

NOTA IV.

QUeruntur etiam, inquis, prætermissa multis in locis variorum scriptorum nomina, quorum congestu doctrinæ suæ auctoritatem conciliarunt: sed non erat, quod Montaltius paginas suas barbarorum nominum congerie fædaret: otio ac tædio gentium consulendum fuit, præsertim cùm nihil de roboris accederet: quid, quod in citandis auctoribus, (a) magna Iesuitarum indiligentia, & exigua fides? immò cùm Annatus questus sit, bis esse duo S. Thomæ loca, alterum in Lessio, alterum in Thoma Sanchez; utrumque ab eisdem depravatum fuisse deinde compertum est; undè apparet quitas Annatinæ querelæ.

Hîc tuam fidem, Willelme, si quando unquam, malam fidem Annatus objecerat: ut malam esses, pejorem reddis. Locum D. Thomæ, quo Lessii doctrina haud parùm confirmatur, suppressum nunc verò contra eandem, novum locum affingis nec homines vereris, nec Deum times: ad penum libri. Verba D. Thomæ ex 2. 2. quæst. 32. art. 7. dicto charactere, ut mos est, sic fideliter exscribis: *quæ quis per Simoniam, aut subsequentem justitiæ accepit, in Eleemosynas elargiri tenetur; tum lucrum verò & justè retinere & rectè in Eleemosynam impendi potest.* Et hæc Angelico Doctori affingis! Impostor nequam, dignus sanè quem totus orbis scholasticus sibilis excipiat: Sic ergo textum emenda; *alio verò modo est aliquid illicitè acquisitum, quia quidem ille, qui acquisivit, retinere non potest, nec tamen debetur ei, à quo acquisivit, quia scilicet contra Iustitiam accepit, & alter contra justitiam dedit, sicut contingit in Simonia, in qua dans & accipiens contra justitiam legis divinæ agit; Undè non debet fieri restitutio ei, qui dedit, sed debet in Eleemosynas erogari, & eadem est ratio in similibus, in quibus scilicet & datio & acceptio est contra legem. Tum modo est aliquid illicitè acquisitum, non quidem, quasi acquisitio sit illicita, sed quia id, ex quo acquiritur, est illicitum; sicut patet de eo, quod mulier acquirit, per meretricium; & hoc propriè vocatur turpe lucrum, quod enim mulier meretricium exerceat, turpiter agit, & contra legem Dei; sed in eo quod accipit, non injustè agit, nec contra legem, Undè quod sic illicitè acquisitum est, retineri potest, & dari Eleemosynas fieri.* O fidelem, & integrum Annotatorem! Ubi legis, Willelme, illam clausulam, aut *subversionem justitiæ* Quæ haud dubiè si adesset, & Doctoris sensum & mentem omnino mutaret. In omnia subvertitis, in doctrina morum & fidei, ut ipse Doctoris Angelici textus à vestris calumniis immunis esse non potuerit.

Sed ut ad rem propiùs accedam, intactâ sedulò Lessii causâ, quam Annatus egregiè defendit, & planè fecit malam, immò pessimam Montaltii fidem dic mihi, sodes, Willelme, undè infestam illam calumniam hauseris, quam haud dubiè in textu principis? nec ignorantiæ id tribuendum esse videtur, quam adeò supinam esse vix crediderim. Ut autem in hac re, quæ luce meridiana clarior est, tuam multiam & malam fidem accusem, adduci revera non possum, nisi frontem omnino posueris, vel amentem, aut meretriciam, quandoquidem de meretricibus agis, indueris: mediam quandam viam ineo, & mitiorem sententiam amplector; ne tibi plùs æquo, vel indulgeam, vel succenseam. Malitia certè non defuit. Quis enim animum tuum stylo tuo sinceriùs & fideliter expressum, ut saltem, vel in hoc, sincerus & fidelis

(a) Pag. 56. (b) Pag. 56.

sibi esses, quis inquam animum tuum, immortalis odii adversùs Jesuitas felle imbutum, ac livoris veneni illutum, non tantùm in singulis tuæ satyræ paginæ versibus, sed etiam in minimis apicibus, quibus nè non videat? Malitia igitur non defuit; sed tamen supina ignorantia conjuncta. Legisti in notis, seu Commentariis Cajetani, hinc indè margini adjectum, prædictam clausulam, *aut subversionem justitiæ*, distinctam à textu, quanquam diverso characteris genere, distinctam distinguere tamen nescivisti. Quod mirum cum tam parum in terendis hujusmodi auctorum libris versatus sis, & nihil tibi sit cum Scriptoribus, quorum barbaris nominibus suas paginas Montaltius fœdandas esse non putavit. Sed inquies, Montaltius dedandas esse non putavit. Sed inquies, Montaltius hæc Cajetanus habet. Non agitur de Cajetano, sed de Aquinate. Idem utrique Thomæ nomen, eadem Patria, idem Ordinis institutum, non tamen propterea unus & idem est: nec Cajetani Glossa, cuicumque tandem sit ponderis, pro textu D. Thomæ habenda est. Malitiam tuam accuso, palmarem ignorantiam rideo. At Willelme, si hæc in viridi, quid in aridis locum adulteras, de quo tecum Annatus disputat, productis resignatisque tabulis; quid enim de aliis, intactis hactenus & in examen minimè vocatis, sperandum est?

Aiunt D. Thomæ locum, quod lib. 3. art. 10. fidem quidem exscribis; sic enim habet; *in his quæ pertinent ad fidem, & bonos mores, nullus excusatur, si sequatur opinionem* ERRONEAM *alicujus Magistri*. At nemen per fraudem subducis, quibus præsertim Thomæ Sanchez sententia innititur. Nempe S. Doctor in corpore ejusdem Articuli, suam mentem luculenter explicat, & quid per ea intelligat, *quæ fidem & mores pertinent*. Ita enim concludit: *Qui ergo sequitur opinionem alicujus Magistri*, erroneæ scilicet, ut paulò antè dixerat, *contra* MANIFESTUM *Scripturæ* TESTIMONIUM, *sive contra id, quod* PUBLICE TENETUR *secundùm* ECCLESIÆ *AUCTORITATEM*, *non possit erroris vitio excusari*. At Sanchez loquitur de rebus dubiis. Ita est, sed *dubiâ*, ut expressè habet: igitur non erroneâ, nec contra manifestum Scripturæ testimonium, nec contra id, quod publicè tenetur secundùm Ecclesiæ auctoritatem. Et hæc omnia, perdidicque si ad rem non facerent, præterire voluisti. Quamobrem verò? quia sententiam Thomæ Sanctè mirificè confirmabant: cui revera S. Doctor derogatur, qui nunquam distinctiùs & clariùs suam mentem aperuit.

Sed attende ad illa verba, *opinionem erroneam alicujus Magistri*: item ad hæc, *contra id, quod publicè tenetur secundùm Ecclesiæ auctoritatem*. Hinc enim rectè deducunt Jansenio, nec Arnaldo, nec Sancygirano, huic pestilenti Portus-regalis Cathedra sedentibus MAGISTRIS fidem habendam esse; cum erroneas opiniones doceant: nec jam ullum, qui iis adhæreat, excusari per ignorantiam: hæc enim crassa & voluntaria, & affectata; nempe Ecclesiæ ac Sedis Apostolicæ auctoritate palàm interpositâ, Sectæ Sectatores & Libri damnati fuerunt; & hoc nemo ignorat.

NOTA V.

Ultra querela est, inquis, quod Montaltius multa verba ex variis locis simul connectat, & sic unum locum ex pluribus aliis contexat: sed inanis querela, (a) cum hæc ad eandem sententiam, eundemque sensum pertineant; nec enim erat, quod ingentes verborum tractus exscriberet, inutili farragine Lectores oneraret, & ineptis næniis *Epistolarum nitorem deturparet*.

Annatus fidei Vestræ sanctitatem, in hac scribendi fallendique arte, luculentis testimoniis, & productis tabulis demonstravit; item uterque Apologista, qui vestras impostura fideliter, & cum summa laude recensuit: ego, ne jam actum agam, abstineo: præsertim cum prædicta opuscula latinitate donata brevi missurus sim. Ille autem Epistolarum Montaltii nitor fucatus est; ac proindè hujusmodi mixtionem pigmenta & fucus postulant: additum aliquid decori: multa, immò ferè omnia veritati detracta: ingentes verborum tractus exscribitis, & ineptas næmas inseritis, cum ad rem vestram conducunt. Hoc à Patriarcha vestro Jansenio, hæreditario jure, accepistis; qui vastum illud opus suum, ex innumeris centonibus composuit. Id quoque vitii Arnaldus ab eo didicit. Nulli demùm verborum farragini, nulli fraudi, nulli locorum adulterio parcitis, ut veritatē Catholicam obruatis. His porrò *næniis*, quas per contemptū puerilem ita elevas, tragœdiæ vestræ subactæ sunt, unâ catastrophe vobis relictâ Montaltius demùm vester, ne hanc ejus laudem reticeam, in hac arte consuendi verba & dolos, contexendi loca & fraudes, ita versatus est, ut typographio navasse operam videatur.

NOTA VI.

Queruntur demùm, inquis, omissas nonnunquam circumstantias, & exceptiones illas, quibus adjectis, sententiæ longè molliores essent: sed illæ tantùm omissæ, quæ ad rem non faciunt: & si quando absque ulla exceptione aliquam opinionem Jesuiticam Montaltius damnavit, id revera fuit, quod illa in quibusvis circumstantiis damnanda esse videretur. (a)

Cur amabo, tuis Lectoribus impudenter ac perperam imponis Willelme Wendrocki? quoties Montaltius hujus criminis accusatus, & convictus fuit ab utroque Apologista, ab Annato, aliisque auctoribus, qui vestras calumnias refutarunt? Deus bone, quid vobis unquam familiariùs, quid antiquiùs fuit, quàm ut vel ea reticeretis, quæ sensum auctoris inverterent; vel ea de vestro adderetis, quæ novum inducerent? in simili delicto paulò antè deprehensus fuisti. Affingebas enim Doctori Angelico gravem clausulam, quæ in ejus textu non legitur; & aliam reticebas, cujus accessione, Thomæ Sanchez sententia planissima esse videbatur. Sed pro his, ad Annatum, aliosque auctores, quos supra laudavi, te remitto. Nec est, quod tuum Montaltium hac in parte defendas; in qua nihil est quod defendi possit: non veritas prodita, nec prostitutus honor, nec religio perdita. Quid aliud quæso defenderes? & verò spongiæ potius, quàm styli opera adhibenda fuit, ut Montaltii litteræ & calumniæ refellerentur. Vis dicam ingenuè, quod sentio? Universam illam litterarum farraginem, una litura pro dignitate refelleret.

(*x*)

(a) Pag. 57.

In quintam Epistolam.

NOTA I.

SIVE

Dissertatio Theologica de Probabilitate.

SECTIO I.

Controversiæ status exponitur.

§. I.

Cavilli Iesuitarum, laus Parochorum.

CAvilli Jansenianí toti orbi Christiano innotuerunt: Annatus aureo suo libello, illos palam fecit. Cur ergo Cavillos Jesuitis attribuis? (a) an fortè calami error est? vel amanuensis? vel typographi? Cavillationes Jesuitarum scripsisti. *Iansenistarum* scribere voluisti; debuisti saltem. Sint ergo tibi Cavillationes tuæ; & ne id deinceps Jesuitis affingas, quod Jansenistis jure competit. Quid enim aliud aliquot ab hinc annis Jansenistæ vestri gesserunt? libros edunt, quà prosâ, quà versu: operas & præla fatigant: calumnias & rumores spargunt adversùs Jesuitas: Sorbonam, Galliam, totam ferè Europam factionibus, tumultibus, conspirationibus suis agitant: nihil ferè iis inaccessum, nihil intentatum, quâ vi, quâ dolo: nullum lapidem non movent, ut res illis pro votis succedat; id est, ut errores suos defendant, & Jesuitis, quos immortali odio prosequuntur, populorum odium, Episcoporum invidiam, Primatum suspicionem conciliant. Vis unico verbo dicam, & cuncta in brevem summam redigam? perpetuò cavillantur.

Dicis tamen Jesuitas cavillari, dum suam de probabilitate sententiam exponunt, eamque *variis occultant restrictionibus*; in hanc rem, citas impostaram 20. Quid porrò ibi legis? Suarez disp. 12. de bonit. & malit. illam opinionem vult esse probabilem, quæ nec Ecclesiæ Catholicæ sensui, nec communi omnium repugnat, & tum ratione, tum auctoritate omni exceptione majore nititur. Quid in his quæso cavillationis, quid occulti, quid ambigui? Et tamen cavillos vocas. Nisi cœcutias, mi homo, & tu ipsemet cavillêris; nullus unquam cœcutiit, nec cavillatus est.

Quænam porrò illa sunt perversissima consectaria à Jesuitis audacissimè defensa? Pro his citas impost. 21. & 23. Ad pœnam libri. quid eo loco legis? ex duabus opinionibus probabilibus minùs probabilem, & minùs tutam amplecti licet: pro quo Duvallius, Gamachæus, S. Antoninus, exscriptis locis fideliter citantur. Supra centum auctores, pro hac sententia, si ita jubeas, adducam. Perge porrò: Confessarius deposita opinione probabili, quam tenet, sequi potest oppositam probabilem sui pœnitentis: pro quo quadraginta sex auctores citantur. Et hæc perversissima consectaria vocas? cur nova nomina rebus imponis? bonum malum, & malum bonum vocas. Damnatos errores Jansenianí nobis obtrudunt; & inconcussa divinæ fidei dogmata intolerantiùs jactas: Morales Theologi propositiones adducunt probabilissimas; tu verò errores, hæreses, perversa consectaria clamas.

Tum in Parochorum Parisiensium laudes effunditur (a) quorum scilicet pietatem, eruditionem & singularem in detegendis erroribus: (adde sis, in affingendis calumniis:) illustranda veritate: (die obscuranda:) & evolvendis hujus quæstionis nodis: (quin gè melius, involvendis & implicandis:) industriam mirabiliter exaggeras: pro re benegesta, de re Christiana bene meritis triumphum adornas. Quid porrò illud? *geminam, inquis, actionum humanarum normam, divinam legem & rectam conscientiam* à Cavillis eversam restituerunt, hoc duplici dogmate Catholico? Primum est, *opinionem probabilem falsam in statu naturali à peccato non liberare*: Alterum, *ex probabilium opinionum conflictu, tutiorem & probabiliorem amplectendam.*

Egregiam verò laudem Willelme optimis Parochis, non sine contumelia tribuis. malim profectò à te vituperari, quam laudari: malim esse Iesuita, quem convitiis, quàm Parochus, quem similibus elogiis cumules: nempe Iesuitarum genuinam doctrinam, religiosos mores, & ardentissimum, quo ipsi ducuntur, procurandæ hominum salutis studium vituperas: Parochorum verò iisquam factionem, manifestam ad Iesuitas opprimendos conspirationem, & quod pejus est, crassissimos errores, & placita heterodoxa impunè laudat. Geminam, inquis, humanarum actionum normam, *legem* scilicet *divinam*, & *rectam conscientiam* restituerunt: Ubi verò lex positiva? ubi sacri Canones? ubi Decretales, & Apostolicæ Constitutiones? ubi Concilia? ubi sancta Sedes? Gemina illa norma à neotericis sectatoribus ultrò admittitur; quid ergo inter hos discriminis intercedit.

At si fortè in prima illa, scilicet in lege divina aliquid dubii vel ambigui suboriatur, quid opinecto: Altera regula, inquis, consulenda restat, conscientia recta. Nempe lex illa cordis, illeprimus interior, utique Calvinianus: eò Moralis veritas analysis reducitur, ut ex iis, quæ paulò post dicam, perspicuum fiet.

Præterea, pro indubitato fidei dogmate primum illud habes. *Lutheranæ* quidem & *Iansenianæ* addere poteras, sed non Catholicæ. Deliras opinor, Stenonias Wendrocki: Montaltii Litteræ te ad istiusmodi redigunt. Opinio probabilis falsè peccato non eximit: error tamen inculpatus scilicet, & ignorantia invincibilis eximit; quod nemo neget, nisi hæreticus aut Iansenianus, ut jam suprà breviter inculcatum est: potiori ergo jure opinio probabilis, quantumvis falsa. Tu verò, dum oppositum adstruis, ignorantiam tuam, non invincibilem, sed incredibilem palam facis. Quis enim nescit, multa esse ac ferè innumera, de quibus utrinque probabiliter tantum disputatur, utrùm sint naturali jure vetita: Igitur quisquis aliquid istorum fecerit fide quantumvis bona, in judice peccabit; nempe reus delicti, cujus periculum subit. Sed vide sis, ne, dum sic alterum injustè judicas, teipsum justè condemnes. Quid porrò respondebis, si in controversiis juris naturalis de restitutione faciendâ dubius quispiam te consulat? Si neges debere restitui, eris auctor retinendi rem alteri forte debitam: si affirmes, geminam culpam contrahet: quia consulenti onus imponis forte falsum, quod fugiebat nolles attingere: & alter, quod sibi forte non competit, injustè recipiet. undique igitur anguliæ. At tamen

(a) Pag. 73. & 74.

[a] Pag. 74.

etam etiam pro dogmate fidei venditas; quod tamen vix opinio probabilis est, cùm oppositum longè probabilius esse videatur. Utrumque fusè sectionibus explicas: tuis vestigiis insistam, multis quentibus copioso tuorum errorum spicilegio.

Quam porrò in Parochos Parisienses injuriosus sim, tam enormia, per calumniam, opinor, ullis umquam vix oratione complecti possum: nec ipsi (silentio hoc mihi facilè persuadeo) restituendæ actioni humanarum normæ operam navant. Quid enim illa vatinet? longè diversæ Provinciæ obnoxii sunt. Quæ ad sacros ritus pertinet, exhomologesim, ultimam, extremam unctionem, Matrimonium, diversas benedictiones salis, aquæ, panis, ovorum, cereos, exequias, sepulturam, puerorum ac ritum, institutionem in primis doctrinæ Christiæ elementis, aliaque id genus, quibus Curionum munia comprehenduntur: his, opinor, Parochi Parisienses vacant: non verò definiendis ac restituendis doctrinæ morum & fidei regulis. Et si qui fortè per ignorantiam, illud sibi munus arrogent, ac sese ingerant, eius rei haud dubiè vulgari paræmiæ locus: *Festina lentè, ne festinanter agas.*

§. II.

Quid sit opinio Probabilis.

De opinione probabili, parum probabiliter hoc loco disseris: (a) ut vel inde verisimile reputem, ignorantiâ potiùs quàm malitiâ te laborare. Tria Propositionum genera initio statim agnoscis, veram, falsam, & probabilium. Egregia satis divisio, rudi etiâ tyrone indigna. Quasi verò sententia probabilis, vera aut falsa non sit. Vis autem illam probabilem esse, cujus *nec veritas, nec falsitas certò constet.* Quisquis ergo nihil penitus scit, innumeras habet probabiles sententias. Sic appositè ignorantiam à probabilitate non distinguis: in quo turpiter hallucinaris.

Nempe illa sententia probabilis est, quæ ratione probabili & gravi auctoritate nititur, & contra quam oppositæ etiam probabiliter refelluntur: equdem illi veritas aut falsitas certò non constat: multa enim sunt, quæ mentis humanæ oculus perspicuè non penetrat: appulsum tamen probabilis veritatis lumen eo non sufficit, ut mens probabilem assensum præbeat, cum aliqua licèt formidine conjunctum. Quòd autem multi, ut dicis, pro certis nonnulla venditent, quæ probabilia quidem, aut vicissim pro improbabilibus, quæ alioquin certa sunt; id paralogismo & naturæ hominum hallucinationi tribuendum: item quòd probabile videatur illud ipsum, quod alius improbabile reputat, vel negligentiæ, vel diligentiæ utriusque est. Nimirum sæpè accidit, ut vel ratio, vel momento argumenti uni veniat in mentem, non verò alteri.

Neque id quod sub finem asseris, veritati consentaneum est; *ideo*, (b) scilicet, *quidque tantùm probabile videatur, quia veritas ignoratur.* Melius dixisses, illud esse probabile, quod probabilis duntaxat ratio persuadet: aliquo ratio probabilis censetur, quæ ita mentem prudentem assensum movet, ut nō necessario trahat, sed liberum ei dissensum relinquat. Illud demum *probabile in moribus* esse subnectis, *quod tales doctos, pios & acutos.* Locū extrinsecum duntaxat adhibes, ab auctoritate petitum: sed cur illud, quod tertio loco subnectis: Quasi verò solidum ingenium hac in parte non sit acuto anteponendum. Cæterùm Willelme hîc tuam fidem imploro, putasne Jansenistas Jesuitis doctiores esse, aut magis pios, quibus scilicet in sententiis probabilibus definiendis, majorem populus fidem habere debeat? Id tibi fortè arrogas. Agedum, doctiores illos, ut producas, velim. Appellabis statim Jansenium, Sancygiranum, Arnaldum, auctores scilicet à S. Sede damnatos: Jesuitæ mille præstantiores pro tribus illis adducent.

(a) Pag. 74. & 75. (b) Pag. 75.

SECTIO II.

De I. Probabilistarum axiomate.

Probabilem omnem opinionem etiam falsam, & Legi Divinæ contrariam, à peccato coram Deo excusare.

§. I.

Ejus falsitas ex S. Thoma demonstratur.

UT probes auctoritate Doctoris Angelici, erroneum illud axioma Parochorum Parisiensium, scilicet opinionem probabilem falsam in jure naturali neminem peccato penitùs eximere; primum locum adducis, ex quodlib. 8. art. 13. sed perperam omninò: (a) *si enim aliquis adhibet diligentiam, inquirens, an habere plures præbendas sit licitum, nec invenit aliquid, quod ipsum moveat, ad hoc, quod sit illicitum, ergo videtur, quod sine peccato plures possit præbendas habere.* At fieri potest, ut sit contra legem divinam, habere plures præbendas: igitur non peccabit, licèt per ignorantiam contra legem divinam faciat: igitur peccat, quando hæc ignorantia est crassa, affectata, cum dubio conjuncta: qui enim dubiùs de peccato aliquid agit, haud dubiè peccat. Sic enim concludit S. Thomas: *Aut ex contrariis opinionibus in nullam dubitationem* (ne scilicet peccatum insit:) *inducitur, & sic non peccat:* licèt id faciat, quod materiale peccatum est. Poteratne adduci textus magis expressus, ut principium illud erroneum confutaretur? hunc tamen impudenter adducis pro illius confirmatione: & nihil, ut dicis, loco illo planius, nihil evidentius.

Alium locum quodlib. 9 art. 15. describis, ubi hæc habet S. Doctor: *Error, quo non creditur esse peccatum mortale, quod est peccatum mortale, conscientiam non excusat à toto, licet fortè à tanto.* Loquitur S. Doctor de errore crasso, & affectato, non verò de invincibili. Idem prorsus repono ad tertium textum, quodlib. 3. art. 10. Ubi legitur: *Nullus excusatur si sequatur opinionem erroneam alicujus Magistri:* Erroneam scilicet, affectatè, crassè, non verò invincibiliter; ut patet ex primo textu citato. Sic profectò Jansenius vester Augustinum citat pro suorum errorum confirmatione; ut ab aliis demonstratum.

* * *

§. II.

§. II.

Idem Probatur ex Scriptura & Patribus.

STatim vocem illam à Parisiensibus Parochis allatam intonas: *Si cæcus cæco ducatum præstet, ambo in foveam cadunt.* Igitur inquis, qui sequitur opinionem probabilem falsam, in foveam corruet. (a) O subtilem & acutum Logicum! Quasi verò ignorantia, vel cæcitas affectata & voluntaria, quâ revera Pharisæi tenebantur, opinionem probabilem faciat. Quis Tyro tam supinè peccaret? cæcitas affectata errorem facit, vel opinionem erroneam affectatam: quantum hæc à probabili discrepet, quis, amabo, ignoret, non Theologus, sed rudis & novitius Theologiæ candidatus? Adducis alium locum, quem & ipsi Parochi protulere: *Est via, quæ videtur homini recta, & novissima illius ducunt ad mortem.* Videtur, inquam, per ignorantiam, crassam & voluntariam, non verò inculpatam & invincibilem.

Hic fateris ultrò, opinionem probabilem falsam ab erronea non differre. In quo sanè turpiter erras. Nam erronea probabili ratione non nititur, sed communi Ecclesiæ testimonio repugnat: hinc opposita certa est. Quis hoc de probabili dicat? erras, inquam, Willelme, non tamen inculpato errore, quia doceri non vis. Sed, iniquis, sunt quidam errores, qui difficilius & à paucioribus deprehenduntur, & hi vulgò probabiles opiniones censentur. Vah stultum caput! quinam sunt illi pauciores? Jansenistas intelligis. Sed quis eos Judices constituit in rem orum & fidei? Ad Ecclesiam, mi homo, non Portus-regalis, sed Romanam, ad Sanctam Petri Sedem, pro his judiciis veniendum est. Sed illam horretis, quæ vos erroresque vestros diro anathemate perculit.

(b) Quod subnectis de repudio, ignorantiam tuam luculenter demonstrat, dicis enim nunquam repudium Judæis licuisse, & hoc constanti Patrum traditione constare. Sic imponis, Willelme, ignaris & simplicioribus. Quis enim nescit, indissolubile matrimonii vinculum divina lege initio fuisse institutum; in hac deinde per Moysem Dei jussu, ad majus malum vitandum, fuisse dispensatum (sic enim vocant,) id est, indultum, ut hoc vinculum propter graves aliquas causas dissolvi posset: ac demùm à Christo nova lege, indultum illud repudii abrogatum ac revocatum fuisse. Ita D. Thomas, Scotus, Durandus, Paludanus in 4. dist. 33. aliique ferè innumeri. Sed hos fortasse Casuistis aggregasti: nec eorum calculos numeras.

Tertulliani locus de spectac. cap. 20. ad rem non facit. Quis enim illud excuset, quod Deus damnat? at quod usum & praxim opinionum verè probabilium Deus unquam damnârit, nemo hactenus probavit. Idem dico de Augustini loco homil. 12. perperam enim homo promittit, quod non promisit Deus. homo enim falli & fallere potest; si tamen illum excipiamus, qui Dei nomine, cujus vices agit in terris, ex Cathedra Petri, toti Ecclesiæ oracula fundit.

Ad Bernardi locum venio lib. de præcept. & disp. cap. 14. (c) *Quod à nesciente fit*, inquit, *& bonum, prorsus condemnat intentio prava, & malum non penitus excusat recta . . . Licet levius admodum peccetur, ubi sana intentione, sola reprehensibilis actio foris apparet.* Quorsum hæc Willelme? quia ibi non est peccatum, ubi non est voluntarium ac liberum; si nihil est prorsus voluntarii, nihil relinquitur peccati; hujus tamen levissaltem aliquid est, si aliquid voluntarii insit; hoc ipsum est, quod Theologi & Casuistæ dicunt, ad peccatum grave, lethale scilicet, plenam deliberationem requiri; ad leve, quod vulgò veniale vocant, semiplenam sufficere: hinc primi motus non imputantur ad culpam, quia libertatis usum præveniunt. Sed bonus sum, qui tecum de rebus Theologicis ago; quarum te ignarum, & imperitum esse, conjectum est.

§. III.

Theologicis argumentis convellitur probabilitatis commentum.

AD tuas tandem rationes venio, quibus sanctorum principiorum nomina temerè arrogas, ex Theologiæ scilicet Sancygiranæ, & Scripturæ scilicet Jansenianæ, sacris & hucusque inaccessis adytis, (si pergis placet, erutas. Sic igitur ratiocinaris: (a) sine gratia, nullum opus bonum fieri potest: nunquam gratia est sine cognitione veritatis: & nunquam sine cum opinione probabili falsa; igitur ex opinione probabili falsa, bonum opus fieri nequit. imò cum eadem peccatum semper conjunctum est; quia sine divina gratia nullum opus bonum fieri potest. Et hoc principium tuæ demonstrationis vocas.

Credideras fortè, vel nos esse totidem stipites, vel nunquam fore, ut tua lucubratio in manus nostras veniret. Sed relegamus, quæso, tua verba: nullum opus bonum, inquis, sine gratia fieri potest. At, opus bonum naturali bonitate, quod scilicet ad salutem nihil conferat, contra Jansenium & Bajum, à Doctoribus Catholicis, sine gratia fieri posse, habemus. Illa igitur propositio, quam tu præmittis, falsa est. Sed pergis: nunquam est gratia, sine cognitione veritatis, quam in animum semper immittit, ut & charitatis ardorem. Haec etiam falsa est: nam gratia actualis, de qua hoc loco agitur, cum habituali, ut vocant, sæpè actuali non est conjuncta; igitur nec cum charitatis ardore. Praterea gratia, quæ ad recipiendam fidem nos movet, cum divina fide non semper conjuncta est. Denique quòd ignorantia inculpata cum divina gratia, tum habituali, tum actuali stare non possit, suppenis quidem, sed non probas: neque mirum, cum erroneum sit. Er hoc Tridentino affingis? Rectè igitur, falsum esse, quod inde concludis, scilicet ex opinione probabili bonum opus fieri non posse. Falsum etiam, quod subnectis, omne opus malum esse, quod sine divina gratia fiat. Nempe veldifferens, vel etiam bonum bonitate illa naturali esse potest. Illud porrò quod adducis, sine Spiritu Sancto nihil esse innoxium, cum Ecclesia canat, *sine tuo numine, nihil est in homine, nihil est noxium*; malè accipis. Sensus est, sine Spiritus Sancti auxilio hominem à peccato abstinere non posse. Et sic miserè ludis, magnumque agis Theologum.

Secundo loco sic ratiocinaris: peccatum est factum, dictum, concupitum, contra legem æternam; nam legem humanam facilè omittis;) sed opinio probabilis falsa ab æterna lege dissidet; igitur peccat qui illam sequitur. Vix me teneo, quin tuos Theologorum albo expungam, quid enim quæso si

(a) Pag. 77. (b) Pag. 78. (c) Pag. 79.

(a) Pag. 80.

habeb, *factum*, vel *dictum contra legem Dei*? dic age Windrock: hujus artis haud imperitus, erit fortè quod nos doceas. Illud est, opinor, quo lex Dei, violetur, v. g. lex divina mendacium & calumniam vetat: dum mentiris Willelme, & calumniaris, legem æternam violas. Atquæ lex vetat propositiones improbabiles, earumque usum proscribit? nulla prorsus igitur opinio probabilis vel ejus usus non est factum, concupitum contra legem æternam; igitur peccatum non est. Necà justitiæ regula opinio probabilis defecit, nec à Deo, qui justitia est, animum avocat, nec bonæ voluntati repugnat, cum quâ ignorantia invincibilis societatem inire potest: & bonæ voluntatis bonitas ex lege æterna pendeat; non tamen, ut dicis, opinio probabilis etiam falsa, cum lege æterna pugnat. Locailla, quæ * adducis, *justus ex fide vivit*, & *quod non est ex fide, peccatum est*, ab auctoribus in bono & Catholico sensu explicantur: tu vide sis.

Sed quis non miretur, hominem mille scatentem erroribus, iisque crassis & affectatis in opiniones probabiles tam acriter invehi? In multis urgere possem: hoc unum præ cæteris occurrit. Ad sacram synaxim lethali culpa inquinatus accedere non debet, ut constituit Tridentinò & communi Ecclesiæ usu. Cum ergò accedis, Willelme, an certò scis, te nullâ mortali nexâ teneri? minimè verò: hoc enim nemo scit, quin probabiliter dumtaxat tenes. Cur igitur inculpandus, quod tu ipse admittis? nugas tuas refellere pudet, sed quandoquidem errata tua emendare non possum, quin ea notem.

* Deindè eundem errorem tuum ex eo confirmas, quòd *Christus sit Veritas*, quòd *Deum adoremus in spiritu & veritate*, quòd *omnes viæ Domini veritas*, quòd *Christus miserit spiritum veritatis*, quòd opus bonum sit opus lucis, quòd *sermo Christi judicaturus sit homines in novissimo die*, quòd sint peccata ignorantiæ, quæ damnabilis est omnibus adultis, si est invincibilis. Quid porrò ex his concludis? probabilem opinionem, si falsam esse contingat, non excuset. Profectò consequentiæ vim non capio: nec mihi probabilis est; ne dum evidens & certa. Quisenim neget, Christum esse *Veritatem*, id est Veritatis Doctorem, à quo veram fidei & morum doctrinam accipimus: ac præter ea quæ certâ fide tenemus, quis neget alia multa esse quæ nobis perspicua non sunt, tum in rebus Theologicis, tum in Moralibus? ac proinde probabiliter dumtaxat de iis judicamus. Ita est, inquis: sed si id falsum esse constet, quod verum probabiliter existimabam, illa improbabilitas nullatenus excusat. Igitur cum conscientia dubia operaris. Igitur etiam peccas, licèt opinio illa, quam probabilem reputas, vera sit; quia imprudenter dubitas, an falsa sit.

** Adducta loca non difficilè explicantur, tu vide quid auctores, Annatum, Martinon, Stephanum Duchamps, aliosque ferè innumeros. Non admittis, inquies, eorum interpretationem. Nec illi tuam. Mentem Patrum, inquis, intelligo: illi quoque mentem Patrum se assecutos ajunt. ecce tibi litem. Sed quis Judex? Ecclesia inquis, cujus recto judicio Moralis Jesuitarum disciplina damnata est. Sed quænam est illa Ecclesia? Senonensis, Bellovacensis, Constantiensis, Sanctorum Pauli vel Rochi? erras mi homuncio. Ecclesiæ judicio stamus, sed Romanæ & Catholicæ, quæ doctrinam Jansenii damnavit, & propositiones confixit, inter quas illa meritò censetur, quæ asserit, ignorantiam invincibilem non excusare; neque hanc unquam Gratianus, Augustinus, Christus, à peccato liberare negarunt, ut à citatis auctoribus demonstratum est.

Quæris demum * ex Casuistis, utrùm verè probabilem opinionem tutam esse certum sit? utique, certum esse dicunt; & hoc in rebus Moralibus principium statuunt: illum operari prudenter, qui ex opinione verè probabili operatur. Ex probabiliore, inquies. Esto, nam hæc, dumtaxat probabilis est, non certa; ac lumine naturæ notum est, tutum esse, prudenter operari: immò hæc ex Scriptura & Patribus etiam habemus; & Christus prudentiam præ cæteris in servo fideli laudavit. Præterea Jesuitæ facilè argumentum retorquebunt: & quærent ex te, utrùm probabiliorem opinionem tutam & securam esse certum sit? Annuis, tutam esse. At fieri potest, ut etiam falsa sit: igitur ex tuis principiis tuta non est; igitur incertum an tuta sit. Tenendam tamen esse vis. Si verò dicas securitatem probabilem satis esse, ad hoc, ut quis prudenter operetur: idem quoque facilè reponerem ex præmissis Jesuitarum principiis, probabilem scilicèt opinionem probabiliter tutam esse; quamquam certò tutam esse contendo: tutam autem appello, quæ peccatum excludit. Jam sumus ergò pares, si in probabili securitate sistamus. Sed eâ non contenti, ut dixi, certi sumus, sententiam in re morum verè probabilem, tutam esse; nisi aliud præceptum obstet, de quo infrà: & hoc ipsum naturæ lumine notum esse contendo, nec oppositum, meo judicio, cum rationabili fundamento teneri posse.

Hîc porrò distinguunt auctores tutam formaliter, à tuta etiam materialiter; item tutiorem à probabiliore. Illa opinio est tuta formaliter, non verò materialiter, quam quis revera probabilem putat, idq; per inculpatam ignorantiam, licèt revera probabilis non sit. Quod autem fas sit eam sequi, vel eligere, vel eâ uti, mihi certum videtur: alioqui ignorantia inculpata à peccato immunis non esset; quod sine aliquo errore dici nequit. Hinc fit, omnem opinionem verè probabilem, non modò formaliter, verùm etiam materialiter tutam esse; id est illius usum, seclusâ etiam ignorantiâ, ab omni culpâ liberum esse: licèt altera ex duabus tutior dici possit, quod scilicèt tutiùs ac certiùs ad salutem conducat. sic, v. g. post admissam lethalem noxam statim animum exhomologesi purgare, tutiùs est, quàm salutaris usum remedii differre; differre tamen per se tam excludit peccatum, quàm non differre: igitur quantum ad hoc, utraque opinio æquè tuta est, tum formaliter tum materialiter. sed de his fusiùs infrà.

* *Pag.* 82.

SECTIO III.

Idem probabilitatis commentum quibusdam ejus Consectariis evertitur.

§. I.

Consectarium primum.

SI probabilis opinio sufficeret, frustrà, inquis, homines cognitionem veritatis à Deo peterent; immò ipsa veritas fugienda esset, quâ semel cognitâ, oppositum non licet. Ita prorsus Jansenius, Calvino præeunte, docet, frustrà divinam gratiam fusis ad Deum precibus peti, si gratia sufficiens nunquam

* *Pag.* 80.

** *Pag.* 81.

deest. Quasi verò cognitio veritatis supernaturalis, non sit donum Dei, quod à Deo flagitare possimus; & multæ nobis cognitiones non desint, * ad salutem necessariæ, vel utiles, quas vult Deus, ut ab ipso petamus; & grave aliquando periculum non sit, ne culpando errore ducamur: ac proindè Deus exorandus, ut ab eo liberemur. adde alia ferè innumera, quæ, ut in via Domini rectè ambulemus, divini luminis appulsu cognoscere dumtaxat possumus. Quod subnectis, juxtà hujus doctrinæ principia, *veritatem potiùs fugendam esse*, & merè opinantium meliorem conditionem videri, quàm eorum, qui veritatem certò cognoscunt; frivolum est, & puerile. Pariter ego dicerem, meliorem esse ebrii, vel delirantis conditionem, quàm hominis temperantis & sapientis; quia hic in multis peccare potest, quæ licèt ille admittat, non peccat. Sic voluntatem Domini sciens, & non faciens, vapulabit multis, & paucis nesciens. Apage igitur plusquàm aniles nugas.

* *Pag.* 83.

§. II.

Consectarium secundum.

SI verum est, inquis, quod Escobarius dicit, duas opiniones probabiles oppositas ex æquo securas esse: frustrà litigant Theologi, utrùm hoc, vel illud liceat; falluntur enim, qui negant licere. Argutulus videri vis, dùm adeò pueriliter exultas. Sed hæ bullæ facilè dissipantur. Nam primò opiniones æquè probabiles, sunt æquè securæ formaliter; ut nemo negat, nisi fortè quis Jansenii de grege: si verò altera probabilior; sunt qui dicant, pauciores licèt, teneri quempiam ad probabiliorem, atque adeò minùs probabilem tutam non esse, igitur non æquè tutam: qui verò illum negant teneri, minùs probabilem tutam esse dicunt; & inter hos aliqui minùs tutam: cùm enim, inquiunt, opinio probabilis, in re morali, sit probaliter tuta, quid mirum, si vel magis, vel minùs probabile sit, tutam esse? At dicendum mihi videtur omnem opinionem verè probabilem certò tutam esse; ita ut hæc sit universalis sententia: certum est, omnem opinionem verè probabilem tutam esse; nisi obstet, ut dixi, aliud præceptum; ac proindè æquè tutam: immò cum *esse tutam*, sit tantùm *peccatum excludere*; peccatum excludi non potest magis vel minùs, quod scilicet in indivisibili positum est. Hinc eo ipso, quod aliqua opinio non est tuta, non est verè probabilis; & vicissim. quid sit autem opinio verè probabilis, infrà dicam. Theologi ergò frustrà non litigant, ut stultè garris: investigant enim, utra duarum sit probabilior; vel utrùm potiùs utraque sit probabilis. aliqui negant, id licere, quod est minùs probabile; alii probabile putant, quempiam non teneri ad probabiliorem partem. Verum hi admittere debent non modò probabile esse, verùm etiam certum ad quamlibet probabiliorē non teneri; alioqui si tantùm probabile esset, *non teneri*, igitur falsum esse potest, *non teneri*: sit igitur falsum: igitur verum erit, *teneri*; igitur peccarent, qui sententiam illam minùs probabilem sequerentur, nisi fortè ignorantia inculpata intercedat; sed non peccant, ut hi Doctores fatentur: igitur non est verum, *teneri*: igitur certum *non teneri*. Nec obstat exemplum Medici, Judicis, & Sacramentorum Administri, qui rejectâ minùs probabili, probabiliorem in sua quisque materia præferre tenentur: hæc enim obligatio à singulari præcepto petitur, quo Medicus saluti ægri, Judex partium juri, Administer denique Sacramenti confectioni consulere tenentur.

Ad id porrò, quod addis, de opinione probabili speculativè tantùm, non practicè; dico breviter, quod res est: aliquas esse opiniones, quas non est certum, probabiles esse, sed valde incertum; hinc licèt speculativè loquendo, utcumque probabiles dici possint, scilicet probabiliter; quia tamen maximum periculum est, ne sint improbabiles, ideò in praxi parùm tutas esse constat; & cùm verè probabilis tum speculativè, tum practicè, satis superque tuta sequitur, illas non esse practicè probabiles, licèt aliquid præferant probabilitatis. Si hæc caperes Wilhelme, vel taceres: quod longè consultiùs esset, vel alia scriberes, quod ut facias, tibi auctor sum, ne scilicet perperam dicta retractes; dabis tamen operam, ut alios auctores consulas, & libros legas, quàm Parochorum scripta, quæ hîc compilasti: idem dico de libro Matthæi Homem, qui cum Theologus non sit, quod ultrò ipse fatetur, immò nec Philosophus quidem, in multis hallucinatus est; & verò non erat, quod in messem alienam falcem mitteret, ne sutor ultrà crepidam.

§. III.

Consectarium tertium.

SED *apud Patres, inquis, hujus doctrinæ ut vestigium quidem apparet.* *

Ita Calvinus Patribus, præsertim Augustino suos errores affingit; ita Jansenius aliique hujus furfuris homines. Quasi verò Patres non supposuerint, humanis actionibus certam & evidentem cognitionem sæpè ac sæpiùs non prælucere. Pauca sunt, quæ certâ fide tenemus; pauca in moralibus certa, si quædam universalia principia excipiam. Equidem certum est, Christianum ad jejunium teneri ex lege Ecclesiastica: infirmum non teneri, certum etiam est: nec etiam eum, qui propter laborem plus cibi postulat: an verò teneatur, qui minùs gravi infirmitate laborat, aut qui minorem operam labori suo impendit, incertum est; ac proindè disputatur, adductis utrimque rationibus probabilibus. Sic malum est, hominem occidere; non tamen malum, vim vi repellere, cum moderamine, ut ajunt, inculpatæ tutelæ: & utrumque certum: incertum verò, an licet occidere ad justam bonorum defensionem; hoc etiam Theologi disputant. Nec dubium, quin Patres hanc doctrinam semper supposuerint, vel ipso naturæ lumine notam. Non tamen propterea sanctus remor ablegandus est, quem ipsi Patres præ se tulerunt. multa enim adhuc timenda restant, v. g. occasio peccandi, tentatio gravis, humana infirmitas, crassus error, ignorantia affectata, diaboli insidiæ, aliaque id genus, quæ sanctis etiam hominibus non parum justi tremoris incutiunt: nec quisquam scit, utrùm amore, vel odio dignus sit. Hæ justæ sunt timoris causæ.

* *Pag.* 83.

§. IV.

§. IV.

Consectarium quartum.

Placet, inquis, prædicta Probabilitatum doctrina, ut salutis via quotidiè planior & facilior evadat; *Bilii incertitudinem, vanitatem & audaciam* Casuistarum exaggeras, immò *absurditatem, & impietatem*, qua scilicet velint, his postremis temporibus faciliùs quàm priùs, ad æternam salutem perveniri.

* Aliquem appellare debueras, qui hoc dicat. Quædam aliquæ opiniones modò probabiles sint, quæ enim improbabiles erant, & vicissim, ut nemo quam negaverit. Cum etiam novæ indies demonstrationes protegant, planiorem salutis viam non efficit; multa enim quotidiè restringuntur, idq; in omni ferè argumenti genere. In re venerea, & Simoniâ de jure divino, Jesuitæ omnes ne materiæ quidem parvitatem agnoscunt. Quot novæ Leges, & nova decreta, quibus restringuntur, cum tamen ab iis majores nostri immunes essent? Quàm multa à Concilio Tridentino reformata atque restricta? Uno verbo, erunt forte salutis viam difficiliorem his temporibus esse asserentur: atque adeò dicere ausim, disciplinam eorum à Jesuitis non modò non relaxatam, sed non mediocriter restrictam fuisse. Quàm multa enim Navarrus, Cajetanus, Sylvester, Fumus licita putarunt, quæ à Jesuitis licita esse negantur? Sed video finem, quem sanctitatæ sibi proponunt. Suave Christi jugum & onus leve invident hominum generi, cui, more Pharisæo, *onera importabilia* imponunt, quæ ipsi digitorum quidem motione movere velint.

* Pag. 84.

§. V.

Consectarium quintum.

Ne etiam convitiari & nugari pergis; vis enim, ut ille probabilitatis fonte tam *horrenda*, tam *nauseabunda* fluxisse, quorum pars tum in Montaltii litteras, tum Patrochorum Scriptis descripta fuit, pars verecundiæ compressa: *

O insensatos & pudibundos homines! quidquid convitii, veneni, calumniæ, affingi, excogitari, sparguntur, liberali & impudenti manu sparserunt; & ipsæ prudentissimi videri volunt. Erras deindè quòd ex privatis erroribus probabiles opiniones eorum duxisse; quasi verò errores tenebræ pariant lucem probabilis saltem veritatis. In hoc autem lucubrationem hallucinaris, quod idem putas, *esse revera, & videri probabile*. Ut enim aliqua vera videntur & certa, quamvis vera, nec certa sunt, ita aliqua videntur probabilia, quæ probabilia non sunt. Quod Deistarum risum Jesuitis exprobras, risum potiùs, quàm stomachum movet. Quod dicis errorem cuique suum probabilem esse, erroneum est; dicere debueras *videri* autem probabilem non excusat; quia scilicet error est; nisi fortè invincibilis & inculpatus sit: quod autem excusat, quod revera probabile est; tunc non prudenter agitur, quando circa id actio versatur, quod bonum esse, vel malum non esse, verè probabilis ratio demonstrat. Probabilis demùm ratio illa, quæ sufficienter intellectum non præoccupat, nec vitiatum ad prudentem assensum movet; atque modò nulla ratio opposita contrarium evincat. Nec si fortè accidat, opinionem verè probabilem falsam esse, ac proindè falli eum, qui illâ ducitur; non culpandæ, sed inculpatæ ignorantiæ tribuendum est; cùm probabilia aliter sciri vel cognosci non possint; nec Deus homines obliget ad impossibile; Calvinistis, immò & Jansenistis frustrà licèt obstrepentibus. Huc spectas Willelme; damnata Jansenii placita ob oculos semper habere videris. Nec est, quod Jesuitis religionum adiaphoriam attribuas: sectarii hactenus senserunt, utrum Jesuitæ illorum dogmata suo calculo donent.

* Pag. 85.

Quid porrò aliud Thomas Sanchez à te adductus dicit? nisi, hæreticum inculpata ignorantia laborantem non teneri sectam mutare: alioquin, invincibilis non esset. Idem Eradus Billius, idem omnes Doctores verè Catholici docent: puerum scilicet baptizatum, hæresim ab iis, à quibus in rebus fidei instituitur, sibi propositam credere sine peccato; modò scilicèt, quod revera omnes supponunt, invincibili laboret ignorantiâ. Sic in iis regionibus, quibus, nullum fidei Catholicæ lumen affulget, multos ignorantiâ invincibili teneri constat, ac proindè esse materialiter dumtaxat, ut vocant, non formaliter hæreticos. Longior ille dialogi tractus, quem describis, *instituti, scilicet, inter Valerianum Magnum & Basanomenum, ab auctore suo omitti potuit; quanquam illius Lutherani placita non approbat, immò saltem tacitè improbat. Centies demùm tuum illud recantas: probabile falsum peccato non eximit. Sed, si verè probabile sit, haud dubiè peccato eximit; cum ignorantia illa inculpata censeatur, quæ non modò probabile, verùm etiam errorem atque hæresim à peccato liberat.

* Pag. 86. 87.

§. VI.

Consectarium sextum.

CRiminationes & calumnias hîc ultrà modum amplificas. Vis enim à Jesuitis doceri, eam quæ cuique probatur, opinionem, probabilem esse, atque adeò hæresim hæreticis esse probabilem. *

Luculenter hallucinaris, Willelme; qui existimas, ideò aliquid revera esse probabile, quia alicui probabile videtur. Falleris mi homo, falleris: nullus Jesuita id tibi concedat. Nempe aliud est, ut jam dixi, esse probabile, aliud, videri probabile: nec probabile dicitur per merum respectum ad intellectum unius, sed multorum, ut constat ex iis, quæ suprà digessi: alioquin idem esset probabile & improbabile, quod vel dictu ridiculum est. Scio, nonnullis videri improbabile, quod aliis probabile videtur; sed alterutrum falli, necesse est; cum idem non sit, *esse* & *videri*. Nempe, quod est probabile, per respectum ad omnes mortalium intellectus probabile est; licèt nonnullis certum, aliis improbabile videatur. Pari modo, quod certum est, per respectum ad omnes certum dicitur; licèt alioquin multis probabile dumtaxat videatur.

Hic etiam Jesuitas comparas cum Academicis. * Sed ex suprà dictis, ea, quæ dicis, facilè refutantur; nempe Academici id tantùm curabant, non quod revera probabile esset, sed quod probabile cuiq; videretur. Accedit quod in religione, fide, moribus, legibus, quid quisque vellet, asserere, aut negare, liberum erat. Triumphas tamen, Jesuitis, ut putas,

* Pag. 88.
* Pag. 89.

jugulatis, atque prostratis Augustini telo, *cui cum Iesuitis*, inquis, *numquam benè convenit* : scilicet cum Iprensi. Sed quam debile sit hoc telum, perspicuum est. Quid enim Jesuitis (qui cum Jansenistis, Calvinistis, Arnaldistis nunquam hactenus convenire potuerunt) quid, inquam, cum Academicis? quibus, quid quisque teneret atque probaret, quid cuique probabile videretur, vel improbabile, perindè fuit; ac proindè simul omnia approbabant & improbabant. His tamen Jansenistæ anteponendi sunt, qui errores, ut Catholica dogmata admittunt; & sententias probabilissimas communi Catholicorum usu receptas, errorum loco habent.

§. VII.

De probabilibus Sententiis, Juri positivo adversis.

CRambem recoctam denuò apponis. Vis enim ignorantiam, juris positivi scilicet, invincibilem excusare, non tamen legis æternæ & naturalis; * jus autem positivum est, vel divinum, ut quædam Christi præcepta, vel humanum, ut lex Ecclesiastica, & Civilis. Purum putum Jansenium audire mihi videor. Sed dic sodes, Willelme, cur ignorantia juris positivi excusat, & juris naturalis non excusat? Quia hæc, inquis, est pœna peccati originalis, non verò illa, quàm benè Jansenius, immò Calvinus & Lutherus tibi suffragantur! Sed, nullus dubito, utraque excusat, quia voluntarium tollit; nec enim id volo, quod ignoro. Hæc ratio vel utrique, vel neutri competit. Si verò crassa sit, affectata, voluntaria, qua quis ignorat quod vult ignorare, quia doceri potest si velit, sed hoc ultrò negligit, à peccato non liberat: sive sit juris naturalis, sive juris positivi. Et hæc est omnium Catholicorum sententia; quam hoc loco fusè demonstrarem, nisi auctores, quos jam suprà laudavi, id egregiè præstitissent.

* *Pag.* 89.

SECTIO IV.

Opinionem minùs probabilem & minùs tutam amplecti licet.

§. I.

Variis argumentis hæc Doctrina confutatur.

SI hoc unum dumtaxat probares, teneri scilicet quempiam ad probabilius; nihil reverà esset, quod jure in te castigarem. * Nonnullis enim probabilis hæc sententia videtur: non tamen illis omnibus, quos in hanc rem citas, ex quorum sensu expunge Navarrum, S. Antoninum, Sot. &c. Immò nonnulli ex iis quos adducis, in vario sensu loquuntur: ut Cajetanus, Corduba, &c. At quod sententiam contrariam, ut *blasphemam impiam, erroneam, hæreticam*, traducas, in hoc sanè judicium tuum desidero; cum illa & firmissimis rationibus, & gravissimorũ Doctorum calculo nitatur. Horum censum describerem, nisi apud auctores extaret: frustrà igitur tot nominibus paginas implerem; præsertim cum iis hominibus agens, qui Doctores illos rejiciunt non sine sarcasmo, quorum suffragio Jansenii errores non gaudent. Sed ad

* *Pag.* 90.

rem venio; etsi probè sciam, me oleum & operam perdere, dum tecum disputo, quem nec rationum momenta removent ab errore, quas haud dubiè non capis, aut si capias per summam obstinationem respuis; nec Doctorum auctoritas movet, quos non modò nihili facis, sed pro sceleratis ac perditis hominibus, Catholicæ Religionis perturbatoribus habes. In hoc tamen, officio meo satisfaciam, licèt sciam, tuo te prorsus defuturum.

Itaque inficias ire nemo potest, quin jam communis omnium recentiorum sententia sit, quibus multi ex antiquioribus etiam accedunt, quempiam posse in actionibus moralibus, ex duabus opinionibus contrariis minùs probabilẽ amplecti. Quâ enim lege ad naturali, vel positivâ id vetitum est? Cedo Scripturæ, Conciliorum & Patrum loca; expressa scilicet & perspicua: nec enim farraginem illam vestram, quæ nihil probat, sed paginas duntaxat occupat, admitto. Præterea eo jure, quo probabiliorem sequor, minùs probabilem sequi possum, jure scilicet probabilitatis, in quo prudens actio fundatur, mediatè scilicet & remotè: nam proximè ac immediatè fundatur in certo judicio practico, ex quo deducitur; id qi in eorum genere, quas certâ notione homines assequi non possunt. Deindè illa, quæ mihi videtur probabilior, aut ut plurimùm minùs, aut æquè probabilis videbitur, quid ergò in re obscura aliorum judicium meo præferre vetat? Nec enim ad veritatem certò spectare possum, quæ utrimque incerta est. Denique opinionem minùs probabilem amplecti non licet, igitur haec tuta non est: quod enim tutũ est, periculo caret: igitur nec probabilis, scilicet in praxi; cum certum sit, neminĩ licere peccandi periculo sese ultrò exponere, saltem sine gravissima ratione; de quo aliàs. Igitur prima illa, quæ improbabili opponitur, non probabilis, sed omninò certa est: quod nemo dicat. Nec cas, minùs tutam esse probabilem, licèt illius electio non sit probabilis: nam probabilitas non cadit in electionem, sed in ipsam opinionem: quæ si verè probabilis est, certò tuta est, tum materialiter, tum formaliter; nisi aliud præceptum obliget, omisso probabili, sequi certum, aut saltem probabilius, si certum deest: illud autem præceptum est, vel charitatis, vel justitiæ, vel obedientiæ, aut religionis; ut suprà vidimus, in adductis exemplis. Adde, quòd illa opinio, communis & longè probabilior est, saltem hoc tempore, quâ conceditur, è duabus minùs probabilem sequi. Igitur ubi judico, tutam esse in praxi, opinione probabiliore moveor & ducor. Quod verò attinet ad auctores, qui hanc sententiam tradidère, omnes omninò recense, qui à centum annis scripserunt; si unum aut alterum excipias, quibus tertium accensum esse velim, scilicet Canonistam quendam neotericum, qui ultrò fatetur, se non esse Theologum: an mirum accidit, cum ferè omnia Philosophiæ & Theologiæ principia, quæ ad hoc argumentum pertinent, dissecerit. Sed ad tua argumenta venio.

* Primo loco statim illud obtrudis: nullam opinionem probabilẽ tutam esse, nisi vera sit. Hoc argumentum probare debueras, non supponere: sed nihil probè consulis, qui probandum non suscipis, quod erroneũ est. At etiam demus, ita esse, ut dicis, eam opinio probabilior falsa esse potest: igitur non est tuta, si nulla tuta sit, quæ falsa esse possit: igitur cum minùs probabilis vera esse queat, tuta esse potest.

Ad aliud deindè argumentũ descendis: qui minùs probabilem opinionem sequitur, inquis, securus non est: igitur dubitet, necesse est: igitur dubiam conscien-

* *Pag.* 91.

quidam habet: igitur tutiorem partem eligere debet ex juris formula. Hoc loco supponis conscientiam dubiam, quæ tamen certa est; cum certum dubiam, quæ tamen certa est; cum certum sit, eum prudenter agere, qui ex opinione vera probabili agit, quando non obstat aliud præceptum: alioquin etiam conscientiam dubiam habet, qui probabiliore agit: hæc enim quamvis probabiliori, certa tamen non est: igitur cum formidine peccandi agere liceret: igitur ubi judico, aliquam opinionem esse verè probabilem, v.g. illam qua dicunt, vi tituli triplicis contractus, ut vocant, jure lucrum percipi posse; hanc propositionem primo dico: ille contractus est justus, & legitimus, qui minimè repugnet juri naturali, nec positivo; eamque propositionem verè probabilis sit, quia saltem honestas probabilis huic objecto insit, vel ratio probabilis huic contractui; ac proindè illa tuta sit: hoc autem ultimum judicium, quod aliqui practicum vocant, est certum: igitur conscientia tuta, certa, secura: igitur non dubia.

Si verò certum non sit, opinionem esse probabilem, sed tantùm, & tantùm probabile; haud dubiè illa non sequitur in praxi: quia, ut non est mihi certum, eam licitam esse, ita non est mihi certum, esse tutum, igitur incertum, ac proindè dubium: hinc consequens dubia: nempè judico inesse probabile periculum peccati; sed illud fugere teneor: & licèt aliquando, abesse dubium, ubi adest judicium, falsum: haud dubiè, nisi hoc judicium certum sit; judicium enim probabile periculum inesse. Et hæc est opinio probabilis speculativè dumtaxat, quæ scilicet ad praxim reduci non debet: hinc practicè probabile non: immò cum sit tantùm probabile, esse probabilem; est etiam probabile, esse improbabilem: igitur probabile, oppositam certam esse; certum vel esse maximè probabilem.

Hic primum locum obtinet illa, quam, certum est non esse; secundum illa, quam probabile est, certum esse; tertium illa, quam certum est, esse probabilem; quartum illa, quam probabile est, esse probabilem, ac proindè probabile, non esse probabilem. Quintum improbabilem; quintum denique illa, quam certum est, esse improbabilem. Opposita autem illi quæ primæ classis, est quintæ; quartæ verò, oppositi quæ est secundæ; in eadem tertia classe, utrapposita locum habet. Hinc nunquam licet in quintæ & quartæ classis opiniones sequi; sed semper sequi oppositas, quæ sunt primæ & secundæ, nisi fortè per inculpatum errorem. Opiniones verò classis amplecti ad libitum possumus, quia certæ, esse probabiles: igitur certum est, esse tutas: quia certum est, abesse periculum peccandi: immò quia tutæ, cum peccatum æquè excludant: hinc probabiles, tum speculativè, tum practicè. Opinionem tamen quartæ classis, speculativè, vel opinabiles vocant, tenere possumus, in quo non peccamus: non tamen practicè, quia probabile periculum est quod vitare tenemur: igitur non sunt tutæ saltem: tuta enim securum facit. Accedit quod illam sequi tenemur, quæ est secundæ classis; quia licitè certam esse, probabile est. Hæc paulò fusiùs explicare volui, non quod sperem tibi usui fore, ob obstinatissimum esse conjicio; sed ut aut Catholici qui diversa sentire videntur, vel inter se conciliari possint.

Non deerunt fortè, qui velint, opinionem illam tutam esse, vel potiùs illius usum tutum, quam probabilem esse, incertum est, licèt probabile. Sed eos nihil moror: nam reverà ut ex hoc judicio, *certum est, opinionem hanc esse probabilem*, rectè hoc deducitur, *certum est, illius usum esse tutum*; ita ex illo, *incertum est, esse probabilem*, rectè hoc sequitur, *incertum est esse tutam*: igitur dubium: sed ex D. Thom. quodlibeto 8. art. 13. ne quis peccet, requiritur quòd ex contrarietate opinionum, in nullam dubitationem adducatur: igitur certus esse debet, quod sit tuta opinio: igitur, citrà inculpatam ignorantiam, quod sit verè probabilis, vel certa: igitur ut sequi non potest eam, quam probabile est, esse improbabilem; ita sequi debet oppositam, quam certam esse probabile est.

Pergis deindè eandem sententiam confutare. Sæpè tantùm inquis, ex altera parte, est periculum peccandi: sic dubitatur, utrùm liceat habere plures præbendas; sed non dubitatur, quin liceat non habere plures: igitur, qui hanc sequitur partem, non modò magis probabilem minùs probabili, sed omninò certam anteponit. Si docilis esses, ad Logicam (agitur enim de oppositis) te amandarem: nam ineptè huic propositioni, *licet habere plures præbendas*, hanc opponis, *licet non habere plures præbendas*; cum tamen hæc sit opposita, *non licet habere plures præbendas*: quod vel minimus in Dialectica tyro te docebit: nempè illæ duæ quas adducis, ut oppositas, vel contrarias, veræ simul esse possunt. Sic die non præcepto, licet jejunare, itemque licet non jejunare. Itaque si huic, *licet habere* &c. quam probabilem supponis, exempli gratia, oppositam *non licet habere* &c. accipias, haud dubiè certa dici non potest, sed probabilis, aut saltem probabilior. Cur ergò oppositam illam certam esse dicis? vis sincerè dicam? quia hæc non intelligis, & in re alioquin satis clara cæcutis, mihi sanè mirùm ampliùs non accidit, cur ratiocinii usum tam sollicitè proscribere coneris; cum eo scilicet tam infœliciter uteris. Locus Augustini contra Donatistas non urget: quia S. Doctor vult tantùm, certum esse peccatum, quod ab eo patratur, qui peccati dubius est atque incertus; id est, ut communi formulâ utar, qui cum dubia conscientia operatur. In hoc verò casu, non est dubia conscientia sed certa. Unde refellitur etiam aliud, quod à te adducitur, eum scilicet contra conscientiam operari, qui minùs probabilem amplectitur. In quo etiam erras, cùm secundùm illud judicium operetur, quò certò judicat, opinionem illam probabilem & tutam esse, ac proindè nullum esse peccatum: si certum judicium est, reverà dubium non est: igitur ut patet, contra conscientiam non operatur.

Quod addis de causa, * quæ ad electionem opinionis minùs probabilis impellit, quam vis esse cupiditatem; turpem ego causam non approbo: non video tamè, cur aliquis suæ conscientiæ simul & utilitati consulere, in rerum humanarum usu jure non possit, v.g. cur aliquis, ut justum ex pecunia lucrum percipiat, inquirere non possit, utrùm usus Trium Contractuum licitus ac legitimus sit? Quod demùm subnectis ex Tullio de Academicis, ad rem non facit, ut suprà dictum est: immò pessimè Tullii locum explicas, dum ea, quæ ipse improbabilia vocat, vis esse minùs probabilia: quàm unum ab alio discrepet, omnes vident. Te saltem Grammaticũ esse putabã, qui nec Logicus es, nec Theologus, nisi Salisburgensis. Sed ni fallor, jam ferè cum Casuistis tibi con-

* *Pag.* 92.

venit. Vel enim agitur de re certa, vel de dubia: si certa est, omnes conveniunt, illi oppositam probabilem non esse, sed improbabilem & certò falsam; si verò de dubia, ita ut utrimque de rei veritate disputetur, vis divinum lumen implorandum, & diligentiam adhibendam; quod etiam Casuistæ dicunt. Perge porrò. Vis eam præferri, quæ probabilior appareat: at si S. Thomas oppositam teneat, num poterit quispiam illam sequi? si demùm utraque æquè probabilis videatur, concedis utramliber, etiam cum illo, quod fingis, periculo peccandi; in quo turpiter erras, & longè laxior es, quàm Casuistæ. Hæc enim est conscientia dubia, quæ actionem vitiat, ut omnes Casuistæ testantur. Nempe conscientiam tutam certum judicium constituit de actionis honestate; quod tamen sequitur ex judicio etiam certo de opinionis probabilitate, vel certâ objecti veritate, citrà ignorantiam invincibilem, quæ cum certo de actionis honestate judicio rectè componitur; & citrà obligationem, ab alio præcepto inductam, sequendi dumtaxat vel certum, vel probabilius; ut constat ex suprà adductis exemplis.

Sed, quæso, per te mihi liceat, hîc etiam breviter delibare doctrinam præfati Canonistæ, à quo etiam multa accepisti; licèt hic cum Catholicis Doctoribus sentiat, ignorantiam invincibilem à peccato liberare; in quo à vobis dissentit. Vult autem prædictus auctor, non posse dari duas opiniones oppositas probabiles de eodem objecto; alioquin intellectus dubius pendet in æquilibrio sine assensu, dum utramque partem existimat probabilem. Itane? existimat probabilem? Igitur assentitur; cum existimare idem sit, quod assentiri; igitur sine assensu non manet. Deindè quisquis judicat, aliquam propositionem objectivam, ut vocant, esse probabilem, eidem assensum præbere potest, si velit; at utramque partem intellectus judicat probabilem; igitur utrique assentiri; nec etiam seorsim; cur enim potiùs uni, quàm alteri? In hoc opinor hallucinaris. Demus, utrique parti oppositarum propositionum intellectum simul assentiri non posse: non video, cur utrique seorsim assentiri non possit, voluntatis jussu, quæ applicat intellectum ad assentiendum objecto, non evidenter, sed obscurè proposito. Sed inquies: intellectus prælucet voluntati. Rectè: anima, cui proponitur utraque propositio, sufficientibus rationibus nixa, ad hoc ut intellectus prudenter assentiatur, eâ vi pollet, quâ ad assensum uni præbendum, vel alteri, vel utrique seorsim, sese determinet, & hoc est, quod dixi, voluntatis imperio, intellectum assentiri. Sed ille assensus, inquis, cum formidine conjunctus est; igitur cum aliquo dubio. Fateor primum assensum illum opinativum, ut vocant, quo veritati propositi objecti mens assentitur, cum aliqua formidine esse conjunctum, & cum aliquo dubio, non peccandi, sed errandi; dubio, inquam, non negativo, ut vocant, quo scilicet intellectus suspensus maneat inter assensum & dissensum, dubitans, utrùm assentiri, an dissentiri debeat; sed positivo, quo timet errare, aut falli; ac proindè dubitat de veritate objecti propositi. At judicium, quod sequitur, quo judico, certum esse, opinionem illam, cui adhæreo, esse verè probabilem, ac proindè tutam, & peccatum excludere; judicium, inquam, illud est certum, & ab omni dubio immune. Porrò illud dumtaxat dubium actionem inficit, quo dubito de illius honestate, vel turpitudine, aut de probabilitate objecti propositi, non tamen illud, quo dubito de objecti veritate.

Sed inquies, si hæc, ita sunt, cur uni potiùs, quàm alteri parti adhæreo? Quæstio facilis breve relinquam postulat. adhæreo, quia volo; quia sum liber, quia eâ vi polleo, quâ me determinare valeo; nam enim intellectui ab objecto obscurè proposito necessitas imponitur; ut patet in actu fidei, ad quem voluntas piâ motione intellectum impellit. Dato igitur, inquis, quod uni partium intellectus, voluntatis imperio, adhæserit; alteri amplius adhærere nequit: nempè eo ipso huic falsitatem, quo illi veritatem adstruit. Attamen cùm à voluntate utrique liberè applicetur, eâdem facilitate assensum illum deindè revocat, quâ antè præbuit: igitur alteri parti ut intellectus adhæreat; jubet, revocato, seu deposito priore assensu. Quæres fortè, cur utrique simul assentiri non possit? Non desunt gravissimi auctores, qui hoc fieri posse non negent, ego tamen fieri non posse, virtute saltem naturali, existimo, cum intellectus eodem simul instanti, de eodem objecto dicere nequeat, verum & falsum est, id est, verum & non verum: quia est ipsi evidens, propositiones contradictorias simul veras esse non posse. Illud est, quod difficiliùs objiceres, scilicet partem oppositam etiam certò esse probabilem: judicatur igitur probabiliter, v. g. Triplicem contractum legitimum non esse: hinc judico, certum esse, hanc opinionem esse probabilem, ac proinde tutam; igitur honestum esse eam sequi, & ab illo contractu abstinere: igitur, inquies, certum etiam judico, turpe ac illicitum esse eodem uti. Hoc ultimum judicium ex antecedentibus non sequitur, alioquin certum esset, idem honestum esse ac turpe, quod repugnat. Ille observandum est id, quod suprà dixi; ex eo quod certum sit, probabilem esse opinionem, certum inde judicium deduci, usum illius tutum esse, nisi, ut dixi, aliud præceptum obstet. Igitur si utraque opinio de illo contractu verè probabilis est, tum illa, quæ asserit legitimum esse, tum illa, quæ negat, & certum est, utramque esse probabilem: certò deduco utriusque usum opinionis honestum esse; igitur tum licere uti contractu illo, quam non uti, si quis autem per errorem, ex prædictis judiciis speculativis deduceret, turpe esse prædicto contractu uti; nemo negaret, peccare illum, si deindè præfato contractu utatur. Judico, inquies, illum contractum esse illegitimum, ac proindè illicitum; igitur judicium illud practicum per errorem non deducitur. At ex uno speculativo probabili non sequitur damnatio oppositi, sed ejusdem reductio ad praxim. Sic ex eo, quod judicem, legitimum esse contractum, rectè deduco, honestum esse illius usum; inde tamen illius non usum non reprobo: item ex eo, quod judicem, probabiliter contractum esse illegitimum, rectè deduco, illius non usum honestum esse; at illius usum inde non damno, quem ex oppositis rationibus honestum esse deduxi. Si tamen certò judicarem, contractum illegitimum esse, rectè indè deducerem, necessariò omittendum, ac proindè illius usum damnarem: quidem per errorem, prædictum judicium demptudinè illius usus, ex priori judicio multi defluunt & hoc stante, contractu illo, sine peccato, uti non possunt. Si ea pauca, quæ dixi, attentè ponderentur; nulla prorsùs difficultas restat.

* * *
* *

§. II.

§. II.

Hanc doctrinam scrupulis occasionem non præbere.

Atredeo, Willelme: statim initiò pro fundamento statuis, neutram partem tutam, aut securam esse; * ne illam quidem, quæ probabilior est, aut talis videtur: quia *sola vera secura est.* At nescio quæ sit vera: igitur utra sit bona, & à peccato immunis, nescio; igitur inde anxius, perplexus & dubius sedeo; quis hoc neget? igitur cum dubia conscientia operor; igitur pecco, quoties lumen certæ veritatis mihi non affulget. Cuncta hæc ultrò fateris, & tacitè, immò satis expressè. vis enim à viro pio falsitatem illarum opinionum, quas Casuistæ probabiles reputant, certò cognosci, idque *unctione, & spiritu sancto docente.* Ad tuam illam arcem confugis. Si verò ambigat, & timeat vir ille pius, convertat se ad Patrem luminum, inquis, qui dat omnibus affluenter. Rectè moner: nequeo hoc Casuistæ negant. Consulat viros pios & doctos: sanè quos verò tandem? Jansenistas, Arnaldistas directores Portus regalis. At si dubitet, num illi sint pii, docti, tuti, veri Catholici, alios sibi consulere non debet? Consulat, inquies; sed non Casuistas. nempe non sunt illi viri docti & pii. Quando litem habes, mi homo, quem, amabrie, consulis? Medicumne, an Jurisperitum? hunc, ni fallor: nam in suâ cuique arte perito credendum est. In rebus moralibus, & casibus conscientiæ, si quid difficultatis sentias, quem consules? Casuistam, inquies, modò non Jesuitam, aut Casuistam, id est, modò non peritum. Quod denique de timore illo tremore Sanctorum subnectis, reverà sanctus: est enim, quòd homo Deum timeat, & male sollicitus vivat: inter hostes vivit, cur non timeat? domi & foris inimicos habet, de quo jam supra. At dubium excutiat, necesse est, ut hîc & nunc bene agat: quisquis enim dubitat, ne actio aliqua ex objecto, ut ajunt, mala sit; haud dubiè peccat, si eam elicit. Hæc tamen glutis, Willelme, ut trepidas, & alios trepidare vis, ubi non est timendi locus; audax verò & intrepidus prodis, cùm te modò continere deberet.

* *Pag.* 93.

SECTIO V.

De duobus erroneis consectariis.

§. I.

Primum refellitur.

Casuistæ, inquis, docent, ex opinione probabiliori quam quis falsam putet, eidem licere dare consilium, ut Layman, Vasquez, Sanchez; quod sanè absurdum, nefandum, & impium est. * Si ita res, tibi absurdum, & impium videri, cùm absurdis & heterodoxis hominibus multa impia & absurda videantur, quæ tamen rationi consentanea, & sanctæ esse constat, utcumque tolerari posses; sed quòd istæc esse, impudenter clames, quis, amabò, ferat? sed amicos & fœderatos vestros imitaris, qui absurdum putant, Corpus Christi re ipsa in Sacramento Eucharistiæ esse; & impium, Sanctos colere, vereri sacras Imagines. At quæso te, si aliqua D. Thomæ sententia alicui falsa videatur, saltem ita sibi persuadeat, quantumvis temerè, ut voles, nihil moror; nunquid alteri, à quo hac de re consulitur, indicare poterit, immò debebit, se quidem talem opinionem falsam reputare, nec sibi fas esse eam sequi, eandem tamen à S. Thoma doceri, ut probabilem; ac proindè talem esse, quam tutò sequi possit, tanta nixus auctoritate, quisquis eam certò falsam non reputat. Quid, quæso, in hac doctrina blasphemum? quid impium?

Quòd autem Vasques nolit, ut quisquam obliget consulentem ad restitutionem, vel aliud simile, juxta probabilem sententiam alterius Doctoris, quam falsam ipse reputet; vox profectò non est hominis, *communissima vitæ christianæ principia penitus ignorantis.* * Tibi facilè credent mortalium ignorantissimi: nunquam tamen vel ipsi tyrones in Theologia sibi unquam persuadebunt, Vasques esse hominé ignorantissimum. Laudari à laudato viro bonum est: ab impio, heterodoxo, hoste acerrimo vituperari etiam laus est. Sed quæso te, quo jure juxta sententiam alterius, quam falsam reputas, quæque ad summum probabilis est, obligabis proximum tuum ad gravissimum illud incommodum? rem acu tetigi. Non vultis Jesuitas consuli, ne vestros errores, hæreses, blasphemias, contumaciam & malas artes, consulentibus aperiant: moralia præterea, ut Janseniana dogmata obtentui illo defendatis & propagetis. Quod demum Sanchez auctor sit, ut ii, qui juxta opinionem probabilem consulenti respondent, in scriptis præsertim, significent oppositam etiam probabilè esse; prudenter, ac sincerè factum, sapientissimi quique reputabunt. Cur ergo fugillas? Vis dicam? quia non capis? quia Thomam Sanchez, virum sanè de Theologia Morali bene-meritum carpere voluisti. Vide, ne aliquis reponat hoc tritum: *Sus Minervam.*

* *Pag.* 97.

§. II.

Secundus error refellitur.

Cuivis licere plures Casuistas consulere, æquum non putas, nisi ad hoc, ut, quod probabilius est, cognoscat & sequatur. * Tuis verbis fidem detrecto, nisi probes id, quod astruis. Nec enim tenetur quisquam ad probabilius, modò oppositū probabile esse constet. Judicem excipio, cui Resp. vel Princeps id muneris ea lege committit, ut ex probabiliore sententiam ferat; item ministros Sacramentorum, à quibus probabilem materiam aut formam adhiberi, non vult Ecclesia, quando scilicet certa suppetit; item Medicum, qui, certâ medicinâ rejectâ, probabilē adhibere non debet. Igitur, si aliquis minùs probabilem opinionem sequi potest, non video, cur à Doctoribus eam discere non possit; nec enim agitur cupiditate, sed desiderio fugiendi peccatum ducitur, v. g. vult quis ex pecunia justum lucrum percipere: quid ni à Doctoribus modos illos inquirat, quibus justum lucrum percipi potest? Vult quis dimittere beneficium, at retentâ pensione; aut illud cum alio permutare: quid ni à Casuistis, Theologis, Canonistis modum resciat, quo id rectè, licitè, & exclusâ simoniâ fiat? sic ego tuo argumento utor: licet sequi minùs probabilem sententiam, licet igitur inquirere. Sic enim ratiocinaris: non licet amplecti minùs probabilem, & mi-

* *Pag.* 94. 95. 96.

* *Pag.* 98.

nùs tutam, igitur nec indagare: sed falsum est antecedens: nec, ut dicis, * dubia conscientia remanet, cùm adsit judicium practicum certum de honestate actionis. Si certũ; igitur omne dubium excludit. Restat unum, cujus te moneam: semper enim minùs probabilem opinionem pro minùs tuta accipere videris; cùm tamen sæpè accidat, ut minùs probabilis sit magis tuta: v. g. est minùs probabile, immò improbabile, contritionem ad Sacramentum Pœnitentiæ necessariam esse; quis autem neget, tutiùs esse, adhibere contritionem? est minùs probabile matutinas horas Sacrificio Missæ necessariò præmittendas esse; quis neget tutius esse? est minùs probabile quempiam admisso peccato, illicò teneri ad Confessionem, quis autem non videt tutius esse? tutius inquam, non ad peccatum excludendum, quod æquè utraque pars excludit, sed ad majorem perfectionem, ad quam non tenemur, actioni conciliandam. Cuncta hæc distinguere debueras, mi homo; sed distinctionis & perspicuitatis impatiens, omnia confundere maluisti, ut sub illis tenebris lateres, & simplicioribus longè facilìùs imponeres.

Quis demum Jesuita, ut temerè affingis, * unquam negavit, diligentiam adhibendam esse, vel fusis ad Deum precibus, vel consultis piis, doctisque hominibus, ad Dei voluntatem cognoscendam, & cæleste lumen implorandum? Doctis inquam & piis, non tamen Portus-regalis inquilinis, quos reverà nec pios, nec doctos esse, omnes Catholici sciunt: nec enim pietas, & vera doctrina cum errore consentiunt. Quòd boni & religiosi viri Casuistis parùm, ut dicis, utantur, experientiæ repugnat. Nam religiosæ conscientiæ homines alios sæpè consulunt, ne vel minimam peccati labem contrahant. Sed consilia à præceptis probè distinguenda. Utinam omnes consilia sequerentur! hæc sunt, ctede mihi, Jesuitarum vota: sed quod Christus non præcepit, præcipere ipsi minimè possunt. Hîc porrò Concionatorem agis, & satis pueriliter declamas: eos, qui Casuistas consulunt, * ineptè Balaamo comparas, intentas iram Dei, maledictionem comminaris, eò quòd magistros *prurientes auribus* sibi *coacervent*. Sed vide, ne in vestros Magistros hæc probè quadrent, qui adeò tersum & exquisitum styli nitorem impensè hactenùs & operosè affectarunt, ut hoc melle, Jansenianì venenum erroris, præsertim apud imperitos condirent.

* *Pag.* 99.
* *Pag.* 99.
* *Pag.* 100.

SECTIO VI.

De Casuistarum auctoritate.

REtractas, quæ jam supra de probabili opinione, ad nauseam congessisti: * nullum Doctorum numerum vis sufficere, ad probabilitatem opinionibus conciliandam, per locum scilicet, ut ajunt, extrinsecum. Times Jansenium vestrum obrui à maxima illa Doctorum turba, qui ejus errores cum Ecclesia damnarunt: hinc illorum authoritatem elevas. Sed apud Catholicos maximi semper ponderis fuit; nullius verò apud heterodoxos. Eo ipso quòd quis aliquam opinionem probabilem censet, statim vis ipsi fieri probabilem. In hoc sæpè ac sæpiùs hallucinaris; cùm aliud sit esse probabilem, & aliud talem videri. Si forsitan error probabilis vobis videtur, qui tamen probabilis non est: neque vos excusat, cùm per crassam & voluntariam ignorantiam omnino delinquatis. Quòd aliqua opinio nonnullis videatur probabilis, quæ Scripturæ & manifestæ rationi repugnet; apud vos non deerunt exempla: apud Catholicos non invenies. Licèt enim aliqua improbabilia putent; illa tamen manifestæ rationi, aut Scripturæ tam perspicuæ, ut allegatis, non repugnant. Aliquo exemplo dictis, seu meditis, fidem facere debueras. Addis unius Ecclesiæ auctoritatem movere. Rectè: medice cura teipsum: cur eam rejicitis, & pessumdatis? movet Ecclesiæ auctoritas ad certa; Doctorum verò ad probabilia: de iis enim agit Augustinus, quæ quis credere, vel non credere debet; nec unquam negavit Augustinus, quin Doctorum auctoritas maximi alioquin momenti sit. Perstringis deinde aliquos auctores, quos insicias insimulas. * De Thoma Sanchez, ut alios omittam, quibus aliquando caninæ tuæ maledicentiæ dabis pœnas, dicere ausim, ad instar aquilæ esse, cui noctuas, vespertiliones, & ferales Portus-regalis bubones nemo sanè, opinor, nisi mortalium stultissimus comparet.

Immò, quod longè graviùs est, opinionem aliquam eo ipso suspectam esse dicis, quo à Casuistis docetur: quas subinde Baunio & Escobario calumnias affingi, multi Apologistæ diluerunt: de his tamen infra. Interim per inanem quandam ostentationem, tibi serium applaudens; vis Casuistas, Theologos, Jesuitas odevenisse, ut doctis simul & indoctis *horrori* sint. Sic eleganter tua vota expromis: quod enim ad rem ipsam attinet, eodem prorsus modo, quo antè Catholici eos consulunt, adeuntque, ac se illis, in iis, quæ ad Deum spectant, regendos tradunt: nec ea laborant solitudine, quam exaggeras. * Vestrum quidem, vel potiùs cacodæmonis consilium fuit, qui vestri, aliorumque fœderatorum operâ usus est; ut Jesuitas à suis erga fideles piis muneribus removeret: sed ea pro votis non successit: est, qui videt, & judicat. *Fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania, sed Dominus de cælo prospexit, & conturbavit eos.*

Ne quid demùm ad contumeliam desideretur, constanter asseveras, in dubiis moralibus, mulierculæ cujuspiam judicium, Casuistarum, non paucorum aliquot, sed ferè omnium (nam plerosque dicis) judicio anteponendum esse. In hoc sanè tuum plenique judicium desiderabunt: nec deerit fortè, qui dicat, te insano mulierculorum amore teneri, quas Theologis Catholicis anteponis. Desperatam haud dubiè causam agis, pro qua ad mulierculorum tribunal appellas. Hæreticis quoque idem mos fuit: nullus enim sectari * unquam exstitit, sine consorte alterius furoris. Rem etiam indoctorum judicio committis: at indoctos & suspectos recuso Judices, quia scilicet rei similes. Viginti demùm Casuistis, immò centum & mille, vel unum pium & eruditum Parochum opponis. Unum inquam, ex illa celebri ogdoade. Tumagine facto, omnem Germaniæ, Galliæ, Hispaniæ, Belgii populum opponis. Expunge, amabo te, Hispaniam, nec enim populum in ea reformatum invenies, qui Jansenianà dogmata probet: in aliis regionibus, quas appellasti, multos invenies, qui vestræ factioni addicti sunt. Vobis enim cum Lutheranis & Calvinistis, cum Carolo Molinæo, & Samuele Maresio bene convenit. Italiam prudens omisisti, quæ nihil nisi fulmina vobis hactenus cudere visa est.

Subnectis, nihil ex eo auctoritatis Casuistis accedere, quòd ingentia volumina confecerint, parum aliqui

* *Pag.* 102.
* *Pag.* 103.

aliqui ad scribendum instructi & idonei; in toto ferè annorum decursu, non nisi 12. Casuistas, teste Adamo, scripsisse, idque divino quodam consilio contigisse; cùm res admodum periculosa & lubrica sit de conscientia, de distinctione venialium & mortalium disputare; nunc verò Casuistarum nubem exortam esse, qui, tanquam *Ægyptiacæ ranæ*, * in Ecclesiam irruerunt, & nihil pene jam *in moribus integrum* reliquerunt. Citas in hanc rem longum *divini Aurelii* (is enim appellas) locum; institutâ demùm, pro negotio fidelibus, Parochum inter & alienum, comparatione, in gratiam Parochi sententiam ita propugnantis, ut alienos, *impuras cisternas, devios tramites, & latebrosos recessus*, appellare non vereatis.

Hæc paucis refutantur. Antiqua fuit hæreticorum mania, contra Scholasticos & ingentia illorum volumina declamare. Sed numquid D. Thomas tot & tantorum voluminum auctor, aliique omnium ordinum scriptores, in eo Theologorum Moralium censu comprehenduntur? Beliarminus Summistas numerat, ut vocant, qui Summas scripserunt, inter quos S. Raymundus de Pennaforti, S. Antoninus, Cardinalis Cajetanus, & Sylvester Magister sacri Palatii recenseantur, tredecim appellat: tu verò duodecim, neque sine fuco & mendacio à te dicatur. Sed ubi Canonistæ, & Theologi, qui de re morali scripserunt? Quæ sit, satis video, tot ac tantos errorum volumen testes habere puduit.

Parum idoneos, & instructos ad scribendum fuisse dicis. Quid porrò iis desuit? vis dicam; una dumtaxat ergò doctrinam Jansenianam propensio. Nam integritate ac vitæ sanctimoniâ, eruditione singulari, constanti demùm ingenio præditi, ex S. Scriptura, ritu Ecclesiæ, sacris Canonibus, Rom. Pontificum Constitutionibus, sanctis Patribus, Doctoribus demùm Theologis, eam doctrinam excerpserunt, quam in eorum codicibus legimus. Nolles de concinnita disputari; ne vobis erroneam esse, simplices Catholici intelligant: nec de culparum distinctione ut nova crimina ad terrendum populum proferatis; ut Sancygiranus vester, qui hominem ejus mortali adstrictum, rei sacræ, absque peccato mortali, nunquam interesse dicebat. Attingis eum modum injungendæ pœnitentiæ: de quo agi nolles, ne, quam obtruditis pœnitentiam publicam, eam pro occultis, idq; more Pharisaico, necessariam esse, Theologi demonstrarent. Quis tuum Aurelium ignorum credat, quem tam inhumanum erga regulares Ordines, vel ipse locus à te adductus planè demonstrat? sæpè quidem divinũ & Prophetam egit, in libris illis Apocalypticis commentis: sed falsum Prophetam fuisse, probavit eventus. Cæterùm tibi habitus esset, ut nunquam Aurelium citares, nisi monita priùs Lectore de libro cautè legendo, in quo fere nemo centum errores confixit.

Uter verò, ad regendos fideles, in via spiritus, ignorit, Parochus scilicet paulò liberioris vitæ honos, cui nihil ad luxum, ad commodum, ad delicias desit, quem turba nepotum coronat, cui licèt incogitanti fenitur & metitur (de his enim tantùm loquor;) vel alius strictioris instituti, castigatioris vitæ, rebus divinis addictus, curis sæcularibus liber, doctus sapiens, & debita, tum jurisdictione, tum approbatione instructus; uter, inquam, sit aptior, cuivis considerandum relinquo. Te interim ad libellum P. Babilonæ hoc argumento scriptũ remitto; quem, cùm a Cardinalium Congregatio ad id specialiter deputata, recognoscendum & examinandũ suscepisset; nihil in eo censurâ dignum pronunciavit. Hinc Romæ liber, cum approbatione secundò editus; ut ab amico certior factus sum.

SECTIO VII.

Dissolvuntur Jesuitarum criminationes.

AJunt, inquis, impostura 22. perperàm sibi vitio dari, quòd probabiles opiniones esse censeant: illicò pernegas; sed id duntaxat vitio verti, quod ea, quæ improbabilia sunt, pro probabilibus habeant. Incitata impostura, nihil tale invenio; ut vel inde impostura vestras multiplicetis; sed ibi tantùm lego, Thomam Sanchez à Montalcio temerè correptum esse, eò quòd dixerit, auctoritatem gravissimi Auctoris, solidis nixam rationibus, sufficere, ut aliqua opinio dicatur probabilis. Sed hæc est communis omnium sententia, modò sit auctor doctus, prudens, & pius, qui ex professo rem discusserit, eam optimis & firmis rationibus confirmet, & ea, quæ opponuntur, probabiliter diluat. Sed te remitto ad impostura latinè redditas, ut novam impostura agnoscas. Quod verò opponis, pro probabilibus multa à Jesuitis haberi, quæ improbabilia sunt; donec ipse probaveris, improbabile reputandum est. Sed age, quæso, argumentis, non convitiis. Centies in his notis dixisti, nullam opinionem, quæ falsa sit, tutam esse: quòd Jesuitæ, immò Catholici omnes, id negent; errant, inquis, & pueriliter nugantur. Tu verò erras Willelme, & à te in hoc dissentire, Catholicum est. Quod ipsi habent, minùs probabilem, modò verè probabilis sit, esse tutam, eo modo, quo antè dixi, probabilius est. Tu id negas, etsi minùs probabiliter; non tibi propterea litem intendo; à censura prorsus abstineo. Cur eam adhibes, qui pejoris es conditionis?

*Nemo inter Jesuitas opinionem illam probabilem agnoscit, quæ dogmatis in Ecclesia receptis adversetur, aut à sensu communi abhorreat: quia probabilem, quamvis certitudinis expertem, ratione probabili nixam esse volunt: hæc autem ratio petitur, vel à loco extrinseco, scilicet ab auctoritate gravium auctorũ, quos sine ratione ita sensisse incredibile est; alioquin graves, docti, pii, prudentes Doctores non essent: vel à loco intrinseco, scilicet à re ipsa: hinc utrumque semper conjunctum est. Licèt enim opinio aliqua mihi probabilis videatur, quia illam tenuit gravissimus, & omni exceptione major auctor, suppono tamen, illum suis rationibus & fundamentis non caruisse. Negabis fortè, Doctoris Angelici auctoritatem sufficere cuipiam ad probabilitatem, quamvis alioqui ejusdem rationes ignoret, quas tamen ille supponit? Caramuelem idemtidem carpis: sed ille nostris armis non indiget; ad pugnam satis instructus est, auxiliares copias non postulat. Nolim tamen tibi persuadeas, Jesuitas in ejus verba jurasse, innumera proposuit, interrogando potiùs quàm asserendo, quæ nullus unquam Jesuita defendit. Quòd verò dicant, non ideò aliquam opinionem reipsa esse improbabilem, quòd alicui talis videatur, modò tamen gravissimi auctores eidem suffragentur; nemo, qui rectè sentiat, secùs putat. Quàm multa Jansenistæ vestri, immò Calvinistæ improbabilia & falsa reputant, quæ pro probabilibus & certis Catholici habent?

Quòd demum aliqua opinio nec Scripturæ, nec Patri-

* Pag. 104.
* Pag. 105.
* Pag. 106.

Patribus, nec Ecclesiæ, nec rationi evidenter repugnet; illud quidem necesse est, ad hoc ut probabilis sit, non tamen probabilem facit; sed ratio probabilis adesse debet: neque tes tota, ut dicis, ad auctoritatem solam reducitur; immò ipsa auctoritas cum ratione conjuncta esse supponitur. Falsum etiam est, quod Jesuitis affingis, nullam unquam opinionem Casuistarum improbabilem censeri posse. Si enim communi gravissimorum auctorum consensu, aliqua opinio sensui Ecclesiæ, sacris Canonibus, SS Patribus, rationi evidenter repugnet, quamvis aliqui eam probabilem putent, nihil tamen obstat, quin eam pro improbabili habeamus. Adductum Vallii testimonium ab auctore illo, * qui vestras imposturas publicavit, luculentum est, & nullatenus ambiguum; item Navarri, Alberti Magni, S. Antonini, Gamachæi loca perspicua sunt: ad pœnam libri: tu vide sis. Quid porrò ambiguitatis in Vallio fingi possit? satis enim esse, inquit, tutam & probabilem opinionem sequi, & probabiliorem posse optimè relinqui. Quòd Gamachæus non præstò sit, nemini persuadebis: sic perspicuum illius testimonium eludere voluisti: * eadem arte S. Antonini auctoritatem elevas. Sed hoc vobis familiare est, ut eorum, qui vestris erroribus non suffragantur, bonum nomen & famam denigretis: nemini hactenus satyræ vestræ pepercerunt: nihil in Ecclesia sanctum, quod maledicentia vestra non fœdarit: Romanum Pontificem, Concilium Trident. SS. Patres, qui vobis ab Augustino dissentire videntur, Scholasticos omnes, Religiosos Ordines, Deiparæ cultum, sugillare, carpere, deridere, perstringere, impunè hucusque non cessatis. Hæc porrò sunt crimina vestra; non Jesuitarum criminationes. Multùm alibi, sed hîc plurimùm hallucinaris. Ubi titulum sine re lectoribus tuis exhibuisti, centies eadem repetis; eadem ubique cantilena. Unum dumtaxat obolum feres. Hæc quoque sæpiùs Parochi Parisienses, aliique in suis censuris ad nauseam inculcarunt. Aspersisti aliquot, Augustini ut plurimùm, loca; quæ tamen ad rem non faciunt. Sic operam, & atramentum perdis: sic frustra paginas imples; in quas una litura, seu spongia probè quadraret.

* *Pag.* 107.
* *Pag.* 108.

NOTA II.

Filiutii doctrina de Jejunio.

Filiutium, tanquam blasphemũ, & hæreticum, hoc loco traducis, eò quòd dixerit, eum ad jejunium non teneri, qui vel labore ob malum finem suscepto, vel alia sua culpa, talem infirmitatem, dispositionem, vitium debilitationem contraxerit, ut sine gravissimo incommodo & periculo jejunare non possit; quamvis expressè dixerit, eum peccare, si malo fine laboret in fraudem jejunii; * duplici videlicet peccato, primò ob turpe factum, quod ab eo ponitur, secundò ob appositam causam solvendi jejunii; licet deinde, si reverà, ut dixi, moraliter jejunare non potest, ad jejunium non teneatur. Auctores suos Filiutius citat.

Quid in hac doctrina tam nefandum & horrendum sit, quod tam acres declamationes postulet; reverà non video. Supponit enim Filiutius, pravum illum, tum laboris illiciti, tum fraudis intentæ affectum revocatum fuisse. Si enim remaneret, haud dubiè illa omissio jejunii ab illo vitiaretur. Immò fieri potest, ut jam infirmus, in Sacramento Pœnitentiæ absolutionis gratiam acceperit, urgente scilicet necessitate, ut si quis ex duello, gravi vulnere accepto, & multi vis sanguinis effusâ, decumbat: quis eũ, amabò, quam vis sua culpa infirmum, jejunii lege non solvat? Non negarim tamen, Ecclesiam iis, qui licito labore defatigantur, indulgentiorem esse debere; & in iis, qui sua culpa defatigantur, graviorem causam requirere, scilicet in pœnam: at posito, quòd sit talis defatigatio, debilitatio, corporis infirmitas, ut infirmus jejunare non possit, nisi in probabilissimum mortis, aut gravis morbi periculum incurrat, quis eum à jejunii lege immunem esse non dicat? si fortè Jansenitarum stros excipiam, qui, ut jam dixi, Pharisaico more, aliis *onera importabilia* imponunt, eaque *digito suo* movere nolunt.

Quod attinet ad auctores pro hac sententia citatos, scilicet S. Antoninum, Sylvestrum, Medinam, Cajetanum, Angelum, Navarrum; expressa eorum loca impostura 8. legisti. Quid ergo tricaris, & miraris Jesuitarum frontem? quasi verò omnes eam corporis infirmitatem, seu dispositionem non intelligant, quæ jejunii impatiens sit. Quis enim neget, ab Ecclesia aliquid præcipiente supponi vires adequendum necessarias? quis neget, sceleratum peccatorem plus jejuniis egere, quamvis difficilius, quàm alii jejunet? at si talis sit infirmitas, & vitium lapsus, ut jejunare non possit, de hoc enim agitur; quis eum teneri dicat? sed tuas artes agnosco Wilhelme: hæc quæstio tibi parum curæ est: hoc prætexis nomine fraudem: Jansenianadogmata ubique defendis; licet de Jansenio ne cogitare quidem videri velis. Teneri nempe vis etiam eum, qui præceptum implere non potest: impotentia illa, quæ culpâ nostrâ contrahitur, à peccato nunquam liberat. Sic ignorantia juris naturalis, quam per peccatum contraximus, à culpa non liberat. Agnoscis, ni fallor, nativum Jansenii vultum. Nihil affingo, immò nihil dico, quod rudis tyro non videat. Eò spectas: nempe res hujusce modi ad probationẽ vestri erroris adducere soleris. * Censura illa Lovanienſis suspecta est. Quàm infesta Jesuitis, quàm addicta Bajo & Jansenio Academia illa hactenus fuerit, frustrà reponerem; cùm id nemini lateat. Nec Filiutius tam crudè loquitur: cur ejus verba non adduxisti, quæ tibi suggesta fuerant nec ille quamlibet defatigationẽ intelligit; sed eam, quæ maximam difficultatem pariat; eam nimirum, quæ ab implendo Ecclesiæ præcepto liberet. Vis hominem penitùs exhaustum, & semimortuum jejunii lege teneri? Vah charitatem Pharisaicam!

* *Pag.* 110.

NOTA III.

Baunii sententia, quæ Confessarium obligat ad pœnitentes absolvendos, probabilem opinionem secutos.

Hæc toties inculcata fuit, & pro ea tam multi auctores scripserunt, ut vel unus illorũ quadringinta sex alios citet: supponunt autem, opinionem, quam pœnitens sequitur, esse verè probabilem, ac proinde talem, cui etiam Confessarius, si velit, adhærere probabilem esse sciat, licèt alteri adhæreat. Sic tamen possit, utpotè, qui illam Confessarius falsam esse evidenter cognoscat, nullo modo eam sequi potest. Et verò, si ex illa opinione pœnitentem absolvat, illam

Illa in hoc sequitur: igitur talis esse debet, quam in rem certò sequi possit: igitur certò probabilis, ne ipsum dubia conscientia operetur. Porrò si talis est, cui neget eum teneri illam amplecti, in gratiam pœnitentis, quem ex officio juvare tenetur? igitur & illud agere, quod commodè & licitè agere potest, ad hoc idem illum: igitur opinionem illam ad usum pœnitentem reducere, cùm aliter pœnitentem hîc & nunc juvare nequeat.

Hoc etiam loco, dum Andabatarum more pugnare videris, tuos errores multiplicas, seu veriùs, itera verum que repetis. Vis enim nullam unquam opinionem falsam, quantumvis probabilem, à peccatorum omnem facere; quod erroneum esse, jam supra demonstravi. Unde concludis, non posse pœnitentem ulla lege absolvi, cùm præter peccati maculam, haberet erroris contumaciam. Sed heus tu Wendrock: illa pœnitentis opinio, cùm probabilis sit, non illo modo, sed etiam vera esse potest: suppone igitur verum esse: Confessarius igitur, qui oppositam falsam sequitur, errat & peccat, si alteri, quæ vera & bona adhæreat. quid ergo facto opus? Confessarius suam veram putat, ita tamen, ut falsam esse possit: item pœnitens suam: igitur eodem hic jure stant, quo ille suam sequitur. Videndum ergo, quid expedit, & satius esse videatur. Quis neget satius esse, pœnitentem absolvi, cùm licitè absolvi queat, quam absolutionis beneficio privatum dimitti, & sic agi in desperationem? Hæc revera si capias Willelme, mutabis, errores que tuos revocabis.

*Subnectis deinde varias opiniones de homicidio, de mendacio, de calumnia, de duello; quæ jam ab Apologistis vel omnino rejectæ sunt, (nam innumeras per calumniam affinxistis,) vel ita explicatæ, addito scilicet iis conditionibus & legibus, ut speculativè saltem, si non practicè probabiles censeantur, eo modo, quem breviter quidem, at satis perspicuè demonstravi supra pagina 60.

Jam verò, quòd aliqui dicant, licere aliquid, & non licere, id est, probabile esse licere, & probabile non licere; probabiliter Confessarium teneri, & probabiliter non teneri; mirum tibi accidit, & Dialectici personam induens, sic arguis: licet & non licet absolvere; igitur certò licet non absolvere; tenetur & non tenetur Confessarius absolvere; igitur certò non tenetur. Verum sanè Dialecticæ genus: ex probabili certum deduci, immò, quod mirabilius est, ex duabus probabilibus oppositis & copulatis, alteram certam infers. At te personam Dialectici induis, qui tam ineptè & absurdè illam sustines. Sic ergò meliùs ratiocinari posses, si tamen rationis patiens es, quæ in tanta perturbatione furoris, odii, & pervicaciæ vix locum habet: certum est, probabile esse, quòd prædictus pœnitens sit absolvendus; igitur certum est, tutum & honestum esse absolvere: & quia certum est, etiam probabile esse, quòd absolvendus non sit; ideo certum est, tutum & honestum esse, non absolvere; quia nulla lex certò obligat, nisi certa; igitur neutra pars oppositam damnat. Sed, inquies, Cajetanus, & alii non sibi ex parte conscientiæ, judicium ultimum practicum certum exigunt, verùm etiam certam veritatem sententiam, quæ sit fundamentum conscientiæ, negantque sufficere probabilem. Respondeat qui, hanc opinionem falsam esse, vel, ad summum, probabilem non certam. Ego aliter respondeo, ne fallor, utrique parti facio satis: nempe ultrò concedo, illud ultimum judicium conscientiæ, citrà quantiam invincibilem, deduci ex sententia certa, scilicet ex illo judicio, quo judico certò talem, vel talem sententiam certam esse, vel probabilem, vel probabiliorem: igitur licèt supponatur opinio probabilis de tali vel tali objecto, supponitur tamen certitudo, id est, certum judicium de prædicta probabilitate; quod est fundamentum conscientiæ.

*Quod demum subnectis de divino lumine, quo Confessarius à Deo illustratus, veritatem liquidò cognoscat; Calvinum olet, & interiorem illum spiritum, cui hæretici divinæ veritatis notitiam acceptam referunt. Si nihil aliud, hoc satis animum tuum prodit.

*Pag. 112.

NOTA IV.

De Joanne Sancio.

ÆGrè tulisti, quòd Apologista Joannem Sancium eruditissimum Theologiæ Moralis Doctorem appellarit: tum quatuor ejusdem opiniones refers ex Diana; ac dicis, dignos esse Jesuitas, qui Sancium laudent. Unius dictum omnibus attribuis; quo jure, divinare non possum. Prætereà eruditum esse, nemo profectò negaverit, nisi fortè, qui librum illius non legerit, sed tui similis apud Dianam paucos illius versus cursim oculis lustrarit. Omnes hujus auctoris opiniones defendendas non suscipio, * nec etiam Dianæ, aut Caramuelis, quia nonnullæ mihi probabiles esse non videntur, saltem in praxi; negari tamen non potest, quin eruditus sit & ingeniosus; quod nisi concedas, plus quàm stolidus es. Nisi à sacra Indicis Romani Congregatione in prohibitorum album hic liber, ob aliquot assertiones, relatus esset; tibi auctor forem, ut illum apud illum, non apud Dianam legeres. Non rarò enim accidit, ut librorum coactores in iis exscribendis aliquando turpiter errent, ut is, qui P. Amici objectionem pro ejusdem sententia traduxit & publicavit; & alius interrogationes, seu quæstiones Caramuelis, pro ratis ac fixis ejusdem decretis. Sed cùm adeò demisse de Sancio sentias, cur Romanam illam confixionem omisisti? nec enim tibi latere potuit. Verbo dicam; quia Romana est; &, quæ te pupugit, Roma placere nequit. Censuras Lovanienses & Sorbonicas ad nauseam obtrudis & jactas, quia Jesuitis adversas; Romanas retices, quia Jansenistis & hæreticis infestas.

*Pag. 112.

NOTA V.

Quo pacto Jesuitæ Patres re-vereantur.

VIs SS. Patres à Jesuitis parum admodùm reverenter habitos fuisse; quia Reginaldus dixit, potiorem rationem habendam esse recentiorum scriptorum in iis, quæ ad mores & quæstiones morales pertinent; antiquorum verò in iis, * quæ ad fidei dogmata spectant. Grande scelus, Willelme, propter quod etiam in Apologistam acriter invectus es; sed sive Patres pro antiquis illis accipiat, ut sensit Annatus in responsione ad Theologiam moralem, sive pro aliis antiquis scriptoribus, qui Patres non sunt; quid inde concludit? Fallitur igitur Apologista, inquis; qui & negat, hæc verba in Cellotio reperiri, & antiquos illos à Reginaldo appellatos, alios à sanctis Patribus esse vult; cùm tamen Annatus Patres in an-

*Pag. 113.

in antiquioribus illis invenerit. Neuter sanè peccavit, cùm uterque sensus in verba quadret, tum Reginaldi, tum Cellotii. Cùm Patres ne nominent quidem; cur alios antiquiores, qui Patres non sunt, intelligere vetas? & cùm etiam Patres antiquiores sint, cur Patres inter antiquos non recenseam? neuter igitur erravit; uterque rationabilem sensum exposuit. Quòd autem illa verba, quæ Montaltius Cellotio affinxit, in Cellotio non legantur, scilicet latinitate donata, sola locorum collatio demonstrat. Sed esto, Reginaldus ita censeat, Cellotius ita scribat. * Cùm in Morali Theologia non disputetur de certis morum regulis, quæ in libris Patrum habentur (has enim ut certas Theologi supponunt;) sed de singularibus quæstionibus, quarum solutio, ut plurimùm, ab aliquo textu aut Canone, aut diplomate Pontificio petenda est; frustra apud SS. Patres solutionem illam investigarem, qui ante hujusmodi leges scripserunt. Adde casus particulares, quos apud SS. Patres non invenies. Nullum igitur piaculum, nullum scelus fuit, apud Recentiores ea exquirere, quæ ipsi discusserunt, non verò apud SS. Patres, qui omiserunt.

Cæterùm Apologista luculentis exemplis ostendit, quàm versati essent Jesuitæ in doctrina Patrum: Fronto, Sirmundus, Petavius, Turrianus, indefesso studio Patrum volumina triverunt. Quid Suarez, Vasquez, Ruiz, Bellarminus, Toletus; quid Theophilus Rainaudus, Annatus, Martinon, Gretserus, Serrarius, quid alii ferè innumeri hac in parte præstiterint, orbi Christiano compertum est. Quid porrò Augustini, Chrysostomi, Gregorii nomina desideras in Filiutio & Reginaldo, in iis quæstionibus, quas agitant de simonia, de Irregularitate, de Censuris, de Contractibus, Impedimentis matrimonii, ritu & usu Sacramentorum, aliisque hujusmodi? apage quæso istas nugas. Sed mirabilis es: sugillas Reginaldum & Filiutium, quòd tariora Patrum loca exscribant, & inscitiæ tribuis: Baunium quoque acriter perstringis, quòd multa & frequentia adducat, ad inanem, inquis, doctrinæ ostentationem. Est sanè, quòd te bilinguem vocem; qui carpis in uno, quod desideras in altero. Baunius tamen eo dumtaxat nomine, hac in re scilicet, displicuit, quod ad dispositionem sacræ Communioni necessariò præmittendam, illa omnia non postulet, quæ Arnaldus vester, quasi ex Tripode, Jansenio plenus Apolline, Christianæ Resp. annuntiavit. Frustra demùm carpis miserum illum & tardum Apologistam, eumque in facetorum hominum risum incurrisse dicis, * *ô imitatores servum pecus*; quod aggestis hæreticorum nominibus, Montaltium voluerit imitari. Tu faceros homines, histriones scilicet & scurras Apologistæ opponis: ego istis sapientissimos & religiosissimos opponere possem, qui lepidam illam Apologistæ responsionem valde probarunt. Scurra vester multa nomina Casuistarum, Germanorum præsertim, & Hispanorum collegerat, ut Villalobos, Coninck, Llamas, Achokier, Dealkofer, Delacruz, Veracruz, Ugolin, Tamburin, Fernandez, Martinez, &c. & insulsè quærebat perterrefactus, utrùm illi Christiani essent: Apologista, ut *stulto secundùm ejus stultitiam* responderet, hæc alia nomina congessit, Luther, Usser, Bucer, Tailer, Keiser, Groper, Tamber, Wittaker, Herman, Tilleman, Calagan, Hus, Thorp, Vrigth, Horck, Schuch, Crau, Whyght, Esch, Hall, Hun, Fryth, Hesch, Philpot, Testuvot, Jansen, Horden, Hitten, Sulfen, Houvenden, Zanchius, Brandius, Scharpius & interrogabat, utrùm hi, quos hæretici pro suis auctoribus & martyribus agnoscunt, revera Christiani essent. Longè meliùs interroganti respondere Willelme, si diceres ingenuè, Christianos quidem esse, at non Catholicos, eos tamen Jansenio vestro satis notos & familiares; quorum lectione multum ille profecit, & cuncta ferè, quæ in illo grandi volumine habet, ex iis puris putis fontibus hausit, ut P. Deschamps luculentissimis testimoniis aliisque collatisque locis feliciter demonstravit. Parum abfuit, quin nomen tuum, Wendrocki, attexeret. Probemus an quadret, Hork, Wrigth, Whyght, Wendrock: quàm bene sonat!

* *Pag.* 114.
* *Pag.* 115.

In sextam Epistolam.

NOTA I.

EXcusas Montaltii ignorantiam ab Apologista impost. 25. ita demonstratam, ut luce meridiana clarior evaserit. * Fateri ergo debueras, & hoc qualecunque pœnitentiæ publicæ, quæ vobismagnoperè placet, specimen edere; fateri, inquam, aliis debueras, Montaltium ignorasse, quid *Assertor* & Proditoris nomen apud Canonistas significet, quatenus scilicet ad Censuras Ecclesiasticas contrahendas ab iis refertur: aut si hominem satis ignarum excusare velles, id satis erat dixisse, in Summistis, Casuistis, Canonistis & Theologis eum parùm versatum esse, vacasse dumtaxat lectioni SS. Patrum, apud quos hæc futilia invenire non potuit. Si hæc ingenuè dixisses, esset, quòd sinceritatem tuam saltem laudarem, cum nec prudentiam, nec pietatem, nec sanam doctrinam in te quisquam laudare queat. Publicam illam pœnitentiam, quam misellis hominibus, qui vestro regimini se credunt, severè imponitis, nullatenus in vobis probare vultis; non estis *sicut cæteri hominum*, scilicet, ut Jesuitæ, Casuistæ, homicidæ, calumniatores, usurarii, simoniaci: omnia Phatisaica aptè in vos quadrant; hoc unum dumtaxat omittitis, *jejunio in sabbatho*. Sed bonus sum, qui vobis pœnitentium & confessionem publicam persuadere velim, quam à vobis, Censuræ Sorbonicæ, Episcoporum Decreta, Constitutiones demùm Apostolicæ extorquere hactenùs non potuerunt. Unum tamen rogo, aut saltem moneo, ut cùm de aliquo puncto Juris Canonici vobis disputandum erit, Lexicon saltem & vocabulorum indicem consulatis, ne artis terminos, & prima rudimenta ignoretis, & quispiam severus Canonista tritum illud occinat: *Ne sutor ultrà crepidam*. Escobario etiam fœdè imponis. Ab Apologista ita hujusce lumniæ cõvictus es, ut vel mutire vel hiscere pudeat. Bonacinam & alios ab Apologista citatos, * quasi per contemptum, Legnleios vocas, scilicet Bartolum, Ambrosium, Farinacium, Peregrinum, Genuensem, Cajetanum, Probum, Ancaranum, Immolam, Interez, Menochium, Julium Clarum, Covarruvium, Matcardum, Gutierez, immò Clementem VIII. tam graves, & tanto numero auctores, nullius auctoritatis homines esse dicis; ut iis nescio quem Menagium inter auctores classicos innominatum opponas, & Mosaica præcepta nobis obtrudas. Et hæc dicere, hæc scribere non vereris? O tempora! ô mores! est ne

* *Pag.* 130.
* *Pag.* 131.

mam, quòd tibi faciliùs ignoscatur, qui stylum dum-taxat latinitatem primatiis hujus sectæ mystagogis non gratis quidem, sed pretio locasti.

NOTA II.

Ecclesiæ leges desuetudine abrogari.

De legibus humanis, Civilibus, & Ecclesiasticis, quæstio est: quas desuetudine abrogari, nemo sapiens, nemo doctus, nemo, qui rem intelligat, negabit. * De antiquis pœnis, quibus blasphemi olim puniebantur, litem Filiutio moves; quòd scriptum reliquerit, omnes illas in usu ampliùs non esse. Quis hoc neget? quis non videt? experimento vestro faciat fidem, qui blasphemas illas voces toties fudi-erit. *Sic olim Dei præcepta sunt impossibilia: Christus pro salute omnium prædestinatorum mortuus est:* non tamen blasphemorum pœnas tulistis. Hîc quoque maledicentiam mihi fingis, eò quòd dixerit, Sacerdotē nullius reum debilis noxæ, si res ita postulet, rē sacrā facere posse: quidni, inquis, antiquæ severitati aditum obsepiri? Atmaledicta mihi peroras, qui & pœnitentiam publicam reduxere, & fideles à sacro convivio, in quo Christus simitur, per multos etiam annos removere consuere. Hujusmodi Reformatores Ecclesiæ semper fuerunt, cùm vel hoc nomine sectarii omnes exercitos invexerint; nomen etiamnum prætensis, ut ajunt, Reformatis relictum est. Unum tamen tentare, antiquorum Canonum usum adversus hæreses restituendum videri, in Gallia præsertim, in qua majores nostri tanto conservandæ religionis & fidei studio tenebantur; ne Janseniana hæresis ulteriùs serpat. Sed optandum id potiùs, quàm sperandum. Ita enim præsentium temporum sors tulit. Exoriatur Deus, ut manum ipse operi admovere dignetur.

* *Pag.* 131.

Dissertatio Theologica,

De Perpetuitate Canonum.

SECTIO I.

Certæ regulæ citra consuetudinem.

Mihora cœpit instituicurrente rota, cur Vrceus exit? Scurram egisti aliàs, nunc tandem Theologum agis; sed vide, ne pro conclusionibus Theologicis erroneas & hæreticas deducas. Initiò illum ultrò fateris, Leges Ecclesiæ ad cæremonias pertinentes, per desuetudinem abrogari; * in aliis autem positivis, hanc Jurisperitorum regulam non ubique perperàm asseris; & quia rem ita confundis, ut vix eam capere videaris, paulò distinctiùs explicanda est.

Duplex est sacrorum Canonum & Decretorum Ecclesiasticorum genus; huc etiam refero Constitutiones Apostolicas. Primum est in doctrina fidei & morum, cùm scilicet declaratur aliqua propositio hæretica, vel aliquod factum turpe, ac divinæ legi repugnans; v.g. simoniam vel usuram semper esse malum, item mendacium culpabile, &c. hujusmodi leges nunquam abrogari possunt, vel revocatione, vel desuetudine, vel alio quovis modo: nec item illæ, quæ sunt juris naturalis, ut lex æterna. Alterum est in disciplina, idque in multiplici genere. Vel enim ad cæremonias, & sacros ritus pertinet; & hoc abrogari posse, non negas: vel ad concessiones, indulta, gratias; sic Tridentinum Episcopis multa concessit, scilicet per delegationem, & summus Pontifex multa privilegia idemtidem concedit; nemo autem Catholicus dubitat, quin ea revocari & abrogari possint: vel ad præcepta positiva, v.g. Jejunii, abstinentiæ à carnibus, Festorum, confessionis annuæ &c. nemo etiam negat, hæc ab Ecclesia abrogari posse, nisi fortè aliqua institutionis Apostolicæ esse censeantur: vel ad pœnas & censuras, quas Ecclesia suis Deique præceptis sæpè annectit; hæ quoque ab eadem Ecclesia abrogari possunt, non quidem quantum ad Dei præcepta, sed quantum ad pœnas annexas: vel ad mores Ecclesiasticorum formandos; hæc etiam mutare potest; immò nullis aliis, si velit, nisi communibus præceptis Ecclesiasticis adstringere: vel demum ad distributionem beneficiorum, dignitatum Ecclesiasticarum, officiorum; quid in his summo jure possit Ecclesia, nihil est, quod dicam; quid ordinario, ex ipso usu constat. Certum est igitur, leges illas ab Ecclesia abrogari posse, quæ ab eadem latæ sunt, exceptis, ut dixi, Declarationibus & Definitionibus, in doctrina morum & fidei: sic posterius Concilium abrogare potest Canones antecedentis, in materia disciplinæ; item is, qui succedit Rom. Pontifex, revocare potest Bullas & Decreta suorum antecessorum, citrà Constitutiones in materia morum & fidei; nec enim is, qui præcessit, alios, qui succedunt, eadem potestate privat. Excipio autem Canones & Definitiones fidei, quæ cùm ab ea potestate & infallibilitate, qua pollet, tum Concilium generale legitimum à Rom. Pontifice confirmatum, tum ipse Rom. Pontifex in definiendis fidei & morū controversiis, proficiscantur; ut errori obnoxiæ non sunt, ita à succedentibus vel Conciliis, vel Pontificibus, revocari non possunt.

Hæc est doctrina Catholica adeò communis, & trita, ut vel ipsi tyrones hoc sciant: quam haud dubiè, Willelme, non tenes; cùm nullam legem Ecclesiasticam, præter ceremonialem, abrogari posse asseras. Equidem Ecclesia approbare nequit, ut honestum & bonum, quod jam olim turpe & malum esse declaravit, & nunc quoque sanctos & castos ministros optat, ut olim: sed quis neget, Canonicas pœnas abrogari posse, quas vel usurariis, vel simoniacis, vel homicidis inflixit? quis hoc, quæso, nisi hæreticus neget? Quasi verò ut leges ferre, ita eximere, dispensare, plectere, condonare, abrogare, aliaque id genus ad supremam Ecclesiæ & Romani Pontificis immediatam in omnes Christi-fideles jurisdictionem non pertineant. Nec Ecclesiæ spiritus ex iis Canonibus, quos olim florens & libera sanxit, * meliùs cernitur, quàm ex iis, quos deinde cōdidit. Quò spectes, satis video, Willelme. Ecclesiam modò liberam esse non putas, nec Concilia posteriora libera, quia Romani Pontificis auctoritas, Ecclesiæ, ut fingis, libertatem oppressit. O hæreticum caput! hoc à Calvino Sancygiranus, & ab hoc ultimo Janseniani acceperunt. Quasi verò libertas Ecclesiæ, alia sit à libertate summi Pontificis; suprema Ecclesiæ potestas alia sit ab hujus potestate. Sancta Sedes, totius jurisdictionis Ecclesiasticæ fons est, Romanus Pontifex Ecclesiæ caput visibile, à quo in reliqua membra spi-

* *Pag.* 132.

* *Pag.* 133.

ritus jurisdictionis descendit, Conciliis etiam legitimâ auctoritate convocatis, sua auctoritas inest; quatenus Rom. Pontifex iis præest, aut Decreta deinde confirmat. Igitur nemini Catholico dubium, quin ii Canones, qui ad disciplinam pertinent, à Rom. Pontifice revocari possint, ac proinde ipsa desuetudine abrogari. Hoc sanè mirari satis non possum; antiquos Canones, ad disciplinam scilicet ecclesiasticam pertinentes, minimè observatis; novos admittere recusatis ab ultimis Conciliis conditos: quid, amabò, rei? sacros Canones, semper in ore habetis, nunquam in opere: ab antiquis præsens Ecclesiæ usus vos eximit; à novis ipsi vos eximitis. Videte, ne id vobis bellè cóveniat: *Dicunt, & non faciunt.* Non negarim tamen, nec Jesuitæ id negant, per abusionem desuetudinem inductam aliquando fuisse, & abusionem, per crimina, saltem ut plurimùm, & legum violationes. Sed de ipsa desuetudine agitur, non de illius causa; quâ semel positâ, legem abrogari certum est.

Satis lepidum est, quod subnectis: * Canonicas pœnas, pro variis criminum generibus assignatas, divinæ institutionis esse, ac proinde juris divini. Quasi verò Sacramentum Pœnitentiæ sine Canonicis pœnis esse non possit. Hinc Canones illos *de Pœnitentia*, vis ab Ecclesia abrogari non potuisse: hinc Arnaldus pro iis restituendis acriter pugnavit. At Concilium Tridentinum nullam, Canonum *de Pœnitentia*, mentionem facit; sed de Sacramentali satisfactione, quæ à Confessario injungitur, & ejusdem prudentiæ relinquitur. * Ex longiore illo doctoris Angelici loco, quem exscripsisti, quid aliud constat, nisi per contrariam consuetudinem jura humana abrogari? præsertim, si contrariam illam consuetudinè ii dissimulent, in quorum potestate est, jus positivum mutare. Igitur ex D. Thoma quælibet lex positiva humana, sive Ecclesiastica, sive Civilis, desuetudine, vel Principis auctoritate abrogatur. Cur ergo dicis, tales pœnas, quibus per sacros Canones, simoniaci subjiciuntur, aboleri non posse ab Ecclesia? quod revera erroneum est: quamvis propterea omnimoda impunitas non concederetur; semper enim crimen aliqua pœna dignum est. Equidem Ecclesia declarare nequit, simoniam turpem & culpabilè non esse; potest tamen revocare Canones illos, qui talibus pœnis simoniacos subjiciunt: immò idemtidem Ecclesia à Censuris, in quas incurrunt, eos exolvit. Igitur illæ pœnæ, vel Censuræ jure divino non stant; ut temerè garris: alioquin nulla consuetudine contraria abrogari possent. Quis enim Casuista unquam dixit, ea quæ sunt juris æterni, vel naturalis, desuetudine abrogari?

Sed exemplis contrarium probas. * Contendunt Casuistæ, inquis, multa positivo dumtaxat jure illicita esse, quæ tamen divino illicita esse constat: v. g accepta à Judicibus munera, dare pecuniam, ut *motivum*, vel invitamentum, non ut pretium pro beneficio, contractum *Moatra*, aliaque id genus. Nemo negat, quin juri naturæ repugnet, Judicem accipere munera, ad ferendam injustam sententiam? Utrùm verò repugnet ad ferendam justam, majore scilicet, studio, curâ, operâ, diligentia; non ita certum est, ut dicis. Equidem tenetur, ad justam ferendam; sed teneri ad aliquod opus honestum, diversis titulis & nominibus, nihil vetat. Sed bonus sum, qui in his hæreo, quæ ab Apologistis fusè discussa sunt. Hoc dumtaxat unum subnecto: nullum unquam Casuistam dixisse, aliquid contraria consuetudine abrogari, quod jure divino illicitum sit: nullus tamen verè Catholicus unquam dixit, sacros Canones, qui ad pœnas & Censuras pertinent, ab Ecclesia revocari non posse. Quantum porrò temporis requiratur, ad veram desuetudinem inducendam, auctores disputantibus sanè prudentis judicio relinquendum esse videtur. Tamen esse debet, ut iis, ad quos spectat, non prorsus ignota sit. Quòd Ecclesiæ tolerantia omnibus nota esse debeat, sine fundamento adstruis: sufficit, ut passim nota sit. Collabenti ecclesiasticæ disciplinæ in paucorum firmitate, præsidium esse, perperam affirmas tuos Jansenistas haud dubiè intelligis, qui prædictæ disciplinæ rigorem more Pharisaico affectant: quo verò fine, Deus scit. Ne quid dissimulem, errorem Montani, & Donati superbiam, non parùm redolent. * Addis, prædictos Canones, scilicet *de pœnitentia*, adhuc stare, non obstante tolerantia Ecclesiæ, quæ in sacramentorum administratione, arcana flagitia, atrocesque permittit, & erumpentia tantùm plectere solita habet. Hæc pura puta Jansenii mens est, qui probos pacis, errores etiam in suis administris ab Ecclesia dissimulari, & tacitè tolerari dicebat. Aliquoties, inquis, (in fide scilicet & moribus) *majoris mali vitandi causâ*, christiana prudentia tolerari præcipit. Subdit erroneum est. * Hoc etiam loco, Episcopis, non modò divinam auctoritatem, sed ecclesiasticæ potestatis plenitudinem divinitùs concessam attribuis quæ uni dumtaxat Romano Pontifici competit. Ac demùm in Ecclesiæ rectores inveheris, qui, Jesuitarum consilio, nihil cogitant de antiquis Canonibus restituendis, de reformanda Ecclesia, &c. Ultima illi vestri, hujusmodi reformationi busminùs addicti sunt hæc vox *reformationis*, hæreticorum perpetua fuit, querent Tridentini decreta observari; erga tantam sedem propensiores sint, & observantiores Apostolicæ Constitutiones, eo, quo par est, honore excipiant, suam dignitatem eidè acceptam referant, promotæ doctrinas novatorum non ferant; missellis Regularibus non adeò infensos ac infestos se præbeant; paulo mitiùs agant cum iis hominibus, qui Ecclesiam De suis litteris, virtutibus & miraculis, immò illorum Ordinem sanctissimis & doctissimis viris illustrarunt; sarta & tecta servent illorum privilegia; immunitates ne lædant à Sede Apostolica profectas: si quid forte delinquant, homines enim sunt, servato juris ordine, à Tridentino sancito agant. Uno verbo, Regularium potiùs, quàm Jansenistarũ operâ utantur. Illorum enim damnata doctrina, & Pharisaici mores: illorum doctrina Catholica, & moresad consilia Evangelica formati. Non deerunt alii ejusdem Ordinis, iisque optimi, quos imitentur.

* *Pag.* 133.
* *Pag.* 134. 135. & 136.
* *Pag.* 133.
* *Pag.* 138.
* *Pag.* 139.

SECTIO II.

Exempla, quibus ostenditur, quantum Casuistæ in has regulas peccent.

REpetis iterum, leges Ecclesiasticas jure divino & naturali constitutas & sanctas esse; ut inde concludas dispensandi, abrogandique potestatem penès Ecclesiam, ac Romanum Pontificem non esse. Tantam hujus auctoritatem, qua te ruoisque cuncuit, ægerrimè ferre videris: sacri Canones nihil ad parùm ad timorem obtentum esse constat. Quo

verò perpetuus Ecclesiæ usus, chimæricis vestris re-
[illegible]nibus antepondus non sit.

Harum primo loco aggrederis, Pygmæus Her-
culem, Thersites Achillem. Vin' te Ranæ apologi
[illegible], Thersites Achillem. Vin' te Ranæ apologi
[illegible]mentò cõparem? cavè, ne tumore, plus æquo, disten-
[illegible]ris. Quid verò peccavit Suarez? dixit, inquis,
[illegible]ueres, Quid verò peccavit Suarez? dixit, inquis,
[illegible]nonum usu jam receptum esse, ut inferiores Pasto-
[illegible]nonum usu jam receptum esse, ut inferiores Pasto-
[illegible]res à Curati beneficia mutent, ad alia pinguiora
[illegible]res à Curati beneficia mutent, ad alia pinguiora
[illegible]ut eadem, cum pensione renuncient, eaque assumant
[illegible]ut eadem, cum pensione renuncient, eaque assumant
[illegible]ne animo retinẽdi ad aliquod tempus, sed non per-
[illegible]ne animo retinẽdi ad aliquod tempus, sed non per-
[illegible]petuo, nec enim illi statum, sed ministerium pro il-
[illegible]petuo, nec enim illi statum, sed ministerium pro il-
[illegible]lo tempore habere dicuntur. Hæc sanè Parochos,
[illegible]lo tempore habere dicuntur. Hæc sanè Parochos,
[illegible]in primis præsertim Ogdoadis, non leviter pupugêre,
[illegible]in primis præsertim Ogdoadis, non leviter pupugêre,
[illegible]quibus illum suum jure divino, ac proinde indi-
[illegible]quibus illum suum jure divino, ac proinde indi-
[illegible]spensabilem (dabis mihi hanc vocem) habere se di-
[illegible]spensabilem (dabis mihi hanc vocem) habere se di-
[illegible]cebant. Quod quàm à ratione alienum sit, sanctæ Sedi,
[illegible]cebant. Quod quàm à ratione alienum sit, sanctæ Sedi,
[illegible]quasi ipsis Episcopis injuriosum, nemo non vi-
[illegible]quasi ipsis Episcopis injuriosum, nemo non vi-
[illegible]det. Supponit autem Suarez talem usum, quem Ec-
[illegible]det. Supponit autem Suarez talem usum, quem Ec-
[illegible]clesia modò tolerat, sed suis, ut ajunt, *provisioni-*
[illegible]clesia modò tolerat, sed suis, ut ajunt, *provisioni-*
[illegible]*bus* nixum. Crede mihi, merum ministerium est, cui
[illegible]*bus* nixum. Crede mihi, merum ministerium est, cui
[illegible]Parochi propriam jurisdictionem conjunctam esse
[illegible]Parochi propriam jurisdictionem conjunctam esse
[illegible]velinquod ab inferioribus quidem Prælatis amove-
[illegible]velinquod ab inferioribus quidem Prælatis amove-
[illegible]ri ipsis opponi non possit, secùs tamen ab Ecclesia, & à
[illegible]ri ipsis opponi non possit, secùs tamen ab Ecclesia, & à
[illegible]Rom. Pontifice. Catholici omnes ita sentiunt: atque
[illegible]Rom. Pontifice. Catholici omnes ita sentiunt: atque
[illegible]ita difficultas soluta manet. Supponit autem doctis-
[illegible]ita difficultas soluta manet. Supponit autem doctis-
[illegible]simus auctor, bono animo & fine, non sordido, ut di-
[illegible]simus auctor, bono animo & fine, non sordido, ut di-
[illegible]xi, bono appetitu id fieri. Nam reverà, si turpis fi-
[illegible]xi, bono appetitu id fieri. Nam reverà, si turpis fi-
[illegible]nis aliquem moveret, non modò ille ad pinguius
[illegible]nis aliquem moveret, non modò ille ad pinguius
[illegible]promoveri non deberet, sed potiùs tenui, quo jam
[illegible]promoveri non deberet, sed potiùs tenui, quo jam
[illegible]fortunæ fervandus esset. Mercenarios & falsos Pasto-
[illegible]fortunæ fervandus esset. Mercenarios & falsos Pasto-
[illegible]res à Ecclesia removendos esse clamitas. Utinam,
[illegible]res à Ecclesia removendos esse clamitas. Utinam,
[illegible]Wiclefe, id fieret! Suarez haud dubiè suo calculo,
[illegible]Wiclefe, id fieret! Suarez haud dubiè suo calculo,
[illegible]eodem illud consilium donaret: sed in tanta Eccle-
[illegible]eodem illud consilium donaret: sed in tanta Eccle-
[illegible]siarum multitudine illud sanè optandum, vix
[illegible]siarum multitudine illud sanè optandum, vix
[illegible]unum sperandum est. In hoc Jesuitæ, modò sincerè
[illegible]unum sperandum est. In hoc Jesuitæ, modò sincerè
[illegible]loquuntur, eadem sentiunt: sed *timeo Danaos, & dona fe-*
[illegible]loquuntur, eadem sentiunt: sed *timeo Danaos, & dona fe-*
[illegible]*rentes*. Quid enim his tumultibus occasionem præ-
[illegible]*rentes*. Quid enim his tumultibus occasionem præ-
[illegible]bere? Curè scias, aliis cogitandum relinquo. Je-
[illegible]bere? Curè scias, aliis cogitandum relinquo. Je-
[illegible]suitarum odium, invidiam, suspicionem, pessimam fa-
[illegible]suitarum odium, invidiam, suspicionem, pessimam fa-
[illegible]mam, celebris Ogdoas conciliare summo conatu eni-
[illegible]mam, celebris Ogdoas conciliare summo conatu eni-
[illegible]tatur quamobrem verò ut ab iis fideles arceret. Sed
[illegible]tatur quamobrem verò ut ab iis fideles arceret. Sed
[illegible]quorsum? ut Jesuitis relictis, Parochis regendos se
[illegible]quorsum? ut Jesuitis relictis, Parochis regendos se
[illegible]darent. Si puro divini cultus & salutis animarum
[illegible]darent. Si puro divini cultus & salutis animarum
[illegible]studio, non lactis ovium, & lanæ amore ducerentur;
[illegible]studio, non lactis ovium, & lanæ amore ducerentur;
[illegible]nunquam profectò illas satyras, quarum maximam
[illegible]nunquam profectò illas satyras, quarum maximam
[illegible]partem, in tuas notas, ad splendorem & ornamen-
[illegible]partem, in tuas notas, ad splendorem & ornamen-
[illegible]tum assumsisti, in publicam lucem edidissent. Quis
[illegible]tum assumsisti, in publicam lucem edidissent. Quis
[illegible]enim divinæ charitatis ardore illos flagrare crederet,
[illegible]enim divinæ charitatis ardore illos flagrare crederet,
[illegible]qui publicum illud plusquàm Vatiniani odii monu-
[illegible]qui publicum illud plusquàm Vatiniani odii monu-
[illegible]mentum esse voluerunt? Nicænus Canon aliique,
[illegible]mentum esse voluerunt? Nicænus Canon aliique,
[illegible]quorsum, nihil ad rem, quia non modò Curionem,
[illegible]quorsum, nihil ad rem, quia non modò Curionem,
[illegible]verum etiam alios Presbyteros, Diaconos, & Cle-
[illegible]verum etiam alios Presbyteros, Diaconos, & Cle-
[illegible]ricos ad aliam Ecclesiam transire, sine licentia Epi-
[illegible]ricos ad aliam Ecclesiam transire, sine licentia Epi-
[illegible]scopi prohibent. Quasi verò prædictæ permutationes,
[illegible]scopi prohibent. Quasi verò prædictæ permutationes,
[illegible]resignationes, provisiones, sine licentia modò fiant,
[illegible]resignationes, provisiones, sine licentia modò fiant,
[illegible]Suarez id dicat. Recole, quæso, totum illud caput
[illegible]Suarez id dicat. Recole, quæso, totum illud caput
[illegible]de Curatis, & cura, ut tui illi paulò attentiùs le-
[illegible]de Curatis, & cura, ut tui illi paulò attentiùs le-
[illegible]gant: nempè ibi meram Doctoris Angelici mentem,
[illegible]gant: nempè ibi meram Doctoris Angelici mentem,
[illegible]non humanam doctrinam invenient; quamvis oppositam
[illegible]non humanam doctrinam invenient; quamvis oppositam
[illegible]illis chimæris, quas pro veris Traditionibus jactare
[illegible]illis chimæris, quas pro veris Traditionibus jactare
[illegible]non erubuit.

Alterum exemplum ex Filiutio, & Th. Sanchez
[illegible]rum, qui dicunt, pœnas contra blasphemiæ cri-
[illegible]rum, qui dicunt, pœnas contra blasphemiæ cri-
[illegible]men à quovis statutas, desuetudine abrogatas es-
[illegible]men à quovis statutas, desuetudine abrogatas es-
[illegible]se. Decretum Concilii Lateranensis ultimi sess. 9.
[illegible]se. Decretum Concilii Lateranensis ultimi sess. 9.
[illegible]incipit. *ad abolendam*, ipso usu receptum non es-
[illegible]incipit. *ad abolendam*, ipso usu receptum non es-
[illegible]se docent Armilla, Emmanuel Sa, Azor, Suarez:
[illegible]se docent Armilla, Emmanuel Sa, Azor, Suarez:
[illegible]quos, inquis, Jesuitæ præter Armillam: * quasi ve-
[illegible]quos, inquis, Jesuitæ præter Armillam: * quasi ve-

* Pag. 140.

* Pag. 141.

rò Armilla sit auctor, & non titulus Summæ à Fumo compositæ. Hinc autem in tragicas voces, & luctuosas declamationes insanus erumpis; hîc Clerum Gallicanum, Episcopos, Regem Christianissimum, Romanum Pontificem, Ecclesiam Mediolanensem, S. Carolum, terras, cælumque profundum, Superos & Acherunta lamentabili voce compellas, imploras, excitas adversùs Jesuitica flagitia. Quorsum hæc? quia dicunt, talem usum esse. Quis hoc non videat? nihil argumentis opus est, sed ipso sensu. An blasphemis lingua candenti ferro perforatur, vel abscinditur? quis, amabò, contrarium usum non videt?

Sed, inquis, gravis saltem Pœnitentia à Confessario blasphemis imponenda. Cur negas, gravem imponi? pro more scilicet gravium, ut ab Ecclesia modò usurpantur. Sed esto, illud Concilii Lateranensis Decretum usu receptum sit: numquid res severi Confessarii arbitrio relinquitur? numquid etiam consonat Tridentinum? Præterea cur usum petis à paucis, non verò à majori parte? à paucis, inquam, tui similibus, qui veterem Canonicæ pœnitentiæ praxim, contra expressam Tridentini mentem, pro peccatis scilicet occultis reducere conantur, licèt, ut ait Synod. sess. 14. cap 5. *nec præcepto divino mandatum sit, nec satis consultè humana aliqua lege præcipi posit, ut delicta, præsertim secreta, publica essent confessione aperienda.* Prætertim secreta, inquit; igitur publica etiam, saltem ut plurimùm, complectitur. Quòd hîc locus Emanuelis Sa à Magistro sacri Palatii mutatus fuerit, & oppositum ab eodem subsit tutum, * Jesuitæ non negant; quamquam *gravissimam* in *gravem* mutavit; nec ulla censura fuit, ut dicis: immò ex propositionibus mutatis, unica dumtaxat, de absolvendo scilicet absente, ab Ecclesia damnata est Sed ille auctor ante Clementis VIII. tempora, qui propositionem illam damnavit, aphorismos scripserat; & eam à multis Doctoribus, usque gravissimis, acceperat. Sed quid levissimos nævos hujus auctoris de re morali benemeriti, cum tuis crassissimis erroribus comparem, qui singulis ferè lineis occurrunt? nota quæso hanc paginam, in qua damnas Cellotium, eò quòd *nefariè*, ut inquis, dixerit, aliqua Conciliorum & Pontificum Decreta, in materia scilicet disciplinæ, ab Ecclesia esse abrogata: ab *Ecclesia*, inquis, *Iesuitica*. Hinc virus erumpit, & dolus patet. S. Sedis auctoritatem Jansenistæ tui ferre non possunt: perditam vellent, quæ illos malè perdidit. At quod Cellotius adstruit, nemo Catholicus negat. Vide qui sis; cùm ipse neges, & nefandum voces. Ad illud demùm, quod adeò vehementer exaggeras, de Concilii Lateranensis decreto; præter ea, quæ supra dixi, ex Conciliorum Summâ hæc pauca exscribo, quæ tibi fortè facient satis. *Ambiguum est, an Censuræ latæ in hoc Concilio sint usu receptæ, ut annotatur à Cardinale Cajetano in sua Summa, V. Excommunicatio & à me etiam ambigitur: pleræque earum usu non observantur, quo solo poterant abrogari.* Hæc coactor. Adde Cajetani dictum in Sum. V. Excom. c. 75. *Nisi consensu utentium*, inquit, *lex fuerit firmata, pro non lege habetur.*

* Pag. 142.

* * *
* *

SECTIO III.

Antiqua Ecclesiæ disciplina circa Presbyteros lapsos.

NOnnullis probabile visum est, Presbyterum eodem post lapsum die, contritum scilicet & ritè absolutum, * præsertim si ad id ex officio, vel proprio statu teneatur, sine ullo peccato posse rem sacram facere: nam & contemptus abesse, & status gratiæ, cum aliis dispositionibus pietatis actualis, ut ajunt, adesse supponitur, & alioquin alicujus offendiculi, seu scandali, ut vocant, vel suspicionis periculum est: nam de lapsu occulto quæstio instituitur. Postquam in Baunium, Vasquez, & Mascarenham, quorum imperitiam & impudentiam laudas, invectus es; inde occasionem arripis longiùs excurrendi in vastum antiquæ Ecclesiasticæ disciplinæ campum, circa lapsos & pœnitentes: parum abfuit, quin totum Arnaldum, & Morinum, quantus quantus est, huc traduxeris.

Multa facilè asseris, quæ eadem facilitate negantur; nec quidquam ex confusa illa locorum farragine, legitima consecutione concludi potest; quod certum & perspicuum sit. Nihil tamen probabiliùs super ea re dici posse videtur, quàm quod à Bagotio, libro singulari Dissertationum Theologicarum, editum est: scilicet, Pœnitentiam publicam seu Canonicam à sacramentali diversam fuisse; publicam illam, non pro quibuslibet peccatis mortalibus, sed tantùm pro publicis, nec pro omnibus publicis, sed pro enormibus fuisse; nullam pro occultis fuisse, nisi merè spontaneam; absolutionem illam, etiam ultimam pœnitentiæ publicæ, non fuisse Sacramentalem; varium fuisse in variis regionibus pœnitentiæ publicæ usum & ritum; illam fuisse tantum institutionis Ecclesiasticæ; ac proinde ab Ecclesia jure abrogari potuisse; jam dudum apud Græcos à Nectario suppressam; pœnitentiam publicam nunquam fuisse sine exhomologesi, id est, sine confessione publica, sive spontanea esset, scilicet occultorum, sive de præcepto Ecclesiastico, publicorum enormium. Cuncta hæc longè mihi probabiliora videntur; nec difficilè ex locis, tum à Bagotio, tum ab Arnaldo, tum à Morino adductis colliguntur. Utrùm verò præsens Ecclesiæ ritus Sacramenti Pœnitentiæ administrandi, cujus ratio & partes à Conciliis Florentino & Tridentino clarissimè traditæ sunt, tantam, ut aliqui plusquam flebiliter deplorant, Ecclesiasticæ disciplinæ collapsæ ruinam importet; non ita facilè concesserim: plus sanè terroris, at fortè minùs clementiæ & christianæ mansuetudinis præferebat. Hincante Novati hæresim, vix ullum illius vestigium: immò Morinus asserere non dubitat, primam illam formam ad ritum hujus temporis non parùm accessisse. Non negarim, illi sua fuisse commoda; sed etiam incommoda & offendicula non defuisse, nemo inficias eat. Ritus præsentis temporis ad fidelium consolationem, commodum, numerum, longè accommodatior esse videtur. Multi abutuntur, sat scio: sed etiam multi mirificè inde juvantur, & non pœnitendo compendio, ad christianæ & perfectioris vitæ usum perveniunt. Innumeros sanè peccatores, optimæ parentis Ecclesiæ charitas, ad meliorem frugem adductos, Christo lucrata est; quos alioquin durus ille rigor desperationi relinquisset.

Equidem peccatores ad pœnas illas sponte susciendas Confessarii hortantur, cùm ex spontaneis illis corpusculi afflictatione, non modò incredibiles meriti, satisfactionis, & impetrationis fructus proveniant (suppono enim hominem justificatū, ut ajunt,) verùm etiam suavissimæ consolationis interna vis, & interioris torrens voluptatis, ubertim fluat. Sanè in tanta fidelium multitudine, vix fieri potest, qui aliqui mali & boni sint, pauci optimi & pessimi, mediocris status plurimi. Nec antiquis illis temporibus sua vitia, errores, scandala, defuerunt. Hoc animus, cùm Salvianum sui temporis Hieremiam & historicos lego: nempe, exceptis primis illis nascentis Ecclesiæ primitiis, & tinctis sanguine Martyrum reliquiis, multis passim contentionibus, erroribus, ambitioni, avaritiæ, turpitudini, fraudi, bello & scandalis, locus fuit. Non adeò sum *laudator temporis acti*, quin etiam præsentis virtutem & sanctitatem res fidei optimè constitutas, probatissimos multorum Ecclesiasticorum, Regularium, & sæcularium mores, magni faciam. Sed ad te redeo, Willelme, qui hæc dubiè aliter sentire videris; & ita primævæ Ecclesiæ disciplinam extollis, * pro qua eruditum, ut vocas, Arnaldi librum mirificè laudas, ut jam tota pene collapsa esse videatur.

Asseris igitur, antiquo jure constitutum fuisse, ut Clerici, qui se aliquo crimine, luxuriæ præsertim, commaculassent, in perpetuum gradu decidere me, Capitale crimen dicere debueras; sic enim Cæsarius vocat: item publicum, non occultum; publicum inquam, de quo scilicet in judicio accusari posset: nec demum quodlibet publicum, sed enorme & capitale, ut supra laudatus Bagotius luculenter demonstrat in aureo libello, etiam à me laudato. Quod enim dicis, Hincmarum, S. Anselmum, Burchardum, Ivonem in hoc hallucinatos fuisse, & in fraudem inductos adulterinis quibusdam epistolis Gregorii, Calixti, & Isidori Hispalensis, ab insigni Impostore, nomine Isidoro, scilicet Mercatore, confictis; * perperàm & temerè dictum, omnes ad unum Catholici censebunt. Ecquis in hoc tibi potiùs fidē habeat, quàm Hincmaro, viro sanè doctissimo, & rerum Ecclesiasticarum peritissimo, necnon usus pœnitentiæ publicæ, quæ illius tempore præsertim vigebat? cui, amabò, persuadebis, illum ignorasse, eorum peccatis mortalibus publicam pœnitentiam fuisse imponendam? nescivisse, quibus Decretis stare communis exhomologesis usus, iis temporibus familiaris? perinde sanè atque si diceres, doctissimum aliquem hujus temporis Episcopum, v. g. Tholosanum, nescire, quibus modò partibus constet Sacramentum Pœnitentiæ.

Præterea Hincmarus non ignarus modò, & Episcopalis muneris imperitus habendus esset; verùm etiam mentis inops, & expers ratiocinii. Dicis enim, respondisse falsum Gregorium, in affecta illa epistola ad Secundinum, Sacerdotes lapsos, post dignam satisfactionem, ad priſtinum ministerium revocari posse: qua de re Hincmarus nullatenus agit; cùm id unum dumtaxat velit, occulta crimina Clericorum non esse publicanda, sed Dei judicio relinquenda, in Pœnitentia scilicet Sacramentali. Quid, quæso, interhoc, & illud connexionis intercedit? & si nihil aliud foret, illud Gregorius habet, quid facit illius auctoritas ad probandum, Sacerdotes lapsos, sed non detectos, à ministerio non esse removendos? Deinde, quis credat, omnia exemplaria operum Gregorii à Mercatore illo adulterata fuisse, & nullum amplius exemplar integrum

* Pag. 143.

* Pag. 144.

* A Pag. 145. ad 150.

quæ extitisse, in quo Hincmarus, S. Anselmus, Burchardus, Ivo, aliique sinceram Gregorii mentem invenient. Octo manuscripta Anglica, teste Jamesio, inventa sunt, à quibus hæc abest lacinia, ut dicit Archiep. Anselmus Cantuariensis Episcopus integra. Ad B. Anselmus Cantuariensis Episcopus integra, quam codicem nanciscì non potuit? Hincmarus denique, vir suis eruditæ naris, qui vix centesimo quinquagesimo anno post S. Gregorium vixit, ejusdem Gregorii singularem stylum à barbarissimis & solœcismis illiderit distinguere non potuit?

Quod, quod nescire non potuit Ecclesiæ Romanæ ritum & praxim? cùm ad Nicolaum I. Rom. Pontificem sæpissimè scripserit, & ab eo multas litteras ultrò acceperit. Sed inquies, Rom. etiam Pontifices in errorem à Mercatore illo inducti fuerant. Apage istas nugas, vel, ut verùs dicam, blasphemias. Hincmarum hoc dubitè odisti, quòd nequissimum illũ Gotteschalcum, obstinatum Prædestinatianæ hæreseos patronum & defensorem, Concilii judicio damnatum, correptum, & virgis cæsum repressérit, ac in ordinem redegerit. Hunc autem vos cum Prudentio Trecassino, Sanctorum albo adscriptum in Jansenianæ Ecclesiæ Martyrologium tradux istis. Nemini sanè, qui vos novit, dubium sit, quin hæc fuerit odii vestri adversùs Hincmarum causa. Quid porrò de Anselmo, Burchardo, & Ivone Carnotensi dicam? quos nemo nisi ingratissimus, hac in re, ignorantiæ insimulare, aut quin non modò Romanæ Ecclesiæ praxim ignorare non potuerunt, verùm etiam ex professo hanc ita discussérint, ut nihil reconditum, nihil obtusum, nihil adulteratum ad Pœnitentiales, aut Canones pertinens, eorum diligentiam effugere, aut fallere unquam potuerit. Sed pro Hincmaro & Gotteschalci causa ad Cellotium te remitto, qui rem hanc grandi volumine, eo styli nitore & ordine ponderi, multiplici doctrinæ & eruditionis lumine prosecutus est, ut in hoc opere, nihil dubitationis & Catholicis desideretur. Sed ad rem nostram, vel potiùs tuam redeo, ac te monitum seriò velim, velitidi, quod tam audacter adstruis, omnino repugnare *nimirum per mille & amplius annos, Sacerdotibus, sive clam, sive palam in carnis flagitia lapsis reditum ad suam dignitatem nullum patuisse. Quo porrò subdis, totam Ecclesiam falsis Gregorii & Calixti decretis decerptam, contrariæ consuetudini fortiter repugnasse (nempe in totam Ecclesiam consuetudo inducta est, & Tridentini decreti mater;) vis ingenuè dicam? non responsione, sed arietignani vestri Gotteschalci virgis dignum esse iudicarunt.

*Tum Mascarenhæ & Baunio solitam convitiorum suorum suavem aspergis. Quamobrem verò, quòd Sacerdotes verè contritos ac rectè dispositos, occulto aliquo peccato adstrictos, absolvi posse scripserint; quòd eos non suspenderint à sacri Ordinis exercitio; quòd pœnitentiam publicam eisdem non imposuerint, cum sint eorum crimina, hæc flagitiosa, ut ais, delicta, hæc nova Jesuitarum corruptela. Somnias Sanctio, somnias, ut mitissimè loquar; nam potui & debui dicere, deliras Willelme, deliras. Quis enim absolutionem, rectè disposito ac verè contrito crimine & injustitia negare possit? quis dicat, pœnitentem à Confessario, qui Prælatus non sit, suspensionis vinculo ligari posse? quis asserat pœnitentiam canonicam pro criminibus occultis ab eodem Confessario injungendam contra perspicuum Tridentini decretum? Licèt enim Ecclesia pœnitentiam publicam etiamnum imponat, illa tamen Sacramentalis dici nequit: sed, vel ut Ecclesiæ fiat satis, pro quibusdam enormibus flagitiis, sic pro Presbytericidio publico, flagellatio etiamnum adhibetur; vel ut præcedente incestu, ad tollendum matrimonii impedimentum, contracta obligatio, aliis operibus piis compensetur. Quis demùm dicat, Sacerdotem Sacramentali Pœnitentiâ ritè expiatum, ab Altaribus arcendum esse, qui sine scandalo, & aliorum offensione, vel suspicione amoveri non possit? Is Arnaldi finis & scopus, ut fideles ab Eucharistica communione removeret. Nihil igitur, quod valde suspectum non sit, in hac causa proferre valetis. Jam Gotteschalci doctrinam de Eucharistia singulari opere approbare voluistis, cujus etiam Samuel Maresius amicus vester, insignis laudator fuit. Pœnitentiæ publicæ res parùm vestrâ interest; nisi quatenùs in eo potissimam pœnitentiæ publicæ partem positam esse dicitis, quòd quis ab Eucharistiæ Sacramento diu abstineat. Rem ultra non urgeo, pro qua sæpè ac sæpiùs vapulastis.

Imponis autem, ac mentiris Wendrocki, *cùm scribis, Sacerdotes à nefandis abominationibus adhuc recentes, à Jesuitis ad sacratissima mysteria propelli. Nunquam, ut video, apud illos Patres peccata deposuisti: alioquin tuo periculo probasses, quàm acribus objurgationibus flagitiosos illos excipiant, quàm sæpenumerò sine obligatione remittant, quos satis dispositos esse non credunt, quàm sedulò moneant, atque hortentur, ut eo saltem die, à re sacra facienda abstineant; nunquam tamen indulgeant, quantùm scilicet per eos licet, nisi certi scandali vitandi causâ. Uno verbo, illa tantùm cõversio cordis ad suscipiendum absolutionis beneficium requiritur, quę contritione saltem imperfecta, quam attritionem vocant, integra confessione, & vero proposito in posterum non peccandi constat. Nec enim satisfactio absolutioni necessariò præmittenda est: nec perfectam contritionem illud Sacramentum desiderat. Sat scio, vos secùs sentire: sed tam multi nugas, erroresque vestros in hoc argumento egregiè refutarunt, ut eidem operæ mihi diutiùs insistendum non sit.

Negas deindè, *idque per errorem, fieri posse, ut Sacerdos in noxam lethalem carnis per fragilitatem lapsus, post unam, vel alteram horam paratus sit ad sacramentalem Pœnitentiam. Erronea vestri Jansenii principia, ob oculos semper habetis: Vis illi gratiam sufficientem deesse, quam chimæricam & monstrosam esse dicitis; ac proindè reverà post lapsum resurgere non posse, cùm illi gratia ad hunc effectum necessaria desit. En purum putum Jansenismum. Mox in hanc rem longissimum Aurelii, hoc est, Sancyrani locum exscribis. Ita sordes sordibus illustrare voluisti; cùm tamen fœditate potiùs, & eluvie contaminaveris. Gemina, quæ subduntur, D. Thomæ loca pro Jesuitis aptè faciunt, nempè *Deus*, inquit, *quandoque movet hominem ad aliquod bonum, non tamen perfectum, & talis motus præcedit gratiam.* De contritione imperfecta clarius testimonium esse non potuit; quæ reverà præcedit gratiam, scilicet habitualem, quæ vi Sacramenti, cujus attritio pars est, infunditur. *Sed quandoque statim perfectè movet ad bonũ; & subitò gratiam homo accipit.* Ecce tibi contritionem perfectam, per quam homo justificatur. Alter locus eodẽ modo explicatur de conversione imperfecta & perfecta. Si tecum mihi res esset Willelme, tuis armis contra te pugnarem, iisdemque locis ad refellendos errores tuos uterer, quæ ipse contra Jesuiticam doctrinam adduxisti,

* Pag. 150.
* Pag. 150.
* Pag. 151.
* Pag. 152. & 153.

xisti. Ostentas eruditionem in illa locorum farragine: sed insanam temeritatem & stultitiam vel ex eo palàm ostendis, quòd iisdem Patrum & Doctorum testimoniis, ea, quæ adstruis, confutentur, quibus eadem apud indoctam plebeculam demonstrare voluisti. Quod demùm negas, pœnitentiam publicam usu esse abolitam, pro occultis scilicet criminibus (si tamen pro iis unquam viguit) eamq; Tridentini Decreto renovatam esse scribis; sibilis potiùs & irrisione, quàm alia refutatione aut ratione rejiciendum est. Insanis mi homo, insanis, nimium factionis studium, & plusquam Vatinianum adversùs Jesuitas odium te ad insaniam redigunt: cùm Tridentinum *sess.* 14. *cap.* 5. expressè habeat, publicam confessionem divino præcepto nunquam fuisse mandatam, nec satis consultè humana aliqua lege præcipi posse, immò secretam confessionem sacramentalem à sanctissimis & antiquissimis Patribus magno unanimique consensu commendatam fuisse, eâque ab initio Ecclesiam usam esse, & modò etiam uti.

Ad *horrendam doctrinam Escobarii* de nefando crimine descendis, * & ad Bullam Pii V. quæ incipit, *Horrendum*, remissam malitiosè quidem, sed puerìliter exaggeras. Quis unquam Jesuita negavit, crimen illud esse enormissimum, flammis reverà ultricibus expiandum? sed cùm illa Bulla tam dirum nefas *exercentes* appelleret, haud dubiè vox illa consuetudinem, seu frequentiam significat, ut Doctores observant, Barbosa in c. Clerici de excess. Prælat. Garcias part. 11. c. 10. n. 198. cum omnibus aliis: licèt nemo neget, quin scelerati illi homines propter unum actum possint & debeant de gradu dimoveri, tradi q; sæculari foro puniendi; non tamen vi hujus Bullæ, sed vi, d. cap. *Clerici*, ut omnes observant cum Farinacio quæst. 148. n. 30. Ad hunc porrò degradationis, ut vocant, effectũ, requiritur notoreitas (sic enim appellant) juris, aut facti, ut patet. Quis enim de gradu dejici potest, nisi notus? Denique multi, iique gravissimi auctores tenent, in pœnam illam non incurri ante sententiam, quam vulgò dicunt, declaratoriam: quia ista pœna non est censura, vel irregularitas, sed mera pœna privativa, seu dispositio verbalis latæ sententiæ. Ita Suar. de Cens. disp. 13. sect. 4. n. 22. Quaranta in explicatione hujus Bullæ limit. 1. Avila p. 3. disp. 5. dub. 3. Thesaurus de pœnis Ecclesiast. p. 2. v. Sodom. c. 1. Nihil ergo Escobarius tam horrendum adduxit. Tu verò bipedum nequissime, turpitudinem istam Sacerdotum cum summa voluptate ita versas, & accumulas, ut non levis in sacerdotalem dignitatem infamia refundatur: omnes fœditatis circumstantias, ut vocant, omnia adjuncta ita colligis, ut tibi cordi esse videantur: tuo pallio Christos Domini tegere debueras, si quæ spurcities inesset: quam tamen, dum publicas, triumphare videris, & reverà exultas in rebus pessimis. Fœniculum porrigo, ut fœdum & spurcum os, quo tam fœtidam eluviem aspersisti, abstergere possis.

* *Pag.* 154.

NOTA III.

De occulta Compensatione.

HOc loco * Baunium sugillas, eò quòd dixerit, famulum, cui alia via non patet, modò scandali periculum absit, justâ & occultâ compensatione uti posse. Auctor, qui vestras impostu ras collegit, à te citatus *impost.* 12. Baunium ab illa calumnia vindicat: vestram fidem desiderat, cùm ipsam quæstionem pro responsione afferatis, quod jam aliàs in condenda Theologia Morali (quæ Burdigalæ, justo Parlamenti Decreto, carnificis manu lacerata est: ut literæ Montaltii, haud absimili Aquensis Parlamenti edicto, flammis addictæ) à vobis factum fuerat. Sententiam demùm Baunii communi doctorum calculo donatam, Navarri, Cordubæ, Petri de Navarra, Antonini &c. immò & Patrum suffragio, Terentini, Augustini, &c. instructam esse demonstrari adhibitis scilicet iis conditionibus, quas ipse Baunius cùm aliis omnibus præscribit. Ad hunc auctorem vos remitto.

Istæ elitarum exemplum, Ægyptiorum bona sapientium, infirmare conaris, ac dicis, Hebræos in ea jus habuisse, propter acceptas ab Ægyptiis injurias. Sed numquid injuriam famulo herus non refert, quem justo salario iniquè privat, de quo scilicet convenerat, vel quod justè debet, ut supponitur? Nil enim herus debeat, famulus nullum jus habet. Ista aliàs ad Censuras illas tuas Parisiensem & Lovaniensem à me responsum est: recoctam cram bem sæpiùs apponis. Ne quid à me frustra repetatur, quæ jam in simili objectione à me dicta sunt, huc eum transferri à te desidero. Veneror, osculor clarissimarum Academiarum judicia, eaque maximi facio, quòd sincera sint, sine factione ac tumultu edita: non tamen ea esse putet, quæ numquam errori subjacerant. Ab exemplis abstineo: Odiosa res est: per tenuitatem licet, ne quid à me dicatur, quod displiceat. Uno verbo dico: Parisiensem & Lovaniensem veneror, sed sanctæ & Apostolicæ Sedis judicium ut à me, atque ab omnibus verè Catholicis præferendum censeo, ita eodem omninò standum esse, profiteor.

In septimam Epistolam.

NOTA UNICA.

De directione Intentionis.

HIc paulò liberaliùs nugas tuas nobis vindicas: Doctorem agis sine doctrina, Theologum sine Deo, Moralem Philosophiam sine bonis moribus: Jesuitas inscitiæ ignorantissimus ipse accusas, nequissimus malitiæ, erroris hæreticæ fraudis & doli egregius sycophanta. Sed te tamen ad Apologistam, *impost.* 24. qui tuum illum scurram egregiè ac pro meritis excepit. Quod hic de eo dejicis, vel potiùs de Parochorum, aut certè, ut vendicam, Regio-portuensium scriptis, satis futile & frivolum est. Prima Moralis Theologiæ rudimenta perinde atque abstrusa mysteria, & divina Patrum oracula fundis. * vis primò intentionem generatim nihil esse aliud, quàm finem cuiq; in singulis propositum. O grandem & profundum Theologum! quod verò intentio finis ipse sit, non verò actus, seu motus voluntatis, qui fertur immediatè in finem, ut electio propter finem, in media. Subdis, actionem humanam ex duobus constare, scilicet ex opere vel officio, ut vocas, & intentione. Si bonum opus sit, sed prava intentio; vel malum opus, sed bona intentio; vel utrumque malum; actio bona & honesta esse non potest, nisi fortè cum bona intentione & officio malo inculpata ignorantia conjuncta sit: at cùm ea

* *Pag.* 173.

quilibet se indifferens est, ut malâ intentione adulterium, ita bona prorsùs honestatur. Aliquis vim vi repellit: si propter odium & vindictam, mala intentio: si propter odium & vindictam, mala intentio: si propter justitiam, id est, ut debitum detur pat; si propter justitiam, id est, ut bonum indemne servet, bona intentio defensionis eumdem honestat. Ornatum colit fœmina, ut marito placeat, ut parentibus pareat, ut sponso pulchrior appareat: quis neget, rectâ intentione ornatum illum esse culpæ? Quis unquam Jesuita de hoc argumentum aliter sensit? quis unquam dixit, turpe factum furtum, fornicationem, homicidium injustum, bonâ intentione, peccati maculâ immune reddi? nisi forte ignorantia invincibilis intercesserit. Sic qui mendicam furtipit, quam suam esse per inculpatum putabam furtum credit, furto illo materiali, ut vocant, non peccat.

Fabula, quæ suggeris,* vel sunt ridicula, vel à Jesuitarum minimè discrepant. Si enim plures *præbendas* habere, suppositis talibus, vel talibus circumstantiis, est quid indifferens; modò rectâ intentione, id est, quâ quis velit habere, propter bonum finem, plures præbendas sine peccato retinet. Si absentia accedat propter legitimam causam non est mala, modo Episcopus rectâ intentione feratur, licitè absentet. Quid, amabò, in his dissimile? objectum per se malum, sed indifferens, cum rectâ intentione commodum honestam actionem constituit. Recta autem illa intentio, quâ finis honestus proponitur, in qua voluntas in finem honestum fertur: honestus finis est bonum; ultimus quidem summum bonum; alii verò fines alia bona, quæ naturæ rationi sint conformia: v. g. si comedo propter conservationem vitæ; finis honestus est, naturali scilicet intellectu: item si detestor peccatum propter metum gehennæ, ut Tridentinum declaravit *sess.* 14. cum adversus Baio, Willelme, erras, qui nullum opus bonum esse dicis, nisi quem Divina charitas ad bonum perficiat. † Hinc naturales quoque virtutes admittimus: quarum actus ideò Augustinus impugnat, vel quod ad salutem inutiles essent, vel quòd, ut plurimùm, ob turpem aliquem finem exerceantur. Quod demùm de illata contumelia dicis, inflictâ scilicet alapâ, aut aliquâ re per vim quæ plenè refutatum est ab Annato, & Apologista. Imponitur enim gravis injuria, quam quis repellere jure queat, non vindictæ, vel odii studio, sed tuendi sui juris indemnitati (quod reverâ honestum est), modò moderatè, ut jura volunt. Velle autem id quod honestum est, bonam intentionem omnes docent. Sed jam vestræ illæ calumniæ diffluxæ sunt. Nullus Jesuita duellum, simoniam, usuram, homicidium injustum, aut quid aliud simile approbat: sed quia dele aliquo indifferens, rectâ intentione honestat; aut etiam per se malum, si fortè ignorantia invincibilis adsit, noxæ eximi dicunt, juxtà communè, quam in hoc præ cæteris sequuntur, Doctorum Caietanum doctrinam. Si hæc in Jesuitis carpis; id est, per insignem ignorantiam & palmarem malitiam facis. Hanc nemo Catholicus non damnet; illam nemo literatus sibilis non explodat; utramque quis non prudens sit, probro tibi ac vitio non vertat? Hoc tamen quid tibi velis. Hæc quæ nobis apponis, Sarcella, Bajanam & Jansenianam culinam olent. Quorsum tandem hæc adduxisti, ut doceres, nullam intentionem rectam, quamvis alioqui cum ignorantia invincibili incogitantia invincibili conjunctam à peccato excusare; & nulla intentionis rectitudine honestari actum, qui à divina charitate Deique amore non procedat. Utrumque emenda; quia erroneum.

* Pag. 174.
† Pag. 175.

In octavam Epistolam.

De pecunia à Judice, ob injustam sententiam accepta.

NOTA I.

MOntaltium nihil peccasse, dicis, * in referenda, superhac re, Lessii sententia. Sed Apologista *impost.* 5. contrarium evicit; Annatus item: pro more, accuratissimè demonstravit, quantum etiam tu ipse peccaris, in adducendo Doctoris Angelici loco, à me luculenter ostensum est suprà *in nota 4. præambula ad Epistolam 5. & sequentes.* Sed in delicto contumax peccare pergis: rem breviter expono. Lessius *lib. 2. cap. 14. num. 52.* dicit, naturæ jure dumtaxat spectato, acceptum ob turpem causam, opere impleto, non esse necessariò restituendum, sivè illud opus sit contra justitiam, sive non: pro quo citat S. Thomam, Cajetanum, Covarruviam: quanquam hi duo excipiunt acceptū à Judice pro injusta sententia: sed rationem quam ipsi adducunt, refellit Lessius; item explicat locum S. Augustini à Soto in hanc rem allatum. Tum *num. 56.* idem sentit, attento jure positivo: pro quo citat D. Antoninum, Angelum, Sylvestrum, Navarrum, & aliquot jura. *Num. 60.* fatetur, contrariam sententiam esse probabilem, cùm scilicèt crimen per leges punire licet; utpotè communem omnium ferè jurisperitorū, teste Covarruviâ, item Medinâ, Navarro; licèt hic posteà mutarit. *Num. 61.* dato quod restituendum sit, juxtà communem sententiam, asserit restituendum esse pauperibus. Quod reverà de jure naturæ esse nequit, & est potiùs salutare consilium, quàm præceptum; ut rectè docent S. Antoninus, Navarrus, & alii. Quare à Confessario in pœnitentiam meritò posset injungi. Sotus & Covarruvias putant, restituendum esse illi, qui dedit; sed hoc est contra mentem legum. Ex his demùm concludit auctor, nulli esse restituendum ante sententiam. *Num. 63.* dicit, id, quod datur pro justitia obtinenda, vel injuria vitanda, non censeri sponte datum, sed quasi coactè & ex metu injuriæ. Ex quo *num. 64.* concludit, Judicem teneri restituere id, quod accepit, ad ferendam justam sententiam.

Quid porrò in tota ista doctrina, tàm acri censurâ configendum sit, non video, pro qua innumeri ferè auctores citari possunt: quos vide sis, apud Cardinalem de Lugo *de just. & jure disp. 18. sect. 3. num. 45.* quibus ipse subscribit, propter communem illam rationem, quòd scilicet actus, qua parte est utilis & delectabilis, dignus sit pretio: item num. 54. in quo extendit prædictam doctrinam ad omne opus malum: item disp. 37. sect. 11. num. 127. 130. 134.

Sed ad te redeo Wendrocki: dicis † perperam causari Apologistam, multa omissa esse à Montaltio, in referenda Lessii sententia. Quis hoc neget? ad pœnam libri, ut vulgò ajunt; sed vereor, ne reseratis etiam tabulis, adhuc Montaltium excuses, tam perfrictæ frontis esse vos constat, ut verum atque falsum dicere perindè vobis sit. Sic ab aliquot annis, obstinatè negatis, quinque propositiones damnatas esse Jansenii: centies aperti mendacii convicti fuistis, vel ipso sedis Apostolicæ oraculo. Unum vel alterum indico,

* Pag. 190.
† Pag. 119.

dico, in hac Lessii sententia referenda, à Montaltio, per insignem malitiam, ultrò prætermissum. Illam enim retulit, perindè atque si Lessius docuisset, Judicem nihil peccasse, pactum illud ineundo, vel eo fine pecuniam accipiendo, etiam ante opus impletum; vel eundem Judicem non teneri ad damnum partî læsæ illatum resarciendum; vel justam causam non esse, propter quam non modò damnari possit, ad pecuniam illam refundendam mulctæ loco, verùm etiam ad majores pœnas; aut demùm à Confessario eidem Judici non posse injungi, ut tantumdem pecuniæ in Eleemosynas impendat. Nec est, quod de hoc ultimo Lessii dicto nugeris. Cùm enim probabilius Lessio, aliisque ferè innumeris auctoribus esse videretur, non teneri Judicem illum ad restitutionem; ut probabilitati oppositæ partis occurreret, haud dubiè prudenter monuit, ad cautelam hoc injungi posse à Confessario in pœnam: nempè illa, ut plurimùm saltem, in pœnam injunguntur, ad quæ alioquin præstanda pœnitens non teneretur. Quod verò pertinet ad doctrinam Jesuitarum, circà illud à pœnitente acceptandum, & executioni mandandum, quod pœnitentiæ loco imponitur, si res postularet, facilè ostenderem, eam suo rigore non carere: erit fortè infrà dicendi locus.

Mox in Apologistam invectus, *imbecillè* (imbeciliter dicere voluisti:) *& pueriliter* argumentari dicis. Sed argumentum tantisper ponderemus. Judex acceptum pro injusta sententia pretium ei restituere non tenetur, à quo accepit, opere scilicet completo; igitur jure naturæ nulli restituere tenetur. Hoc est argumentum Apologistæ; immò Lessii & aliorum, qui hanc sententiam tenent. Antecedens dant ferè omnes, tu ipse das ultrò: consequentia certa videtur. Cui enim? pauperibus, inquis, & hoc vulgò à Theologis statuitur. Appella, cita illos Theologos, qui dicant, jure naturæ pecuniam illam debitam pauperibus esse. Ignarum caput! non nego, nonnullos esse auctores, qui sentiant, pauperibus erogandam esse; non quidem jure naturali, sed positivo. Quamquam opposita sententia, quam impugnas, communis sit; neque tuam illam vulgò adstruant Theologi: at nemo quod sciam, unquam dixit, jure naturali pauperibus restituendam esse, igitur mi homo, valet illa consequentia. Igitur ad prædictam restitutionem nefarius ille Judex jure naturæ non tenetur. Nec etiam jure positivo; alioquin jura producenda essent; nullum autem adducitur, quod à Lessio, De Lugo, aliisque clarissimè non explicetur. Igitur non tam imbellè telum fuit. Ictum fortè non sensisti: ingenuè fateberis, ego quoque ingenuè stuporem miror. Abs reigitur Apologistam increpas, quòd prima juris elementa Montaltio incognita esse dixerit, & Jesuitarum fidem accusas, quòd suam, scilicet Catholicam, Jansenianæ fidei, quam bellè Annatus descripsit, huc usque opposuerint. At Lessius inquit, num. 60. & 52. omnes ferè juris Doctores censere, acceptum pro crimine, quod legibus punitur, esse restituendum. Malè citasti num. 52. pro num. 51. in quo Lessii sententiam non habes, sed aliorum. Num. 60. adducit testimonium Covarruviæ, ex cujus & Navarri mente communis illa Jurisperitorum sententia explicatur num. 57. quod scilicet, leges non faciant judicem inhabilem ad acquirendum accepti dominium, sed id unum dumtaxat decernant, ut pacta illa invalida sint ante opus patratum; nec exillis oriatur obligatio civilis, ob quam possit in judicio promissum exigi; immò justâ causâ, ob quam judex per sententiam illo pretio privetur, & majoribus pœnis mulctetur. At surdo cano, & ad lyram asinum voco.

Dimisso Apologistâ, Lessium aggrederis, & flagitas D. Thomæ locum adulteras: * sed quia jam tuæ hujus criminis pœnas dedisti; nebis in idipsum, ultrò remitto; modò apud omnes constet, D. Thomam Lessio apertè favere: Tum D. Antonini locum contra Lessium adducis: at loquitur de acquirendo per Simoniam, ut expressè habet: estque quod cuivis dorem tuum saltem hac vice laudem, illud enim *Simonia* reticere poteras. Quis autem nescit, rem spiritualem & sacram pretio emi non posse? acquirendè contractum illum jure naturæ & divino ellritum? immò per sacra jura, Simoniacum ad restitutionem teneri? At in dissimili versamur arena. Judicium illud, quamvis iniquum, habet aliquid, quod alteri utile cedit; igitur pretio æstimabile; contrumque profanum sit; ac proindè ejusdem generis. Nec est, quod dicas, ab eodem S. Antonino subjecti deinde exempla injustæ sententiæ & adulterii, cùm tamen expressè dicat, illi præcipuè pecuniam dandam esse, qui ex sententia injusta damnum passus est: quod nemo negat; & cum illa pecuniæ non sufficiat ad damnum resarciendum, reliquum inquus Judex de suo supplere debet. De adulterio verisimile dicendum esse judicat, quod de turpi & meretrio lucro, quod potest retineri; nec quidquam legitimè tuere de pecunia data pro adulterio; undeporiùs inducendi sunt consilio, ad hoc, ut erogent eam pauperibus, quàm obligandi, seu cogendi imperio, quod etiam habet tit. 1. cap. 23. item in tract. de restitut. cap. 1. §. *manus turpiter lucratoria.* adde Cardinalem Toletum in Summ. lib. 5. c. 21. qui eandem doctrinam expressè tradit.

Falsum est, inquis, & turpe fundamentum Lessi, quod scilicet opus malum, quâ malum est, non sit quidem pretio æstimabile, sed quâ delectabile, utile, laboriosum, &c. & hîc concionatorem & declamatorem agis: rem indignam Christiano & Theologo dicis, æquare pretio turpissimas voluptates, laborem improbum, iniquum litis lucrum. Hic Aristidem cum Ethnicis legibus, Comitolum cum Augustino appellas. O bone, artes tuas novimus: Christiano ergà pauperes zelo flagrare videris: sed est, quod de te tuisque Regio-portuensibus illud ipsum dicam, quod S. Evangelista de Juda Iscariote scripsit: *non quia de egenis pertinebat ad eum, sed quia fur erat, & loculos habens, ea quæ mittebantur portabat.* unde tantam vim pecuniæ Regio-portuenses corraderent, in quos usus; Deus scit. Non est, quòd dicam, cùm jam apud omnes constet. Sed hæc mitto: etres adnoto, non accuso flagitia. Cur verò indignum Christiano putas? quia, inquis, voluptas cum crimine conjuncta improba est, nec unum mente abstractum præscindi potest, ut patet in Simonia. Hominem nè eruditum! quid tandem infers? non licet igitur pactum illud inire. Quis unquam licitum esse censuit? & hoc leges damnant. Hinc meretrix eo die pacisci non debet, nec eo animo pecuniam accipere. At opere completo, quod acceptam restituere debeat. nulla lex jubet, nullum jus, sive positivum, sive naturale præscribit, gravissimi auctores negant; quamvis Comitolus cum paucis secùs sentiat. Hinc Lessius ultrò fatetur, opinionem suæ oppositam probabilem esse. Præterea probandum tibi fuerat, illius pecuniæ retentionem injustam esse, & cum aliqua improbitate conjunctam. Quod si revera fecisses, in tuam sententiam facilè descenderem.

* *Pag.* 192.

Re-

Retrudis illam rationem, * quam Montaltius Jesuita affinxerat: quod scilicet, justa sententia vendi non possit, quia debita est; secùs verò injusta. Jam thesaurus fidem vestram hac in re laudarat. Quod ita vera justa vendi non possit à Judice, modò alioquin stipendiario pro labore hujus ministerii remuneretur, propè vitium est; nec nisi coactè iniquum illud pretium solvi censetur, & jura id expressè vetant. Imò illam quoque sententiam, quamvis non debitam, vendere inquit. Hinc acceptam pecuniam, antequàm lata sit, restituere tenetur, & injustam sententiam non ferre: at ubi lata est, & gravissimo illo crimine se obstrinxit; cùm restituere non debeat accepta pecunia ei, qui dedit (nempè illam ultrò, non quòd dedit,) si retineatur, injuria illi non fit; nec videtur, cui jure naturæ restituenda sit: salvo tamen integritis læsæ, quod judex iniquus resarcire debet.

Hæc si fortè intellexisses Wendrocki, *absurdæ ineptæ*, quæ tibi jure competit, & *tarditatis* Lessium nimium accusasses; quasi verò Lessius dixerit, licitè posse vendi sententiam injustam, vel rem alienam: quod verò Virgo sui corporis usum licitè vendere possit. Hoc tamen non facit, quin stuprator Virginem in uxorem ducere, vel dotem eidem solvere teneatur. Igitur juri naturæ non repugnat, quod pro aliqua turpi actione pecunia accipiatur, v. g. pro adulterio, homicidio, injustâ sententiâ: quam opere impletus, qui accepit, retinere possit, cum eadem pro utrumvis ratio militet.

Locus Augustini, quem adducis, ad rem non facit. Loquitur enim, idque expressè, de re ablata, quam verè restituendam esse, nemo negat. Alter improbat, sceleratius esse injustum judicium, quàm injustum; & falsum testimonium vendere, quàm venum. Quis hoc negat? quid indè concludis? igitur, inquis, tam pecunia pro injusto accepta restitui debet, quàm pro justo. Sed malis artibus agis: dicere debueras, igitur cum pecunia pro justa sententia accepta restituenda sit ei, qui dedit, ita & accepta pro injusta, ei, qui dedit, restituenda est. Sed quis hoc dixit? † quod habes denique de advocato, cujus iniqua causa, injusta sententia lata est; non est dubium, quin omnium illud, quod procuravit adversæ parti solvere debeat, nisi clientem suum ad illud resarciendum inducat, quod certè meliùs fieri non posse Augustinus putavit, quàm si *suscepto suo diceret, redde mihi, cum tibi malè adessem, dedisti, & redde damnum tuo, quod me agente, iniquè abstulisti.* Mens Augustini alia esse non potuit: alioquin nunquam dixisset, ei pecuniam esse restituendam, à quo pro injusta sententiâ, vel clientelâ, data priùs fuerat. In Catholicismo Romano, iniqui Judices, qui venalia habent judicia, furibus accensentur: rectè: hinc proindè se habent, atque si bona illius, quem in quò damnarunt, furati essent; ac proindè nemo illos ab ea restituendi liberat, scilicet parti læsæ, & damnum illatum resarciendi. Quid ergò pervicaciam Lessii aliisque Theologis, & solitum morem SS. Patrum sententias adulterandi exprobras? nihil evidentius, inquis. At, si evidens est, cur D. Thomas, Antoninus, Sylvester, Angelus, Cordubа, Toletus, De Lugo, Navarrus, Vasquez, Tannerus, Reginaldus, Turrianus, Sanchez, Bonacina, Petrus à Sancta; cur hi aliique innumeri non vident? hi stupidulo & hebete ingenio latentes sensus inspicere nequeunt? Ignarum caput! tu cum his Aquilis vespertilio. Ita prorsùs Augustini sententias Jansenius & Calvinus explicant, ut in iis suos errores clarissimè contineri, prædicare non vereantur. Sic hæretici nihil nisi Sacra Biblia, Sanctos Patres, antiquam Ecclesiam, Ecclesiasticorum hujus temporis corruptos mores, Ecclesiasticæ disciplinæ lapsum, Theologiæ Moralis corruptelam, Scholasticorum tricas, & cavillationes, uno verbo, nihil nisi rigorem & reformationem crepant.

Sed ad ratiunculam Lessii, ab Augustino, inquis, explosam, veniamus: quisquis dat pecuniam Judici, ut ab eo justam sententiam emat, coactè dare censetur, sicut is, qui pendit usuram usurario; quid mirum ergò, si jure deinde repetat, scilicet in judicio? is verò, qui emit injustam, ultrò pecuniam dare censetur, cujus dumtaxat operâ nullo jure fretus, causæ lucrum habere sperat; igitur repetere deinde non potest; scilicet in judicio, in quo Judex quidem iniquus plecteretur, non tamen propterea iniquus emptor data pecuniam reciperet; immò re sibi per injustam sententiam adjudicata privaretur; igitur *& timeret & puderet* emisse, scilicet in judicio; puderet, quia crimen est; timeret, ne jure ob crimen admissum mulctaretur; igitur illud, *vellet repetere, nisi timeret & puderet*, non significat, quod velit, ut ais; nec enim distinguis voluntatem à velleitate, ut vocant, quod supinam ignorantiam demonstrat. Nec inde rectè deducitur, iniquum Judicem teneri restituere acceptum injustæ sententiæ pretium, opere scilicet completo; nisi per sententiam superioris Judicis ad id adstringatur. Immò si ex prædictis S. Augustini verbis sequeretur, iniquum Judicem teneri restituere prædictum pretium, haud dubiè teneretur restituere ei, à quo accepit, qui vellet repetere, nisi timeret, & puderet emisse: quod tamen nemo tibi concedat. Quod dicis, iniquum emptorem coactum emisse injustam sententiam; non responsionem, sed irrisionem sibilis condita postulat. Quod sanè nisi evidens sit, nihil prorsùs evidens reputo. Gratis, inquis, consequi maluisset. Sed id fieri non poterat, cum nullo jure valeret. Haud dissimili ratione quisquis aliquid emit, coactus emere censeretur, quia mallet id gratis, quàm numeratâ pecuniâ obtinere. Apage igitur ineptas & pueriles nugas, cum monstrosâ insciti & diabolicâ malignitate conjunctas.

Multa in Apologistam §. 3. similiter effutis, quæ nullâ refutatione indigent, sed factâ utriusque scriptionis copiâ, *Iansseniana* Montaltii *fides* facilè constabit. * Illud autem maximè ad rem faciebat: nempè Molina seclusâ lege positivâ, & spectato dumtaxat naturæ jure, expressè loquitur de muneribus judici datis post latam justam sententiam, ex mera gratitudine, vel rei obtentæ gaudio, vel etiam ante sententiam, eo dumtaxat fine, ut rem diligentiùs, citiùs & majori cum affectu expediat, scilicet intrà justitiæ fines, seclusa lege positiva, seclusoque item Sacramento, quo Judex sese obstrinxit, seclusoque demum scandalo. Molina cum innumeris aliis sentit, prædictas donationes licitas esse: docet tamen tom. 1. tract. 2 disp. 88. Judices peccare, cùm accipiunt munera, tùm quia contra legem positivam, & proprium Sacramentum faciunt, tum quia nunquàm ferè sine scandalo id fieri potest.

Montaltii fidem non liberas in Filiutio, qui expressè asserit, Judicem peccare, si munera accipiat, etiam ex liberalitate donata; quia lege positiva jure prohibetur, estque potestas in Principe obligandi ad restitutionem, etiam in foro conscientiæ; igitur ante sen-

ten-

* Pag. 194.
† Pag. 193.
* Pag. 195.

tentiam. tract. 31. num. 211. Quod deindè asserat Filiutius, spectato jure naturæ, & seclusa lege positiva, donationes illas licitas esse, quid tum? an propterea negat, esse peccatum? Idem dico de Reginaldo, qui expressè lib. 10. n. 185. excludit legem positivam, qua delinquens fiat inhabilis & restituere teneatur, quæ accepit, ob crimen aliquod patratum. Equidem Lessius negat, ullam esse legem positivam, qua id cautum sit: non tamen Reginaldus hoc dicit. Cur ergo illum cum Lessio confundis? est ergò, quòd Montaltii fidem Apologista desideret, qui Reginaldum cum Lessio citavit, licèt hic neget, ullam esse legem, quod tamen ille non negat, sed præcisè in jure naturali sistit. Nullas autem hîc quisquilias præter tuas, nullam vitigilationis insulsitatem, præter Jansenianas cavillationes, videre licet.

Optimè denique oppositi Montaltio Apologistæ, quod sine ullo juris naturalis & positivi discrimine loquutus fuisset; * quia reverà Molina & Reginaldus jus dumtaxat naturæ spectant: quanquàm Molina cum aliis ferè innumeris dicat, non teneri ad restitutionem accepti pretii pro injusta sententia, ante sententiam contra eum latam: nec deest optima ratio, nam alioquin idem bis restituere teneretur. Non negat tamen, Principis potestatem eam esse, qua Judex ad dominium illud acquirendum, inhabilis fieri possit: voluntas autem Principis ex verbis Legis colligitur. Nec adeò nefandum dictu est, juramentum de non accipiendo, distingui à juramento de non retinendo, vel de restituendo. Licèt enim aliquis juret se non accepturum aliquid; si deindè perjurus accipiat, hoc non facit, quin dominium acquirat; si autem acquirit dominium, non tenetur restituere. Ex quo satis apparet, quàm doctus sis, qui hæc ignoras, licèt alioquin putidũ Thrasonem agas, reliquos omnes præ tuis Regio-Portuensibus nihili facias, præsertim Molinam, aliosque Jesuitas, tametsi de hac quæstione doctè & eruditè multa scripserint, præsertim Molina, qui 14. disputationes de hac materia tàm copiosè, tam distinctè, tam solidè compositas & elaboratas edidit, ut nihil, quod ad illud argumentum pertineat, in iis desiderari videatur; insignis haud dubiè Scriptor, de utrâque Theologiâ, Morali, scilicet, & Scholasticâ benemeritus, quem reverà immeritò, ac immerentem Jansenianî fœdè lacerare, ac infamare, ejusdem loca, ut tu ipse Willelme hoc loco, adulterare, immutare, invertere, assuere, eidemque Massilienſium errores affingere non cessant. Sed frustrà Lunam canes oblatratis, & Solem vespertiliones convitio proscinditis. Ad Molinam certè vos amandarem, nisi ad molam aptiores essetis.

* *Pag.* 196.

NOTA II.

De quæstu honestarum fœminarum.

Hîc etiam pro more nugaris, & quidquid in buccam venit, petulanter effutis; convitia, probra, calumnias liberiùs spargis. Statim initiò infamem pudicitiæ Virginum & Matronarum nundinationem à Casuistis permitti asseris. * Non te pudet, impostor nequam, tam apertæ calumniæ? quis unquam Theologus, aut Casuista Catholicus hoc permisit? quasi verò turpem actionem, & turpe pactum omnes omninò non damnent, licèt pecuniam opere completo, à Virgine, vel Matronâ acceptam retineri posse plerique omnes asserant. D. Thomam & S. Antoninum excipere non debueras: tuam in hoc fidem jam suprà convictam, ad Lydium ultrà non voco. Expectabam, ut ea Patrum loca & Consultorum Decreta, quibus Jesuitarum sententia configitur, & nefaria, lutulenta, flagitiosa declaratur, adduceres. Quid sibi Leges velint, auctores luculenter explicant, & Patrum loca fideliter interpretantur. Dic porrò sodes: Titius Virgini promisit tantam vim pecuniæ in dotem: inito turpi pacto, & accepto utrimque, stuprum committitur: nemo negat, peractum illud sceleratum esse, promissionem inhonestam, acceptionem flagitiosam, actionem ipsam turpissimam: sed an Titium à solvendâ illâ pecuniâ in foro conscientiæ liberares? aut reverà si jam pacto tradita fuit, hanc ad eam restituendam in eodem foro adstringeres? Meretricem dignam furca, publicum scortum & offendiculum, accepto pretio impunè gaudere permittis, ad nova flagitia: Virginem verò semel lapsam ex fragilitate, spe dotis, quâ certabat, ad restitutionem obligas? Sed, inquis, Respublica tolerat meretrices. Esto: illa tolerantia non facit, quin illarum actio turpis sit. Respubl. censemit donare ad servandam vitam. * O insignem Reip. Dictatorem? quo jure? quo Senatus consulto? quo Decreto? quasi verò Resp. illarum sustentationi conferre debeat, quæ vitam infamem ducunt, & Remp. suis flagitiis contaminant. Opus illud, inquis, Leges concedunt. Quid monstri? nulla lex peccatum concedit: tolerant quidem, id est, non plectunt; quod sanè culpam non tollit.

Scio aliquos, paucos tamen, oppositam sententiam docuisse; nec illam damno: sit illa probabilis; per me licet. Scio aliquos, etiam paucos, meretricibus, non verò fœminis honestis quæstum concessisse esto, ita sentiant. At quod dicis, Jesuitas dumtaxat sententiam illam tertiam, quam impugnas, docere, hoc ipsum nescio; immò contrarium constat. At D. Thomas, S. Antoninus, Cajetanus, Sylvester, Angelus, Navarrus, Covarruvias, Corduba, aliique ferè innumeri, quos habes apud De Lugo, & Dianam, Jesuitæ fuerunt? ego sanè hoc loco illos citarem & paginas citationibus implerem; sed frustrà: nempe mille Casuistas nihili facis, & fortè à me, ut olim, quæreres, utrùm illi omnes Christiani sint. Non te pudet, nebulo, Jesuitis, ac præsertim Lessio, fœdissimam, ut vocas, doctrinam, & obscœnas voces assingere, viro integerrimæ fidei, religiosissimæ vitæ, singularis doctrinæ, candoris eximii? quem verè debueras, si quid, non dicam Christianæ modestiæ, & Catholicæ religionis, sed Gallicæ urbanitatis & humanitatis haberes. Quamobrem verò hæc? quia communem & longè probabiliorem D. Thomæ, Cajetani, Sylvestri, Navarri, Toleti, S. Antonini sententiam sequitur. Tu verò novas leges profitibulis & lupanaribus indicis: quâ auctoritate? quâ fronte? haud dubiè meretricis. Fæces ultrò versas, miscebo, quia tibi placent; quod jam Montaltio expostulatum fuit.

Quod demum pertinet ad figmenta illa, seu sibilla bria rationum, quas sæpè obtrudis; quâ facilitate adducuntur, eâdem refelluntur. Negas, illud pretium esse, quod meretrices pro corporis usu recipiunt, sed mulctam esse vis, hoc probandũ erat, Willelme hoc falsò & in cassum à te dictũ, ab omnibus haud immeritò exploditur. Dicis, hoc à Rep. dari, non ab eo, qui flagitium

* *Pag.* 197.

Regulam committit. Sed hoc dictu ridiculum est, & mercatorio advocato dignum. Non licet, inquis, a-mercatoris nummis quidquam emere; igitur nec scelerosis, aliquid de se, ac jure divino illicitum, legibus humanis licitum reddi; Jansenio Doctore dignum est. In tam absurda & acatholica, supinam ignorantia, cum ferina malignitate conjuncta, vos rumpentes agit. In dubiis aliquid probabiliter pronunciare, temerarium vocas: tu aliquid ultrà; qui falsa & erronea pro indubitatis & fidei articulis venditas. Peteras, Wendrocki, illam Medinæ sententiam explectì, idque citrà oppositæ censuram, ut illa omnino tibi item intenderet; quamvis alioquin illa minùs probabilis sit. Sed quod Censoris partes tibi vendices, novas leges obtrudas, sapientum responsis, sententiam probabilissimam, ut erroneam & scelestam traducas, condonare tibi non possum; nam hoc sycophantæ potiùs, quàm Theologi pertinet; & Molinæi potiùs satyræ, quàm D. Thomæ sententiæ subscribas.

* *Pag.* 198.

NOTA III.

De Contractu Mohatra.

Quasi ferè Jesuitæ hunc Contractum damnant: ego, ut Molina tom. 2. disp. 310. requirunt, * ut merces non vendantur ex intentione redimendi, ut Leff. lib. 2. cap. 21. dub. 16. dicunt, hunc contractum nunquam carere culpâ, tum contrà charitatem, tum ratione scandali: alii, ut Apologista Casuistarum, illum in praxi damnant: omnes deniq; ponunt varias conditiones, scilicet ut bonâ fide, sine pacto prævio, sine scandalo, & justum pretium semper intercedat. Bonacina tract. de contract. disp. 3. quæst. 2. part. 3. num. 20. pro hac sententia multos citat, ut Navarrum, Petrum de Navarra, Abell. Salon. Sylvestr. Armillam. Sed hi sunt, inquit, auctores Ecclesiæ ignoti, scilicet Regio-portenses, quæ auctores Catholicos non curat, exemplo Lutheri, qui omnia sua à Sectariis auctoribus sumit; nempè hujus plagii ab elegantissimo & nitidissimo scriptore Stepano Deschamps, aliàs Ricardo, datis collatisque testimoniis convictus est. Vis hanc rem tibi, Mercatum 1. de contract. c. 25. Ludovicum Lopez de contract. lib. 1. cap. 34. Salas de contract. de vendit. dub. 37. num. 2. & de Usur. dub. 16. qui omnes pro hac sententia, Angelum, Garziam, Guttierez, Palacium, Azebedium, Graffium. Lopez Gutierrez Pennam, Rosellam. Adde Cajetan. in sum. V. Usura, Marcum Serra 2. 2. quæst. 77. art. 1. dub. 3. Sum. 1. part. tract. 8. resol. 53. adde Bannez. 2. 2. quæst. 78. art. 2. §. ad 2. Conrad. in resp. cas. parte 1. cas. 37. qui omnes seclusâ lege positivâ intelligi volunt.

Verùm quid ad hæc, miselle? Deus videt, inquis, totam hanc emptionem esse merum ludibrium, tantùm integumentum; nempe hanc artem adolescentem adhibet, ut hoc pacto pecuniam eliciat: non curam hominis de Adolescentis peccato, sed Mercatoris. Adit enim Mercatorem nihil tale cogitantem, & ab eo, summo pretio, sed justo, non præsenti pecuniâ, sed datâ fide, illius solvendæ intrà certum, merces emit. Quis neget, Mercatorem, qui hoc modo agit, suas merces prædicto modo vendere? Verùm paulò post redit adolescens, eidemque Mercatori offert easdem merces numeratâ pecuniâ

* *Pag.* 199.

redimendas, infimo pretio sed justo, alteri alioquin, si fortè ipse redimere nolit, venditurus. Num est valdè probabile, seclusâ lege positivâ, ut vocant, Mercatorem licitè redimere posse? seclusâ inquam lege positivâ; nam ne hujus contractus obtentu, usuræ labes irrepat, Principes & Magistratus hujusmodi pacta prohibent. Neque hîc tuas declamationes desidero, sed rationes. Quis enim negat, malam artem Adolescentis cum bona fide Mercatoris esse conjunctam? nec Adolescens usuræ vitium timet. Quod autem dicis, Mercatorem, qui bonâ fide merces vendidit, si deindè redimat, fœnoris crimen *haud dubiè* contrahere; haud dubiè, inquis; sed erunt, qui dubitent, & parùm curent, quid dicas, nisi dicta demonstres. Quid credas, aut teneas, nihil refert; sed quomodò probes.

Nugaris deindè tuo more, & saltas extrà chorum; nam nec agitur de pretio injusto, nec Adolescens fœnori accipit. Nempè eo modo accipit, quo dat Mercator, qui de fœnore non cogitat. * Nec seleratum est, hæc duo simul agere, vendere scilicet easdem merces summo pretio, & infimo redimere; scilicèt utroque justo. Immò ne quidem Adolescens peccat, si bonâ fide illas pecunias eliciat. Cuncta ista certa supponis: quæ si probabilia dixisses, utique tolerandus esses. Sic certam Augustini mentem in quinque propositionibus agnoscitis, quas tamen Ecclesia ut hæreticas damnavit. Vis dicam, quod sentio? nihil certum habetis præter contumaciam in damnatis erroribus, & constantem adversùs Romanum Pontificem conspirationem. Quod Nicolao Fabro affingis, mera calumnia est: sine teste nihil volo tale. Fieri quidem potuit, ut aliquorum decisiones morales minùs probaret; quis enim neget, in quodlibet disciplinæ genus, fraudis, erroris que vitium aliquando irrepere? at, quòd Theologiam Moralem, artem cavillandi cum Deo, generatim esse dixerit, adduci non possum ut credam. Sed demus, dixisse, quod tamen non damus: in hoc non laudo. Deus videt, inquis, merum ludibrium esse, fraudis involucrum, fallaciam, dolum, & apertissimam divinæ Majestatis irrisionem. Deus reverà videt id, quod est. Si ergo, ut supponitur, bona Mercatoris fides intercedat, illam haud dubiè Deus videt. Retorqueo argumentum Wendrocki: est Deus, qui à vobis rationem exiget obstinatæ pervicaciæ in propugnandis erroribus, in adornandis calumniis, in spargendis libellis famosis; dissipabit vestra consilia, disjiciet machinas, confundet artes, fraudes & dolos aperiet, factionem destruet, & juratam contra religiosum Ordinem, & Ecclesiam Romanam, conspirationem evertet.

* *Pag.* 200.

NOTA IV.

De Usura.

Hîc Apologistam Casuistarum acerrimè perstringis, quasi ipse usuram, & pecuniæ collationem cum fœnore, ejusque repetendæ potestate, licitam esse doceat; ita ut vix scias, ubinam usura possit consistere. Idem Principum & Conciliorum leges, inquis, contrà usuram latas ludificatur, docetque adversùs Judæos constitutas fuisse, & Legis fine cessante, cessare legis obligationem. Hîc autem Magistratus & Episcopos appellas, ut Jesuitarum audaciam coërceant. Quot verba, tot mendacia. Omnem usuram hic auctor improbat. Et spectato dumtaxat jure divino, nec non seclusâ Lege positivâ, ut expressè monet,

net, duos modos percipiendi justum lucrum proponit: pactum scilicet trium contractuum, ut vocant, & censum utrimque redimibilem ad certum tempus. Primum modum plusquam certum auctores, licitum esse dicunt; alterum supra sexaginta. Non desunt rationes potentissimæ, quæ utrumque suadeant. An propterea usuram & injustum fœnus approbat? Nec deest propterea multiplex usui locus & modus: si res postularet, triginta saltem percipiendi lucrum expecunia facilè adducerem, quos ab usuræ labe nullus Jesuita liberat. Quod dicis de Conciliorum & Principum legibus, inane est: vel unam proferre debueras. Nemo in hac accusatione tibi fidem habeat; nempe tibi ac tui similibus nulla fides pietasque. Non dixit absolutè Apologista vim legis cessare, cessante illius fine; sed quibusdam conditionibus appositis: atque hoc à multis gravissimis Theologis, & Canonistis doceri; citatque in hanc rem Soto, Carbo, Azor, Navarrum, Sayrum, Toletum, Suarez, Molina.

Falsum est etiam, dixisse Apologistam, Conciliorum leges in enormes Judæorum usuras constitutas fuisse: sed in Christianos, qui Judæorum exemplo, rei usurariæ vacabant, quique varias artes excogitaverant, ut sub iis usuræ vitium lateret. Hîc fidem tuam Willelme, ut in cæteris hominibus, Catholicam vellem: Jansenianam ubique invenio. Mox illum insciliæ & temeritatis arguis, quòd asserere non sit veritus, ante Alexandrum III. simplices usuras nulla lege, ecclesiasticâ scilicet, vetitas fuisse; quod ut falsum esse ostendas, multa Concilia subjicis obiter, quorum Canones usuram vetant: * Verùm, inquis, istos Canones ignorasse, Apologistæ nihil nocuit; habet enim ad omnia exceptionem, nimirum non mutari Canonibus naturam rerum. Lepidè, acutè dixisse tibi videris; sed aperta calumnia est. Ubinam dixit, simplices usuras nulla lege fuisse vetitas? Hîc sanè impostor es, si usquam ahàs. Dixerat enim Apologista, ante Alexandrum III. prohibitos non fuisse modos illos percipiendi lucrum, qui alioquin liciti poterant interdum usuris locum, vel occasionem præbere. Ii verò Canones, quos ex Antonii Augustini lib. 5. refers, simplices dumtaxat usuras vetant, ex eodem auctore tit. 6. Ad pœnam libri. Parisiense tantummodò aliquid innuit, de non accipiendis fructibus agrorum, nisi computentur in partem sortis; sed eo Concilio nulla præcepta ecclesiastica inducuntur, ut legenti constabit. Præterea ibi dumtaxat damnatur acceptio fructuum injusta, contra jus naturæ, ob pecuniam pauperibus gravi necessitate pressis commodatam; præterquàm quòd fructus percepti, modicæ pecuniæ commodatæ valorem excedebant. Quis autè neget, in tali necessitate, pecuniam gratis commodandam esse? Abi ergo Willelme cum tua Canonum farragine, qui ad rem non faciunt, & quos ad meram ostentationem accumulas, ut simpliciores in fraudè inducas: quod huc usque vobis solemne fuit. Sacros Canones, SS. Patres, templum Domini, templum Domini, ubique passim crepatis, sive id res postulet, sive non postulet. Hypocritæ, Constitutiones Apostolicas, & Concilium Tridentinum impunè rejicitis, & libris in lucem editis oppugnatis: Jesuitis verò, quamvis eo sint animo erga S. Sedem, & sacra Concilia, quem nonnulli Politici immoderatum, & affectatum perperàm judicant, sacrorum Canonum contemptum, & ignorantiam exprobratis. Hîc sanè tritum carmen locum habet: *Clodius accusat Mœchos, Catilina Cetegos.* Hæc porrò Apologistam, virum in Jure Canonico versatissimum ignorasse, nemo dicat, nisi maledicus; nemo credat, nisi ignarus.

* Pag. 201.

In nonam Epistolam.

NOTA I.

De cultu Deiparæ.

MOntaltius in hac Epistola,* ut legenti constabit, singulares aliquot, quæ ad Deiparæ cultum & honorem pertinent, quas P. Berrius singulari libro ediderat, pias & familiares excitationes (vulgò praxes vocant,) impius irriserat & exploserat: utrique Apologistæ meritas hujus delicti pœnas dederat. Illum defendendum suscepisti, Willelme, ut ejusdem criminis reus evaderes. Montaltius inquis, pietatem adversùs B. Virginem magnum ad piscendæ salutis subsidium esse fatetur, modò ex fide & charitatis radice nascatur, sed præter hanc, conversionem ad Deum desiderat. Hæc insignis Montalti, ac tua, qui eam approbas, fraus esse videtur, quòd hæc ambigua subnectat, postquam pia illa officia pièe & scurriliter exibilavit. quis unquam eorum docuit? quis nescit, neminem noxæ lethalium, cælestem gloriam consequi posse? Sed Barrius, Benerus, aliique Scriptores docent, piis illis officiis Deiparam moveri, ut sibi addictis ea gratiæ subsidia obtineat, quæ ad mutationem vitæ, & pœnitentiam peccatorum brevius & facilius conducunt. Dixi est ambigua, quæ Montaltius subnectit, quòd scilicet ea tantùm officia adversùs Deiparam approbet, quæ à charitatis radice nascuntur. Igitur peccator, qui charitatem non habet, frustrà Mariam implorat, frustrà salutat, frustrà illius cultui se addicit. Nec est, quid falsam illam doctrinam exaggeres: quam reverà Jesuitæ non docent, sed cultum erga Deiparam promovere conantur, quò fiat, ut peccatores illius subsidio freti, convertantur; & justi ad finem usque perseverent. Tu verò Mariæ præsidium salutare innocentibus, & pœnitentibus opportunum agnoscis; depeccatoribus altùm siles: quasi verò *Refugium peccatorum* jure ipsa non dicatur. Vis deinde * cultum illum certis quibusdam virtutibus annexum esse; quasi verò cum fide saltem & spe conjunctus non sit. Deles præterea majorem, quàm par sit, Mariæ reverentiam exhiberi à non paucis Scriptoribus. Quis, amabò, latriam unquam detulit? Infra latriam omnis alius, quantumvis insignis, cultus congruit. Nec in hoc tare quempiam debueras: qui reverà si secùs sentiat, illius auctoritatem flocci facio. Expectabam, ut diceres, quinam sint falsi honores, quibus Deipara nos delectatur: scio, quid tibi velis, Jansenii de grege magistri opinioni subscribis; utinam erroribus non subscripsisses.

Vis adorationem illam hyperduliæ, qua Deiparam Catholici colunt, esse tantùm respectivam, ut sanctorum Imaginum cultum. Hæc profectò à Theologis non didicisti, sed à quibusdam Anti-Marianis. * Tibi etiam displicet, quòd ejus splendorem, potentiam, & dignitatem laudibus extollamus. Ecclesiam ecclesias cum hæreticis, quæ similibus elogiis Deiparam ornat, dum canit *Salve Regina, Ave Regina Angelorum*, &c. Quantum suspicionis & veneni hæc præ se ferant, piis hominibus considerandum relinquo: nempe has laudes *inanes & pueriles* vocas. Et hæc, ut ingenue loquar, tartareo stylo. Inertes deinde precationes & ferme vota

* Pag. 217. * Pag. 218. * Pag. 219.

vantes ficis, quibus ad Mariam confugimus: nullas preces admittis, quas divinus amor & pura charitas non dictet. Miseros sanè peccatores, votis & precationibus interdictos! Quis errorem non videt? Vis nos imitari Mariam: sed imitari nequimus, nisi divinum adjutorium nobis obtineat. Illam igitur precibus & votis, ut illud nobis impetret, sollicitare debemus: idque sincero cordis affectu, in quem revera non quadrat illud, quod attulisti: *Populus hic labiis me honorat*: quod probè in Pharisæos, eorumque successores imitatores Jansenistas quadrat. Nullum enim nostrum apographum, feliciùs suum archetypum exhibet. Sycophantæ & hypocritæ malis artibus & fraudibus omnia miscetis; aliis onera gravia imponitis, quæ vix extremo digito delibatis; doctrinam & traditionem perpetuò jactatis, & vix prima Theologiæ principia tenetis; sacrorum Canonum observationem ad nauseam inculcatis, & Constitutiones Apostolicas in materia Fidei, & Concilia Oecumenica conculcatis; divinam charitatem libri vestri passim concrepant, & plusquàm mortali adversùs Ecclesiæ & Romanam Ecclesiam, ne quid dissimulando fingatis.

(a) Simili modestiæ & pietatis genere, Sacrum Scapulare, Imagines, Rosaria, aliasque precationum formulas, & externa in Beatam Virginem pietatis officia *non plurimis exitiosa esse* affirmas. Nemo Catholicus hactenus phrasim, quovis modo eam condias, approbet: nec credet esse quam plurimos, qui vanam sibi illisuæ securitatem hauriant. Mox stylum commendites exeris. Quid tibi velis, sat scio: emungere vis pia sagitis. Quis autem, ut dicis, spernit Christi & Mariæ paupertatem? Id sanè pietas erga Virginem impetrat, ut divinas illius virtutes imitemur. Quis porrò flagitiosis hominibus persuadet, ut in suis flagitiis perseverent? apage istas calumnias, quas una Jansenistarũ officina cudere potuit. Quasi vero pietati Scriptores ad omnia bona Christianos non hortentur, justos, ad perseverantiam & majorem perfectionem; peccatores ad pœnitentiam; divites, ad eleemosynam & divitiarum contemptum; pauperes ad patientiam; & quò hæc facilius obtineant, ad singularem pietatis cultum erga Deiparã. Quis hæc audeat, nisi Anti-Marianus? quis irrideat, nisi hæreticus, vel impius? quis Pharisaici ritus loco habeat, nisi justissima dissimula, quantum libet: exteriorem illum Deiparæ, & Sanctorum cultum manifesto ictu feriat. Nec verò Barrius illo contentus interiorem virtutum praxim, Fidei, Spei, Charitatis, Pœnitentiæ negligit, seu negligendam curat; neque Lectores ab iis rebus distrahit. (b) Quod quàm falsò imputet religiosissimo sensi de rebus ad excolendũ animum pertinentibus benemerito, & singulari pietatis amore que erga Deiparam & Sanctos studio flagranti Catholicus non videt. Increpas illum, quod Deiparæ cultum absolutum, non respectivum, ut vocant, esse scripserit, ad mirabilem ejus excellentiam terminarum. Quasi verò Theologi omnes id non docent: quasi verò Mariæ pulchritudo in se, & propter Deum tamen ultimò:) amari non possit; & impiũ, stolidum, ridiculum & stultum dictu sit, in sanctissima Eucharistia suscipienda, singularem illum pietatis erga Virginem affectum induere, quòd Christi corpus ex purissimo Mariæ sanguine compactum fuerit? hæc stulta, atque *Ecclesiæ scandala, & hæreticorum fabulas* vocas? nec te pudet? ô monstrum!

Theophilum Raynaudum contrà Barrium in hanc arenam adducis; non tam ut Barrium confutes, quàm ut eundem Raynaudum sugilles, quem in multis nugatum esse dicis. Disputatio Theophili contra Barrium merè scholastica fuit; ingeniorum non voluntatum dissensione suscepta. Alter rigore scholastico discutit, ponderat, atque improbat nonnulla pietatis officia, quæ Theologiæ Ascenticæ & simpliciorum pietati facilè indulgentur: alter verò charitatis ardore succensus, piorum hominum pietati, ac sinceræ fidei aliqua permittit, quæ alioquin scholarum rigor minimè permitteret. Dum Theophilum carpis, Leonem dormientem excitas. Nihil vobis hactenus formidabilius fuit, quàm ne hic auctor omni literaturæ genere præditus, in Theologicis acutus, profundus, solidus, in doctrina Patrum versatissimus, utraque eruditione sacra & profana ad stuporem instructissimus, uno verbo, qui majore facilitate libros scribat, quàm alter exscribat, ne hic, inquam, stylum adversùm vos exerceret. Egregiè præluserat contra Gibium Jansenii prodromum; fœliciter cœperat contra errorem de Duplici Capite: exin aliis, ut fors tulit, dissertationibus omnino distractus, vobis pepercit; sed nondum receptui cecinit, sat citò, si sat benè. Tibi saltem imputa, si fortè aliquando illius manu vapules: ne dubita, probè tibi furfures excutiet, ac te solita strigili defricabit. Quod subnectis à Sanjurio dictum, Barrius non negat, nec adversatur: & si Montaltius nihil aliud dixisset, ab re illi vitio verteretur. (a) Demum reprehendis *exilia* hujusmodi *pietatis languidioris* officia & *minutiores devotiones* in totam Ecclesiam spargi. Animum tuum satis aperis: gravem pietatem, & severam Religionem postulas: hoc prætexis nomine fraudem: te satis superque prodidisti. Quibus adhæreas, jam constat. Purum illum amorem spirare videris, & spiritu Evangelico duci; spurio tamen, hoc est, Jansenismo, ut molliùs loquar, cum Calvinianum meritò dicere possim. Frustrà igitur de altero Apologista quereris, cùm ille Montaltium mitiùs, quàm par esset, exceperit.

(a) *Pag.* 222.

NOTA II.

De stupro sententia Baunii.

MOntaltii malitia, in referenda Baunii opinione nullam prorsus excusationem admittit: nempe illam refert, perinde atque si Virgo ita sui corporis domina esset, ut ad omnem usum eo uti posset, ac proinde sese licitè prostitueret: hinc *lutulentam* illam & *inauditam* opinionem vocat. Tu quoq; Willelme, Montaltii vestigiis tuo more insistis. Quasi verò herus, servi sui dominus non sit, licèt ad turpem usum eo uti nequeat. Idem dico de omnibus aliis, quæ sub dominium cadunt. Sic Virgo sui corporis ita est domina, ut illud citra Parentum injuriam, ad honestos scilicet usus, alteri tradere possit: hinc si nubat, etiam invitis parentibus, matrimonium legitimum est, juxta Tridentinum sess. 24. in Decreto de reformatione Matrimonii. Hinc si Virgo sese alteri volens prostituat, peccat haud dubiè contra castitatem stuprator, at minimè contra justitiam; nisi fortè aliquod damnum Virginis parentes, aut detrimentum indè patiantur. Hæc est Baunii opinio, quam ipse accepit à Bannez, Navarro, Petro à Navarra, Soto, Graffio, Megala, citatis ab Apologista; ad quem te remitto, quia rem hanc egregiè discussit. Si vis, adde alios, scilicet Sanchez de Matrim. lib. 7. disp. 14. num. 1. Vasquez opusc. de restit. c. 3. §. 1. dub. 1. n. 6. Lessium

(a) *Pag.* 220. (b) *Pag.* 221.

lib.2.c.1.dub.1.Coninck de Sacram. tom. 2. disp. 7.dub.4.n.19.& plures quos refert & sequitur Diana 1.part.tract.17.resol.12. Item Responsum illud editum Parisiis an.1655.cui 18. Curiones & 12. Doctores Sorbonici subscripserûnt in Matrimonii causa; quia hujus responsi veritas eo præsertim fundamento nititur, quod usus corporum, licitus scilicet, ad filiosfamilias, non ad parentes pertineat! Quod autem in stupro Virginis consentientes, virginitatis circûstantia in confessione necessariò explicanda non sit, docet De Lugo de Pœnit. disp. 16. sect. 4. num. 218. Ubi citat Soto, Suarez, Vasquez, Lessium, Sanchez, Coninck, Navarram, Tannerum, Megala, Molfesium, Dianam, additq; n. 227. stuprum distinctam speciem inducere, quando intervenit violentia, aut raptus, aut dolus, aut aliud injustitiæ genus. Sed pudet diutiùs tractare fœces, quas toto libro passim aggeris. Quid aliud, quæso, scurra fæculentus effunderet?

NOTA III.

De Voluptatibus licitis.

TVrpissimam recentioris Apologistæ, illius scilicet, quem furiosum & immanem vocas, doctrinam commemoras; (a) qui scribit, multos graves Theologos docere, voluptates gustus æquè licitas esse, ac auditus, odoratus, aspectus; easque moderatas scilicet, ex se indifferentes esse; & hanc doctrinam *turpissimam* censes, quam tamen docuere D. Bonaventura in 2. dist. 41. a. 1. q. 3. Scotus ibidem a. 1. concl. 1. Ockamus in 1. q. ad 1. Almainus tract. 1. moral. c. 14. Major in 4. dist. 31. concl. 7. Vis recentiores? Tabiena v. ebrietas n. 3. Navarrus Manual. c. 23. n. 119. qui citat Cajet. in summa. Toletus lib. 8. c. 62. Lessius lib. 4. c. 3. n. 6. Summa Benedicti lib. 4. pag. 368. Ludovicus Bail pag. 555. & plures alii, qui docent, peccatum gulæ non esse mortale, nisi sequatur damnum aliquod notabile corporis, vel offendiculum. Immò S. Thomas 2. 2. q. 150. art. 2. ad 3. peccatum gulæ constituit in gravi aliquo corporis incommodo ex ciborum superfluitate. Sed declamatorem agis. Ergone, inquis, nullum aliud Christianæ temperantiæ officium est, quàm ut nos ab illicitis & valetudini noxiis voluptatibus retrahat? ô bone, tuo te pugione confodisti. Non agitur de virtutis actibus, sed de indifferentibus; agitur de iis voluptatibus, quas licitas esse agnoscis, quandoquidem vis temperantiam à licitis quoque retrahere. Igitur si quis eas amet, illicitum quidpiam non amat; igitur non peccat; nam licèt temperantiam non exerceat, à gulæ tamen vitio abstinet. Locus Ciceronis, quem adducis, ad rem nostram non facit, cum loquatur de intemperantissimis hominibus, quorum Deus venter est. Quis porrò negat, immoderatas gustus voluptates vitiosas esse?

Nec est, quod Epicurum, vel Julianum Pelagii defensorem acerrimum, hujus dogmatis auctores esse fingas; cum celeberrimi suffragatores non desint. (b) Longissimus ille Augustini locus tibi adversatur; nec enim libidinem illam, vel cupiditatem tantulùm immoderatam hujusmodi voluptatum, tam turpem, aut virtutibus inimicam esse voluit; sed minimum quid appellat: & licèt malum esse dicat, si jam *suppleta necessitate*, amor edendi animum sollicitat, quia nonnihil intemperantiæ est; nusquam tamen dixit, esse lethalè noxam. (c) Subnectis Jesuitas *concupiscentiæ vitium* nõ agnovisse, qui fuit Juliani error, ac proindè erron eam & hæreticam eorum doctrinam esse, cum appetitum illum naturalem esse censeant, quæ ipsissima est *concupiscentia*, primævi peccati miserrimum germen. Vah stultum caput. Quis unquam negavit vitiosam esse *concupiscentiam* & propensionem illam ad illicitas voluptates? quis tamen, nisi amens, nisi demens, nisi Jansenista, omnes voluptates esse illicitas, omnes motus appetitus, immoderatos, & quemlibet motum immoderatum scilicet, *concupiscentiæ*, esse peccatum mortale sentiat? hanc distinctionem peccati mortalis & venialis rides, sat scio: sed eam Ecclesia, quod mihi satis est, agnoscit. Non dubitant etiam Jesuitæ, quin optimum factu sit, abstinere à licitis, ut ab illicitis abstinere discamus: vobis sanè suo prælucent exemplo. Utinam Parochi vestri tam tenui victu suas mensas conderent! Non negant etiam, quin *concupiscentia* coërcenda sit, jejuniis tragenda, aliisque piis cruciatibus in ordinem redigenda. Sed hæc vobis est terra Australis incognita. Quid ergo Augustini loca frustra in hanc rem congeris quem hostem petis, mi homo? sed tandem video, quid tibi velis cum tuo Jansenio: Vis actum omnem peccatum esse, qui à Christiana virtute, imò & Charitate profectus non sit. Sed erras; nam multæ sunt Christianæ virtutis actiones, licet Charitate carentes, ut Fidei, Spei, Pœnitentiæ: sunt etiam aliquæ virtutes naturalis ordinis; sunt demum aliquæ actiones ex se indifferentes; id est, quibus ad bonum & malum finem uti possumus. Hinc ruit tuum illud argumentum.

Alius porrò fuit Augustinianæ disputationis scopus & finis, quam què hoc loco Jesuitis ineptè applicas. (a) Agnoscunt ipsi peccatũ Originale, & fomitem peccati *concupiscentiam*; nec eam ullo modo laudant: corpus tamen per se non malum castigant, ut ratioi serviat, ne scilicet voluntas corporis illecebris capta, iis contra legem Dei adhæreat. Sed bonus sum, qui hîc disputo, ubi nulla est prorsus difficultas, nisi qui tua insciția finxit, utpotè qui appetitum à *concupiscentia*, peccatum mortale à veniali, actum naturalem virtutis à supernaturali, ut vocant, licitum ab illicito, objectum indifferens à turpi & honesto, actionem non malam à bona, præceptum à consilio, bonum opus à meliore, doctrinam Catholicam ab Hæretica, Jesuitas demum à Pelagianis nullatenùs distinguis. Quæ cum ita sint, sapientibus cogitandum relinquo utrùm is, qui hæc aliaque hujusmodi non distinguit, dignus sit, qui cum Theologis disputet.

In decimam Epistolam.

NOTA I.

De absolutione differenda.

REcentiorem Apologistam ultrò hîc insectatus eò quòd scripserit, iis denegandam absolutionem *plerumque* non esse, qui vitiosam aliquam peccandi consuetudinem contraxerunt, quam illecebrosam detestantur, & sincerè ab ea liberari cupiunt; & licèt Confessarius certus nõ sit, sint, ut percupiunt; & licèt Confessarius certus nõ sit, sint, ut pœnitens à peccato abstineat, si alioquin rectè dispositus sit, etiamsi dubitet de firmitate & constantia propositi, eũ absolvi posse: (b) Quid in hac doctrina tam vehementer exaggeres, non invenio; nec ullam in ea video rationis depravationẽ, nec temeritatem

(a) Pag. 223. (b) Pag. 224. (c) Pag. 225.

(a) Pag. 226. (b) Pag. 244.

amo-

nonitatis contemptum, nec S. Caroli auctoritatem habeo pro habitam, nec Episcoporum Galliæ dignitatem ullo ignominiæ contumelia violatam, nec salutem Christianorum nefariè proditam, nec demùm apertũ omnibus vitiis aditum. Inflatæ hujusmodi eloquentiæ, vel potius implæ garrulitatis bullæ facilè difflantur: ad Apologistam te remitto, qui rem hanc breviter quidem, at solidè discussit. Quasi verò homo verè contritus contracta vitiosa habitudine, nunquam absolvendus sit. Quid si mortis periculum imminet? si Eucharistia iter suscipiendum? si præceptum Ecclesiæ instet, vel aliud opus, quod statum gratiæ postulet? si vitiosa illa habitudo valdè displiceat pœnitenti? si insuper secum ipse pugnavit, ut ab illa se expediat, quod facilius præstet, status gratiæ necessarius esse tamen absolvendum non putas?

Sed consilium tuum apertum est, Jansenianum ritum nobis obtrudis, quem Regio-portus tenet, quem Arnaldus inducere pro viribus conatur, quem vestri totus Ecclesia ubique promovent: Vis pœnitentem peccatis exponere, mox ipsi pœnitentiam impone, atque ad aliquot septimanas & menses; interim absolutionem suspendi, dum pœnitentia peracta sit: immò vis, absolutionem esse meram declarationem, non verò actum judicialem, contra expressam Tridentini definitionem. Apage istas nugas & ineptias. Pœnitente rectè dispositio, ac vere contrito, ad omnia prudens & justus Cõfessarius injunxerit exercenda parato, modò id probabiliter & verisimiliter Confessio constet, absolutionis beneficium jure conferri potest, etiamsi malos habitus contraxerit, modòdò displiceant, & verè statuat, illos extirpare. Vivaldum in Candelabro tit. de absolut. §. *casus*. Metinam lib. 1. Summ. c. 4. 1. Petrum Ledesmam 2. tom. Summæ tract. 1. 6. Manuëlem tom. 1. summ. c. 34. n. 5. Ludovicum Lopez. part. instruct. 232. Azor tom. 1. l. 4. c. 3. q. 3. Sanchez Op. Moral. lib. 2. c. 31. n. 4. Ludovic. Bail pag. 281. De Lugo de Pœnit. disp. 14. sect. 10. cum multis aliquin tamen non negant, quin Confessarius pro sua prudentia & charitate, non ad puniendum, sed ut melius possit differre absolutionem ad breve tempus; at nullus vel Scholasticus, vel Moralis unquam dixit, tamdiu differendam esse, quamdiu habitudo vitiosa manet.

Jam ad tuos errores accedo. (a) Vis enim *habitus* illos vitiosos, quantumvis illos pœnitens detestetur, adhuc voluntarios; &, dùm insunt, nunquam ab illis cessare voluntatem. Hîc purum putum Calvinii Jansenii errorem agnosco, qui volunt, concupiscentiam verè & propriè peccatum esse, quod est contra Trident. sess. 5. Nempe illa propensio ad peccandum, quam vitiosum habitum vocant, ipso peccandi actu contracta, per se habet rationem veri peccati, & hominem culpabilem reddit: igitur licèt aliquis cum ejusmodi habitus inest, verè contritus absolvatur, manet tamen adhuc peccati reus. Exempla, quæ tu adducis, in rebus scilicet humanis, contra te ipsum queri possunt. Nam in pecunia collocanda, ut mendo famulo, probandisq; novitiis, fide dummodo humana & notitia probabili homines nituntur; quorum, quo religiosæ familiæ utuntur, non modo probandam constantiam instituerunt est, sed ad pœnitentiam dum aptos ab ineptis, & ad rectam juvenem informationem.

Negaris igitur, mi homo, & nihil aliud ratiocinio tuo evincit, nisi tuas ineptias, & summam impudentiam; qua probatum ab Ecclesia administrandi Pœnitentiæ Sacramenti usum reprobas. (a) Vis enim cum tuo Arnaldo, satisfactionẽ & pœnitentiam aliquot mensium absolutioni præmittendã esse. Arnaldi librum impensè laudas: suspectũ recuso laudatorẽ. Approbarunt viginti Doctores & sexdecim Episcopi: sed longè plures reprobarunt. Emendicata elogia vitio potiùs, quàm laudi vertuntur. Quod dicis de pœnitentia publica, jam supra rejectum: quantùm in hoc argumento hallucineris, Bagotius demonstravit. Illa, quam jactas duodecim sæculorum praxis, merum commentum est, pro peccatis occultis; item pro publicis non paucis. Illa etiam, quam in Regio-portu adhibetis, vestra fraude, non Ecclesiæ jussu introducta est. Iterati porrò lapsus cum vero proposito mores in meliùs commutandi sæpissimè conjuncti sunt. Quid aliud ad necessariam dispositionem desideras? Nec S. Carolus aliud præcipit, nisi ut tunc differatur absolutio, cum aliquis jam per multos annos in eadem peccata prolapsus, nullam operam ad correctionem vitæ contulit; vel est in aliqua occasione proxima, quam facilè dimittere possit, vel ita affectus est, ut nihil veri ac firmi propositi, aut necessariæ dispositionis habere videatur. Quis enim Jesuitas inter, idem non censeat, & utile sæpè non reputet, si post iteratos sæpè lapsus, absolutio differatur? at id semper agere, ut vultis, intolerabile revera esset, & in maximum fidelium *scandalum* & detrimentum verteretur. Quare prudentiæ & charitati Confessarii id totum Ecclesia permittit.

(b) Cleri Gallicani statuta videre non licuit, quia nulla condita fuerunt. Affecta illa Epistola, quam sæpè appellas, fidem non facit; saltem maxima Prælatorum pars illam minimè approbavit. Testis quem in alio scripto, in hanc rem, appellatis, suspectus est, quia publicus Jansenianus. De doctrinæ Moralis pravitate Sancta Sedes judicat; ad quam, etiam extrà Concilium Oecumenicum, hoc judicium pertinet. Non dubito tamen inter tot Confessarios, nonnullos esse, qui nimia, vel severitate, vel indulgentiâ peccant. Omnis extremitas vitiosa: Ultra verò pejor, iis considerandum relinquo, qui sincero charitatis & veritatis studio ducuntur, non verò iis, qui per factionem atque tumultum omnia miscent. Sæpe à multis audivi, Jesuitas Confessarios inter mitiores non recenseri. Probate, sultis: Vobis sanè pœnitentiam publicam facilè imponent, quorum scilicet peccatum publicum est, & cum hæretica pertinacia conjunctum. Quod à solis Jansenistis eorum doctrina Moralis impugnetur, adeò certum est, ut nemo refragari possit. Parochos nihil moror, quorum scripta ex vestra officina prodierunt: quod nec satis dissimulare potuisti, cum ex iis, quasi centonibus, notæ istæ compositæ fuerint, & Censuræ aliquot Episcoporum ex eodem fonte prodierint. Et S. Carolus Jesuitarum doctrinæ & instituto adversus non fuit. Quod dicis, totam Ecclesiæ disciplinam ab iis fuisse labefactatã; ita, opinor, intelligis, ut fideles ad frequentem Sacramentorum Confessionis & Communionis usum induxerint. Quod quantùm Arnaldo, aliisque ejusdem furfuris hominibus displicuerit, ex libro de frequenti Communione perspicuum sit. Senescentem Ecclesiam hujus temporis vocas: cur ita dicas, satis constat; nempe rugas & maculas, errores in doctrina morum & fide in ea perperàm cum tuo Jansenio agnoscis: hinc reformationem proponis, sed hæreticam. Doles, sub Paschatis tempus, peccatores confiteri, quos per Sacerdotes ab Altaribus removeri jubes. Quamobrem verò? quia tempus non suppe-

(a) Pag. 245.

(a) Pag. 146. (b) 247.

tit, diuturnam pœnitentiam absolutioni præmittendi. Si quis rectè dispositus absolvatur, errorem Jesuiticum vocas. Cur Jesuiticum, cùm hic totius Ecclesiæ usus sit? Vellem, ut minùs solliciti de aliis, de vobis ac vestra conversione ageretis, ac deponentes dolum & mendacium, ejuratis erroribus, posita contumacia, dignos pœnitentiæ fructus faceretis. Reticete solitas hæreticorum voces. Quid ad vos attinet Ecclesiastica disciplina? rerum vestrarum satagite. Sed surdis canò: merus obtentus est; quo nomine fraudem erroresque vestros prætexitis.

NOTA II.

De Attritione.

IDem semper tibique similis, Willelme, ubiq; calumnias affingis, convitia jactas, errores adstruis. Dicis, à Jesuitis doceri, (a) attritionem naturalem in Sacramento pœnitentiæ sufficere ad justificationem. Non desunt alii, qui hoc dicant, ut Soto, Navarrus, à Gamachæo citati Tract. de Pœn. c. 9. item Bonacina, Canus, Ledesma, Victoria, Capreolus, Ricardus, Cajetanus, Sylvester, citati à Leandro tract. 5. de Pœn. d. 1. q. 47. Sed hanc doctrinam Suarez rejicit de Pœn. disp. 20. sect. 2. n. 8. Vasquez improbat q. 92. art. 2. Granado explodit d. 8. n. 4. Molina parùm tutam judicat in Concordia disput. 14. Amicus damnat tom. 8. disp. 13. n. 13. De Lugo falsissimam reputat disp. 5. sect. 8. n. 117. cæteri omnes improbant. Vel unum auctorem Jesuitam appellare debueras, qui hanc doctrinam sequatur. Quod autem attritio ex metu pœnarum temporalium, quas Deus comminatur, elicita ad Sacramentum sufficiat, multi docent, ut De Lugo cit. sect. 9. n. 137. item Suarez disp. 20. sect. 2. n. 15. & alii. Si quæ ratio tibi supperat contra istam sententiam, eam expromere debueras. Immò Tridentinum adducit in exemplum pœnitentiam Ninivitarum, conceptam ex temporali metu.

Pergis carpere Jesuitas, eò quòd doceant ad attritionem, seu contritionem imperfectum actum amoris, seu charitatis necessarium non esse. Quid, amabò, aliud Tridentinum docet? pro quo, te remitto ad Apologistas, immò ad omnes auctores scholasticos, qui post Tridentinum de hoc argumento scripserunt; exceptis paucis, iisque suspectis. Recense quæso & appella trium, aut quatuor celebriorum auctorum nomina, qui hoc sæculo obstinatiùs sententiam illam tuam scriptis in lucem editis propugnarunt; & fac deinde scias, quo mortis genere extincti sint; & an Sacramenti pœnitentiæ beneficio, sub extremam illam vitæ horam, gaudere potuerint. Auctores porrò non cito, ne paginas impleam. Vis Hispanos? adsunt benè multi, Suarez, Vasquez, Valentia, Canus, Sa, Granado, Henriquez, Azor. Vis Italos? habes Filiutium, Bonacinam, Sylvestrum, D. Antoninum, immò D. Thomam. Vis Gallos? ecce Paludanum, Gamachæum, Duvallium, Isambertum, Meratium, Martinon, Reginaldum. Habes etiam Germanos & Belgas, Adrianum, Tannerum, Coninck, Layman. Vis Cardinales? en Bellarminum, Toletum, De Lugo. Sed bonus sum, qui hîc hæreo.

Esto inquis: verùm attritio nequit esse sine detestatione peccati, at sine amore Dei nemo peccatum detestari potest. Ita Sylvius, Molanus, Estius. Istos auctores nihil moror, utpotè Bajo plùs æquo addictos, ut Card De Lugo rectè observat. Sed hæc opinio est contra omnes Theologos, & contra Tridentinum, ut monet De Lugo citatus n. 133. Vel enim amorem Charitatis intelligis, quantumvis remissum, qui reverà si adsit, non jam attritio, sed perfecta contritio est: vel amorem concupiscentiæ, ut vocant, quo Deum quidem diligimus, sed nobis: & hunc adesse ultrò fateor, cùm sine illo Spes esse non possit; Spes autem & Fides cum attritione conjunctæ sunt. Attritio, inquis, includit æternæ damnationis metum. De aliqua attritione conceditur; de omni negatur, etiam ex Tridentino, ut constat; immò attritio de venialibus ad pœnam æternam terminari non potest, quandò à lethalibus segregata sunt. Includit etiam, inquis, dolorem ob beatitudinem amissam, & hic amorem. Utrumque falsum: sed dato primo, non concesso, alterum non sequitur. Nempe dolor ille sine amore charitatis esse posset, non tamen sine amore concupiscentiæ. Relego breviter alias rationes à me congestas: sine gratia & Spiritu Sancto, inquis, ad gratiam nemo præparatur; igitur attritio naturalis non sufficit: & hîc hæresim Jesuitis affingis. Sed quam facilè Doctores, qui hunc sententiæ suffragantur, licèt Jesuitæ non sint, hoc argumentum solvunt? concesso antecedente, distinguunt consequens: attritio naturalis præcisè non sufficit; ita est: at modò cum Fide, Spe, & Christiano Timore conjuncta sit Sacramento; haud dubiè, inquiunt, sufficiet. Pergitis mali temporalis timore, nihil est supra naturam; igitur attritio ex illo timore naturalis est; igitur naturâ justitia est; en Pelagium Jesuitarum operâ tell vivum. Pudet reverà cum tam imbelli & ignavo adversario, vel alieno nomine, congredi. Quis enim Tyro in Theologiâ, hæc non rideat? negatur primò antecedens: nam ille timor est à principio supernaturali, quatenùs Deus illud malum temporale comminatur in Ninivitis luculentum exemplum habes. Præterea pœna Purgatorii est malum temporale, & tamen supra naturam. Insuper, dato, non tamen concesso, quod timor ille sit naturalis; cur, amabò, si cum Fide & Spe conjunctus sit, ad justitiam in Sacramento non disponet? an illa omnia, quæ Sacramentum componunt, supra naturam esse debent? Apage tales nugas & ineptias. Non te pudet, de rebus Theologicis disputare, quas prorsùs ignoras?

Nullum actum ex solo timore pœnæ profectum ad justificationẽ sufficere dicis, (a) quia hic timor *servilis* est, ac proindè quatenùs servilis, malus; idque ex D. Thom. 2. 2. q. 19. & ex Augustino probare conaris. Hoc loco luculenter hallucinaris; nam Doctor Angelicus expressè dicit, timorem servilem bonum esse, ac esse à Spiritu Sancto, sive sit cum Charitate, sive ab ea sejunctus: nempe utrumque S. Doctor expressè docet, & art. 7. dicit esse principium disponens ad sapientiam, in quantum aliquis timore pœnæ, discedit à peccato. Equidem si quis meâ dumtaxat *servilitate* (sic enim vocat) duceretur, id est, ita esset affectus erga peccatũ, ut illud omninò admittere vellet, nisi pœna subeunda foret; haud dubiè ille unus merè servilis vitiosus esset, nec ad legitimam attritionem sufficeret. Hinc per timorem servilem bonum, ita homo timet pœnam, ut amet justitiam; id est, ut excludat voluntatem peccandi, igitur includat voluntatem benè agendi; id est, justitiæ & rectæ vitæ amorem. Cũcta hæc sine Charitate esse possunt; ad eam tamen in Sacramento conducunt. Sed ubi tandiculè contradicis, cum dicis, timorem servilem ex parte *servilitatis* malum & bonum esse; hæc autem ita confundis, ut minimè à te intellecta esse manifestum sit. Aliud

(a) *Pag.* 278.

(a) *Pag.* 249.

illud argumentum profers, sed centies & millies a Doctoribus discussum: dicis enim, nullam esse legitimam attritionem, quâ homo ad Deum non convertatur, sed nullâ ad Deum conversio, in eo, qui solum malum temporale metuit. Sed hoc nego; converti enim ad Deum idem est, ac se convertere ad mandata Dei servanda, ad honestam vitam, &c. Sed quidnam, inquis, solo timore pœnæ faciat? S. Thomas multique, solo timore pœnæ faciat? S. Thomas multique, solo timore pœnæ faciat? de perfectâ contritione loco quem adduxisti, de perfectâ contritione, ut patet; hinc laboras in ambiguo, vel potiùs in equo. Sed instas: qui timet malum temporale, timet bonum temporale oppositum; igitur non diligit Deum; igitur neccolit ipsum Deum ex Augustino. Colit certè Deum, ipsumque diligit, sed amore concupiscentiæ, quo scilicet amat bonum, malo quod timet oppositum: præterea cum timore pœnæ, voluntarium peccandi conjuncta est, igitur & Deum colendi amorem.

Eodem recidit ultimum tuum argumentum, *a*) solam novam inter legem ac veterem, illud tantùm discrimen esse, quod in veteri propter bona temporalia, in novâ propter æterna Deus colatur. Tum multa Augustini loca in hanc rem congeris. Cuncta fateor: nam etiam sine Charitate possum appetere cœlestem gloriam, & amare Deum amore concupiscentiæ. Illud autem præsertim Pauli ad Galatas urgebat, ut à terrenis cupiditatibus D. Paulus homines abhorrat. Augustinus verò illum dumtaxat timorem servilem damnat, quo quis à peccato terretur sine *in opere*, cui tamen *affectu* adhæret *in voluntate*. Hinc reus est, inquit, *in ipsa voluntate, qui vult facere, quod non licet fieri, sed ideo non facit, quia impunè non potest.* Immò omnia illa Augustini loca, *servilitatis* nomine modo explicant, quo à me suprà explicatum est. Sed hæc quò spectant? Vin' ego dicam: Duas tines vobis proponitis: Primus est, ut Tridentinam auctoritatem eleveris, hinc timorem pœnarum malum esse, quem tamen Tridentinum sess. 6. c. 6. & sess. 14. 4. malum & bonum esse testatur: alter verò, ut Sacramentum Pœnitentiæ è medio tollatis: nempe ideò contritionem perfectam, id est, Charitati conjunctam, necessariam esse dicitis, & satisfactionem præmittendam præscribitis; ut peccata ante absolutionem remitti censeantur, ac proindè ipsa absolutio actus judicialis non sit, sed mera declaratio, contra Tridentinum sess. 14. c. 6.

a) Pag. 250.

NOTA III.

De præcepto amandi Deum.

a) IN scenam Polemicam & pulverem contentiosum provocas Willelme, disputas, arguis, distinguis, exponis, instas, & quas tantopere Jansenius odit tricas etiam Scholasticas adhibes, easque Scholasticorum formulas & distinctiones, quas hactenùs tuæ factionis homines exploserunt. Hæc audio tandem aliquando Jansenistam cum Scholasticis Theologizantem, si enim per te loqui liceat. Gratulor tibi has tuas assecutio *effectu, habitu, actu, virtualiter, realiter, necessitate medii & præcepti, totaliter & totalitates*, aliasque ejusmodi. Præterea D. Thomæ & S. Bernardi agis interpretem: quàm accuratum & rectum, is facilè intelliget, cui mos Jansenianorum perspectus est; & bona fides, quam Annatus tantoperè commendavit, comperta. Publicam enim auctoritatem & facultatem sibi arrogant, verba Dei, Patrum, Conciliorum, Rom. Pontificum, Doctorum adulterandi in verbis S. Thomæ jam suprà non semel hujus rei fidem fecimus.

Sed age Willelme, contrahamus disputationem. Præcepto negativo amoris Dei hominem semper teneri, tecum Sirmudus, contra quem disputas, & Jesuitæ omnes sentiunt; ne scilicet quidquam homo admittat, quod prædicto amori contrarium sit: item præcepto *positivo effectivi* amoris, ut ajunt, servandi scilicet divina præcepta; nempe ille Deum diligit, qui *sermones illius servat*: item præcepto naturali, ac etiam *positivo*, si velis, amoris *affectivi*, id est, eliciendi actum interiorem veræ Charitatis; quo tamen præcepto, hominem semper ac singulis momentis obligari, non dices, sed aliquando dumtaxat; tunc autem obligari, mecum facilè senties, cùm ad finem suum obtinendum, actus ille saltem moraliter necessarius est, v. g. in articulo mortis, si quis sibi peccati mortalis conscius sit, nec Confessarii copia fiat; item cùm Sacerdos rem sacram facere tenetur ex officio, nec adest Confessarius, ac se lethalis culpæ reum agnoscit; idem pro administratione aliorum Sacramentorum dicendum est; item cum quis probabili periculo se exponit, vel longæ navigationis, vel justi prælii committendi, vel proximi juvandi contagio laborantis, vel in gravissima tentatione odii Dei. In his omnibus, præcepto amoris *affectivi* hominem teneri Jesuitæ omnes sentiunt; de aliis casibus probabiliter disputant: omnes tamen negant, teneri ad actum *supernaturalem* Charitatis eo primo temporis momento, quo ad rationis usum pervenit: quod aliqui Doctori Angelico attribuunt, quem tamen Sirmundus non ineptè interpretatur, quidquid dicas, mi homo, eique affingas. Nunquam enim negavit, ad actum Charitatis hominem teneri, quotiescumque ad salutem obtinendam, legem implendam, fugiendum peccatum, sedandam conscientiam, est necessarius.

Sed à te rescire velim, quandonam sit necessarius, extrà casus prædictos & alios ejusmodi, pro quibus omnes conveniunt. Sunt qui velint, hominem ad hoc teneri, omnibus diebus Festis; alii singulis diebus; alii cùm accedit ad sacram Synaxim; alii cùm gravis tentatio urget; alii semel in anno; alii cùm inspiratur: suam quisque opinionem probabili aliqua ratione probat; sed ut inter se non conveniunt, ita neminem, opinor, teneri dices, ad unam potiùs quàm ad aliam. Ad quam enim? appella quæso: hoc tibi faciendum erat, ut aliquid novi adstrueres; cum tamen nihil aliud nisi crambem recoctam denuò apponas. Licèt enim interpretatio tua locorum discussorum, SS. scilicet Bernardi & Thomæ Aquinatis, Gersonis, &c. legitima esset, quod tamen tibi non concedo, cùm nihil sanè minùs præstiteris: nempe Doctoris Angelici locus, ut Bernardum omittam, satis obscurus est, ut tu ipse fateris; si ergo illius sensum, cum clarè & perspicuè loquitur, minimè capis, quomodò illum assequêris, cùm obscurior & difficilior est? Sed hoc dato, & non concesso, tuam scilicet interpretationem legitimam esse; quid inde? Igitur interpretatio Sirmundi corruit. Esto corruat, quid ad rem? Igitur amor actu est necessarius. Ita est; at non semper: dic, amabò, quando extrà casus expositos, in quibus omnes consentiunt, atque adeò ipse Sirmundus; licèt in iis præcepti naturalis, & legis æternæ vim obligationemque potiùs consideret, quàm

a) Pag. 211. ad Pag. 284. *Longum tractatum de Præcepto amandi Deum scripsit. Cum autem tum à Sirmundo tum ab Apologista argumentum plenè discussum sit, & meram locorum farraginem congerere hic dumtaxat esse videam, omissâ ejus explicatione, rem breviter conficio.*

Positivæ: dic sodes, extrà prædictos casus quandonàm præceptum illud positivum obliget: sed dic aliquid certi: nam amentes sibi somnia fingunt. Taces: Vin', prorè respondeam: quid tibi velis, satis ionuis. Jam Tui toties responderunt, hominem in omnibus actionibus suis teneri, actum Charitatis elicere; sic enim locum Pauli perperàm interpretantur. Itane verò: huc spectas, mi homo: Vis ab homine peccari in omni actione, quæ ab actuali Dei amore profecta non sit. Igitur Fides informis peccatum est, Spes item, & sanctus Timor, item attritio, & oratio peccatoris; immò cum actus divinæ Charitatis eodem instanti Charitatem habitualem vel supponat, vel inducat, omnis peccatoris actio peccatum est. Hinc si orat peccator, peccat: si rei sacræ interest, peccat; si mendico eleemosynam erogat, peccat; si Dei timore concutitur, peccat. Hinc ais, fieri non posse, ut qui non amat Deum, scilicet actu, aliquid non amet plusquàm Deum. Sed vide, amabò, quid dicas. Nam amare aliquid plusquàm Deum, est peccatum mortale; igitur omnis actus, qui amorem Dei non continet, est peccatum mortale. Nec errorem excusat id, quod dicis, amorem *manforium* in creatura, quo quis in ea defigitur, esse peccatum veniale, nisi actus aliquo speciali præcepto prohibeatur. Nam defigi in creatura, est in ea ponere finem ultimum; & hæc est peccati mortalis nota. Nec demùm est, quod dicas, à te non intelligi illum Charitatis gradum, qui sine Sacramento justificat: quia gradus ille speciem non mutat; & per te Charitas nascens, proficiens, & perfecta, sunt ejusdem generis; Charitas autem Theologica, etiam in gradu remisso justificat, aut certè cum gratia justificante conjuncta est. Hæc & alia multa absurda, impia, blasphema, hæretica ex illo vestro principio recta consequutione deducuntur; neque fateri erubescitis. Et hæc ad longam illam dissertationem, in qua millies eadem repetis, ac perpetuò nugaris.

Sed dato, ut dixi, & non concesso, te aliquid confecisse, nihil aliud obtinueris quàm ut præceptum positivum divini amoris, non quidem semper, sed aliquando obliget, idque certò, in casibus scilicet expositis, aliisque similibus; ac proinde doctrina illa ad eosdem pertineat. Quòd aliàs sit obligatio, scilicet pro alio casu determinato, nunquam probasti: dicam ampliùs, nunquam probabis. Sed, ut dixi, tam multa ad pompam & speciem congessisti, ut aliquid apud indoctos auræ captares; ut Theologum ageres, vel potiùs Theologastrum; ut vel hunc fucum erroribus vestris circa divinum amorem obduceres; denique ut sub amoris divini specie, simplicioribus imponeres, eosque in fraudem erroremque induceres. Fraudem detexi, errorem ostendi; cæterùm ad Apologistam te remitto, qui egregiè, breviùs licèt, calumniam vestram diluit, & totam rem istam egregiè discussit.

In Epistolam undecimam,

NOTA PRIMA.

De locis Montaltii.

DE hoc argumento præclarè scripserunt Apologistæ: idque variis locis, sed præsertim in 1. responsione ad Litteras Montaltii generatim, tum in responsione ad Epistolam undecimam, & in responsione ad objectionem 54: neque hîc tam infirmi ac jejuni fuêre, ut scribis. Montaltius nugatur, mentitur, calumniatur, fallit & fallitur: quàm elegans, inquis, quàm urbanus, quàm tersus & ingenuus! Uterque Apologista calumnias diluit clarissimè, Jansenistarum fraudes detegit apertè, doctrinam Catholicam defendit solidè: quàm jejunus, inquis, quàm infirmus, quàm misellus & languidus! In responsione ad undecimam Epistolam nihil est, quod rideas, (a) nisi misellum Montaltium, impostoræ scilicet, calumniæ, blasphemiæ, impietatis, erroris & impudentiæ convictum, nisi fortè miserrimi hominis sortem lugere malis. Concedit quidem Apologista, impia hæreticorum dogmata à SS. Patribus notata, quam irrisa fuisse: neque hoc improbat, sed ludicra & scurriles hæreticorum contra Catholicos sarcasmos, id est, Jansenistarum contra Jesuitas. Quis enim neget hos esse Catholicos; illos hæreticos, à tribus Pontificibus damnatos, cum scilicet doctrinam damnatam obstinatè defendant: Vis, Jesuitarum impia dogmata, & Jansenistarum doctrinam Catholicam esse primum, ut nugaris, probavit Montaltius suis litteris; alterum Deus suis miraculis. Sed Epistolæ Montaltii damnatæ fuerunt; igitur nihil probant: accedit quòd egregiè refutatæ sunt; & luculenter ostenditur, eas erroribus, calumniis, impostoris, mendaciis, convitiis, fraudibus & dolis, nec non ineptis & malignis salibus scatêre. Quid, amabò, lucis à tenebris, veritatis à mendacio, sinceritatis à dolo, justitiæ ab impostura sperandum: Quod attinet ad miracula, vestra fide, quæ dubia est, stare non possunt: nec tibi, qui adstruis miracula, fidem habeo; quia fidem tuam prodidisti. Vis tibi credamus, qui Deo ejusque Vicario non credis: sed de his infra.

Sed, inquis, Jesuitas in turpissimis & quavis digna objurgatione, doctrinæ flagitiis, Montaltius deprehendit. Error doctrinæ flagitium est? errores habetis, quos scilicet Ecclesia damnavit; igitur flagitia illa vestra sunt, non Jesuitarum. Non desunt alia præter errores, flagitia, quorum Montaltius reus esti, utpote qui tot calumnias affinxit, tot probra jecit, tot fraudes texuit, tot aculeis punxit. Sed quænam sint horrendæ illæ calumniæ, quænam rabida convicia, quibus Jesuitæ vos confixerunt? hæreticos forte vocarunt? non est calumnia; cum Ecclesia errores illos damnarit, quos per incredibilem contumaciam defenditis. Quod deinde fraudes vestras detexerint, calumnias diluerint, malas artes patefecerint, ad fidumtaxat, Veritatis, Religionis & Ecclesiæ detestionem; ideò sanè dici nequeunt convitiatores. Tum rides querelas furiosi, ut vocare soles, (b) Apologiæ, cujus textum tua versione in multis adulteras v. g. dùm *calumniam* in *urbanitatem* vertisti. Sed hæc & longè majora *fidei Ianseniana* facilè condonantur. Ridet hujus pueruli lachrymas, & ex Parochorum scriptis longam laciniam huc traducis: haud ab re quidem uteris jure tuo; amicorum omnia communia. Quod quod ex eadem officina hæc omnia prodierunt? Et tuas satyras blandum & facetum scribendi genus vocas? Deus me liberet ab iis blanditiis. At, si hæc atroces & acerbæ sunt, quid ab irâ & furore exspectandum? crede mihi, non puerliter, ut ais, Apologista de his conquestus est, sed graviter, nec non Christiano more. Res sanè miseranda fuit & commiseratione digna; per aliquot menses Jesuitæ calumniis, impostoris, convitiis, satyris opprimi à nebulone sycophanta, puro puto hæretico; in manifestum dedecus justitiæ, Religionis, Ecclesiæ, Veritatis; non sine piorum scandalo, impiorum risu, & plausu hæreticorum; idque impunè, nulla auctoritate publica, sive

(a) *Pag.* 300. (b) *Pag* 301.

loquelari, ut vocant, sive Ecclesiastica intercedente. Hæresi justis querelis occasionem præbueruut: at non multò post, Romanus Pontifex vindice Decreto, immanitatem damnavit.

Montaltii denique variam, qua pollet, in dicendo facultatem, laudibus in cœlum extollis; tum prudentem eorum circumspectionem, sinceritatem, moderationem, & vivum in eo pietatis exemplar impensè commendas. Ad Apologistas te remitto; sed quid ajo? ad eosdem. Ad Apologistas te remitto; sed quid ajo? ad Libertum Catholicum. Crede mihi, virtutum nomini opposita vitiis non benè conveniunt. Quidquid rabiosæ rabies, & desperatio, aculei, satyræ, veneni, ferri ubique passim adhibuit: & pium, moderatum, blandum appellas: neque id studio habuit, inquis, ut risus de Jesuitis excitaret, & populorum animos ingeniosis jocorum illecebris detineret. Te malignum hactenùs & invidum reputavi: at te modò stultum & mente captum credibile est. Mille modos excogitavit, quâ fraude, quâ impostura, quâ mendacio, ut ridiculos Jesuitas in fabulis exhiberet: & negas, id unquam in animo habuisse. Ita est: non Jesuitas, sed Ecclesiam petis: non eorum doctrinam, sed Catholica dogmata sugillas: meritò moderatus es: hac via, ad eum finem spectas. Laudas rursum atque iterùm, ingeniosas Montaltii scriptiones, eorum ingenium, urbanitatem: hæc sanè in scurram, bellionem, & insignem sycophantam minùs rectè quadrant. Sed hic homunculus, inquis, cum totâ Jesuitarum societate certavit invictus, & ab iis tristes ejulatus expressit. Justas sanè querelas, non verò ejulatus; piæ lachrymæ non defuerunt, quod inter Christianos tam horrenda impietas impunè læviret. *Cum tota*, inquis, *totarum potentia*: minùs dicis, quàm par sit; rem omnem: dic potius, cum totâ Ecclesiæ potentia. *Certarunt*, ais? mentiris Willelme: à te hanc vocem accipio. Certavit quidem, sed tandem victus, damnatus, & nigro theta notatus est. Subdis Jesuitarum dogmata eo modo prodita, qui eorum *absurditatem* lectoribus aperiret. *Eo modo*, inquis; afflictis scilicet per impudentiam & calumniam illis absurdis, quæ nunquam iis mentem venerant. Nempe dùm germanam illorum dementiam sincerè exposuisti, quod rarò accidit; nulla, præterquam absurditas, nullæ, præter tuas, ineptiæ inesse potuerunt. Et mira Montaltii felicitas fuit, tum in effingendis ineptis, suis videlicet & Regio-portuensium, ut mox fingendis religiosorum hominum Societati.

NOTA II.

De Rosario & gratia sufficiente.

Videst, habemus fatentem reum. Fateris enim à Montaltio, ac proindè à Regio-portuensibus, eam gratiam sufficientem negari & irrideri, quam Jesuitæ admittunt, & quam Thomistæ non negant, quidquid tandem affingas: (*a*) eam scilicet, quæ verè sufficit in ordine, ut vocant, quæ dat *posse* proximum, seu potestatem proximam agendi. Illa est, quam negat & irridet Montaltius: & quâ sublatâ, præcepta Dei sunt impossibilia; gratiæ interiori, cujus ope homo agere prohibetur, nunquam resistitur; dum peccatur, necessariò peccatur, &c. Ex hoc uno principio, omnes errores S. Sede damnatos, necessariò consecutione secuti sunt: in hoc enim contrà Logicæ regulas non peccant. Primarius igitur error est, quem Thomistis falsò ac temerè affingitis. Et verò tolerari non potest, quod dicis, Jansenium docuisse nihil, quàm quod Thomistæ de gratia docent. Nam ita Bullas & Epistolas Innocentii, & Alexandri, eludis; qui doctrinam Jansenii damnarunt, & Thomistarum intactam reliquerunt. Hinc gravissimam religiosissimis Doctoribus injuriam & contumeliam infers, quos in damnationis erroris que communionem per vim & invitos abripis.

Quod dicis, nunquam Montaltium de Rosario jocatum fuisse; quid vis, tibi dicam? ad pœnam libri: consule primam & secundam Paginam Epistolæ nonæ, & videbis inter illa pia erga Deiparam officia, quæ per summam impietatem Montaltius irridet, Rosarium quoque & sanctum Mariæ nomen contineri: irridet enim Montaltius ea, quæ Barrius scripserat; hic nunquam scripsit, hominibus, in flagitiis, permanentibus, propter externa pietatis erga B. Virginem officia, certam salutis spem esse; sed multa hujusmodi officii recensuit, quibus homines non extrinsecùs dumtaxat, & ore tenus, sed ex pio animi affectu profectis, ea gratiæ subsidia obtinerent, quibus, & peccatores ab iis flagitiis, quæ dicis, liberarentur, & justi in justitia permanerent. Constat igitur, nihil aliud Montaltium impiè irrisisse præter illa pietatis officia; quod ei Apologista exprobravit. Sed non miror, à vobis negari, ea scripta esse, quæ reverà scripta sunt; cùm etiamnùm negetis, quinque propositiones damnatas, esse Jansenii, quamvis ab Ecclesia hoc definitum sit.

NOTA III.

De Moinio & Garasso.

ADversùs Moinios insensum animum geris: fortè quia Moinius Gallico idiomate *Monachum* significat; Monachos autem in Gallia, cujuslibet instituti religiosos, perperàm licèt, appellant. Quid verò tandem peccavit Moinius ille Iesuita? quod in carmine elegantissimo, per leporem Poeticum, pudorem Virgineum, rubori, quo Cherubinorum vultus vulgò suffundi solent, comparavit. (*b*) Grande scelus & horrendum nefas. Apologista tam injustum & inane probrum contemptim rejicit; & uno verbo commendat ingenium, & stylum viri, quem jam contra Theologiæ Moralis famosum libellum, cum summa laude distrinxerat; miratur nimiam illius tolerantiam, tibi, Willelme, in Iesuitis valdè suspectam. Nam qui tot noxia, inquis, flagitiosè defendunt, quomodò ea non defenderent, quæ aliqua ratione defendi possunt? Porrigo fœniculum, ut os virulenta illa eluvie fœdatum abstergas. Quid, amabò, Moinius hîc defenderet? quid enim illi opponitis? figuram Poeticam? ingeniosum & insons acumen? Unum ingenuè dicam, quod à clarissimo viro accepi, de cujus fide nullum mihi dubium est, triginta saltem Apologias & refutationes libellorum Regio-portuensium à variis Iesuitis fuisse compositas, vetuisse tamen hactenùs eorundem Præsides, ad majorem Christianæ patientiæ commendationem, ne typis mandarentur. Utinam tandem consilium mutent! esset enim operæ pretium, infrunita hæreticorum ora comprimere: hoc reverà esset, obsequium præstare Deo; cum petulantes illi sycophantæ longa illa patientia abutantur; nec enim patientia, sed acri animadversione *hoc genus dæmoniorum* expellitur. Ad Garassi locum deinde transis, quem statim ipsa versione adulteras, dum sic vertis, *humana personalitas, Verbi personalitati inserta est, & super ea quasi equo collocata*. Sic vertere debueras *personalitas hominis personalitati Verbi quasi insita, & quasi jumento imposita fuit*. Nempe ex surculo insito & truncо, cui inseritur, una planta evadit; truncus autem sustentat surculum; item ex homine & equo, cui insidet, & à quo

(*a*) Pag. 302.

(*b*) Pag. 302.

fertur,

fertur, fit unus eques. Sic ex persona Verbi & humanitate fit unus Christus; & licèt claudicet comparatio, hoc tamen non facit, ut damnanda sit: ut enim fit unum totum, in ratione plantæ, ex trunco & surculo, qui à trunco sustentatur; & unum totum, in ratione equitis, ex homine & equo, qui hominem sustentat, ita ex Verbi persona & humanitate à Verbo sustentatâ, fit unum totum hypostaticum, id est, in ratione personæ. Quod Verbum comparetur equo, mirum vobis accidit. Sed comparatur Leoni, Gallinæ, Agno, Aquilæ, Pelicano, immò & Vermi; & ex Pauli loco, caro Christi Verbo unita, id est, ipse Christus, jumentum dicitur. Nec est, quod dicas, humanitatem, non Verbum, jumento comparari: erras mi homo, erras, humanitas Verbo unita, Christus ipse, qui Deus est, jumento comparatur, cùm sit agnus Dei, qui tollit peccata mundi, & jumentum, quod hominem saucium & semimortuum curandum ad stabulum, & curatum in cœlum tulit. Sed quæro te, Willelme, ostende parumper Nestorii hæresim in hac Garassi sententia, cum impio joco, manifestè, quanquam per imprudentiam, ut inquis, fuisse conjunctam. Nestorius duas personas in Christo agnovit: Garassus eodem, quem oppugnas, loco, disertis verbis, non nisi unam admittit. An ex furculo, & trunco, cui est insitus, duæ arbores fiunt? an ex homine, & equo cui insidet, duo equites evadunt? De hæresi malè judicas. Rectè de eâ censere, hæretici profectò non est; utpotè, qui aliorum Catholica dogmata pro heterodoxis, & sua heterodoxa pro Catholicis habeat. Quid mirum? cum factus sit sicut equus & mulus, quibus non est intellectus. Et ut ab equis ad asinos, ad vos scilicet revertar, quis nescit vos esse reos, damnatos, & Vaticano fulmine tactos; doctrinam vestram hæreticam, impiam, blasphemam à supremo & legitimo judice declaratam; libros vestros multiplici Decreto confixos, & nigriore nota fœdatos? Quis igitur ferat, insolentem illam proterviam, qua vobis impunè potestatem arrogatis, judicandi doctrinam morum & fidei, damnandique auctores Catholicos, qui vestros errores, pro eo, quo sunt erga optimam Parentem Ecclesiam zelo refutarunt? quis unquam tàm immanem arrogantiam, tam horrendam superbiam ferat?

In duodecimã Epistolam.

NOTA I.

Ignoti Scriptoris Epistola.

HAnc latinè reddidisti, inquis, notarum loco. (a) Scriptorem ignotum dicis, quasi alter ignotus etiam non sit. Montaltii nomen scenicum est: scena haud dubiè histrionem docet. Quamobrem porrò Montaltium nomen suum tacuisse dicis? nonnè quia sibi à Jesuitarum gladiis & sclopis timebat? O timidum animal, qui te mortalium sibilis exponis! stylum Jesuitarum timuit, non gladium; aut certè gladium timuit & laqueum Carnificis: multi enim extremo supplicio, juxta legum Decreta, plectuntur, longè Montaltio innocentiores. Tum Montaltii potentiam & vim exaggeras, qui, *si voluisset*, inquis, *ut te, Deus bone poterat calsacere!* affusâ scilicet calidâ: *Viden' ut totam Societatem agat, & versat?* hactenùs tamen immotam. *Quid si in te unum vertisset impetum?* lepidè prorsùs & thrasonicè. Doles præterea, quòd Jesuitæ Jansenistas veltro tanquam hæreticos insectentur. Dolere potiùs debueras, quòd Jansenistæ sint hæretici, & damnatis erroribus obstinatiùs adhæreant.

His præmissis, ad quæstionem accedis. (b) Montaltius Vasquis doctrinam de eleëmosyna ita exposuerat, quasi divites laïcos omnino liberaret à faciendâ eleemosynâ, etiam de superfluo. Hanc imposturam egregiè diluerat uterque Apologista; primus quidem impostur. 1. & in respons. ad duodecimam Epistolam; alter verò in respons. ad objectionem 12. & ab his clarissimè ostenditur, ex mente Vasquis, divites teneri, dare eleëmosynam, non tantùm de superfluo, extra casum extremæ necessitatis, sed etiam de necessario, idque sub pœna peccati mortalis cap. 1. Opusculi d. III. n. 29. & 18. 13. Sed doctrinam hujus Doctoris non intelligitis, nec capitis varias distinctiones, quibus appositè omnia explicat, quid sit superfluum, quid necessarium. Nempè aliquid est necessarium vel ad vitam, vel propriam, tùm familiæ; vel ad statum jam acquisitum, vel ad illum, qui legitimè probabiliter proximè, & ut sic dicam, prudenter, haud temerè sequi potest; vel ad famam, &c. Deindè alia est ordinata pauperis necessitas, alia extrema; alia non extrema quidem, sed gravis & urgens: præterea aliud est, divitem adstringere sub pœna peccati mortalis, ad faciendam eleëmosynam; aliud, hortari, impellere, invitare. Cuncta hæc ita confunditis, ut unum ab alio non distinguatis; cum tamen manifestum sit, doctrinam Vasquis longè strictiorem esse, doctrinâ Gabriëlis, Majoris, & Gersonis; qui docent, divites teneri tantùm in extrema pauperum necessitate; immò & Cajetani, qui docet, divites non teneri etiam extremam necessitatem, nisi de superfluo. Quod ad tuas cavillationes reponam, nihil opportunius occurrit, quàm si tibi auctor sim, ut legas dubium illud 3. Vasquis; & si fortè non intelligis, ut magistrum adhibeas, quo reverà satis indiges, cùm tantam ignorantiam præ te feras. Vellem etiam accerseres morum magistrum, qui tuam illam feritatem, & effrenem licentiam coerceret. Immò si me audis, totum illud opusculum diligenter volves, cum ineo genere, nihil melius, firmius, & solidius inveniri possit.

Ne tamen mihi vitio vertas, quod errores tuos dissimulem, aliquot adnoto. (c) Maximum crimen à Vasque & Apologista, Cajetano affictum esse dicis: quamobrem verò? quia eum docere asserunt, in *Tract. de Indulg.* extrà extremam necessitatem, datili superflui præceptum, peccati venialis modum non excedere. Accipe verba Cajetani tom. 1. Opusc. quæst. tract. de indulgent. quæst. 3. num. 40. *Licèt*, inquit, *necessitas non extrema non obliget ad peccatum mortale omittentem eleemosynam, magna tamen necessitas proximi à potenti sine suo incommodo subvenire,* (de superfluo scilicet, alioquin incommodo esset) *rationabiliter inducitur, ut obliget etiam ad peccatum, quamvis non mortale.* Illud autem *secluso superfluitate bonorum*, ad remotum facit: vult enim Cajetanus, locum illum Joannis 1. cap. 3. *Si quis viderit fratrem suum necesse habere, & obclauserit viscera sua ab eo, quomodò charitas Dei manet in eo,* præscindendo à superfluis, de extrema necessitate intelligendum esse, *si assertivus* sit. Licèt autem Cajetanus contrarium videatur dicere tom. 2. tract. 5. hunc tamen scripsit anno 1496. illum verò de indulgentiis 1518.

Præ-

(a) Pag. 320.

(b) Pag. 321 ad 325. (c) Pag. 325.

Interea carpis Vasquem, eò quòd dixerit, vix unquam teneri aliquem ad eleemosynam præcisè ex præcepto stantem, cum vix unquam hujusmodi superabundans sit: quod à legis Evangelicæ animo prodigialem sit: quod dicis horrere dicis. At idem habet Cajetanus, in Summâ Morali, verbo *Eleemosyna*: *superfluum judicandum*, inquit, *consideratis sumptibus, statu munificentiæ, conditionibus, communibus eventibus, hæredibus, & aliis circumstantiis; ita ut rarò videatur contingere, ut homo secundum gloriosè viventis superfluum habeat.* Denique quod dicis, extremam necessitatem, de qua loquitur Cajetanus, eandem esse cum ea, quæ à Vasque magna, gravis, urgens vocatur, & quàm ab extremâ communibus probè distinguit; ejusdem furfuris est cum aliis tuis figmentis. Est profectò, quòd dicam, nullum mihi visum hactenus cum tanta impudentia scripsisse. Erit, quòd miretur posteritas, eò processe impudentiam hominis Jansenisti, haud dubiè à malo dæmone acti; ut ter etiam & quater impostum convictus, eandem tamen, per diabolicam obstinationem, quæ resipiscere nescit, denuò recoquat.

Ad Simoniam deindè gradum facis: (a) & quàmvis utroque Apologistâ sincerè ac fideliter edoctus, discere tamen non potuisti, nullam esse Simoniam, juris scilicet divini, ubi datur aliquid temporale spirituali, aut vicissim; non tamen in pretium, nempè Simoniâ venditionem continet, seu æstimatur, ut vocant, seu virtualiter & æquivalenter; alioquin enim, nihil posset dari pro Missa, pro Horis Canonicis, pro administratione Sacramentorum. Monstrat hoc titulo, inquies. Rectè: non datur titulo pretii, sed alio v. g. pii stipendii, motivi, ut vocant, eleemosynæ, gratitudinis, amicitiæ. Sed, inquis, Montaltius ad beneficia & sacerdotia traduxit: id non rectè; cum lege condita cautum sit, ne quidquam quocunque titulo, in hac materia detur: utique in Collatione Ordinum: igitur si datur aliquid, licèt non detur ut pretium, sed alio titulo, committit quidem Simoniam contra jus Divinum; sed contra Ecclesiasticum. Dare tamen aliquid, ad obtinendum beneficium, conducens, sine alio titulo, nisi de ratione pretii non cogitetur, Simonia est juris Divini; illud enim, æquivalenter saltem, titulo quidem datur. Accipere aliquid pro Missa, licitum est, quia lege non vetitum: si tamen Sacerdos illam tantam sibi vendicet, ut Missæ pretium, sive hoc unum pro fine sibi proponat, sive quidlibet aliud, haud dubiè veram Simoniam admittit. Hoc ipsum docent quod tenent Jesuitæ. Locus, quem ex tuo Cano adducis, de pretio agit, cujus expresè meminit. Angis autem, pertolerabilem calumniam Jesuitis horribilem illam sententiam; quasi dicant, licitum esse Sacerdoti, omnes spirituales fructus ex sacrificio provenientes, alteri accepto pretio concedere, seu vendere. Si tuum illud *mentiris impudentissime*, huc accersam; nullam sanè tibi faciam injuriam, cum insigne mendacium sit.

Ad quæstionem Montaltii de pecunia ab eo accepta, (b) cui beneficium concesserat, jam ter, aut quater responsum est; primò quidem esse Simoniam contra jus positivum, ut vocant; nam leges hoc vetant: deindè si pactum intercedat, vel expressum, vel tacitum, quo fiat, ut pecunia pro beneficio detur, id est in pretium beneficii, & resultare præsumatur in hujusmodi obligatio rependendi, seu beneficium, pecuniam, est Simonia contra jus divinum; item qui concedit beneficium, intendat obligare alterum ad solvendam pecuniam, aut qui dat primo loco pecuniam, obligare alterum ad cedendum beneficium; est etiam Simonia contra jus divinum. Si verò qui accepit ab alio beneficium, ultrò & volens ab eo motivo impulsus, liberaliter aliquam pecuniæ summam eidem numeret, vel meræ gratitudinis causâ, vel eleemosynæ & piæ donationis titulo, si fortè ille pecuniâ indigeat; item si quis det alteri ex mera liberalitate, ex charitate, ex amicitia, aliquam pecuniæ summam, quâ hic moveatur ad resignandum eidem beneficium, modò nulla intercedat ratio pretii, seu venditionis, id est, modò is, qui pecuniam dedit, nullam indè obligationem resultare præsumat in accipiente, resignandi scilicet beneficium, non erit Simonia. Quid ad hæc, mi homo? Horribilem impietatem vocas. Igitur horribilis est impietas, propter Sacrificium Missæ pecuniam dare & accipere, immò longè priori horribilior, cum hoc sacrosanctum mysterium sit augustius simplici beneficio. Sed inquies, hoc licet; quia Ecclesia permittit. Quasi verò Ecclesia impietatem permittere valeat. Itaque manifestum est, hæc à te nesciri; alioquin non adeò ineptè dissereres. Ut enim mitiùs de te loquar, rem hanc Willelme, non capis; quam tamen discere potuisti ab utroque Apologista.

Vis auctores hujus doctrinæ? hi sunt, D. Thom. 2.2 q.100. & in 4.d.25. & quodl.8. item Alens. Altisiodor. Antonin. Armach. Summistæ omnes & Canonistæ, quorum multos citat Suar. tom.1. de relig. lib.4. c.1.n.9. Item Barbosa in cap. *etsi quæstionis* de Simon. Item Sylvester v. Simonia, §. *tertio quæritur*. Cajetan. in summ. v. Simonia satis fusè. Sed bonus sum, qui hic hæreo; cùm potius remittendus sis ad utrumque Apologistam: ad primum quidem impost. 2. & in resp. ad Epist. 12. ad secundum verò, in respons. ad object. 13. sed potissimum ad P. Josephum Gibalinum, qui ex professo singulari tractatu, rem hanc ità discussit, & ineptias vestras refutavit, ut nihil profectò sit, quod doctissimi quique in hac materia ultra desiderent: omissis enim Societatis Doctoribus, quamvis plurimi sint, iique doctrinâ & pietate celeberrimi & gravissimi, alios auctores adducit, allatis, collatisque eorum locis, initio facto à Petro Lombardo Magistro Sententiarum; item Canonistas, Romanosque Pontifices; ipsius Sorbonæ Decreta; quibus omnibus abundè prorsus evincit, nullam unquam Simoniam esse; in qua ratio pretii, ac proindè venditionis non intercedat: rarum opus, sive rationum pondera, sive auctoritatis momenta, sive oppositæ sententiæ refutationem perpendas. Ad hunc ego te remittendum putavi, à quo multa, quæ nescis, discere valeas.

Insulsè demùm sub finem (c) & plusquàm puerilitèr, in priorem Apologistam declamas, quòd ab Escobario ad Lessium controversiam transtulerit, pro eo, qui contractis nominibus, bonis deindè cedit. Sed ab te profectò expostulas Wendrocki; quasi verò doctrinam illam Montaltius Lessio non attribuat. Sed, inquis, Montaltius per se Lessium non protulerat; nam Escobarii tantùm locum attulerat, in quo Lessius laudabatur. Quo usque tandem mentiri non cessabis, mendaciorum architecte? ad octavam Epistolam te revoco, pagin. 182. Volve, lege, *hoc noster sancivit Lessius, confirmavit Escobarius, &c.* per se igitur Lessium hujus doctrinæ auctorem appellasti; Escobarium verò ejusdem confirmatorem. Lessius tamen sententiam suam longè fusiùs & clarius

(a) Pag.325. (b) Pag.367. (c) Pag.328.

rius explicuit : nam Escobarius aliorum Doctorum sensum sæpè supponit, rarò explicat. Hujus igitur doctrinæ sensus apud Lessium explorandus est, & discutiendus : quod egregiè præstitit Apologista impost. 3. & in respons. ad Epist. 12. Ad eum te remitto ; nisi velis Escobarii Vallisoleto exspectare responsum. Et verò licèt Escobarius ambiguè locutus sit ; cum is dicat, se cum Lessio sentire, non alia quàm Lessii, ipsi doctrina imputanda est. Injustè igitur conquereris, quòd Apologistæ doctrinam Lessii de hoc argumento explicuerint ; primus quidem citatis locis, alter verò in respons. ad object. 24.

NOTA II.

De reditibus Ecclesiasticis.

TAm facilè pronunciare, vel ignorantiæ, vel imprudentiæ est ; adde malitiam & iniquitatem, cum quis ex odio præcipiti, quo adversùs aliquos abripitur, pronunciat. In hoc, erras statim initiò : Vis enim, (a) certius esse nihil, quàm Ecclesiasticos suorum reditnum dominos non esse : & ex Comitolo, cujus auctoritas nullius ferè momenti est, periculosam illam sententiam vocas, quæ ad omnem licentiam aditum aperiat. Si oppositam probabilem dixisses, utique tolerandus esses, cum pro illa multi auctores scripserint : at ita certam putare, ut aliam periculosam esse velis, & ad omnem licentiam aditum aperientem, hoc reverà sustineri nequit ; cum ea pro se gravissimos auctores habeat, quales sunt Sotus, Covarruvias, Adrianus, Corduba, Vasques, Arboreus, Alcozer, Tabiena, Sarmiento, Simancas, Gerson, Abulensis, Honcala, Turrecremata, Propositus, Angles, Aragonius, Thomas Sanchez, Molina, Lessius, Lorca, Coninck, Filiutius, quos citat & sequitur De Lugo *de just. & jure disp. 4. sect. 1 num. 2.* adde torrentem omnium recentiorum, quos hîc recensere, longum esset. Omnes tamen isti fatentur, teneri Ecclesiasticum, in usus pios residuum expendere. Probatur autem hæc obligatio, tùm ex Trident. sess. 25. cap. 2. de reform. quod prohibet Ecclesiasticis, ne redditus suos, *qui Dei sunt*, consanguineis donent ; tùm ex usu Ecclesiæ, quo mens illius clarissimè constat. Quod autem sint Domini, præsertim probatur ex Trident. sess. 24. cap. 12. de reform. ubi dicitur Ecclesiasticus facere fructus suos ; item sess. 23. cap. 1. de reform. item ex Bulla Pii V. quæ incipit *Ex primo*. Illud etiam præsertim movet, quod Ecclesia nullis pœnis eos ad restitutionem adstringat, qui residua in pios usus non expenderunt.

Non nego, sententiam oppositam rationibus etiam suis probari, iisque gravioris momenti ; sed quæ illam dumtaxat probabilem, non certam efficiant. Quare, ut eam non damno, sed probabilem reputo ; ita neque tu meam damnare debes, utpotè longè probabiliorem. Dixi supra, Comitolum hac in re nullius esse momenti : quippe qui nimio studio, neotericis auctoribus contradicendi, scripserit.

Unum autem præ cæteris, in te displicet, (b) quod attritionis cum Sacramento conjunctæ beneficium per summum contemptum eleves, cujus scilicet operâ, is ad gratiam redire possit, qui reditus Ecclesiasticos in consanguineos effuderit, idque citra omnem restitutionem, ad quam scilicet non tenetur. At dato, quod teneatur, ejusdem attritionis opera, in Sacramento, ad gratiam redit ; cùm vera attritio propositum non peccandi, & voluntatem servandi præcepta, atque adeò restituendi complectatur. Tu verò nimiam, ut putas, salutaris remedii facilitatem non probas, O inhumanum hominum genus ! qui Christi mortem pro omnibus oblatam, & sanguinem fusum ; & gratiam sufficientem, quæ nemini deest, cum præceptum obligat ; & novum Pœnitentiæ Sacramentum, quo Christiani longè facilius, quàm olim Judæi peccatorum suorum veniam consequuntur ; & jugum Christi suavius, onusque levius, redemptis à Christo mortalibus invidetis.

Sed hoc onus superflua distribuendi, Jesuitæ, inquis, *Pensionariis* eximunt : (c) item docent, ea quæ stipendii loco accipiuntur, tametsi superfluant, in pauperes necessariò eroganda non esse ; (d) neque id, quod parsimonia congruæ ac debitæ sustentationi subtrahit ; neque id quod nonnulli, digna laboris & industriæ impensæ in regimine Ecclesiæ mercede, supra congruam sustentationem meretur. Cuncta hæc, inquis, sunt nefanda, turpia, sordida, avaritiæ labe polluta, Christo & Ecclesiæ contumeliosa, simoniaca & nulli probanda, quem aliqua divini ministerii cura & honos tangat. (e) Heus tu : viden' quid dicas ? tam graves, tam sanctos, tam doctos homines his laudibus exornas ? Sed, quantumvis ringaris, prædictæ sententiæ sunt probabiles. Nam & pensio est ipsissima applicatio ob causam justam ad aliquem usum pium ; & quod datur stipendii loco, inter reditus Ecclesiasticos non recensetur ; & quod portioni sibi debitæ aliquis subtrahit, alteri non debet ; omnis demum merces singulari labori & industriæ alicujus debita, eidem in competit, ut ejus liberæ voluntati relinquatur : præterquàm quòd Doctorum auctoritas, & usus in Ecclesia receptus hujusmodi opinionibus aliquod pondus conciliant. Consule Cardinal. De Lugo sect. 3. per totam, qui multos etiam citat.

(a) Pag. 329. (b) Pag. 330.

(c) Pag. 330.
(d) Pag 331.
(e) Pag. 332.

NOTA III.

De Simonia.

ITerum hoc loco *furiosum* illum Apologistam imperis : (f) & primò quidem increpas, quod Epistolam duodecimam Montaltii dissimulet. Turbatus videris, Willelme, adeò ut revera nescias, quid dicas. Nam contra illam duodecimam potissimum agit Apologista, eamque expressè appellat, refutatque pag. 53. & 54. Sed falsò, inquis, Montaltio affingit, quasi divitibus præciperet, ut se etiam statui suo necessariis spolient, quò periclitantem aliorum statum tueantur ; *cujus opinionis*, inquis, *ne vestigium quidem in Montaltii Epistolis reperias.* Itane vero ? at Montaltius in extremis necessitatibus etiam necessaria largienda esse sensit, ipso ferè initio Epistolæ : extremam autem necessitatem cum urgente & gravi confundit. Tu ipse suprà propter hoc vapulabas pag. 325. Porrò Theologi jacturam status autumant inter magnas necessitates recensent. Igitur recte Apologista per legitimum ratiocinium illam tibi opinionem imputavit. Sic enim ratiocinatur : in magnis, urgentibus, extremis necessitatibus (nam hæc tria apud vosdem sonant) necessaria (sunt largienda ; hæc propositio Montaltii expressa est : sed evidens jacturæ status periculum, est magna necessitas ;

(f) Pag. 332.

simoniam ferè omnes Theologi dicunt: igitur in evitandam hanc iacturæ status periculo, necessaria largienda dona.

Ad Simoniam deindè orationem convertis: sed nescio quomodo, vel ut verius dicam, malignè peccas, ut videtur. Nam doctus Apologista, quem utinam bene legeres, id dumtaxat asserit, nullam esse Simoniam in negotiis, id dumtaxat asserit, nullam esse Simoniam in negotiis, quæ sunt mere de jure divinum, sine ratione pretii & vendibilitatis, formaliter scilicet, vel æquivalenter, ut ajunt: id est, dare rem, vel comparare pretio unum alteri, id est, emere, quod vendere, vel emere, id est, ita dare ut detur, ita tamen, ut resultet jus ad aliud recipiendum; nam, ut dante resultet jus ad aliud recipiendum; consequenter obligatio in accipiente illud ipsum dandi. Sed hæc non capis, mi homo; ad forum venaticum, ut video, pertinent, quam ad Scholam mihi sanè videris esse mancipandus.

Nec id, quod timeas, (a) ne juris humani Simoniaci negotio Casuistæ amoliantur, vel leges istas latæ desuetudine abrogentur. Ne sis tam sollicitus: quid tuâ interest? Romani Pontifices summodò leges ab Antecessoribus super hac re latas sæpè renovant, sed etiam novas condunt: quod verò dicis, nihil vulgarius esse, quàm ut Episcopalia Sacerdotia conferant, ob præstitam ipsis gratum opetam, quod Simoniacum esse contendis; non vel Illustrissimo Prælatorum Ordini injuriosum existimandum, quasi dignus es, in quem ipsi severiùs animadvertant. Quasi verò jura expressa non sint, quæ ab Apologista citantur. At inquis, Apologista docet, pœnas contra Simoniacos latas, in eam dumtaxat Simoniam cadere, quæ est juris divini; quæ cùm raro occidat, frustra essent tot Conciliorum Decreta, contra Simoniacos edita. Imponis Apologistæ, qui tantummodò refert opinionem aliquot Theologorum, qui docent, pœnas per aliquod Decretum vel Legibus expressum Simoniæ impositas, ad Simoniam juris divini, quæ propriè Simonia est, contrahendas esse, non verò ad aliam, quæ est juris Ecclesiastici, extendi. Hæc est opinio, quam mere recitativo modum exempli, seu comparationis, non tamen suo calculo donat: nec in exemplis & comparationibus veritas requiritur, sed mera analogia.

Dicis autem Apologista, multa jura esse, in quibus tamen nonnulla Simoniæ pœnis subjiciuntur, quæ tamen citra prohibitionem, & nisi exprimerentur talia non essent. Apologistæ sententia doctrinæ horum omnino consentit *tract. de Simon. cap. 55. n. 19.* Jus quidem, generalis est regula, pœnas maximè cadere in Simoniam juris divini: nihilominus talia esse debere verba legis, ut puniant aliquam Simoniam non Ecclesiastici, licèt minus propriè Simonia sit, id est, Simonia quia prohibita, non prohibita quia Simonia. Faceret denique Deus immortalis, ut Sinistrarior esset! satius enim est, frustrà esse legem, quàm contra legem peccari. Id desiderandum quidem, sed vix sperandum; etiam in tua Gallia Wildeman quia hoc vitium tam altas radices egit. Audio enim in aliquot Provinciis Simoniaca pacta non palàm iniri: pacta, inquam, pecuniaria pro beneficio. At nullum pactum pecuniarium, in hac re furiosus ille tuus Apologista à Simonia liberat. Per temihi liceat unum scifcitari: utrùm ceu aut conferre alicui Sacerdotium, ea lege, ut eras insanerit defendat, & contra Jesuitas & Casuistas famosos libellos scribat, Simoniæ tribuendum sit? quid enim non est temporale pro spirituali, temporale, inquam, non humanum, sed diabolicum?

Asseris deindè, omnibus Decretis, & legibus Ecclesiasticis vetari, ne quocunque modo, vel titulo, pecunia accipiatur, etiamsi non detur ut pretium. Ut hoc probes, quinque loca producis, in quibus tantummodò agitur de ordinandis Presbyteris, Diaconis, Clericis, vel consecrandis Episcopis. At, ni fallor, in materia beneficiali, Apologista versatur. Præterea ex iis dumtaxat habetur, in Ordinatione, commoda, id est, lucra, Simoniaca scilicet, fugienda esse Episcopatum, Presbyteratum, Diaconatum per pecunias non esse obtinendos, nec pro iis præmium offerendum; sine cauponatione Ordinationem peragendam. Cuncta hæc pretium denotant. Non diffiteor tamen esse aliqua jura, quibus pro obtinendo beneficio, aliquid quovis modo dari prohibetur; & nisi adsit alius titulus honestus, eo ipso, quòd datur aliquid, ad beneficium obtinendum, ut pretium dari censetur. Sed hæc ad Apologistam nihil faciunt, qui omne pactum excludit, & te primùm accepta, ex mera deinde gratitudine, vel alio titulo honesto, beneficium conferri supponit, præscindendo ab omni lege humana. Accusas denique Simoniæ illum, qui pecuniam promittit sine intentione solvendi. Sed multi dicunt, non esse Simoniam, te, haud dubiè, longè doctiores, ut Cajet. tom. 2. Opusc. tract. 9. q. 2. Sot. lib. 9. q. 8. art. 1. Tolet. in Summ. lib. 5. c. 90. n. 4. Petr. Navarr. lib. 2. de restit. n. 421. Suar. tract. de Simon. cap. 42. n. 5. Nempe ille, qui fingit, non habet voluntatem emendi, igitur nec Simoniam Mentalem ut vocant, solâ mente conceptam, igitur nec eam, quam dicunt Conventionalem seu pacto firmatam, quæ Mentalem supponit: alter verò qui non fictè promittit, Mentalem habet. At ridiculus es, cùm dicas, eum, qui pecuniam fictè promisit, per pecuniam ad Sacerdotium pervenire. Quomodò per pecuniam, si nulla pecunia intercedit? Quòd dicis, corrumpi Judicem, per promissum falsum; itemque illum, à quo, qui fictè promittit, accipit deinde Sacerdotium: utrumque verum est; sed non est Simonia; quia non obtinetur beneficium per pecuniam, sed per promissum falsum. Prohibet demùm Concilium Melphit. ne quis dato vel promisso Episcopalem dignitatem assequi nitatur. Promisso scilicet vero, non falso & ficto. Non tamen negabit quispiam, quin ille, qui fictè promittit, graviter delinquat, & mendacium sacrilegum cum maxima irreverentia committat. Nihil enim obstat, quò minùs peccatum sit, & Simonia non sit. Fuit aliquando, qui dixerit, non neminem inter Casuistas, quod paulò laxior esset, esse agnum, qui tollit peccata mundi. Id per jocum dictum fuit. Ausim tamen seriò dicere, ita vos hominum generi esse infensos, ut longè plura, quàm te ipsâ sint, peccata esse velitis, licèt communem omnium obstinatè negetis Servatorem. Hinc Diaboli partes agitis, cui maximam hominum partem à communi redemptione rejectam devovistis. Hinc non grassatorum modò & *sicariorum*, quod justo jocо Apologista vobis exprobravit, sed ipsius Diaboli sicariorum principis insignes patronos agitis.

(*)

(a) pag. 238.

In

In Epistol. decimã tertiam,

NOTA UNICA.

De Homicidio.

TAnti est impudentem esse, (*a*) & frontem omnino posuisse ; fabulam alapæ Compendii à Jesuita quodam impactæ , quam pro vera historia scurra tuus in solita famosarum literarum scena exhibuerat, tota Gallia cognovit : Apologista, illius narrationis falsitatem , adductis etiam testibus omni exceptione majoribus in respons. ad 15. Epistol. demonstrarat ; rem deinde Montaltius convertit in jocum, suo more ludens circa alapam aversa, vel adversa manu inflictam ; iterum eandem fabulam sub aspectum reducis. Tanti est, ut dixi, impudentem esse & Jansenistam ; huic enim hominum generi solemne est, dictorum nunquam pœnitere. Sed falsa esse constat, erronea, hæretica ; nihil refert ; semel dicta, nunquam revocanda. sic tam obstinatè damnatas propositiones defenditis , negatisque pervicaciter, Jansenii esse, vel in ejus sensu damnatas : standum in decretis. Sed iniqua sunt, impia, blasphema. Quid tum? constantia, angelica virtus est, sed obstinatio, vitium diabolicum. (*b*) Tum cavillaris ineptè in re aperta. Nempe Annatus calumniam Lessio à Montaltio affictam tam clarè demonstravit à pag. 1. ad 8. *Ianseniana fidei*, ut à nullo, qui vel legere sciat, negari possit. Nempe id attribuerat Lessio, quod expressè negat ; verba Victoriæ pro verbis Lessii, sententiam Petri Navarræ pro sententia Lessii impudentissimè proposuerat. Quis enim dicat, aliquam opinionem illius auctoris esse, qui expressè negat, eam in praxi tutam ? Præterea Montaltius ea, quæ Gallicè scripsit, Lessio imputavit, licèt ea Lessii non sint ; sed ne jam dicta repetam , te ad Annatum remitto ; item ad Apologistam impost. 4. & in respons. ad 13. epist. ubi etiam rem hanc egregiè discussit, Montaltium planè convicit, & reluctantem licèt , omnino prostravit.

Pergis deinde, nec ab eo, quem semel iniviſti, calumniæ tramite unquam discedis. Dixerat Apologista impost. 19. nullum unquam , vel Theologum, vel Casuistam docuisse , propter simplices maledicentias, vel obtrectationes , licitè hominem occidi posse ; tu verò simplicem maledicentiam in calumniam , quantumvis atrocem vertisti ; & hîc Gallicæ linguæ peritos appellas. Præterea quis nescit, voce illa *simple*, rem ipsam extenuari , ac significari exile quod piam & leve ? sic auctor per illud, quod habet, *simples mesdisances*, nihil aliud intelligit ; & qui Gallicè sciunt, nihil aliud intelligent , nisi leves obtrectationes : quantùm autem calumnia, præsertim si atrox est , levem quampiam obtrectationem superet, non est profectò quòd dicam ; cùm res ipsa lippis & tonsoribus nota sit. at utrumque, dictum illud Apologistæ excludit ; nam vox illa *mesdisance*, id est, obtrectatio, calumniam arcet , & falsam criminationem, & adjunctum illud epithetum *simple*, id est levis, simplex , atrocem maledicentiam excipit. Hic tamen ineptiam, *absurditatem*, & *ridiculam* Apologistæ *argutiam* rides , & intolerandam vocas : hoc mihi facilè persuaderet, te revera Gallum non esse, sed Teutonem, aut Noricum , ut fingis ; cum Gallicæ linguæ tam ignarum esse te videam ; quis enim, qui vel mediocriter illam calleat, dum illud, de quo agitur, *simples mesdisances*, vel legit, vel audit , leves obtrectationes illicò non intelligit ? tu verò obtrectationem in calumniam, & levem in atrocem vertis, ut vel inde potiùs Gallicum illud dictum penitus everti, quam fideliter vertisse videaris , calumniam in calumniâ struxisti : tibi adeò familiaris est , ut eam oculis geras, eamque propterea videas , ubi non est. Hæc, inquam, mihi persuaderent, te Germanum esse, ut in fronte libri mentiris ; sed quantùm à candore Germanico absis, & quantùm atro Regio-pontesium veneno imbutus sis, quisquis legit tuas illas nugas, facilè intelligit. Sed hæc sunt levia, ut dicitur, majora orationem convertis.

Franciscus Amicus Jesuita, inquis, (*c*) docuit, ac typis mandavit, honorem proprium, scilicet verum, qui ex virtute, & sapientia nascitur, à Clericis & Religiosis, cum moderamine inculpatæ tutelæ, etiam cum morte invasoris defendi posse ; quamvis deinde erroneam illam doctrinam palliare conetur : hanc supremum Brabantiæ Concilium tolli jussit, & mandato hactenùs obtemperatum ; licèt fundamentum, cui hæc doctrina innititur, sublatum non sit, & librorum adhuc Laïcis relictum, proprium honorem defendere : item jussum expungi, quod dicit, licitum esse, hæredi, vel legatario contra injustè impedientem, ne vel hæreditas adeatur, vel legata solvantur, sese defendere, &c. Utrumque Lovaniensis Academia damnavit : Præterea Caramuel à quodam Jesuitâ super hac doctrinâ interrogatus respondit, illam tibi probabilissimam videri : nec mirum, cùm eum Jesuita insanis laudibus ad se allicuisset. Pro eadem doctrinâ, Jesuitæ varios auctores citant ; Duvallium, Bannesium, ipsumque adeò Cardinalem Richelium, quod risum multorum concitavit : Nec juvat, puerles illas de praxi & speculatione cavillationes, quæ risum etiam movent, adducere ; cùm revera ad excusandas cædes adhiberi non possint ; ridiculum enim & nefandum est, cædes vel in speculatione permittere. Hæc summa illorum est, quæ in hac nota, quinque paragraphis complecteris. Omitto enim illum pellicis casum , quem ex Caramuële exscribere non es veritus. Hæc te mirificè delectant Willeme, porcinæ indolis homo, cui fæces & sordes placent. De cacodæmone idem fertur, quem juxtà id immundum spiritum vocant ; cui cum in obstinato animo similis esses, in amore immunditiæ adhuc similis esse voluisti.

Quod pertinet ad doctrinam, quam Amico affingis, eam minimè defendendam suscepi. Id unum duntaxat repono. Amico illam affingi, à te quidem, per insignem malitiam, ab aliis verò quibusdam per summam imprudentiam , vel Incogitantiam. Hæc certè Amicus non asserit, sed opponit. Ubi enim dixisset *tom. 5. disp. 36. sect. 7. num. 118.* licitum esse Clerico & Religioso , defendere honorem illum verum, qui ex virtute & sapientia nascitur ; statim hoc illi opponit ; ergo, inquit, hunc honorem potest quis defendere, cum moderamine inculpatæ tutelæ, etiam cum morte invasoris, si opus sit. Hæc sanè difficultas molesta illi videtur. Vellem saltem eam solvisses Willelme. Deinde tamen hæc subnectit, non fictè ad palliandum errorem, ut temerè dicis, sed ingenuè ad suæ sententiæ declarationem : *nec hæc ita sint dicta, ut communi sententiæ adversentur , sed solum disputandi gratia , maturo judicio relicto penes prudentem lectorem.* Communi ergo sententiæ adhæret ; igitur alteram minimè approbat, quæ communi sententiæ adver-

(a) *Pag.* 278. [b] *Pag.* 351. [c] *A pag.* 352. *ad* 357.

bilentur. Necobstat, quod in *syllabo desputatio-nis sectionum* duos auctores pro prædicta doctri-na laudaverit, scilicet Petrum Navarram & Sayrum. Verum dissimulare non debuit, cum ante dixis-sem non esse lectam apud ullum auctorem. Si tamen apud aliquos invenit; quod id liberè significa-rit, in vitio verti non debet, sed hominis ingenuitas potius laudanda.

Subnectis deinde longam Historiam de Censura Lovaniensium, & de Supremi Brabantiæ Concilii Decreto. Quænam porrò illi fides debeatur, est quòd ipse profiteor; cùm eandem à Doctore Lovaniensi, Cornelio Jansenio, accepisse fatearis. Sed quor-sum dicunt eam tam prolixè referre? Nempè ut ostenderent palàm esset, quanta vos inter & Lovanien-ses Doctores jam pridem intercesserit communio-& quanti facias quinque vel sex Doctorum Lovaniensium censuram, & Concilii sæcularis De-cretum adversùs unum è Jesuitis. At dic candidè, quæso, quid causæ fuerit, quare nullam feceris mentionem Decreti Romani, 6. Julii anno 1655. à Sanctissimo Domino nostro Alexandro VII. ad Sanctitatis, ut vocant, Congregatione editi, quo propositiones quæ Lovaniensis & Concilium illud pro-scripserant, jubentur expungi? nullam quoque sus-pensionis censurarum in Generali Congregatione S. Officii pridie factæ? Cur hæc omisisti, quæ vel non ignorabas, vel facilè scire poteras? Quia animi-mirum Concilio & paucis Doctoribus Janse-nianis addictis plus longè deferendum statui-sti, quàm Romano Pontifici, Institutisque ab eo Cardinalium Congregationibus, quas immortali odio prosequeris, quia minùs propitias probasti. Sed profectò, liquid in vestrâ causâ à Romanis pecca-tum est, non nimio rigori, & iniquo judicio, sed mi-nimè piæ indulgentiæ, quâ tamen abuti potiùs quàm voluistis, tribuendum. Equidem sæcularis Concilii est, leges indemnes servare atque tueri: at definire ad Religionem & vitam Christiano ritu instituendam spectante, judicare ac Decreta sua ponere, ad Laicos minimè pertinet. Hinc non-nullam satis non potuerunt, quòd prædictum Concilium, Decretum Pontificium, in quo Litteræ Innocentii damnabantur, ab Illustrissimo Archie-piscopo publicatum, refigi jusserit. Doctores item Parisienses in Scholis rem Moralem & Theologi-cam docere ac censere possunt: at eos ita censu-ram interponere, inconsultâ Romanâ Ecclesiâ, dubias controversias definire & legem aliis præ-scribere videantur; nemo prudens approbarit. Por-ro censuram hujus Academiæ, & supremi hujus Consilii Decretum tanti facias; cur doctrinam illam quasi honore à Laicis hominibus defenso, ut ne-fariam & impiam damnas, quam tamen illa vestra Facultas, accuratè licet, & oculo inimico, ut ajunt, perpendam & examinatam, ab omni censura liberam dimisit? Nam æquè facilè integra sectio septima, ac aliqua illius clausula expungi potuisset. Idem etiam in Romana Congregatione dictum sit. Unde re-spondeo, deduco, illam non adeò impiam & ne-fariam esse, ut dicis: de quo infrà liberior erit tecum sermo locus.

Ultima, quæ de Illustrissimo Caramuële subnectis, hæc est, quod reponam. Stylum ipse habet acrem, quo se defendat: sublime ingenium habet, cujus sanè eximia specimina edidit. Hæc non condico, quasi omnes illius morales senten-tias complectar. Is revera est, qui sua commenta ex-ponit, non tamen legem cuiquam imponat ea de-fendi. Jesuitis tam acriter identidem succenses, quod de Jansenio, cum is Episcopus esset, paulò du-rius scripserint; cujus tamen doctrina à S. Sede, ut hæretica damnata est. Tu verò Caramuelem, quan-tumvis Episcopum, & nunquam à S. Sede damnatum perinde insectaris, atque si tetrum aliquod ulcus es-set, ex quo nihil nisi turpe, corruptum & virulentum erumpat. Immò in Jesuitam Zergolium satis inurba-nè insultas, quòd Caramuelis ingenio nonnihil lau-dis asperserit. Grande profectò scelus huic homini exprobras. Quasi verò hominem ingeniosum lau-dare, modò id putidè non fiat, piaculum sit. Id reverà vobis solemne est, ut aliorum, qui à vestris partibus non stant, laudes nullatenùs ferre possitis. Hinc si quis Jesuita nonnihil lucubretur; vel deprimitis, ut publicâ & privatâ luce indignum; aut reverà, si res non laudari non possit, plagii auctorem, quantumvis innocentissimum, accusatis, eaque manuscripta fin-gitis; quæ ipse, si superis placet, compilârit. Hinc si Gregorius à S. Vincentio Geometrica edidit, fu-ratus est Cavalerio; si Lalovera, vel alius, Roberval-lo; atque ita de cæteris.

Omitto narrationem illam turpissimam meretri-cis & monachi, quam ex Caramuele subnectis. Nihil apud Amicum simile habes: nec Doctorem illum S. Theologiæ, magni ingenii & doctrinæ virum, quem Caramuel appellat, Jesuitam esse dicit, & quamvis ipse diceret, nunquam profectò adduci possem, ut crederem. Sed mittamus istas fæces, quas perpetuò versas, ut vel inde mortalium fæculentissimus esse videaris. Ingratum etiam tibi accidit, quòd pro præ-dictâ doctrinâ, quam nonnulli Amico perperam im-posuerunt, alii Doctores citentur ab Apologista, scilicet Duvallius, Bannesius, Cardinalis Richelius, de quo ultimo cum urbanis hominibus rides, scili-cet cum Regio-portuensibus. Nihil sanè attinet di-cere, cur Richelio adeò infensi hactenus fueritis, qui Sancygiranum vestrum pro meritis excepit. Utinam diutiùs vixisset! nunquam enim Jansenianæ hæresis in lucem venisset. Vis fortè alios auctores? en tibi Petrum de Navarra lib. 2. de rest. c. 3 n. 171. Sayrum lib. 6. de cens. c. 17. n. 23. Sancium in select. disp. 46. n. 8. Henricum Stroverdorff. 2. 2. q 64. a. 7. concl. 5. Dianam 5. p. tract. 4. resol. 9. qui citat Sotum, Salo-nium, Aragonium, Navarrum. Adde Michaelem Zanardum *in direct. de homicid. c.* 2. Cajetanum *in Summ. v. homicid.* & 2. 2. q 64. a. 7. Marcum Serra 2. 2. q. 64. d. 1. Ludovic. Lopez 1. p. *Instr.* c. 65. cum Armil-lâ. Sed frustrà auctores adduco, quos nihili facias, quamvis Jesuitæ non sint; nullum autem Jesuitam appello, quia nullum invenio, qui hanc doctrinam doceat. Irrides denique vulgarem illam distinctio-nem, de speculatione & praxi, quam reverà nemo usurpat ad excusandam cædem injustam, sed eam dumtaxat, quæ justa probabiliter esse videatur. Sed quamvis probabilem esse dicant hujus doctrinæ au-ctores, quos ego non sequor, quia tamen non est cer-tum, probabilem esse, ideò in praxi tuta non est, eo modo, quo supra explicatum est: quem reverà si ca-pias, alia responsione non indiges. nec ullum, ut ais, (a) hujus distinctionis periculum est. cùm enim in sola praxi periculum esse queat, & cùm praxim pro-hibeant & damnent, omne periculum facile aver-tunt. nec tantùm agitur de removendis quibusdam circumstantiis, sed de re ipsâ, quæ certò tuta esse non videtur, ac proindè dubiam conscientiam relinquit.

Sed de hoc argumento, quantum satis, suprà egimus; tu vide sis.

***

(a) *Pag.* 351.

NOTÆ
In Epist. decimã quartam,
SIVE
Dissertatio Theologica de Homicidio,
SECTIO I.

Præstruuntur principia ad hanc tractationem necessaria, ex quibus certa regula figitur, & consectaria colliguntur. (a)

UT contrà eruenta, inquis, Jesuitarum dogmata, hîc pugnes, Parochi Parisienses tibi arma suppeditant: totam lucem, ais, ex eorum eruditissimis lucubrationibus mutuaris, ad refellendas Casuistarum corruptelas, Arma omninò appositè illi suppeditant, qui convitiis, calumniis, aculeis, ferro ac veneno instructi armatique prodiere: & lucem ex iis tenebris elicies, non quasi ex astro benigno, sed velut ex funesto tristique cometa. Gratulor, quòd eruditissimos appelles, convitiando scilicet & calumniando. Nec mirum: quid enim aliud præter calumnias, errores, insulsosque sales, ex illa vestra Regio-portuensi officina unquam prodiit?

His præmissis, primum statim principium, quasi ex tripode, pronuncias: scilicet ex primo illo Adami peccato, naturam humanam læsam & corruptam fuisse, tum in corpore, tum in animo; tum in intellectu per ignorantiam, tum in voluntate per concupiscentiam & propensionem ad bona sensibilia. Quis hoc negat? sed vereor, ne aliquid aliud velis; utramque scilicet peccatum esse; errantem etiam invincibiliter, peccare; peccandi necessitatem voluntati læsæ inductam, ac proindè amissam libertatem; non inanem illam & commentitiam, quam cum agendi necessitate ineptè componitis; sed illam veram indifferentiæ, ut vocant, quam ad merendum & demerendum necessariam esse, Ecclesia definivit.

Quod verò subnectis, voluntatem corruptiorem fuisse, quam intellectum; gratis omnino adstruis. Quod eo fine non dico, quasi ad rem pertineat, sed ut vel inde Jansenianæ temeritas innotescat, & vesana libido quidlibet audiendi ac temerè adstruendi. Quòd autem dicis, humanum intellectum magis cæcutire in discernenda boni ac mali ratione, scilicet naturalis, quàm in divinis mysteriis capiendis; (b) non modò à veritate, sed à Fide alienum est. Nempe licèt mens hominis, humanis etiam scientiis illustrata, in discernendis bonis & malis aliquando erret, ut plurimùm tamen nativo lumine, doctrinâ & rectâ educatione munito, bonum à malo discernit. Hinc tam sanctæ Gentilium leges, quas etiam Christiani Principes adhibuerunt. In nonnullis, fateor, quæ præsertim à jure positivo Divino fuerant præscripta, illi tupiter hallucinati sunt; in aliis tamen, ut plurimùm, de morali virtute rectè senserunt. Hinc Doctor Angelicus, immò docti omnes moralem Aristotelis scientiam tanti fecerunt, ut eam, ringentelicèt Jansenio, sequuti sint. Sic furtum, adulterium, sacrilegium, injustum homicidium, aliasque actiones injustas, omninò damnarunt. Quod dum mum intellectus, humana duntaxat ratione freti, sacrosanctum Trinitatis mysterium, vel Divinæ Incarnationis, vel Eucharisticæ transsubstantiationis facilius capere valeat, quàm malitiam furti, vel adulterii, vel injusti homicidii; non facilè invenies, quibus persuadeas: immò, ut dixi, à Fide alienum esse videtur. Quis enim neget, nativo lumine cognosci posse, furtum, vel adulterium, malum esse; tum tamen ad res divinæ Fidei credendas, nativum lumen assurgere nequeat?

Sed cur, amabò, rationis & nativi luminis usum, quod Deus nobis impressit, tantoperè deprimis? qui se nequiter humiliet, Willelme. Fateor, divini luminis appulsum necessarium esse, tum ad ea credenda, quæ Deus revelavit, tum ad illa facienda, quæ ad salutem conducant: Sed nego, nullam actionem honestam fieri posse, naturali scilicet bonum humanis vitibus: nego, hominis rationem caligare semper & cæcutire: nego, illius usum abigendum esse: nego interiori duntaxat spiritui, immissoque instinctui credendum. Hi sunt errores vestri, Willelme, damnati scilicet in Calvino & Bajo; quos ex tuo principio deducis. Sed inquis: cœlestem lumen nostræ rationi præferre debemus. Ita est; nemo Christianus id negat. Sed unde nobis affulgebit Sacra Scriptura, inquis, & Traditione. (c) Ostendam tibi Ecclesia? ubi Concilia? ubi S. Sedes? ubi Romanorum Pontificum Constitutiones in doctrinâ Morum & Fidei? ubi communis Doctorum Catholicorum consensus? ubi divina inspiratio rectè probata? Præterea Scriptura in multis mihi dubia est; quis eam mihi explicabit? Idem de Traditione dictum sit, & interiori inspiratione. Tuncinquies, consulenda est Ecclesia. Utinam hoc dicas. Sed quænam Ecclesia? Sacra Concilia, inquies, & Canones antiquitus relicti. Sed si dubitem, utrum aliquis Canon receptus sit, vel desuetudine abrogatus; nemo cum neget, id fieri posse; alioquin sanguinem comederetis: hominem non liceret: si dubitem, utrum Canon aliquis Concilii Meldensis v. g. vel Matiscoënsis, universos Christi fideles obliget; quid agendum? Consulenda fortè aliqua Academia. Rectè; sed plures Doctores sunt, qui certè exponere possunt, quid pie sentiant, non tamen rem definire. Consulendus Episcopus. Optimè: sed tamen errare potest; mysteriorum coporum, præteritis sæculis, hæreticorum recondita possem. Concilium fortè convocandum? sed res difficilem postulas. Deinde, quâ auctoritate, nisi Romani Pontificis? Igitur satius & facilius erit consulere Romanum Pontificem in dubiis morum & Fidei; qui rem maturè discussam, vel definiat, vel sufficiens Scripturarum, sacræ Traditionis, ac perpetui usus Ecclesiæ, lumen affulgeat; vel utramque partem liberam relinquat, si definiendi sufficiens ratio non suppetat; neque hæc discussio sufficiens, quantumvis summâ diligentiâ adhibitâ, nisi promissa Spiritûs sancti assistentia, ut vocant, Romano Pontifici adesset in iis, quæ toti Ecclesiæ proponit, ad doctrinam morum & Fidei pertinentia, quibus ut errare non possit.

Ex his porrò deduco, quid in dubiis morum controversiis, fieri debeat, deduco, inquam, Catholicos non Janseniano more. Hinc si alicujus doctrina sus sit à gravibus Doctoribus probatus, fundatur probabili ratione, nec evidenter oppositus

(a) *Pag.* 374. (b) *Pag.* 375. (c) *Pag.* 376.

...Ecclesiæ sensui, immò publicè, tum in libris ritè ...bantis, tum in Catholicorum scholis & pulpi... ...ugnatus & defensus, annuente Ecclesia; quis ...prædictam usum licitum esse? quis ferat Jan... ...dictam quempiam contra illum atrocissimè decla... ...mantem? Sed pergo ulteriùs. si quis de Romano Pon... ...tumen? Sed pergo ulteriùs. si quis de Romano Pon... ...habitaret; nunquid statim ad calculum legiti... ...dictionis mittendus esset? quis autem legitimam ...tionem censet, nisi ratio communi Electorum ...sentientia, quem communis deindè totiùs Eccle... ...consensus consequitur? Immò in re divinæ Fi... ...quò tandem res reducitur? loquenti Deo, & ...revelanti credendum esse, nemo nescit, & ...ponit: hoc autem vel illud reipsa revela... ...tale, multa persuadent: v. g. Ecclesiæ propo... ...auctoritas, sanctitas Doctorum, & piorum ...studium, miracula, communis traditio. Ex his evi... ...dico, illud ipsum esse credibile: & hinc ra... ...cinor, me prudenter facturum, si credam, im... ...verò, si detrectem fidem. Viden', quò res ...ducatur Willelme? disce igitur (si tamen dis... ...indocilis & pertinax hæreticus) rationem ...divina gratia adjutam, non adeò depri... ...esse. Sentio, quid vos movet. nulla humana ...sine divinâ gratiâ, culpâ, vel errore vacat, ...nulla ignorantia, nullus error, quantum... ...excusat. Erratis miseri, impii blas... ...qui Deo tantam impietatem affingitis. Ac... ...rationem ipsam timetis, quâ errores vestri ...quid mirum ergo, si contra Judicem il... ...declametis, qui vos doctrinamque vestram ...

a) Alterum principium à te allatum erroneum est: ...sensum Scripturarum, in doctrina morum & ...ex Traditione petendum; sola videlicet: sic ...intelligis; alioquin nihil concluderes. Immò ...nigrem malitiam affers nonnulla ex Innocentio ...Gregorio VII. Petro Damiano, Concil. 8. Con... ...politano, item Lemovicensi 2. Quibus locis ...Schismatici, perperam licet, probare co... ...Romanum Pontificem novas leges, aut Con... ...ferre non posse. Sic nullum lapidem non ...ut damnationem vestram eludatis: sed, vel ...dictum nomen renuntiandum, vel Sanctæ Se... ...auctoritas admittenda. Fateor equidem, Tradi... ...Apostolicas tenendas esse, de quibus scilicet, ...præsertim agitur: hoc tamen non vetat, quin ...versetur, in doctrina morum & Fidei, Roma... ...inter jure definiat, & Scripturarum præsertim ...& legitimum sensum declaret. Ad Traditio... ...confugis. Sed, si hæc dubia? ad interpretatio... ...Sed si hæc obscura, aut varia? In hoc ...larvam ponis, apertique hæretici personam ...Sic Calvinistæ ad Scripturam semper appel... ...recentiam Traditionem, cujus expressa mentio ...quatuor aut quinque primis sæculis, recusa... ...Quàm bellè igitur inter vos convenit. At si ...manet; quid opus facto? an hæc ad Ec... ...referenda? Romanus Pontifex consulendus? ...Catholici adeundi? nihil minùs. Ad spi... ...internum cordis nos remittis, ut suprà osten... ...Quàm bellè Calvinizas, Willelme! nimiùm ...

...missis, erroneis scilicet, ac proinde infir... ...principiis, causam aggrederis (b) Et, cùm recen... ...logista dixisset, generali præcepto injustum ...prohiberi, ac jure naturali esse illicitum, ...nullum Scripturæ locum allegari, posse, quo

(a) Pag. 176. (b) Pag. 377.

Deus expressè vetuerit, ne gassatores, qui vitam & res nostras impetunt, occiderentur; ac proinde recto naturalis rationis judicio discerni posse justum homicidium ab injusto, licitum ab illicito; immò antequam Scriptura ulla hominibus à Deo tradita esset, nativi luminis virtute, homines agnovisse, homicidium sinè justa causa patratum illicitum esse; fieri tamen posse, ut licitum esset, vel auctoritate publicâ, in pœnam scelerum admissorum, vel privatâ, ad vim injustè illatam vi, cum moderamine justæ tutelæ, repellendam: cùm hæc, inquam, Apologista nitidè ac doctè explicasset, illum refutare conaris. Sed, quàm miserè & ridiculè; faciam modò intelligas, nisi tamen sis ut equus & mulus, quibus non est intellectus. Dicis enim, unum hunc locum sufficere, ad omnia Dei præcepta delenda: nempe Deus generali lege vetat adulterium, *non mœchaberis*; utique si sine causa fiat, inquiet aliquis: vetat idololattriam, *non facies tibi sculptile ut adores illud*; at si legitima causa intercedat, v. g. metus mortis, thura idolis adolere licebit; quod certè à Jesuitis apud Sinas, ut refert Hurtado, traditum fuit: idem de calumnia & falso testimonio. Hæc scribis & blateras.

Siste gradum Willelme, nam antequàm ulteriùs progrediaris; malitia, vel ignorantia tua castiganda est. An ignoras, mortalium nequissime, adulterium nunquam licitum esse? ac proinde frustrà obtendi legitimam causam? Idem dico de idololatria, mendacio, aliisque similibus. At homicidium non semper illicitum est; actio scilicet illa, qua vita homini eripitur; alioquin nulla humana lege, nulla auctoritate, etiam publica, licitum esse posset. Sic nulla lex, nulla auctoritas adulterium licitum reddit. Idem de idololatria & mendacio dictum sit. Vides igitur, quàm dissimilis sit ratio. Cùm ergò aliqua causa homicidium aliquando culpa liberet; quis neget, à sapientibus disquiri posse, quænam sint causæ legitimæ, quibus actio illa, qua vita homini eripitur, licita reddatur? Disquirunt porrò illas causas, adhibita rationis & ratiocinii opera, qua consulunt primo loco Scripturam, tum sacros Canones, Jura Canonica & Civilia, responsa Sapientum, usum Ecclesiæ, Doctorum sensum, tum etiam principia Theologica & Moralia ab omnibus Catholicis passim recepta. Ex his autem deducunt, actionem illam illicitam non esse, si vel auctoritate publica, vel moderamine inculpatæ tutelæ nitatur: primum quidem in pœnam criminum; alterum autem, ad vim vi repellendam. Vis autem inferri potest vitæ, fortunis, pudicitiæ, membris, parentibus, sociis, amicis, honori, &c.

Quod autem vitam defendere liceat, & pro ea defendenda, cum prædicto moderamine, injustum aggressorem, si opus sit, occidere; omnes auctores Morales & Scholastici censent, cum S. Thoma 2. 2. qu. 64. art. 7. si paucos aliquot excipias, scilicet Accursium, Augustinum de Ancona, Gersonem, &c. qui tamen à torrente aliorum obruuntur. Frustrà eorum nomina congeretem; tu vide sis, apud de Lugo *de Iustitia & jure disp.* 10. *sect.* 6. Lessium *lib.* 2. *cap.* 9. *dub* 8. Vasquez *tract. de restit. cap.* 2. §. 1. Molinam *disp.* 11. Et verò vim vi repellere, omnes leges, omniaque jura permittunt, ut ait Alexand. III. *si verò, de sentent. excommunic.* & Innocent. III. *c. significasti* 2. *de homicidio*: Quod autem præter vitam, defendere quis possit membra sua, ne mutiletur, iidem auctores concedunt. Sic Pater defendere potest vitam & membra filii, & vicissim filius Patris, famulus Heri,

amicus amici, &c. immò aliquando ad id tenetur.

Præterea omnes communiter censent, si paucos excipias, posse quemlibet defendere facultates suas, vel Patris, vel Heri, &c. etiam cum morte furis, si aliter servari, aut recuperari non possint, & res notabilis momenti id postulet. Frustra citarem pro hac sententia Cajetan. Sot. Navarr. Molin. Less. Vasq. citatos à Cardinali de Lugo sect. 9. adde S. Antoninum, Sylvestrum, Medinam, puta omnes; si quatuor, vel quinque excipias, qui auctoritatis pondere aliis facilè cedunt. Idem probatur ex cap. *interfecisti. De homicidio. Te tuaque liberando*, inquit, non collectivè, ut Jansenistæ insulsè interpretantur, quod vel ridiculum dictu est, sed distributivè, ut ajunt. Vide alia jura apud Less. dub. 2. Vix ullum auctorem invenio, ex innumeris ferè, qui de hoc argumento scripserunt, cujus calculo hæc sententia non donetur. Pro defensione honoris, scilicet veri, & pudicitiæ, injustum aggressorem cum eodem moderamine occidi posse, communiter Doctores docent; ut testatur Cardinalis de Lugo *sect.* 10. Vasquez c. 2. §. 1. Less. *dub.* 12. adde Sylvestrum v. *bellum* 2. q. 2. & v. *Homicid.* 2. q. 2. Sotum *lib.* 5. *de just.* q. 1. art. 8. Navarr. *in sum. c.* 15. *n.* 4. Tolet *l.* 5. *c* 6. Sa v. *Homicid.* Valent. 2. 2. *disp* 5. *q.* 8 Rebell. *l.* 3. *q.* 12. Petr. Navarr. *l.* 2. *c.* 3. *n.* 369. Cajetan. *in sum.* v. *Homicid. Notabis*, inquit, *verba Ambrosii, quæ universaliter de injuria loquuntur*: denique præter Tannerum & Sylvium, vix scio ullum Theologum, qui idem non sentiat, scilicet pro Laicis; licet enim multi auctores, de quibus supra, idem Clericis permittant, nullus tamen Jesuita hoc docet; Amicus per modum objectionis proposuerat, sed statim, ut dixi suprà, expunctum est.

Utrùm verò vir nobilis acceptâ alapâ, vel aliquâ contumeliâ, quâ honor graviter lædatur, possit licitè repercutere, vel etiam occidere; magna est dissensio. Multi affirmant, scilicet Navarrus, Petr. Navarra, Victoria, Henriquez, Fernandez, Diana; Lessius à Cardinale de Lugo citati *sect.* 10. *num.* 189. quanquam Lessius hanc sententiam improbabilem in praxi dicat; adde Marchant. *in sum. resol. Pastoral. ad decalog. cap.* 5. *quæst.* 3. *Cas.* 3. item Mag. Mancium, Mag. Pennam, Cordubam apud Henriquez *in sum. lib.* 14 *cap.* 10 *n.* 3. *in gloss.* litt. T. Mercat. apud Petr. de Navarr. *l.* 2. *cap.* 3. Ludovicum Lopez *in instruct.* 1. *p. c.* 62. Victoriam *in relect. de jure belli num.* 5. Marcum Serra 2. 2. *q.* 64. *art.* 7. Philipp. Fabrum *de rest. in* 4. *d.* 15 *quæst.* 7. *disp.* 52. *cap.* 1. *num.* 29. Villalobos *in sum. tom.* 2. *tract.* 12. *disp.* 12. *num.* 3. Vide sis alios apud Dian. 2 *p. tract.* 1. *resol.* 15. & 5 *p tract.* 4. *res.* 11. Bonacinam *de restit. propter Homicid. disp.* 2. *quæst. ult.* Gregor. Caraff. *de duello. pag.* 192. *num.* 25. Contrariam tamen sententiam Doctores communiter docent, ut Soto, Carrerius, Molina, Vasquez, Rodriguez, Turrianus, Bannes, Salonius, Malderus, quos citat & sequitur de Lugo sect. 10. cum universo Jesuitarum manipulo, si unum excipias. Quia scilicet jam honorem perditum supponunt, & novum tantùm acquiri; vel ex vindicta, vel ex fortitudine petitum, juxtà hominum opinionem.

Hæ tandem sunt Jesuitarum de homicidio sententiæ; in quibus nihil profectò est, quod à communi sensu alienum sit. Nempè de ultimò dumtaxat casu dubium esse posset; utrùm is scilicet, cui gravissima contumelia illata est, ad reparandum honorem perditum, fugientem illum, qui contumeliam intulit, insequi possit, percutere, & si opus sit, occidere. Unus solummodo Jesuita hoc licitum esse docet, scilicet Henriquez; alius in praxi damnat, ut Lessius; recentior autem Apologista, quem plerique omnes Jesuitam esse testantur, non adstruit quidem, damnare tamen non audet, propter doctissimorum hominum, qui hoc docuere, auctoritatem; reliqui omnes oppositam sententiam defendunt.

Sed jam videndum restat, quàm benè ratiocinaris. Licet inquis, (a) ex eorum sententiâ, interemtem mihi alapam occidere; ergo etiam alteri impactam, impingentis nece ulcisci licet. O ignum dialecticum! quàm falsa sit consequentia, nemo non videt. Antecedens, non modò Jesuitarum est, sed fere omnium, ut dixi supra. Possum enim vim vi repellere, & arcere contumeliam, quam quis vel fuste, vel alapâ inferre mihi; per gravem injuriam contam. At, ut ex hoc antecedente non sequitur, quòd, acceptâ semel contumeliâ, illam inferentis nece ulcisci liceat; tunc enim vim vi non repello, nec contumeliam jam acceptam & illatam arceo, sed malum pro malo reddo, quod revera est ulciscisita non sequitur, quòd id quoque alterius gratia, quod inferre videtur, præstare possim. Sed, ut ingenuè fatear, rem ipsam minimè capis. Nec enim distingus contumeliam, quam quis inferre parat & aggreditur, à contumelia jam illatâ. Pari modo, possum alterius opitulatione conducere ad repellendam injuriam, non tamen ad vindictam.

Argumentari pergis: licet calumniatorem & honorum prædonem occidere; igitur & eum, qui famæ meæ insidiatur, quovis mali incitamento, v. g. doctrinâ, exemplo. Antecedens illud tuum ambiguum est: si enim jam calumnia affecta est, & facultates ablatæ, ut raptori excuti non possint; nemo, solum inter Jesuitas, tibi concesserit, calumniatorem, vel prædonem occidi posse; si verò prædo rapere & auferre satagat, nec absistere, aut dimittere, quantumvis monitus velit; eum sanè occidi posse; fere omnes Doctores sentiunt De calumniatore per occultas detractiones, aliqui tenent; nullus Jesuita docet: de illo verò, qui publicam infamiam vel calumniam, eamque gravissimam intentat, quam suo modo vitare non possit; idem omnes communiter docent, quod suprà de honore læso dictum est, nempe nomen bonum & bona fama honorati viri, Doctoribus ipsi vitæ comparatur. Sed pro his adstruendis utrumque Apologistam te remitto.

Jam venio ad tuam illam consequentiam, qua eo dumtaxat casu, concedi utcumque potest, quo alius modus non esset, procurandi tuam salutem, quàm per mortem illius; qui saluti tuæ insidiatur. Hic autem casus chimæricus est, nisi forte, si quis publicitiam alterius impeteret; nemo autem negat, quin is, si aliter repelli nequiret, occidi posset. Nec episcopus occidi debet, licet errores spargat, falsa superius tribunal deferri: nec fœmina, quæ dissoluto incedit habitu; *averte oculos* Willelme, *ne videant vanitatem*: nec is, qui Reip. Christianæ obesse patratur; cum ad hoc, auctoritate publica opus sit. Videndum, quam facilè tuæ consequentiæ corruant! Hinc erat, quod Ravaillacos & Clementes, funestissima monstra, sub aspectum hominum reducere. Quid enim ad Jesuitas, in quos tamen, Regum emulos assidentes concitare instituis? Sed frustra: Regis latis nôrunt, nihil sibi à Jesuitis timendum; quibus nihil antiquius est, quàm ut pro aliorum salute vitam cum sanguine profundant. At multum est, quod eorum sanguine profundant. At multum est, quod ab meant ab Hæreticis, à Jansenistis, qui pecunias accumulant, factiones & tumultus excitant, arcana

(a) *Pag.* 379.

...ineunt. Quod addis, jure Montaltium suæ ...misse, ac propterea tacuisse nomen ; sibilis ..., quàm ulla responsione dignum est. Quisquis ... sionem, qui suum dumtaxat sanguinem pro ... fundere didicerunt, in te profectò excan... Willelme, vel potiùs tuam insaniam ridebit. ...cem Montaltius timuit, non Jesuitas ; nisi ... quatenus hi, pro more, ad furcam illum piè de... Frustrà deinde, per summam impuden... quàm famosarum Literarum vim, quæ Jesui... famæ & existimationi multum nocuerint. Je... Apostolico, *per infamiam & bonam famam*, ...camunia huc usque obierunt. Infamare ... ; sed infamia in vos ipsos & Literas ... cidit, quæ judicio Apostolico damnatæ, ... infamiam contraxerunt.

...ios nec sicarios, nec satellites hactenùs ha... de conversione, non de nece vestrorum ... consilia. Impostor atrocissime, mortalium ... sime; quandonam, & à quo vestrum ... fundi poposcerunt ? In desperationem ... quòd scilicet à Jansenistis ex illo, quem ...rent, literarum principatu deturbati fue... via aliis suppetat via amissæ dignitatis re... devotorum sibi sicariorum gladios adhi... Onequam ! gladios Jesuitæ non nô... Ethnicorum & *Hæreticorum*, quibus, in ... innumeri hactenùs occubuere. Dixi fe... *somnium*. Quis enim Bajonensem tragœdiam ... vestris gladiis, Jesuita sacram pixi... gestans, in sacello ad aras confossus est ? ...quis, de terrâ etiamnum clamat. Hæc facilè ..., sed profictis & chimæricis cædibus, quas ... fingitis, veras & cruentas, quæ jussu vestro ..., exponere oportuit. Nullum porrò lit... principatum Jesuitæ sibi arrogant. Quod ... Jansenistis ex illo suo pristino gradu dejecti ... pace tua dixerim Willelme, falsissimum est. ... pete narras, sed concipis vota. Quasi verò non ... scribant, conciones sacras habeant, ut antè. ... sto, per te mihi liceat Willelme, sincerè in... Quinam sunt litterarum Principes ve... appella quæso. Arnaldum & germanum fra... appellabis : nec enim scribas, scurras, ...osque qui versioni serviunt, in docto... rum referre par est. Vis dicam ? In primo, lo... quæ nihil probant, meram farraginem ; in al... solum tersi styli nitorem agnosco, præterea... Sunt insignes Theologi ? errant in princi... In doctrina Patrum versatissimi ? ut Calvi... locis Patrum ad errores suos confirmandos ... Antiquæ disciplinæ & eruditionis peritis... novæ, quam violant, imperiti.

...onequam, cur Jesuitis fœdè imponis qua... *ratione cujusque dignosci*, utrùm occidendi ...tima sit ? Quis unquam Jesuita, quis Ca... hoc dixit ? Doctorum, sapientum, ratio su... consulitur, non cujuscunque : hi verò Script... Patres, Canones, Sacra Jura, & rationem con... Ratio quidem consulenda, ut suprà dixi ; ... cujusliber, sed pii, docti, periti ; quibus ... gio-portuenses carent. Illa autem ratio à ... capitibus petenda est.

...ram, ratione proscriptâ, Divinorum Præ... intelligentiam ex Traditione solâ repetis? ... auctoritatem retices, quæ tuos errores ...rationem, ut pestem, arces, qua vestrorum ...rum falsitas heterodoxa contrita est. Cur de... mùm principium illud statuis, exceptionem omnem generalis præcepti, quæ sine auctoritate Scripturæ & Traditionis affertur, falsam & erroneam esse ? sed profer quæso, vel Scripturam, vel antiquam Traditionem, quâ constet, Virginem Deiparam sine peccati originis labe conceptam esse. Et tamen hæc exceptio non est erronea ; immò erraret ex Sixti IV. Extravagante, qui erroneam diceret. Profer aliam, quâ certum sit, vitam, bona, membra, proximum, defendi posse contra vim aggressoris, etiam cum hujus morte. Si enim Traditio antiqua vel Scriptura fuit ; quomodò illam D. Augustinus ignoravit ? omitto alia innumera. Igitur, velis, nolis, ad auctoritatem Ecclesiæ veniendum est, quæ & verum Scripturæ sensum declarat, & Catholicas Traditiones ab aliis probè discernit. Ad hoc igitur tribunal te fisto Willelme, ut de tuis erroribus judicet. Quorum sanè primarius ille est, & communis omnibus aliis hæreticis ; quo Ecclesiæ ac Sedis Apostolicæ auctoritatem, pro definiendis doctrinæ morum & Fidei controversiis, solâ Scripturâ & Traditione contentus, datâ operâ omittis, quia non admittis.

Jam Consectaria quædam ex tuis illis erroribus deducis. (a) Primò, pro tuendo honore, vel recuperandis bonis, quæ fur per vim asportat, cædem licitam non esse ; quia adversa opinio nova est, nec ullum habet in Scriptura, vel Patribus fundamentum ; igitur sine aliâ majore inquisitione damnanda est. Immò verò ex Sacris Canonibus deducitur: *se suaque liberando*. Immò ex Sacrâ Scripturâ, in quâ contumelia, quâ solus honor læsus fuerat, tam gravi pœnâ divinitus immissâ plectitur. Sic ursi vorarunt petulantes illos pueros, qui Eliseum, per ludibrium, calvum appellaverant : ignis cœlo lapsus consumpsit missos à Rege ad Eliam, quòd minores, quàm par erat, honore ac reverentiâ Prophetam prosecuti essent : D. Ambrosius, ut optimè observat citatus suprà Cajetanus, omnem injuriam, gravem scilicet, licitè repelli posse docet ; idque generaliter : in Scriptura bonum nomen melius est, quàm divitiæ multæ : Cham propter levem, ut primo intuitu apparet, irrisionem, tam gravem in posteros suos propagandam maledictionem passus est. Denique cur dicis, novam esse opinionem, quam Doctores omnes, præter quatuor aut quinque nec numero nec auctoritate pares, tenuerunt ?

Secundò, recentiorem Apologistam desipere vis, quòd à vobis postulet Scripturæ locum, quo vetitum sit, pro bonis & honore tuendis, si aliter fieri nequit, hominem cædere : ac profers in hanc rem generale præceptum, *non occides*. Sed ita omnes intelligunt, ut injusta dumtaxat cædes in eo prohibeatur. Nec enim vim vi repellere vetat. Honorem autem defendi posse, omnes dicunt ; quia, scilicet, res magni momenti est, & injustè lædi potest. Quid ad hoc Theologe Salisburgensis ? Tertiò eundem increpas, quòd exemplo Principum, Magistratuum, militum, exceptiones illas firmârit, eo tempore, quo nulla Scriptura extabat. Hoc frivolum & imbelle vocas ; quia, scilicet, Traditio fuit. Sed si quis hoc neget ; quomodò probabis ? Præterea negabis, alios Principes, aut reip. Magistratus, qui hujusmodi Traditiones nunquam acceperant, fontes justè damnasse ? Jus naturale fuit, mi homo, vel ipso naturæ lumine, non *parùm certò*, ut dicis, at certissimè notum, de quo nemo sapiens, nemo doctus vel minimùm dubitet ; scilicet illo generali præcepto, *non occides*, cædem injustam vetari. At cædes sontis, publicâ auctoritate, ac

(a) *Pag.* 370.

d. bito modo facta, justa est; item illa, qua quis gravem injuriam cum moderamine inculpatæ tutelæ repellit, quando aliter fieri nequit. Et ut optimè observat Cajetanus *in sum. V. Homicidium*, semper est mortale, *ex intentione* occidere, privata auctoritate, nec ulla est exceptio. Hinc rei sunt, quotquot ideò se defendunt, ut occidant, vel non sunt defensione contenti, nisi occidant; secùs verò illi, qui occidunt, ut se defendant, cum aliter se defendere nequeant, nisi occidant. Defendere autem licet, ut idem Cajetan. cum cæteris omnibus deinde testatur, vitam, libertatem, pudicitiam, bona, honorem, proximum; uno verbo, inquit, *necessaria ad vitam & virtutem, tum suam, tum suorum.*

SECTIO II.

Iesuitica de cæde doctrina refellitur.

JEsuiticam doctrinam de homicidio, quam suprà fideliter retuli, impugnandam hac sectione suscepisti: (a) quo eventu, jam jam constabit. Primum argumentum ab auctoritate Sanctorum Patrum ducis, qui prædictam doctrinam damnarunt: præter illos, quos Apologista laudaverat, aliquot etiam de tuo penu protulisti. At hi negant, cædem unquam licitam esse, etiam pro vita defendenda, contra D. Thom. & torrentem Scriptorum. Cum igitur vel explicentur, vel ab iis, quantum ad hoc, impunè discedatur, cur non idem facere liceat, quando agitur de fortunis & honore? Quia, inquis, cum Leges propriæ vitæ defensionem permittant, tum Civiles, tum Ecclesiasticæ, & communis in eo sit Theologorum consensus; nihil mirum, si ab aliquot Patrum sententia, quæ illam fieri prohibet, jure aliqui discesserint. (b) Ain', Willelme, aliqui? quasi verò Doctorum torrens hanc justam defensionem suo calculo non approbet, non modò pro vita, verùm etiam pro fortunis, libertate, membris, pudicitia, honore, parentibus, amicis; & pro omnibus ad vitam & virtutem necessariis, ut ait Cajetanus suprà citatus, ad repellendum omne injuriæ genus, modò hæc gravis sit, ut ex Ambrosio idem auctor & alii Doctores ex utroque jure colligunt: quasi verò Hieronymus ab Apologistis citatus non permittat ad repellendam vim, enervare latronis & piratæ fortitudinem. Quonam verò pacto amputatis scilicet manibus & pedibus. Sed quis neget latronem in eum statum redactum, in quo nocere amplius non valeat, occidi ultrà non posse? at, cum vix enervari queat, nisi occidatur, saltem ut plurimùm, (nec enim, ô bone, Chirurgi manum expectat;) nunquam ferè enervare licet, nisi simul occidere licitum sit.

Præterea, non desunt, qui pauca illa, quæ vulgò in hanc rem adduci solent, verisimiliter explicent. Vel enim rem istam ad terrorem populo conciliandum exaggerant: vel homicidium illud intelligunt, quod ex odio, vel in vindictam, vel per se atque ex professo patratur; non verò ex mero justæ defensionis fine. nempè nemo potest se defendere, ut occidat; licèt possit occidere, ut se defendat; scilicet contra injustam vim, & cum moderamine inculpatæ tutelæ. Vel ita rem intelligunt, ut alius modus vitam fortunasque servandi suppetat; vel quia non mera defensio, sed aggressio ab iis supponitur. Sed cur in his diutiùs hæreo? cur jam actum ago? consule Willelme, innumeros auctores, qui de hoc argumento scripserunt; scilicet Eminentissimos Cardinales, Illustrissimos Præsules, Doctores celeberrimos, Theologos & Canonistas, sanctissimos & doctissimos homines. Sed hos omnes, præ tuis Jansenio, Sancygirano, Arnaldo, nihili facis. Non deest denique firmissima ratio, quam Regio-portuenses fugere debuissent: nempe omnem vim injustè illatam, si res gravis sit, repellere possum: sed illa omnia, de quibus suprà, gravissima sunt, & ad vitam honestè ducendam necessaria. Quæ sanè lex à naturâ nobis indita est. Et licèt Deus summo jure agens, eandem prohibere possit, quæ jure naturæ nobis licent; nunquam tamen ita agere censendus est: ac proinde præcepto illo non occidendi, homicidium injustum tantummodò vetat.

Ut autem omnium ferè Theologorum consensum opponis Augustino, aliisque nonnullis Patribus, pro justâ vitæ defensione; cur eundem non opponis pro defensione fortunarum, membrorum, patrum, honoris, pudicitiæ? nempè in hanc sententiam iidem Theologi omnes descendunt, si duo summa excipiam. Igitur non imminuitur quidem, ut temerè dicis, Patrum auctoritas, sed benignè ac verè limitet explicatur. Quod dicis, occidi sic arma Regis jussu; aliqui ex Doctoribus ita censent: idem alii volunt, ejusdem jussu, quamlibet vim injustè illatam repellendam. Sed verius dixero, naturæ jussu agere id fieri. Si enim id natura vetaret; Rex permittere non posset. Quòd demùm subnectis, non magnum esse Scholasticorum numerum, qui, servatis servandis, pro fortunis & honore defendendis injustum aggressorem occidi posse dicant; fallere, Willelme, & tuo Lectori fœdissimè imponis. Nempè tam pauci id negant, ut vix centesimam aliorum partem faciant: ut constat ex dictis suprà. Imò jam ostendi, Jesuitas in hac materia à communi aliorum sententia non discedere. Consule, quæso, & relege utrumque Apologistam, qui rem hanc egregiè discussit.

Tum congeris (c) multos Conciliorum Canones, contra homicidia voluntaria, immò & involuntaria. Sed ô bone, de injustis homicidiis agunt, saltem præsumptis, ad pœnitentiam imponendam. Ancyrani Canon 22. non 21. quem primo loco citas, hæc tantùm habet. *Qui voluntariè homicidium fecerint*: injustum scilicet. Idem dico de Canone 17. Agathensis; repetito in Epaonensi. Idem de Canon. 16. non, ut habes, 18. Aurelianensis quarti: in quo res non perspicuè proponitur, ut minimè omittendæ videatur. *Quisquis*, inquit, *homicidium voluntate commiserit, ita ut occidere audeat innocentem.* Audin' Wadrocki, *INNOCENTEM*? Igitur injustum aggressorem occidi non vetat, justæ scilicet defensionis jure. Hîc tuam fidem. Sed, inquis, illud idem apud Patres vindicta est, quod apud Jesuitas defensionis locum habet. Erras Willelme, erras: nulla defensio honestus finis est: si quis ad vindictam eam utatur; quis eum excuset?

Deinde patientiam valdè commendas, (d) hîc tecum sentio. Illud Evangelii de altera maxillæ percutienti præbendâ, & pallio cedendo tunicam auferre volenti, non præceptum, sed consilium est. equidem Augustinus ad cordis præparationem transtulit, id est, ad interiorem charitatem & benevolentiam, quâ homo Christianus, etiam inimicos diligere jussus est. Exemplum Christi, non præceptum, sed consilium patientiæ constituit. Primi sanè utilitati studendum, saltem voluntate,

(a) Pag. 380. (b) Pag. 381. (c) Pag. 382. (d) Pag. 383.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

pugnare. Cùm autem *ordinata* Charitas censeatur: ferre possim contumelias & injurias à proximo pati, quod laudabile sit, & virtutis heroicæ; nemo tamen dicat, me ad id præcepto teneri: alioquin vim repellere non liceret. Sed, inquis, illum, quem occidis, detrudis ad inferos. Ne scilicet eò me detrudis, detrudis ad inferos. Nam fieri potest, ut ego quoque noxæ lethali adhibitum eo temporis momento, quo quis injustè aggreditur. Præterea, non intendo mortem proximi, sed propriæ vitæ defensionem. Sed hæc & id genus quæ objicere posses, centies diffata sunto.

Esto lepidissimus esse videâris, dum nihil foris agendum statuis, nisi quod utile sit, non noceas, sed inimico, cui prodesse velle debemus. Igitur nec Judex reum ad mortem damnare potest; cùm eum Judex præcepto charitatis teneatur: nec ullus privatus sanctificatum vitam propriam defendere poterit. Quis hæc ubi concedat? quæ tamen ex iis, quæ à te dicta sunt, necessariò consequuntur. Quasi verò proximum meum, alterius bono, licitè præferre non debeam, & Charitas, ut dixi, *ordinata* non sit.

Quod dicis, latronem enervari posse, amputatis scilicet manibus & pedibus, ex benevolentiâ; ridiculum est. Licèt enim ex odio adversùs illum id fieri non debeat, ac proinde illi nocere minimè intendam possum tamen propriæ Charitatis jure; meas vires contra illum tueri. Intendo igitur propriæ defensionem, quam tamè procurare non possum, per accidens alteri noceam. Sed hæc tyrones scire & de his agere pudet: tu me coëgisti, qui hæc ignorare videris; nec distinguis contumeliam illatam abeâ quâ quis aliquem attentat, gravi scilicet, quæ jure naturæ repelli potest. Sed quid honorem, quid pudicitiam, quid fortunas dico? tu ne vitam quidem, aggressoris cæde posse defendi, apertè docuisti principiis insistas, hoc tibi tenendum est. Sed malim cum Doctore Angelico, & omnium Doctorum turbâ, secùs sentire. Charitatem obtendis hominum perditissime: sed fictam; cum animus tuus immortale odium adversùs Jesuitas & Ecclesiam Romanam alat. Hypocrita Charitatem illorum simulas, qui proprium sanguinem ultrò profundentur, utcordi tuo Deus Charitatem infundet.

SECTIO III.

Dissolvuntur argumenta Iesuitarum.

Hic etiam bonam tuam fidem desidero, Westrickii: sed frustra illud, quo potissimùm cares, ut exigerem. Argumenta, quibus Jesuitæ probant, honorem defendi posse, in sectionis titulo promittis (a) quæ deinde non stas promissis. Nam præcipua per eadem tenebras, Nempe ex eo naturali principio, quòd vim vi repellere licet, injustè scilicet illatam, & rem gravioris momenti; manifestè sequitur, quòd, cum honoris esse possit injusta læsio, eaque gravis, in personâ scilicet gravi & honestâ, omnes jus habent, injustam illam læsionem arcendi ac prohibendi: jus cuique suum indemne servare potest; alioquin nec vera nec esset. Deinde non modò vitam, quam quis injustè attentat, verùm etiam alia ad vitam honestè ducendam necessaria justè defendere possum. Ego autem neget, honorem, verum scilicet, ad hûc modum necessarium esse? cum fieri non possit, ut vir honestus, qui honore omni excidit; honestè vivat. Sed ne quidem illud solvis, quod refellendum suscepisti. Adducis *crudelem* illum *Syllogismum*; (a) sic enim vocas. Carior honos, quam corporis salus; at pro salute corporis, licèt hominem occidere; ergo etiam pro honore tuendo. Vocas Syllogismum: at in quâ formâ aut figurâ? ille terminus *carior*, item ille *tuendo*, semel dumtaxat ponitur. Si Dialecticam nosses Willelme, non adeò ineptires. Equidem ad syllogismum reduci potest. Quis hoc neget? at eo modo, quo dicis, syllogismus revera non est. Consule, quæso, tuos Regio-portuenses, utrùm novas syllogismorum formas invenerint; quas Aristoteles, & qui post eum scripserunt, nescierint. Quid facerem hujusmodi hominibus, quibus solemne est, in omni argumenti genere, per supinam ignorantiam errare; &, quod longè pejus est, erroribus pertinaciter adhærere?

Sed hæc levia. videndum restat, quid opponas, & quonam pacto argumentum solvas. Primo loco dicis; dubium esse, utrùm pro vitæ defensione, injustum aggressorem occidere liceat, servatis, ut ajunt, servandis. Nego dubium esse, quia omninò certum. Dicis præterea, manifestum & constans esse; non licere hominem occidere pro defensione honoris; nec quisquam hâc de re, ut ais, per mille & quingentos annos dubitavit. Nego, id manifestum esse; tuis dictis profectò non stamus, nisi ea luculenter probes. Dico etiam, novam sententiam non esse, sed antiquissimam. Quis enim unquam dubitavit, vitam & necessaria ad vitam honestè ducendam; ac proindè honorem ipsum licitè defendi posse? Patres inquis, hoc prohibent. Cedò loca: ab iis enim illud dumtaxat homicidium prohibetur, quod à vindictâ, odio, malevolentiâ, levi causâ, ac proindè injustâ, directâ intentione, animo malo proficiscitur. Dubitarunt, inquis, aliqui, utrùm pro defensione vitæ occidere liceat, iique magni & maximi viri. Sed; an majores D. Thomâ? Nullo, inquis, decreto, illorum opinionem Ecclesia reprobavit. Fortè responsa Pontificum, & Decretales, Ecclesiasticarum Sanctionum loco non habes? sat scio, quid tibi velis. In iis enim à culpâ omni liberatur, qui, cum moderamine inculpatæ tutelæ, injustum aggressorem occidit. Tum argumentum, ut ais, ut eliùs invertis: non licet, inquis, pro honore tuendo, aliquem occidere; igitur nec pro vitâ. Antecedens, constantissimum Christianæ disciplinæ caput ineptè appellas. Nempè omnes ferè Doctores illud tibi negabunt; ut constat ex iis, quæ suprà dicta sunt.

Jesuitica, inquis argumentatio, fallaciâ laborat. Ostende paululùm. Honor, inquis, quatenùs est bonum ejus, qui eo gaudet, nec ad aliorum utilitatem refertur, vitâ ipsâ potior non est, sed exile quid est; de quo gaudere, vanitas est; illudque desiderare, ambitio: quatenùs verò ad aliorum utilitatem refertur, ita vitâ potior est, ut vita potiùs amittenda sit, quàm aliquid admittatur, unde huic honori labes aspergi possit; per crimen, scilicet, vel criminis suspicionem. Egregium sanè Dialecticum! geminum tuæ distinctionis membrum adducis: utrumque vitiosum est. Primum quidem, quia falsum; quia verus honor, etiamsi ad aliorum utilitatem non referatur, magnum bonum est. Sed non miror, illos homines de honore ita sentire, qui honorem suum hactenùs prostituerunt, & in perpetuam commutarunt infamiam. Nec honoris studium moderatum, vel ambitioni, vel vanitati tribuendum est. Idem de vitâ facilè dicerem;

(a) Pag. 384.

(a) Pag. 385.

cujus

cujus immoderata cura vitio non caret. Et verò neminem ferè nisi rusticum & sceleratum invenies, qui mortem honestam infami vitæ non præferat; nisi fortè quis, heroicâ virtute, infamiam ultrò pro Christo amplectatur.

Aliud quoque distinctionis tuæ membrum vitiosum est: quia ad rem ipsam non applicatur. Vis enim, nullo unquam scelere aut criminis suspicione, honorem illum, qui ad aliorum utilitatem refertur, contaminandum. Rectè: quis hoc negat? Ille Ivonis locus frustra omninò à te adductus. Sed quæso, applica. Fateris, (a) honorem illum, quatenus ad aliorum utilitatem refertur, vitâ ipsâ potiorem esse. Sed hunc ipsum injustus aggressor impetere potest. Si ergo alia via non suppetit, quâ hujus honoris indemnitati consulam; cùm vitam defendere possim, cur honorem vitâ potiorem defendere non liceat? Hoc solvendum erat, mi homo. sed hîc hæsit gutta, difficultatem eludere voluisti. Gregorium citas, qui tristitiam, ex maledicentiâ, & obtrectationibus aliorum provenientem, lenire conatur. Quid tum? utinam omnes ejus consiliis acquiescerent! Quasi verò Lessius citatus, ac Jesuitæ omnes, id consilii piè non suggerant; aut quisquam dicat pro simplicibus obtrectationibus hominem occidi posse. Licet, inquis, honorem illum defendere, sed non crimine, non homicidio. At si alio modo non possit, ut supponitur; quid ad hoc? Denique vitam defendi posse subnectis, quia Leges & Ecclesia id concedunt. Sed quæso te, an licet, quia Ecclesia permittit? minimè verò: sed Ecclesia declarat, licere; quia reverà licet; licet autem, quia malum non est D. Thomas, inquis, occidendi propositum prohibuit. Rectè: nempè, ut te defendas, aggressorem injustum occidis. Proponis tibi defensionem: non verò homicidium, nisi per accidens; & habes animum non occidendi, modò aliter defendere te possis, sed nulla in hoc difficultas. Si hæc intelligeres, hæc sanè disputare puderet. Cur verò Jesuitis, non verò aliis super hoc litem moves? quasi verò isti & numero & auctoritate Jesuitas non superent. Id charitatis tuæ fuit, & benevolentiæ; Jesuitis, non verò aliis invidiam conciliare. Odisse tibi satis non erat, nisi plerisque tecum aliis odium illud commune esset. Faxit Deus, ut te vicemque tuam, cujus me miseret, tandem agnoscas: quo reverà fiat, ut ejuratis erroribus, odio deposito, malè gestorum ac perperàm dictorum te pœniteat.

Redis tandem ad genium, (b) dicisque, prudentis Theologi esse, etiam pro vitæ defensione, illicitam putare cædem. Vis dicam? quia existimas, hunc actum à Charitate proficisci non posse: omnis verò actio, quæ à Charitate non procedit, inquis, peccatum est. Hæc tua sunt, & Iansenistarum tuorum, somnia. Quod verò iterùm dicis, certum esse, pro honore tuendo, injustum aggressorem occidi non posse; eâdem facilitate rejicitur, quâ asseritur. Vix enim probabile est, quod tam constanter asseris certum esse. Dico *vix probabile*: cùm moraliter certum sit, justam honoris defensionem, contrà injustum aggressorem, licitam esse. Quod subnectis, Jesuitarum dogmata eò spectare, ut necem calumniatoribus, maledicis, contumeliosis, falsis testibus, iniquis judicibus, inferri permittant; falsissimum est. Equidem Bannez quæst. 64. art. 7. Petrus à Navarra lib. 2. cap. 3. num. 391. Cajetanus quæst. 95. art. 8. ad 3. præter alios, quos supra citavi, de falsis testibus & calumniatoribus id concedunt; si fortè ex falsis illis criminationibus, vel mors, vel infamia, vel fortunarum jactura consequi debeat, neque hæc aliter vitari possit. His tamen non obstantibus, Lessius lib. 2. cap. 9. dist. 8. num. 47. expressè negat, hanc sententiam in praxi admittendam esse. Idem num. 78. expressè docet, contumeliis per verba, vel signa afficientem licitè occidi non posse. Licèt enim Petrus à Navarrâ, citatus num. 376. illud concedat; *hæc tamen sententia non est sequenda*, ait Lessius. De alapâ inflictâ, ab eo, qui deinde fugit, suprà jam dictum est. Et licèt multi doctores pro parte affirmante, à Lessio citentur num. 79. ut Navarrus, Navarra, Henriquez, Jason, Corduba, Mantius, Penna, Clarus, Cajetanus, D. Antoninus, Mercatus, Victoria; tamen num. 80. apertè docet, hanc sententiam in praxi non esse facilè permittendam. Inter tot Jesuitas, unus Henriquez illam tenet. Pari modo, Lessius num. 82. illam sententiam improbat, quam Navarra & Bannez citati docent licere scilicet eum occidere, qui falsis criminationibus, apud Judicem, Principem, viros honoratos, nomini alicujus ita detrahit, ut damnum famæ averti non possit, nisi criminator è medio tollatur. Immò idem Lessius num. 55. multis rationibus probat, longè gratius esse mori, quàm occidere, etiam pro vitæ defensione: & hoc salutare consilium valdè commendat, & magni faciendum esse ipse affirmat. Cur ergo Jesuitis tam falsa, & ab eorum sententiis aliena imponis?

Nec est, cur Apologistam arguas, (a) quòd Montaltium tuum, latronum & sicariorum patronum & advocatum, nec ab re quidem, appellarit. Quinnec neget? nisi enim justæ defensionis arma & vires illi timerent; quid, amabò, non auderent? quid non arrogarent? Nec est, quòd dicas, Montaltium ad paretiam hortatum esse, Apostoli exemplo; *non resistendentes*, inquit, *charissimi*; immo & Christi, qui alteram maxillam, percutientibus præberi jussit; ac demum SS. Patrum, præsertim Augustini. Hortare, quantumlibet, per me licet: hortantur & Jesuitæ omnes tecum. Sed quòd illud sub præcepto imponas, quis te constituit iudicem, vel naturæ legislatorem? Illud *defendere* Apostoli, idem est quod ulcisci. Patet ex græco, ut Lessius & alii observarunt. Quid ergo iterùm occinis illud Christi? Consilium est, non præceptum. Augustinus eo, quem adducis, loco, amorem inimici dumtaxat inculcat. Ad pœnam libri. Quis hoc neget? quis dicat, ex odio quemquam occidi posse? Spumam sub finem paragraphi potiùs, quàm atramentum chartis aspergis. Dicis enim, Jesuitas Diaboli partes agere; consiliis suis animæ vitam innocentibus eripere, improbis verò corporis vitam; reum ab iis ad æterna mitti supplicia; innocentem fieri æterni supplicii reum. Garris nebulo, garris. Illi sunt illa Jesuitarum consilia? Immò ad patientiam heroicam, & tolerantiam, scriptis, verbis, exemplisque suis omnes hortantur. At contra sanctas naturæ leges, quas impunè violatis, scribere noluerunt ipsi tam scilicet defensionem, illicitam esse. Sed multi ad æterna supplicia mittuntur. Paucos dicere debueras. Pauci enim sunt, quos privata auctoritate publica defensor interimat: longè plures injusta licentiarum manus è medio tollit: sed plurimos sanè, justa, vel injusta bella extinguunt. Quid ergo, insontes Jesuitas accusas, divini, non humani sanguinis sitientes? Reponere possem cum fœnore. Dicis, Jesuitas innocentibus insidias struere, eosque Diaboli consiliorum socios & fautores, ad vindictam incitare & impellere: quod reverà apud omnes probos qui Jesuitas norunt, falsum esse, constat, & per meram calumniam.

(a) Pag. 386. (b) Pag. 387.

(a) Pag. 388.

...affictum. Cedò unum, qui vindictam non ...erat. Cita locum, in quo aliquem ad eandem in... ...atque impellant. Sed quid de vobis dici non ...qui homines in errorem inducitis, doctri... ...Catholicam impugnatis, Fidem ipsam impeti... ...Ecclesiam affligitis, Rom. Pontificem ejusque ...tricibus, damnatas hæreses pertinaciter de... ...novos Sacramentorum ritus, per tumultus ...tiones, per fas & nefas introducere non cessa... ...cur hæc frustrà recenseam, quæ jam publica ...quis enim nescit, Jansenistas hæreticos esse, qui ...bellum suis erroribus, Sanctæ Sedi libellis ...ticis à se editis, Patriæ suis tumultibus, Jesui... ...que ac bonis omnibus, suis calumniis & con... ...miserunt?

Ad Duellum orationem convertis; (a) quod à ...Jesuitis, ut licitum permitti fingis; scilicet à ...Lessio, Layman, Hurtado, Filiutio. Dixi hæc à te fin... ...Sum Lessius citatus num. 84: contrarium docet: ...Quid Layman sentiat; Apologista impost. 11. & P... ...nius in Libello, qui *Bona fides Jansenistarum* inscri... ...ubique satis docuere. Sed cur Layman apud ...Cramerem & Caraffam, non apud illum ipsum in... ...illius libri non extant? sed cur citas sectio... ...tertium? nempe hic tractatus non in sectiones; ...diversis distribuitur. Citas etiam num. 4. pro 3. ...Filiutram pro Navarro. Nihil porrò hoc loco ...habet, nisi quòd, in tarissimo casu, quo mi... ...tatis equestris, officio, dignitate, Principis gra... ...debere debeat, ob ignaviæ infamiam; nisi iden... ...provocanti se sistat; eum qui meræ defensionis ...parerint juxta doctrinam Navarri, damnare ...nter. Non dicit, seu approbare: addit tamen de ...quid permittendum, si quis ità ad pugnandum, ali... ...cessit, adjectis crebris convitiis & contumeli... ...gravi injuriâ & contumeliâ se liberare non ...nisi armis congrediatur, & eam repellat ferro. ...Quid enim hoc aliud est, nisi meræ defensio? Quis ...negat, contumeliam gravem repelli posse? Idem om... ...dicimus, si armis congredi necesse sit, ad tuen... ...vitam, v. g. si quis alteri diceret stricto gladio: ...*quomodo conficiam, nisi congrediaris mecum.* Filiutius ...Hurtado supra citati, in hoc dumtaxat sensu loqu... ...ut quis meræ defensionis gratiâ armis con... ...ur, nec sit alius modus evadendi. Nec est, ...dicas, Jesuitas censere, duellum esse tantùm ...rium, propter Regias, vel Ecclesiasticas Leges: ...ratione alienum est. Quis unquam Jesuita ...dixit: cùm Leges humanæ accesserint ad majo... ...rum pœnam, qui detestabilem illum duelli ...adhiberent. Duellum igitur per se malum est, ...homicidium: sejunctum scilicet ab iis cir... ...tantiis, quæ utrumque culpæ aliquando exi... ...mat.

Fine, quod subnectis de Lege Pœnali, ut vocant, ...ritus. Ut enim nemo negat, esse quasdam leges ...pœnales, (b) cum hoc à voluntate Legislatoris ...pendeat; pro quo præter auctores ab Escobario, ...citatos, adductos, scilicet Navarr. Reginald. Vil... ...lent. Filiutium, tu vide sis Laymân lib. 1. ...tr. 4. cap. qui citat in hanc rem Henricum, Angel. ...Salon. Philiarc. Suar. Soto, Carbo, Sanchez, ...qui recte explicant, unde mens Legislatoris ...& conjici possit; v. g. ex materiâ, fine, objecto, ...aliisque circumstantiis. Nec ulla est hoc loco ...ritas. Nec enim Jesuita ullus leges contrà duel... ...as merè pœnales esse diceret; cùm duellum ...malum sit, ac proindè non ideò malum, quia prohibitum: sed ideò prohibitum, quia malum. Nec quisquam etiam dicet, propter Regias Leges dumtaxat duellum repudiari sinè ignominiâ posse. Cùm enim malum internum & verum crimen sit; etiam præcisis legibus, à crimine abstinere, vera ignominia non est. Igitur Jesuitæ armis congredi eo tantum casu permittunt, quo quis, meræ defensionis gratiâ, illatam vim, aut gravem contumeliam repellit. Quid in his reprehendas, nemo sapiens inveniet. Sed mala meâ sorte factum est, ut tecum agerem, qui res istas non intelligis: ut vel ex eo constat, quod dicis, probrosum non esse, scilicet coram hominibus, alapam accipere. Nemo negat, quin maximi meriti, & maximæ gloriæ sit coram Deo, patienter ferre, alteram maxillam præbere. Hoc fac, Willelme, Jesuitarum exemplo. Sed quis à vobis hoc speret, ut contumelias per injustam vim illatas patienter feratis, qui sinceras & à mera Charitate profectas, non correctiones; sed monitiones ferre non potuistis? quibus optimi Patres sæpè, frustrà licèt, conati sunt ad meliorem frugem vos reducere, benignè hortati; ut ejuratis erroribus, pacem Ecclesiæ redderetis. At surdis hactenus cecinêre, & obstinatis in malo. Reverà, ut dicam, quod sentio, hæc obstinatio; tremenda est diabolicæ pravitatis & reprobi sensus nota. Denique sub finem irrides iterùm probabilitatis speculativæ & practicæ à Lessio sæpè usurpatam distinctionem. Rides inquam; quia rem illam non capis. Optimam enim & appositam distinctionem illam esse, in iis præsertim casibus, in quibus eam Lessius adhibet, ex iis quæ antè diximus, manifestum est. Quid ergo Lessio negotium facessis, doctissimo, piissimo, & candidissimo Scriptori? importuna Cantharis rosam illam, florem illum illibatum invadis: non ut mel colligas, Apis sedula; sed ut mel ipsum, funestus ataneus in venenum convertas. Tace igitur æterno damnandus silentio, nisi ad errores tuos ejurandos, canendamque palinodiam, voce & calamo satis tempori uti malis.

In Epist. decimamquintâ,

NOTA I.

De Calumnia.

IN hac scenâ, Willelme, egregiè præsertim ac strenuè te geris: gratum argumentum nactus; in eo reverà triumphas. (a) Quam quisque norit artem, in eâ se exerceat. Quidni, amabò, hujus artis, calumnias instruendi, contumelias intorquendi, ingerendi convitia, omnium sanè, qui præteritis retrò sæculis scripsere, longè peritissimus sis: tot hucusque calumnias & contumelias, tantumque virus acerbitatis, ore infrunito evomuisti, ut supremum hujus artis magisterium adeptus, calumniatorum facilè Princeps & Coryphæus censearis. Ne tamen hic operam meam desideres; ad susceptum à me castigationis pensum redeo. Primò causa-riis, nihil ab Apologistâ responsum ad ea, quæ Montaltius primâ parte Epistolæ, contrà doctrinam Jesuiticam, quæ calumniam à peccatorum numero eximit, luculenter exposuit. At ni fallor, primus Apologista, meo judicio, satis efficaciter, brevi licèt, respondit, doctrinam illam non Jesuiticam, sed Dicastilli, communi Jesuitarum omnium, qui de hâc materiâ scripserunt, contrariam, suis auctoribus non carere: ac pro eâ citari Bannez, Vegam, Orellanam ab eodem Dicastillo. Paulò pòst dabo alios, ubi rem breviter expoluero. Disputant Mo-

tales

(a) Pag. 389. (b) Pag. 390.

(a) Pag. 408.

rales Theologi, utrùm aliquis casus, ratus licèt, esse queat, in quo áliquis retorquere calumniam in calumniatorem sinè injustitiâ possit. Dicastillus tunc fieri posse putat, cum prædictis auctoribus & aliis, quos citat; si alius modus non sit, arcendi calumniam, gravem scilicet; & si reverà arceatur retortâ calumniâ. Tunc enim calumnia, inquit, simplex mendacium erit, non tamen contra justitiam; & quidem primò coram Judice, ita ut criminator, vel testis iniquus, calumniæ arguatur, sive hic crimen falsum imposuerit, sive fortè verum, sed occultum, contra juris ordinem, quòd nulla probatio haberi queat. Ita Bannez 2.2 *q.*64. *a.*7. *dub.*4. Petrus Navarra, *lib.* 2. *c.*4 *n.*349. Malderus *tract.*6. *c.*3. *dub.*20. Sylvestr. 5. *restit.*3. *q.*3. Navarrus *c.*18. *n.*49. Colligitur ex D. Thoma *q.*69. *a.*2. Lessius *lib.*2. *c.*31. *n* 6. Mendoza *in* 2.2 *disp.* 70. *sect.*4. §.121. Diana *parte* 5. *tract.* 17. *resol.* 26. Neque est mendacium, si neges illud crimen, quod occultum est, nec in judicio probari potest, quantumvis dicas, accusatorem mentiri, calumniari, &c. & hæc est communis.

Utrùm verò semper mortale sit, objicere falsum calumniatori, vel accusanti contra ordinem Juris, disceptatur. Negat Dicastillus, si non sit alius modus evadendi, & sic reverà evadatur; enervatâ, scilicet, accusatoris fide. Idem sentit Bannez *q.*70 *art.*3. *dub.*2. item *q.* 72. *art.*3. Orellana *q.*72. ut testatur Vega in Summâ Hispanicâ, Petrus Ledesma *tract.*8. *c.*25. *concl.* 21. *dub.* 3. qui hanc sententiam vult communem esse Thomistarum, desumptam ex S. Thoma 2.2. *q.*70. *a.*4. Item Joannes De la Cruz in Directorio præcept. 8. *a.*4. *dub.* 17. Si Dicastillum excipias, Jesuitæ omnes, quotquot scripserunt, in contrariam sententiam eunt. Recentior Apologista Dicastilli opinionem in praxi damnavit; sed propter tam illustres auctores speculativè probabilem esse, negare ausus non est; cùm etiam aliundè probabilis dici queat, propter alios auctores; scilicet, Majorem *in* 4. *dist* 15. *q* 16. Soto *ibid. q.*3. Sylvestrum aliosque, qui docent, compensationem in calumniis fieri posse: non tamen Jesuitæ hæc docent. Cur ergo doctrinam Jesuiticam vocas, ac dicis, Jesuitas Divinum præceptum labefactasse? Sed Willelme, (*a*) quid opus erat, tot Scripturæ & Conciliorum loca huc congerere? quid enim probant? Calumniam, inquis, grave peccatum esse. Injustam scilicet: nec enim de aliâ in his locis agitur. Sed quæso, quis hoc negat? fingis tibi hostem, quem impugnes. Quis unquam Jesuita aut dixit, aut scripsit, injustam & gravem calumniam grave peccatum non esse? Sed, inquis, omnis calumnia injusta est. Hoc si probasses, Willelme, citrà illam locorum farraginem: non Jesuitas quidem, qui tecum in hac re sentiunt, sed Dicastillum & alios qui cum illo sentiunt, non parùm perculisses. At demus, crimen occultum tibi ab aliquo exprobari, & te contra juris ordinem coram judice accusari: quid in his angustiis faceres? an crimen ultrò fateri statueres? haud crediderim. Quonam enim pacto occulta fateri velles, qui publica, quorum sæpè convictus fuisti, fateri recusas? taceres, exemplo Christi? at, qui tacet, consentire videtur. Præterea si tacere nequis, cùm jam causâ cecidisti: quomodò taceres, cùm illa defendenda esset? negares fortè? diceres igitur, falsam esse accusationem: igitur & falsum accusatorem. Vides, quò tandem te reduxerim.

Videndum restat, quomodò *raticunculam*, non Jesuitarum, sed Thomistarum potiùs, quorum sententiam Dicastillus suo calculo donavit, impugnes. Quis quis, inquiunt, injustè famam alterius lædit, justæ defensionis eidem jus cedat, necesse est: justa verò defensio est, quâ medium illud adhibetur, quod ad repellendam injuriam necessarium est. Supponunt autem, ad removendam infamiam, gravem scilicet, immò ad evadendam mortem, cujus crimen impositum reum facit, non esse aliud medium, præter illud, quo in accusatorem calumnia retorquetur. Demus ex hypothesi, mendacium peccatum non esse, licèt reverà peccatum sit: limbè dubiè, accusatus, calumniam, justæ defensionis jure, licèt retorquebit. Igitur retorquere calumniam, idoneum est, quia mendacium, non quia injuria est. Utram vitam meam attentans, injustè scilicet, & privatâ auctoritate, jus non habet in propriam vitam, quominùs illam impetam, si meam aliter salvare nequeo: infamiam meam attentat, in famam suam jus non habet, quominùs, si necesse sit, nec aliter indemnis esse possim, eandem famam aggrediar: vel simplici mendacio, si calumnia est; vel insonti accusatione, si crimen impositum est verum. Hæc est Dicastilli & suffraganiorum tio: quam tamen non ideò exposui, ut illam Bannis opinionem defendam; sed ut constet, quid tu ipse reprobandeas. Hoc igitur jam videndum.

Nihil prorsùs reponis, quod ad rem conferat. (*a*) Dicis enim, iniquum accusatorem apud Deum innocentem esse retortæ calumniæ. Quid tum? nemo negat, mendacium esse, ac proinde peccatum. Sed quodinjuria iniquo accusatori inferatur, probare debuisses, minimè probas. Non est justum, inquis, ut apud homines amittat, quod apud Deum non amisit. Sed apud Deum, justum est, ut iniquam accusationem dilumo: eò enim specto. Sic vim vi injustè illatam repello: quod autem injusti aggressoris, vel vita, vel fama aliquid inde patiatur, omninò per accidens est. At injustum est, inquis, omne judicium quod veritati non consentit: cum eadem sit justitia, quæ veritas. Sæpè ac sæpiùs te hîc monui, VVillelme: rem istam non capis. Quis enim nescit, quantumvis tyro, non omne mendacium injustum esse: quis nescit justitiam à veritate distinctam: si Christum Dominum à Iudâ proditum, à Iudæis crucifixum fuisse, veritati consentaneum est, quam vis à justitiâ alienum. Veritas igitur à justitia discrepat: quod nemo nescit, nisi pertinax & ignarus Jansenista. Neque hic scelere scelus ulciscimur. Nempè vindicta non licet, sed justæ defensionis jure, simplici mendacio calumniam, vel crimen, contra juris ordinem, afficum rebellimus. Neque perindè est, ac si quis adulterium adulterio vindicaret: quia adulterium omne, peccatum mortale est; ut & ipsa fornicatio: præterquam quod adulterium ad justam defensionem nihil penitùs confert.

Quod vero doctrinam illam Dicastilli Facultas Lovanienſis damnarit; mirum mihi non accidit. Verecundè illustrem Academiam: sed illius censuras, à factione, non ab æquitatis studio profectas, plurimi flocci faciunt. Quid Bajus, quid Jansenius, quid Fromondus in ea valuerint, non est profecto quod dicam. Si quid doctrinâ morum & Fidei adversùs Iesuitas habeant; ad S. Sedem deferant: cujus dumtaxat, extra Concilium Generale, judicio stamus. Quòd demùm illam doctrinam Dicastilli erroneam in Fide & hæreticam appelles: tuam ignorantiam prodis. (*b*) Nec propterea tam longus Cantoris locus adducendus fuit nec is, quem subnectis, Doctoris Angelici textus describendus. Quis enim neget, hæresim esse, si quis dicat v. g. mendacium peccatum non esse: aut votum, seu juramentum nullam afferre obligationem? quia, scilicet, hoc constat. At occidere ad defensionem vitæ, facultatum, honoris, cum moderamine inculpatæ tutelæ, si aliter fieri nequeat, infamare ad defensionem justam propriæ famæ, aut etiam vitæ, si aliter vita aut fama servari non possit, non

(a) Pag. 409.

(a) Pag 409. (b) Pag 411.

hoc adeò certum est, grave malum esse. Ac profanum, si quis hoc ipsum licere adstruat; non tamen hæreticus censendus est. Hæreticus tamen censendus, Willelme, quisquis errores ab Ecclesiâ damnatos obstinatè defendit: ut Jansenistæ facientes; cum maximo totius Ecclesiæ scandalo, plurimi fecerunt.

At Jesuitæ omnes constantissimè negant, peccatum veniale admittendum esse, etiamsi orbis universus inde penderet. Cùm igitur omnis calumnia hinc pendeat, hoc; peccatum saltem veniale; mendacium sit; & hoc, peccatum saltem veniale; Jesuita unquam dixerit, calumniam licitam (scilicet alioquin aliquando accidat, ut contra justum non sit. Esto, inquis; (a) Jesuitæ ita sentiant: hoc tamen non facit, quin peccata venialia facilè fingant, eoque obtentu, calumnias suis adversariis effingant; quæ revera patent, in oculos incurrunt, ab omnibus palpantur, & ex illo erroris fonte derivantur, quòd scilicet hoc licere sibi persuadent: hinc tanta calumniandi facilitas: immò ad omnem scrupulum vellendum, per aliquam *restrictionem mentalem*; vocant, mendacium purgari & castigari facilè hinc; si aliquam mulierem Societati suæ infestam putent, eam statim ut adulteram infamare audent; atque citrà injustitiam, quia calumniam calumniâ rependunt; & citrà mendacium, quia *restrictionem mentalem*, de adulterii fonte; *concupiscentiæ*, scilicet, *fonte*, intelligunt. Somnias Willelme, somnias. Quænam sunt illæ patentes calumniæ? An quia hi vestri errores accusantur? nunquid eosdem Ecclesia non damnavit? Quia vos hæreticos vocant? nunquid revera hæretici non estis, qui damnatos errores pertinaciter defenditis? Quia malam fidem vestram arguunt? nunquid eam Annatus, & uterque Apologista taliculentissimè non demonstrarunt? Sed ad tenuissimam calumniarum statim descendam. Quid ego simplicioribus imponitis? Quanquàm dein, quid temerè dicatis; aut scribatis perpendite, parùm curandum est: cùm jam omnes intelligant, ut rectè Annatus observavit, fidem vestram in proverbium abiisse; & Jansenistas omnium mortalium mendacissimos jure ac meritò censeri. Quod libellis de muliere & adulterio; in communem prostitutarum locum adeò tibi familiarem; ultrò immittam. Fœcibus innutritus esse videris; quas rimando plenus spiritu turpis scarabæus perpetuò volas.

Argumentum Apologistæ solvere satagis; (b) sed frustrà. Nempe inquis: Jesuitæ eam dumtaxat calumniam gravi injustitiæ crimine eximunt, quæ ad defendam aliam calumniam adhibetur: hanc autem, ut dicitis, Jesuitæ adhibent, contra Jansenistas. Jansenistæ igitur calumnias priores struxerant. Quid hoc, mi homo? Jesuitæ, inquis, id sibi persuadent; ductu fui amore ducti. Hinc si quis eos Theologiæ hostes esse dicat, vel ab iis morum doctrinam corrumpi, illicò calumniatorem appellant. Negas, esse calumniam, Wendrock? Per nego, inquies. Haud malè hoc unico verbo causam vicisti. Retractate verò, quæ de hoc homine per incogitantiam scripsistis de hoc homine, inquam; nam Wendrockius & Montaltius, mera sunt nomina; cùm unus uterque sit Montaltius, Altimontius, Claramontius, Wendrockius, versâ dumtaxat togâ. Dixistis impostorem & calumniatorem: calumnias & impostoras recensuistis. Expungite, quæso: scribite ineptias & stultitias, nugas & deliria. Quis enim eum insanire non censeat, qui nullum Jesuitam esse dicat non ignarum Theologiæ, non hospitem in hac sacrâ facultate? Suarem, Vasquem, Molinam, Lessium, Ruiz, Bellarminum, de Lugo, aliosque innumeros, qui de re Theologicâ, multâ cum laude scripserunt, Theologos non fuisse? Veram Theologiam intelligo, inquies. Scilicet, Jansenianam, & Calvinianam. Sed hanc quoque Jesuitæ probè calluerunt; non quidem scientiâ approbationis, ut vocant; sed ut illam strenuè refutarent. Quod revera multi; Annatus scilicet, Martinon, Stephanus Deschamps, Ripalda, aliique egregiè præstiterunt.

Arguis deinde Apologistam; eò quòd dixerit; injustè ac præter juris ordinem accusatum, admissi criminis, id palam negare posse; ac proinde accusatorem mendacii arguere. Quid verò hic reprehendas, revera non video. An injustè insimulatum teneri dices, ad publicam occulti criminis confessionem? Quo jure? qua lege? at nisi neget, fateri censetur; & si neget, perinde est atque si injustum accusatorem mendacii & calumniæ arguat. Quod dicis, summâ cum fide doctrinam Jesuitarum à Montaltio repræsentatam, nec illum Iesuitam tam stultum esse, ut hoc non intelligat; explosione ac sibilis; non responsione, vel refutatione dignum est. Quoties ille falsitatis convictus est ab utroque Apologista, & Annato? qua fronte hæc scribis Wendrocki? plusquàm meretriciâ. Quâ fide? plusquàm Jansenianâ. Sed agnoscit, inquies; recentior Apologista; ita sentire Casuistas & Iesuitas; quemadmodùm ipsos sentire Montaltius scripserat. Insignis nebulo & sycophanta! quasi verò plusquàm centies idem Apologista de impostoris vestris questus non fuerit; dumque defendit à Iesuitis asserta, etiam à vobis afficta & depravata non refutârit. Sic mendacium & calumnia, quibus Iesuitas prosequuti estis, justæ defensionis arma iis hactenùs suppeditârunt. Quo eventu, omnes sciunt. Doctrina vestra damnata est: libri vestri confixi. Nec vos Societas lacessivit; nisi propter errores vestros: non quòd elatior hoc sæculo esset, sed quòd sine crimine tacere non potuerit, dùm Jansenianas hæreses serpere videret. Nec adeò impavidi estis, quin fulminis afflatum, vestrasque ruinas senseritis. Quòd nihil ab hominibus speretis; dare non possum. Quàm multos enim prensatis incautos licet: quorum patrocinio tecti & fulti, Jansenismum propagare omni studio & curâ studetis. Nihil etiam ab hominibus vos metuere dicitis. In hoc non laudo: cùm Vicarium Christi Romanum Pontificem, & Christianissimum Regem jure timere debeatis. Pontificias Bullas contra vos editas, & in Senatu Parisiensi solennitèr receptas, hoc modo eludi posse creditis: sed ludum vestrum nemo non videt. Nec est, quòd dicatis, fore, ut grata posteritas fateatur, Christianum orbem vobis devinctum esse, pro Litteris illis vestris, contra Iesuitas publicatis. Immò damnabit posteritas satyras illas, mille scatentes erroribus: quas Romanus Pontifex, pleno censu, jure damnavit, & Senatus Regius Aquis Sextiis famosas, calumniæ reas, & bonò publico perniciosas declaravit, manuque tortoris ultricibus flammis addixit.

(*)

NOTA

(a) Pag. 412. (b) Pag. 143.

NOTA II.

Exempla calumniæ Iesuiticæ.

HIc habemus titulum sine re, (a) umbram sine corpore, frontem magnificam sine reliquâ æde. Quis hujus tituli aspectu, non expectaret homicidia, adulteria, furta, sacrilegia, horrenda quæpiam, à Jesuitis, vobis per scelus & calumniam afficta? en quò res reducitur. Theologiæ Moralis auctor, id est, sincerus ille Molinæi discipulus & imitator, Baunio affinxerat erroneam illam sententiam; quòd liceret propter aliquod bonum temporale, ut vocant, vel spirituale, proximæ occasioni peccandi sese ultrò exponere; scilicet indiscriminatim: nec enim unam occasionem ab aliâ, unum bonum ab alio ullatenùs distinguit. Pater Caussinus negat hoc scriptum unquam à Baunio fuisse; ut reverà nunquam hoc scripsit; sed contrarium docuit tract. de pœnit. q. 14. Equidem Basilius Poncius, celebris & eruditus auctor, in appendice docuit, aliquem licitè posse sese exponere proximæ occasioni peccandi, quamvis se infirmũ & fragilem esse sentiat; non quidem temerè & propter quemlibet finem; sed in quibusdam casibus rarò contingentibus, in quibus agitur de salute Reip. & Religionis bono. Pro hac sententia, 15. auctores adducit, eamque fusè & doctè suo more probare nititur. Secùs tamen Jesuitæ ferè omnes sentiunt: at Baunius Poncio subscripsit. En tibi luculentum Jesuiticæ calumniæ exemplum. Jesuitis à vobis imposita fuerat erronea sententia; quasi temerè liceret, propter quodlibet bonum, quamlibet occasionem peccandi captare. Caussinus negat, à Baunio errorem illum doceri, qui opinionem Basilii Poncii sequitur. Hæc autem ab errore illo penitus discrepat. Quemadmodùm erraret, quisquis generatim diceret, homicidium licitum esse; secùs ille, qui assereret homicidium ad justam vitæ defensionem licere. Calumnia igitur Caussini non fuit. Et verò innocensissimi & nitidissimi Patris memoriam vereri debueras. Sed hoc tibi cum hæreticis, familiaribus tuis, commune est, ut Sancta & Sanctos Viperino dente lacerare non cesses.

Prætereà negavit Apologista, dixisse Baunium, occasionem illam *primò, & per se directè* captari posse. Instas: hoc dixit Poncius, cui subscribit Baunius. (b) Sed, ô bone, subscribit quantùm ad rem, non quantùm ad modum, quem reverà conceptis verbis excepit loco citato; idque non semel, quod tamen satis esset, sed terque quaterque. Et hæc est, ut dicis, calumnia Jesuitica. Et hîc exclamas, declamas, impingis mendacia Caussino, Pinterello, Apologistæ: projectam hujus audaciã, impietatem, & perfrictam frontem declamatoriè exaggeras; quem tamen utignavum, tardum, ac timidum, huc usq; traduxisti. Quid verò hic peccavit, aut parentes ejus? quia Ambrosii exemplo docuit, posse aliquem à Deo motum, lupanar ingredi, ad subducendã satanæ prædam: quia Judittæ factum, post eundem Ambrosiũ, adduxit; quæ se, ut adultero placeret, ornavit, non turpi amore, sed religione ducta. Hæc sunt illius crimina.

Hujusmodi, inquis, (c) occasiones non fuerunt illis proximæ. Ineptissime mortalium! quasi verò de reipsâ in se consideratâ non agatur; aut Juditta ipsa Holoferni occasionem proximam peccandi non obtulerit; & Ambrosius, aut solitarius alter, alicujus scandali, aliis id spectantibus. Prætereà Castitatis donum, vel gratia non permittit, ut quis se in peccandi occasiones ultrò ingerat, quæ aliis proximæ censentur. Immò longè majorem curam adhibent facque Castitatis amor & gratia, ut eas omninò fugiant, nisi quando, inspirante Deo, de Reip. bono, aut tranquillitate Regni, aut animarum salute agitur. Quid ergo tam insanis declamationibus opus erat, Wilelme? præsertim cum Apologistæ rem hanc planissimè & luculentissimè explanassent. Quid aliud quæso, cavillari est? Et tamen hæc adducis in perpetuum Jesuiticæ calumniæ monumentum. Vah male coriatum caput! calumnias tuas insulsis salibus condis dumtaxat voluisti. Sed sal tuum infatuatum est. Et cum alioquin Christianæ virtutes abessent; humanam saltem prudentiam, quam in *Villico* inquinatæ Paterfamilias laudavit, Lector tuus in te desiderasset. Sed in hanc quoque peccasti, & passim ubique turpissimè cæcûtis.

NOTA III.

Aliæ Calumniæ Iesuiticæ.

AD Apologistas te remitto pro conciliatione Pinterelli & Brisacerii. (a) Neuter ab altero dissentit. Baunium uterque defendit; diversâ quidem ratione, sed utrâque legitimâ. Tu vide sis Apologistarum dictis in hanc rem nihil addendum puto. Prætereà condono tibi tuum illud *mentiris impudentissimè*. Neque est, quòd dicas, Jesuitas conquestos esse, quòd inde duriùs & inhumaniùs à Montalto habiti fuissent. Falleris mi homo, falleris. Hoc uno verbo Montaltius victoriam & triumphum Jesuitis decinit. Is enim, cui alia probationis momenta deficiunt, ad probra verborumque convitia se convertit. Ne crede igitur, lixarum illam calonumque vocã, *mentiris impudentissimè*, valde ingratam Jesuitis accidisse. In eâ quidam Gallicam comitatem desiderarunt. Et hoc impudentissimam teneritudinẽ vocant eodemque mucronis genere Jesuitas iterum transfodigis. Nec enim alius modus aptior est, inquis, ad refellenda, quæ centies & millies Jansenistis perfas & nefas Jesuitæ affinxerunt. Quid porrò illud est errores, hæreses. Quis nescit Jansenianam doctrinam erroribus scatere? quis Catholicus hoc neget? nunquid illos Ecclesia non damnavit? Quid verò aliud? de lege veteri, inquis, quæ peccato favebat; de gratia sufficiente, quæ impedimento potius, quam subsidio est; de Ecclesiæ defectu, quæ scilicet errores ad vitandum scandalum approbat; de contemptu Tridentini; de cæde sui ipsius; de motu interiore sequendo. Tam immanes, tam stultæ, tam absurdæ, inquis, calumniæ non aliter refelli merentur. Hoc verbulo res absolvitur, *mentiris impudentissimè*. Sed Wilelme, ad populum phaleras: quid quæso ex iis, quæ recensuisti, suâ probatione caruit? tabulis obsignatis vobiscum actum est. Non sunt calumniæ istæ sed errores vestri. Immò, quod pejus est, sibæc detonata disputationem vocentur, fatentes reos habemus & tu ipse in tuis hisce notis, eosdem errores defendis, ut jam sæpè monui, & iterum infrà monebo. Sed his verborum involucris, & tricis apud muliercalas, quarum gratiam sollicitè captare soleris, & apud ignarum vulgus, vestra crimina defenditis.

Describis denique longum censum seu catalogum calumniarum recentioris Apologistæ. (b) Septimum exi-

(a) Pag. 414. (b) Pag. 415. (c) Pag. 416.

(a) Pag. 416. (b) Pag. 417. & 418.

...dam, in quam per typographi negligentiam, ...trepsit, in aliis nihil est calumniæ. Illam au... facilè corrigere potuisti. Ibi enim ...giâ quinque propositiones Jansenii ab Ec... damnatas, exquibus quasi totidem principiis, ...errores vestros deducitis, recensetis; & ter... propositionem appellat, quæ certè neminem ...proindè eum latêre non potuit, typographus ...imprimere debuit, *ad merendum & demerendum ...libertatem à coactione.* Quod verò attinet ad ...capita, nullum est quod Apologista non proba... ...aliis probatum non supposuerit; aut vi le... ...ac necessariæ consequutionis ex principiis ...non deduxerit. Vin' leviter percurramus? per ...licet.

I. *Legem exteriorum nullam rationem habendam esse,* ...licet interiori motui gratiæ contrariæ esse ...Hæc est maxima 29. Abbatis vestri Sancy... ...cujus verba jurastis.

II. *Mentes inconsideratos,* scilicet concupiscentiæ, *esse ...mortalia.* Hoc perspicuè à multis deducitur ex ...vestra. Quid enim, quæso, impediret? non ...objectum sub mortali noxâ prohibitum, quod ...deest non libertas, quæ per vos cum necessitate ...tur: nihil ergo.

III. *Quandam fœminam, cùm adulterium commisisset, ...confessione, sibi gratiam defuisse.* Ita rem gestam ...Nemirum: quis enim seriò sese accuset illius ...a quo abstinere non potuit?

IV. *Omnibus Arnaldo esse, abrogare Confessionem au...ut saltem procurare, ut rarior sit,* restitu... ...pœnitentiæ publicæ usu. Quis neget, ...mentem esse? quid aliud liber illius cla... quid ritus novus? Sed inquies: auricula... Confessionem etiamnum adhibet. Sed qui ...fieri, cum Exhomologesi stare non posse: ut ...in aureo Libro de hac re publicato, egregiè ...

V. *Sanctimonios, ac proindè Arnaldum, Concilio Tridenti... ...deferre.* Id constat ex maximâ 24. Sancygira... ...eradis ejusdem.

VI. *Corrogari à vobis pecunias sub prætextu eleemosyna... ...Ecclesiam Dei.* Quis hoc non videt? quis ...sumptus, quos ad promovendam fa... ...vestram, & defendendos ac propagandos er... ...vestros, jam à multis annis fecistis? capsula ...na, cui, amabò, non innotuit? uno verbo, ...pubus parcitis, ut novos proselytos facia... ...pretiis hujus gratiam; illius operam, stylum, ...industriam vobis comparetis. Est sanè, quòd ...in hoc vobis cedant.

VII. *Fateri scriptorem Litterarum, esse se Theologiæ ru...* Illud dubiè passim fatetur, se non esse doctorem ...: *Quid est ergo,* inquit, *cur doctorum pugnæ nos ...nimiùm doctores?* item Epist. 17. *Adversum me, ...Doctorem, nec Sacerdotem.* Quanquam nihil ...celle, ut id, quod doctis omnibus compertum ...retur. Quis enim Theologus Montaltii Lit... ...legit, qui eum Theologiæ ignarissimum statim ...judicet?

VIII. *Quinque Propositiones damnatas à vobis nihilomi...* Quoties illas post utramq; Bullam propug... ...in Libris editis, tum in Thesibus proposi... ...quid aliud agit tuus ille Paulus Irenæus in suis ...tionibus contrà Annatum publicatis?

IX. *Abbatem Sancygiranum, reformandæ Ecclesiæ curam ...mandatam divinitus, arrogasse.* Constat ex actis in... ...tu vide sis in Reliquiarum lib. reliq. 1.

X. Quod subnectis de famulo Jansenistæ cujus... piam, cui ab Hero persuasum sit, ut à Confessione, vel audiendo Sacro abstineat; exempli gratiâ dictum esse constat; in exemplis autem non requiritur veritas.

XI. *Iudæ illos agi spiritu, in corrogandis opibus.* De quo jam supra n. 6. Quid ni, ex operibus vestris vos judicemus?

XII. *Multi conjiciunt, consilium vobis esse, abolendæ Eucharistiæ & Pœnitentiæ.* Hanc quidem, quia à Sacerdote absolvente remitti peccata non vultis; quod sæpè docuit Sancygiranus, ut constat ex actis: illam verò per non usum & desuetudinem, quam inducere cœpistis; ut habetur in actis, & patet experientiâ.

Reliquas, ut tu ipse vocas, calumnias, breviter perstringo. I. Lutheri exemplo in Sacerdotes incontinentes invehuntur; idque fortè eodem fine. Crimine ab uno discè omnes. II. *apud Regium portum pauca Sacra fiunt.* Hoc sciunt omnes. III. *Mira est Iansenistarum industria & calliditas, ad colligendas pecunias.* Quàm multis exemplis hoc probari posset? quid in hac parte vester Du Hamel præstiterit, satis compertum est. IV. *à Iansenistis irridentur vota.* Constat ex iisdem actis, & ex lib. *de Sancta Virginitate.* V. *Theodorus Beza amicus vester dicitur.* Quis enim neget, Jansenianas hæreses ad Calvinianas proximè accedere? sunt qui Jansenistas, Calvinistas molliores vocent. VI. *Quod D. Thom. alios q; Scholasticos & Canonistas Iansenius irriserit.* Norunt, qui legere sciunt. VII. *Quod contra Deiparæ cultum Montaltius scripserit.* Multi refutarunt, ego supra breviter perstrinxi. VIII. *Hypocrisis vestra sugillatur.* Haud ab re: vix à Pharisæorum tempore, insigniores hypocritas mundus habuit. IX. *Multa singularia dici possent, quæ reticentur.* Apologista facilè morè vobis geret: immò in hoc plurimi operam suam desiderari non patientur. X. *Docent Iansenistæ, ab eo qui est in statu peccati mortalis, Sacrũ sine novo peccato audiri nõ posse.* Quid aliud clamat Aurelius vester? XI. *Cur sitarunt Iansenistæ per domos, perlatâ in Gallias Innocentii Bullâ, ut aliquid patrocinii sibi conciliarent.* Universa Lutetia testis est. Illud quod habet de Montaltrio à meretricibus spoliato, jocus est: seriò tamen Apologista, affectatam illam severitatem carpit; quæ, nisi maturè occurratur, non modicam stragem allatura est. Quid ad hæc Willelme? tuum illud, *mentiris impudentissimè,* statim opponis: mones Jesuitas, ut flagitia vestra publicent: futurum alioqui illorum silentium, luculentum maledicentiæ testimonium. Sed quàm multa hactenùs publicarunt atque probarunt? errores vestri principem locum tenent. Quoties ab illis exprobrati? quoties à vobis obstinatè defensi? Hortaris demùm ad pœnitentiam; ut saluti suæ consulant. Bene est: sed cave, reponant optimi Patres; *medice cura teipsum: Hypocrita ejice primùm trabem de oculo tuo.* Rem dubio procul lepidissimam! Jansenista apud Jesuitas pium concionatorem agit. Sic Diabolus è sacro pulpito ad populum sacra verba fertur olim fecisse.

In Epist. decimam sextam,

NOTA I.

Calumnia Iesuiticæ de Eucharistia.

QUantas Tragœdias in hoc proscenio excitas, ut Arnaldum, Sancygiranum, Regio-portuen-

tes defendas! (a) & quidem primo loco, tantùm non juras, Jesuitas decimâ sextâ illâ Montaltii Epistola *in horrendis & apertis calumniis conclusos fuisse*. Quænam verò sunt illæ calumniæ? de pecunia à Jansenio clàm subducta: de multis opibus ab illo famoso Rectore brevi tempore congestis. Quod autem pro responsione Jesuitas ad clarissimos S. Rochi & S. Pauli Parochos remittis; perindè facis, atque si Jesuitas à Pilato ad Herodem remitteres. Quid enim aliud dicerem? intelligenti pauca. Præterea de Monialibus Regio-portuensibus, earundemque Rectoribus. Adde, si vis, de Arnaldo & Sancygirano, aliisque sectæ vestræ Principibus, Fraus Jansenii ex citatis litterarum ejusdem autographis demonstratur. *Hæc pecunia*, inquit, *Collegii est non mea: ea tamen uti possum tàm occultè, ut in rationibus, quæ quotannis à me redduntur, nihil appareat.* Vestræ illæ Moniales vestris erroribus addictissimæ sunt. Prædicti Rectoris avaritia omnibus patet. Arnaldus & Sancygiranus nihil antiquius habuere, quàm ut Pœnitentiæ & Eucharistiæ Sacramenta abolerent: immò ille ex certis loquendi formulis, non levem suspicionem præbuit sinistræ Fidei. Ubi enim dixisset in lib. *de Frequenti Communione* 3. part. c. 11. eodem cibo nos in Eucharistia pasci, quo Sancti in Cœlis pascuntur (quod certè si ab alio diceretur, bonum sensum præferre posset; pascuntur enim in Cœlis Sancti, Christi visione, amore, possessione; nos verò in Eucharistia, Sacramentali receptione;) subnectit deindè; quantum à clara visione Fides abest, tantùm, modum, quo in terris manducatur, abeo differre, quo in cœlis comeditur. Igitur Fide tantùm in terris manducatur: quod Calvinianum est. Non levem indè, crede mihi, suspicionem Arnaldus præbuit: præterquàm quòd per non usum & infrequentiam id unum enitì visus est, ut Sanctissimum illud Sacramentum aboleret.

Frustrà autem loca multiplicas ex Arnaldi libris. Ut enim hæretici clarissima Scripturæ verba, quæ transsubstantiationem significant, in alio pravo sensu intelligunt, cur idem de prædictis locis, suspecti præsertim hominis, dici non potest? tergiversantur hæretici, immò sibi non rarò contradicunt, ut suos errores obducto fuco melius tegant. Alia loca ex libris Sancygirani à Sancta Sede damnatis congessisti; ac proindè nullius momenti esse, nescire non potes: præterquàm quod illa loca varias interpretationes, præsertim à suspectis auctoribus, recipere possunt. Cæterùm illa omnia, quæ calumniæ & maledicentiæ tribuis, non modò clarissimis & omni exceptione majoribns probationibus sæpè ac sæpiùs expositis, verùm etiam voce publica eaque constanti nituntur; si tamen Filæi narrationem excipiam: quam licèt reprobandam esse non dicam, eam tamen auctore suo stare velim, viro scilicet intaminatæ fidei, integerrimæ vitæ, acerrimo Jansenii nominis hoste, de re Catholica benèmerito, ac proindè digno, quem litteris Apostolicis Innocentius X. compellarit. Doles præterea ab Apologista dici, Regium portum cum Geneva satis convenire. Sed, ni fallor mitiùs quàm par sit, loquitur, cùm Regius portus altera Geneva haud prorsus ineptè dici potuisset. Nempè Lemana una, Calvinistarum est; altera verò Parisina, Jansenistarum; quos molliores Calvinistas jure dixeris.

Arnaldi errores, errorumque principia in responsione ad Epistolam 16. (b) Apologista recensuit: scilicet gemina loca de Eucharistia, quæ jam suprà indicavimus; deinde errorem illum de duplici Ecclesiæ Capite, Petro & Paulo; tum id, quod dicit, eo quòd viget, pœnitentiæ usu, generalem hominum pœnitentiam fovet; denique rem perfectissimam Deoque gratissimam fore, differre usque ad mortem eram Communionem. Hæc Arnaldi esse non diffiris. Ex his autem Apologista rectè infert, suspectum saltem esse Arnaldi fidem circa Sacratissimum Eucharistiæ Sacramentum: ex his, inquam, non quidem singulis, sed majore istorum parte: qui reverà satis communis est loquendi modus. Et verò ex duabus primis sententiis & quinta, prædicta suspicio directè deducitur: ex quarta saltem indirectè, ut ajunt, ad illum eminentiquæ pœnitentiæ, si Superis placet, ritum, dictum Eucharistiæ omissio pertinet. Tertiam sententiam ipse approbas. Ubi enim hæc Apologistæ verba resti, *dixistis*, inquit, *Petrum & Paulum esse geminum Ecclesiæ verticem, qui unum efficiant*; reponis illicò, quid tum? Hanc igitur sententiam, quantumvis à Sancta Sede damnatam approbas. Quamobrem verò? quia Arnaldo majorem fidem, quàm Romano Pontifici habes? hinc tamen sequitur totius Apostolicæ firmitatis, & infallibilitatis, ut vocant excidium. Esset enim Ecclesia sine visibili capite: quia nisi caput unum sit, nullum est. Hinc totius Ecclesiæ ruinæ; ac proindè Sacramentorum & Eucharistiæ destructio.

Non eratigitur, quod Apologistam tam ingratibi scitiæ insimulares, & tam imperitum Dialecticæ ejudiceres. Ex tribus sententiis vestris directè sequitur, Arnaldi fidem circà Eucharistiam suspectam esse, ex duobus aliis; idem indirectè saltem sequitur. Quod autem attinet ad librum *de Frequenti Communione*, contendunt reverà Jesuitæ à S. Sede damnatum esse. Cum enim damnarit Innocentius Decreto suo, an. 1679. die 24. Januarii, libros omnes, in quibus damnata illa et *duplici Ecclesiæ Capite* opinio continetur; & cùm ea in libro illo contineatur; negari non potest, quin eam ob causam pro damnato habendus sit: præter innumeros alios errores, quos continet, & quos frustrà recenserem; cùm id jam à multis, qui contra librum illum scripserunt, egregiè præstitum sit. Si alios legere non vacat, in *Reliquiis* aliquot errorum syllabum habes: ex quibus, ni fallor, quivis facilè videre poterit, quàm pernicios liber ille sit.

Quod autem dicis, *totam Societatem ad scelerum demtiæ cumulum pervenisse: quod incredibile, inquis, & horrendum est*: rectè mones, incredibile esse; imo & horrendum; hoc scilicet ab homine, non Catholico quidem, sed qui se pro Catholico gerat, impudenter adstrui. Quamobrem verò? quia Arnaldi fidem circà Eucharistiam, ex prædicto libro nonnulli ejusdem Societatis homines suspectam esse scripserunt. Quasi vera publica vox non sit, & res per se ipsa non constet. (c) Mox descendis ad quinque propositiones Jansenii ab Ecclesia damnatas; quas negas, à vobis unquam defensas fuisse. Scilicet, in sensu illo ridiculo, à vobis excogitato, cujus reverà patientes non sunt: in quo, scilicet, damnatas tantummodò dictitatis: licèt eas in proprio sensu, qui est Jansenii, in quo jam constat, ex Alexandri Constitutione, damnatas fuisse) etiamnum, ut aiunt, defendatis. Nec est, quod Thomisticam doctrinam vobis vendicetis. Nunquam enim Thomistæ propositiones illas defendetunt, immò expresè damnarunt, ut ab Annato sæpè, at præsertim libello singulari demonstratum est. Sed de hoc argumento paulò fusiùs infrà agendi locus erit; aut saltem tu ipse præbebis occasionem.

Cæterùm ægerrimè ferre videris, quòd Jesuita Arnaldum, sæpiùs petant, & Dandillium germanum

(a) Pag. 441. & 442.
(b) Pag. 443.

(c) Pag. 444.

...ebitorem, necnon Agnetem sororem utriusque. ...elogia, profusasque laudes. Vin' breviter di... ...causæ sunt, propter quas Arnaldos Jesuitæ ...ius excipiunt. Prima est Catholicæ veritatis ...tium. Cùm enim errores publicarent, tum ab ...lli, scilicet, à Ianseni & Sancygirano acceptos, ...ipsis excogitatos; Iesuitæ sine crimine ta... ...rum potuerunt. Altera causa, justæ defensionis ...untur. Quid enim ab iis contra Societatem IE... ...mentum non fuit? hic avitus hujus familiæ mos ...Quis nescit, quantum ab antiquo illo Arnaldo, ...nio in *Parlamento Parisiensi* advocato, quantum ...ero, quasi dixi feris, nepotibus, Societas identi... ...dem posset fit? Non desunt alia quædam nomina le... ...infesta, ut Paschasiorum, & Paschalium: ...inter Beruillistas, rùm ferè ab initio, nonnulli ...Iesuitis satis iniqui. Illos omnes tuis partibus te... ...rugas Willelme: sed aversum aliquorum ani... ...nibus tribuere nolim. Nominibus parco: ...rem facere possum, quin eum appellem, qui, ...fabulosæ apud Æsopum corniculæ, Volu... ...parvum edidit, contra *Regularium Privilegia*; ...bellum Patris Ioannis Bagotii, *Defensionem*, ...*Episcopalis* adversùs anonymum, identi... ...que, & doctrinam in eo contentam afficit gra... ...Sciat tamen, prædictum libellum post ...diligentem discussionem à legitimis Iudicibus adhi... ...bitos, fuisse & illibatum judicatum fuisse; ac pro... ...probatum, ut Romæ, ex Typographiâ Re... ...Cameræ Apostolicæ iterum prodiret. Hoc ...pro Libelli defensione & plena illius auctoris ...confutatione, homini Catholico sufficiat. ...Catholicus non assentiatur? absolvit Ro... ...Augustum: insons igitur est. Non deerunt tamen, ...illius corniculæ nævos liberali manu absterpsi; ...iis teverà non careat. Cur *fabulæ corni...* ...appellem, nihil est quod dicam, apud eos, qui ...norunt: apud alios verò, quibus ignotus ...dicam, quid juvat? *quomodò literas scit, qui eas nun...* ...*didicit*?

NOTA II.

Precatiuncula de Sanctissimo Sacramento.

QUæ est historia. Abbas Sancygiranus breve opus... ...sum scripserat, sic inscriptum, (a) *Le Chappelet ...du Très-saint Sacrement*: quod cuidam moniali ...portuensi, Agneti scilicet à S. Paulo, dignissimæ ...dictum sororiattributum esse voluit: Sancygi... ...rem esse, omnes conveniunt; quod vel ex ...stylo constat. Cum autem prædicta precatiuncula multa absurda, *impia*, *blasphema*, *scandalosa*, *erronea*, *suspecta*, *erronea* contineret, à Censoribus Sorbonicis damnata est anno 1633. die 18. Iunii. Doctores censuræ subscriptos ex iis esse putes, ...armaturæ vulgò dicuntur; appello nomi... ...autem Duvallius, Le Clerc, Charton, Ba... ...Hallier, Morel, Cornet. Vides, ni fallor, ...illius ordinis. Nec est, quòd Iansenii & Fro... ...approbationem obtrudas. Nam qui sibi ne... ...cui bonus? damnati auctores nullius auctori... ...sunt. Nonest etiam, quòd censuram illam ...eorum, occultis quibusdam simultatibus inter ...Episcopum N. & Episcopum Lingonensem in... ...tribus tribuas; ac dicas, Hallerium alioque ...factæ pœnituisse. Hæc enim sunt mera somnia & aperta mendacia; eadem facilitate rejicienda, quâ asserta. Præsulibus illis iniquè injurius es; quibus simultatis vitium temerè imponis; Archiepiscopo præsertim, cui manifestam injustitiam affingis. Celsiorem prædictæ scriptiunculæ doctrinam, à Censoribus minimè intellectam, ad pessimos sensus ab iisdem detortam fuisse asseris; idque exemplo Tauleri & Rusbrokii confirmas. Sed illi pessimi sensus ita proprii sunt, in suspecto potissimùm auctore; ut Censores, non dicam eximios, quales isti fuerunt; verùm etiam minùs oculatos fallere non possint.

Scio, à vobis negari, scriptiunculam illam à Sancygirano compositam fuisse; sed ab Agnete moniali, Arnaldorum sorore. Hæc pro more fingitis. Mentiri, parvi negotii res est apud vos, veritati bellum indixistis. Nec minùs erratis in quæstionibus facti, quàm in quæstione juris. Tu vide sis *Reliquias*, & discussionem ejusdem scriptiunculæ anno 1635. editam. Ex his enim facilè constabit, Sancygiranum verum illius auctorem esse & defensorem; item à celeberrimis Sorbonicæ Facultatis Doctoribus damnatam fuisse; & à Sede Apostolica proscriptam & in perpetuum suppressam. Quæ, ni fallor, quidquid dicas, magna satis ignominia censenda est.

Porrò Sancygiranum hoc loco ad cœlum extollis: insignem atque illustrem Theologum, nec non eruditissimum scriptorem vocas; laudas ingenium, virtutem, eruditionem, lumen & robur, invictam scriptionem, aliaque id genus. Quid ni alterum Patriarcham vestrum laudares? multiplici sanè à vobis elogio coronatus est. Unum habeo, quod reponam: auctorem scilicet illum damnatum fuisse; in vincula propter errores, quos seminabat, conjectum; innumeris probationibus convictum: authentica acta ejus doctrinæ & vitæ in Collegio Claramontano Parisiis asservari; ejus *Maximas*, ut vocant, pernicioſas & heterodoxas; *Theologiam familiarem* confixam; *Regiam Quæstionem*, impiam & horrendam ab omnibus habitam; alterum librum, qui *Aurelius* inscribitur, innumeris erroribus scatere (nescio quis, supra centum in brevi syllabo raptim recensuit) librum *de Sancta Virginitate*, à Sorbonâ, infami notâ inustum; *Literas*, erroris veneno infectas. Omitto librum *de Frequenti Communione*, qui licèt Arnaldi nomen præferat, Sancygirano tamen à plerisque jure attribuitur. Cæterùm blasphemias præfatæ scriptiunculæ fruſtrà recenserem, cùm jam hoc munere alii egregiè defuncti sint.

NOTA III.

De miraculis in Portus-Regii Monasterio editis.

ILla miracula non suspecta modò, sed prorsus rejicienda sunt, quæ in confirmationem erroris superbè jactantur (a) idque majore, ut ais, incitatione & eloquentia. Et ut fidem facias, locum Montaltii elegantissimum, ut putas, exscribis: quamvis, ut verum fateat, Grammaticæ legibus vix congruat; & difficile sit, in eo congruam verborum constructionem invenire. Regii portus Monasterium à Iesuitis oppugnatum fuisse dicis; quod, scilicet, sex Arnaldi sorores cum anu matre, & totidem Andilii fratris filiæ potiorem & nobiliorem illius partem facerent; & quòd ibidem Arnaldus, Sacerdotis & Confessarii partes

(b) Pag. 444. 445. 446.

(a) Pag. 447. 448. 449.

tes agens, opportunum suis studiis secessum nactus esset. Sed quid hæc ad Jesuitas? qui de Portu-Regio nunquam cogitassent, nisi Janseniana hæresis ibidem suam quasi Genevam constituisset; ibique venenum pararetur, quod deinde per totam Galliam spargendum erat. Nemo est inter Catholicos, qui hoc ignoret. Cùm igitur huic Monasterio gravissimæ calamitates, inquis, imminerent; Deus ancillis suis hominum violentiâ pressis, inusitatâ miraculorum per sacram spinam ratione subvenit. His miraculis, ut fidem facias, testem adducis Dominum *Paschal*, tibi, ut ais, magnâ necessitudine conjunctum. Montaltium, vel Altimontium, vel Claramontium, aut Claramontanum addere debueras. Nihil enim his tribus conjunctius. Nisi verba sacra profanare vereret, dicerem: *& hi tres unum sunt.* Immò à Vicariis Parisiensibus, & ab Archiepiscopo Senonensi, hæc miracula approbata fuisse asseris: hinc populi eò confluentis concursus, & ingruentis procellæ mitigata tantisper asperitas. At Senonensis testificatio suspecta est. Parisiensis, vix fortè certior.

Ferri tamen nequit, quod sæpiùs dicis, omnes (scilicet Jansenistas) in eam opinionem venisse, hoc divino testimonio Regio portuensium innocentiam vindicatam fuisse; cùm etiam aliquot miracula post Alexandri VII. Constitutionem edita sint: hunc fuisse totius Galliæ sensum: immò in illo circumstantiarum concursu, hæc miracula à Deo patrari non potuisse, nisi ad confirmationem veritatis. Sciebam, vos eò spectare: hoc extremum fuit desperationis vestræ refugium. Undique vobis pericula ingruebant, & inferebantur clades. Roma gemino fulmine vos perculerat: Rex Christianissimus suis Declarationibus, Episcopi suis Decretis, Parlamentum solemni Bullatum acceptatione, Sorbona suis Censuris, aliaque id genus extremam ruinam vobis minabantur. Confugistis ad miracula: res pro votis successit. Hinc populi novi motus, hinc novi animi; hinc opportunâ occasione arreptâ, famosas Literas contra Sorbonam, Jesuitas, Ecclesiam publicastis: quæ cum à S. Sede damnatæ fuissent, à Parochis libellos famosos, aliquot ab Episcopis Censuras contra Jesuitas extorsistis. Sed pro his quoque, Petri judicium expectate; Interim, nescio, quonam pacto, errores vestros à Sede Apostolica damnatos, non modò, ut ante, mordicùs teneatis, ac defendatis; verùm etiam Divino miraculorum testimonio confirmare præsumatis. Quasi verò Deus errorem testificari possit. Nec te pudet insolentissimæ blasphemiæ? hæc tracto pressiùs, ut te ad aureum libellum pro defensione veritatis Catholicæ, à doctissimo Theologo, simul & illustrissimo & piissimo Præsule, in hanc rem editum, remittam: quem etiam ad te latinitate donatum, cum aliis brevi missurus sum. Quid enim de hoc argumento meliùs ac nervosiùs scribi, vel excogitari possit, non video: ne semper eadem more vestro repetamus. Cùm nihil addi possit opusculo numeris omnibus absoluto: non est, quòd hic diutiùs hæream, hac brevi responsione contentus. Errare quidem humanum est; errores verò pertinaciter defendere, diabolicum; errores demùm pertinaciter defensos Divino miraculorum testimonio velle tueri, plusquàm diabolicum.

Sic Ecclesiæ auctoritatem infringere voluistis; pejore certè, quàm Calvinistæ, vel Lutherani exemplo. Calvinus hæreses suas publicavit, quas cum Romanus Pontifex damnasset, hujus dumtaxat auctoritatem negavit, adhæsitque erroribus suis. At vos non modò hæreses defenditis, ac pro viribus diffunditis, & Romani Pontificis auctoritatem profundatis, scriptisque libellis refutatis; verùm etiam quod nunquam Calvinistæ fecere, eò venistis audaciæ, ut miraculis doctrinæ vestræ veritatem, & Constitutionum Apostolicarum falsitatem & injustitiam demonstrare præsumatis. Vereor ne vestro malo Deus effrænam hanc juxta atque impiam licentiam coërceat. Sacra illa spina, cui publicum cultum privatâ auctoritate detu istis, contra solitam Ecclesiæ formam, vos etiam pungit. Agnes illa virago imbris, & Sancygirani manu diligenter culta, vetus gynæcei facilè princeps, ad reddendam errorum suorum rationem à supremo Judice vocata est; ille famosus Magister, cujus tersissimus stylus vestris erroribus diu servire voluit, qui priùs, summâ cum laude, justitiæ & veritati servierat, ejusdem fidem vel apparitoris operâ, ad supremum Dei tribunal vocatus est: Arnaldus ipse gravissimæ ægritudinis morbo, ad resipiscentiam invitatur. Cavete igitur, ne illa spina, Christi sanguine, cui summam laudem summumque præmium invidetis, dum eum pro communi omnium salute fusum fuisse negatis; Cavete, inquam, ne spina illa Divino illo sanguine cruenta vos pungat. Utinam ulcus tandem aperiret, & virulenta errorum sanies efflueret! Cavete, ne tam frequentis populi concursus vos obruat; ne miracula infidelitatem vestram tandem aliquando arguant. Nam hoc præsertim genere, Deus supremus vindex manum operi admovet; causam suam agit, & sacrilegos mortalium conatus elidit.

In Epist. decimam octavam,

Dialogus VVendrocki.

Hic paucis te volo Wendrocki. Ea, quæ à Montaltio scripta sunt in duabus postremis Epistolis, de summi Pontificis auctoritate: apud omnes Catholicos constare dicis. Ille tamen intolerabiles errores admisit, negavitque, Romanum Pontificem ea auctoritate pollere, qua in quæstione facti aliquid ex Cathedra pronunciare possit sine aliquo errandi periculo: et simul factum illud ad Fidei controversiam pertineat. Hinc tum Innocentium X. tum Alexandrum VII. errasse vultis, in damnatione Jansenii. Idem de Calvino, Lutero, Pelagio, aliisque hæreticis dici posset. Ignoro quis negaret. Atium, Macedonium, Nestorium hæreticos fuisse; nihil diceret, quod contra Fidem esset: & quod *omnes Catholici* cum tuo Montaltio dicere non possint.

Deinde recensere summorum Pontificum errores, quod Montaltius præstitit, eosque multis exemplis locupletare, quod tibi facile esse testaris; (a) valde, ni fallor, Catholicum est. Errorem Honorii errore inculcastis; qui per fraudem Græcorum in acta Concilii sexti universalis insertus fuit. Fateor, aliquot Catholicos, in hoc etiam deceptos fuisse; ac præterea Toletanum illum Conciliorum coactorem, qui Honorium, non modò à Synodo damnarum, ut hæreticum, asserit; sed per intolerabilem negligentiam & hallucinationem, ab Agathone Pontifice eumdem *Anathematizatum*, in Epistola, non ad Synodum sed ad Cæsarem Constantinum scripta, fuisse, testa-

tur

(a) *Pag.* 495.

Quod à veritate alienum est. Ad pœnam libri. lege Agathonis Epistolam : in eâ nihil tale invenies. Quod si hoc fecisset Agatho, sibi manifestè contrarius. Nempe *Apostolicæ* inquit, *Christi Ecclesia, Romana scilicet, à tramite Apostolicæ Traditionis nunquam deviare, nec hæreticis novitatibus depravata succubuit: Dominum nostrum Petri non defecturam promisit, qui confirmare fratres suos est: quod Apostolicos Pontifices, meæ exiguitatis jussu est, quod inquit, prædecessores, considenter fecisse semper, nemo est qui ignorat.* Sed Honorius ejus antecessor extitisse ante annis: igitur si eum, ut hæreticum, damnabo, sibi apertè contradixisset.

Præter rationes, quas apud Bellarminum & alios, pro Honorio defendendum susceperunt; videre potes, si libet, meam conjecturam; quæ mihi verissima videtur. Pro quo suppono 1. acta hujusmodi Conciliorum apud Græcos mansisse; immò linguâ quoad erratas fuisse: quod Imperatorum auctoritas quoad obtinuit. Nec ullum esse puto, qui hoc neget. 2. Græcis familiare fuisse, acta Conciliorum adulterare: in hoc ipso Concilio à Actione 3. acta quintæ Synodi non legerentur, depravata fuisse Patres deprehenderunt. Idem de multis aliis dictum sit, ut Bellarminus & alii demonstrant. Immò ipsas Epistolas Romanorum Pontificum adulterare veriti non sunt. 3. Suppono, in hac sexta Synodo damnatos & anathematizatos fuisse, ut hæreticos, plerosque Orientalis Ecclesiæ Patriarchas, scilicet, Sergium, Pyrrhum, Paulum, Constantinopolitanos; Cyrum Alexandrinum, Macarium Antiochenum. 4. Supponò Græcos hactenus à Latinâ semper alienam fuisse; imò etiam de Primatu sæpè contendisse, ut nemo negare & præcipuum tolli; quo Latina superior est, si Petro concessa, in personâ Petri, infallibilitatis prærogativa intelligatur. His igitur positis; cùm Græci olim, tum multos Patriarchas suos, ut hæreticos, in Conciliis; & ab hac præsertim sexta Synodo damnatos, quod revelâ iis Sedibus *Patriarchalissimo* opprobrio vertebatur; similem notam inussisse Honorio; non quòd erraslet; ut constat ex eadem Epistolis; nec enim ipse duas in Christo voluntates, duas operationes unquam negaverat: sed quòd aliquam saltem occasionem præbuisse videretur, cum disputationem illam, nondum satis discussam, & vocum illarum usum, ex quibus disputatio illa ortum duxerant, prohibuisset: donec re maturè discussâ; hæc controversia ab Ecclesiâ terminaretur. Hac igitur occasione arreptâ, quasi ipse Monothelitarum partibus favisset; cùm tamen controversiam non decidisse, sed silentium dumtaxat partibus imposuisse dicendus sit; hac, inquam, occasione arreptâ Græci Latinorum æmuli: ne Occidentis Patriarchæ ab errore immunes essent; Honorii nomen in dictæ Synodi, immò & octavæ, & in Litteras Apostolicas inter alia hæreticorum nomina, per summam calumniam inseruerunt.

Quod deinde de gratia efficaci cum tuo illo fautore Molinistas propensiores ac dicis, eandem Jansenistarum & Thomistarum de divina gratia doctrinam. Sed profectò erras Willelme. Jansenii sententia eadem est, quæ Jansenii, quod vehementer negant: Jansenius autem in explicanda gratia efficaci Thomistâ non est. Nempe tom. 3 lib. 8. cap. 15. dicit; sententiam Augustini, scilicet, *nec* Thomisticâ; nec cum Jesuiticâ *concordare, sed aliquid ab utraque sumere.* Capite 2. ait, *Thomæ recentioribus prædeterminationis auctoribus placere, quæ cum Augustini doctrina nullo modo congruere.* Inter Augustinianos & Prædeterminantes, *non modicam discrepantiam esse. Nec ullum omnino locum ex universis Augustini scripturis proferri posse, qui talem prædeterminationem tanquam Christi gratiam præ se ferat.* Et post multa contra prædeterminationem physicam dicta, sic concludit: *Qui medicinalem Christi gratiam in talem prædeterminationem transformant, ex vi scilicet causæ primæ, & indifferentia voluntatis necessariam, magis profectò Aristotelici, quàm Augustiniani sunt. Nam talis prædeterminatio, universam Augustini doctrinam inexplicabili confusione perturbat. .... ab Augustini sensibus remotissima est.* Idem centies eodem capite Jansenius inculcat. Tum cap. 5. affert alium modum componendi gratiam efficacem cum libertate. Item tom. 2. lib. de gratia primi hominis & Angelorum, toto cap. 20.

Præterea; ut Jansenius negat, se Thomistam esse; ita Thomistæ; Jansenistæ necesse, nec dici unquam voluerunt. Hinc damnant Jansenistæ dogmata: negant, mandata Dei esse impossibilia: interiori gratiæ nunquam resisti: libertatem à coactione ad meritum sufficere: Christum pro cunctis non esse mortuum, Hominem; in naturâ integrâ, divino adjutorio ad superandas tentationes non indigüisse; ignorantiam invincibilem peccato non eximere; aliaque id genus. Deindè prædeterminationem physicam in ipso actu secundo collocant; ne, si in actu primo, libertatem lædat. Quod quomodò ipsi explicent, reverâ indagare hujus loci non est. At Jansenistæ gratiam suam victricem in actu primo considerant; quatenus illa actus secundi causa est. Accedit, quòd Thomistæ libertatem in indifferentiâ potentiæ constituunt; Jansenistæ in ipsomet voluntario; quatenus coacto opponitur. Hinc Thomistæ ultrò fatentur, necessitatem antecedentem illatam voluntati, libertati nocere; Jansenistæ ultrò concedunt, actum necessarium, modò ipse voluntarius sit; liberum esse. Thomistæ negant; cum ipsâ prædeterminatione dissensum voluntatis, etiam per divinam potentiam, componi posse: at Jansenistæ ultrò fatentur, si major vis cupiditatis accedat, gratiam illam, alioqui minoris cupiditatis victricem, vinci posse. Thomistæ ad omnes actus liberos, etiam naturales, prædeterminationem requirunt: Jansenistæ ad supernaturales dumtaxat: & hi quidem tantùm in naturâ corruptâ, illi etiam in integrâ. Quid plura? remitto te non modò ad Annatum, qui tabulis consignatis luculenter demonstravit, Thomistas Jansenianos non esse; verùm etiam ad ipsos Thomistas, qui reverâ sciunt quid ipsi teneant, v.g. ad P. Sebile, P. Nicolai, P. Martinez, &c.

Ad alias discrepantias orationem converto. Vis, à gratia efficaci dissentiendi potentiam homini relinqui, illi omnino similem, qua quis sese ex altissimo ponte in fluvium præcipitem agere potest, vel nasum sibi abscindere, vel oculos sibi eruere, vel parentem amantissimum interficere, vel nudus per urbem incedere. Hæc, si nescis, potentia physica est, cum impotentiâ morali conjuncta. Nempe difficultas, ut hæc fiant, moraliter insuperabilis est: id est, nunquam accidit, ut superetur. Ità gratia victrix per te moralem quandam impotentiam dissentiendi conciliat. Utrùm Jansenii mens hæc fuerit, erunt sanè, qui dubitent. Quicquid sit, hac de re non disputo, cùm, id ne fiat, Pontificio Decreto cautum sit. Dico tamen, hanc doctrinam Thomisticæ repugnare. Nempe *infallibilitatem* dumtaxat moralem, efficaci gratiæ conciliat. Utrùm Jansenii mens hæc fuerit, erunt sanè, qui dubitent. Præscindis enim à scientia Dei; &, ut gratiam per seipsam præcisè vis efficacem esse, sine ullo respectu ad divinam scientiam, ita & infallibiliter suum effectum habituram. Igitur cum necesse sit moraliter effectum habituram, necesse est moraliter dumtaxat

infallibilem esse. Sed futuri effectus infallibilitas non moralis, sed physica, immò metaphysica est ; ita ut repugnet, illam, qua talis est , cum dissensu unquam componi. Igitur non salvas summam illam infallibilitatem gratiæ efficacis. Præterea, cùm dicis, potentiam ad dissensum manere, haud dubiè vim ipsam dissentiendi non intelligis , sed ipsammet voluntatem, quæ, dissentiendi potentia est; licèt in sensu tantùm diviso, ut ajunt, dissentire possit, quatenùs scilicet cupiditas ipsa non invaluerit. In hoc dupliciter erras, Willelme, licét magnus Apollo videri velis. Primò quidem vis, voluntatem, accedente dumtaxat ponderе ferri ; ita, ut validiori continuò cedat. Hinc si divinæ gratiæ vis cupiditatem superet , divinæ gratiæ motioni obtemperat. Si verò cupiditas prævaleat, ab eâ ferri se sinit. Igitur nihil est, quod voluntas præstare queat ; nulla illius libertas est ; nihil ejus arbitrio relictum ; ad instar alterius potentiæ se habet, quæ sui juris non est ; & frustrà laudi eidem vertitur, quod transgredi possit, & non transgrediatur ; facere mala, & non faciat. Nec modò libertati hæc doctrina repugnat , sed experientiæ & communi hominum sensui. Quis enim vel in se identidem expertus non est, nonnulla fieri aliquando, quæ tamen longè facilius esset omittere?

Alterum verò est , in quo peccas ; quòd scilicet potentiam illam dissentiendi , voluntatem ipsam esse velis ; quamvis omnibus ad dissentiendum necessariis minimè instructam ; scilicet cupiditate potentiore. Sic cum ipsa cupiditas prævalet , adest quidem potentia resistendi, id est , ipsa voluntas ; non tamen instructa illo adjutorio , sine quo cupiditas superari nequit. Hinc nunquam ad utrumque, *posse* proximum est. Unde manet læsa libertas: quæ sanè merè voluntarium non sonat, ut definivit Innocentius; sed illam vim electivam supponit, quâ , positis ad utrumque prærequisitis , quodlibet eligere possit. Nec juvat illud, quod aperis, Augustinianæ doctrinæ arcanum; divinam scilicet gratiam cum efficaci & omnipotenti Dei voluntate conjunctam , cujus instrumentum est, ita efficacem esse, ut nunquam effectu suo careat. Nihil porrò per te istud est, nisi quòd Deus, cognito cupiditatis gradu, validiorem gratiam impertitur: voluntas enim validiori semper cedit. Hinc res eodem recidit. Longè igitur meliùs faceres , si morali necessitate contentus , quam ex iis, quæ adduxisti, exemplis , rectè deduxeram , alterum explicationis modum rejiceres. Sed Jansenianis dogmatis imbutus, ab iis tantillùm discedere, religioni ducis.

Quanquam etiam , ut verum fatear, illa moralis necessitas rem hanc non explicat : cùm & infallibilitatem illam consensus futuri non salvet , & innumera importet absurda, quæ nemo admittat. Nam primò, manifestæ experientiæ repugnat. Nempe aliquando per divinam gratiam tentationi resistimus , licèt longè facilius nobis esset , eidem succumbere ; & aliàs illi succumbimus , licèt eidem resistere non difficile esset. Est quidem aliquando maxima divinæ gratiæ suavitas , quâ fit , ut facilè etiam difficilia & ardua superemus: at nunquam illa suavitas tanta est, ut moralem necessitatem conciliet. Secundò, non deerunt multi, qui putent libertati, scilicet morali , prædictam necessitatem non parum officere. Voluntas enim quasi rapitur, & parum de suo confert. Tertiò, quis ferat, in viatore, quoties cupiditati succumbit , ac proinde peccat, non minùs difficile esse , cupiditati resistere: quàm sit cuipiam, sibi oculos eruere , nasum abscindere , Parentem amantissimum occidere ? uno verbo, quàm sit cacodæmoni, non peccare, non odisse Deum, &c. omitto alia, quæ cuilibet rem hanc consideranti venient in mentem.

Pergo errores tuos cursim adnotare. *Primo*, non tantùm moralem necessitatem inducis , verùm etiam physicam , eamque antecedentem. Cùm enim aliqua præcepta , sine divinâ gratia servare physicè homo non possit , quòd scilicet supernaturales operationes injungant; quotiescumque violantur , divinæ gratiæ adjutorium, abest, ut dicis; ac proinde aliquid deliberatur, quod ad potentiam physicam pertinet, figitur est mera impotentia ac necessitas physica. Sed libertatem destruit: & de Fide est , ad merendum & demerendum , libertatem à necessitate requiri. *Secundo* , Vis nunquam voluntatem prædominanti ponderi, vel affectioni posse resistere , quamdiutest prædominans. Igitur potiùs agitur , quàm agi, & meram indifferentiam passivam habet, quæ rebus creatis etiam inanimis communis est. *Tertio*, vis voluntatem indifferentem ad oppositа , non posse ad unum determinare sese; nec, omisso altero , aliud eligere: Nisi hæc optionis facultas admittatur , ubi quæso libertas? *Quarto*, vis, voluntatem liberè agere, licèt nulla cognitio præluceat illius objecti, in quod ipsa fertur. *Quinto*, vis, hominem ad divinam gratiam sese disponere, ac fieri paratiorem ad illam recipiendam; subigendo scilicet & cohibendo cupiditatis impetum, jejunando , erogando eleemosynas, &c. Quasi verò hæc per divinam gratiam non fiant, ac homo sese ad gratiam , naturæ viribus disponere valeat. *Sexto* , dicis , deesse aliquando gratiam, quæ ad hoc , ut aliquis tentationem superare possit necessaria est. *Septimò* , visideò dici voluntatem dissentire non posse, quia firma & constans non dissentiendi voluntas est. Quod ridiculum est. Quasi verùm esse possint voluntas non dissentiendi & ipse dissensus. Quæritur Willelme de actu primo, in quo voluntas non dissentiendi nondum est , utrùm gratia voluntas dissentire possit. Sed video, quid velis: nempè ipsamet gratia per te est illa firma & constans voluntas non dissentiendi. Unoictu omnia solvis; sed libertas quoque sic dissolvitur. *Octavò*, dùm deest necessaria ad dissentiendum cogitatio, vis tamen adesse dissentiendi potentiam. Itane verò, Wendrocki, post *proximum*? mira narras, *Nonò*, vis potentiam ad oppositа , ad assensum scilicet & dissensum , etiam ad alterum oppositorum componi ; ita ut dum actuell assensus, sit potentia ad dissensum , scilicet in sensu compositò : nempè, sicut in cane famelico ossium vorante est potentia abstinendi. *Decimò*, vis eorum Molinistarum esse, quòd dicant , eandem gratiam, scilicet quantum ad *entitatem*, animis similiter affectis illapsam, hunc convertere , illum non convertere. *Undecimò*, vis, quod metu fit, id tantùm nobis posse, quòd inde minùs malí simus. *Duodecimò*, vis humanos omnes conatus, à Charitate non profectos, vitiosos esse. *Decimò tertiò*, vis illos esse vicinissimos Charitatis actibus ; licèt nulla sit proportio inter actus naturales & supernaturales. *Decimò quartò*, vis omnes justificatos, per gratiam sanctificantem, habere sum *posse* in actu primo habere: *posse*, inquam, ad agenda, quæ alioquin gratiæ actualis adjutorium requirerent; v. g. ad graves tentationes superandas. *Decimò quintò*, demùm vis illas aliquando deesse gratias, sine quibus majores tentationes superari non possunt. En tibi Willelme Jansenianæ doctrinæ compendium.

Frustrà autem Thomistæ vultum induis, qui germanus putus es Jansenista. Quibusdam verborum involucris errores tuos tegere voluisti : sed rerum istarum peritis

ritiæ impones. Commune est hæreticorum vitium, latebras facere. Coluber tortuosus gyros agit, & latet in herba. Mentitis nomen, patriam, doctrinam : totus ex fucis & dolis, ex calumniis, & mendaciis compactus. Saucygiranus vobis suo præluxit exemplo, qui alienis nomina suis operibus præfixit, Aurelii scilicet, Steynonii, Arnaldi, immò & Agnetis à Sancto Paulo. Sic modò Wendrockius, modò Montaltius, vel Simonius Wendrockius, modò Montaltius, vel Clamontius, vel Paulus Irenæus, uno verbo Regiomontanus Proteus. Sed, ut scurram agis & histrionem; quidni, si varios vultus induis, scenam mutas, & multas personas sustines? semper tamen Jansenianus, ac proinde hæreticus. De hac materiâ plura disputarem: sed in Pontificiis Decretis paream, calamum venerabundus sustineo.

PAULI IRENÆI DISQUISITIONES.

Typographus Lectorem monet, Wendrockium non consulentem, duas extremas Epistolas Notis locupletare noluisse; non tamen alienum visum, has Disquisitiones Pauli Irenæi ad hanc rem non parum lucubrantes subnectere. Sed cui paci consulis Wendrockii, ingenuè significasses. Facies, si quando velint. Interea festino errorum spicilegio, quibus meæ Disquisitiones scatent, huic provinciæ à me libenter otiosidem imponam; leviore manu rem hanc aggrediar, & in tuas Disquisitiones paulò mitiùs inquiram. Amantierit, quem in his vehementer impugnas, alterius tuæ injustum aggressorem repellere. Is profectò est, qui auxiliari dexterâ non indigeat: te illi ultro commendatum velim. Tuas Disquisitiones appello, quatenus tuæ sunt: nomen dumtaxat mutasti: tuas Notis Epistolas Montaltii locupletare dicitur Wilelmus Wendrockius, idem easdem Paulus Irenæus Disquisitionibus illustrare conatus est. Sed ad rem.

Errores in prima Disquisitione contenti.

Primò nulla est, inquis, (a) nec fuit unquam in Ecclesia, Jansenii hæresis; nullum hæreticum dogma: quidquid scilicet damnatum est, privati odii, & occultæ malitiæ fuit. Damnarunt tamen duo Pontifices tantùm Jansenianas.

Secundò, præter quinque propositionum controversas, reliqua omnia quæ habet Jansenius, ab omnibus Catholicis defendi ais, (b) ut Catholica. Controversias vocas propositiones hæreticas ab Ecclesia damnatas: Caterùm etiam dicis, alias opiniones, vel errores Jansenii de gratia sufficiente, de legè antiqua; de ignorantia invincibili, &c.

Tertiò, Honorii sensum à Synodis 6. 7. & 8. à duobus Rom. Pontificibus damnatum fuisse asseris articulo. Quàm temerè! ut mitissimè loquar. Pergis: posse quid sine culpa negare, quinque propositiones esse damnatas & in ejus sensu damnatas: ibidem. Sed nonne damnatio Alexandri contrarium declarat?

Quartò, nunquam Episcopis, nunquam Rom. Pontifici, inquis art. 3. (d) in mente fuit damnare illam sententiam, quâ contineri sensum Jansenii arbitrantur, qui ejus damnationi non consentiunt. Sed hoc Bullæ Alexandri repugnat. Jansenius, inquis ibidem, Thomistarum sententiam de divinâ gratiâ omninò sequitur. Sed hoc sacro Ordini injuriosum est, & menti Pontificum repugnat. Nulla est gratia sufficiens in sensu Molinæ, id est, quæ sit verè sufficiens, & quæ *posse* proximum conferat: ibidem. Hoc videtur hæreticum.

Quintò, deest justis conantibus & volentibus gratia verè sufficiens, necessaria ad hoc, ut proximè possint tentationem urgentem superare, artic. 4. (e) In hoc tamen sensu verè damnata est prima Propositio. Nulla est gratia omnino sufficiens, scilicet in actu primo, præter efficacem; ibidem. Hoc etiam est hæreticum. Non habent justi in actu primo omnia necessaria ad hoc, ut proximè possint operari, & carent aliquo necessario: ibidem. Hoc etiam ab Ecclesia damnatum est.

Sextò. Omnis gratia est efficax, ad eum scilicet effectum, ad quem à Deo ordinatur, (f) art. 5. Cùm igitur alium effectum habere non possit, nec vires ad illum habeat; non potest dici, quòd ipsi resistatur, nisi ratione proprii effectus, ad quem refertur: sed quantùm ad hunc, omnis gratia Christi per se efficax est, igitur interiori gratiæ nunquam resistitur: quod est damnatum. Eidem gratiæ, quantùm ad entitatem, non potest homo obtemperare, aut resistere; ibidem. Hoc damnatum est in 4. Propositione.

Septimò. Ad merendum aut demerendum, non requiritur libertas indifferentiæ, quâ scilicet voluntas possit transgredi, vel non transgredi; facere mala, vel non facere; (g) artic. 6. Quis neget hoc esse damnatum? Hoc eodem articulo, idem bis aut ter inculcas: sequenti verò nugaris circa hæresim Semipelagianorum; & in Historia turpiter hallucinaris.

Octavò, in art. 8. concedis tantùm Christo velleitatem, non voluntatem moriendi pro omnium salute. Item concedis (h) sufficientiam, non verò oblationem pretii, pro communi hominum redemptione. Non est igitur omnium Redemptor. Item dicis Christum esse mortuum pro promerenda gratia omnibus reprobis quibus aliquando collata est. Quid igitur de parvulis in utero parentum extinctis? Quid velis satis perspicio: scilicet, remotam quandam illis potentiam concedis, quam nunquam ipse Calvinus negavit. & eò res cadit, ut pro reproborum salute non magis Christus mortuus sit, *quàm pro Diaboli*; ut fatetur ultrò Jansenius. Immò, dùm dicis, reprobos rejectos fuisse; reprobationem positivam ante prævisa demerita intelligis. Sic vobis cum Calvino probè convenit.

Nonò art. 9. multa effundis, (i) vel effutis, absona & heterodoxa, v. g. Jansenium rectè sensisse (tu videris) ac unam dumtaxat *gratiæ efficacis* assertionem ab illo adstrui: *Thomisticæ* inquis. Falleris, ex ipsius Jansenii confessione; ut supradictum est. Calvinianam igitur asseruit. At, inquis, Innocentius & vivæ vocis oraculo & scripto declaravit, se *quæstionem de auxiliis* non attigisse. Sed quid hæc ad errores & hæreses Jansenii? frustrà enim Thomistas vestris partibus accensetis; qui vos ut damnatos hæreticos rejiciunt. Quòd aliqui ex Patribus Berullistis & Canonicis Regularibus, (k) ut dicis, vobis faveant, & victricem gratiam vestram defendant; vix crediderim: si tamen res ita se habet, ut dicis; dolendum sanè; non Jesuitarum, quibus in hoc, nec feritur, nec metitur; sed potiùs illorum gratia, qui sese damnatis erroribus temerè implicarunt. Quod dicis, maximam Cleri Gallicani partem à doctrina Molinæ abhorrere; tibi profe-

(a) Pag. 510. (b) Pag. 511. (c) Pag. 512. (d) Pag. 514. (e) Pag. 516. (f) Pag. 517. (g) Pag. 518. (h) Pag. 519. (i) Pag. 520. (k) Pag. 521.

profectò mortalium mendacissimo nullatenùs credendum. Abhorrent à Jansenio, illiusque sensu; non decepti, nec per ignorantiam, ut garris; sed re maturè discussâ atque perspectâ. Nec obstat illa Thesis apud Patres Oratorii defensa. (a) Quid in hoc genere ausi sitis, & passim attenta veritis; non est, quòd dicam. Itaque nemo negat, gratiam efficacem; quæ scilicet libertatem non lædat, indifferentiam actus primi non tollat, & effectum infallibiliter sortiatur. Jesuitæ rem suo modo explicant, Thomistæ suo: utroque licito & Catholico. Vos neutrum sequûti estis: non Jesuiticum, quem horretis: non Thomisticum; quia Thomistæ constanter asserunt errare Jansenium, & ab ipsis non stare. Calvinianum igitur modum tenetis; ac proinde prorsus hæreticum.

Demùm, articulo decimo, (b) concludis, nullam esse hæresim Jansenianam: Chimæram esse, in quam Vaticana fulmina tanto impetu vibrata sunt: quòd Ecclesia Jansenii sensum damnet, quem vos approbatis, non rei, sed nominis dissensionem esse: Rom. Pontificem & Episcopos hallucinari, utpotè, qui Jansenii sensum non intelligant: meram quæstionem facti esse, non juris: Jansenistas interpretatione dumtaxat Jansenii à Rom. Pontifice dissidere: quæstionem facti ad Fidem pertinere non posse (c licèt in re divinæ Fidei: Fidem enim Scripturâ & Traditione niti. Sed ubi Ecclesia? ubi sancta Sedes? quæ viva est regula. Nulla est igitur hæresis Jansenii; quidquid secùs definiat Ecclesia: nulla pertinacia; licèt Jansenistæ Jansenii errores & sensum obstinatè defendere pergant. Quis, amabò, Calvinianùs eodem modo & jure loqui non possit? defendimus enim, inquient Calvinum in sensu Augustini? quis dicat, sensum Augustini esse damnatum? Ecclesia sensum Calvini damnat, non Augustini: quæstio facti est, quæ ad Fidem non pertinet, & in quâ Ecclesia errare potest. Si tibi fas est ita loqui; Cur Calvinistæ pariter fas non erit? Igitur, si nulla est hæresis Jansenii, nulla quoque Calvini. Confugis iterùm (d) ad tuam gratiam efficacem. Sed hæc damnata est: Tua scilicet; non Thomistica, non Jesuitica; Tua inquam, quæ revera Calviniana est. Dicis præterea, eum *delusum esse*, qui Jansenianos à Thomistis abstrahere nititur. Thomistæ igitur ipsi delusi sunt, qui vos, errores que vestros *anathematizant*.

Addis, Jansenii propositiones ab Ecclesia damnatas, excusare ac benignè interpretari æquum esse & Catholicum. Concludis, rem hanc ad religionem non pertinere; levem esse ac facilem controversiam; non de re, sed de verbis *æquivocis*; de actu primo & secundo; de potestate proximâ; de sufficientis gratiæ significatione. Tolle lis, inquis, semi horâ decidi posset, & continùo sua Ecclesiæ tranquillitas redderetur; nisi malignitas & potentia Jesuitarum obstitissent. Non est, quòd hæc refutem Willelme; cum errores manifesti sint, quos vel indicasse & exposuisse apud Catholicos, idoneæ refutationis loco est. Semi-horam dumtaxat postulas ad terminandam litem? Bipedum nequissime! quot, non dicam, horas, sed annos, in hoc opere posuistis? quantam librorum vim edidistis? qua industria, quot sumptibus, qua fraude, quot intercessionibus, Jansenianam causam defendistis? quàm multa scripto & verbo tradidistis, Romæ, Parisiis? uno verbo, quid non tentastis ad Jansenianam Hæresim seminandam, propagandam, promovendam? sed Deus consilia vestra dissipavit; & Spiritus assistens Ecclesiæ hanc pestem avertit. Nec est, quod potentiam Jesuitarum accusetis. Juratem, tantam à vobis non credi, Sed non est malum in civitate, quod Jesuitæ non fecerint. Si Polonia bello flagrat; si tumultuatur Germania; si Belgium ardet; si fervet Anglia; si Jansenii errores damnantur; Jesuitis omnia tribuenda. Quis, cui sanum synciput, cachionis temperet?

DISQUISITIO SECUNDA.

NUllos esse in Ecclesia hæreticos; nullum Jansenii sensum ab Ecclesia damnatum, (e) (licèt anno 1657. scripseris, & 1658. ediderit, ac promulgârit post editam Alexandri VII. Constitutionem) Jansenii doctrinam sanam esse; [cujus assertionis veritatem in prima propositione damnata, demonstrare conatus] immò eidem Jansenio doctrinæ & probitatis laudem ab omnibus etiam adversariis tributi: per summam impudentiam & hæreticam pervicaciam, in hac Disquisitione asseris. Res ista adeò trita est hactenus, atque discussa, ut jàm actum agere nolim. Nihil enim affers, quod defensionem primæ propositionis, quod centies refutatum & obtritum non fuerit. Relegò dumtaxat cautiones, quasi per summa capita, & curtim, ut lupi, errores tuos adnoto.

Primò articulo, dicis, (f) auctoris sensum ex verbis ejus; ac proinde cùm voces illæ, ex quibus prima propositio constat, tam vagos habeant significatus; adeòque ambiguitatis errores, ad certam notionem fingendas fuisse; exemplo Geometrarum, qui terminos primis definiunt. Cur, amabò, crambem recoctam iterum regeris? diversos illos sensus, vestris columnis affixos, sæpè ac sæpiùs obtrusistis; & obtulistis Innocentio X. antequam propositiones vestras damnaret: immò hic columnas vestras Decreto suo disjecit. Quid igitur inimi ludibrii sententiæ non acquiescitis? Laudo Geometrarum morem in definiendis nominibus. Recte: audio, te non mediocrem Geometram esse, quandoquidem hac parte nullum hactenus specimen ediderit. *Geometrizare* debueras, Momalci, Wendrocki (nam quoumque tandem te nomine appellem, nihil refert,) non verò Theologizare: ne sutor ultrà crepidam. Tum sanationes subnectis, quibus illæ voces primæ propositionis subjacent. Egregiùs profectò nomenclatoras inferimus Theologus; & apertus hæreticus.

Articulo secundo, constitutis (g) notionibus singularum vocum; ut deinde exiis, verum, germanum Jansenii sensum, in sequenti articulo eruas. Sed in multis peccatis hallucinaris. Est enim hæc prima propositio sensus: *Dei præcepta hominibus justis volentibus & conantibus secundùm præsentes, quas habent, vires, sunt impossibilia, deest quoque illis gratia qua possibilia fiant.* Illud ipsum de omnibus non vis intelligi. Neque revera intelligebat. Quis, vel Logicus, nescit, propositionem, ut vocant, indefinitam, in materia contingenti esse particularem? Vis deinde, illud *conantibus & volentibus* intelligi de statu per gratiam (esto) eoque imbecilli & invalido ad plenum effectum, id est, ad præceptum servandum. Non tamen, ut dicis, voluntas resistit prædicto conatui illi prædictæ voluntati, immò, quantum est in se, tantum præceptum servare. Nec etiam gratiæ resistit: non illam quam habet, cui consentit per conatum illum, ad quem ipsa refertur: non alteri, quam non habet. Hinc manifestum, quantùm ineptias; & rerum istarum ignarus sis. Quod autem gratia illa, per quam voluntas conatur, (h) gratia sufficiens Thomistica; dici non potest: cùm revera sit efficax ad istum conatum, & insufficiens ad plenum mandati Divini observationem. Quod dicis, gratiam sufficientem Molinisticam illam esse, præter quam nihil aliud est necessarium, ut homo actu velit, & operetur: à veritate alienum est: cùm sic illa, præter quam nihil

(a) *Pag.* 523. (b) *Pag.* 525. (c) *Pag.* 224. (d) *Pag.* 225. (e) *Pag.* 226. (f) *Pag.* 527. (g) *Pag.* 529. (h) *Pag.* 530.

illud est necessarium, ut homo proximè possit velle, mandatum servare.

Illud impossibilia, significare vis, (*a*) deesse sufficientem & proximam potestatem servandi mandatum. Facilè annuo. Illud *præsentes vires* intelligis (*b*) de viribus quas justi habent in eo statu, quo invalidè tentantur. Esto. Illud *deest* satis notum, inquis; quia hominis *gratia* sine illius peccato subtrahi nequit. De hoc autem hoc loco non agitur, quæ justis non deest: sed de actuali; non de illâ, ex quâ prædictus conatus procedit, quia hæc etiam non deest; igitur de illa, quæ deest in actu primo; quæque si adesset, potestatem sufficientem & proximam constitueret: sed hæc non subtrahitur per peccatum, quod in actu primo nondum esse censetur. Video; quid tibi velis: subtrahitur, inquis, in pœnam peccati originalis. Hoc te limiam esse probas. Igitur etiam peccatur in eo, quod necessariò fit, si hæc necessitas à primò illo peccato profecta est. His sunt errores vestri. Deinde illud *gratia* significat efficacem. Ridiculè: agitur hic de primo, de *posse* proximo; igitur de gratia sufficiente.

Inde sic concipis istam propositionem articulo decimo: (*c*) *Aliqua Dei præcepta quibusdam hominibus justis conantibus & volentibus per gratiam* (rectè hucusque) *sufficientem* (esto) *Thomistico sensu sufficientem, sed ei resistentibus & infideliter volentibus* (ridicule: illa gratia dicitur efficax in ordine ad proprium effectum, qui est consensus ille; necà Thomistis pro sufficiente habetur, si illi voluntas resistit, ut dixi; & ille infideliter voluit, qui vult, quod potest) *non sunt possibilia, ea potestate qui nihil deest*, (scilicet in actu primo: optimè, & omninò juxta mentem Jansenii) *deest quoque illis efficax agendi* (non illa tantùm, verùm etiam sufficiens) *qua possibilia fiant, ea potestate, quæ complectitur omnia ad agendum necessaria.* Non agitur de necessariis ad agendum, sed de prærequisitis ad agendum; quibus potestas illa proxima completur: nec in alio sensu, damnata est illa propositio, nisi quia peccanti & mandatum violanti, potestatem proximam & completam non peccandi, seu non violandi mandatum negat. Et verò damnari non potuit Jansenius, si quod dixerit, actu peccanti gratiam efficacem deesse; quis enim hoc negat? igitur eò quòd dixerit, actu peccanti gratiam sufficientem & potestatem proximam non peccandi revera deesse. Nec te pudet, tam clarà, tam ineptè cavillari?

Quinquesenius Jansenii duo complectitur, ut tu etiam fateris. Primum est, quòd peccanti desit gratia efficax. De hoc non est quæstio; quia nemo dissentit. Alterum est, deesse gratiam plenè ac verè sufficientem, & completam ac proximam potestatem non peccandi. Ad primum restringis Romanam censuram, in quo revera hallucinaris, cùm in alterum cadas. Erras etiam in eo, quod dicis articulo 4. (*d*) sensum Jansenii in hac Propositione non esse proprium, sed improprium. Nam propriè significat hæc Propositio, quibusdam justis volentibus & conantibus per gratiam, deesse potestatem proximam, & gratiam plenè sufficientem ad servanda aliqua Dei præcepta. Quis non videt, hunc esse proprium hujus Propositionis sensum? At cuncta hæc Jansenius admittit. Error in Jansenii sensu, id est, in eo, quem admittit, Propositio damnata est. Dubito, inquies. Sed illum profectò dubium, tum rei perspicuitas, tum facilitas judicium relinquunt.

Soles, multos fallos sensus hæreticos affictos esse dicentio; (*e*) & primò quidem, sensum Calvini, qui volebat, Dei præcepta semper esse impossibilia omnibus justis. Somnias Willelme: omnes Calvini errores Jansenio Jesuitæ non imputarunt, sed aliquos. De illo tamen, quem dixi, negari non potest. Negavit enim Calvinus, justo præceptum violanti adesse potestatem proximam non violandi; & gratiam illam plenè sufficientem; quam monstrosam & chimæricam Calvinus æquè ac Jansenius appellavit. Nemo etiam, negat, gratiam Calvinianam eandem esse ac Jansenianam. Gratia Calviniana, inquis, destruit libertatem, non Janseniana. Utraque, mi homo, destruit in actu primo indifferentiam, utraque conciliat necessitatem antecedentem. Undè Calvinus, longè peritior Dialecticus, libertatem destrui rectè intulit. Voluit autem Jansenius prædictam necessitatem libertati minimè repugnare. Unum errorem Calvinus admisit, scilicet contra Fidem; duos Jansenius; alterum contra Fidem, alterum contra rationis lumen. Dicis, hanc esse inauditam Calvini sententiam, fictitiam, fabulosam, ex Jesuitarum cerebro natam. Sed ut video, longè adhuc turpiùs cæcutis. Si enim Calvinus voluit, præcepta Dei esse impossibilia omnibus; igitur multò magis aliquibus: si semper; igitur potiore jure aliquando. Quis ex universali particulare non deducat? Et hoc fabulam Jesuiticam vocas. Tuæ sanè factioni malè consulis, quam pertinacium hæreticorum esse hactenus creditum est; hominum tamen; quanquam humanitatis aliquando expertiũ. At modò periculum est, ne quis bestiarum esse dicat, qui te sic delirare intelligat, ac cæcutire.

Deinde Jansenio affingitur, inquis, quasi dicat, justis conantibus & volentibus fideliter, præcepta Dei impossibilia; (*f*) cum tamen eos intelligat, qui à gratiæ suavitate dissentiunt. Cujus, amabò, gratiæ? non illius quæ deest; ut patet. Nemo enim resistit hosti, nisi reipsâ sit: alioquin cum chimæris & hircocervis pugnaret. Igitur gratiæ quæ adest, id est, imperfectæ illi, quæ ad conandum impellit. At conantur juxta mensuram gratiæ, quam habent: neque hæc gratia seorsim sumpta ab aliâ efficaci, alium effectum habere potest. (*g*) Annatinum sensum mox refellis; ac dicis primò, homines transgredi præcepta, sed non ex defectu gratiæ; nam defectus gratiæ efficacis non est causa peccati. Imponis Annato, nequam: dicit enim Annatus, in Jansenii sensu, impotentiam servandi præcepta esse ex defectu gratiæ; scilicet plenè sufficientis, quæ *posse* proximum conferat. Negas hoc. Undè igitur est? à voluntate, inquis. O ignorantiæ monstrum! quòd præceptum transgrediantur, à voluntate est: quòd verò non possint præceptum servare, à voluntate esse nequit. Nempè illa potestas proxima constituitur, per gratiam in actu primo consideratam; & per ipsam voluntatem, instructam de reliquo debitâ cognitione, cæterisque prærequisitis. Igitur quamdiù voluntas ipsa existit, non stat per voluntatem, quo minùs sit potestas proxima; sed per gratiam ipsam, quæ per te plenè sufficiens non est. Igitur ridiculum est, quòd dicis, impossibilitatem illam à voluntate proficisci. Quod autem dicis, omnes Thomistas huic potestati proximæ refragari; falsissimum est. Equidem illi suo modò explicant; non tamen illam potestatem negant, ut fatetur ultrò Montaltius Epist. 2. Illud porrò *conantibus* non negat Annatus extendi posse ad plenum illius gratiæ, per quam conantur, effectum.

Sed quæso te, quomodò excusas Jansenii mentem, juxta quam, etiamsi adsint cætera adjutoria, (*h*) nihilo magis homines bonum velle possunt, quàm cæcus

a Pag. 531. b Pag. 532. c Pag. 533. d Pag. 534. e Pag. 535.
f Pag. 536. g Pag. 537. h Pag. 538.

cæcus videre, claudus currere, beatus peccare, si gratia efficax absit? quod de actu secundo, non de primo dictum esse contendis: nam cæcus, inquis, caret internâ videndi facultate. At si similiter, qui caret gratiâ plenè sufficiente, & potestate proximâ, caret internâ agendi facultate, id est, non habet potentiam completam agendi. Innuis comparandum potius esse cum homine, qui est in tenebris. Quod revera falsum est: quia tunc oculus habet omnia, quæ ex parte potentiæ se tenent, & deest tantummodò affectio, (a) quæ ab objecto per lumen, vel cum lumine profecta, organo potentiæ imprimitur: sed esto, demus, ita esse. Quis neget, oculum sine lumine videre non posse? pari modo, quis neget voluntatem, sine gratia plenè sufficiente, non posse agere? erravit in hoc Jansenius, ac proinde ab Ecclesia damnatus est. Quod nemo Catholicus negat. Tu verò, dum errorem excusas, errores multiplicas. Vis Thomisticè locutum esse. At Thomistæ Jansenii doctrinam non admittunt, sed anathematizant. Et tam malè distinguis actum primum à secundo, ut rem minùs intelligere videaris. Dicis, otiosorum hominum esse, (b) disputare de illâ potentiâ benè agendi in actu primo consideratâ. Sed eam negare, hæretici est. Illam porrò locas in summo gradu. Utinam in debito: in quo scilicet sit plenè sufficiens, proxima, & completa. Vis, nunquam in actum prodire sine gratia efficaci. Oprimè: quis hoc negat? si enim in actum prodeat; illa eadem, quæ in actu primo conferebat *posse*, confert deinde agere in secundo, & dicitur efficax: si verò non prodeat; indè sufficiens tantùm dicitur. Sed hæc centies explanata sunt. Nec, ut dicis, gratia habitualis sine actuali constituit potentiam proximam servandi præcepta. Nec Jansenius actum primum satis distinxit ab actu secundo. Nempè, cùm gratia illa efficax, sit causa; quis non videt, ad actum primum pertinere, sed cum infallibili respectu ad secundum? Nec tantùm unum recenset discrimen inter suam & Thomisticam sententiam de divina gratia: nec eum Thomistæ in Thomistarum album adscribunt; quia Jansenianam gratiam à Calvinianâ nullatenùs differre vident.

Fateor, vocem illam *deest* à Jansenio (c) ita usurpatam esse, ut gratiam deesse voluerit, sine ullo peccato, etiam originali. Nempè hominem in statu naturæ integræ plenâ libertate gaudentem, alio adjutorio non indigere affirmat. In quo se Pelagianum probat. At in naturâ lapsâ, inquit, indiget quidem gratiâ ut habeat potestatem proximam agendi; caret tamen in pœnam peccati originalis; & hoc non obstante, ipsi imputatur, quod malè agat; licèt non habuerit omnia necessaria, ex quibus posset non malè agere. Quod Calvinianum est. Igitur, quidquid obgannias, Jansenius vult, aliquando deesse quibusdam justis gratiam plenè sufficientem, & potentiam proximam servandi præcepta. Quod sub nectis de gratia orandi, (d) ambiguum est. Certum enim est, sæpè hominem non orare, cum tamen orare deberet. Vel igitur tunc habet gratiam plenè sufficientem orandi; (negabis opinor, quia istam gratiam non admittitis:) vel non habet: at cur iis succenses, qui hoc Jansenio exprobrant? Argumentum verò illud rancidum, quo Jansenius ad nauseam probare conatur, deesse gratiam servandi præcepta, ex eo, quòd illam à Deo flagitemus; centies solutum est. Nempè eam sæpè Deus hac dumtaxat lege dare statuit, ut priùs petamus; petendi verò gratiam ultrò ipse dat, ne res procedat in infinitum. Deinde petimus uberiores & potentiores gratias, quibus nostri cordis duritiem subigatur; petimus illas, quæ agendi facilitatem concilient; petimus illas quas Deus efficaces fore prævidit. Vides quàm miserè vestrum illud corruat argumentum?

Concludis denique, (e) intolerabile jugum vestris imponi, quo Theologorum fides opprimitur, conscientia vexatur. Quid porrò illud est? ut scilicet Constitutiones Innocentii X. & Alexandri VII. admittatis, agnoscatisque, errasse Jansenium, & quinque propositiones in ejus sensu damnatas esse. Sed, inquis, quid hoc ad Fidem? Nonne benè dixerim, quia Samaritanus, quia hæreticus es tu? Sed assignetur, inquis, Jansenianus ille sensus. Quoties assignatus fuit? Ille est, quem ipsa propositio præfert, & quem verba sonant. Nec enim alius mos fuit in Ecclesiâ, damnandi propositiones. Hic etiam ludis, nebulo, in re tam seriâ. Cùm sint, inquis, septem sensus, si quem eligam ex septem, sex ex illis intentos habebo. Pergis deinde in jocis impiis, seu verisimiliphemiis. Jansenius, inquis, in genere dumtaxat erravit: at quid sit error in abstracto, & in genere, dici non potest: genus enim sine ulla specie esse non posse, Logici docent. Quàm frigide! quàm ridicule! quasi verò Ecclesia propositiones speciales Jansenii non notarit. Subnectis tamen, illam in horrendam perturbationem & caliginem, dum certorum hominum studiis indulget, præcipitatam fuisse. Quid pejus à Calvino, vel Luthero exspectare posset? quæ unquam vox magis hæretica? caliginem, errorem, perturbationem exprobras Ecclesiæ? Doles, (f) à Jesuitis procuratum esse, ne tota hæc causa, auditoque trimque partibus, præcisis nominum quæstionibus, constitutis dissensionis *capitis* (capitibus dicere voluisti) in legitimo judicio disceptaretur. Sed quibus, amabò, scribitis, Errones famosi? an Scythis & Laponibus? quis enim Europæus nescit, concessum vobis fuisse, ut verbo & scripto causam quinque Propositionum usque ad nauseam defenderetis? nullisne industriæ pepercistis, nullis laboribus, nullis sumptibus, nullis intercessionibus: ineptias vestras centies inculcastis. Præterea, de quo legitimo judicio intelligitis? quid de Sanctâ Sede teneatis, omnibus compertum est. Cuncta hæc unicâ responsione facilè diluam, si dicam quod res est; scilicet, vos puros putos hæreticos esse.

(c) *Pag.* 543. (f) *Pag.* 544.

DISQUISITIO TERTIA.

Hæc Disquisitio Annatum præsertim periphrasis est, ad quam responsio ad ipsum spectat; quanquam hæc usque ad satietatem, Jansenistæ hæretici obtruserint. Ego cursim, ne quid omittam, vestigia tua relegam, personate Paule; aut, si vis, Willelme Wendrocki; aut, fortè meliùs, Ludovice Montane quemcumque enim istorum compellavero, petitur est: propono mihi quoddam Jansenismi individuum vagum. Paragrapho 2. dicis, (g) voces vestras, ut ad Episcopos, nec ad Summum Pontificem, aspirare, cùm id Jesuitæ præpediant. Sic accusas Romanum Pontificem, quòd vos inauditos per summam injustitiam damnarit. De Episcopis ab re conqueritur: multos enim habes vestris partibus nimis addictos, Senonensis, & Convenarum, tibi alios indicabunt.

Paragrapho 3. tuos Jansenistas, Augustinianos vocas, (h) scilicèt Iprenses: quos ab errore, hoc tuo argumen-

(a) *Pag.* 538. (b) *Pag.* 539. (c) *Pag.* 541. (d) *Pag.* 542.

(g) *Pag.* 545. (h) *Pag.* 546.

gumento, vindicas. Gratiæ efficacis dogma ad omnibonos actus necessariæ, Catholicum est: at Jansenii nihil aliud in quinque Propositionibus addunt: igitur nullum dogma quod non sit Catholicum, adstruunt. Tum addis, ad fidem non pertinere, utrùm Jansenii sensus damnari queat: saltem illum damnari non posse, quem Jansenii esse tenetis. Id dem non pertinet? Ain'? hoc tamen Alexander VII. *declaravit & definivit*, & Jansenii sensum damnavit. Ulti credendum, Alexandro, an tibi? Sed ad argumentum quis facilè non respondeat, in quo omnia, quæ assumuntur, falsa sunt? *Dogma gratiæ efficacis* [illegible] *Catholicum est*, Calvinianæ & Jansenianæ; nam una eademque est: nego hanc majorem. *In quinque Propositionibus Jansenianis tantùm adstruunt gratiam efficacem*: nego minorem. Nam in illis agitur de plenè sufficiente, quam negatis; de libertate, quam destruitis; de communi omnium redemptione, quam irridetis. Egregium sanè argumentum; cujus utraque præmissa falsa est.

Addis, contra Annatum; (*a*) à vobis negari, necessitatem imponi à gratiâ vestrâ efficaci; ac proinde Calvinianam non esse. Gratulor: Jansenio valedicito. Nihil enim à Jansenio tam inculcatum, quàm libertatem soli coactioni opponi. Hinc *velle, & liberè velle, item sunt*, tom. 3. lib. 6. cap. 4. item *nihil aliud libertas negat, quàm necessitatis violentia*, cap. 12. item *sola violenta coactionis adimit libertatem, non simplex necessitas*: quò item *eò gratia non tollit liberum arbitrium, quia non fit cogitur*, lib. 8. cap. 19. item *nulla necessitas absolutè formidanda est, sed sola vis coactionis*, cap. 21. item *libertatem solam excludit coactionis necessitatem, & sola coactiva necessitas libertati voluntati repugnat*, cap. 38. videsis, ut à Magistro & Patriarcha vestro discesserit? sed vereor, ut sincerè loquaris. Exspecto patrem.

Paragrapho 8. (*b*) Fateris remanere cum gratiâ efficiendi potestatem, scilicet in actu primo: sed, inquam, & proximam? non puto. Adjungis enim, eamdem esse gratiæ prædeterminantis, ut physicè & indubitabiliter efficiat, non ut voluntas dissentire non possit, sed ut nolit. Citas in hanc rem Alvarez locum. Sed jam te monui sæpè ac sæpiùs: Thomistæ vestri suis minimè agnoscunt. Præterea gratia illa tantùm primo consideratur, in quo nondum censetur esse prædeterminatio, quam actui dumtaxat secundo Thomistæ recentiores affigunt. quare gratiam illam prædeterminantè & necessitantem in actu primo, vobis ultrò & Calvino relinquunt. Denique illa gratia prædeterminans in actu primo, necessariò, non facit, ut voluntas consentiat in actu secundo, ac proinde dissentire nolit: at, si necessariò; igitur voluntas, quæ necessariò dissentire non vult, non habet plenam & proximam potestatem volendi dissentire. Frustra citas Petavium, quasi causæ vestræ patronum, cujus hostem acerrimum habuistis. Præterea gratiam plenè sufficientem ab efficaci distinctam nego, & frustrà ad Thomistarum asylum confugitis; in quo hæreticis, quales vos estis, locus non est. Quæ de hoc argumento jam supra actum est, nihil ulterius dum puto.

Demò asseris Paragrapho 10. (*c*) & 11. gratiæ efficacis necessitatem. Sed jam responsum est: Calvinianæ nego, Catholicæ concedo: at Jansenianæ cum Augustiana consentit. Deinde: gratia efficax est necessaria ad actum primum completum, id est, ad hoc, ut voluntas possit; nego: ad actum secundum, id est, ad hoc, ut re ipsa agat, concedo. Non hæreo in explicandis Thomistarum locis à te adductis (*d*): hoc unum dixisse satis; vos à Thomistis repelli, ut jam sæpè dictum: præterquàm quòd, hanc controversiam de auxiliis Thomistas inter & Jesuitas vertentem, agitare non licet; quia expressè per Pontificia Decreta prohibitum. Erras tamen in eo, quòd dicis, (*e*) nullam esse in Ecclesiâ de causâ Jansenii certam controversiam, nullamque certam hæresim. Quod certè maximè, si quid aliud, Constitutionibus Innocentii, & Alexandri, repugnat. Versas iterùm eandem molam paragrapho 12, ac dicis, Calvini sensum de divina gratia damnari à vestris, ac proinde vos hæreticos non esse. Defenditis tamen Jansenii quinque Propositiones in ejus sensu; quamvis in eo ab Ecclesia damnatas: & nihil prorsus de Calviniana gratiâ dicitur, quod de Jansenianâ dici non possit. Non est igitur, quòd Annatus, quòd ullus Catholicus vereatur, vos pro hæreticis habere; cùm Ecclesiæ judicio in re fidei stare nolitis. Non est quòd Augustini, Iprensis videlicet, discipulorum errores dissimulet; & religioni ducat, servos illos, non Dei, ut dicis, sed diaboli, cui omnes hæretici manciparunt sese, refutatis eorum erroribus, infamare. Vilissimis quæstiunculis, (quinque propositiones intelligis,) turbatam ais fidelium pacem; delusam summi Pontificis æquitatem; ejusdem fures, heu nimiùm credulas, innumeris quotidiè mendaciis oneratas. O quàm Catholice! Judæos imitaris, Willelme, qui genu flexo Christum adorare simulantes, ejus sacrum os conspuebant. Textus glossâ non indiget: quot verba, tot blasphemiæ. Idem urges paragrapho 13. (*f*) contendisque, Jansenianum sensum damnatum non esse, quia Thomisticus est, non Calvinianus. Sed clamat Ecclesia, damnatum esse: Thomisticus autem damnatus non fuit. Dico à vobis negari sensum Calvinianum; scilicet, nullam dari gratiam verè ac plenè sufficientem in actu primo ab efficaci distinctam; & gratiam efficacem per se in actu primo necessitatem antecedentem voluntati conciliare. Hæc negare simulas, non tamen re ipsâ negas.

Hinc Annatum, *Dialecticum senem* vocas (*g*); & in eo *puerile argumentationis vitium* castigas. Os infrunitum! doctissimum Theologum, gravissimum auctorem, virum religiosissimũ, quem optimi quique verentur, sic petulanter excipere non dubitas? vereri saltem debueras sacrum illud munus, quo tantâ moderatione defungitur. Hominem immortali odio prosequeris, qui vestros errores eruditè & accuratè refutavit. Sed, inquis, quidâ sibi persuaserunt, Jansenii sensum circa quinque Propositiones, nihil à vulgari Thomistarum doctrinâ dissidere. At Ecclesia, damnato Jansenii sensu, secùs definivit. Illi ergò Ecclesiæ definitionem, in re fidei, non admittunt: quis ergo Catholicos dicat? Sed P. Palavicinus, inquis, in manuscriptis asserit, idem cum Thomistis sentire Jansenium. Manuscripta citas; sed quo animo, satis intelligo. Quo anno tradita? millesimo sexcentesimo quadragesimo quinto. Quo verò quinque Propositiones damnatæ? millesimo sexcentesimo quinquagesimo tertio. Quo Jansenii sensus? millesimo sexcentesimo quinquagesimo septimo. Quid ergo ad rem manuscripta illa? quæ non modò fidem non faciunt, (quis enim ad libitum fingere non possit?) sed diu ante Constitutionem Innocentii, te attestante, scripta fuêre, & totis 12 annis præcesserunt Declarationem Alexandri, quâ hic Jansenianum sensum damnavit. Standũ igitur Constitutionibus; non verò dubiis manuscriptis. Rei veritatem discutere non vacat. Sed dato, non concesso; quid inde, cùm per Constitutiones Apostolicas contrarium

(a) *Pag.* 547. (b) *Pag.* 549. (c) *Pag.* 549.

(d) *Pag.* 550. (e) *Pag.* 551. (f) *Pag.* 552. (g) *Pag.* 553.

trarium habeatur ? porrò in suffragiis P. Palavicini, etiam prout à te referuntur, non invenio, quod dicis, Jansenii sensum ab illo dictum fuisse erroneum, quia Thomisticum. Impostor nequam, quâ fronte igitur hæc scribis, cùm pauca folia revoluta te manifestæ impostoræ arguant ? Quod addis de suffragio ejusdem propitio quartæ propositioni; infrà refellam.

Paragrapho 14. eadem repetis (*a*) de gratiâ plenè sufficiente, quæ scilicet proximam potentiam conferat in actu primo, hæc enim non Molinæ modò, sed omnium Catholicorum est, ac proinde Thomistarum; quidquid iis perperàm affingatis. Hancautem Jansenius negat, ut fateris ultrò; in quo manifestus error ab Ecclesia damnatus. Igitur non Molinæ, ut dicis, sed Jansenii venenum timendum est. Quod dicis, legitimum Honorii sensum à Sextâ Synodo damnatum esse; (*b*) hæretici & schismatici hominis est. Hunc locum toties versas, ut grave & horrendum scandalum sit. Sed jam suprà de Honorio dictum satis. Cavillaris deinde, & tuum illum gratiæ efficacis sensum semper obtrudis. (*c*) Quasi verò in gratiâ efficaci vestrâ non erretis, quæ Calvinianæ consentit; item in plenè ac verè sufficiente, quam omnes Catholici admittunt, quam tamen huc usque negastis; item in libertate, quam uni dumtaxat coactioni opponitis. Subnectis deinde Paragrapho 16. varias propositiones, seu propositionum formulas; ac postulas ab Annato, (*d*) ut eas expressè damnari curet. Procura tu ipse: nihil ad Annatum: cui satis fuit, quinque propositiones, ut Jansenii, & in Jansenii sensu fuisse damnatas; ac proinde eum sensum, quem præferunt, Jansenianum esse; igitur erroneum. Non est de reliquo, quod Annatus curet. Si quæstionem & antiquam controversiam de Auxiliis, quæ vertitur Thomistas inter & Jesuitas, ab Ecclesia definiri tantopere cupias; procura, quantùm libet: rem ingratam mihi non facies. Cæterùm polliceor fore, ut meliore quam tu exemplo, definitionibus Apostolicis Jesuitæ perpetuò adhæreant, quidquid tandem dehniatur.

Paragrapho 17. declamas contra Jesuitas, quorum potentia, inquis, (*e*) Jansenianos apud Rom. Pontificem, cujus gratiâ abutuntur, suspectos reddidit. Quidquid igitur ab Episcopis Galliæ 80. qui Innotium X. consuluerunt; quidquid ab institutâ Congregatione pro 5. propositionibus discutiendis; quidquid à tribus Rom. Pontificibus, qui tot Bullas, tot Brevia, & Decreta super hâc causâ ediderunt; quidquid totâ Europâ dictum, scriptum, factum, in eâ, quæ tunc erat, controversiâ, id totum Jesuitarum gratiæ & potentiæ datum est. Extortæ igitur per fraudem Constitutiones Apostolicæ; extorta Decreta & Brevia. Cuncta hæc quasi bruta fulmina neminem feriunt: doctrina Jansenii & discipulorum integra, sana, Catholica manet, ac in æternum manebit. Sic Bullas Pontificias recipitis? sic Catholici haberi vultis? hoc reverà nugari est; fallor, petulcum potiùs agere sycophantam. Tum Paragraphis 19. & 20. (*f*) duo loca Jansenii adducis ex tom. 3. lib. 8. cap. 20. & 21. in quibus reverà tortuosus coluber impunè ludit. Licèt enim Calvinum respuere videatur, quòd is neget, in homine mali bonique electionem esse; item nostræ electionis esse, divinæ motioni obtemperare, aut refragari; item in nostra potestate esse, benè vel malè agere, &c. ibidem tamen expressè asserit, solam coactionis necessitatem libertati repugnare, quamlibet aliam non repugnare. Hinc, cùm nulla actio voluntaria sit coacta, omnis actio voluntaria est Jansenio libera. Calvinus hoc glutire non potuit: necessitatem quidem à voluntâ illatam admisit; cum eâ tamen libertatem componere non potuit. Utrumque valentiore stomacho Jansenius concoxit; qui verbis quidem à Calvino re tamen ipsâ cum eodem consensit. Sed curin hæreo, quæ sæpè ac sæpiùs discussa sunt & demonstrata? præsertim, cùm obstinatio Jansenii ana convinci quidem possit, non tamen vinci: demonstrationes verò frangi. Thomistis & Tridentino Jansenium consentire dicis: (*g*) Alvaris locum in hanc rem adducis paragrapho 21. Discutere non vacat, ne jam actum agam: Thomistas quæso interroga: omnes unum Jansenium respuunt: summum Pontificem interroga: Jansenium damnat, Thomistas non damnat. Igitur Jansenius Thomista non est.

Fucum deinde facis, & doctrinæ Jansenianæ adducis, Paragrapho 22. (*h*) Dicis enim, potestatem in actu primo plenissimam esse, & completissimam, ea tamen lege, ut gratia per se efficax non dependeat à scientia Dei. In actu primo, nulla præcise gratia per se efficax est: nempè Thomistæ prædeterminationem suam in actu secundo dumtaxat collocant. Igitur Thomistæ non estis, sed Calvinistæ. Sed Thomista esse; admitte, ut Thomistæ admittunt, prædeterminationem in actu secundo, ratione subjectionis causæ secundæ; idque pro omni genere actuum, pro omni naturæ statu, pro omnibus causis secundis; admitte gratiam sufficientem in actu primo, quæ potentiam proximam conferat: anathemtiza cum Ecclesiâ quinque Propositiones, ut Jansenii, & in Jansenii sensu: si fortè respuis Jesuitarum sententiam de divinâ gratiâ, ne tamen illam errorem facilè damnes. Hac lege Thomista germanus esto, nec quisquam tibi negotium facesset. Sed sensa hæc tibi Tuisque non placent: solo prætextis nomine fraudem & sub Thomistarum larvâ, ac veluti mustis ovium, luporum rapacitatem, errorumque foetatem, frustrà licèt, obtegitis.

Paragrapho 23. Quæstionem facti *infrugiferam*, & invidiosam iterùm (*i*) vocas. Illam tamen Ecclesia definivit; cui parendum. Loca ab Annato ex Jansenio adducta, quibus damnatæ Propositiones continentur; adeò plana sunt, ut nullum dubio locum relinquant. Vel unum Augustini locum ab Annato, ut dicis, mutilatum & fœdè corruptum, appellare debueras, ut tua calumnia meliùs pateret. Annatum artem illam adulterandi Patrum & auctorum loca, quâ mirificè valetis, vobis relinquit. Lessii doctrina (*k*) quâ Lovanienses notarant, auctoritate Pontificis sana declarata est: Annatus rem narravit, ut debuit. Paragrapho 24. eundem sugillas, quòd promissis non steterit. Quid porrò promisit? lex Jansenio quinque Propositiones damnatas excerpturum. Et quis mente sanus neget, ab eo præstitum fuisse? Doles præterea paragrapho 25. illas Jansenii vobis expressas, Summo Pontifici oblatas non fuisse. Erras Willelme: ipse Annati indiculus, rumpitur mendacii te convincit. Sed esto, Annatus promissis non steterit, quod tamen falsissimum esse ex non nonis videt, Ecclesia definivit esse Jansenii. At parendum Ecclesiæ: quisquis *Ecclesiam non audit*, est mihi sicut *Ethnicus & Publicanus*. Nec est, quòd volam cas-

(a) *Pag.* 554. (b) *Pag.* 555. (c) *Pag.* 556. (d) *Pag.* 557. (e) *Pag.* 558. (f) *Pag.* 560. (g) *Pag.* 561. (h) *Pag.* 562. (i) *Pag.* 563. (k) *Pag* 564.

Theologorum Romanorum,

In causa quinque Propositionum, suffragia, ex quibus verus Constitutionis sensus innotescit. (c)

AB hoc ultimo initium duco. Nam Pontificiæ Constitutionis sensus ex verbis ejusdem habetur, non verò ex suffragiis Consultorum : nec ipsi Consultores infallibilitatis prærogativam habent, quâ Rom. Pontifex gaudet ; cùm, scilicet, in doctrinâ morum & Fidei, ex Cathedrâ aliquid omnibus Christi-fidelibus proponit. Hinc licèt Consultores malè sentirent, erroris tamen vitium in Constitutionem Pontificiam minimè refunderetur. Hæc suffragia, seu vota jam antè à vobis edita, ab Ecclesiâ reprobata & damnata fuisse, ac reposita inter apocrypha, minimè ignoras ; immò eodem Pontificio Decreto, quo tuæ famosæ Litteræ damnantur : autographum etiam illud fictitium & chimericum Clementis VIII. alio Decreto cum vestris libris, damnatum est. Quâ fronte igitur hujusmodi Decreta violas ? fronte, inquam, plusquàm meretriciâ & hæreticâ. Fateris Rom. Pontificem declarasse, fide indigna esse : cur igitur ea publicas, si nullâ iis fides habenda est ? sed quid tandem aliquando publicasti, quod erroribus, calumniis, & mendaciis non scateat ? quod Decretis Pontificiis, sacris Fidei dogmatis, divinis humanisque legibus contrarium esse non constet ? Sed rem hanc breviter expedio : & quidem ante omnia, constanter assero, illa vota, seu suffragia esse omninò apocrypha, immò spuria, falsa, conficta, & Romanis Theologis afficta. Sed, inquis, produco testes. Unum appellas Ill.mum Montis Pelluli Episcopum : aliorum, qui ex manuscripto Romano illa excerpserunt, nomina retices. Esto ; demus, excerpta fuisse ex Romano aliquo manuscripto : contendo, hoc spurium & fictum fuisse. Quis nescit, Romæ singulis hebdomadis, non obstante legum pœnarumque timore, multa hujusmodi manuscripta clàm in vulgus spargi ? Quis nescit, Regestum Sacræ Congregationis, quæ rebus Fidei præest, verum esse manuscriptum, ex quo exscribi dumtaxat potuerunt ? at, quis nescit, cautum esse gravissimis pœnis, atque censuris, ne hujusmodi scripta cuiquam communicentur ? Sed inquies, pecunia multa extorquet. Sed vis fidem habeam iis hominibus, qui amore pecuniæ, Deo, & Rom. Pontifici, fidem suam non servant, & in gravissimas censuras incurrere non dubitant ? Sed quid disputare juvat ; cùm Ecclesia suffragia illa, ut apocrypha, & spuria proscripserit ac prohibuerit ?

Hinc etiam concludo, quàm parum fidei habendum sit pietati vestræ, eique, quo duci dumtaxat vos dicitis, veritatis, Christianæ observantiæ, Ecclesiasticæ disciplinæ studio ; cùm apertâ fronte Decreta Pontificia tam sæpè ac facilè violetis. Sed ut tecum paulò liberaliùs agam ; demus ita esse, ut dicis ; ac nonnullos ex prædictis Theologis quinque illas Propositiones, quas deinde Ecclesia damnavit, suo calculo donasse : quid, amabò, indè concludis ? Jansenium plures Patronos habuisse, à quibus defensus fuit, in quo sanè nullis laboribus, sumptibus, dictis, scriptisque pepercistis. At legitimum judicem habuit,

(c) *A pag. 573. ad finem.*

---

vest, incertas illas esse dicas, (a) quæ ab Annato congestæ sunt. Debueras laudare diligentiam illius Auctoris, de Ecclesiâ benè meriti ; qui plura loca suggerit, quibus eadem propositio continetur. Desultorem denique judicium, Annato auctori gravissimo debitum. Hæc habitudo desultoria histrionibus convenit, qualem te præbes, jure competit.

Necesse est, quod Annato exprobres Paragrapho 26. Propter eò dictum, Jansenianis locis accommodatarum Propositionum significatus. Quasi vera accommodatitio significatu opus sit, ubi expressum & formalem habemus ; ut ab Annato fusè ostendimus, & ex eorum est, allatis collatisque locis. Quod dicis, (b) in Congregatione *de auxiliis*, Molinam Semipelagianum damnatum fuisse ; imponis primùm, tum Decretum Pontificium violas, quo interdictum est, ne quis illarum Congregationum acta citaret. Sed, ut Constitutionibus Apostolicis non pares, quomodò Decretis obtemperabis ? Ecclesia Molinam absolvit, Jansenium damnavit. (c) Paragrapho 27. damnati sensus quinque Propositionum, sex notas inusitatas. Turpissima certè nota, hujusmodi Propositionibus ab Ecclesiâ inusta est. Quid alias notas addere, cùm prima illa optimè quadret ? Vis autem illas à Pontifice indicatas fuisse : declararunt Episcopi, quibus illum sensum esse proprium & legitimum, Augustiniano contrarium, à Baio & Jansenio traditum. Sed hic Jansenianis Propositionibus convenit ; quæ revera damnatæ sunt, in proprio, scilicet, Jansenismo. Deinde constat ex Decreto Innocentii, Thomistas non esse damnatos. Rectè : igitur Jansenistæ, qui damnati fuerunt, Thomistæ non sunt. Item Innocentius declaravit, gratiam efficacem in sensu Thomistico acceptam non fuisse damnatam : nemo Catholicus id non admittat : sed efficax vestra, Thomistica non est, sed Calviniana. Denique vis, à multis Theologis sensum illum defendi. De Jansenistis facilè crediderim : Catholicis falsò impones.

(a) Concludis demùm, ut Thrasonicè in Annatum insultes, quem impudentissimè ad novam pugnam provocas, utpotè, qui de hoc argumento jejunè scripserit, magisque ad rudem imperitorum levitatem, quàm ad eruditorum judicium. Insanum catalogum Annatus, qui tam multa de hoc agumento scripsit, edidit, (octo saltem libros appellare possem, quibus doctissimè pro more, rem hanc vestram discussit) jejunè scripsit ; Sub finem iterùm errores congeris. Negas enim, ullam hæresim esse, ullorum fautores, ullum Jansenii sensum satis damnatum : asseris frustra esse tot Bullas atque Decreta ; fictæ hæreseos larvâ Ecclesiam jactari ; videri inevitabile, esse quandam hæresim, quæ nec ambiguis, nec perspicuis verbis exprimi queat ; quam ignorent, qui accusant, & qui accusantur. Sic ludis Annatum, (quid Annatum dico ?) Innocentium, Alexandrum Ecclesiam. O tempora ! ô mores ! & vis hanc Catholicus ? Hypocrita, non te pudet ? nulla unquam tam vesana petulantia fuit, nusquam tam effrena audacia. nec Deum times : nec audis Ecclesiam : nec Rom. Pontificem vereris. Erit fortè, qui pœnas aliquando à te repetat : ego cursim recognoscendas indico. Sed jam supremam coronidem imponamus.

* *
*

(a) Pag. 565. (b) Pag 566. (c) Pag 567. & 568. (d) Pag 569. & 570.

buit, errare nescium, Spiritus sancti *assistentiâ*, ut vocant, instructum, de re totâ certiorem factum: à quo Jansenius ritè damnatus est. Parum est, Willelme, Patronos fuisse, si Judex deindè puniat; parum est defendi, si defensio non sufficiat. Nescis, Theologos illos homines fuisse erroribus obnoxios? quid mirum, si aliqui errarint? quod tamen non damus. At Rom. Pontifex errare non potest, dum saltem ex Cathedrâ in doctrinâ morum & Fidei toti Ecclesiæ aliquid proponit. Sed inquis, (*a*) ex Theologorum suffragiis Constitutionem confecit. Erras Willelme. Equidem controversiam discuti mandatâ Theologis, eorumque suffragia à Cardinalibus iterum discuti jubet: tum ipse omnia per se, aliosque, maturè ponderat. Divinique Spiritus infallibili ductu, deindè pronunciat. Non est igitur, quòd ex suffragiis Theologorum Constitutionem Pontificiam censeas, sed illa potius per Constitutionem corrigenda sunt. Deindè nihil de Cardinalium suffragiis dixisti, alterius que Prælati, qui hujusmodi Congregationibus interfuit. At neminem, inquis, (*b*) tam absurdum futurum putas, ut ex iis Consultorum sententiis, Pontificiæ Constitutionis mentem indagandam esse neget. Non enim, ut omnes Theologi conveniunt, Roman. Pontifex tanquam ex tripode promit oracula, sed humano modo, veritatem inquirens, doctos homines consulens, ex illorum sententia, Fidei dogmata definit. concludis denique nihil absurdius fingi posse, quàm ut Rom. Pontifex tredecim Theologis in consilium adhibitis, id hæreticum pronunciet, quod illorum omnium calculo tanquam orthodoxum comprobatum sit.

Hæc schismatici cujuspiam vox est. Quis enim Catholicus nescit, Constitutionis Pontificiæ mentem ac sensum ex iis, quibus constat formalibus, ut ajunt, verbis indagandum esse, non verò ex Consultorum suffragiis, quæ ut plurimùm varia sunt. Præterea plus quàm ex tripode Rom. Pontifex oracula fundit, sancti Spiritus *assistentia* munitus: & Theologis omnibus injuriam facis, quibus schismaticam illam sententiam affingis. Equidem humano modo veritatem inquirere, doctos homines consulere, & humanam diligentiam adhibere debet: at, quòd ex illorum sententiâ, Fidei dogmata definire debeat, nemo verè Catholicus dicat. Nam, si ita esset; quid opus erat, Romanum Pontificem ab octoginta Galliarum Episcopis de hac re consuli? an ipsis deerant Theologi, ex quorum sententiâ orta controversia facilè componi, ac decidi posset? Falsum est igitur, in doctrinâ morum & Fidei, ex eorum, qui errare possunt, sententiâ, Summum Pontificem pronunciare: sed iis auditis, ac re maturè discussâ, nec non Deo precibus commendatâ, ejus, à quo in his infallibiliter regitur, Spiritus ductu, atque interiore instinctu, sanctum & infallibile promit oraculum, quod ut dogma Fidei omnes Catholici admittunt. Dicam ampliùs: etsi omnium Consultorum vota Pontificiæ definitioni contraria essent, (quod tamen fieri non potest; nam in hoc casu alios Consultores adhiberet:) dato tamen, quòd omnia essent contraria, nemo, nisi hæreticus, nisi schismaticus, nisi Jansenianus, definitionem illam toti Ecclesiæ ex Cathedrâ propositam respueret. Dico præterea: si Rom. Pontifex, qui alioqui doctissimus, & totius controversiæ scientissimus esset, inconsultis Theologis, re tamen apud se maturè discussâ, sententiam pronunciaret, editâ Constitutione; peccaret fortè contra prudentiam; at edita Constitutio, in materiâ scilicet morum & Fidei, ab omnibus Catholicis admittenda esset. Apage igitur schismaticas illas voces, quæ pias & Catholicas aures offendunt; præsertim cùm in eo casu non simus; cùm illa suffragia quæ publicis, sint apocrypha; cùm Cardinalium vota non adduxeris; cùm res eâ diligentiâ discussa fuerit, quâ reverà major excogitari non potest.

Dicis, (*c*) nihil absurdius fingi posse, quàm ut Rom. Pontifex id hæreticum pronunciet, quod Theologi consulti, Catholicum esse censuerunt. Sed, ut hoc primò dicam, etiam juxta tuum sensum, multi ex iis Propositiones damnarunt: primam absolutè quatuor; cum aliquâ restrictione etiam quatuor: totidem ferè secundam: sex absolutè tertiam; duo sub aliquâ restrictione: idem de quarta & quinta dictum sit. Consule tuum librum: nec enim exscribere volo, ne Pontificium Decretum violem. Dico præterea, *moraliter* fieri non posse, ut in argumento controverso omnes Consultores ejusdem sint opinionis; quod etiam in Conciliis Generalibus sæpe accidit. Igitur fieri non potest, quin Summus Pontifex ea damnet, quæ Consultorum aliqui approbarunt. Negas fortè, Roman. Pontificem definire posse controversiam de Auxiliis: fac, subscribat sententiæ Thomistarum, & contrariam ut hæreticam damnet: quot, amabò, Jesuitæ aliique illam defendent, aut Jesuiticam approbet & damnet Thomisticam: quàm multi hanc huc usque propugnarunt? Nihil ego vetat, quin Ecclesia aliquam sententiam damnet, quam multi ante Doctores Catholici, imò & Sanctissimi Patres docuissent. Dicis, Ecclesiam in Pelagii errorem à Jesuitis penè præcipitem actam. Sed Catholicum non sapit sic pro viribus enti vilescere Ecclesiæ auctoritati & infallibilitati aliquid detrahas; totiesque id facis, ut toties refellere non vereare.

De sensu Jansenii neutiquam Romæ actum fuisse, affirmas, sed obiter. (*d*) Perditissime nebulo, eòne audaciæ & contumaciæ venisti? quasi verò per propositionibus ex Jansenio excerptis Innocentium X. Galliarum Episcopi maturâ deliberatione prævia non consuluerint? quasi verò Romæ *diligentiâ, quâ major desiderari non posset*, discussus non fuerit? Nonnulli fortè inter Consultores, propositiones in se ipsis, citra ullum auctorem, censere voluerunt: & unus fortè, vel alter Jansenium ab errore vindicare voluit: sed quid tum? nunquid deinde Innocentius Jansenii propositiones non damnavit? nunquid Alexander eosdem, ut Jansenii, & in Jansenii sensu, damnatas fuisse non declaravit & definivit? His non obstantibus, dicere audes, Jansenii sensum Romæ non fuisse maturè judicatum. O ingenuam Jansenistarum fidem! ô impensam erga Patriarcham vestrum gratitudinem & charitatem! tanti vos illum facitis? neminem, non dico Jesuitam, Episcopum, Cardinalem, sed Rom. Pontificem ne trioboli quidem præ illo putetis. Quanta vis charitatis! ut Censuræ illum per fas & nefas subducatis, in Censuram ultrò incurritis: ut illius hæreses excusetis, novas hæreses admittitis. Sic errores erroribus defenditis. Parum fuit vos ab illo in errorem adductos fuisse, nisi vestra contumacia illius errori accederet.

At saltem, inquis, Thomistarum doctrina per Constitutiones prædictas non parùm confirmata est. Equidem controversia *de auxiliis*, his definitionibus terminata non fuit. Utri verò parti plus illæ favere videantur, qui dubitent. Thomisticæ, inquis. Quamobrem verò? Quia Consultores huic satis addicti erant. De nonnullis facilè concesserim: de omnibus, ut de-

(a) *Pag.* 573. (b) *Pag.* 576. (c) *Pag* 576. (d) *pag.* 575.

tuis, nemo erit, cui persuadeas. At demus gratiam esse. Non suffragiis Consultorum, sed Ecclesiæ judicio res stetit. Quare aliis fortè, Jesuiticæ non item inde accessisse, videbitur. Quidquid sit, nec eam quæstionem decidere vacat; certum est, ex pontificiis Constitutionibus, dum quis præceptum violat, non deesse potentiam proximam, quâ servari possit: ac proinde dari gratiam verè ac plenè sufficientem, cui voluntas resistat; item omnem necessitatem antecedentem ab eâ libertate abesse, quæ ad merendum & demerendum sufficiat; item talem esse gratiam, cui voluntas obtemperare, vel obsistere ad libitum valeat. Denique satis ridiculus esse videris, dum negas, Romæ inter Consultores, de re ipsâ vel de illo dogmate disputatum esse; cùm de quinque propositionibus disputatum sit. De nomine, inquis, non de re ipsâ Romæ actum fuit. Idem Calvinus & Lutherus pro suis erroribus defendendis faciebant. Crediderim hos æquè fuisse hæreticos, quàm æquè impudentes.

Si fortè aliqua spes vestræ conversionis affulgeret, dubio procul omni, leniùs scriberem. Proba, sis: illicò accersam, quidquid habet tersi nitoris, stylus; ornamenti, eloquentia; jucundi, suada: ut tibi & panegyricum & elogium contexam. Cum Diabolis Willelme, quibus operam tuam dicasti, mitiùs agere non juvat. Hodie præluſi; cras scenam aperiam: faciamque, ne de meâ parcitate, jure saltem, conqueri unquam valeas. Liberalem dextram porrigo, & copiosam operam polliceor: quandoquidem Jesuiticam doctrinam ad examen vocasti, par pari referam; & quid in Scholasticâ Theologiâ, quid in Morali, quid in Mysticâ, quid in Positivâ, ut vocant, Jansenistæ vestri sentiant; non uno volumine toti orbi Christiano exponam; nisi quispiam alius præverterit. Latinè scribam, quia toti Europæ scribo. Fœmineo foro, doctrinæ judicium subducendum est: ibi enim, saltem ut plurimùm, blasphemi sales, & joci heterodoxi, pluris æstimantur, quàm rationum momenta. Propediem quidquid à Jesuitis Gallicâ linguâ, justæ defensionis jure, contra errores vestros, & affictas calumnias huc usque scriptum est; in Latinam versum mitti etiam ad te curabo: ne tu deinceps Tuique, religiosam Jesuitarum moderationem, tacitæ criminum iis à te affictorum confessioni tribuatis. Molliùs cum hæreticis agendum non est. Quandoquidem Christianum silentium Jesuitis vitio vertis; erit, qui pro illis loquatur & scribat, iis deinceps futurus auctor, ut te Librorum multitudine obruant. Interim vale, quod opto; & resipisce, quod optari quidem, sperari tamen vix potest.

***

CONCLUSIO.

Hæc sunt, Willelme Wendrocki vel Paule Irenæe, quæ raptim exarata ad te mittere constitui. Asperiorem ac duriorem stylum fortè accusabis: sed excusare potiùs debueras. Mitiùs enim, seu molliùs fluere non poterat; dum in frequentem errorum tuorum salebras, & calumniarum scopulos incurreret. Si quid asperius est; tibi ac veritati imputes: tibi quidem, quem ut castigarem, caligatus stylus aptus non fuit: veritati autem, quam ut contra Jansenianam mendacia defenderem, non fucis & fuco, aliisque ornamentis, sed nervis, femoribus, unguibus & rostro pugnandum fuit.

LUDOVICI MONTALTII EPISTOLARES LIBELLI AD PROVINCIALEM, REFVTATI à BERNARDO STUBROCKIO VIENNENSI THEOLOGO;

EDITIO ALTERA

WILLELMO WENDROCKIO BERNARDVS STVBROCKIVS.

TErtium oppigneratæ fidei caput ſtatim exolvendum ac liberandum eſſe duxi, Willelme wendrocki, quamquam alio fortè modo, quàm quo rem hanc expedire meditatus fueram: intacto enim alterius apologiſtæ libro, cujus aliquam defenſionem in aliud opuſculum commodiùs reiicere volui, alterius lucubrationem partim latinitate donavi, partim auxi atque ſuppleyi; multa enim reſtabant intacta & ab auctore minimè confutata; putà decem primæ epiſtolæ: quod verò ad impoſturas pertinet, cum multa in verſione latina emendaris, quamquam hujus rei Lectorem non monuiſti, quod certè omittere non debueras, operæ pretium fore, non duxi, eas latinè reddere, cum in latinas epiſtolas minimè quadrent; ea tamen non prætermiſi, quæ in has etiam quadrabant; unde, ne quid perirer, multa ex iis huc traduxi, reliqua omiſi, quæ jam effectum ſuum ſortita fuerant, nimirum emendationem impoſturarum: longè plura, ni fallor, attexui, ut plenior & planior eſſet confutatio; unde non deerunt, qui dicant, novum potiùs opus cenſendum eſſe, quàm antiquum latinitate donatum: ut ut ſit, modò famoſæ illæ tui Montaltii literæ pleniſſimè confutatæ ſtent, perinde eſt, cujuſcumque tandem manu id fiat.

Cæterùm cum dictas Epiſtolas latinitate donaris, non jam vernaculas, ſed latinas aggrediar; nec Montaltium illum primum vernacularum auctorem, ſed te ipſum in hac refutatione compello, ut latinarum auctorem; præſertim cùm tam multa mutaris, expunxeris, addideris, ut quaſi novum opus eſſe videatur. Itaque, ſemotò Montaltio, de quo jam aliquam notis, unum te compello; perinde atque ſi auctor eſſes illarum Epiſtolarum, uti revera latinarum auctor es: tecum uno res mihi erit; Germano ſcilicet, cum Germano; Bernardo, cui in Willelmo; Stubrockio cum Wendrockio, Theologo Viennenſi cum Salisburgenſi, uno nempe Larvato cum Larvato, ſic enim facilius & commodius, verbo ſaltem & ſtylo pugnatur, pari-bus ſcilicet armis, & conditione pari; ſi Larvam aliquando poſueris, ego etiam ponam; idem meam oppignero, alius profectò eris ab eo, cujus perſonam & nomen præfers; idem tamen ego, etiam detecto vultu, & explicato dumtaxat cognomine, Bernardo quippe Willelmus, & Stubrockio Wendrockius indigebat.

PRIMÆ

PRIMÆ EPISTOLÆ CONFUTATIO.

VIx quatuor menses fluxerunt, ex quo ad te misi meas Notas, in tuas, Willelme Wendrocki; pollicitus sum in prologuio, me quam primùm ad te missurum plenam Epistolarum Herois tui; nimirum Ludovici Montaltii, sic enim Pachalem vocas, confutationem; sto promissis, quæ sedulus exequor; & ne tuum Heroem imitari videar, qui toties scenam mutat in fabula, quòd scenarium mihi non accidit, insignis quippe hiatus & scurra est, cum tu ipse illius Literas Latinitate donatis, tecum semper agam, ut jam monui, pernoctanque si verus esses illarum auctor; hoc enim, ut reor, ingratum tibi non erit, utpote cui tanti Heros fuit, ut tecum sanè personam sustinendam committeret. Utrum te consilii à me initi participem fias; illud tu scis, & ante omnia tibi denuncio, res istas à me tractandas & discutiendas esse, Christiano & serio modo, non scurrili, & histrionico, qui certè in res horum minimè quadrat; solidis argumentis agam, non popularibus adagiis, & meris paralogismis, qui Scholam Theologicum non sustinent; dicam enim, & rectè dicam, hoc maximè in Heroe tuo desiderabam, quidquid aliqui, vel sanguine, vel factionis studio, ipsi conjuncti, pueriliter obganniant. Illud quoque tibi polliceor, & fidem meam oppignero, meorum remissam eo candore discussurum, ut nec dissimulatem unquam vel dissimulem, vel fugiam; nec quampiam objectationem Herois tui insolutam relinquam, quod ad stylum attinet, Latinum quidem habeo, cujus tamen operosè cultum non affectabo; quod judiceme, in rem polemicam non quadrat, abhorreo à convitiis, & si quid paulò acerbiùs interdum excidat, non mihi quæso, sed Heroi tuo, qui per vim illud quasi extorsit, imputes velim. Hæc pauca præfatus, ad rem accedo.

II. Si omnia scurrilia hujus Epistolæ prætermisero, maximam dubio procul omni, partem illius omittendam verò esse, & ratio religiosi, immo Christiani Scriptoris dictat & rerum sacrarum, quæ hic agitantur dignitas postulat; nempe jocari & serium agere in re dogmatica, non temerarium modò, sed impium est: deinde præter acumen ingenii, docti sales & amœnæ facetiæ alia multa exigunt, quæ in his desiderantur, ac præ cæteris interna fides, amorem veritatis, nullam fraudis ac doli suspitionem; adde aliquam veri speciem, si enim verisimile non est, quo adstruitur, ne in scena quidem fabula toleratur. Et verò in hac Epistola, quam quasi fabulæ aperis, in qua, diversas personas agis; modò enim Jansenistam agis, tùm Molinistam, Thomistam paulò post; nunc Magistrum in scholâ, non sine ferula, & tantùm non fundentem oracula; mox rudem & ignavum Tyronem, seu discipulum, qui tritas etiam voces non capias; unde huc illuc discurris; ex hoc & ex illo quæris; quid rei, quid barbari nominis, inquis; quid est hoc, *proximum posse*; seu *proxima potestas*; sciebas haud dubiè; sed histrionem agens multa fingis: fateris igitur, te nescire, quid sit proxima illa potestas agendi; & tamen hac inscit à, quam nulla ferula satis, instructus; ad disputandum de profundissimis divinæ gratiæ arcanis, seu mysteriis te accingis; in quo, nequid, pro candore meo, tibi dissimulem, non jam fatetum histrionem, sed ridiculum Morionem agis: præterea succincti veredarii personam induis; quasi veredum dixi; nempe huc illuc præcipitas gradus, discurrisque ad instar ignis fatui; jam enim ad tuum illum vicinum & amicum, Navarræ Doctorem, in Jansenistas accerrimum te confers; mox ad Amicum N. ejusque uxoris fratrem, virum, si qui quam alius, Jansenistam; hinc ad priorem Doctorem, ac denuo ad Jansenistam; inde ad Monialem discipulum; & ab illo, nulla mora interjecta, ne quid temporis, inquis, tibi frustra periret, ad Thomistas; Deus Bone; ituredituque tam frequenti, me sedente in licèt, ita defatigasti, ut vix anhelitum recipere valeam; nihil affingo; literas tuas præ oculis habeo; versus, lineas, verba & apices signare possem; ut ut sit, quantumvis variè ac diversùm personatus, petulcum tamen & petulantem scutram ubique agis.

III. Præterea, ab urbanis humanisque jocis mendacium & calumniam abesse par est; tu verò quàm multa in paucis verisibus mendacia, quàm innumerabiles calumnias; pauca præ multis obiter indico: 1. Quod nemo unquam quinque propositiones in libro Jansenii legerit; notorium tamen est, à multis allegatas fuisse, appellato scilicet fideliter libro, capite, numero, qui Anuatus, Petrus à S. Joseph, Marcondeus & aliquam plurimi in hoc præstiterint, nemo nescit, qui vellegere sciat. 2. Quod in Sorbonæ comitiis provocati sint à Jansenistis omnes contrà sentientes ad pœnam libri, ut ajunt, & nemo ex his provocatoriam, ut vocant, denunciationem acceptare ausus fuerit; omnes tamen bonarum partium Doctores in iisdem comitiis, in ferenda sententia, pro more, omnes, inquam, ad unum, Jansenii textum & loca citatunt; & hoc etiam notorium; sed in notoriis mentiri præcipuè vobis solemne est. 3. In dictis comitiis omnia per manifestam vim gesta esse nec liberum fuisse cuique suam sententiam expromere, præ nimiis temporis, præscripti ad clepsydram, angustiis: equidem cùm omnia inconditis vociferationibus & affectatis clamoribus vestri miscerent, ad impediendum, aut retardandum necessarium illius consessus exitum, supremi magistratus auctoritas intercessit, ac præsentia tumultuantes compescuit, & continuit in officio; & cùm, datâ operâ, in longum suas sententias producerent, id temporis, quod satis erat, cuique præscriptum est.

4. Quod plerique omnes in animum induxerint, ut credant, propositiones in Jansenii Augustino minimè contineri; immo nullus eorum, qui Jansenii librum lustrarunt, contineri negat; negamus, inquies, qui tamen librum illum legimus; negatis, fatscio; non tamen eo modo contineri negatis, quo nos ipsi dicimus, contineri, ut paulò post evincam. 5. Quod Doctores bonarum partium, nimirum Catholici, fateantur ultro, non de re ipsa, sed de voce ac sono quæstionem agitari; eo dumtaxat consilio, ut Arnaldum ejusque socios gravi censura notatos ablegent è Sorbona: de re omnino agitur, Willelme, eaque gravissima; nimirum de divina gratia definienda, libertate hominis tuenda, arcendis Calvini erroribus. 6. Quod nostri à tuis (ita enim deinceps, nequid fortè in verbo & appellatione aliquid duriusculum excidat) quod nostri à tuis ita tenui limite discludamur, ut illum assignare vix satis ipsi valeamus; quod quam sit à veritate alienum, lippis & tonsoribus notum; admittimus enim gratiam sufficientem, quæ plenam & proximam agendi potestatem confert, quam vos tamen ut monstrosam, & pelagianam explodit is; omitto alia fere innumera, contumeliosa, ludicra, falsa; nihil enim aliud hæc Epistola.

IV. Quod verò ad rem attinet, quæstio facti jam dudum expedita est, & cavilli vestri dissoluti; & ut presiùs texum agam, non negabis, opinor, materiale illud propositionum (da mihi quæso hanc vocem) in libro Jansenii contineri; nullum ex tuis unquam nactus sum, rerum scilicet istarum peritum qui hoc negaret; nihil enim reliquos moror, qui nec Augustinum, nec Jansenium de facie, seu de fronte norunt, sed uno dumtaxat factionis studio ducuntur; hoc igitur non mihi negabis, utpote qui agas, cum homine rei perito, qui volendo lustrandoque tuo Jansenio sæpe ac sæpius digitos trivit; verba quippe illa prostant, & materiale illud, appello, manibus potiùs palpatur, quàm oculis videtur; nunquam saltem id mihi seriò scisciranti vestri negarunt: ubi tamen inde inferre volui; propositiones igitur damnatæ in libro continentur; consequentiam illico negarunt; quia scilicet, inquiebant illi, sola verba non faciunt propositionem, sed maximè verborum sensus; cum verba sint quasi materia, sensus verò forma, & quasi anima propositionis; non continentur igitur illæ propositiones in libro Jansenii, nimirum in eo sensu, in quo ab Ecclesia damnatæ fuerunt; annuis, haud dubiè, cum tuis, & nihil aliud vultis; quamquam hoc distinctè passim non clamatis, nec vulgò prædicatis; quod enim ad maximam hominum partem attinet, vobis perinde est, sive formam propositionis à materia, id est, sensum à verbis distinguant, sive non distinguant, & cum vix è decem millibus unus librum Jansenii legerit, reliquis sanè facilè persuasum restat, vestris scilicet mendaciis, cultioris præsertim styli & multiplici factionis apparatu instructis, dictas propositiones in eo libro minimè contineri; Hinc mendacia vestra nunquam sine lucro; at cum certa semper animarum jactura.

V. Ut autem brevissimo ratiocinio rem hanc conficiam; id dumtaxat volo à vobis, & nihil aliud Ecclesia voluit, quæ propositiones vestras ut hæreticas damnavit; nimirum ut dictas propositiones, quo ad materiale tantùm, ut dixi, seu verba, quibus constat, ex libro Jansenii excerptas fuisse, agnoscatis; quod verò ad sensum attinet, quamvis Ecclesia illas in sensu Jansenii damnatas fuisse, dicat, ita intelligendum est, ut in sensu proprio, naturali, vulgari eorum verborum, quæ in libro Jansenii extant, damnatæ censeantur; sive sit ad mentem Jansenii, sive non; cum enim Ecclesia ad cordis & mentis usque adyta non penetret, in suis judiciis & censuris, ad verborum sensum tantùm attendit; non qualemcumque illum, sed nativum & proprium; ne alioquin, si ad improprium, qui multiplex est, attenderet, fideles jure dubitare possent, quis sensus ex multis ab Ecclesia damnatus censeretur. Itaque, Jansenii sensum Ecclesia vocat, proprium & vulgarem illorum verborum sensum, quæ in libro Jansenii extant; unde, & quantum voles, sensum illum, proprium scilicet, ut mentem Jansenii non esse, sed alium; hoc enim nihil ad me, nihil ad Ecclesiam, quæ mentem & Animum Jansenii in hac causa nec curavit, nec indagavit: modò igitur fateatis, verba illa, materiale illud, ex libro Jansenii excerpta fuisse, mihi factum satis, sensus enim proprius verborum notorius cum sit, alia indagatione minimè indiget: Hoc autem modo Ecclesia huc usque se gessit; nimirum ut propositiones auctorum in proprio verborum sensu configat & notet, ex quibus illæ constant; cum enim sensus improprii multi sint, ut dixi, nusquam certum esset in quem illorum, Ecclesiæ censuram draret: sed hæ tuæ sunt vitilitigines, iis centand absimiles, quas jam olim Ecclesia in Arianos gavit; in his porrò ne micam quidem difficultatis esse, video; nimirum apud illos, qui rem intelligunt; quamquam hoc tibi parum cure ell, aliam auram captas; & quamvis magnum Theologum agas in hac scena, vix tamen, ut talem agnosco, nec Heroa tuum, nisi fortè personatum.

VI. Nonnulli desiderassent, fatscio, ut Alexander illam clausulam, *& in sensu, abeodem Cornelio Iansenio intento damnatas*, ab ultima sua constitutione ablegasset; ablegari potuisse, non nego: sed apponi & allegari debuisse, constantissimè asserm, ut primæ damnationi consuleretur; nihil tamen aliud, his verbis Alexander, nisi quod illæ propositiones damnatæ fuissent in proprio illorum verborum sensu, quæ in libro Jansenii extabant, & quem solùm à Jansenio intentum esse, jure præsumebat; quisquis enim loquitur, aut scribit, id tantùm sensum præsumitur, quod verba significant & sonant; nempe ad eum finem instituta sunt, ut iis homines utantur, tanquam propriis suarum notionum signis; & si fortè secus accidat, fraudem, fictionem, mendacium & dolum homines reputant. Itaque Ecclesia Cornelium Jansenium, non per fictionem & dolum, sed uti revera sentiebat, scripsisse, jure statuit, ejusque verba in proprio sensu accipienda esse; non quod definierit, hanc ipsi mentem re ipsa fuisse, de interioribus illis, vel affectibus, vel consiliis Ecclesia non judicat; unus Deus renes & corda scrutatur; sed quod mera præsumptio fuerit (da mihi quæso hanc vocem) nimirum sensus auctoris, ex illius verbis ea autem sunt notoria; quæ in libro palam extant; his vides, quàm inanes & inutiles fuerint deliberationes vestræ super hoc facto, ut vocatis; quæ vana nonnullorum terricula, qui Alexandrum per his litem tantùm non moverunt, à quibus tamen dubiè remistam, vel dissimulatam, vel non meditatam fuisse, putarim; cum scilicet finxerint, indeleles obstrictos mansisse, ad certa fide tenendum. Propositiones illas ex Jansenii libro excerptas, & in ejus sensu damnatas fuisse: in quo, ut mitissimè loquar, hallucinantur; illud est factum notorium, quod fidem non terminat, sed

divina

ubique fidei suum objectum applicat, & singulari
mente quasi affligit; de fide est, quinque propositiones hæreticas esse, atque damnandas; sed notoriè non in libro Jansenii contineri, unde prudenter
dubia utrumque complexa est, in damnatione
quinque propositionum ex libro Jansenii excerpta-
rum. Ecclesia quippe damnat errores, censuras que
fidelibus proponit, eo scilicet fine, ut
errantes errоribus, vel ab iis errores arceat; quod certè
non obtineret, nisi errorum sedes & loca designa-
ret, puta libros, in quibus, vel auctores, à qui-
bus manantur; quemadmodum Magistratus, ut
pestem arceat, non tantùm generatim populum
monet, ut caveat à peste, sed civitates illas lue in-
fectas appellat, vel privatorum domos pestè cor-
ruptas in civitate, perspectis signis notat: quam-
vis ergo Deus Ecclesiæ non revelarit, damnatos er-
rores in libro Jansenii contineri, designavit tamen
Ecclesiæ, idque prudentissimè, illa damnatione, cum
notorium esset, propositiones in eo libro contine-
ri, verba illa, quibus constant, ex eo fuisse ex-
certa, ut eadem erroris designaret, arceretque pe-
ridum errandi; in quo, errare non potuit, cum res
ipsa esset; & quia vestri columnas illas sensibus
suis exterant, ad manifestum fidelium scandalum,
negant, declaravit Ecclesia, in sensu dumtaxat
damnatas fuisse, id est, in proprio sensu ver-
borum, quæ in libro Jansenii extant, quem reve-
ra auctor intendisse præsumitur: dixi autem, Ec-
clesiam in hujusmodi factis generalibus, & omnibus
fidelibus ab ea propositis, errori obnoxiam
non esse, cum quia singulari pro his, & sibi promissa
gratiæ assistentia (da mihi hanc vocem, aliasque hu-
jusmodi, quas infra usurpabo, ut ea, quæ dicam, me-
lius intelligantur; quod semel monuisse sit satis)
non maximè, quia nunquam ea proponit omnibus
fidelibus, nisi notoria sint; neque hoc, ut dixi, noto-
rium esse negas.

VII. Ad aliam quæstionem juris, ut vocas, eam-
que præcipuam, venio; dicis enim, illud *posse pro-
ximum*, seu *proximam potestatem* justo peccanti de-
esse, & vis, Thomistas re ipsa vestris in hoc suffra-
gari, nostris, verbo tenus & sono; quia nempe ali-
quid aliud ad agendum, necessarium esse dicunt,
quod tamen deest; nimirum gratiam à se ac per se
efficacem; Thomistas defendendos non su-
pra, cum defensione mea non indigeant; ii profe-
sint, qui à tuis calumniis sese tueri possint; id
tum dumtaxat obiter judico, auxilium scilicet
predeterminans Thomistarum in multis à Janse-
nio discrepare; nam illi physicam prædetermi-
nationem adstruunt, vos moralem tantùm; illi
actum secundum eam referunt, vos ad pri-
mum; illi necessitatem antecedentem ejurant, vos
non admittitis; illi demum in quolibet natu-
rali actu, etiam integræ, vos tantùm in statu
naturæ; sed in his, nimius sum; ad quæstio-
nem redeo, quam tuis salibus condire, & tuis
floribus illustrare, seu verùs obscurare & re-
rum Theologicarum insciti a, dehonestare vo-
luisti; affectas quidem insciti am illam, quam-
vis, ut liberè dicam, quod sentio, fictionem il-
lam simules, cum is revera sis, quem te esse fingis,
nempe, à te fingi credamus, nimirum Germanæ
Theologiæ satis rudem: omitto igitur præcipuum
ad Epistolæ tuæ fundamentum, vel argumen-
tum, in quo fere totus es, nimirum à Thomistis ita
dictum *illud proximum* explicari, ut cum vestris omni-
bus consentiant, re scilicet ipsa, & verborum
sensu, & voce tenus dumtaxat, ac sono dissen-
tire videantur; fatentur, inquis, aliquid ne-
cessarium desiderari, uti & nos, nimirum gratiam efficacem; adstruunt tamen *posse proximum*, id est, nihil, quod sit necessarium ad agendum, desiderari; hæc, inquis, sunt repugnantia, quæ ut concilient, nihil deesse dicunt, verbo tenus, id est, barbaram illam vocem, *proximum posse* usurpant, at remota omni significatione, re tamen ipsa, deesse aliquid, agnoscunt, illudque præcipuum; & hic malam fidem iis exprobras, & parum sinceri animi notam, quasi labiis tantùm Deum cum nostris honorent, & cum vestris cor eorum longè sit à Deo: itane verò doctis & piis hominibus, à quibus etiam, per figuram maledicâ, illud extorques? sed his omissis, nullus enim dubito, quin iis aliquando meritas pœnas daturus sis, rem istam conficio, non prolixa disputatione; cum enim fatentem reum habeamus, longa inquisitione, ad ferendam in hac causa sententiam, opus non erit.

VIII. Fateris igitur ultro, Wendrocki, peccanti homini aliquid revera deesse, quod necessarium sit, ut possit, non peccare, seu quod eodem recidit, à peccato abstinere; aliquid, inquam, ab ipsa peccati negatione, vel absentia distinctum, quod nimirum ex parte causæ teneat; v. g. ut eodem utar exemplo, quod tu ipse suggessisti, perinde homini peccanti deest aliquid necessarium, ad non peccandum, id est, ut valeat non peccare, ac deest oculo aliquid ad videndum necessarium, quando lumen ipsi deest; agnoscis, opinor, singulare, non dicam sententiæ tuæ, sed erroris tui exemplum; nihil plus potest, ad non peccandum, voluntas, quando peccat, quàm oculus, cui lumen deest, ad videndum; itane verò? igitur ut oculus, defectu luminis, necessariò non videt; ita voluntas, defectu æquè necessarii, gratiæ scilicet efficacis, necessariò peccat; annuis, haud dubiè; immo libertatem tantùm à coactione admittis, & rejicis à necessitate; sed hæc est tertia propositio damnata; non tanti interest, inquis, mille vias & effugia facilè nobis occurrunt, ad eludendam censuram; hæc vox *necessitas* mille modis intelligitur, mille patitur exceptiones; antequam omnes discussæ fuerint, non modicum tempus fluit; interea respiramus, & jocos miscemus, & miseros fatigamus Molinistas; si hæc disertè non dicitis, cogitatis saltem, immo, ut parum latinè loquar, dicitis in actu exercito, id est, perinde agitis & scribitis, ac si illud diceretis: hoc præcipuum est sententiæ vestræ fundamentum, quod Patriarcha, seu Moyses vester plusquam quadraginta locis adstruxit; nimirum necessitatem libertati oppositam non esse, sed coactionem solam; ac proinde non semel dumtaxat, sed omnino semper necessariò peccari, quando peccatur; quia scilicet illud ipsum deest, quod à peccante non pendet; quodque ad non peccandum necessarium est, nimirum gratia efficax; quando verò aliquis bene agit, id fieri, necesse est; habet enim gratiam à se intrinsecè ac præcisè efficacem, quæ se tenet ex parte causæ, & ab hominis voluntate non pendet; nam non est currentis, neque volentis: & cui voluntas resistere non potest; quis enim Dei voluntati resisteret? agnoscis prima principia doctrinæ vestræ, cui mordicùs adhæretis; nihil affingo; sed, ut tute scis, hæc doctrina damnata est in 3. propositione; idque disertè; nec video, citra errorem & anathema, oppositum defendi posse.

IX. Nullum negotium, inquis, hæc nobis facessunt; habemus centum modos, explicandi tertiam propositionem, quibus eam à censura vindicamus: præterea stat, stabitque in æternum, inconcussa & indubitata Thomistarum doctrina, de gratia à se intrinsecè efficaci, quam unam, ut firmum & immobile fundamentum doctrinæ nostræ statuimus; denique nobis restat ineluctabile argumentum, sine gratia efficaci, agere non possumus; sed illa sæpe deest; deest igitur id, sine quo agere non possumus; igitur & proxima deest potestas agendi; addis autem, cuncta hæc à Thomistis admitti; nec non iis vitio vertis, quod sibi contradicant, cum & deesse gratiam efficacem fateantur, eamque ad non peccandum necessariam, velint tamen, *posse proximum* adesse: ante omnia, est, quod ad viros doctissimos te remittam, qui opera mea non indigent, & facilè juxta sua principia tua tela retundent; ego sanè ne quid fortè dicam pro eorum defensione, quod ab iis dissentiat, vel hoc nomine, ab ea mihi abstinendum esse putavi; expedio igitur tuum illud argumentum, quod centies ingeminas: gratia, inquis, à se intrinsecè efficax ad agendum necessaria est; hoc eadem facilitate negatur, qua adstruitur; nullam enim talem gratiam admittimus, quæ libertatem omnem tolleret, & peccandi necessitatem induceret; si tamen in eo peccatur, quod necessariò fit, vel omittitur; vides, quàm infirmum sit tuum illud argumentum, cujus antecedens non falsum modò, sed absurdum & impossibile reputatur: sed, inquis, id saltem non negaveris, dari aliquam gratiam efficacem; illud enim citra errorem negari nequit; ita est, admitto, agnosco gratiam efficacem, nimirum illam, quæ suo effectu nunquam frustratur, & quam toties Augustinus contra Pelagianos disputans vindicavit. Bene est, inquis, hæc enim multis etiam non datur; est tamen ad agendum necessaria; deest igitur aliquid, ad agendum necessarium; malè igitur *posse illud proximum* statuitis; erras, Willelme, erras, & te non difficilè erroris convincerem, si rerum Theologicarum paulò peritior esses; dicam tamen, adeò dilucidè, ut ea, quæ dicam, Tyronum captum minimè superent.

X. Gratia efficax ex duobus constat, nimirum ex re ipsa, vel ipso esse, vel ipsa entitate, (condona mihi hæc verba) & ex habitudine seu respectu; ut ajunt, ad effectum, seu futurum, seu prævisum: primum absolutum quid est, ut vocant; alterum verò, respectivum; primum autem sine altero esse, nihil vetat, quia ab eo aliqua connexione necessaria non pendet; quam tamen importat gratia vestra, nimirum à se intrinsecè efficax. itaque cùm illud *posse proximum* ex parte causæ sit, ut patet, ac proinde causam completam, ut ajunt, postulet; non est dubium, quin primum illud caput gratiæ efficacis, absolutum illud, res illa, esse illud, entitas illa, semper adsit; hæc autem ad futurum effectum vel ad non futurum, necessariam habitudinem præfert; ad neutrum quidem distributivè; tam enim ad futurum, quàm ad non futurum; ad alterum verò disjunctim, si vel Tyro esses, has Scholasticas voces intelligeres, quas exponere quasi me pudet, faciam tamen obiter: procedamus apodicticè; sit entitas gratiæ *A*, tibi à Deo destinata; vel consenties illi, vel dissentries; alterum ex duobus; idque ad libitum liberè, & pro arbitrio; & Deus, quem nihil sanè latet, hoc novit; unde illa entitas ex se non respicit potiùs consensum futurum, quàm dissensum; quia æquè cum utroque conjungi potest; & hanc præcisè dico, esse necessariam, ex parte causæ, ad agendum; nec sine illa, causa esset completa, nec *posse proximum* esset: jam verò, si statuamus, vel supponamus, effectum futurum, illico ex hac hypothesi resultat, seu pullulat in dicta entitate, habitudo ad effectum futurum; igitur illa entitas, ut tali habitudine affecta gratiam efficacem constituit, cui etiam accidit infallibilitas; consequitur enim effectum suum infallibiliter accidit, inquam, à scientia Dei, quæ nec falli potest, nec fallere, quatenus ad futurum effectum terminatur: si verò statuatur dissensus; illico relultat habitudo illa gratiæ ad illum; & sub tali habitudine, sufficienter appellamus; efficax enim semper habet suum effectum, quem tamen potest, non habere; sufficiens verò quam habet, sed habere potest. Unde semper adest gratia ex parte causæ, & causam ita complet, ut nihil ultrà sit, ut causa est; præscindendo scilicet à prædicta habitudine, quæ ad rationem causæ non pertinet, sed effectus: cum igitur nihil unquam desit causæ liberæ, quando scilicet præceptum obligat, haud dubiè *posse proximum* inest; igitur peccanti gratia non deest, necessaria scilicet, ad non peccandum, cujus operâ is, qui peccat, posset non peccare, si vellet.

XI. Unde peccanti deesse fatemur gratiam, ut efficax est, id est, cum habitudine ad consensum futurum; non tamen gratiam, ut sufficiens est; id est, cum habitudine ad dissensum: hæc autem in peccante ponunt proximam constituit: illa verò in non peccante ponunt re ipsa consentiat, seu agat gratia, ut efficax, necesse est; non tamen ut possit agere; ad hoc enim sufficiens satis omnino est. quid, quæso in his tam difficilibus? igitur tuum illud stramineum & irrane argumentum, duobus fere verbulis difflatum: nunquam agit voluntas sine gratia efficaci: ita est, nemo id negat, & portis terminis: nunquam potest agere, sine gratia efficaci, sufficientissimum est; quia sæpe resistit gratiæ, cum tamen posset non resistere: distingue dumtaxat causam ab effectu, & ea, quæ sunt ex parte causæ, ab iis, quæ sunt ex parte effectus, & tibi, aut saltem tuo argumento facies satis, cuncta hæc inquies, Augustini Doctrinæ repugnant, immo & sacris dogmatis: nam juxta hypothesim illam Molinisticam, gratia voluntati esset pedisequa, & efficax esset à voluntate, & Homo se ipsum discerneret; currentisque & volentis esset, non miserentis Dei. Cuncta hæc toties difflarunt auctores nostri, Antonius præsertim, & Martinon, præter Suarem & antiquiores, ut ineptias eadem pudeat retractare: dico tantùm obiter, Augustinum ita sentire, ut velit, liberum voluntati semper esse, vel adhærere, vel dissentire gratiæ, ut docent Tridentinum, quod ex verbis Augustini doctrinam habet de hoc argumento tradidit: equidem nisi voluntas liberè consentiat, gratia suum effectum non habet; nec enim voluntas bonum effectum, nisi præveniat & adjuvet gratia: unde rectè Paulus, *non ego, sed gratia Dei, mecum*. Hinc voluntatis est, sequi gratiæ motionem, acquiescere, pedissequam esse; cum tamen liberè sequatur, potest non sequi. Quod autem dicitur, efficacia esse à voluntate, ambiguum est: nam equidem nisi voluntas consentiat, gratia efficax nunquam est; nec etiam voluntas consentire valet, nisi gratia illam præmoneat, prævenat, existet, adjuvet: unde efficacia gratiæ est ab ipsa gratia cum habitudine tamen ad consensum voluntatum futurum; nec propterea homo se discernit, sed Deus hominem; quatenus gratiam efficacem illi decernit: quidenim homo consentiat, habet à gratia & à se: quod autem hanc gratiam habeat, cui consentiet, à solo Deo est, qui posset quamlibet aliam decernere, cui non consentiret: efficacem autem à non efficaci Deus distinguit, operâ scientiæ mediæ, cujus certè præcipuus usus est, ut per eam distinguat, seu discernat gratias efficaces à non efficacibus: quod nisi fieret, agere cæco modo, ut ajunt,

junt, nec illi decreto, quo gratiam efficacem alii destinavit, facere satis posset. Non est igitur voluntis, neque currentis, habere talem, vel talem gratiam, prævisam à Deo efficacem; sed solius Dei miserentis, licèt profectò sit volentis, seu voluntatis, collatæ sibi gratiæ consentire.

XII. Unde vides, quàm facilè argumentorum vestrorum machinæ corruant, quæ ut ab Eterodoxis acceptis, quod certè summæ vobis gloriæ vertitur, ita cum jam ab antiquioribus nostris Theologis discussa & penitus excussa fuerint, difficile nobis non fuit, eandem spartam adornare: itaque, duplex esse, sed duplex entitas gratiæ non est, sed eadem prorsus, sub duplici tamen habitudine, ut dixi; nempe vel consentit voluntas motioni gratiæ, ad eum scilicet effectum ponendum, ad quem gratia inclinat, vel non consentit, si consentit, idque per ipsam gratiam, hæc dicitur efficax; si verò voluntas non consentit, motivum per se ipsam, relictâ gratiâ, hæc sufficiens tantum appellatur. Quid amabò hic difficile? quid implicatum? dicis tamen, à te non intelligi, quid sit illud *posterius*; huc illuc discurris, ut ab aliquo Doctore Molinista, Thomista, Jansenista discere valeas, hæc per sinceritatem Jansenianâ, ut à mulier-culis nescio quid plausus & aulæ palatinæ captare queas: hinc forte in iis literis; quas ad te Amicus Provincialis rescripsit, honorifica illius Palladis mentio fit, quæ tuas literas adeò commendabat; sexui vacare studes, & hæc ut præcipua est politicæ vetustæ prorsus antiquæ fuit tui similium industria; ad latiorem errorum suorum propugationem. Ut verò hæc Epistola justa bilance appensa, nihil mihi habere visa est, nisi mera mendacia, in narrationibus, jocos & sales, in rebus seriis; fraudes malè connexas, in consiliis; errores in fide; in re sacra, contemptum, in Theologicis, incredibilem insciam; ne verbo scurrilem fabulam in scena:

SECUNDÆ EPIST. Confutatio.

ERrores cum literis tuis propagas & multiplicas, & ut ex falso, falsum sequitur, ita prorsus error ex errore. Negasti supra *potentiam proximam*, seu *posse proximum* non peccandi, in peccatum ex quo rectè omnino deducis, non dari gratiam sufficientem; si enim quidpiam aliud deest, necessarium ad non peccandum, ex parte scilicet cautionis, quid deesse, dicitis, nimirum gratiam illam nostram ab intrinsecè efficacem, illud reverâ quod est, non datur est, igitur, ut cum Scholasticis loquar, sufficiens non est: jàm mihi rectè omnino ratiocinari videris, sequid tibi laudis promeritæ negem; cum enim gratia *posse illud, potestatem illam* constituat, si hæc plena, completa, proxima non est, sed aliquid aliud, uti necessarium postulat ultra, illa profectò sufficiens non est, atque adeò uno quasi verbo, totam rem illud est, prolixam disputationem expedis; una dimittaxat gratia à se intrinsecè efficax; nunquam illi divina gratia suo caret effectu; nunquam illi datur; nulla igitur gratia mere sufficiens datur; sed quidem, ut dixi, ratiocinaris; si enim datur tantum efficax, non datur merè sufficiens; etsi plena potestas non est; aliquid deest; igitur quod est, non satis est, non sufficit; rectè, inquâ, ratiocinaris, sed male sentis; errorem ex errore, vi sanè legitimæ consequutionis deducis; in qua nihil est, quod desiderem; hinc ut saltem mediocrem te logicum esse non abnuerim, ita parum Catholicum, immo errantem hæreticum esse, constat; quid enim amabò tuum illud ratiocinium? falsum ex falso, hæresim ex hæresi, errorem ex errore infers, & abyssus abyssum invocat: ubi verò tuum illud antecedens negavero, quo tandem tuum illud consequens abitum iri putas?

II. Sed relegamus tua vestigia, idque sanè cautè ac pedetentim, nam via lutulenta est. Initium ducis, pro more, à scenica fictione, fingis ante omnia incogitanti adfuisse, tuum illum N. hominem à puero tibi amicum, Jesuitarum consiliis intimum, à quo de Jesuitarum doctrina & sensu certior factus sis; hi quippe docent, quamdam esse gratiam, sufficientem scilicet, libero arbitrio famulantem, quæ pro solo illius nutu, nunc potiatur, nunc effectu careat. Est sanè, quod mirer Willelme Wendrocki, rerum istarum te adeo rudem esse, ut ea Jesuitis affingas, quæ nunquam iis venerunt in mentem: quis unquam præter te & tuum illum amicum N. fictum tamen & personatum, illam gratiam sufficientem ab iis adstrui, dixit, quæ nunc suo potiatur effectu, nunc careat? quasi verò, fixum, ratum, immo tritum apud eos non sit, gratiam sufficientem illam esse, quæ licèt effectum suum consequi possit, eo tamen potiatur nunquam: deinde, cur dicis, libero arbitrio famulantem? idque ad invidiam, quasi divinam illi gratiam, ad instar vilis mancipii, proculcandam esse, Jesuitæ docerent, cum potiùs liberum arbitrium, liberè tamen, divinæ gratiæ serviat: Tu fingeris servum nequam, qui Hero famulari teneatur; cuique optimus Herus, præter honestà imperia, illa omnia suppeditet abundè, quæ ad munus obeundum, necessaria sunt; eam deinde, si rectè serviat, amplissimo præmio donaturus; vel gravi multaturus pœna, si ut par est, exequutus non fuerit imperia; Audices, Herum servo illi nequam famulari? pluisquam ridiculus is profectò sit, qui vel id somniet: ille nequam liberè servit; ac proinde id ipsi libertum est, benè, aut malè servire; iisque auxiliis, ad eum finem, rectè scilicet famulandi, suppeditatis, uti, vel non uti?

III. Exemplum apodosi non indiget; Deus supremus hominum Herus & Dominus est, qui bonum imperat, malum vetat; & quia neutrum homo præstare potest, nimirum nec bonum facere, nec malum fugere, propriis scilicet viribus, in hoc præsertim corruptæ naturæ statu, omnia illi auxilia & adjutoria, ad eum finem necessaria, abundè, ut ille, suppeditat; nec enim Deus acerbè & avarè imperat, quorum scilicet libero usu divinum mandatum homo exequatur; libero, inquam, usu; audin? id est, quibus homo libere utatur; id est, si velit, utatur; secus verò, si nolit; an quispiam ea propter jure dixerit, Deum homini & divinum adjutorium liberæ voluntati servire? quin potiùs Homo Deo servit, sed liberè; item voluntas divinæ gratiæ liberè consentit, nisi enim hic famulatus, hic consensus liber esset, ad merendum, vel demerendum minimè juvaret; videri igitur, an tu & tuus Heros rectè de divina gratia; per te mihi, quæso, liceat, quid de te & illo sentiam patiò liberiùs expromere: in hoc argumento turpitet erratis; Lutheri & Calvini Hæreses dudum proscriptas è Republica Christiana, quasi postliminio restitutas, in exosam lucem reducitis, docetis, spargitis; constitutiones Apostolicas cavillationibus vestris eluditis; in hoc tamen reliquis Hæreticis callidiores, quod intra

fines

fines Ecclesiæ vos continetis, ut pingues proventus Ecclesiasticos retinere valeatis ; in quo quidam ex vestris, non ita pridem, Calvini & sociorum, non fidem, non doctrinam, non zelum, sed prudentiam desiderabat: facilè conijcies, quis ille sit; alioquin hominem, aliàs satis notum, appellare non dedignarer.

IV. Pergit tuus ille amicus; tibi enim scisciranti de novorũ Thomistarum sententia, iis certè repugnantia tribuit, te in omnibus suffragante ; nimirum quod gratiam illi sufficientem admittant, sed quæ sufficiat & non sufficiat; sufficit enim, si verè sufficiens est, & nihil ultra, ut necessarium postulet; at verò non sufficit, cum aliquid ultra requirat; verbo igitur sufficiens est, re tamen ipsa non sufficiens: nihil ego ad hæc; doctissimos homines non levi à me injuria affici, putarem, si cum sibi ad propriam defensionem sint satis, defendendos illos susciperem; præterquam quod, non nihil, ut dixi, fortè nolens, refutando ac defendendo adstruerẽ, quod nõ ita ipsi, suæ sententiæ principia longè meliùs edocti, æquè probarent; illud unum dicere non dubitem, quod publicum est & palam profitat; hoc ipsum à Jesuitis præcipuè Thomistis recentioribus opponi; nimirum ex eorum sententia sequi, nullam dari gratiam sufficientem; quod certè ratiocinio conficere ac demonstrare Jesuitæ sibi videntur; Thomistæ tamen, quamvis fortè super hoc, nonnulli ex iis tantulùm vacillẽt, negant illam consequentiam; & hæc Lippis & tonsoribus nota; hinc etiam videre, est, quàm parum in rebus Theologicis versati sitis.

V. Pergit ille amicus, seu fabulæ actor; tibi enim quærenti, quid esset, cur Thomistis Jesuitæ aggregarent sese, nec ipsos oppugnarent, itidem, ut Jansenistas; illico reponit, opus non esse; nec ita instandum videri Ecclesiâ valentibus; alienum hoc esset, inquit, à Societatis prudentia, cui, evicisse satis est, gratiam sufficientem à Thomistis agnosci, admittique, saltem voce tenus: nec mirum, si cum Thomistis rursum committi Societas defugiat, à quibus, super his, tantas olim molestias passa est; & hic egregiam Jesuitarum calliditatem & Thomistarum stultitiam laudas. non desunt profectò qui satis ingeniosam fabulæ inventionem laudent, ex qua fortè apud mulierculas & illiteratum vulgus, plausum referes, sibilis tamen, & manuum explosione à peritis omnibus & doctis excipiendus; hi nempe sciunt, decretis pontificiis cautum esse, ne quis de illa controversia, pro una, vel altera parte, scribat, quibus omnes Catholici standum esse putant; tu verò non ita, utpote qui decreta pontificia parum, aut nihil curas. Jesuitis pono gratum accideret, non Thomistas modò, verùm etiam omnes alios à vestris erroribus alienos esse; quod utinam consequuti essent, sed novitas erroris fautores sequaces; suos semper habuit, habebitq; in posterum: eò reliqua vitia degenerãt, multa de his prudens reticeo, si tacuero, publica monumenta, mutaticèt, clamabunt; illud igitur omni asseverationè à me dictum esse velim, ut summoperè dolere Jesuitas, quod longè plures, quàm par esset, vestris partibus accesserint, quo fine ducti, Deus scit; qua fraude, vel arte inducti, homines etiam sciunt; ita vehementer lætari, quod multi vel ante vobis aggregati, deinde segregati fuerint, vel nunquam vestris partibus adhæserint; in quo certè non erat, quod egregiam illorum calliditatem laudares; nullus enim hac in re calliditati locus fuit; immo parum callidè, ut ita loquar, egissent, si hac arte, sua consilia direxissent, ut sibi Thomistas, contra Jansenistas ascisceren; crede mihi, Willelme, Jesuitæ cum Thomistis rursum committi, non defugiunt ; nec præteritis molestiis sibi creatis ullo modo terrenturnec vident, semotis decretis Pontificiis, quibus id vetatur, ex suo usu non esse, nunc ipsos vehementiùs urgere ; meræ sunt Chimæræ tuæ, quæ nihil verisimile præferunt; quin immo, si callidè & humanis dumtaxat artibus agerent, non parum illorum sententiæ inde momenti accederet, quod Thomistæ à Jansenianis partibus starent ; cum enim Jansenistarum doctrina damnata fuerit, ut hæretica, impia, blasphema, inde Iesuitarum doctrinam Ecclesia confirmasse crederetur, quod Thomisticam, si eadem esset cum Iansenia, Iesuiticæ oppositam, eadem Ecclesia damnasset immo non: defuerè politici quidam, qui Annato imprudentiæ verterint, quod nimis solicitè Thomistas à Jansenistis abstraxerit, quasi timeret, ne his illi, inito fœdere, jungerentur; unde fortè doctrina Societatis, de divina gratia restasset maximè confirmata: hæc Politici quidam; ego tamen secus, qui Annati prudentiam in hoc non semel laudavi, quod scilicet plus veritati & religioni, quàm privatæ suorum causæ detulisset.

VI. Sed pergamus in tua fabula, peregrinationem eas denuo resumis, & te ad Dominicanos confers; nimirum ut eos tuis jocis scurrilibus, præberes omnibus deridendos: tibi enim quærenti ab uno ex illis, utrùm gratiam sufficientem admitterent, & hæc esset Thomistica scholæ sententia: illum in hunc modum plusquam ironicè reponentem inducis; istæc ipsa, inquit, quin illa mane in Sorbona, vah quàm pulchrè exposui, totam ego semi horam implevi, ac nisi per clepsydram steterit, iterandum illud exterminassem, jam Parisiis pervulgatum. *Nutu sententiam dicit, quasi Monachus in Sorbona*: & hæc eo dumtaxat fine, ut dictum illud religiosis Doctoribus injuriosum insereres, eosque inscitiæ & modicæ literaturæ insimulatos, tidendos in scenam adduceres, hæc, inquã, eo dumtaxat fine à te dicta, seu ficta esse, cõfiteor. Sed mi homo, velis, nolis, Regulares, sic enim vocantur, summo semper honori Sorbonæ fuerunt, eamque suis egregiis monumentis maximè illustrarunt; Quid Alensis, Doctor Angelicus, S. Bonaventura, Scotus, Mairon, aliique fere innumeri tuum antiquiores, tum etiam et recentioribus ad rem literariam, & sacram præsertim doctrinam contulerint, neminem, opinor latet, qui sit librorum & literarum peritus; nullam comparationem instituo, quod fortè odiosum esset: abiit, ut cuipiam, etiã minimo, quidquam laudis detractum velim; illud unum dixisse, satis, Regulares doctrinã & Sanctimoniã eximios nunquam in Sorbona defuisse.

VII. Mox ad disputandum conversus, ostendis, aut saltem conaris ostendere, gratiam illam sufficientem Thomistarum non esse sufficientem, cum alia quædam necessaria sit: & hic ita urges hominem tecum, ut dictũ est, colloquentem, ut is dare manus quasi videatur: sed cur quæso hæc, quæ frustra esse sciebas? quid tibi, amabò, cum Thomistis? quibus, ut tute scis, singularis est rem hanc explicandi modus, non fortè omnibus perviam: multos enim audisse memini, qui dicerent, illum à te non capi, unde accidit, ut nonnemo, iis, qui non caperent modum illum, præ summa difficultate, credendi necessitatem imposuisse ut sit, Thomistas hoc loco defendendos non suscipio, huic provinciæ ipsimet, unde mihi, non deerunt, & potiùs difficilia quæque admodent, quàm sufficientem gratiam renuncient, punquod idem prius sit & posterius ante & post; causa & effectus, aliaque hujusmodi: cum reverà præstet, peccare in Philosophiam, quam in Theologiam & fidem: Quare abre tuus ille acerrimus Iansenista in eos graviter invehitur, & grande scelus, gravem culpam iis exprobrat: vellet, ut gratiam illi sufficientem, & cum ea fidem Catholicam ablegarent: cum gratia sufficiens dogma Catholi-

cum

mon insectuat; quod scio quidem, à vobis non admitti, sed inde justam occasionem præbetis, damnati errores insimulandi.

VIII. Hic autem Augustinũ, sed nullo citato loco, vestræ asseris, errori vestro suffragari; negat certè Augustinus, dari omnibus gratiã efficacem, gratiam illam, quæ dat posse simul & velle, de hac enim ibidem ut plurimùm contra Pelagianos disputans docet Augustinus; Hæc sanè concedimus ultrò; subdit tamen Doctor sanctissimus negat, gratiã illam dare posse, præcepto scilicet instante, quæ dat, posse à peccato abstinere, licèt re ipsa peccetur, non quidem per defectũ gratiæ, sed per vitium voluntatis: sed nolo personas in scenã inducis; nimirum tres medicos, quorum scilicet ab homine multis vulneribus saucio, primus cum vulnera exploraſſet, lethalia pronunciat & nullam nisi in Deo spem esse denunciat; alter verò negat, esse lethalia, & bono animo saucium esse jubet; idq; per meram assentationem; tertius demum blandienti medico sese aggregat, ægroq; dicit, vires sufficientes esse, ut domum suam repetat; nervum tibias integras, quamquam viribus destitutas. Apodosi parabola nõ indiget; saucius ille vulnerabilis, hominem in naturæ corruptæ statu repræsentat; primus medicus Jansenistam, secundus Jesuitam, tertium deniq; Thomistam; nimirum juxta tuum sensum intentem: sed, ô bone, quis unquam Jesuita negavit, hominem in eo statu, divino adjutorio indigere? quis unquam dixit, sine gratia quidpiã posse, quod ad salutem pertineat? nunquid omnes Catholici docent hominem suis viribus relictum nihil posse, nec sufficientem esse? ut Paulus monet; non admittũt, inquis, Jesuitæ gratiã efficacem, sed tantùm sufficientem; calumniam affingis; utramque admittunt, cũ religione Catholica; tu verò per damnatum errorẽ, unam duntaxat; Catholicè igitur illi sentiunt cum Ecclesia, tu secus, contra Ecclesiam; non admittimus quidem gratiam à se intrinsecè efficacem, quæ repugnantia involvit; esset enim efficax, & non efficax; primi quidem, quia talis statuitur; alterũ verò quia suo tempore fine careret; cum enim necessitatem inducere, nec ad merendum ejus præsentia, nec ad demerendum absentia quidpiam conferret, & hæc mulier cuivis historiæ narratis; nimirũ Jesuitas Pelagianos esse, negare omnem gratiam efficacem, aliaque hujusmodi ut dixi, fidei catholicæ dogma est, quod utram gratia detur; quod neutra voluntati necessitatis jugum imponat; quod liberũ arbitriũ non destruat, servet, uno verbo quod talis sit gratia Christi, ut ejus voluntas consentire, aut dissentire possit, si velit.

IX. His ludicris, seu comicis præmissis, tragica deinde succedunt. eò sanè truculentiora, quod Thomistam ad tragicam palinodiam adegeris in eadem scena; cuncta enim hæc sint scenica; eumque induxeris fatentem ullum sibi datum se ad gratiam sufficientem adstruendam à propositis suis, quibus, inquit, si obluctor, quid de me fiet? itaque casum Abbavillanum commemorat; denique hominem traducis, quasi hic rationibus privatis & humanis abductus, veritati Catholicæ renũciarit, quo quid possit de homine religioso dici queat, non video. Illum deinde inducis jactantem Bullam illam fictitiam contra Molinam, ac demum Jesuitis imponentem, quod hi pontificum imperitia, in hæreticorum erroribus, à vera S. Augustinæ doctrina secernendis, abuterentur, & non multo tempore, sic dogmata sua distinxerint, ut populorum mentibus brevi in ipsos ũ dominatum venerit. Sed mi homo, Bulla illa mera bulla est, & pluspquã fictitia: nemo nescit, Molinam priùs delatum, à censura immunem remissum fuisse; igitur victa causa: cum autem actores tandem, qui hanc fuerant Rei, Jesuitæ instarent, contra doctrinam Adversariorum; post aliquot disputationes, discussa quidem causa est, sed non terminata, & fortè in aliud tempus dilata; sat fuit, delatum Reum insontem declaratum fuisse: unde profectò est, quod Thomista ille tibi graviter succenseat, cui duplicem calumniam affinxisti; primam scilicet proditæ fidei, ob rationes humanas & privata cõmoda; alteram, affictæ Jesuitis calumniæ, immo & gravis delicti, in decreta Pontificia, quibus cautũ est, ne quis Bullam illam fictitiam citet; vos quidem hæc parum curatis, sed quod religiosum hominem inducat is ea non curantem, grandis profectò flagitii res est.

X. Hic demum tuus ille amicus personam mutat in ultima scena, & declamatorem agit; grandi quippe, magnifico & altitonante illo Rhetorum dicendi genere, quod supremum vocant, instructus, in Thomistas vehementissimè invehitur; quod scilicet ipsi, ob vilissima commoda, cœlestem gratiam, iis commissam, tanquam cæleste depositum, in gratiam Iesuitarum, deseverent. Sed hoc declamatore nihil insulsius, absurdius nihil esse, putatem; rem sanè ipsam non discutio, quam Thomistis, præmodestia, relinquo vindicandam; sed ridiculum illum scribendi modum, non sanè ridere non possum: nempe in Epistola familiari, superbè accersere grandes illas figuras, objurgationem, admirationẽ, exclamationem, apostrophem, graviores cothurnos, fulgur, fulmina, omnemq; sententiarum vim & robur, eaque omnia ampla & magnifica, quorum pulpitum, seu forum vix patiens esset; & hæc, ut iterum dicam, in Epistola familiari; dicam, quod sentio, nihil absurdius, & magè ridiculum excogitari posse, arbitror: hic certè ferulam pedagogicam, Willelme, ubi tamen tuus heros nihil nisi plausus & palmas, primique & inimitabilis scriptoris laudem refert; non ita periti catholici, qui certè in eo ingenii satis, judicii & decori parum, bonæ, sinceræ, catholicæ fidei nihil, verbo sitatis deniq;, ac falsitatis, calũniæ, fraudis & malarum artium quàmplurimùm inveniunt.

XI. Sequitur Thrasonicum illud de *interritis Augustini discipulis*, nimirum Jansenistis, qui hoc sibi nomen arrogant, cum tamen Augustini potiùs adulteri corruptores, quàm legitimi sectatores & discipuli censeantur; illi ergo, inquit tuus ille acerrimus Jansenista, sæculi vinculis exoluti, uni Deo serviunt, unum Deum habent in animo; quàm bellè, quàm Christianè, quàm demissè de te, tuisque sentis; sæculi vinculis exoluti, inquit, etiam aureis; etiam factionis cum Batavo illo, Hiberno Ussero, aliisque, ut gente, ita fide ac religione exteris; utinam, utinã, Willelme, errorum laqueis expediti, quod enim attinet ad mille censurarũ Ecclesiasticarum vincula, quibus implicati estis, iis certè optima Parens Ecclesia, si meliora tandẽ consilia sequi velitis, vos statim expediet. Igitur inquit, sæculi vinculis exoluti, uni Deo serviunt, non mãmonæ, non iræ, vindictæ, odio, peccato; vereor tamen, ut non tam fideles & prudentes servi, quàm protervi & nequã audiatis; illi profectò Deo non serviunt, qui Ecclesiã Dei suis erroribus inficere, factionibus conturbare, & Dei servos mille calumniis, satyris & contumeliis immisericorditer persequi non cessant. Unum denique Deum in animo habent, ain? non Jansenium, non Calvinum, & nullum errorem; utinam vera narrares Willelme; nam ita bene vobis precari, charitas jubet.

XII. Sed quàm bellè prædicta declamatio in vos quadraret, quàm appositè in vos retorqueretur, in hunc ferè modum: cur nomen Catholici usurpatis in Ecclesia, Catholicam tamen fidẽ non retinetis? Ecclesia vestros errores dãnavit, quos hodienũ, in media Ecclesia, mordicùs tenetis ac defenditis; damnamus, inquis, propositiones ab Ecclesia damnatas; sed in quo sensu: an fortè in eo, in quo ab Ecclesia damnatæ fuerunt? in sensu Hæretico, inquis: rectè, nã Ecclesia propositiones in sensu Catholico minimè

minimè damnavit, sed an in sensu Jansenii? id est, in sensu vulgari, & proprio, in quo dumtaxat Ecclesia propositiones damnare solita est; igitur proprius est hæreticus, sensu igitur Jansenii hæreticus: damnate igitur illas in hoc sensu, ut non jam verbo & voce, sed reipsa, Catholici sitis: res facti est, inquis, in quo Ecclesia erravit; hæreticam profectò vocem; loquela vestra vos satis manifestat, Hæretici estis; vos tamen, si Willelmo vestro credimus, sæculi vinculis exoluti, uni Deo servitis, unum Deum in animo habetis: quisquis ergo in Ecclesia aliquid potest, publicè à Præconibus curet, illud tuũ *notum omnibus esto*, quod longè melius in vos, quàm in Thomistas cadit; cum Jansenistæ dicunt, se damnare ubilibet quinq; Jansenii propositiones, ab Ecclesia damnatas, id eos velle significare, se nullibi damnare, nedum in Jansenii libro, sed eas maximè adstruere, cum negant & damnant gratiam sufficientẽ, quidquid enim mali quinque illis propositionibus inest, ex eo potissimùm provenit, quod per eas, gratia sufficiens ablegetur ut monstrosa, damnetur ut hæretica.

PROVINCIALIS Epistolæ Confutatio.

I. Est saltem, quod laudem hujus Epistolæ brevitatem, nam quò brevior, eò minùs mala; quamvis enim malum insit, immo nihil boni; quò minùs ineſt, minùs mali est. Montaltii literas, inquit, nemo non probat: itane verò? en tibi purum putum Jansenistarum stylum, cùm neminem illi præ se putent, quidquid ipsimet probant, non probare neminem dicunt, sat scio, ab iis, aliisque Hæreticis, impensè probari & putidè laudari, sed quoque scio, improbari à Catholicis, damnari ab Ecclesia, à Magistratibus æqui honestique amantibus flammis ultricibus addici. Addit, jucundas esse politioribus Aulæ ingeniis, scio, quos intelligat, illustres haud dubiè sibi patronos accersit, sed quæso te, an ipsi Aulæ? An Regi? cujus imperio & decreto, illæ satyræ, Carnificis manu, igni traditæ fuerunt; item non abhorrere à fœminarum captu, sat video, quid bonus ille captet; omnibus hæreticis id solemne fuit, ad suos errores propagandos, fœminarũ & Aulicorum opera uti, sed quis ad istiusmodi regulas fidem suam, Religionem suam? multa reticeo, & invitum sustineo stylum.

II. Addit, vix credibile esse, quantũ Montaltii literas nobilis quidam Academicus commendarit, cujus literarum longam laciniam exscripsit, facilè tertiam hujus Epistolæ partem; ille autẽ nihil prorsus ad scriptoris laudem, ne hilum quidẽ, sed totus est in meritis causæ, ut ajunt, cõmemorandis, illique, ut ipse testatur, in votis esset, proximam illam potestatẽ tot turbas, inquit, sine causa cientem, & quid sibi velit ignorantẽ, expellere, proscribere, profligare: sed quid hæc Theologica ad Grammaticorum Academiam? huc reverà quadrat tritum illud, *ne sutor ultra crepidam*; aut fortè aliud, sed præmodestia reticeo. Subnectit denique insignis fœminæ literas ad Amicam, in quibus, impensè laudat Montaltium, ejusque elegantissimas Epistolas; & rollit ad astra, fœmineo more, ingenium viri, judicium, eloquentiam, artem mirabilem, aliaque plusquàm eximia, sed hæc accipimus ad instar muliebris mundi; fœmineam laudem nec probo, nec invideo: id colum provoco, seu remitto: pro rectis & sanis rerum judicus, peritis standum est, nemo quippe de iis rectè judicet, quæ ipse nescit: Quid si ergo de Theologicis Academicus, de arcanis fidei mysteriis muliercula, surdus de musica, cœcus de pictura, stultus stolidus de subtilissimis scholarum apicibus, hæc sanè non à recta modò ratione & prudendi humanum usu, sed à sensu communi tam aliena, quidpiam aliud, esse, dixero.

III. Tritam & vulgarem paræmiam revocat in memoriam, Willelme, bonum vinum vendibile hederam non indiget: vix credi potest, quàm id vobis soleat fit; vestros scilicet & vestra adeò putidè præsumere laudare, extollere; alios verò & alienata deprimere, ut Annatus, si verbis & scriptis vestris fides habenda sit de rebus senex; Ferrerius à vobis læpius in effigie profligatus; Bagotius ineptus; Martinonius ignotus; Petrus à S. Joseph stupidus; Petavius nugator; Stephanus Dechamps garrulus; Pirotus immanis & inculentus; Nœtus vilis anser inter olores; Alidenus ex Societate scriptores, doctrinæ morum & fidei disruptores: immo præcones & emissarios ubique habetis & conducitis, qui hoc munere defungantur, ut verbo, adeò putida, ut dixi, & fœtida repetitione laudes vestras nobis obtrudere non cessatis, ut omnibus rectè sentientibus inde non leviter stomachũ moveritis. Montaltiũ vestrum non contemnendo ingenio esse, do, & fateor ultro; non tamen ingeniorum Deum & Coryphæum; nec ipse opinor, Arnaldus amens; stylo facili est, sed scurrili; adeòq; triger, fit frivolaritas interdũ absit; unde non mirum est, Fœminis & Aulicis arriserit; hi quippe nihil fere aliud libri captant; sed summa rerũ Theologicarum, earum præsertim, quas ipse versandas susceperit, insciæ & imperitiæ; satis bonum Geometrã duco; non tamen is est, qui Archimedẽ, Apollonium, alios; vel antiquos vel recentiores possit se reliquerit, ut ejus emissarii & laudatores conducti jactare non cessent, scripsisse libri de Cycloide, solvitq; abstrusa quædam problemata; sed ante illum, Torricellus eadem, aut maxima earum partẽ, quamquã citra demonstrationẽ solvent, item Lalovera, & quidã alii: unde mirum nomini accidit, quod ne ipsum quidem Torricellum appellerit: illum sanè, quamvis adversarium, sua laude fraudatum nolim, iis tamen laudibus quæ omnem fere hominum cogitationem superant, quas nonnulli, quo studio ducti, Deus scit, plenis buccis, calamis & manibus illi aspergunt, indignissimum reputo: quidnã voluntatem hominis spectat, pessima est, malignus, homo certè, si uspiam alius, nulla fide malis artibus, diabolica superbia, protervia, pertinacia, perfidia, pudore penitus prostituto, & nulla fronte: à Jansenio hominem discessisse, fama fuit, non tamen (quod rescivi à viris cognatione ipsi conjunctis) ut fieret melior, sed peior: cum enim Jansenistæ, saltem ad speciem, faterentur, Ecclesiam in causa Janseniana errasse quidem in facto, non tamen in jure, ab iis recessit, cum etiam erravisse in jure præfractè assereret.

TERTIÆ EPISTOLÆ Confutatio.

I. Dolorem, quem tibi censura Sorbonica intulit, premere voluisti, Willelme Wadrocki, erupit tamen in furorem & rabiem, & cum jocari maximè videri vis, vehementer baccharis, immò & furis, hinc tui compos esse non videris; Protheum agis, mille vultus induis, & mille trahis averso sole colores, ut simplicioribus & incautis rerumque imperitis, mulierculis præsertim, atque aulicis, qui jocis & risu omnia metiuntur, imponas: Hinc eadẽ asseris & negas, attollis & deprimis, ampli-

nificas & elevas; quàm varia, quàm contraria, quæ pugnantia; centies & millies tibi contradixi: nihil mirum, impostui, nescis, quid tibi velis & tua Censura Sorbonica, inquis, expectationem eorum destituit; expectabas enim, ut Hæresum flammam suffocaret; sed tanti apparatus, inquis, exercitus; Jansenistæ Hæreseos & schismatis parentes; Jansenistæ Hæreseos & schismatis patroni; Arnaldi secunda Epistola ad Sorbonam delata; Censores, Arnaldo, præ cæteris indoctis, ad recognoscendum deputati; nulli diligentiæ, nulli labori parcitur, ut quidpiam censura digna reperiatur; sed quid tandem? unam dumtaxat propositionem, eamque non prolixam censuræ & notæ subjecerunt, in quam tamen Arnaldus nihil nisi à Patribus excerptum congessit; summa illi, cum his omnibus, & nemo unquam, etsi id maximè postulavit, vel leviter ostendere potuit, in quo Arnaldi dictum ab Augustini & Chrysostomi sensu discreparet; eadem Arnaldi propositio temeraria, impia, blasphema, anathemate damnata, Hæretica pronunciata. Illud graviter de censoribus expostulas, quod fidem Arnaldum & de Arnaldo tam iniquè & acerbè judicassent, & tot horribilia verba contra eum protulerint; nimirum hæc, *venenum, pestis, lues, horror, amaritas, impietas, blasphemia, abominatio, execratio, execrationi, Hæresi*; quid gravius, inquis, in Arium, vel etiam Antichristum intorquere potuissent?

Sat video, quàm te altè censura pupugerit; sed quæ tandem illam elevas, undè illam plurimi æstimas; quibus, ut Hæresum portenta Sorbona suffocaret, nunquid amabò Arnaldi propositionem impiã, blasphemam, anathemate damnatam, Hæreticam nondeclaravit? nisi hæc monstra sint atque portenta, quæ eadem monstri & portenti expectares, divinare non possim; quis autem non videat, imò non stupeat tuam, quæ adstruis; nihil prorsùs in libro Arnaldi inventum esse, dicis, nigro theta dignum; quasi verò impia, blasphema, & hæretica proprio nomine in eo inventa, notata, damnata non fuerint? tam horrendi, tam grandes, ais, apparatus evanuerunt; sed an terribile fulmen abfuit, præfulguransne contra partas, cujus trisulco cuneo, Arnaldi doctrina contrita est? frustrà etiam horribiles illas voces, quas vix in Arium vel Antichristum quispiam torquet, & sine causa resonasse fingis, ac de illis inanes expostulas; nam revera doctrina hæretica pestifera, quæ facilè serpit, venenum, quod animæ vitam facilè extinguit; res demum quæ horrori, execrationi, abominationi Catholicis omnibus esse debet.

III. Indubitatum igitur hujus causæ statum habemus; Arnaldi secunda epistola ad Sorbonam delata, in examen Theologicum à deputatis censoribus vocata; censorum suffragia in generalibus comitiis exposita, & post accuratam disquisitionem, qua certè majorem aliquando adhibitam esse non invenies, in duas propositiones dicto libro contentas lata sententia; alterum scilicet facti, quia negat Arnaldus, quinque propositiones ab Ecclesia damnatas, esse in Jansenio; alteram juris, ninirum hanc, *Patres in Petro justum ostendunt, cui gratia defuit, sine qua, nihil possumus, in ea occasione, in qua Petrus excusari non potest.* Primam autem temerariam, scandalosam, injuriosam, Pontifici, Episcopo, &c. Alteram verò temerariam, impiam, blasphemam, anathemate damnatam, hæreticam Sorbona declaravit; cur ergò tergiversaris, & tantum apparatum evanuisse, nec non in fumum abiisse conqueris? nullum certè fulmen absque fumo est; censuram etiam ludis ut inbellem, debilem, inanem, nullius momenti; cur ergò illam ut acriorem & severiorem justa esse dicis? crede mihi Willelme, suus exspectationi respondit eventus; nullum lapidem non movistis, & quem maximè timebatis comitiorum eventum, prohiberetis; omnes machinas & artes fraudemque multiplicem adhibuistis, eo fine; vim quasi apertam parabatis exerere, ut vel inde constet, quanti rem istam duceretis; sed tandem, singulari prorsùs Dei consilio, artes vestræ dissipatæ, dissectæ machinæ, fraudes elusæ, vis repulsa, horribilis sententia lata est, liber Arnaldi damnatus, & hic cum sociis ex Doctorum albo expunctus; quid tandem aliud Willelme expectasses.

IV. Hæc sunt notoria; sed quid tandem tu? nihil sanè, nisi excusationes in peccatis: negas hanc propositionem Arnaldi esse hæreticam; Sorbona, immò quod longè majus est, Ecclesia hæreticam esse, asserit, utri credendum? contrà verò asseris, Arnaldum cum SS. Patribus Augustino & Chrysostomo probè consentire; negat Sorbona, negat Ecclesia; utri fides habenda est? addis, nullam prorsùs Patres inter & Arnaldum discrepantiam adduci ab ullo posse, vel potuisse: negat Sorbona, negat Ecclesia, utri quæso standum? nonne Arnaldi propositio damnata, diserta & expressa pars est primæ propositionis ab Ecclesia damnatæ? quis ergò jure damnandam fuisse inficias eat? haud absimili modo Calvinus, Lutherus aliique hæreses suas tuerì possent: dicent enim illi, immò & dicunt, se cum Augustino aliisque Patribus omninò consentire. Sed consule, quæso, adducta Augustini & Chrysostomi, quamvis alioquin truncata loca, *Christus in Petro demonstrat*, inquit Augustinus, *non in se quemquam justum debere præsumere.* Quis hoc negat? Petro igitur sufficiens gratia defuit: quis, hoc ex eo sequi non neget? *Petrus ideò destitus est*, ait alibi idem Augustinus, *ut in illo, totum hominum genus posset cognoscere, nihil se sine Dei gratia prævalere*; Quis amabò Catholicus hoc non admittat? Petro igitur defuit gratia sufficiens; quis hujus consequutionis vitium non agnoscat? destitus est Petrus, inquis, gratia igitur destitutus; ita est, nimirùm gratiâ efficaci, singulari, selecta, quæ maximè in eam peccandi occasionem quadrabat, idque justo Dei judicio, ut eum scilicet nimiæ præsumptionis, cujus pridie grande specimen ediderat, deindè pœniteret, aliique, Petri exemplo, ab ea caverent, non tamen gratia sufficiente; vana enim est hæc consequentia; defuit gratia efficax, igitur & sufficiens; quis non jam Theologus, sed Logicus id concedat?

V. Hæc tamen est Arnaldi vestri consequutio, Patres in Petro justum ostendunt, cui gratia defuit, nimirùm singularis, efficax; igitur defuit Petro gratia, sine qua nihil possumus, nimirùm sufficiens; falsa, erronea, hæretica consequentia: Patres quidem in Petro justum ostendunt, desertum & destitutum gratia; sed non dicunt, sine illa gratia, quæ Petro defuit, nihil fieri posse: sine Deo nihil certè fieri potest, ut rectè Chrysostomus, & sine gratia efficaci nihil fit, ut rectè Augustinus; at sine gratia efficaci nihil fieri posse, illi Patres nunquam dixerunt: dicimus etiam cum eodem Chrysostomo, lapsum Petri non tam fuisse negligentiæ, frigiditatis & socordiæ, quam ex defectu singularis illius gratiæ, & maximè congrui adjutorii, in tam urgente peccandi occasione; quia reverà de fervore & zelo, Petrus nihil remiserat; sed quia in gravissima illa tentatione, novâ fervoris & zeli accessione opus erat, quàm gratiæ sufficientis vi, quæ aderat, exerere potuit,

quamquam longè difficiliùs, huic difficultati volens succubuit, cui tamen, quamquam ut dixi, difficiliùs, potuit non succumbere, & cui reverà non succubuisset, si gratiam illam singularem & efficacem à Deo accepisset; peccavit igitur, licèt potuerit non peccare, si voluisset, & gravissimæ tentationi magis strenuè, seu majore nisu obstitisset; quia tamen illi obsistere arduum & valde difficile fuit, eidem volens cessit; jure igitur peccavit; Jure igitur, quidquid obgannias, Arnaldi propositio, à Sorbona, quid dico à Sorbona, ab Ecclesia confixa est, damnata est, quem pro Hæreticorum, vel Hæresiarcharum more, gemini delicti reum fuisse, constat; nimirum erroris impii, atque blasphemi, ac minimè ferendæ temeritatis, utpotè qui sanctos Patres in societatem erroris vocare non dubitavit.

VI. Jam verò primam illam tuam cantilenam repetis: postquam inquis, homines ad hunc modum se illusos senserunt, omnium animos tacita quædam subiit offensio, adeòque censoribus ipsis vulgò jam irascuntur, & ex totius rei gestæ serie, mira quædam, ad Arnaldum purgandum, argumenta colligunt; *Omnes*, inquis, *omnium animos*, atque ita ne unus quidem Catholicus restat; omnes ab Ecclesia transfugæ, ad Jansenii & Calvini castra transierunt; *omnes*, inquis, Jesuitæ igitur, Episcopi, Cardinales, atque adeò ipse Romanus Pontifex; *omnes* enim, inquis, neminem excipis; hæc ut dixi solita vestra cantilena est; tres aut quatuor Doctorculi, totidem ferè Leguleii, aliquot mulierculæ, pauci fortè cucullati, præter apertos Calvinistas, dicunt aliquid, vel approbant Heterodoxum; omnes, inquis, omnes, illud dicunt & probant; & pauci illi, juxta Onomasticon Jansenianum, *omnes* significant. Illud nobis profectò sat est, quod ipsa Ecclesia universalis, cujus Romanus Pontifex Caput est, eamque cum Præsulibus sibi subditis & unitis repræsentat, Arnaldi vestri Hæresim notarit, confixerit, damnarit, uti aliàs errores Jansenii, quos in hisce literis & notis renovas, ut disertè testantur Illustrissimi Episcopi & sapientissimi Doctores, in censura tui libri, vi cujus, decreto regio, flammis deinde publicè à ministro publico traditus est.

VII. Postea redis ad tuam solitam fictionem, qua in tribus hisce primis litteris, centies uti visus es; & hic miram inventionum penuriam mirari satis non possum, in eo præsertim homine, quem ut ingeniorum apicem prædicare non cessas: adisti quippe unum ex illis, qui sequestres, in quæstione facti fuerant, & ex eo, ut rerum istarum peritissimo, discrimen illud exquisisti, quo Arnaldi propositio damnata, à luculentis Patrum dictis, Augustini scilicet & Chrysostomi discreparet. Hic statim erupit in tui, suique Arnaldi encomia, à quo, ipso teste, nihil manarit unquam in publicum, quod non traditionis auctoritate undique fultum esset; ac proinde illius doctrinam tutam, sanam, catholicam esse; cujus tamen censura malis, artibus, à Molinistis procurata fuerit; censura, inquit, censura dignissima, ad tempus saltem iis profutura; post verò ipsi aliud subsidium quærent; in diem enim vivunt; Hinc Scenicus illorum Catechismus, supplicationis pro gratia sufficiente pompa, comedia, pictumque kalendarium, aliaque hujusmodi, ad futilis victoriæ commendationem: & hic illorum solertiam, calliditatem, prudentiam laudas, eo scilicet fine, ut tuus ille, quem sequestrem vocas, qui tamen totus vester est, non illepidum illud eruditi Theologi dictum insereret, nimirum Molinistarum consultissimos esse, qui astu multa tractent, parum loquantur, & nihil scribant; quidquid demum in comitiis gestum est, eorum astutiæ tribuit; & tandem in concludit; fac igitur, inquit, te compellans, ut ego toanimo sis, nec si damnatam propositionem ut pes, hæresim ea re metueris; quod Doctoris Molini testimonio confirmat, quem fingit, dixisse, propositionem illam in uno Arnaldo damnatam fuisse, orthodoxam tamen à quovis alio prolatam; nomen certè inquis, Hæreseos genus; Arnaldi doctrina heretica non est, sed ipse Arnaldus Hæreticus.

VIII. Cuncta hæc eò satis superque refelluntur, quò nudè & apertè referuntur; hominem illum peritissimum vocas, sed Jansenianæ & damnatæ doctrinæ, quàm palam profitetur; in censuras declamat, eamque censurâ dignissimam censet; omnibus haud dubiè, illorum est, qui exauctorati sint Albo Doctorum recens expuncti fuerant; præ Judicem ipsum & latam ab eo sententiam, qui ipse Arnaldus cum suis damnatus est, morsu ac dentibus dilaniare conatur; nolim tamen asserere, censuras omnes Sorbonicas errori obnoxias notare, cujus sanè prærogativæ laus Ecclesiæ dumtaxat ipsi competit; quamquàm hæc, quia Ecclesiæ censuræ omninò consentit, verissima, sanctissima & Sorbona digna est: non mirum est igitur, quòd hic homo Arnaldum laudet, socius socium, similis similem, Jansenista, pro more Jansenistam; quod autem Arnaldus nihil scripserit, quod traditionis auctoritate fultum undique non fuerit, falsissimum est, immò dictu erroneum; cùm enim non modò hanc, verùm etiam universam Jansenii doctrinam defendat, item damnati erroris de duplici Ecclesiæ capite, primus auctor & parens extiterit, immunis ab errore dici non potest, nisi ab errante, & similis furfuris homine.

IX. Quod verò censura Sorbonica malis artibus à Molinistis solicitè procurata fuerit, facilè dictu est, at probatu difficilè, immò impossibilè scium omnes, & voce publicâ constat, Jesuitas Sorbonæ non ita acceptos esse, ut illi ab ista tam gravis momenti re extorserint; demus tamen procuratse, ne tecum in omnibus contendamus; rem illi profectò sanctam, justam, & in hoc rerum statu necessariam procuraverunt, cujus nunquam eos pœniteret. Quod Jesuitæ, ut ait, in diem vivant, quasi fortè iis domi sit curta supellex, lepidum dictu, seu dictum sapidè tibi videtur: sed quid quæso illi? illud certè potissimum; servire Deo & Ecclesiæ, pro cujus & veritatis Catholicæ defensione, nullis unquam laboribus, industriæ nulli, atque adeò nec ipsi animæ, vitæ, & sanguini pepercerunt; hoc dumtaxat nomine illos odisti, idque communi & publico omnium aliorum Hæreticorum exemplo; quod verò spectat ad ea, quæ commemoras de Catechismo, supplicatione, comedia, kalendario, de quibus in meis notis dictum est abundè. Futilem porrò victoriam vocas, quam scilicet Ecclesia de vestris erroribus notatis, confixis, & fulminatis reportavit, utinam etiam de ipsis errantibus; si hanc pro futili habeas, nescio, quid solidum & firmum apud te futurum sit: Fatemur ultrò, insignem esse victoriam & plurimum de illa gaudemus; sed hanc futilis est, seu quod eodem recidit, vana & commentitia; hanc reverà futilitatem pluris facimus, quàm universam Jansenistarum solidita-

tem: dubito verò quàmplurimum, an Jesuitæ puerili dum-

damnaxat voce adversarios suos proterant; nullus meus dubito, quin obstinatissimi illi Dei ac divinæ gratiæ hostes ab Ecclesia non uno fulmine afflati contriti fuerint; ululant quidem frendentque ad horrendum, præ rabie, sed victis atque prostratis non-nihil forte indulgendum.

4. Quod attinet ad dictum lepidum eruditi Theologi, Samoiedis & Laponibus hæc fortè scribere cogitabas, aut certè mulierculis & cincinnatis Gallis, librorum juxtà atque scientiarum imperitis; quod enim Jesuitæ silendo & astu, rem suam, eadem fraude, hucusque servarint integram, & scribendo perdiderint, & quod tam multos auctores eosque doctissimos omnisque generis scripsisse, pœnitent, nemini certè, nisi stolidis nicrionibus tui similibus persuadebis unquam; sed est, quod ignoscam, si non temeritati, saltem justitiæ tuæ, utpote qui Jesuitarum libros nunquam lustraveris, aliquot mutilatis locis truncatis & adulteraris à sociis tibi notatis, seu dictatis contentus, & reliquorum omnium inscius, quæ vastissima Bibliotheca vix capet, in iis scurrilitatem tuam probare, vel exercere poteris. Apage igitur calliditatem illam, astutiam illam, quam Jesuitis affingis; apage hæreticam illam Doctoris tui rerum istarum, inquiebas, peritissimi, conclusionem, in qua scilicet, per summum omnium, Arnaldi errorem ab errore liberat: quàm illi quieto animo futurus sis, vix mente, seu cogitatione assequi valeo; propositioem illam Ecclesia damnare ut impiam, blasphemam, hæreticam; tu vero cum illo tuo, ut catholicam adstruis, atque defendis; & hæc quieto animo; vereor sanè, Willelme Wendrocki, ut conscientia callum obduxerit, cor Pharaonis obduratum sit; ad quietem illam earum perveneris, quam Lutherus tandem post viginti annos, quibus stimulis conscientiæ agitatus fuerat, obtinuit, ac demum victrix illa gratia, quam præcurrere non cessantibi defuerit. Et verò qui quis Ecclesiam non audit, quæ toties errores nostros corripuit, ille non jam mihi & omnibus Catholicis Jansenista est, sed sicut Ethnicus & Publicanus. Omitto impium illud verbum, quod perperam Doctori Meinio affingis; sine teste nihil volo tale; quis enim talia de homine Catholico eoque doctissimo & urbis infensissimo sibi persuadeat? sed vix à me retinere possum, quin hoc dicam; mitiùs haud duxit optima Parens Ecclesia erga vos se gessit; errores damnavit, non errantes; propositiones Jansenii, non Jansenium; Hæresim Arnaldi, non verò Arnaldum; quamvis Arnaldum solùm, non errorem illius damnatum fuisse, insulsè dicas: Mitissimum illum agendi modum Ecclesiæ mirari satis non possum, cui certè Arnaldus & alii justam & majorem quam par esset, occasionem dederant, non tantùm novos errores, verùm etiam contrà errantes sua fulmina intorquendi: Mos antiquus Ecclesiæ fuit, errores simul cum suis erroribus damnare; sic in Concilio Niceno, Arrius; in secundo, Macedonius; in tertio, Nestorius; Euticles in quarto; atque ita de cæteris, à quibus, quid in simili causa factitatum sit, nova rerum præteritarum non prorsùs ignaro proclivum est; præsertim verò (ut alia omittam) quid Constantiensi gestum fuerit, feralis busti fumus adhuc horrendum vestros oculos ferit; sed hæc plusquam necessaria apodosim Catholicis lectoribus faciendam reliquo.

5. Concludis denique, has contentiones Theologicas Theologorum quidem esse, Theologiam tamen non attingere; quid ergò est, inquis, cur Doctorum pugnæ nos inseramus, minimè Doctores; fateris, te Doctorem non esse, fatenti etiam non jurato plenissimam habeo fidem; de his enim rebus Theologicis ita loqueris, ut te illarum prorsus imperitum esse, apud doctos omnes constet; immò id, quod dicis, præteritas contentiones Theologiam non attingere, reverà evincit, te imperitos inter maximè imperitum esse; quis enim nescit, ad Theologiam hæc pertinere; an scilicet detur gratia sufficiens; an plena & proxima potestas non peccandi, homini peccanti insit; an detur gratia à se intrinsecè efficax; an is reverà peccet, cui deest gratia necessaria, ad hoc ut verè possit non peccare: hæc Theologiam non attingunt, inquis; Vah ignarum caput! immò in prima epistola hæc habes, quantus brevi Theologus effectus sim, jam taxo scias; hæc sunt igitur theologica; tibi ergò manifestè contradicis; sed id sæpè ac sæpiùs; Hinc illud efficaciter retunditur, quod scribis in admonitione; cùm enim Jesuitæ dixissent, te fassum fuisse, quod nec Doctor, nec Sacerdos, nec Theologus esses; admonitionis auctor, vel tu ipse, id nunquam, inquis, in ejus literis inveni; imò qui eas legerit, satis comperiet, quàm ille sit veræ Theologiæ gnarus; dixeras tamen, ipso statim initio primæ Epistolæ, *quanto in errore versati sumus; at illo me liberavit hesterna dies*, agnoscis opinor, tua verba, & altera pòst pagina, hæc addis, *quantus brevi Theologus effectus sim*; unde manifestè sequitur, te priùs Theologum non fuisse; si enim effectus es, antè non eras; antè, inquam, id est, ante alterum diem, cùm hesterna illa te inscitia liberarit; manifestè igitur tibi contradicis; quamquam frustra id fassus es, timendum quippe non erat, ne quis Theologus te haberet pro Theologo; adeò miserè & imperitè de rebus Theologicis disputas, quarum terminos, ut vocant, non intelligis. Ejusdem furfuris est, quod ibidem habes in admonitione; nimirum, nihil aliud de illo sciri, id est, de auctore literarum ad Provincialem, nisi quòd is Ludovici Montaltii, non Ludovicum Montaltium, ut dicis, nomen assumpsit; ut etiam in nomine fingeret; ita scurra, vel histrio nomen in scena mutat. Cæterùm nemo nescit, illum esse Paschalem, satis notum hominem, Geometram, ut jam dixi, non prorsus contemnendum, non tamen tam eximium, quàm aliqui illius emissarii prædicant: Scripsit aliquid de Vacuo, sed ratione satis vacuum, item de Cycloide, sed hæc ab aliis innominatis, majori ex parte, in alveum suum derivavit. Sed de hoc homine jam suprà, & fortè adhuc infrà.

* * *
* *.

QUARTÆ EPISTOLÆ Confutatio.

I. IN tuis dumtaxat erroribus adstruendis, consequentium cum antecedentibus connexionem, intactam & integram servas: in quovis alio argumento vix unquam, ut par est, & ex nexu consequentium ratiocinari, ut ajunt, videris: In hac Epistola gratiam actualem, ut vocant, ita explanas, ut prorsùs eam, una dumtaxat efficaci contentus, elimines; ita evolvis, ut è medio tollas; idque cum maximè necessaria est, ut illius ope, gravissimæ tentationi homo resistat. Est autem, quod Jesuitis gratuler, qui sententiam Catholicam tenent, oppositam tuæ, quàm ut Hæreticam Ecclesia damnavit. Proximam illam potestatem non peccandi, quâ pollet justus peccans, prima Epistola rejecisti, ut ridiculam; secundâ verò, gratiam sufficientem, ut monstrosam & semipelagianam ablegasti; tertiâ quoque, propositionem Arnaldi à Sorbona & Ecclesia damnatam mordicus defendis & vindicas à censura; in quarta demùm, quam discutiendam suscepi, hominem peccare vis, ex incogitantia & ignorantia insuperabili; quamvis alioqui voluntas non peccet, nisi volendo, nec feratur in incognitum; in eo tamen peccari vis, & imputari ad culpam; igitur in eo peccat voluntas, quod nec cognoscit, nec vitare potest, contra Augustinum; quod tamen in tertia propositione ab Ecclesia damnatum fuit. Hoc unum est ex præcipuis Jansenianæ doctrinæ principiis seu fundamentis, ignorantiam (Theologi invincibilem vocant, ego latiniùs insuperabilem) ignorantiam, inquam, juris naturalis insuperabilem, ignorantem culpæ non eximere; quod sanè Hæreticum dictu est, & damnatum ut hæreticum, in tertia propositione ut dixi; neque disputamus hoc loco, utrum in hoc, vel alio rerum statu, hujus, vel illius juris ignorantia insuperabilis esse queat; quod certè ad præsentem quæstionem non pertinet, sed disputandum Theologis ab Ecclesia relictum est; sed dato, & non concesso, ut ajunt, in hoc vel illo casu incogitantiam, vel ignorantiam insuperabilem revera intervenire, hæreticum dictu est, peccare illos formaliter, id est, iis imputari, & culpæ ac vitio verti, qui aliquid omittunt præceptum, vel admittunt vetitum, ex incogitantia, vel ignorantia insuperabili.

II. Sed, inquies, hominem Theologum non decet, in acres censuras adeò facilè prorumpere: præstaret sanè argumenta in hanc rem à nobis adducta, & à multiplici ratione petita, immò disertis SS. Patrum & conciliorum locis confirmata diluere: ita nuper cucullatus quidam: sed quæ tandem ratio illius sententiæ damnatæ? nulla profectò ratio divinæ fidei repugnat, an fortè ex eo, quod libertas à coactione sit satis; a page dictum hæreticum, an quod omnis gratia Christi Salvatoris à se intrinsecè sit efficax? error est, hæresis est: an quod in pœnam peccati originis, id fiat? fateor in pœnam peccati, necessitatem aliquid faciendi, vel omittendi, à Deo Judice statui posse, fieri tamen non potest, ut id, quod necessariò fit, vel omittitur, novum peccatum sit, & jure imputetur; nulla igitur ratio est, quæ sententiam illam damnatam vel minimum probabilem efficiat. Quod verò pertinet ad Scripturæ, conciliorum, & SS. Patrum loca, miror, tanti à nonnullis æstimari, quasi per hæc, ignorantiæ & necessitatis peccata adstruantur; quia nullo negotio explicari possunt; loca obscura scilicet & dubia, per expressa, clara & indubitata: nec enim clarus locus & expressus per obscurum & dubium; sed contrà, obscurus & dubius per clarum & expressum explicandus; nempe vel de ignorantia crassa, supina, affectata intelligi debent, vel de insuperabili quidem per vires dumtaxat naturæ, sic enim locus ille Concilii Diospolitani contra Pelagium intelligitur, vel de peccato materiali, in quod scilicet voluntas fertur, dum ignorat, peccatum inesse; unde materiale tantùm peccatum est; voluntarium scilicet voluntate *facti*, non voluntate *peccati*, juxtà Augustini loquendi modum, de quo infrà. Itaquam hac Epistola, id præsertim, non probandum quidem, quia nihil unquam probas, sed exprobandum suscepisti, nimirùm verè peccati per incogitantiam & ignorantiam insuperabilem juris naturalis.

III. Fingis statim initio, te data opera contigisse Jesuitam unum ex peritissimis, quem tanquam ad instar stolidæ pecudis & Morionis loquentem inducis, eâ simplicitate, inscitiâ, imperitiâ, ut nihil stolidius repræsentari posse videatur; ab illo igitur Jesuita Fabulino, sic eum deinceps circumphrasim appellabimus; ab eo, inquam, primùm scisciteris, quid sit gratia illa actualis; respondeat is, esse inspirationem Dei, quæ nobis divinæ voluntatis notitiam, & ejus implendæ desiderium affert; parum certè peritè; hunc tamen peritissimum esse dicis; vitiosa quippe est illa definitio; quia licet prædicta inspiratio sit gratia actualis, non tamen omnis gratia actualis est inspiratio; definitum igitur latiùs patet; igitur definitio vitiosa. Cùm autem satis commodè gratia in habitualem & actualem dividatur, & habitualis sit divina illa qualitas, quæ inest animæ, per modum habitus, eamque sanctam, Deo gratam, Dei amicam, & divinæ consortem naturæ facit; actualis erit quæcumque alia, quæ vel ad auxilium, vel ad Dei concursum naturæ non debitum facilè reducitur; illud porrò auxilium est, ad aliquid faciendum, vel omittendum; illud bonum, hoc malum: cur igitur vitiosam definitionem huic Fabulino per fraudem imponis? an sunt hæ ingenui Academici & æqui disputatoris partes.

IV. Pergis in fraude, eumque sic loquentem inducis; neminem in peccato jure culpari posse, nisi qui de illius pravitate divinitùs sit admonitus, & ad illud fugiendum excitatus. Cur affingis ebrio, cur rem alioquin clarissimam verbis ambiguis involvis? dicimus tantùm, quo ad hoc non peccare illum, qui tenetur ignorantia insuperabili; dicimus, gratiam sufficientem tunc adesse, saltem ad orandum, quando sine illa peccatum fieri, vel omitti non posset; hæc est doctrina Catholica; impugnatis illam, sat scio, tot tantùm novis erroribus. Deinde, cur Simplicianum (ut simpliciter loquar) illum, seu Fabulinum ad Collationes redigis, ac præsertim ad Basnium? cur non ad Suarem, Vasquem, immò & ipsum Molinam, qui de divina gratia doctissimè scripserunt? quod tamen argu-

argumentum ad Theologiam moralem non pertinet: adduxisti Baunii citare voluisti, ut inde fugillandi occasionem & confixionem illius libri occasionem captares: quamquam exscripta Baunii propositio sanæ Catholicæ est; nemo enim peccat in eo, quod peccatum esse ignorat, ignorantiâ scilicet insuperabili; fortè negabis, quampiam ignorantiam insuperabilem esse posse; hoc stultum dictu est; perinsaneque si aliquis diceret, solem non splendere; caligat ecclesiasticus, immò & hæretici, in eo, quod dicitur peccati etiam ex ignorantia insuperabili; non tamen ideò stultitiæ veniistis, ut omnem omninò ignorantiam invincibilem negaretis, uti reverà non negatis. Nihil igitur aliud Baunius hoc loco, nisi laudem ignorantiâ insuperabili minimè peccare; quod tetè Hallerius in Baunio nunquam reprehendit, quamquam doctissimus ille Antistes Heterodoxis Jansenij placitis adhæsit. Illud porrò scurrile dictum, *ecce qui tollit peccata mundi*, alteri jam olim, nempe Baunius scriberet, nimirùm Dianæ, affixum fuerat; undè in te fortè illud, *imitatores servorum nostrorum*, quod Apologistæ occinuisti, longè melius quadrat.

V. Idem Annatus, idem Moinius, quorum locum scilicet dictante, tuus ille Fabulinus exscripsit, nimirum illud, quod fit ex ignorantia insuperabili, culpæ non verti, nec imputari; & hoc ipsum ch dogma fidei: nihil igitur est, quod hic nodosi, nisi genuino hæretico: duo tamen obsecro, pannum tuam fidem; dixerat Annatus, *qui nihil de Deo, vel peccatis cogitationem habet, nec ullo modo apprehendit*, nimirum peccatum inesse, quod Fabulinum tuum sic interpretantem inducis, id est, *nullo modo cognoscit*; pessimè interpretaris; aliud quippe est apprehendere, & aliud cognoscere; cum vel mera dubitatio sit satis, ut aliquid apprehendi dicatur. Nugaris deindè frigidissimè, & facetum agis; quam illam sufficientem, quæ non est sufficiens, iterum commemoras; distinctiunculas illas, quas mihi times, deprecaris; ignorantiæ ope, si fortè illa omnes culpæ, longè plures absolvi dicis, quàm gratia sacramentis: ad quid hæc nebulo? ridendo dicerem, nil vetat; Vah scurram impium atque impudentem! crede mihi, ignorantia illa insuperabilium tam frequens est, quàm tu ipse putas; tibi salem patrocinabitur nunquam; laboras quidem ignorantiâ, sed supinâ, crassâ & affectatâ, quæ nunquam te ac tuos eximat culpæ; hic autem præsertim pudeat & scurriliter exultas, nimirum in rebus tenebris, dum tuos illos integros, perfectos, plenos, inveteratos peccatores inducis, qui nunquam de Deo, vel amando, vel orando cogitant, ac proindè utique, non peccant; cùm ignorantiâ & incogitantiâ laborent; & hanc per jocum regiam viam appellas, quæ itur ad astra, quam si quis ineat, & in hac, & altera vita sit fœlix; O nequam! nemo istos ignorantiâ insuperabili teneri dixerit; peccant, crede mihi, & graviter peccant; vix in Luthero crucians inveterata conscientia, post viginti annos tantulùm pacata fuit, quamquam ad ultimum vitæ halitum, debiliores illam conscientiæ stimuli non defuerunt; idem inveterationis illis accidit; centies & millies hujusmodi homines redeuntes ad cor operam meam pro unica salute sibi poposcerunt, quàm certè iis ultrò obtuli, at semper comperi, nunquam iis defuisse, quicquam aliquem, quamvis alioquin tenuissimum ingenium, multo quidem opertum cinere, multa caligine, seu caligine obscuratum; nonnihil tamen saltem lucilæ semper affulsisse, & scisciranti mihi, an certi essent, se in tuto esse, omnes ad unum respondederunt, semper aliquid dubitationis fuisse.

VI. Abi ergò cum tuis illis inveteratis, quos nulla unquam ignorantia insuperabilis liberet culpa, peccant sine dolore, immò cum gaudio & gloriatione; ita est, fateor ultrò; item sine divino monitu, vel instinctu, non tamen sine aliquo, quantumvis leviissimo, conscientiæ stimulo; etsi enim adeò ipsis animus occalluerit in scelere, ut eos nulla ferè flagitiorum conscientia pungat & cruciet, nimirum ad sensum; nonnihil tamen, confusum scilicet & tantùm non insensibile restat, quod deindè, si animum advertere velint, mage sensibile fiat; nempè fieri non potest, ut certi sint, se in tuto esse, dum peccant: dato tamen, & non concesso, eò quempiam redactum esse, ut nihil prorsus conscientiæ resset, & omnes omninò stimulos excusserit, certumque sibi videri, res suas in tuto esse, quod tamen ut dixi fieri nequit, dato tamen & non concesso, in horrendum illud miseriæ barathrum prolapsum esse, id certè accidere non potuit, nisi præmissis innumeris, iisque non parum enormibus flagitiis, quorum Reus æternis cruciatibus addicetur, etiam si exilla hypothesi, falsa licèt, ignorantiæ insuperabilis, nova scelera non admittat: & ut rem istam præsenti confirmem exemplo; quamvis incredibili quadam obstinatione tuis erroribus adhæreas, & nullum conscientiæ stimulum, nullam etiam vel minimam dubitationem præseferre videaris, immò id altè prædices & jactes, cum tuis illis inveteratis, si tamen sincerè loqui velles, aut si aliquando ad meliorem frugem conversus, apud Confessarium exhomologesi tua, scelera expiares, illud à te sciscitantem, sincerè haud dubiè, ut par esset, responderes, nunquam tibi aliquid, obtusi saltem sensus, subobscuri luminis, & insensibilis quasi dubitationis defuisse, quod te ab errore, inefficaci quadam motione retrahebat; fortè inficias ibis; sed jurato etiam non credam, aut certè dicam, exilla falsa, seu ficta hypothesi, te ita in reprobum sensum datum fuisse, ut jam quasi damnatus sis, & non divinâ modò gratiâ destitutus, verùm etiam naturæ quodam lumine nobis insito, quò bonùm à malo, in plerisq; saltè distinguimus, aut leviter saltè dubitamus, an malùm insit, ac proindè intelligimus, teneri nos inquirere ac certiores fieri; undè vel ad Deum Patrè luminùm confugimus, vel doctiores consulimus. Crede mihi, Willelme, fieri vix posse putarim, ut is, qui aliquâ saltem vitæ partem inter Catholicos, aut certè inter humaniores incolas posuerit, ignorantia illa insuperabili juris naturalis laboret: abi ergò iterùm, cum tuo Jansenista, qui perperâ Jesuitis affingit, ab iis doceri, peccare neminem, nisi qui divino munere ante adeptus sit notitiam infirmitatis suæ, sanitatis desiderium, & votum à Deo illius exorandæ: quis unquam talia? illud unum dumtaxat, nunquam ferè deesse aliquid interioris stimuli, & insensilis igniculi, quamquam inefficacis; & si aliquando, urgente præcepto, à peccato absque divinæ gratiæ subsidio abstinerinon possit, nunquam illam deesse, aut certè si desit, adesse saltem gratiam illius exorandæ; quam si adhuc abesse dixeris, dicam, & certò dicam, est enim dogma fidei, minimè peccatum iri; & hoc nunquam, nisi ex ignorantia insuperabili, quam certè rerum illarum, quæ sunt juris naturalis, vix unquam, nisi fortè Barbaros inter, admittendam esse, putarem; multò minùs in te, tuique similibus, nullus enim etiam laxissimus Casuista vos eximat culpæ; quamvis alioquin in odio, calumniandi studio, errore, Hæresi, nec non pertinacissimâ obstinatione inveteratos.

VII. Lepidus porrò es, qui tuum illum Fabulinum ad Philosophos & Epicureos remittis; quasi verò tàm hi, quàm illi bonum à malo, virtutem à vitio, honestum à turpi, naturali ratione in plerisque saltem non distinxerint; quod autem erraverint in illo effato, *Divinum munus virtus non est, nec pro ea Deo supplicandum*; quid tum; an putas, hoc iis ita certum fuisse, ut demonstratum à se tenerent? cùm tanta sectarum varietas esset, & de suis quique sententiis inter se differerent, id certè clarissimè evincit, illud quidem ab iis assertum fuisse, non tamen ut certum & perspicuum; aliàs in disputationem non caderet; quis enim de perspicuis disputaret? idem prorsus de Idolorum cultoribus & Atheis dictum sit; illi enim dubitarunt saltem, an idola sua Dii essent; hi verò, an aliquis Deus esset? ac proindè ignorantia inculpata non fuit, cùm id scire neglexerint, quod non ignorare debuissent: si verò ne minimam quidem dubitationem, quantumvis obtusam & insensibilem in quibusdam non admittas, sed ignorantiam prorsùs & omninò insuperabilem, si quid ex ea, vel gestum, vel omissum est, culpæ non vertitur; sed cum alia multa sint delicta, ex ignorantia insuperabili non patrata, non deerit, isque sanè multiplex, æternæ damnationi locus: rectè autem ille tuus Fabulinus, quamvis alioquin pessimè suam causam agat; nec mirum, cum ea tantum expromat, quæ tutè illi suggeris, rectè inquam, dixit, nunquam peccavi sine aliqua peccati conscientia, saltem obtusa, confusa, & tantùm non insensibili; hæc enim Patrum & Ecclesiæ antiqua vox est, in eo non peccavi, quod caveri non potest.

VIII. Ea porrò scripturæ loca, quæ tuus ille Jansenista obiter indicavit, ut ex iis, cum Lutheranis & Calvinistis, rancida illa argumenta contra gratiam sufficientem peteret, nullo negotio explicamus; non negamus, *in tenebris*, & in *umbra mortis* Gentes habitasse, ac sedisse, in maximâ scilicet rerum divinarum ignorantia; non tamen insuperabili & inculpata: non fuerunt etiam *Dei judicia nationibus manifestata*, id est, expressè, clarè, disertè, ut Judæis & Christianis; & *Gentes à Deo dimissæ sunt, ut vias suas ingrederentur*; id est, singulari gratia eas Deus non prævenit; nihil tamen ab eis exegit, quod præstare illæ non possent, per vires naturæ, vel gratiæ, vel utriusque; & ita hæc loca Doctores omnes Catholici interpretantur: cur ergò non stas eorum interpretationi & sensui? & cur huic præfers Calvinianum seu Jansenianum? Quod attinet ad zelum indiscretum Pauli, & ad Christum cruci sustigentes, nemo Catholicus neget, Paulum in hoc graviter peccasse, item illos, qui Christum Dominum Cruci affixerunt; quamvis enim nescirent, quid facerent, hæc tamen ignorantia supina & crassa fuit, ac proindè culpæ obnoxia: nec obstat tantum scelus non admissum iri, Paulo teste, si Christum novissent, expressâ scilicet, & clarâ notitiâ; hoc enim non facit, quin talis ignorantia cum gravissimo delicto conjuncta fuerit: sic omnis peccans est ignorans; caret enim aliquâ cognitione, qua si polleret, revera non peccaret; satis tamen lucis affulget, ut possit non peccare, si velit: quod demum aliqui, dum peccant, credant, se obsequium præstare Deo, minimè nos urget; cùm per vitiosum errorem id credant, qui cùm insuperabilis non sit, inculpatus non est; nec obstat, prudentes alios, alios imprudentes peccare, & utrisque paratam pœnam, quamvis imparem; quis enim negat, eum gravius peccare, qui data opera & consultò peccat, quàm alium, qui ex ignorantia, crassâ licet, atque supina, ac proindè graviori pœnâ plectendum.

IX. Fabulinus, inquis, tot testimoniis evictus, de gradu dimoveri cœpit, & infideles ac impios habere, sine instinctu peccare sinens, de justis saltem abnui non posse dixit: pedem refert; O bone! ipse hunc pedem agis ad nutum & pro merito arbitrii circulatoris ad instar, pupas ad choreas in scenis tripudiantis inducentis. Sed hic quoque tuus Jansenista justos etiam ex ignorantia peccare, dicit; hinc justi occulta delicta deprecantur; hinc peccatorum numerum & magnitudinem solus Deus novit; hinc nemo scit, amore, an odio dignus sit; hinc denique Paulus, quamvis nihil sibi conscius esset, ex hoc tamen, se minimè justum certò reputabat: sed quam hæc rancida, Willelme; quàm putent, quàm fœtent quis amabò neget multa peccari à nobis, per ignorantiam crassam & supinam, quæ deindè nos fugiunt vel admissa olim fuisse, quæ memoria exciderunt, ut proindè nobis occulta restant? quid ni ergò precis ad Deum fundimus, ut ab occultis nostris nos mundet? idem de peccatorum numero & gravitate dictum sit; sed an fortè id admissæ culpæ nos erunt, quod nec præteritarum noxarum numerum, nec etiam gravitatem calleamus? quod verò nescimus, amore, an odio dignus sim, ad patratum scelus nihil attinet, nec inde justus quispiam censendus est, quod admissæ culpæ memoriæ non occurrant; Rem tamen, quod illas admiserit: sed quid hæc ad præsentem controversiam, quid ad gratiam actualem ejusve necessitatem? igitur more suo, tuus ille Jansenista ex his concludit, justo, cum peccat, gratiam actualem deesse. Hæc ipsissima est Arnaldi propositio, à Sorbonâ ab Ecclesia damnata; cur igitur caput illud damnatum orco, in exosam lucem reducis? insciliæ quidem accuso, utpote qui distinguere nescias, ignorantiam insuperabilem à superabili, sed cum insciliâ malignam mentem & multam calumniam conjungisti: ex te gemini delicti reum esse constat; nimirum explicitæ malitiæ, & crassæ, supinæ, affectatæ ignorantiæ, quæ nunquam te gravissimæ culpæ eximat.

X. Locum Augustini truncatum, vel uno verbo infinuas, *necesse est*, inquis, *peccet, à quo ignoratur justitia*, non tamen librum, nec tractatum, nec caput, nec numerum appellas; velles decem, vel undecim Augustini tomos à me lustrari, ut locum illum invenirem; quamquam si operæ pretium futurum esset, in Augustino Iprensi potiùs, quàm Hipponensi facilè invenirem; sed nihil opus; cum facilè explicari possit; necesse quippe est, ut peccet, à quo ignoratur justitia; ignorantia scilicet affectata, supina, crassa, aut certè insuperabili, per vires dumtaxat naturæ, non gratiæ, quas orando consequi possumus, si forte non curemus, nempè ignoranti non imputatur ad culpam, quod invitus ignorat, sed quod negligit quærere, quod ignorat; & nemo in eo peccat, quod caveri non potest. Mox Aristotelem à tuo Fabulino laudatum profers, cui scilicet id voluntarium, quod fit à principio cognoscente singula, in quibus est actio: sed mi homo, non tantùm peccatum est voluntarium, sed liberum; nempè licet omne liberum sit voluntarium, non tamen vicissim omne voluntarium liberum; scio, liberum à coactione, non tamen à necessitate vobis satis esse ad rectè agendum & peccandum; sed scio, hunc errorem ab Ecclesia jure damnatum esse; quamquam (& hoc gratis addo) ne voluntarium quidem

& quod per ignorantiam insuperabilem, vel admissum vel omissum est; quod enim penitùs ignoratur, nullomodo cognoscitur, neque voluntas id vult, quę ignoratur in incognitum.

XI. Retorques deinde in adversarios ipsummet Aristotelem, qui lib. 3. moral. cap. 1. dicit, omnem imprudentem ignorare, quæ oportet agere, & à quibus abstinendum sit; & propter tale peccatum, injusti & mali efficiuntur; involuntarium verò vult esse, non si quis ignorat, quod conducibile est, non enim quæ in electione est ignoratio, causa est involuntarii, sed improbitatis; neque ea, quæ est universi (rerum universalium) vituperantur enim propter ignorantiam, sed ea, quæ singularium est, in quibus, & circa quæ est actio. hic purus textus est Aristotelis, quatenus est ex Græco, cui etiam consentiunt aliæ versiones Lambini, Fælciani, &c. Utinam stares verbis Willelmæ præmissis Philosophi verbis; loquitur enim Aristoteles de ignorantia supina & affectata, qua scilicet laborant interdum, qui malè agunt, & promptitudinis, seu voluptatis studio abrepti, scire & meminisse negligunt, quid reverà hîc & nunc expetendum sit. negligunt, inquam, cùm id scire possint; unde ignorantia est insuperabilis ignorantia, sed crassa, quæ quidem eximit culpæ: immò non tam causa est involuntarii, quàm pravitatis; nempe inde maximè pravus & improbus homo censetur; unde illa, per circumstantiam negligentiam vel removet, si jam adsunt, vel retardant, quæ ad rectè vivendum necessaria sunt, quæ principiorum universalium ignoratio non eximit culpæ, quia hæc quilibet aut tenet, aut tenere facilè potest, si velit; secus tamen ignorantia singularium, non tantùm accidentium, quæ nostris actibus circumfunduntur, ut temerè asseris, sed ipsiusmet substantiæ; frustra autem ignorantiam juris ab ignorantia facti distinguis, quo ad hoc scilicet; quia ut ignorantia insuperabilis juris eximit culpæ, quia ignorantia insuperabilis facti; & tam ignorantia supina, crassa, affectata vertitur culpæ, quàm ignorantia juris ejusdem generis; nimirum quo ad forum conscientiæ; nam quo ad forum fori, ut vocant, non parum interest utramque discriminis interstitio; in quo scilicet ignorantia juris nunquam præsumatur, nisi probetur; præsumitur enim quisque id scire, quod scire tenetur: at posito, seu dato, quòd aliquis laboret ignorantia juris insuperabili, sive naturali, sive divini, sive humani, haud dubiè eximit culpæ, & hoc certa fide tenendum: alioquin ad meritum & demerendum non requiritur libertas à necessitate; quod tamen ut hæreticum ab Ecclesia damnatum est.

XII. Fateor tamen, nunquam ferè intervenire ignorantiam insuperabilem juris naturalis, 1. inter Christianos; 2. inter politiores & humaniores populos; quò ad principia universalia naturalia; 4. exceptis forte possent nonnulla longo usu apud aliquas nationes inducta; sed hæc negotium minimè facessunt. Non nego tamen, aliquando, immò nec rarò accidere, ut ignorantia facti sit causa involuntarii; ut cum quis putans esse feram, occidit amicum, quam negligentia illa rem accuratiùs inquirendi, ipse vertatur; unde non imputatur ad culpam, quòd amicum occideris, quem amicum esse nescieris, sed quòd antequam sclopum explodares, accuratiùs non indagatis ut certior fieres. Ille Augustini locus excerptus ex lib. 1. retract. cap. 15. ea certè fatetur ac felicitate à nobis explicatur, ut non pateat causæ nostræ, doctrinæ scilicet Catholicæ suffragatur, qui nesciens, inquit, peccavit, quia voluit, fecit, etiamsi non quia voluit, peccavit, nesciens peccatum esse, quod fecit, ita nec tale peccatum sine voluntate esse potuit, sed voluntate facti, non voluntate peccati, quod tamen factum peccatum fuit; hoc enim factum est, quod fieri non debuit; haud dubiè hoc loco sanctissimus Doctor de peccato materiali loquitur; nempe eo modo peccamus, quo peccare, seu peccatum volumus; sed quisquis ignorat, ignorantia scilicet insuperabili, aliquid peccatum esse, si fortè illud velit, vult tantùm peccatum materiale, id est, vult illud, quod reverà per se malum est, & si tale, quale est, cognosceretur, haud dubiè peccaret; quia peccare vellet; atqui vult illud sub ratione facti, non sub ratione peccati; illud autem peccatum materiale cum Theologis vocamus; vult enim illud facere, quod facit; ergo est voluntas facti; quia tamen nescit, factum illud cum peccato esse conjunctum, non vult peccatum; immò factum non vellet, si cum peccato conjunctum esse, cognosceret; non est igitur voluntas peccati; igitur non est peccatum, formale scilicet, sed tantùm materiale, ut dixi, nec in rem nostram Augustinus magis appositè scribere potuit.

XIII. Inde Fabulinum aliquantulum conturbatum vobis visum fuisse, dicis, magis adeò propter Aristotelis, quàm propter Augustini testimonium; quasi verò erroribus vestris, vel minimùm faveat Aristoteles: sed quid amabò vobis est cum Aristotele? de quo, ne quid dissimulem, cum Heroe vestro libentissimè disputarem; quamquam hic Luciano potiùs, quàm Aristoteli addictus sit; gravior enim Stagiritæ sapientia in scurram, histrionem & ridiculum Puparum choragum vix quadrat. Cùm autem ille ad respondendum se compararet, inquis, nunciatur, Mareschallam N. & Marchionissam N. adesse, & ipsum conventum velle; statim propripuit sese, responsum iri pollicitus à suis illis acutissimis; sensimus, cur ita properaret. Si per gravitatem Theologicam tecum paulò liberiùs jocari liceret, res sanè muliebris uberem vobiscum jocandi mihi materiem præberet; quantum illi vestri fœmineo sexui serviant, non est, quod dicam, cùm vox publica sit; scio, scio, aliquos esse, qui non pauca nummorum millia inde corraserint; immò in devotabus vestris, ut vocant, maximam spei vestræ, famæ vestræ, causæ vestræ partem semper hucusque posuistis; prudenter sanè, secundùm carnem & sanguinem; nec infœlix spei nostræ respondit eventus; quid enim fœminæ potentes auro, forma, gradu, aliisque naturæ & fortunæ subsidiis non possunt? omitto illud ultimum; *sensimus cur ita properaret*; sat video, quò spectes; & quid reponi à me possit; sed ea facilè cuique veniunt in mentem, quæ sunt ipsi maximè familiaria. Quod demum Amicus ille tuus addidit, nusquam Jesuitas licentiùs, & flagitiosiùs, quàm in morum doctrina peccasse, atrocissima calumnia est, quàm in hac literarum, seu veriùs, satyrarum tuarum confutatione, abundè sanè diluam, & horrenda illa, ut vocat exempla discutiam, quæ tum illa subjecit; huc volo te, ut vel inde manifestum fiat, in hac causa, nihil horrendum esse, præter tuam tuorumque omni majorem cogitatione malitiam, & pertinaciam, cum inaudita & incogitabili hactenus maledicendi & calumniandi libidine conjunctam; erit, quod miretur posteritas, eam librorum farraginem & colluviem ex officina vestra prodiisse, quæ nihil, non jam Christianum dicam, sed ne humanum quidem præsefert, & quàm urbaniores Hæretici minimè tolerarent.

QUINTÆ EPISTOLÆ Confutatio.

I. AD pleniorem & clariorem hujus Epistolæ, aliarumque succedentium confutationem, pauca quædam præmittenda esse, putavi, excerpta scilicet magna ex parte ex aliquot schedis, sparsim ac seorsim vernacula Francorum lingua editis; tibi quidem exprobranda, Willelme Wendrocki, aliis verò prudentibus hominibus pensanda & ponderanda. Primum est, eo dumtaxat fine, ferventis controversiæ argumentum à te tuisque mutatum fuisse, & à Theologicis dogmatis, ad quæstiones morales traductum, ut hallucinatione, seu frustratione hujusmodi, solemnem & canonicam errorum vestrorum damnationem hominum oculis, immò & cogitationi subduceretis, atque ita secundus fortunæ status Jesuitis in adversum deflecteret: sic olim Athanasium Ariani; nempe, ut errores suos à fortissima illius impugnatione vindicarent, varias in eum calumnias ad rem ipsam minimè pertinentes, retorserunt, ut jam ille ad propriam defensionem, alienâ impugnatione relictâ, se converteret. Quid enim amabò ad quinque propositiones damnatas Jansenii, hæreses Arnaldi, blasphemias Aurélii, quid ad ignorantiam insuperabilem, quæ per vos non eximit culpæ, ad gratiam à se intrinsecè efficacem, quæ necessitatis vincula nobis injicit, quid, inquam, ad hæc, aliaque hujusmodi, quædam quæstionum moralium minutiæ, ut sic loquar, de jejunio, de usura, de simonia, de occasione proxima, aliisque similibus, quæ à Casuistis, ut vocant, agitantur? errores vestros subducere voluistis, ut jam dixi, sed Ecclesiæ decreta, in re divinæ fidei, nulla unquam oblivione, nullo, longissimi etiam temporis cursu obliterantur; errorumque Jansenii & Arnaldi, utì & Calvini, Lutheri, Nestorii, Arii, post centum annorum myriadas, si tamdiu duret mundus, semper in Ecclesia recens erit memoria.

II. Qua verò prudentia & conscientia, sub unum Christianorum aspectum illa omnia, quæ mores utcumque laxant, adduxisti? in Theologorum libris, huc illuc seorsim dispersa, vix unquam in oculos legentium incurrebant; tu ad cumulum omnia congessisti, & ad perpetuum charitatis vestræ monumentum: si Jesuitis tanto vitio & opprobrio vertis, quòd ea seorsim scripserint, nec unus quidem omnia, sed hic unum, ille aliud, neque hæc populis nocere queant, cùm iis non prostent; nonne tibi tuisque longè majori opprobrio versum iri, putas, qui omnia simul in unum quasi monstrum horrendum ingens compegistis, & muliercularum oculis subjecistis, quæ cùm rerum hujusmodi sint imperitæ, verum à falso, certum à dubio, tutum à crepero discernere non possunt; nec est, quòd idem aliqui Jesuitarum Apologistis opponant, quod scilicet in eodem libro laxas opiniones, quasi in acervum compilarint; hoc enim ab iis justæ defensionis jure factum esse, constat; utpote qui alia refutare non possent, quàm quæ ipsis fuerant objectata. Mens tibi fuit, sat scio, doctrinæ Societatis invidiam conciliare, & quemdam illius horrorem populis incutere; sed profectò res tibi pro votis minimè successit; paucis enim Catholicis persuadere potuisti, Jesuitas esse Theologiæ moralis corruptores; *paucis*, dixi; quia non dubito, quin aliqui (quo studio ducti, Deus scit, vitioso certè & parum christiano) vestris partibus adhæserint, quodam pietatis & castigationis vitæ obtentu; cùm reverà probarit eventus, illos tandem vestris eruditionibus, factionibus, fraudibus, & malis actibus fuisse illaqueasse, ut errantes inter reformatos, ut vocant, recenseri posse videantur.

III. Hæ tuæ literæ nihil ferè novi; meta compilatio est atque farrago, illius scilicet libri simul ante aliquot annos in lucem editi, & inscripti hoc titulo, *Theologia moralis Jesuitarum*; eadem quippe auctorum loca citasti, immò & falsasti, præter unum, vel alterum; dissimulasti tamen tres Jesuitarum Apologeticos, à Caussino, Annato, Meinio, eodem tempore scriptos, quibus certè prædictus liber non refutatus modò, sed penè obrutus fuit; ea verò loca ita scurrili & plusquam histrionico stylo compositi, consuisti, contexuisti, ut non tam Theologica disertatio, quàm ludicra, seu comica circulatoris fabula esse videatur.

IV. Loca porro illa ita falsasti, ita Auctorum mentem adulterasti, ut nihil unquam in hoc genere lentius excogitari possit; imponis auctoribus, sed nulla fronte, eaque affingis, quæ nunquam iis in mentem cadere potuerunt, truncas loca; in unum alios multa, & unum in multa dividis & multiplicas; omittis etiam annexas ab iis conditiones, restrictiones, limitationes, ut vocant, aliaque adjuncta; & hæc ut risum lectoribus moveas: ita prorsus hæreticis scripturæ & Patrum loca; ita Calvinistæ, ita Jansenistæ; uno verbo, nihil unquam impudentius, nihil petulantius, nihil unquam majore & liberiore calumnia scriptum esse putarim.

V. Res sacras, Theologicas, morales, quæ ad conscientiam, salutem animæ, christianos mores pertinent, ludicro, scurrili & histrionico stylo discutiendas & tractandas suscepisti, in quo non Petrum Molinæum modò, non Erasmum, non alium quempiam ex recentioribus Eterodoxis, sed Lucianum ipsum, Porphyrium & Julianum apostatam superasti: rem prorsus Christiano indignam; illud quippe hæreticis solenne est, tibi certè accruis, ut cum veritate, rei scientia, & bona causa destituantur, ad ludicra, comica & scurrilia confugiant; risum saltem & plausum, circulatorum more, in turba excitent; quod reverà in te summum fuit: quid enim aliud tuas literas commendavit? sed juxta sapientis monitum, stulti guam blasphemantium, vel ut textus Hebraicus, irrisorum odi.

VI. Toti Societati tribuis, quod fortè uni dumtaxat, casu potiùs, quàm arte ac deinduſtria excideriti quo jure, mi homo? fieri enim non potest in tanta voluminum multitudine, quin duo, vel tria verbula malè collocata, & quasi per incogitantiam in chartam projecta fuerint, & quandoque bonus dormitat Homerus; quo jure, inquam, omnibus, quod tantum uni? an Sorbonæ universæ Arnaldi hæreses, Richerii errores, Gersonis, Almaini, & paucorum aliorum singulares sententiæ adscribuntur? an fortè omnes Episcopi damnandi, quòd ex iis plurimi hæreticum, immò hæresiarchæ fuerint? an Apostolis fraudi & vitio Judæ proditio vertenda? deinde, si uni ex Societate, vel Baunio, vel Escobario, quos inter classicos, ut vocant, recensendos esse aliquis fortè non putaret, aliquid paulò liberius excidit: nunquid non reliqui omnes, iique gravissimi, & primæ notæ, scripserunt illud deinde refutarunt? nonne illa Societatis doc-

trina

dus censetur, quæ multorum & ferè omnium est, quique præcipuorum, non verò unius, vel alterius recentioris non adeò conspicui?

III. Jesuitas illarum opinionum auctores fecisti, quas aliis auctoribus, libris in lucem editis, traditas docuerunt, & in omnibus ferè christiani orbis Academiis propugnatæ, in pulpitis assertæ, in prælectionibus explicatæ, in consiliis commendatæ, antequam Societas Jesu instituta fuisset: cur ergo Jesuitis omne commune est? an Jesuitam esse, crimen est? Nihil prorsus Jesuitis exprobras in tuis literis, quod à te affictum non fuerit per calumniam, aut depravatum atque falsatum per fraudem, aut adulterinum, truncatum, auctum, imminutum & commutatum de industria, reticitis omnibus limitationibus, conditionibus, restrictionibus & adjunctis; aut quod ab aliis auctoribus Societatis tuæ, sed verum, quod ab aliis auctoribus Societatis multum & confutatum, immò ab aliis quàm plurimis Societatem, tum antiquis, tum recentioribus, etiam ex Sorbona, & ex quolibet Ordine scriptoribus traditum non fuerit. Sed quid faceres, illud tamen Societati solemne est, ut variis persequutionibus etiam ab ortu ipso, divexata fuerit: à quibus quoniam ab hæreticis, politicis, liberioris vitæ hominibus, æmulis quoque, cùm etiam intraverit Satanas in eos, velut Iscariotis, qui erat Apostolus; neque inde quoque, parum laudis & gloriæ Jesuitæ referunt, quod in hoc sanctissimis hominibus, immo & Christo Domino similes censeantur.

IV. Cùm te insignem Jansenistam esse constet, (tametenim Jansenii & Arnaldi in primis quatuor libris, & in tribus ultimis palam profiteris) & fateatur aliquis, nec Doctorem, nec Sacerdotem, nec Ecclesiasticum esse, in quo certè tuam prudentiam laudo, quia & resita se habet, (Paschalis enim, quem tu refers tuam esse, constat, nec Doctor, nec Ecclesiasticus, nec Theologus unquam fuit) & turpissimum esset, Theologum, vel Ecclesiasticum in rebus hujusmodi, scurram & histrionem agere; ex his, ni fallor, recte concludere possumus, nullam tuis scriptis fidem habendam esse: quis enim Jansenistæ tantùm non parænetico Jesuitis calumnias affingenti fidem habeat? quis laicum res sacras tractantem non rideat, immò non horreat? ecquis non miretur, profanum hominem omnium sacrorum & ecclesiasticorum munerum supremum moderatorem ac restauratorem agere? imperitum etiam, nec Doctorem, nec Theologum, utramque Theologiam, moralem scilicet & scholasticam, ut vocant, restaurandam, immò unquam abolendam, & novam ex principiis vestris condendam atque inducendam suscipere? ita igitur stupidi, acte gessisti, præmissâ scilicet liberâ illâ confessione, ut risum legentibus moveas, & miserum Ecclesiastes, & Fabulinum illum tuum in ludicram fabulam inducas, ad plausum vulgi & risum; do ultrò; nihil enim magè ridiculum unquam; quod tamen non laudo; immò do ultrò, te ita scripsisse, ut multi te insanire viderent, eosque redderes ridiculos, satis patienter tulere: sed quòd aliquis verè Catholicus, & mediocri saltem prudentia tuis calumniis non habeat, & renunciato antiquo Theologiæ modo usu, novum ex tuis legibus instituere conetur, non possum inducere in animum, ut credam; quippe enim factu est, pro rebus fidei, hæreticum; pro sacris, profanum; pro ecclesiasticis, laicum; pro Theologicis, Theologiæ rudem; pro serio demum ritæ cultu & salute, scurram & histrionem consulere, ejusque consilia non laudare modò, sed ad usum & praxim reducere; nisi hoc stultum sit, immo stultitiam omnem superet, veritas omnis & demonstratio renuncianda est.

IX. Ut ex libro illo, cui titulus, *Theologia moralis Iesuitarum*, illa ferè omnia excerpsisti, quæ Jesuitis à te afficta sunt, ita illius libri auctor, omnia ferè ex libro Petri Molinei, de traditionibus Romanis excerpsit; & ut Molineus Calvinum, ita uterque Molineum imitari voluistis; tu verò præsertim ac præcipuè, cùm & vafrum ingenium, & scurrilem Molinei stylum non assequutus modò fueris, verùm etiam longo intervallo superaveris: nonnemo brevem illorum delectorum habuit, quem saltem obiter indicare non pigeat. Molineus pagina 350. Bellarmino exprobrat, quòd eam gratiam sufficientem admittat, quæ sit sufficiens & non sufficiens; illud quidem ex hypothesi; hoc verò, quia non habet satis efficaciæ, igitur sine efficaci non sufficit. tu verò epistola 2. pag. 13. editionis Colonienfis, eadem Thomistis, qui Jesuitis assentiuntur, inquis, in gratia sufficiente omnibus data, at neminem cum ea sola rectè agere volunt; sufficit igitur, & non sufficit. Molineus pag. 329. Navarrum sugillat, eò quòd dixerit, ancillam, quæ meretrici famulatur, in iis, quæ per se mala non sunt, ut sternere lectum, aperire fores, ferre literas, aliisque hujusmodi, lethalem noxam non admittere. tu epist. 6. pag. 126. Escobarium, & pag. 127. Baunium, hoc nomine, & iisdem ferè verbis. Molineus pag. 327. Navarrum corripit, docentem, quòd ad servandum honorem integrum, liceat hominem occidere, & viro nobili, aggressorem interficere, ne vel cum infamia fugere cogatur, vel fuste percutiatur. tu epist. 7. pag. 160. Reginaldum, eò quòd Navarrum sequatur. Molineus pag. 335. D. Thomæ & S. Antonino insultat, quòd dicant, mercedem impudicitiæ, quam meretrix accepit, jure naturæ non esse restituendam. tu epist. 8. pag. 184. Lessio, quòd idem doceat. Molineus pag. 335. & 336. D. Thomam & Toletum objurgat de falso teste; adstruentes, quòd pecuniam pro falso testimonio acceptam, restituere non teneatur; tu epist. 8. pag. 185. Escobarium, qui hoc tenet: Molineus pag. 319. Vasquem castigat, qui docet, creaturam adorari posse; tu verò epist. 5. pag. 61. Jesuitas, qui Sinas, inquis, docuerunt, idola in speciem adorare. Molineus pag. 341. & 342. D. Thomam & Navarrum carpit, quòd doceant, in tabulis legis, nullum fidei & charitatis præceptum contineri; tu fusè Sirmondum, ea de re not. 3. in 10. epist. à pag. 251. ad 284. Molineus pag. 343. Emmanuel. Sa suggillat, quòd dicat, potu jejunium ecclesiasticum non violari; tu epist. 5. pag. 65. propter idem, Escobarium. Molineus eumdem Sa corripit, pag. 405. docentem, illum absolvi posse, qui occasionem peccandi proximam relinquere non vult; tu epist. 5. pag. 66. propter hoc idem, Baunium. Molineus pag. 312. Toletum arguit, quasi simoniam licitam esse, doceat; tu epist. 6. pag. 122, de hoc ipso Valentiam & Tannerum. Molineus pag. 334. reprehendit acriter Navarrum, qui docet, non teneri hominem aliena restituere, si absque honoris jactura restitui non possint; tu epist. 8. pag. 182. ea de causa Lessium. Molineus pag. 342. Navarrum refellit, docentem, minus malum consuli posse; tu epist. 8. ibidem, Vasquium. Molineus pag. 335. invehitur in Emmanuel. Sa, docentem, licitum esse pauperi, furari diviti, qui ei tenetur succurrere; tu epist. 8. pag. 184. in Jesuitas. Molineus pag. 337. mordet Toletum, quia docet, eum non peccare lethaliter,

liter, qui sine plena deliberatione, hominem occidere voluerit; tu epist. 4. pag. 36. Baunium, ut supra vidimus. Molineus pag. 336. Navarrum arguit, quòd restrictionem mentalem aliquando approbet; tu epist. 9. pag. 210. de hoc ipso, Thomam Sanchez. Molineus ibidem Navarrum pungit, quòd dixerit, aliquando crimen patratum negari posse, per amphibologiam; tu ibidem, pag. 211. propter hoc eumdem Sanchez. Molineus pag. 323. Navarrum accusat, eò quòd docuisset, non esse blasphemiam, jurare per corpus, vel sanguinem Christi; tu Baunium cum auctore Theologiæ moralis, sect. 3. prop. 5. omitto alia, ne tædium legenti afferam.

X. Addo tamen tria, primum est, præmissa omnia non tantùm contineri in utroque libro, nimirum Petri Molinei, & Theologiæ moralis Jesuitarum, verùm etiam eodem ordine, eadem serie argumentorum, puta de præceptis Decalogi, de Sacramentis, de regimine Ecclesiæ, &c. Secundum est, alia quàm plurima restare, in quibus cum Molineo consentis, putà de cultu Deiparæ, contritione, salutis facilitate, Dei liberalitate; immò (& hoc liberè pronuncio) nihil ferè esse in tuis literis, quod in libro Theologiæ moralis; & nihil in isto, quod in libro Traditionum Romanarum non contineatur. Tertium denique, non esse mirum, si ex Molineo doctrinam de moribus hauseris, cùm Jansenius & Arnaldus doctrinam de divina gratia hauserint ex Calvino. Illud autem non mirandum modò, sed stupendùm, epistolas vestras, id est, famosas Histrionis Eterodoxi & Sedanensis ministelli reliquias, à Catholicis etiam adeo laudari, ac celebrari, iisque inde persuasum videri, insontes, vel eo nomine reos esse, quòd ab hæreticis, per calumniam, tot, tantarumque falsitatum insimulentur. O tempora! ô mores! Illud tamen præ cæteris deplorandum esse, duco, quòd multi, quibus id persuasum est, laxitates illas & absurditates à Jesuitis doceri, (nec enim vacat, tot lustrare libros, quos vix ampla capiat Bibliotheca) rati, veras esse & licitas, ac freti Jesuitarum auctoritate, falsò licèt credita, quos in doctrina & bonis moribus Jansenistis anteponendos esse non dubitant, illas ad usum & praxim reducunt; & hæc præcipua ratio fecit, ut ad literarum & notarum tuarum confutationem me accinxerim; ut scilicet populos falsam illam opinionem, iis à te de Societate injectam, dedocerem. Sed jam ad te.

XI. Nonnihil, quamvis alioquin perexiguum, laudis & commendationis, in libro, cui titulus, Imago primi sæculi, quem in Gallicis epistolis appellatum, in Latinis reticuisti, Societati Jesu aspersum, pro hæreticorum more, concoquere non potuisti; ibi autem dictæ Societatis homines, magna scilicet ex parte, nec enim alio modo intelligendum est, pari doctrinæ & sapientiæ laude præstantes dicuntur, ac regia divina sapientia, quæ humanâ Philosophiâ dux longè certior, longè securior est: væ illis, nisi hoc veritati consentaneum sit; atque ita laudem hanc ut hyperbolicam rides, quę non tam accedit, ut ornamentum, quàm statuitur, ut necessarium hujus instituti fundamentum; nisi enim Jesuitæ doctrina & sapientia valeant, ii profectò non sunt, quos Societatis institutum esse, postulat. Nullibi porrò lego verba illa, Italico charactere à te designata, *Societas est hominum seu potiùs Angelorum*: equidem verba illa Isaiæ: *Ite Angeli veloces*, iis satis appositè accommodantur; neque id auctor à se, sed ibi gravissimos hujusce laudis auctores citat, pag. scilicet 61. ut Benzovium, Fredericum Lumnium, Bozium, præter alios; non dicit etiam, totidem esse Phœnices; sed verbum illud, ut *palma florebit*, interpretatur ex Græco, ut *Phœnix florebit*; cujus occasione hæc habet de Societate: *fructus ferret in sancta uberi, & cum Phœnice, ave non jam unica, suo Jesu vitæ Soli expositæ, &c.* Quid hîc porrò tam superbum, tam indignum cachinnis tuis? quid carpendum, nisi à te tuisque similibus? quasi verò, à Phœnice & Aquila, comparationem, similitudinem, symbolum, emblema quodpiam ducere non liceat?

XII. Illud verò, quod addis ultimo loco, *Christiani orbis faciem immutarunt*, non invenio; eximiè certè Musivi operis artificem; ita enim aliis alia consuis, ut quasi uno tractu ac tenore scripta, aut dicta esse videantur; cum tamen Phœnicis in præfatione mentio facta sit; Aquilæ, pag. 406. loci Isaiæ, pag. 410. pagina demum 54. hæc tantùm leges, *ubicumque Societas olim vestigium posuisset, aliam continuò rerum facies extitisse.* Nunquid hoc notorium non est? demum tamen, illa omnia ab auctore congesta simul fuisse, quæ tu ipse partim finxisti, pro more, partim assuisti, per fraudem; quid tandem hîc mali? quid tam grandis piaculi? velis, nolis, res ita se habet; rumpatur, quisquis rumpitur invidia; neque id humilitati contrarium esse, jure dixeris; humilitas quippe privati cujuslibet virtus est, non verò communis; quæ cum Apostolis, aliisque principibus Ecclesiæ membris perbiæ vertat, si quando Ecclesiam meritis laudibus & præconiis prosequantur? quis neget, rem ecclesiasticam observantissimi filii, optimam colere & laudare parentem? Hæretici quidem Societatis laudes ferre non possunt, easque invitis auribus excipiunt; quid mirum igitur, si Jansenistæ, quos nemo Catholicus inter hæreticos non recenseat? quamquam notoriarum veritas hujusmodi laudes à Melanchtone ipso etiam invito extorsit, ut Florimondus Remondus lib. 5. cap 3. art. 6. testatur; item à Beza, Kemnitio, aliisque, ac præsertim à Francisco Verulanio, Angliæ Cancellario, lib. de dignitate & augmentis scientiarum. Immò cacodæmon mendaciorum parens, invitus licèt, ac per vim sacri imperii, Societatem non semel laudavit.

XIII. Hoc præmisso, ad captandam benevolentiam, exordio fingis, tuum illum amicum, nimirum Jansenistam, verum, inquis, amicum in omnibus, verum illud, ambiguum est; verum quidem amicum, etiam in omnibus, in nullo tamen veridicum; nec mirum, similem simili, ut ajunt, gaudere; fingis, itaquam, amicum illum jocularia tibi Jesuitarum dogmata memorasse, eaque syllabatim in eorum libris ostendisse; unde multum à te risus, sed parum fidei elicuerit; repugnantia nunquam non adstruis, etiam dum jocaris maximè; si enim ea tibi syllabatim in libris ostendit, quomodò parum à te fidei elicuit? ostendit loca, vidisti haud dubiè, legisti, oculis tamen tuis parum aut nihil fidei habes? ita profectò quinque propositiones damnatæ in libro Jansenii, vobis syllabatim ostenduntur, neque illas uno loco, sed pluribus; inficiari tamen non cessatis, in libro contineri, præfractè negare, ac superos inferosque testari; hæc sanè vestra sunt jocularia dogmata, non Jesuitarum; mentiri scilicet impudentissimè, mendatoriis, in rebus sacris, jocari, delirare, in Theologicis, in perspicuis, cæcutire; in humanis ratiociniis, adstruere repugnantia; errare demum in rebus fidei.

XIV. Tu verò hîc hærere, ac dicere, nonnullos ex iis, nimirum Jesuitis, deliràsse, quæ omnibus, atque

quæ adeo universæ Societati adscribi injurium est, præsertim cùm inquis, ex ipsis aliquos valde severos esse, compertum sit: tum ille magnum arcanum aperuit; nempe, commune illud esse Jesuitarum consilium, ut & severitatem adhibeant, quibus regendis est idonea, & laxitatem non omittant cum aliis, quibus tanta severitas exosa est; hinc pro variis hominum studiis, varios Casuistas habent, & pro suo quemque ingenio tractant; ut omnes Societati aggregent, omnes amplectuntur, neminem submoveant, atque adeò non falsa modò, verùm etiam impia, ut idololatriam apud Sinas permittere non dubitant, & Christum prædicare, sed non crucifixum; quia crux Sinis nimis exosa est; quod Gravina ipsis, & Thomas Hurtadus, & quidam alii exprobrarunt; ideòque ipsum illis sacra Congregatio singulari decreto, sub anathemate prohibuit: ita porro probabilium opinionum operâ fidem, & traditionem mutarunt, ut non jam recta, sancta, immaculata, sed detorta, versatilis, humanis cupiditatibus ab iis servire cogatur. Adito igitur, inquit, te alloquens, quàm primùm Jesuitas, & spondeo, fore, ut in eorum moralî disciplina corrupta & luculenta Molinisticæ de gratia doctrinæ fontem reperias; nimirum stupendam christianæ virtutis ignorantiam; meras simulacra virtutum, omni spiritu & charitate carentia; horrendas crimina, quæ sitis prætexta coloribus; innumeras morum labes; uno verbo, virtutem tantùm Philosophicam, Ethnicam, Pharisaicam, cui gratia illa sufficiens, quam ipsi excogitarunt, id est, sola natura sit satis ut scilicet consequendæ, adjuta lege ratio, gratia sufficiens est. nos verò germanam & solidam, non fictitiam & fucatam virtutem sectamur, quæ gratiam à se intrinsecè efficacem postulat, ut animus amore sacræ expeditus, sibi moriens, Deo vivat, illique indissolubili nexu cohæreat: unde perinde absurdi sunt, qui christianas virtutes collocent in hominum nutu, & qui virtutes illas charitatis inanes, quas pro Christianis obtrudunt Jesuitæ, in nostro semper arbitrio positas negent. Hæc ille, inquis, cum multo gemitu, et indignatione potiùs quàm commiseratione.

XV. Audire mihi videor ex illis tremulis unum, quos in Anglia Quakers appellant; aut, quod fortè potius est, hæreticum Jansenistam in furorem & rabiem actum: sed relegamus amici tui vestigia, in quibus hæresum monstra, quot verba; tot errores, quasi totidem voces; nulla igitur virtus charitatis inanis, christiana est; igitur neque fides, neque spes, neque amor Dei, neque pœnitentia, neque aliæ multæ virtutes, christianæ sunt; quia charitate sæpissimè destituuntur: igitur omnia præter charitatem, absque divinæ gratiæ subsidio, in arbitrio nostro posita sunt; imò & gratia efficax vestra, quæ à charitate distinguitur, cùm illa justo desit interdum, ut vultis, cui tamen charitas non deest, si justus est: hæc sunt hæreses, mi homo, & plusquam Calviniana, sed cum inaudito, qua teneris insciti a, conjuncta: Palmaris porrò calumnia est, quam Jesuitis affingis, ab iis scilicet, nullam aliam gratiam sufficientem agnosci, quàm naturæ vires, & rationem lege adjunctam; ita enim Pelagius, at Jesuitæ veram gratiam Christi, hoc est supernaturalem & intrinsecam agnoscunt; verum quid extrinsecum est; sed plusquam stultum & te notoria palam mentiri; appella, sodes, vel unum ex illis, qui hoc doceat: horrenda igitur & exemplis impostura est, eoque impostore digna, qui omnis speciem exuerit: tanta est cacodæmonis superbia, ut eum puderet, tam crassum, tam luculentum, tam publicum & notorium mendacium sibi exprobrari; ita est, eorum pudet cacodæmonem, quorum vos non pudet. Sed unde hæc? quia, inquit, virtutis dumtaxat simulacrum, virtutes ethnicas & pharisaicas, non verò christianas colunt, ad quas natura sit satis. Hæc calumnia ejusdem generis est; ad hæc tamen impii, politici, fœminæ, Calvinistæ, aliique ejusdem furfuris tibi applaudunt: bellissimè quidem, ut tuis vocibus utar, hæretici Jansenistæ germanam virtutem, & gratiam Christi agnoscunt; sibi & mundo mortui, soli Dei vivunt, & amore sæculi expediti, uni Deo arctissimè agglutinantur; Jesuitæ verò sunt homines malè feriati, Pelagiani, Ethnici, Pharisæi, amore sæculi implicati, Deo mortui, ut sibi & mundo vivant.

XVI. Quid quæso de his antitheris, Lector Catholice? ergone tam eximii rerum Theologicarum scriptores, Suarez, Vasquez, Molina, Lessius, Tannerus, Martinonus, Ruis, Petavius, Toletus, Bellarminus, Delugo, aliique saltem ducenti veram Christi gratiam, Augustinianam scilicet, minimè agnoverunt, sed spuriam, Pelagianam, & lege adjutam rationem? Ergone tam egregii scriptores Ascetici, ut Rodriguez, Alvarez, de Ponte, Caussinus, Saniurius, Drexelius, Lancitius, aliique plusquam trecenti, nunquam verum & nativum christianæ virtutis vultum, sed Philosophicæ dumtaxat, Ethnicæ, Pharisaicæ, id est, merum virtutis simulacrum aspexerunt? immò tam insignes Christi pugiles, qui pro fide sanguinem fuderunt, iique saltem milleni, in quatuor mundi partibus, vel singulari religiosæ vitæ sanctimonia illustres, in Domino piè dormierunt, ut (præter illos, qui ab Ecclesia in Sanctorum, vel Beatorum album relati fuerunt) Realinus, Mancinellus, Conagus, de Ponte, Sylveria, Cottonus, Carolus à Lotharingia, Berkmans, & multa hujusmodi religiosissimorum hominum millia, meram dumtaxat virtutis umbram, virtutem charitatis inanem, virtutem ethnicam, gentilium, Bonziorum, Dervisiorum more, coluerunt? non te pudet impudentissime sychophanta; & hæc homo, inhumanus certè, neque Doctor, neque Sacerdos, nec Theologus, nec Ecclesiasticus, nec Laicus, mundanus, histrio, scurra, Jansenista, hæreticus, uno verbo, Monraltius, id est, Paschalis; infandum nomen, horrori futurum posteritati.

XVII. Falsum est igitur, Willelme Wendrocki, fidem, aut traditionem à Jesuitis opinionum probabilium operâ mutatam, & ad cupiditates humanas detortam fuisse; Jesuitæ fidem Catholicam & traditionem totis viribus defendunt, non mutant, & pro illa vitam cum sanguine fundunt, contra hæreticos, Lutheranos, Calvinistas, Jansenistas; nec eam ad hominum cupiditates detorquent, at sinceris doctrinæ Catholicæ dogmatis, & Christianis suorum morum exemplis, ab humanis cupiditatibus homines abstrahunt; nec ulla est opinio verè probabilis, quæ fidei & traditioni adversetur; & si quæ opinio talis est, probabilis non est. Uno verbo, me à tam crassis calumniis expedirem, vel geminæ vocis adagio, *sus Minervam*. Quod refers de Jesuitis, apud Sinas, plusquam diabolica calumnia est, ab Alexandro Rhodio, Martino Martinio, Daniele Bartolo, & quinque aut sex aliis, dilucidè, abundè, ac plenissimè confutata; dixi *diabolicam*; quamvis enim duos illos appelles, nemo nescit, non rarò accidere, ut diabolus, quem alio quin puderet, præ superbia, tam falsa & incredibilia sparge-

spargere, quorumdam hominum linguis loquatur, qui vel ipsum diabolum impudentiâ superant. Illud porro grande arcanum Societatis, quod tibi amicus ille suggessit & aperuit; commune illud consilium, omnes captandi, lepidum sanè inventum nonnullis visum est; sed insanis & ridiculis, qui nihil ratione, sed omnia risu metiuntur: rem profectò fabula & scena indignam, in qua si non vera, saltem verisimilia exhibentur. Sed unde hoc scivit ille tuus? fare age, nebulonum impudentissime, unde hoc scivit? unde accepit? finxit haud dubiè, seu veriùs, tu ipse, qui scurram agis, finxisti; serva quæso tibi ac tuis pessimas illas artes, quibus jam à multis annis homines in errorem inducitis, qua auro, eoque copiosissimo; unde porrò illud: Deus scit, multi quoque sciunt; capsula illa multa centena millia nummûm pretio æquans, & tigillum illud stipis reseratum in crypta S. Meternici, & quædam alia non suspicionem modò, sed plenam probationem afferunt; quâ auro igitur, quâ verbo, quâ stylo, quâ patrocinio grandi, quâ emissariis ubique gentium conductis, quâ mendaciis & calumniis, quâ fraude & dolo, quâ demum factionibus & tumultibus: in Jesuitis nihil unquam tale; sed hæreticis contra Jesuitas cuncta licere videntur; neque hæc parva illorum gloria, quòd communes ipsis hostes sint cum Ecclesia, quòd ab hæreticis traducantur, ut divinæ gratiæ jurati hostes, christianarum virtutum ignarissimi, mundo & sibi viventes, Deo mortui, à Deo alieni, mundo obstricti; Deo gratias.

XVIII. Jactis hisce fundamentis, totam epistolarum tuarum molem inædificas; fontes ipsos, de consilio familiaris tui, statim adiisti, & Jesuitam illum Fabulinum convenisti; & captata currentis quadragesimæ, ut vocant, occasione, de jejunio primùm interrogas; fingis enim, te vix noctu dormire, si fortè incœnatus cubitum eas; tum ille statim jejunii lege te liberat. Escobario auctore, quem tibi aperit, ubi tecum in Bibliothecam, summoperè laudat, & allegoriam 24. seniorum, & quatuor animalium alacriter, inquis, decurrit: hic ille est miser, seu potiùs miserandus Escobarius, quem ut ludicram Momaris & Sannionis imaginem centies & millies in fabula exhibuistis: ego certè in Allegoria illa nihil ridiculum, nihil ludicrum esse video, præter scurriles jocos, ridiculos aculeos, mordaces facetias, aliaque hujusmodi à vobis adjuncta; textus illius auctoris valde serius est, & gravis; vestra dumtaxat commenta ludicra & scurrilia; ô si fortè à misero illo, Bellarmini, aut Suaris capita, sanctorum Augustini & Thomæ truncis insita fuissent, ut à mulierculis vestris factitatum est, quæ *Magistrorum* suorum capita, expressa veri vultus effigie, Pauli & Chrysostomi truncis insita, ad cultum exposuerunt; ô si quid tale, vel Baunius, vel Escobarius, sincerè dicam: Allegoria illa tibi displicuit, quòd in Societatis scriptores aliquid inde laudis quasi refundi videretur: sed an oculus tuus nequam est, quia illi boni & docti? Escobarium & Baunium præ cæteris in scenam inducis, quibus pro justa & plena defensione, id satis esse videtur, ut impactis in caput tuum grandioribus tomis à se in lucem editis, hæc pauca verba in prima libri fronte, majusculis characteribus cudi jubeant: accusat nos homo laicus, Theologiæ ignarus, scurra, Jansenista, hæreticus. jam ad singula.

XIX. Jejunii lege non tenetur, quisquis incœnatus ægrè dormit, etiamsi jentaculo sub meridiem sumpto, prandium in cœnam commodè rejicere possit. Potu vini etiam largo jejunium ecclesiasticum non solvitur; nec is jejunii lege tota die obstringitur, qui unum supra vigesimum annum post meridiem attigerit; nec etiam ille, qui dubitat, an sit id ætatis. Et sanè, quòd te sibilis excipiant morales Theologi, qui cùm sit rerum istarum adeò imperitus, eas tamen discutiendas, & definiendas susceperis; in quo prudentiam tuam. Quòd jejunii lege non teneatur is, qui ægrè dormit incœnatus, non jam opinio, seu magis, seu minùs probabilis, at certa omnino sententia est, quam omnes ferè auctores docent. Pasqualigus de jejunio, decis. 263. innumeros citat, puta Gabriel. Cajetan. Navarr. Angles, Reginald. Bonacin. Thomas, Sanch. Fagund. Filliuc. Trullenc. Laym. Villalob. Sylvium, Lopez. Addo Leandr. part. 3. tract. 4. disp. 8. quæst. 27. ubi præter appellatos, citat Dian. Leandr. De Murcia, Auson. Machad. Joan. Henriq. innumeros alios recensere facilè possem; quid ergo peccavit Escobar. dum communem omnium doctrinam tradidit?

XX. Quamvis autem is jentaculo sub meridiem sumpto, prandium in cœnam commodè rejicere possit, idem Escobarius docet, jejunii lege illum minimè teneri: antequam hanc sententiam damnes, vel Escobarium, qui eam duobus verbis indicat, tract. 1. exam. 13. cap. 3. multi alii autores ante damnandi sunt, qui eandem opinionem, libris in lucem editis, tradiderunt; ut Pasqualig. dec. 265. ubi citat pro hac sententia Dian. Sancium, Ghislinum, Fagund. Trullenc. & Leander q. 30. ubi citat Lopez, Filliuc. Joan. Henriquez; quia nunquam Ecclesia fideles adstrinxit ad talem jejunii usum, vel modum, & quilibet in ipso usu, qui grandis adinstar legis est, habet jus, de jejunii, prandendi circa meridiem; sed de his non disputo; obiter dumtaxat judico, ut videas, hanc singularem non esse Jesuitarum sententiam, cùm duo tantùm ex appellatis Jesuitæ sint, ut facilè observasti.

XXI. Quòd verò potu vini jejunium ecclesiasticum non solvatur, omnes certissimum reputant, post D. Thomam in 4. dist. 15. q. 4. a. 4. quæstiunc. 1. & 2. item 2, 2. q. 147. a. 6. ad 2. ut Cajetan. Durand. Navarr. Sylvest. Rosell. Tabien. Medin. Azor. Less. Molfe. Joan. Pined. Filliuc. Graff. Bonacin. Reginald. Balseus, Valent. Rodrig. Mouve, Veg. Pasqualig. Anton. de Leon, Fagund. qui testatur, communem esse Theologorum & Canonistarum sententiam, & alii, quos sequitur, & citat Leand. disp. 5. q. 4. & q. 1.

XXII. Non tenetur etiam jejunii lege, qui dubitat, an dictum annum 21. attigerit, ut docet Pasqualig. dec. 255. ubi citat Sanch. Sanc. Fagund. Laym. Castr. Pal. Trull. Dian. item Leand. disp. 8. q. 13. ubi citat Narbon. Joan. Henriq. adde Suar. & alios bene multos; quia lex dubia non obligat, nec incerta causa certum effectum producit. Is demum, qui ætatem illam attigit post meridiem illius diei, qui est jejunii, non tenetur jejunii lege, ut Leander probabiliùs censet, disp. 8. q. 12. ubi citat Sanch. Trull. Pasqualig. Dian. Filliuc. Nald. Didac. Narbon. Jejunium enim diei onus est; nec video, negari posse, hanc opinionem esse probabilem.

XXIII. Sugillas deinde Filliuc. quòd eum jejunii lege minimè obstringi doceat, qui malè agendo, etiam in fraudem jejunii v. g. insequendo amicam, gravi defatigatione laboraret; disertè fatetur Filliucius, duplicem hîc noxam intervenire; primam scilicet, in re ipsa, vel actione turpi; secundam verò ex fine mali agentis, qui scilicet hanc actionem ad violationem jejunii refert; tertiam inesse negat, etiamsi defatigatus ille non jejunet; severiùs opinor sentire non potuisti

tra Leand. *disp.* 8. *q.* 56. ubi citat Medin. Ledesm. Filliuc. Llamas, Sanch. Pasqualig. Joan. Henriq. Basil. quibus addo Medin. *inst. c.* 14. §. 10. & 1. 2. *q.* 74. Antonin. 2. *part. tit.* 6. *c.* 2. §. 6. *n.* 1. Sylvest. *v. Jejunium*, 9. vix unũ invenias, qui secus sentiat; nimirum veniam peccatum admitti, si post gravẽ defatigationem non jejunetur; sat video, quò spectes; peccari vis, cum ex necessitate, quod hæreticum dictu est: sed enimuero, num peccatũ est, jejunium omittere, cùm id implere? an fortè hoc negat Filliucius, qui certè in prædicta actione peccatum agnoscit, non tantùm, quatenùs illa castitati, verùm etiam quatenùs præcepto jejunii adversatur; si pudoris patiens esset, se profectò tam supinæ inscitiæ puderet.

XXIV. Transis ad Baunium, qui, ut ais, *in summa, tract. 4. cap. 7. concl. 7.* docet, absolutionẽ illi negandam non esse, qui semanet in proxima occasione peccandi, si non desistere aliter non possit, quin vel sermonem det populo, vel aliquid incommodi inde capiat: imponis Baunio, qui disertè ibidem asserit, illam occasionem proximam non esse; item absolutionẽ illi negandam esse, qui occasionem proximam renuntiare non vult; absolvi tamẽ, si vitari non possit sine scandalo, & adsint omnes illæ conditiones, à Navarro & aliis appositæ, nimirum quòd adsit vera pœnitẽtia, verus dolor, firmum propositũ, peculiare studium vitandi peccatum cum occasione, causa notabilis; item quòd illa occasio non sit mala, sed per se indifferens, ac demum absit obstinata peccãdi; his positis, quæ rarò accidunt, non negabunius, pœnitentem illum absolvendum esse: quæ quæso in his tam horrendum & christianis moribus videtur? Præter Basil. Ponc. *de Matr. in append. c.* 9. obstat 3. magni nominis auctores, alios 25. facilè expellere possem, ac præcæteris D. Th. 2, 2. *q.* 10. *a.* 9. docet, simplices & infirmos in fide, de quorũ subversione probabiliter timeri possit, prohibendos esse, rerum infidelibus communicent, *absque necessitate*. Id porro, quod subnectis, *licet quærere occasionem peccandi, primò & per se, ob bonũ spirituale, vel temporale*; perpetàm Baunio assingis, qui hæc non ex se, sed ex Poncio retinacepisse illius verba *tract. de Pœnit pag.* 94. *col.* 2. *quin monuerit Basil. Ponc. cap.* 6. *Append. occasionem primò & per se quærere posse, cum est aliqua causa eam volendi, ob bonum animæ, aut proximi, tam temporale, quàm spirituale*; Baunius certè, licèt opinionem Poncii sequatur, pro qua citat D. Th. Navarr. Armill. Henriq. Graff. Philiarch. Sylv. Cajetan. Laym. Candid. Cordub. Dian. Em. Sà, Gabriel. Pal. Salas; illud tamen *primò, & per se* non esse Baunii, qui disertè dicit *col.* 1. *vers. etsi inquam, periculum illud non esse voluntarium, nec in se directè, nec in causa*; item *col. 2. vers. probatur autem*, nec occasionem *vult expressè*, sed commodum, seu bonum. item *in summ. d. concl.* 7. dicit, occasionẽ illam non esse voluntariam, sed quasi voluntariã; unde vides, quàm malignè Baunio imponas.

XXV. Deinde, dato & non concesso, Baunium in hac Basilio Poncio plenissimè suffragari; num reliqui omnes Societatis scriptores, iique longè celeberrimi refragantur? ut Suar. *de charit. disp.* 9. *sect.* 2. *n.* 8. & alii. cur igitur doctrinam Societatis in uno Baunio, non verò in cæteris omnibus longè profectò nobilioribus agnoscis? præterquam quòd, hæc est prima contra Baunii loco citato, regulariter absolvendũ non esse, qui est in proxima occasione peccandi; quia cum tantate peccandi stare non potest absolutio: non ergitur, quòd in hæc verba prorũperes; somnians quam vigilans, mi Pater, Religiosos ita loquentes audiam. Vix satis teneo; mores, inquis, ad Scripturæ & traditionis auctoritatem, non ad Casuistarum opiniones exigi oportet: quid quæso in his Scripturæ locis? nonne in Scriptura Judith laudatur? nonne in antiquis historiarum monumentis, Ambrosius, Clotildis, Paphnutius, Ingondes, & multi alii, qui ob bonum finẽ in hujusmodi occasiones peccandi conjecerunt sese: unum quæso, per te, mihi liceat dicere, nimirum illos eximi à culpa non posse, qui vel institutionibus vestris se tradiderunt, vel librorum vestrorum lectioni sedulò vacant; venenum hauriunt; quis eos morti eximat?

XXVI. Inde ad opiniones probabiles descendis, id est, ad Theologiæ moralis, christianę vitę, & animarũ pestẽ. probabilia nihil moror, inquis, secura postulo; quasi verò qui sequitur opinionem verè ac certò probabilẽ securus & tutus non sit: consule, quæ in Notis scripsi, de hoc probabilitatis argumẽto, ne bis eadem repetam. Sugillas ante omnia Escobar, quòd scilicet *in proem. exam. 3. cap.* 3. definierit opinionẽ probabilem eam esse, quæ rationibus innititur alicujus momenti, unde aliquando unus tantùm Doctor, *gravis admodum* opinionẽ probabilẽ potest efficere; quamobrẽ verò? quia *vir doctrinæ specialiter addict⁹*, haud adhærebit sententiæ cuilibet, nisi *præstantis rationis vi allectus*; num quæso te, hoc verum est? ergo, inquis, vel unus Doctor conscientias susdeq; vertet; Doctor *ad. nodum gravis*, vir *doctrinæ specialiter addictus*, & *vi tantùm præstantis rationis allect⁹*, nihil unquam adstruet, rel quis omnibus refragantibus; præsertim *sufficiente ac præstanti ratione* fretus; fieri enim nequit, ut reliqui omnes præstanti rationi obsistant atq; adversentur. Vos certè non ita, qui conscientias sus deque vertitis, non jam probabilibus opinionibus & præstantibus rationibus, sed Calviniano spiritu, & damnatis ab Ecclesia erroribus.

XXVII. Thom. Sanch. *in Decalog lib.* 1. *cap.* 9. *n.* 6. hoc ipsum confirmat; *& ita tenent*, inquit, *Angelus, Sylvius, Navarr⁹, Em. Sa* Hîc duo peccas: primò enim appellas *Sylvium*, à Th. Sanch. citatum; quod ridiculum est, nisi fortè Th. Sanch. Sylviũ, ut Propheta vaticinando citaverit; cùm multis annis ante Sylvium scripserit. *Sylvestrũ*, non *Sylvium* dicere debueras; vel ex hac, quamvis alioquin levissima hallucinatione videre est, quàm imperitus sis rerum istarum. Secundò de industria D. Thomam reticuisti, quem his verbis auctor citarat, *& favet D. Thom. quodlib.* 3. *a.* 10. Nonnulla etiam alia peccaras in epistola vernacula, quæ Annatus castigatarin libello, cui titulus, certè per ironiam, *Bona Jansenistarum fides*; sed in Latina emendasti; non ita duo alia, quæ vobis Annatus etiam exprobrarat; primum est, quòd ea prudens reticueris, quæ ibidem n. 9. Th. Sanch. addit, *non crebrò & passim, ob unius auctoris sententiam, recedendum à communi; sed quando prudenter judicatur, firmiore fundamento niti*; Audin Willelme? hoccine est conscientias sus deque vertere? Alterum est, quòd pariter reticueris limitationem à Thom. Sanch. appositam, nimirum solam auctoritatem Doctoris, citra *rationem gravis momenti, non facere opinionem sufficienter probabilem, ut eam consulere, aut sequi possit, & juxta eam prudenter operari*; & hîc citat Azor, Vasq. &c. qua fide præcipuum istum totius rei cardinem omisisti? ex hoc enim meridiana luce clarius est, nunquam voluisse P. Sanch. ut Doctoris unius, etiam pii & docti, auctoritas faciat opinionem probabilem, quando ab aliis communiter rejicitur.

XXXVIII. Ludis deinde rationem à Th. Sanch. adductam; si enim magni momenti est, inquit, ut aliquid *credamus, id virum pium asserere*; cur non pariter, *in re morali dubia, quod vir pius & in ea materia doctus censuerit?* attende, inquis, egregiam rationem; quam bene (subdis) vestri scriptores cum rebus religionem attingentibus humana negotia componunt; nugaris, Willelme, nequeid semel dumtaxat, sed in omnibus ac perpetuò; quid in his quæso humani negotii? quis

nescit, auctoritatem loquentis, aut scribentis eam esse posse, ut intellectum ad prudentem assensum moveat? quamquam citra omnem certitudinem, ac præsertim, ut ait Sanch. quando res gravi rationis momento nititur, & nihil opponitur, quod facilè solvi non possit. Hîc tamen Doctorem tetricum agis, & fateris ultrò, hanc doctrinam tibi parum placere; quòd scilicet in ea prædicti auctores humanæ rationis potiùs, quàm divinæ fidei operâ utantur; cùm unus asserat, quod alter negat, & unus opinionem securam esse velit, quam alius dubiam restare, testatur. Rem istam profectò non capis, Willelme; opinio verè ac certò probabilis omnino tuta est, secura est; nullus tutam esse, negat, eorum scilicet, qui rem intelligunt; cùm judicium practicum certum semper præluceat, quo tuta & secura judicatur: unde auctores classici de veritate, non de probabilitate disputant; nisi enim certa sit probabilitas, nullam opinionem probabilem, tum ipse Sanch. tum alii Jesuitæ in praxi tutam esse, dicent: non est igitur, ut dicis, periculosus delectus; nam sive opinio sit magis, sive minùs probabilis, modò certa insit probabilitas, tuta est, secura est, ut in Notis demonstravimus; nec unam aliâ formaliter tutiorem esse, putamus; cùm esse tutam, in individuo positum sit: sed puder, cum imperito de his disputare.

XXXIX. Abs re igitur dicis, ex hoc fonte nasci omnimodam conscientiæ libertatem, tum in agendo, tum in respondendo; & pro arbitrio, à Jesuitis responderi, vel potiùs ad consulentium arbitrium; nempe non solùm ex propria, sed etiam ex aliena probabili, responderi potest, etiamsi respondens certò sibi persuadeat, falsam esse; & hæc juxta præcepta à Th. Sanch. tradita: sed Annatus, quo ad hoc, te manifestæ falsitatis convincit; Sanch. enim *cap. 9. n. 19.* hæc habet: *Nequit enim quispiam, quod credit esse falsum, consulere*; unde manifestè constat, Patri Sanchez imposuisse: quod verò ad locum P. Laym. fateor illum in hac sententia fuisse, ut putarit, consultum pro certo habentem aliquam opinionem falsam esse, consulenti respondere posse, à quibusdam vitis doctis probabilem haberi, ac proinde consulenti sequi eam liceat, non tamen ipsi consulto; fateor, inquam, hunc auctorem putasse, quamlibet opinionem etiam probabiliter tantùm probabilem tutam esse, quod tamen reliqui ferè omnes Jesuitæ negant; cùm enim consulens respondeat, sibi certò persuasum, falsam esse, ac proinde improbabilem; probabilis quippe certò falsa non est, inde insinuat consulenti, esse tantùm probabiliter probabilè; ac proinde talè, quæ ad conscientiam certam non sit satis: in hoc autem à sententia P. Laym. lubens & ultrò discedo.

XL. Si fortè unquam in manus Jesuitarum incideres, Willelme Wendrocki, haud dubiè mutares sententiam, & disceres, crede mihi, non omnem iis opinionem probabilem, nec omnem probabilem tutam videri; quamvis enim Baunius doceat, ut ipsi opponis, teneri Confessarium absolvere pœnitentem rectè alioquin dispositum, juxta opinionem verè probabilem pœnitentis, quam etiam Confessarius probabilem esse putat; si enim certò falsam & improbabilè, nullus certè Baunius, vel Escobarius Confessarium ad absolvendum adstringat; nullus, ut perperam exprobras, pro voluntate & arbitrio, *est*, vel *non*, respondeat; illud tamen valde opportunum tibi non accideret, nec opportunitatem illam, ut maximè comodam tantoperè laudares; nullus reverà illorum sacramentalis absolutionis beneficio te dignum reputaret: tu proba, sis; ea quippe dicitis, scribitis, facitis, in quibus nullus vobis Diana, nullus Caramuel patrocinetur, & vix illud, quod per jocum afferre voluisti, vobis esset usui, sæpè premente Deo, fert Deus alter opem: ea sanè Casuistarum, ut vocant, etiam mitissimorum auctoritas non est, quæ vestrum agendi, scribendi, sentiendi modum eximat culpæ, & vos absolvat ab errorum culpa, quorum profectò huc usque vos non pœnituit, cùm illos obstinatissimè hodienum defendatis; nec alia mihi probatione opus est; si enim pergunctetur à vobis quispiam, an D. Petro gratia defuerit, sine qua nihil poterat, in ea scilicet occasione, a qua à peccato excusari non poterat, nullus dubito, quin juretis, defuisse: idem dico de aliis erroribus, quos impunè in tuis literis renovasti: nullus ergo Catholicus errores vestros, scripta vestra, quæ calumniis & convitiis scatent, moralem denique Theologiam vestram à gravissima culpa liberet.

XLI. Sed, inquis, Patres Doctorum vestrorum decretis adversantur; hoc ipsum centies & millies oggeris, sed probas nunquam; multam quidem locorum farraginem, ad terriculum simplicium, congessisti, nunquam tamen ex iis ostendere potuistis, ullam opinionis verè probabilis illicitum esse, ut in Notis à me ostensum est: quòd autem Fabulinum illum dicentem inducas, formandis suorum temporum moribus Patres accomodatos fuisse, sed à nostrorum temporum moribus longè abhorrere, & nunc ex Casuistarum legibus, non verò ex Patrum decretis vivendum; de hanc rem, Cellotium & Reginaldum citat; verba illa, quæ in vernacula epistola dictis scriptoribus intexras, in eorum libris non extant; in Latina emendatiori parte; quamvis autem Reginaldus dicat, in dirimendis controversiis, circa agenda, Doctorum recentiorum potiorem rationem habendam esse, quàm veterum; de SS. Patribus eo loco nihil; cùm enim veteres appellat, antiquos Theologos & Casuistas intelligit: hoc idem Theologiæ moralis auctor Jesuitis exprobrat; sed plenè confutatus restat; de his satis fuit in Notis; tu vide sis.

XLII. Pessimè autem Jesuitis imponis, quòd SS. Patres non legant, quòd iis valedixerint, quòd iis eorum adventum Casuistæ orti sint, & Augustinus, Chrysostomus, Ambrosius, Hieronymus, mores hominum informare desierint; sed crassissima calumnia & insciitia est; Jesuitæ, inquis, Augustinū & SS. Patres proscripserunt; Pseudo Augustinum vestrum; facet ultrò, quem ab Ecclesia damnatum proscriptum esse, & ad suos Batavos amandatum, summoperè gratulantur; quod spectat ad verum Augustinū & SS. Patres, horrenda calumnia est; cùm doctissima SS. PP. monumenta Jesuitis non parum debeant, nimirum Chrysostomus, Basilius, Gregorius Nazianzenus & Nyssenus, Balsamon, Zonaras, Melissa, Maximus, Irenæus, Paulinus & Nicephorus Callistus, Fronto Theodotetus, Hincmarus, Radbertus, Srdonius Apollinaris, Ennodius, Avitus, Theodulfus, Facundus & Concilia Gallica Sirmondo; Epiphanius, Sinesius & quinque volumina Theologicorum dogmatum Petavio; auctores multi antiqui Francisco Turriano; Cyrillus & Isidorus, Schotto; Augustinus, Hieronymo Torrez; Climacus Radero; Eucherius & Paulinus Rosvveido; Cerdæ, Tertullianus; Vigerio; Eusebius; Dionysius Lanselio; Catena Patrum multis illustrata voluminibus Corderio & Possino: consulere liqua in Notis. I nunc, & scribe, SS. Patres à Jesuitis eliminari.

XLIII. Lustrant, crede mihi, Jesuitæ docta & verenda volumina, iisque utuntur, ad dogmata fidei explicanda & confirmanda; vos ad depravanda, erroresque in Ecclesiam inducendos, cum Magistro vestro Jansenio, cui Calvinus, & alii hæresiarchæ feralem

fidem facem prætulerunt; Jesuitæ iis utuntur, ad allucinandos, tum sacris concionibus, tum libris in lucem editis, Christianorum animos, formandosque ad Christianas virtutes; vos, ad populos seducendos, ad Christianas virtutes explicandos erroribus; Jesuitæ denique ad Christianas virtutes explicandos erroribus; vos, ad defensionem Ecclesiæ, ad Patrum utuntur, ad defensionem Ecclesiæ, ad unionem fidelium; vos ad destructionem Ecclesiæ, ad unionem fidelium; vos ad destructionem Ecclesiæ, ad dissidium schisma inducendum, & Christi oves su- ad dissidium schisma inducendum, & Christi oves su- mmo Pastori subducendas. Quòd verò dixeris, Ca- mmo Pastori subducendas. Quòd verò dixeris, Ca- tullas cum Jesuitis ortos fuisse, supinam illam, quâ tullas cum Jesuitis ortos fuisse, supinam illam, quâ labuntur, ignorantiam evincit; Societas instituta est labuntur, ignorantiam evincit; Societas instituta est anno Christi 1540. omitto antiquos illos Theologos, anno Christi 1540. omitto antiquos illos Theologos, Alexandrum Alensem, D. Thom. D. Bonavent. S. Ray- Alexandrum Alensem, D. Thom. D. Bonavent. S. Ray- mund. Paludan. Ostiens. Guillelm. Parisiens. Du- mund. Paludan. Ostiens. Guillelm. Parisiens. Du- rand. Aegid. Rom. Richard. Henric. Scot. Aureol. rand. Aegid. Rom. Richard. Henric. Scot. Aureol. Herveum, Capreol. Mayron. Durand. ut ad Summi- Herveum, Capreol. Mayron. Durand. ut ad Summi- stas veteri Casuistæ censentur, veniam; accipe illo- stas veteri Casuistæ censentur, veniam; accipe illo- rum etiam & tempus; Monaldus ann. 1320. A- rum etiam & tempus; Monaldus ann. 1320. A- delm. 1330. Barthol. Pisan. 1335. Panormitanus 1440. delm. 1330. Barthol. Pisan. 1335. Panormitanus 1440. S. Antonin. 1445. Turrecremata 1440. Pacificus S. Antonin. 1445. Turrecremata 1440. Pacificus Maler. Angelus Clavasius 1480. Baptista Tronamala Maler. Angelus Clavasius 1480. Baptista Tronamala Card. Cajetanus 1500. Tabiensis 1500. Sylvester 1500. Card. Cajetanus 1500. Tabiensis 1500. Sylvester 1500. Dominic. Victoria 1500. Navar. 1500. Adde Barthol. Dominic. Victoria 1500. Navar. 1500. Adde Barthol. Spinam, Alexandr. de Arriostis, &c. isti omnes cum Spinam, Alexandr. de Arriostis, &c. isti omnes cum nobiscum fidem tibi habemus, cum Societate orti nobiscum fidem tibi habemus, cum Societate orti sunt. Addis, omnes à Diana in syllabo appellatos, sunt. Addis, omnes à Diana in syllabo appellatos, ante Joannos non scripsisse, id est, ante annum Chri- ante Joannos non scripsisse, id est, ante annum Chri- sti 1640. quod vel ipsa falsitate falsius est, cùm Sylve- sti 1640. quod vel ipsa falsitate falsius est, cùm Sylve- strum, Cajetanum, Angelum, & multos alios ex anti- strum, Cajetanum, Angelum, & multos alios ex anti- quioribus citet. De elencho illo auctorum, in quo quioribus citet. De elencho illo auctorum, in quo lubenter, more tuo, ludere voluisti, jam dixi in No- lubenter, more tuo, ludere voluisti, jam dixi in No- ta. Denique, quòd doctrina opinionum probabi- ta. Denique, quòd doctrina opinionum probabi- lium, uti vis, fons vitiatus sit, ex quo cætera doctri- lium, uti vis, fons vitiatus sit, ex quo cætera doctri- na tua fluxerunt; quòd inde omnia crimina pul- na tua fluxerunt; quòd inde omnia crimina pul- chrum, & eximantur culpæ, eadem facilitate negatur, chrum, & eximantur culpæ, eadem facilitate negatur, qua astruitur; quòd de opinionibus probabilibus qua astruitur; quòd de opinionibus probabilibus Casuistæ perpetuò disputent, & vix ulla sit, quæ suos Casuistæ perpetuò disputent, & vix ulla sit, quæ suos non habeat defensores & hostes; facilè concesserim; non habeat defensores & hostes; facilè concesserim; sed quid tum? disputant de veritate opinionis, quæ sed quid tum? disputant de veritate opinionis, quæ incerta, non verò de probabilitate, quæ certa est; si incerta, non verò de probabilitate, quæ certa est; si enim hæc dubia & crepera, ultrò damus, eam non enim hæc dubia & crepera, ultrò damus, eam non ita, quæ ad usum & praxim reduci queat; hæc igitur ita, quæ ad usum & praxim reduci queat; hæc igitur tua nostra nobis, qui tamen vobis jure hactenus ob- tua nostra nobis, qui tamen vobis jure hactenus ob- stitimus, quòd insciti & superbia vestra multa er- stitimus, quòd insciti & superbia vestra multa er- rorum monstra mundo peperierit, quæ sacro quidem rorum monstra mundo peperierit, quæ sacro quidem lumine Ecclesia tetigit, errantes tamen intactos re- lumine Ecclesia tetigit, errantes tamen intactos re- quit; potentiorem fortè dexteram res postularet; quit; potentiorem fortè dexteram res postularet; ipsis saltem suo tempore cuncta persolvet; faxit in ipsis saltem suo tempore cuncta persolvet; faxit in immortali vita, ut in æternum parcat.

SEXTÆ EPISTOLÆ Confutatio.

IN hac Epistola, illud potissimùm demonstran- dum suscepisti, quàm temerè Jesuitæ quædam verba exponant, & à vero ac legitimo sensu de- torqueant, nefuæ opiniones Scripturæ, Conciliorum Romanorum Pontificum placitis adversari vide- antur: illud autem variis exemplis ostendere conaris. Primum à Bulla Gregorii XIV. in qua proditorie occidentales Ecclesiæ perfugio indigni esse decla- rantur; Escobarius tamen in summ. tract. 6. exam. 4. cap. 3. docet, non omnem, qui per insidias hominem interimit, teneri hujus Bullæ sanctione; unū, inquis, videri contrarium esse videtur; sed hæc voce *Assassinus* expositâ, utrumq; inter se apprimè consentire osten- dit; *Assassini nomine intelligitur, qui pecunia, vel pretio ad hominem incautum occidendum, ex insidiis conducitur*: ad- dit porro hæc, *quare qui sine pretio aliquem interficit, ut amico rem gratam faciat, non dicitur Assassinus*. Nullibi lego apud Escobarium, non omnem, qui proditoriè hominem interimat, dicta Bulla comprehendi; cur ergo affingis? equidem non omnis, qui proditoriè occidit, Assassinus dicendus est, ut is, qui pretio non conductus, & hoc dabit ultrò Escobarius, & dabunt omnes; non dabit tamen, aliquem proditor è occi- dentem, dicta Bulla non comprehendi, cùm diserte dicat cap. 3. *Proditoriè aliquem occidens, caret Ecclesiæ im- munitate*: cur ergo calumniam affingis?

II. Sed, inquies, ibidem asserit, illum proditorem non dici, qui per insidias inimicum occidit; rectè om- nino; quia proditoriè occidere dicitur, qui aliquem id minimè suspicantem interimit, nullâ inimicitiâ a- pertâ præcedente; ut prudentissimè Farinac. *consil. crim.* 132. *n.* 2. & *consil.* 178. *n.* 77. & 78. quem in hoc re- liqui omnes sequuntur: quis proditorem unquam appellet, ducem exercitus, qui stratagemate bellico, seu dolo, vel arcem hostium ceperit, vel exercitum fuderit tuto dolus, an virtus, quis in hoste requirat? As- sassinus etiam ille est, qui pecunia conductus, proditoriè Christianum interficit; prout de communi & recepta sententia testatur idem Farinacius *q.* 123. *n.* 22. ubi multos allegat; item Thesaurus *in prax. part.* 2. *verbo Assassinium*. quid quæso hîc est, quod genuino ro- das? sed quis unquam te adeò imperitum crediderit? utpote qui ad primas definitiones, ad elementa, ad rudimenta, ad terminos, ut vocant, ad voces, ad lexi- con, vel onomasticon amandandus sis. quid enim a- mabò hîc contrarium? non omnis per insidias occi- dens, Gregoriana Constitutione comprehenditur, quæ tamen Assassinos sacro perfugio indignos declarat; quasi verò quisquis per insidias alium interficit, As- sassinus reputetur; aut etiam proditor dicendus sit: miror, te adeò rudem esse, ut hæc distinguere nesci- eris: fortè provocabis ad novum dictionariū vestrum, quod vobis sensus illos reconditos suppeditavit, qui- bus quinque propositiones Pseudo Augustini vestri, quasi emplastrare voluistis (ut sic loquar) & pro more, Pontificia diplomata interpretari; quibus, inquam, errores vestros in sensu vestro, (velter enim Jansenii est) ab Ecclesia damnatos, damnationi subducere, vel eximere tentastis; prostant in columnis hodiedum insignia interpretationis vestræ programmata; Calvini Lexicon consuluistis, non German. Juri sperti, sed Galli, seu Lemani Theologi; huic enim vestras de di- vina gratia hæreses acceptas referre debetis. hæc quæ- so vos, non scurrilia & ludicra, ut vestra, sed vera & seria ponderate.

III. Itaque non mirum est, si de hoc argumento pessimè ratiocineris, cùm illius terminos nescire pe- nitùs videaris, & pro eadem accipias proditorium homicidium, & Assassinium, in quo plusquàm pueri- liter hallucinaris; quia nec omnis Assassinus proditor est, ut cùm quis pecuniâ conductus ab alio, illius ho- stem, ex insidiis, interficit; nec omnis proditor Assas- sinus, ut cùm quis sine pretio alium ex insidiis interi- mit; unde unum ab alio in Gregoriana illa distingui- tur; atque ita docti & periti omnes distinguunt, quos vide sis apud Dian. 1 *part. tract.* 1. Cajetan. *in Summ. verbo Assassinus* habet, Assassinum vulgariter esse il- lum, qui pro pecunia, ad instantiam alicujus, homi- nem occidit; idem prorsus Bonacin *tom.* 2. *disp.* 3. *quæst.* 7. *punct.* 6. §. 4. *n.* 2. & 3. ubi citat Prob. Ancar. in Immol. Suar. Menoch. Clar. Ambrosin. Decian. Ma-

scard. Covarr. Gutier. Farinac. Peregrin. Ant. Gabriel. &c. ex his ignorantia tua, eaque crassissima evincitur; estque, quod miremur universi, famosum Geometram demonstrare solitum, tam ineptè ratiocinari? sed dicam, quod res est, fœminis præsertim scribebas, quæ vernaculam dumtaxat linguam didicerunt, in qua vox illa *Assassinus* quemlibet proditoriè occidentem significat; quod certè hominem vernaculæ quidem linguæ peritum, sed canonum & legum ignarum, in errorem induxit.

IV. Transis ad locum illum Evangelii: *Quod superest, date eleemosynam*, quem Vasquez, inquis, eludit, immo penitùs elidit, hac voce *superflui* ita expositâ, ut nihil unquam divitibus superfluere contingat; nempe *Laici*, inquit, opusc. de eleemos. cap. 4. n. 14. *possunt de bonis patrimonialibus servare ad statum suum mutandum, & tunc illud non dicitur superfluum; unde vix in sæcularibus invenies, etiam in Regibus, superfluum statui.* ex quo deducis, illum securum esse, qui propter infinitam ambitionem, nulla se superflua habere deputat; Fabulino tuo annuente: sed nigra & mera calumnia; ex his quippe, si nihil aliud addas, divites omnes laicos ab obligatione erogandi eleemosynam Vasquez liberare videtur; cùm tamen contrarium doceat, non tantùm quo ad Ecclesiasticos, qui totum superfluum pauperibus largiri tenentur, immò & pauperes inquirere, & ab hoc onere, ne ab Ecclesia quidem eos liberari posse asserit, *n.* 11. & 14. verùm etiam quo ad laicos, qui non tantùm de superfluo, verùm etiam de necessario, pro diversa necessitate, pauperibus dare tenentur; v. g. de necessario servando statui, ad servandam proximi vitam; de necessario mutando & amplificando statui, ad servandum proximi statum, *cap.* 1. *dub.* 3. *n.* 21. 25. & 26. loquitur autem Vasq de statu, *quem licitè ac dignè potest quis acquirere, cap.* 1. *dub.* 3. *n.* 26. sed per ambitionem etiam minimam, nedum infinitam, ut ais, statum cuipiam amplificare non licet; & multò minùs, si sublimiore illo statu dignus non est.

V. Et verò hic auctor, quem à Diana laudatum fuisse, sub finem Epistolæ proximè antecedentis, ægerrimè tulisti, in quo aliquos communi societatis fœdere tibi conjunctos appellare possem, subtili juxta atque solido ratiocinio obligationem dandi eleemosynam non tantùm ducit à ratione superflui, quod dives habet; sed à ratione necessitatis egeni; si enim nullus indigeret, nullus indigenti eleemosynam facere posset; unde concludit, talem charitatis ordinem statuendum esse, ut vitam quidem proximi, cum vitæ meæ detrimento tueri non tenear; secus tamen, cum detrimento bonorum & status; nec statum proximi, cum detrimento mei status; secus tamen cum eorum detrimento, quæ ad præsentem meum statum servandum superflua sunt, quamvis alioquin necessaria, ad illum, etiam licitè amplificandum; satis profectò severè, ac durè; nec enim eos liberat, ut dicis, qui per infinitam ambitionem, per fas & nefas, & ut plurimùm indigni ad sublimiorem statum ascendere nituntur; qui vel regio & nimio luxu vitam agunt; vix certè de millibus unum divitem invenias, si paucos excipiam, sordida quadam avaritia & auri fame laborantes, qui vel in epulis & conviviis, vel in vestibus, vel in ædificiis, vel in canibus, equis, superbo famulatu, aliisque delitiis illam proventuum partem non absumat, quam in pauperes erogare teneretur; vix inquam, è millibus unum, etiam inter illos reformatores, plusquam pharisaicos: Utinam Vasquesianam de hoc argumento doctrinam omnes amplecterentur, ac reducerent ad praxim; illa enim, ut temerè opponis, rem istam plus justo non laxat; sed, crede mihi, non parum contrahit & stringit: sed hæc parum, aut nihil te movent; merus obtentus est, egent & pauperes tibi curæ non sunt, nisi ad speciem; illud unum dumtaxat; in re seria, pia, sancta, impium, calumniosum & profanum scurram agere voluisti. Ut id saltem à te sciri velim, rem pauperum dare pauperibus dare, partem sacrilegii esse; sed heroicis dare, qui bonis Dei contra Deum & Ecclesiam utuntur, plusquàm sacrilegium; Apodosim ridiculam relinquo.

VI. Redis ad Escobarium, liberantem ab excommunicatione lata in decretali Bonifacii VIII. Religiosum illum, qui habitum dimisit, ut furetur occultè, vel ob aliam turpem causam; idque ad breve tempus; sed an propterea eum liberat à gravissima culpa? quòd enim hoc, vel illud factum excommunicatum subjiciatur, facti naturam, vel rationem non mutat. Bonifacius VIII. c. *ut periculosa*, tit. *ne clerici*, ut quosdam Religiosos compesceret, qui mutatâ veste, et monasteriis egrediebantur, ut incogniti huc illuc eum cursarent, constitutionem edidit, in qua excommunicat Religiosum, qui temerè vestem abjeceret; hinc orta quæstio inter Canonistas, an Religiosus, qui ad aliquem actum turpem occultè, nullâ & tutiùs patrandum, vestem abjecit, eam tamen nullò pòst resumpturus, in dictam excommunicationem incurrat? plerique affirmant; multi tamen negant, quamvis alioquin gravissimè illum delinquere, fateantur; etiam contra votum; ut Sayr. *decens. lib.* 13. *n.* 11. Tabien. *V. Excommunicatio*, 2. *cas.* 23. *q.* 1. *n.* 2. Sanch. *in Decalog. lib.* 6. *c.* 8. *n.* 54. Suarez *de censur. disp.* 25. *sect.* 1. *n.* 3. Barbosa & multi alii: sed hæc mihi ad te; merus obtentus est, ut dixi; & hæc eo dumtaxat animo, ut religiosis hominibus hanc maculam & notam aspergeres, nec non fœditates illas sub oculos, etiam criminarum, ponderes. Suggeris demum Fabulino tuo rationem illam, cujus nec Escobarius, nec ullus alius meminit unquam, cùm sit ineptissima; quia, inquis, turpe esset, in iis locis, nimirum in lupanaribus, hominem cum religiosa veste deprehendi; ita omnino non turpe modò, sed turpissimum esset; is ergo, vel hoc nomine censuræ eximendus? turpissima & nequissima consequentia; immo vel inde majoribus pœnis multandus. Prædictæ igitur sententiæ defensores ex fine hujus legis, ne scilicet Religiosi, mutatâ veste, huc illuc discurrerent, ratione ducuntur; pudeat igitur scriptorem Catholicum, simulatum saltem, has fæces tam impensè verfare; nempe, tresinta, aut quatuor lineas, illud fornicari, lupanar illud, quinquies & ultra repetere voluisti, ut pus illud purulis fœteret; peniculum porrigerem, si tam spurcum os abstergi posset.

VII. Quod spectat ad Bullam Pii V. quæ sic incipit *Horrendum*, contra clericos dirum illud exercentes, quod dictu nefas est; per quam declaravit, illos omni privilegio clericali reapse, vel ipso facto, ut ajunt, privari, nihil habet super hoc Escobarius, nisi communia & trita; *tract.* scilicet 1. *exam.* 8 *cap.* 2. nimirum, ad illam pœnam incurrendam non modò requiri versi & consummatum actum illius speciei, sed etiam actum hujusmodi frequentiam, seu consuetudinem, omnes communiter docent; Barbos. *in c. Clerici, de excessibus Prælatorũ*, Garzias *part.* XI. *cap.* 10. *n.* 198. Thesaurus *in prax.* 2. *part. V. Sodomia, versu, Limita primò*; item aliæ sententiam, his pœnis locum non esse, docent Filliuc. *tract.* 17. *n.* 126. Suar *de censur. disp.* 31. *sect.* 4. *n.* 22. Thesaur. ibidem, ubi citat Quarant. Avil. Dian. sed dissertè ac sincerè rem istâ exponere dedignatus, ut meritò majorem invidiam, immo & horrorem ignatis & imperiti

nenis conciliares, contra miseros casuistas; hæc tanquam pressis digito labris expromere voluisti; ô non ausum, inquis, ita teter & horrendus locus! quid amabò de Alcorano graviùs? hac arte, seu figurâ usus, ut nefandum quodliber tuis lectoribus, cui sæminis cogitandum relinqueres.

VIII. Illud, quod Dianæ deinde opponis, non ullam calumniam & falsitatem continet: putavit Diana Religiosum ex Ordine Minimorum ad Episcopatum assumptum, suo illo voto quadragesimalis victus non teneri; quamvis multi alii contrarium sentiant, qui hoc maximè probant ex eo, quòd tres Pontifices, Paulus V, Gregorius XV, & Urbanus VIII. dispensationem, ut vocant, super illo voto, vel recusarint, vel se recusaturos minati sint; Diana, postquam utriusque partis defensores laudasset, ad illud argumentum respondet, non propterea suam opinionem à dictis Pontificibus damnatam fuisse; nihil ab illis de hoc definitum; sed illos ad summum contrariæ opinioni adhæsisse; cur ergo dicis, decrevisse, *stare Pontifices*, Episcopum illum, primo suo voto solutum non esse? negarunt dispensationem petitam, & quam probabiliter necessariam; fateor ultro; rem ipsam definierunt; ô bellam & subtilem consequentiam! huc profectò quadrat tritus versus, *Clodius accusat mœchos*; Romani Pontifices Jansenii doctrinam tam ac tam ùs damnarunt, idque ex cathedra, ut aiunt, ab anathemate; atque adeò universa Ecclesia damnavit, vos huc usque præfractè negatis, damnasse, in quo manifestam hæresim facitis palam, cum incredibili pertinacia conjunctam: Dianæ tam improbatis nescio quam responsionem insonam & catholicam, dubio procul omni si auctoritas Sedis vobis adeò cordi est, cur eam superbo tumano proculcare, & lingua diabolica dilacerare non cessatis? Dictum illud à te Baunio affictum, *quid mihi Romana cum gallica*, optimum sensum habet; quicquid in censura ad Romanam nihil facit; Roma hunc damnat, quem absolvit Gallia, seu vicissim, hanc damnat, absolvit illa; (hujus sanè rei non desiderantur exempla) utri amabò Catholicis standū? quòd denique dicis, libros Baunii Romæ damnatos fuisse; mendacium, & tuum votum est; unicus tantùm, isq; libellus potiùs, quàm liber in 8vo, ut ajunt, confixus clavo summa; reliqui omnes grandiores in foro, ut vocant, intacti manserunt.

IX. Omitto insana illa & vesana commenta, quæ aliquam scurriliter subnectis de opinione utrimque probabili; si hæc caperes, aut saltem velles capere, te nihil docendum susciperem; quid hac de re in Notis scripserim, tu videris; quælibet enim opinio verè ac certo probabilis tuta est, secura est; nec unius partis probabilitas alterius probabilitatem expungit, ut inquis garris; nec is Confessarius, qui aliquâ opinionem probabilem certò putat, pœnitentem in ea persistentem absolvere debet; nec ab uno Casuista nova, pro arbitrio, morum præcepta cudi possunt, ac proinde tota Ecclesiæ disciplina everti; quis unquam talia? quis unquam probabilem illam opinionem esse dicat, quæ totam Ecclesiæ disciplinam evertit? error est, hæresis etiam, imò, dicam, quod sentio, vestra est, qui antiquam Ecclesiæ disciplinam à Theologis eversam fuisse dicis, & Theologorum errores ab Ecclesia tolerari, imò & laudari; sed quis Catholicus hisce vocibus hæreseos anathema non dicat? Insulsè deinde Dianam refellis, quod nescio quam opinionem proposuerit quidem, non tamen adstruxerit, sed eam, quia nova erat, tempori maturandam reliquerit: quasi verò in quocunque disciplinæ genere, novæ ex antiquis principiis conclusiones deduci jure non possint; unam similem Diana deduxit, non ausus tamen adstruere, præmodestia; illam doctiorum examini ac censuræ subjecit, ut vel illam approbarent, si legitima, vel rejicerent, si spuria videretur; hoc certè nihil aliud est, nisi tempori maturandam relinquere; quid quæso modestiùs? vos profectò non ita, qui præter antiquas hæreses jam olim damnatas, quas in exosam lucem reduxistis, ut denuò damnarentur, novas publicatis, quas etiam Ecclesia, quæ nunquam fidei & morum corruptelas tolerat, Innocentii X. fulmine attrivit.

X. Iniquè posteà Baunium perstringis hoc loco, quasi docuerit, opiniones probabiles post aliquod temporis spatium, ex tacita Ecclesiæ approbatione, auctoritatem accipere, quod falsissimum est: docet Baunius tract. 6. de præcepto audiendi Missam, q. 9. satisfacere illū, qui audit partem ex alia Missa, quam ex priore omiserat, & citat in hanc rem Navarr. Major Hierō. Blamas, Barthol. ab Angelo, Em. Sà, Laym. Coninch; addere possem alios triginta; quia scilicet, inquit, Ecclesia huic præcepto in hunc modum satisfieri velle censetur, cùm auctores citati, aliique longè plures, libris impressis, hoc docuerint, nec Ecclesia hæc videns & sciens, reclamarit; quod tamen faceret, si per hoc præceptum illud probabiliter impleri non putaret: quis neget rationabiliter hæc à Baunio dicta fuisse? nempe quo ad præcepta Ecclesiæ implenda, meliorem ac certiorem regulam non habemus, quàm præsentem usum, quem videt & patitur in fidelibus, immò in præcipuis membris Ecclesia; unde ita præceptum impleri velle censetur: hæc dolo & arte mala reticuisti, ut vel inde Jansenianū errorem confirmandi occasionem arriperes, nimirum errores publicos & hæreses in suis Theologis, Ecclesiam tolerare, etiam in omnibus ferè Academiis Catholicis, majoris mali vitandi gratia; quod certè vestræ doctrinæ præcipuum caput est; ut enim torrenti Doctorum Jansenius occurreret, qui ejus erroribus sese opponere statuerant; omnes illos errasse, dicere non dubitavit, & Ecclesiam, pro bono pacis, illorum errores, quantumvis publicos, tolerasse; quid quæso Calviniani, aut Lutherani atrociùs in Ecclesiam?

XI. Inducis deinde Fabulinum illum, pecude stolidiorem, de se ac suis ultro fatentem, hoc scilicet Societati unicè propositum esse, ut, ne quemquam à se alienaret, varia decreta pararet, singulorum usui accommodata: nimirum Ecclesiasticis, nobilibus, famulis, negotiatoribus, egenis, omnibus denique, ne quis, inquit, nostrorum curæ elaberetur; & hæc, quo ad fieri potuit, commodissima & mitissima: & hæc contumeliosa ab omni veritatis umbra alienissima, nequissimus scurra & sannio in scenam: proh nefas; & his jocis plusquam sacrilegis, fœminas, imperitos, otiosos, & malè feriatos homines delectas, iisque risum & cachinnum moves, quæ bonis alioquin & probatis Catholicis amaras lacrymas cient: mirum certè, quàm multos de Jesuitis ridere, jocari, & insulsos sales miscere, delectet; quo instinctu, quo fine, cujus impulsu & suggestu, Deus scit: ut autem hoc Jesuitarum consilium esse ostendas, quædam ad speciem, sed more tuo, truncata & adulterata Fabulino tuo suggeris. Primo igitur loco Valentiam & Tannerum appellas, qui docent, spirituale conferri posse ab aliquo pro temporali, modò temporale non sit finis ipsius rei spiritualis collatæ, sed tantùm voluntatis, vel applicationis, ad actum conferendi; id est, modò temporale non accipiatur ut pretium rei spiritualis, sed alio titulo, puta gratitudinis, intercessionis, &c.

XII. Uterque docet, committi simoniam juris divini, si temporale detur pro spirituali; puta pro beneficio, ut pretium; si tamen alio titulo datur, simoniam juris divini esse, negat, quæ cùm essentialiter venditio sit, pretium dicit, ut Gibalinus q. 2. de simon. fusissimè ac doctissimè demonstravit atque confecit; nullus enim refutare ausus est; docet tamen uterque, esse simoniam juris positivi, iisdem pœnis obnoxiam, in casibus scilicet jure expressis, ut Tannerus disertè tradit, disp. 5. de Relig. q. 83. dub. 3. n. 65. in quo D. Thomam expresse sequitur, q. 100. a. 1. & 2. ad 4. & a. 3. ad 2. 3. 4. sed cur hæc reticuisti, unde utriusque Doctoris doctrina perspicua redditur? cur omnem simoniam ab iis ablegari dicis, quamvis simoniam juris positivi iisdem pœnis subjectam ibi agnoscant? ita ne verò, usque adeò prostitutæ ac perditæ famæ, ut sanam Catholicorum scriptorum doctrinam adulterare non dubites? hæccine est, quæ jam in proverbium abiit, *Ianseniſtarum fides* & sinceritas, qua instructus mentiris impunè, nec non mille falsitates & calumnias, nulla fronte, nulla conscientia, nullo pudore, plena manu disseminas? gravissimum peccatum admittitur, inquit Tannerus, & simonia saltem juris positivi incurritur; pessimè igitur inde inferre voluisti, Beneficiarios inde maximè levari, cùm per jura, sub gravissimis pœnis cautum sit, ne in collatione beneficiorum ullum pactum intercedat, quocumque tandem nomine, vel titulo coleretur, præter ea, quæ ex rei natura insunt: multis igitur deest illa gratia sufficiens, de qua hîc jocaris; nec adeò facilè est, pecuniam ex beneficii collatione, vel dimissione percipere, citra simoniam, sive juris divini, sive positivi; quod sanè perinde est, quo ad censuras & pœnas. ô utinam Willelme illi tui ab hac simonia immunes essent; intelligenti pauca.

XIII. Redis denuò ad Escobarium, qui nescio quod dictum Filliucii refert, sed non approbat; nimirum Sacerdotem, qui accepto stipendio pro uno celebrat, posse, non integrum quidem stipendium, sed v. g tertiam partem ab alio accipere, cui partem sacrificii sibi competentem applicat; hæc scripserat Filliuc. immò & Escobarius longè ante declarationem Alexandri VII editam 25. Januarii, ann. 1659, qua damnatur opinio de duplici stipendio, quæ est 8. decreti dati 24. Septembr. ann. 1665. quanquam propositio damnata loquitur de duplici stipendio integro, cùm tamen Filliucius loquatur de tertia tantùm illius parte, & supponat illum, qui secundam eleemosynam elargitur, hujus rei ab accipiente & applicante certiorem fieri: sed in his non hæreo; standum quippe est declarationi Alexandri; illud tamen non omittendum, quod per intolerabilem insciti am, de hoc argumento ineptissimè disputas; non finit Ecclesia, inquis, ut Sacerdotes sacrificium pro pecunia commutent; quis unquam hoc somniavit? quis unquam negavit, puram putam simoniam esse? quia spirituale pro temporali venderetur, sed pergis, non finit etiam Ecclesia, ut se ipsi divinis illis muneribus spolient, quæ ipsos ex hoc sacrificio percipere convenit; certè gratiam habitualem, quam ex hoc sacrificio percipiunt, in alium transferre non possunt, nec etiam gratias actuales annexas: quod verò attinet ad satisfactionem, dubium est, an quidpiam facientibus restet, applicato jam alteri sacrificio, ut rectè observat Lugo de Eucharist. disp. 21. sect. 2. n. 33. unde residuum illud, de quo dubitatur, an reverà extet, applicari non debet, nec pro eo novum stipendium accipi, ut communiter docent Jesuitæ; Suar. de Sacrif. Miss. disp. 79. sect. 9. Laym. lib. 5. tract. 5. c. 2. n. 8. Tamburin. lib. 3. de Sacrif. c. 1. §. 3. Turrian. disp. select. centur. 4. dub. 8. Lugo citatus. Dicastill. tract. 5. de Sacrif. disp. 3. dub. 8. n. 134. Vasq. in 3. p. tom. 3. disp. 234 c. 3. & plures alii. Restat demum impetratio, cujus Sacerdos celebrans multos participes facere potest, etiam applicato sacrificio; licèt novum stipendium accipere pro illis non debeat, quia scilicet lege vetitum est, illud Apostoli: *Pontifex debet quemadmodum pro populo, ita etiam pro semetipso offerre pro peccatis*, non obligat Sacerdotem ad applicandam sibi sacrificii satisfactionem, quotiescumque celebrat, sed tantùm quando vult pro peccatis suis satisfacere; unde manifestum fit, quàm peritus sis & profundus Theologus; sed hoc argumentum non urgeo, quod sanè non ultimum doctrinæ, seu cabalæ vestræ caput est, ut scilicet a frequenti Eucharistiæ usu fideles arceatis; nostri sunt Arnaldi vestri conatus, ad hunc effectum; sed oleum & operam perdidit; quis enim Christo & Paulo fidem potiùs non habeat, quàm Arnaldo?

XIV. Increpas deinde Baunium, eò quòd dixerit, nullum canonem, nullam legem extare, qua Parochi rem sacram facere quotidie teneantur: inepte ac re fragaris, cùm legem illam, canonem illum, minimè appelles; quæstio facti est; negat Baunius, legem ullam esse; suggere aliquam; obmutescis; cur ergo accusat quod autem subdit ex Possevino, legem illam ab Ecclesia condi non posse, prudenter scilicet, ob periculum, ex humana fragilitate proveniens, mitto à vobis improbari, cùm illud doctrinam vestram, de raro usu Eucharistiæ, non parum confirmet; quare veretur, ut hoc Arnaldo gratum accidat: ut ut sit, quamvis nulla lex hujusmodi extet; dubium tamen non est, quin ab Ecclesia ferri possit. Quærit autem Baunius pag. 441. an Sacerdos, qui tenetur sacrificare proalio, abstinere possit; & respondet, teneri sacrificare, sive per se, aut per alium; sed inquies, sibi conscius est peccati mortalis, & substituere non potest; purget animum sacra exhomologesi; non est copia Confessarii, absit neat, & omittat, deinde facturus satis; omittere non potest sine scandalo; nec enim Baunius de eo loquitur, cui jus liberum est sacrificii, ut diserte monet, ipso statim quæstionis initio, eliciat, inquit, aut istem elicere conetur contritionis actum: quid quæso in his, quod certum non sit? vah imperitum & ignarum rerum illarum, quas tractandas, seu disputandas temerè suscepisti, nunquid hoc non est theses suas ludibrio exponere? Addit demum Baunius, Sacerdotem non peccare, qui admissâ eo die lethali cujuspiam impudicitiæ noxâ, ritè antè confessus & absolutus, Missam celebrat; nonnulli quidem secùs sentiunt, ut Villalob. Nugnus, Delacruz, & dicunt, inesse veniale m culpam; sed appellent quæso legem illam, quam dictus Sacerdos, rem sacram faciens transgreditur, præterquam quod, cum veniali culpa ad sacrificandum accedere, nihil vetat: hoc tamen loco mum continui, inquis, sed commotiùs, ain tandem mi ter, hanc opinionem in praxi sequendam, quid ei in praxi? consultum scilicet super hoc, respondeo, peccatum non esse, nulla quippe alia praxis contrariari potest; nec enim quæstio est, an Sacerdos non hortari debeas ad sacrificandum, sed an ille peccet sacrificando: non erat igitur, quòd inde commotior esses; quamquam, ut dixi, hæc te parum, aut nihil afficiunt; zelum præfers, ad speciem; sed quò speciem nemo non videt; Jesuitas videris impetere; meruit obtentus est; Ecclesiam petis, ejusque recentem disciplinam & usum, cum Molineo; sic enim errores vestros Ecclesiæ censuræ subduci posse putas, cum

ænda vertit vos inter & Catholicos, an errores illi damnandi sint in sensu Jansenii; Ecclesia ita damnatos & damnandos esse, non una constitutione definitas, vos verò negatis; utri parti Catholicis stando, vobisne, quibus solenne est, impudentissimè mentiri, etiam in nonoriis? an verò Ecclesiæ, quæ veritatis atque fidei columna est? deinde cur ad quæstiones morales causam & quæstionem traducitis? Eodem in prima, mi homo; age igitur, sentiri cum Ecclesia, damna errores illos, in sensu Jansenii atque ab ea prima causa finietur; hac autem finita, ad alteram ultrò descendemus, & quantum voles de quæstionibus moralibus tecum, ruisque differemus. Perge tamen.

XV. Ludis præterea satis impiè, & scurrilia miscens de tanto missarum numero, quem vel ex eo valde enormem iri putas, si tam districtè sacerdotes ab Episcopis, per leges Ecclesiasticas, removerentur; falsas leges inquis, ipsa desuetudine cessare Filliucius docet. Aculeus iste Jesuitas profectò non ferit, qui illare missarum, juxtà institutum Societatis, stipendiorum emolumenti, nihil ultrà stipendii accipiunt: quod enim mirabilis, leges humanas desuetudine cessare, quam in rerum istarum rudis, satis evincit, cum jus ipsum dicat, legem per desuetudinem abrogari; L. Inveterata. C. de veter jur. enuclean. & l. *de quibus* ff. eodem; ubi dicitur consuetudo vim legis habere, legem abolere: D. Th. 1. 2. q. 97. a. 3. ibi Cajetan. Imò istæ omnes v. *Consuetudo* Sot. de just. q. 7. a. 2. Antonin. 1. part. tit. 16. cap. unic. &c. Truncasti nimis perinsignem quidem, sed consuetam fraudem, Filliucium locum, qui loquitur ibi de legibus veteris testamenti, contra blasphemos statutis, quas dicit nequaquam receptas fuisse in lege gratiæ, vel desuetudine abiisse; tu verò ad turpes Sacerdotes distum illud traduxisti, quasi Filliucius iis faveret: nos tenè leges omnes impunè violatis, & de lege non male sentitis, ut vester ille Sancygiranus, qui legem antiquam per se, & quantum in se, malam esse docebat; item legis humanæ externæ nullam rationem habendam, sed tantùm internæ; item ad sacramentalem absolutionem, remissionem peccatorum confessario præmittendam; item præsentem Ecclesiam non esse talem Ecclesiam esse, quia Ecclesiæ veræ nequaquam successit: hæc & alia hujusmodi, quæ ut sana dogmata, & Prophetarum vestrorum oracula passis, satis evincunt, quò tandem Ecclesiæ leges non habeatis, & qua pietate illius imperia exequuntur mandetis.

XVI. Quod profers ex Cellotio optimum sentire habet, quamvis enim res omnes creatæ Deo sacrificarent, longè plura sacrificia, infinita Dei Mathusalæ postularet; quasi verò res omnes creatas, etiam rationis & vocis expertes, ad celebrandas Dei laudes cum Regio Vate invitare non liceat: sat scio; in quibus vobis esset, augustissimum illud sacramentum adorare, saltem per non usum, ut ajunt, quod non modò vobis exprobratum est. Sugillas etiam Castrodidum, eo quod dixerit, non teneri Prælato parere subditi, si probabile sit, eum non teneri: rem hanc profectò non capis; omnis vera obligatio certa est, dubia lex non obligat; sed si probabile est, eum non teneri, seu non obligari, obligatio est tantùm probabilis, incerta igitur & dubia: & verò ut rectè agam, certò judicare debeo, me non teneri illud omittere, quod ago; at si certò judico, nullam esse obligationem, certam scilicèt; sed si probabilis est objectio, non possum certò judicare, nullam esse obligationem, igitur si aliqua est, certa est; igitur lex incerta & dubia, seu præceptum incertum & dubium non obligat: dato tamen, quod præceptum verum sit, sed tantùm dubium, an obliget, id est, an justum sit, debet esse certò injustum, ut non obliget; cùm incerta exceptio certum præceptum non tollat: undè nativa est obedientiæ proprietas, ut subditus in iis omnibus legitimo superiori obediat, quibus manifesta noxa non inest; & nunquam aliàs opinio probabilis est, quod subditus parere non teneatur: unde hujus auctoris propositio est hypothetica; *quando daretur*, inquit, *opinio probabilis ex parte subditi, quod non teneatur obedire.* &c.

XVII. Escobario deinde manifestam calumniam affingis, quasi doceat, ejectum à Religione non teneri se emendare, ut ad religionem redeat; nec obligari voto obedientiæ; contrarium dicit tract. 6. exam. 7. cap. 2. Ejectus manet, inquit, votis substantialibus adstrictus, nec ab obedientiæ voto liberatus omninò est; debet se corrigere, ac redire, si ab Ordine recipiatur; hæc diserta sunt Escobarii verba: cap. verò 3. prædicta verba à te opposita ex Molina refert; non negat tamen Molina, illum obligari ad emendationem vitæ, necessariam scilicet ad salutem; & christianum munus obeundum, sed tantùm ad finem redeundi, nisi revocetur; uti revocari potest à Superioribus: tunc enim redire tenetur, ac proindè illa omnia emendare, quæ obstare queunt, ne suo munere in Religione defungatur; cùm tamen ejectus fuerit, & redire ac denuò admitti ab ipso non pendeat, illum finem sibi proponere non tenetur: igitur nec quidquam aliud ad eumdem finem referre: hæc mera est Molinæ sententia, quàm si mente capias, prudentissimam esse judicabis; si verò non intelligas, tibi ac tuæ insciticæ imputes velim, non verò Molinæ, quem profectò virum, vel nominasse satis laudasse est:

XVIII. Recenses insuper multa famulorum officia, quæ ipsi Dominis suis tuta conscientia præstant, nempe actiones quasdam ex se indifferentes, ut comitari herum ad domum pellicis, equum ad eum finem parare, mensam apponere, Epistolas deferre, de quarum tamen gravi turpitudine non constat, dona ferre, excubias agere, scalas applicare, auxilium Domino præstare, ut ascendat, aliaque hujusmodi ex Baunio & Escobario. Ita est, Escobarius hæc habet, modò tamen actiones illæ ex se indifferentes sint, quibus Herus ad peccandum perversæ voluntatis vitio utitur, & famuli Heri peccato non modò non consentiant, sed illud ex animo abhorreant, immò actiones illas, obsequia illa sine gravi damno & grandi periculo omittere non valeant, nec domicilium, vel dominum mutare, *& inibi perseverantes, grave damnum timeant, præcipuè si Dominus vehementer abira corripi soleret*, ut præmittit Escobarius, quæ verba per solitam charitatem, & Jansenianam sinceritatem, reticuisti; multi enim actiones illas damnare non audent, indifferentes scilicet, quas jure suo aliquis præstat, quamvis alius quispiã iis malè utatur; sic laborans pecuniæ penuria, quæ mihi necessaria est, possum illã fœnori ab usurario petere & accipere, ut omnes, post Navarrã tenent: alias etiam limitationes dissimulasti, quas hujusmodi actionibus ut licitè fiant, nostri Theologi apponunt: 1. Quod actio illa ex natura sua indifferens, ita ut citra malum finem, ad quem ab Hero refertur, à quolibet præstari licitè queat; 2. Ut famulus nullo modo peccato Heri consentiat, sed illud omninò detestetur, & opus illud ad bonum finem referat, nimirùm ad sese indemnem servandum, à damno scilicet valdè gravi, quale esset mercede suâ frustrari, ab Hero ejici, verberari, ad mendicitatem cogi. 3. Ut hæc opera solo nomine famulatus non præstentur,

qui revera satis non esset, sed gravis damni imminentis justus timor adsit, nisi id officii, vel obsequii famulus obeat; ita Navarr. lib. 5. consil. edit. 2. cons. 5. de pœnit. alios auctores plena manu profunderem, si opus esset, tu vide sis apud Sanch. lib. 1. in Decalog. c. 7. ubi citat Cajetan. Bannez, Aragon. Salon. & lib. 9. de matr. disp. 6. n. 4. & 7. ubi appellat D. Th. Tostat. Major. Adrian. Covarr. Sot. utrumque Tabien. Angel Ledesm. Veracruz, S. Antonin. Joann. De Neapoli, alios alibi appellavimus.

XIX. Quod ad Baunium attinet, imponis illi hæc verba. *famuli comitantes Dominum ut absolvi non possunt, si consentiant in peccatum Dominorum, secùs verò si id fieret propter commoditatem temporalem:* Hæc tantùm Baunius, in summ. cap. 46. concl. 7. q. 11. *Utrum famuli absolvi possint, qui ea officia Dominis præstant, quibus ibi abutuntur. Resp si actiones illæ sint indifferentes ex natura sua, quibus Domini malè utuntur,* unam tantùm appellat, nimirum parare cibos, *famulos eximi culpæ, modò non consentiant peccato, nec possint actionem illam omittere, sine gravi incommodo, interesse notabile*; & hic citat Bejam tom. 1. cas. 27. Nihil aliud apud Baunium; cur ergò in Epistola vernacula, duo illius loca citasti? sed jam monui à te multa emendata fuisse in hac Epistolarum versione; Utinam omnia; quod autem ille tuus Fabulinus dicat, vel eum potiùs dicentem inducas, famulos eximi culpæ, qui sunt spurcitiarum illarum administri, calumnia est & atrocissimum mendacium; peccati enim administer ad peccatum concurrit, eique ut cum Scholasticis loquar, cooperatur: at nullus Jesuita illum eximat culpæ, qui ad peccatum sciens & volens concurrit. Quid porrò de te dicam, qui operam tuam Montaltio locasti, literis hisce vertendis, actionem certè indifferentem nemo dixerit, libellos famosos, eosque primæ notæ, convitiis, aculeis, sarcasmis, calumniis, impostoris, erroribus & blasphemiis scaturientes, latinitate donare; hoc est, iis omnibus legendos porrigere, qui gallicè nesciunt; nemo, nemo id à culpa liberet; nullus Baunius, nullus Escobarius in hoc tibi suffragetur.

XX. Adducis demum Baunii sententiam, in eorum famulorum gratiam, qui constituta sibi mercede minimè contenti, tantùm ex bonis Domini sui clam corradunt, quantum sufficit, ut suis laboribus justa merces respondeat; & hic lepidam historiam Joannis de Alba inseris, & causam illius agitatam in curia prætoria, nec non sententiam Domini de Monte Rubeo à plerisque probatam. Non satis erat, Willelme, Theologorum libros adulterasse, nisi etiam publica fori judicia falleres, cùm ne unus quidem Judicium in sententiam Domini de Monte-rubeo descenderit, utpote quæ justo alieniorem opinantis à Jesuitis animum præferret; ut videre est in publicis regesti prætorii tabulis; quod ad locum Baunii spectat, excerptum ex summ. cap. 10. concl. 9. q. 1. illum adeò miserè truncasti, ut toto cœlo à se ipso discrepet; in duobus tantùm casibus id fieri posse, Baunius docet, cum iis limitationibus, quas tu omninò reticuisti; primum integrum omisisti; alterum ita imminutum, & truncatum exhibuisti, ut vix decimam illius partem, idque aliis verbis delibaris; multa autem ibi statuit Baunius, de quibus tu ne verbum quidem. 1. Mercedem illam justa longè minorem esse; 2. Famulum non sponte, sed vi necessitatis urgentis, adactum fuisse, ad quantumvis iniquam conditionem, quod revevà facit, ne id, quod ad justam mercedem deest, Domino cedere censeatur; 3. Compensationem illicitam fore, si famulus precariò ex mera gratia & misericordia Domini adjutus fuerit. 4. Item, si se ipsum obrulit ultrò, sub ea conditione. 5. Item, si alii eadem mercede contenti ultrò serviunt. 6. Nihil ultrà aut suprà debitum accipi; 7. Denique supponit, seu statuit prædicta omnia certa esse, famulum aliâ viâ rem sibi debitam habere non posse, omne scandalum abesse; & verò Herus in hoc casu injustè cum famulo se gerit, haud dubiè famulus jus suum indemne servare potest. In hanc rem multi auctores citari possent, ut Lopez part. 2. c. 8. Less. cap. 12. dub. 10. n. 63. Navarr. lib. 3. cons. de locat. & conduct. cons. 1. n. 5. Cordub. in sum. q. 111. & l. 1. qq. 435. Petr. Navarra lib. 3. de rest. c. 409 D. Antonin. 2. part. tit. 1. c. 15. de furt. § 3. Rupert. lib. 7. in Genes. c. 39. Tertull. lib. 4. contra Marcion. c. 24. August. lib. 22. contra Faust. c. 71. Iren. lib. 4. contra Hæreses c. 40. omitto alios; illud tamen observandum est, vix unquam accidere, ut famulum prædicto casu eximatur culpæ; cum vix unquam omnes illæ conditiones interveniant, quas suprà recensui; ut rectè monet Lugo de just. disp. 16. sect. 2. §. 2. n. 80. & ita maximam Jesuitarum partem sentire, constat: cur ergò Jesuitarum doctrinam illicitam, perniciosam, divinæ, naturali, humanæ legi contrariam, familiis pestiferam, domesticis furtis commodatam esse blateras? Ludis denique histriones ad instar, & Fabulinum Jesuitam hortaris, ut rure, Judices illos Sacramentorum usu interdici, qui probabilem opinionem sequutos non absolverint; & hic fatetur, rem dignam esse, quæ curetur, & se illam ad Provincialem delaturum pollicetur; quid ineptiùs illâ cucurbitâ? quid frigidiùs hoc sarcasmo? quid his salibus insulsiùs? & hic risum semimulierculis & otiosis hominibus movet, quæterenti sibi lachrymas eliciet, æternamque apud posteros vel Catholicos infamiam, nec non Epistolarum tarum horrorem.

EPISTOLÆ VII
Confutatio.

I. INitium disputationis tuus ille Fabulinus ducit à Methodo dirigendæ intentionis Willelmi Wendrocki, qua fiat, ut omnia fere ulcisci permitti queant, modò ad honestum finem referantur; hinc pecuiam dari posse pro beneficio, citrà simoniæ suprà ostensum est, eo scilicèt intentionis flexu, ut non pro pretio, sed alio fine detur: sic famuli quidam ut suprà vidimus officia Dominis præstant, animo tantùm averso à turpi usu, cui applicantur, & ad proveniens indè lucrum converso: hac ratione, inquiunt, des licitè patrari possunt, modò animus à studio vitandæ ad alium finem bonum, aut certè non malum convertatur. In hunc modum Deo & hominibus satis: Hominibus actio exterior, Deo interior intentio conceditur: Homines certè ab illicitis abstinendi, abstinendique; at ubi actus ipse impediri nequit, intentio dirigenda, & actio per se nocens, innocuo fine emendanda.

II. Cuncta hæc ex Petro Molineo fœliciter excerpsisti, qui hanc directionem intentionis in sacerdotii ministeriis atque ministris plusquam scutriliter tuendet; immò & eadem exempla commemorat, nimirum præstiti ab ancilla officii, pecuniæ à Pontifice acceptæ pro litteris Apostolicis; cædis patratæ, ad

defensionem vitæ, bonorũ, famæ: ex hoc fonte, quàm puro ac fœculento, vestras imposturas, errores, falsitates, & impios sales hausistis; gutta guttæ similis non est: illud dumtaxat discriminis intercedit, quod Molinæus Ecclesiæ Romanæ hæc scurriliter, Societatis autem exprobrat; vos saltem ad speciem, Jesuitis, eorumque Societati; sed quo tandem operæ pretio? Certè alio certè, nisi, ut malitiam juxtà atque insciam tuam faceres palam; sed an nescis nebulo, actum non bonum, propter malum finem elicitum semper esse? item actum per se malum, quamvis ad bonum finem relatum, ab eo nunquàm honestari posse, undè sive bonum propter malum, sive malum propter bonum, sive malum propter malum fiat, protinùs eximitur culpæ; quia bonum, ut ajunt, ex integra causa, & minimus boni defectus actum ipsum vitiat.

III. Nihil igitur, quo ad hæc, juvat intentionis dirigendæ methodus, nisi fortè cum ignorantia invincibili conjuncta sit: hoc tamen non vetat, quin talibus quibusdam per se indifferentibus, ut vocant, meo uti queam, quamquam iis ad malum finem quidam utatur, si res meæ ita postulent, quibus alterius malitia nocere non debet: sic famulus, ut supra dictum est, quædam obsequia Hero præstare licet, quibus Herus ad peccandum utitur, modò illæ omnes conditiones adsint, quas necessarias diximus; sic temporale datur pro spirituali, v.g. stipendium pro missa, vel alio sacro ministerio; sic ex defensionis jure, injustus aggressor interficitur; quæ tamen omnia illicita essent, si & famulus Heri peccato consentiret, & temporale ut pretium pro spirituali daretur, & vindictæ studio cædes patraretur, undè vides, hæc bona, aut mala esse, pro diversitate, & diversa intentionis directione: bonum operantem facit, ut ait Augustinus in Psalm. nisi tamen opus ipsum per se malum sit; & intentionem fundingit; Morales quippe actus speciem suam requirit secundùm id, quod intenditur, ut docet D. Th. 22. q. 64. a. 7 in corp. intellexistin Willelme; unicum hac voce utar; cur ergò certissimam istam regulam ab omnibus Theologis, Philosophis, Doctoribus probatam, illudis, & eludis?

IV. Innocentius III. cap. *Significasti* 2. de homicidio rem hanc ita definit, omnia jura, leges omnes clamant, vim vi repelli posse, non ad vindictam tantùm, sed ad propulsandam injuriam, & C. *in integrum*, eod. titulo, *te tuaque liberando, sine odii mentione, ejusmodi membra Diaboli interfeceris*: quando enim quis defendit sua, dum ea quispiam per vim auferre conatur, regulariter simul defendit suam personam, quam periculo exponit, ut docet Molina tom. 4. tract. 3. disp. 16. n. 4. ac demum percussio non imputatur, si quis in continenti vim repellat, ut ibi verò *de sentent. excomm.* Sed hæc parùm vos movent, sacros canones appellatos, per intolerabilem superbiam elevatis, & per sacrilegam impietatem irridetis, quasi amplissimum & vastissimum vindictæ campum aperiant, & per directionem intentionis cujuslibet actionis vitium corrigatur: sacra scriptura furem nocturnum domum suffodientem, imò diurnum armatum impunè occidi postulat, sed has leges ridendo exploditis, quæ domus conservatione hominem occidi permittit: Doctor Angelicus 2. 2. q. 32. a. 3. quandoque etiam illatam repellendam esse, docet, sed hanc doctrinam ridetis, non sine cachinno; quia per vos hominibus actus; Deo intentio conceditur; atque ita utriquebellè fit satis.

V. Si autem hæc scurrili & ludicro modo, ut facitis, tractare liceat, pleraque scripturæ sacræ dogmata & facta in scenam & risum pariter vertentur; nempe Atheus quispiam ridendo & jocando cum Jansenistis, eodem jure dicere posset, fœnerandi artem à Moyse populo concessam fuisse, quo ad exteros, religionis obtentu, sed ad lucrum: Juditham sese ornasse, ac stetisse Holoferni, obtentu salutis publicæ, ut turpem illius amorem & cupidinem accenderet; Davidem jamjam morientem Salomoni mandasse, justitiæ obtentu, ut Semei & Joab è medio tolleret; & Samuelem vocanti sagæ præsto fuisse, ut Sauli funesta prædiceret; cuncta hæc, inquit, accersita recta intentione, à culpa eximuntur: ita vos prorsùs, non jam ratione, argumentis, & auctoritate, doctissimos & pissimos Doctores impugnatis, sed insulsis jocis & scurrilitate; prout ex iis constat, quæ hucusque adduximus, & ex dicendis infrà melius constabit; vos certè qui directionem intentionis ludibrio, non modò honestæ actionis, verùm etiam rectæ intentionis penuria laboratis; nullus unquam honestus finis, nulla intentio recta, errores vestros, calumnias, imposturas, & impium agendi & scribendi modum à gravissima culpa liberet; nulla intentionis directio, nullus finis, ut dixi; quis enim? uno verbo, non jam alios Scriptores Catholicos, qui res sacras & serias seriò tractarunt, sed scurram & sycophantam ministellum imitari voluistis: abstineo à recriminatione, quam mihi mystæ vestri, Jansenius, Sancyranus, Arnaldus & quidam alii copiosissimam, & selectam suppeditarent. Sed ad auctorum loca veniamus.

VI. Primum Fabulinus ille tuus ex Reginaldo excerpsit, *lib. 21. n. 62.* Ubi hæc habet, vindicare propriè est reddere malum pro malo; ac deindè subdit, illud naturam defensionis, non vindictæ habere, quo militaris homo eum, à quo percussus & vulneratus est, insequitur, non quidem ut malum pro malo reddat, sed ut defendat honorem graviter læsum. Cuncta hæc ita connectis, quasi uno tenore & non interruptè dicta essent, & multa omittis ab auctore interjecta, quæ illius mentem mirabiliter explanant & sensum aperiant; nam primò statuit, damnum illud, id est, jacturam honoris manere in suspenso; secundò aliter servari, aut defendi non posse; tertiò, si nihil recuperari, aut servari possit, licitè illum insequi non posse, undè insequi dumtaxat licet, cùm damnum illud, hoc tantùm modo, resarciri potest. Quartò subdit, hoc fieri debere in continenti, dum res adhuc in suspenso est; Quintò denique ita concludit num. 63. *Quidquid sit in speculatione, non videtur in praxi admittenda ejusmodi insequutio.* Cur hæc reticuisti nebulo; Ultimam præsertim auctoris conclusionem; cur Reginaldo opinionem illam affingis, quàm ipse permittendam non esse disertis verbis concludit; Multi quidem alii hanc sententiam tenent, iique magni nominis, quos appellavi in Notis; unus tantùm Jesuita, inter tot, nimirùm Henriquez ut jam alibi à me observatum est.

VII. Lessio pariter imponis, quasi docuerit, eum, qui colaphum accepit, statim posse repercutere, etiam cum gladio, non ad vindictam, sed ad vitandam infamiam; idem Molineus Ecclesiæ olim exprobravit? sed Lessio per fraudem tribuis diserta verba Victoriæ, cujus tamen sententiam Lessius in praxi rejicit: *idem tenet Victoria*, inquit, & præmissa verba ex Victoria recitat, & Italico charactere exscribit, additque hæc præcisè verba:

Hæc

Hæc sententia in praxi non est permittenda : hic porrò loquitur de Gregario quolibet, sed de viro nobili; cur igitur Lessium calumniosâ impostură infectaris? cur dicis, hanc doctrinam veteribus ignotam fuisse, ac Jesuitis acceptam referri? quasi verò Victoria ante Jesuitas non scripserit; utpote qui circà annum 1500. floreret.

VIII. Escobarius, inquis, *tract 5. exam. 5. cap. 6.* docet, posse quempiam hosti mortem valdè nocituro exoptare, non odio, sed ad vitandum damnum; & de morte ejus gaudere, ob bonum inde sequutum; item Petrus Hurtado de Mendoza de fide, spe, char. *vol. 2. disp. 15. sect. 4. n. 48.* docet posse orari Deum, ut eum è vivis tollat, si est injustè vexaturus, & aliter inferenda mala vitari non possunt; item Gaspar Hurtado *tract. de charit. disp. 4. diffic. 3.* dicit, posse gaudere filium, de morte patris, cui succedit in bonis, & Beneficiarium de morte Pensionarii; & simpliciter desiderare illorum mortem, modò ex odio non fiat, lethalem culpam non esse: & hic exclamas: *O pulcherrimos ex directa intentionis methodo fructus!* Admiratio exclamationis parens est, sed ignorantiæ proles; quid mirum igitur, si pueriliter exclames, cùm rerum istarum rudis adeò sis, ut nec ipsarum vocum notitiam teneas; ludis tamen ac dolere fingis, quod Ecclesia hujusmodi orationes Breviario inseri non curaverit; inducis autem Fabulinum illum reponentem, opinionem istam Breviario Romano recentiorem esse, ac te arguentem, quod non bellè rationes temporum subducas; sed quid tecum agerem, quem rectum istarũ, de quibus disputas, ignarum & imperitum esse, compertum est? ignoras enim, aut saltem nescire simulas, aliud esse desiderium efficax & meram velleitatem, ut vocant; item aliud esse, voluntatem in actionem malam ferri, aliud in effectum illius, qui sæpè ac sæpiùs malus in se non est, modò ex honesto fine, seu motivo, ut ajunt, id fiat; vellem, ut insignis siccarius, id est, publica pestis, è medio tolleretur, non quidem per actum malum, alioquin malum ipsum vellem; sed vel morte naturali, vel ultimo supplicio à Judice inflicto, non quidem ex odio, quod charitas vetat, sed ex mero boni publici amore: cum enim mors illius ipsi malum sit, item illius vita malum reipublicæ, & hoc publicum privato illo sic majus; quidni, juxtà commune pronunciatum, ex duobus malis minus eligam, modò illud non procurem; quia malum alteri procurare, malum est; voluntas igitur velle malum non potest: multa autem desiderare possumus, quæ procurare non licèt.

IX. Prætereà dirus mihi hostis imminet, magnum allaturus; oro Deum ut meab eo liberare dignetur, aut si aliter fieri nequit, eum ex medio tollat: hic duo mala sunt, alterum meum, cum illius vita conjunctum; alterum illius, mors scilicèt à Deo justè infligenda; juxtà charitatem ordinatam, bonum meum velle ac desiderare possum, & flagitare à Deo, quamvis alioquin cum illius malo, seu morte conjunctum, quod tamen procurare non debeo; quia peccatum esset. De morte siccarii lætari pariter possum, ex bono motivo: uti parens, de morte filiæ, sed de illius effectu, id est, eò quod filia periculo subducta fuerit, cui egestas illam subjecerat; idem dico de filio & beneficiario; nec enim ille de morte Parentis propriè lætatur, sed de effectu inde sequuto; nimirum, de hæreditate; neque hic de morte Pensionarii, sed de bono suo inde proveniente, quod est, liberari ab onere pensionis; immò de morte proximi, quatenus à Deo statuta est, atque disposita, gaudere possum, ut scilicet voluntas mea cum divina consentiat; fit enim nunquam accidit, ut in peccatum feratur: accedit, quod, non possum quidem velle causam, nisi velim effectum, qui positâ scilicet aliunde causâ. Pro hac sententia, facilè possem paginas implere allegationibus auctorum, & quinquaginta saltem appellare, post D. Th. 2. 2. q. 76. a. 2. Sed ut quid petitio hæc? ad Psalmos etiam te remitterem, in quibus Propheta passim orat Deum, ut superbi confundantur, Peccatores tollantur, Impii exterminentur, immò & orationes adhibet Ecclesia, quibus Deus exoratur; ut Pagani, Hæretici, alique hostes Ecclesiæ confundantur & humilientur; nec dicit prophetias esse, quæ in Psalmis leguntur; quia non verà Regius Vates hæcà Deo petit, idque ex animo, qui certè in malum ferri non potest: sed hæc forte non intelligis, nec deerit, qui mihi vitio vertat, quod Margaritas projiciam &c.

X. Longum deindè locum describis excerptum ex *tom. 2. disp. 170. s. 13. n. 106. & seq.* Hurtado de Mendoza, in quo concedere videtur, provocatum ad duellum non posse quidem acceptare, sed respondere, se horâ condictâ egressurum in campum, non tamen ad pugnandum, sed jure suo, ut nullum fiat, se nihil sibi à provocante timere; & si forsitan provocans eum aggrediatur, se propriæ defensioni minimè defuturum: hæc quidem Mendoza, sed in legibus & conditionibus, ut provocatus ceu infamiam contrahat, nisi id faciat, & res eo sumat, ut infamia alio quovis modo arceri non possit; immò *num. 113. & 115.* monet, à provocato hæc provocanti dici posse; egrediar quidem, non tamen ad pugnandum, tecum enim pugnare nolo, sed potiùs componere pacem; at si me injuriâ fueris aggressus, ego me defendam, ut par est, cum moderamine inculpatæ tutelæ: subdit denique, hanc sententiam speculativè quidem probabilem videri, pro qua triginta auctores à Diana referuntur, *part. 2. tract. 13. resol. 11.* quibus addi possent alii, qui ab eo tempore post Dianam scripserunt, eam tamen practicè valdè difficilem esse, ac proindè minimè ad usum & praxim reducendam: cur hæc omnia Willelme? quæ si fortè auctoris liber non suppeditabat, ipse Diana, quem citas, eadem tibi suggesserat: sed huic etiam calumniam struere voluisti, ut semper tui similis esses.

XI. Patrem Layman abominandæ doctrinæ auctorem facis, utpote qui doceat, *lib. 3. cap. 2. num. 4.* duelli acceptionem licitam esse, in rarissimo tamen casu, quo quis, ni acceptet, excidat dignitate, officio, gratiâ Principis; fingis Willelme; P. Layman non docet, non tenet hanc sententiam, quæ est Navarri & aliorum, non dicit, esse tutam in praxi; sed illud tantùm *non audeo damnare*; quid modestius? cùm præsertim Navarrus, quo ad hoc allatus, Ecclesiâ nunquam damnatus fuerit, & meritò defensionis jure ac titulo id dumtaxat fieri statuat: Petri & Petrus Hurtado de Mendoza, cujus hæc etiam petis ex ipso Escobario, pro defensione bonorum temporalium, modò aliter servari non possint, & spes adsit prævalendi adversus injustum aggressorem; utrumque ab utroque sequitur, idque ex cap. *interfecisti* de Homicidio: Escobarius quo ad hæc, severior esse non potest, cum *tract. 1. exam. 7. cap. 2.* omne duellum damnet præter illud, in quod bellum resolvitur: certè apud illum, locum illum Petri de Mendoza non invenio, quodcumque scilicet duello quispiam ad defensionem bonorum

natum suorum certare valeat; sed quis hoc neget, quin in eo casu, vis vi potiùs repellatur, quàm ille certetur. In vernacula Epistola Patris Layman affinxeras sententiam illam, quod scilicèt is damnari non possit, qui duellum in casu illo rarissimo acceptarit; cùm tamen hæc tantùm ibi Layman, *non audeo damnare*; quod quantum discrepet ab illo, *damnari non potest*, qui latinè sciat, non indigere, non audeo damnare, inquit, præ modestiâ; nec enim Censores illos imitari noluit, qui omnes & omnia præter se suaque damnant: item in vernacula, dictam opinionem ita Patri Layman tribueras, quasi primus esset illius auctor & Patronus, nullâ Navarri mentione factâ; item verba illa incusti ab auctore illo præmissa, *in rarissimo casu*, item illa, *meræ defensionis gratia*; ut vel indè constet, non tam esse duellum, quàm propriam & necessariam sui rerumque suarum defensionem: omitto hæc & innumera propemodum alia, quamvis tamen par erat, lectores tuos non monueris, in versione latina emendasti.

II. Multa quoque P. Sanch. imponis: cùm enim dixerim *ipsum lib. 2. cap 39. n 7.* licere innocenti, duellum, adversùs injustum actorem, si alioquin certus sit, de infausta damnatione futura, & de jactura vitæ, honoris, bonorum, in notabili quantitate, nec alia sit evadendi via, pro quo citat Manuel. Navarrum & Bannez, adde Sis Cajetan. Duvall. Dian. & alios: reticuisti tamen & mutasti multa in fabula vernacula, sine quibus hæc opinio absurda & impia censenda esset; Primò illum statui *innocentem*, quod P. Sanchez in paucis lineis quater aut quinties repetit: Secundò, ita Sanchez indicis loquentem, *rationabile dictu est*; *Il est bien raisonable de dire*, quasi hujus sententiæ ipse auctor sit, cùm tamen scribat in hunc modum, *Sed melius alii dicunt*, audin' alii dicunt, non ipse? Tertiò, cum textum hujus auctoris uno tenore & non interruptè referres, per fraudulentam syncopem prætermisisti, *& in hanc sententiam tenet Bannez, Manuel, Navarra.* Quartò, plenam illam & perfectam certitudinem, *dictum omninò, constat omninò* omisisti & dissimulasti. Quintò, illud *per calumniam* vertis & mutas in *minas forenses*; mutas item Bannez in Navarram, & Navarram, in Navarrum; unde constat, quàm peritus sis auctorum; hac in versione latina quatenus utcumque emendasti; omisisti tamen utrobique hujus auctoris mentem explicatum *num.* 8. nimirum, duellum illicitum esse etiam ad servandam vitam, si aliter servari possit; & nullum infamem apparet, eò quod provocatus duellum detrectet; & duellum nunquam acceptari posse, obtentu honoris, ullique mortali noxa; unde patet, casum illum, in quo Sanchez cum tam multis auctoribus duellum licitum esse, dicere videtur, esse potiùs necessariam defensionem quàm duellum.

III. Quod autem addit Thom. Sanchez duellum illicitum esse, in casu præmisso, appositis etiam omnibus illis conditionibus, quas paulò ante descripsi, si occultè injustum aggressorem ille invasus occidere possit; quod certè ex illa sua positione auctor vult sequi; neutrum profectò dare possum, malim quippe dicere cum Suarez de charit. *disp. 13. sect. ult. num. 5. Calumniam non propulsandam esse, sed manifestatione veritatis; quod si hæc possibilia esse non videantur, non licere transgredi ad media inordinata, quæ media non sunt media, sed mortem patienter ferendam esse, non secus ac si innocens probaretur nocens per falsos testes.* & num. 6. *Non posse Reum sic falsò accusatum, occidere suum accusatorem*; ergò nec idem tentare *per duellum*; malim etiam sequi Patrem Vasquez ita loquentem de *restit. cap. 2. §. 1. dub. 7 num. 24. Non licet illum occidere, quem scio, certò depositurum falsum apud Iudicem; quia ille non potest dici invasor; licet enim contrà jus faciat, non tamen contra ordinem juris; de ratione autem aggressoris, est, ut contra jus & ordinem juris injuriam inferat: & ita in hoc casu qui hunc occideret, peccaret contra charitatem, & contra justitiam, teneretur que restituere.* Sed hoc transitionis loco assumere, vel usurpare voluisti, uti indè jure inferri posse, diceres, licitum esse cuique, inimicum per proditionem obtruncare, & luderes Escobarium, in hac voce *proditorie*; sed tuam in hoc insciti am feci palam in confutatione Epistolæ sextæ numero primo & secundo. Unde rectè Fabulinus ille tuus verborum notitiam tibi non esse cognitam, dicebat.

XIII. Patri Sanchez iterum imponis, quasi doceat, sine ullo conscientiæ morsu, calumniatorem exitium cuipiam in judicio molientem, ab eo clam interfici posse; mera calumnia; nusquam hæc tam crudè, tam amplè, tam liberè Sanchez; sed illa omnia, quæ suprà recensui huc accersit; nimirùm certam innocentiam, certam vitæ, honoris, bonorum, in magna quantitate, jacturam; & nullum alium evadendi modum suppetere; quamquam, ut dixi, oppositæ sententiæ adhærendum esse, puto cum Suar. Vasq. Less. aliisque, & homicidium semper illicitum, nisi duæ illæ conditiones interveniant, quas Auctores Societatis statuunt cum Reginaldo *lib 21. cap. 5. num. 57.* Prima est, ut vis reaptè inferatur, quam secundùm omnes leges & jura repellere licet c. *Significasti* 2. de homicidio ac proinde ad propriam tantùm & necessariam sui rerumque suarum defensionem, & vim propulsandam; Secunda, ut fiat in ipso actu insultationis & rixæ, idque cum moderamine inculpatæ tutelæ: Nihil profectò aliud Molina, Reginaldus, Tannerus; licet, inquit iste, injustum aggressorem interficere, si omnis alia via ad defensionem intercludatur; Em. Sà suam ibi sententiam non expromit, sed refert tantùm aliorum dicta: nihil igitur aliud prædicti auctores volunt, nisi jus naturale necessariæ & justæ defensionis sartum tectumque servari, exceptis semper iis, qui judicio forensi interveniunt, nimirùm testibus, Judice, aliisque, nempè re ad forum deductâ, propriæ defensioni locus non est, quæ in publicam convertitur; hæc autem licet fortè deficiat, etiam per fraudem, calumniam, malitiam accusatoris, testium, Judicis, privata defensio accusati accersenda non est; quia bonum privatum publico cedat, oportet.

XIV. Escobarium in scenam reducis, qui citat Henriquez docentem *libro 14. capite 16.* licere cuipiam, accepto injustè colapho, percussorem fugientem insequi, eumque occidere: benè est, unum solummodò Henriquez ex Jesuitis appellat, nullus enim societatis auctor hanc sententiam non damnat, ut videre est apud Lugo *de just. disput. 10. sect. 10. num. 109.* Ubi testatur, oppositam communem esse, & pro illa citat Bannez, Sot. Carrer. Rodriq. Salon. Malder. Turrian. item Lessius, qui licet *lib. 2. cap. 9. num. 79.* pro eadem opinione citet Navarrum, Navarram, Henriquez, Jason. Cordub. Mantium, Pennam, Clar. Cajetan. D. Antonin. Mercatum, Victoriam, quibus addi possunt Dian. *part. 2. tr. 15 res. & alibi* Ubi longè plures citat, idem tamen Lessius *n. 80.* diserte docet, in praxi permittendam, id est, licitam non esse; Layman item

&

& Filliutius illam in praxi damnant, quamvis illam probabilem esse, negare non ausint: immò Vasq. *de rest. c.1. n.* 37. à christiana lege alienam esse, dicit; recenseo igitur omnes Jesuitarum auctores, puta Lugo, Vasq. Azor. Molin. Less. Hurtad. Mendoz. & alios quos refert & sequitur Amicus, *to.5. disp.36. s.7. n.*114. item Tolet. Fill. Laym. & alios, quos appellat & sequitur Busemb. *l.3. tr.4 c.1. dub. 3. n.*7. uno verbo appella omnes, uno dumtaxat Henriq. excepto, immò & ipsum Escobarium *tr.1. exam* 7. *c.2 n.* 59. *fugit aggressor*, inquit, *occidere non licebit*; omnes, omnes oppositam sententiam tenent; cur igitur detestandâ illam iis exprobras? cur alios eosq. plurimos illius defensores intactos relinquis? cur eorũ argumenta non solvis?

XV. Sugillas deindè Patrem Azor, eo quod doceat, illum occidi posse, qui alapam aut fustem intentat, si alius modus non suppetat dedecus illud vitandi: ita est. Azor, *inst. moral.3. l.2. c.1. qu.*16. & Becan. *summ part.2. in q.*64 D. Th. *de homicid. q.*8. *n.*2. adstruunt illud ipsum; loquuntur autem de homine honesto, cui valde ignominiosum sit, fustè cædi, qui alio modo, nec illud vitare, nec honori suo consulere valeat; citat Azor pro hac sententia, Sot. Covarr. Navarr. Becanus verò, Sylvest. Lopez, Gomez, Clar. addesis Lugo *disp.*10. *sect.*10. *n.*137. ubi multos appellat huic placito suffragantes, & communem sententiã esse, testatur: item Less. Laym. Filliuc. de quibus alibi; omitto alios: illud unum indico, Lessii textum à te falsatum fuisse in vernacula; emendasti tamen in latina versione, imò sex lineas, in hac, de tuo addidisti, quæ in vernacula desiderantur; affingis Lessio verba illa, *ex sententia omnium*: immò & præcipuum hujus opinionis fundamentum & caput, nimirùm malum animum aggressoris reticuisti, his verbis à Lessio expressum, *ut ignominiam inferat*; en locum integrum Lessii *fas est viro honorato, occidere invasorem, qui fustem, vel alapam nititur impingere, UT IGNOMINIAM INFERAT, si aliter hac ignominia vitari nequit.* Tu verò illud *ut ignominiam inferat*, omisisti; immò Lessius *n* 78. diserte concludit, opinionem Petri Navarræ sequendam non esse, si aggressor verbis tantùm, non armis invadat; hæc sententia, inquit, non est sequenda, satis enim est, verba verbis repelli; unde patet, manifesta calumnia, quam super his Lessio imponis.

XVI. Transis ad Baldellum, qui docet, inquis, *l.3. disp.* 24. *n.*24. profitentem *mentiris*, occidi posse: O nequam, tu ipse mentiris, nebulo; nihil tale Baldellus citato loco de hac voce *mentiris*, sed hæc tantùm, *si adhuc sit & continuatur contumelia, & si magna sit, & per illam magna fiat honoris factura, neque possit aliter impediri, licitum est interficere calumniosum, id est, vim vi repellere.* Immò Escobarius ipse nihil tale ibi, nimirùm *tr.*1. *exam.*7. *c.*3. sed potiùs contrarium *c.*2. *n.*59. nempe ad hanc quæstionem *licetne pro defensione honoris verbis tantùm impugnati aggressorem occidere*, respondet *minimè*. Imponis etiam Lessio, qui disertè asserit, ut suprà dictum à me fuit, illam sententiam sequendam non esse: quamvis enim dicat honorem imperi posse, factis, verbis & signis, malè tamen infers, hominem occidi posse pro defensione honoris, quolibet modo impetiti. Utinam porrò Jesuitæ doceant, pro simplicibus verbis, & maledicis vocibus, occidi hominem posse, fingere quidem potuisti per atrocissimam calumniam, sed nullũ appellabis unquam, & nullius etiam hominis scriptorem, qui hoc defendat.

XVII. Omnem verò superat fidem impostura illa, quam subdis, nimirum Reginaldum, Lessium, Filliucium fateri ultrò, non esse legem Dei, si aliquis pro verbo contumelioso & voce maledica hominem occidat; hoc tamen in praxi minimè permittendum, propter causas extrinsecas, ab actione ipsa sejunctas; quia scilicet, brevi regna vastarentur, si maledicos omnes interimi placeret: hæc sunt Reginaldi verba *l.*21. *n.*63. *In praxi, pars negans sequenda est, quia in jure defensionis semper considerandum est, ne usus illius vergat in Reip. perniciem, & præbeatur occasio multis cædibus*, &c. quasi verò hæc legi Dei non adversentur; nimirum, *Reip. perniciem afferre, occasionem cædibus præbere*; & hæc tuis mulierculis, de prostratis hostibus, quasi triumphans: aliam deinde rationem Reginaldus profert, ex eo petitam, quod infamia jam illata per cædem infamantis non tollatur; si verò nondũ illata dici nequeat, non esse alium modum eum vitandi. Lessius verò d. cap. duobus locis rem istam definit, nimirum *n.* 78. sub finem, ubi habet hæc diserta verba: *hæc sententia non est sequenda, satis enim est, ut injuriæ verbales verbis repelli possint*; & n.82. *hæc sententia in praxi non probatur, quia præbet occasionem multis cædibus, ut & illius usus in Reip. perniciem vergeret*; *immò etsi speculativè vera esset* (non dicit esse probabilem, sed loquitur ex hypothesi, & *si*, inquit, *speculativè vera esset, in praxi* tamen *non habet locum*, propter quo eamdem rationem affert, quam suprà Reginaldus 2. loco; Filliucium deniq; accusas, quasi docuerit licentiam illam in praxi permittendam non esse, quin potius à Judice infligenda, jure timenda est: vah fraudulentum caput, & linguam falsiloquam! Filliucius *tr.29. cap.*3. *n.*1. prædictam sententiam rejicit, propter utramq; rationem à Lessio allatam, quem ipse citat; n. verò 51. loquitur eodem de pœna à judicibus infligenda, sed Homicidio certis & indubitatis, atque adeò flagitiosis hominum; quasi verò judices Reum dumtaxat plectant, ob rationes politicas, non verò petitas à Religione, lege Dei, à conscientia, à justitia; quasi verò lex Dei in Christianorum judicum foro nullum habeat locum.

XVIII. Quod res quisque suas, quæ parvi non sint, sed magni, Reginaldo, Tanner. Laymanno, Filliucio, tribus, vel auctoribus, etiam latronis morte, si aliter servari non possint, tueri valeat, jam suprà dictum est, *sed quando liberando*, per c. *Interfeci si* de homicidio: sed quamvis hominem interficere? licet enim Fabulinus tuus interroget: valoris unius aurei, inquit Molina; O nequam! Molina *to.4. tr.3. disp.*16. *n.*6. non dicit latronem, qui furatam sibi aureum, interfici posse, sed qui per vim conatur eripere rem aliquam, tanti æstimatam, Domino resistenti; quia non tam rei, quàm Domino vis infertur, illam igitur repellere potest, etiam morte vim inferentis, si aliter fieri nequit; quis amabò neget, maximam contumeliam esse rem suam alteri, maximè honorato viro, per vim abstrahere & avellere? quis neget, ibi justæ esse defensioni licito modò tamen id fiat, ut Molina subdit, cum moderamine inculpatæ tutelæ, *non audere*, inquit Molina *illud fieri*, quod tu per summam equitiã, reticuisti, nec enim huic vitæ pretium statuitur, ut malitiosè, ad concilianda invidiam, insidias & impiè nugaris, sed justæ defensioni jus definitur, quo vir nobilis gaudet, cui per vim, sine maxima ignominia, quantumvis resistenti res sua auferri non potest; utut sit, in hoc casu aggressor non tam in rem ejus, quàm in Dominum illius involare censetur. Quodemum spectat ad pretium vitæ, Molina disertè allegat 4. si res non sit magni valoris, ut 4. aut 5. Ducatorii, fugientem, sine gravi culpa, interfici non posse, tecumen si sit magni valoris, quem non definit; nec operæ restet, rem illam recuperandi, & fugiens, licèt mordeam dimittere nolit: quamquam inquit, *semper cavendum, ne proximus in hoc casu occidatur*: quid modestius dici possit, non video; ubi autem impostor nequitiæ Molina 4. aut 5. ducatis vitam hominis æstimavit!

XIX. Quod licitũ sit clericis & Religiosis homicidium, occidere injustum aggressorem, ad defensionem vitæ, nemo non tenet, & nemo id neget, nisi doctrinæ rudis, idem licere, ad defensionem bonorum, multi docent: Cajet. Sot. Sylvest. Medin. Nav. quos refert & sequitur Amicus *to.5. disp.* 36. *sect.* 8. *n.*126. Zanard. Malder. Tanner. Less. Molin. Reginald. quos citat & sequitur Diana *part.3. tr.* 4. *res.*16. Licèt enim religiosi propria bona non habeant, ut-

rumen partis & patriæ bona homines tueri possunt, i-
dve religiosi communia Religionis Quodverò attinet ad
dendum honoris, amicus per modum objectationis
generat, dum fisterer ipse in vera & communi sen-
tia quod scilicet Religioso liceat pro defensione ho-
hominem occidere: illa tamen quasi umbra, in a-
latim expuncta est; unde est quod nequiriam tuam
dem insimulet; utpote qui conclusionẽ illam amici
eris his verbis contrariã, quibus palã facit quid
tiat. *Verùm quia hæc apud alios non legimus, nolu-
nostros dicta esse ut communi sententiæ adversentur.*

XI. Quæstionem denique illam plusquam ridiculam
producis, quodam auctore, per jocum, propo-
um, an Jesuitis liceat, Ianseniſtas occidere: qui
dit, non licere: quia Ianseniſtæ nocere quidem vo-
lentibus, sed non potuerũt, & quot radios noctua
Ianseniſtæ, Societati detraxerunt: hæc sanè vir in-
per jocũ; tu verò infamis scurra, inde tibi tuisq;
Jesuitis timendum esse, per meram fictionem si-
bus adeò inhumanis placitis, à dira illa sententia,
amici perpetrãda esse dicis, timendum, inquis, ne le-
gnorum famam denigrasti, & proculcasti fœdissi-
nomen, te vindictæ suæ macta & immolari curent:
ere, quod vindicis Dei & justorũ judicum sententiã,
nolentium arma timeas. Iesuitæ vitam pro inimicis
, non verò iis eripere didicerunt; siccatiorum, saltem
ntia, opera uti non possent, quos in clientelam ve-
, contra Casuistas suscepistis: sed huc tandem spe-
, quasi magnam nominis & famæ jacturam Socie-
dentis crede mihi, Willelme, eadem est, quæ an-
ntias, in eo dẽstatu & gradu hæc tua fuerunt tuorũ
ideria & vota, sed vana & sterilia: Dum Iesuitæ
Ecclesiæ, Religionis, causam tuebuntur, contra im-
, hæreticos, Hæreticos, Calvinistas, Ianseniſtas, impeti
, quidem poterunt variis machinis, lacerari convitiis, ca-
nniæ dari, nunquam tamen vinci, vel opprimi; ut
undum hominem loquar, jure victoriam sibi arrogare
, cum errores vestri damnati fuerint & libri confi-
, de victoriam illam non sibi, sed Ecclesiæ gratulantur;
lum est, quod ii se vobis ubique gentium, in Belgio,
lia, Italia, indefessi opposuerint, conatus vestros fre-
, machinas disiecerint; quo eventu, nemo non vi-
, nisi illud alrè pupugit; sed vobis vestrisque errori-
imputate; uno verbo, renunciate vestros errores sin-
, non verò ad speciem, & statim amicas vobis dexte-
pongemus.

EPIST. VIII. Confutatio.

AD octavam Epistolam accedo, eamque confu-
tandam suscipio, Willelme Wendrocki, in qua
lsiones, calumnias, impietates, non emendas, sed mul-
ficas, & plurimũ auges: Ludis eos, qui fortè curiosiùs
ngare, qui sis, & conjectura assequi studeant; ignotus
ter omnibus, præterquam Provinciali, ad quem scri-
& tuo illi Fabulino, quem, inquis, ægrè ferre & indi-
nem meam reprimere cogor: dici enim vix potest,
am molestum sit homini omnia christianæ vitæ institu-
undùs evertenti nihil apertè reclamare; & hæc, ut
eam Jesuitarum disciplinam in fonte haurire possis,
undè deinde eruptarus, cum demum ille omnem suam
ritiam effuderit. Ignotus aliquandiu latuisti; nec mi-
um tenebrionis cujusdam personam sustineas; qui
agit, odit lucem, & tenebras amati tenebras, inquã,
s & mentis, quæ charitati & veritati adversantur.
ere de mihi, quamvis obvium cuiq; fortè non fuerit,
ace, quis esses, id tamẽ asserere non dubito, facilè iis
ium, qui hominũ indolem norunt, te apprimè nosse;
empè Regio portuensibus fœderatus eras; quod sanè
nullinon perspectum fuit; deindè vales ingenio, eoque
ad Satyram & scurrilia comparato, nec non sulphureo, ut
tuus ille Sancyranus, qui flammam concipit illicò, sed
fœtidi ac tetri odoris; præterea inanis gloriæ studio, si
quis alius in orbe terrarũ duci videris; in hac parte sæpè
ac sæpiùs adeò putidè te gessisti, ut nihil putidiùs excogi-
tari possit; nonnihil plautus priores Epistolæ tibi conci-
liarant, non quidem à sapientibus viris, sed à mulierculis,
aulicis & suspectis quibusdam hominibus: quod te ultrà
modum inflavit, & novas adddidit alas: non difficilè igi-
tur fuit, te nolle, ex stylo, ex genio, ex effrænata illa lau-
dis & gloriæ cupidine: dissimulatum opinor fuit; libe-
riùs quippe adversùs ignotum auctorẽ scribitur; & cum
larvatis hominibus paulò licẽtiùs agitur: deindè, id quod
multis compertum est, diu arcanum esse nequit: satis no-
tus eras tuis illis, qui tibi schedas & auctorum loca, trun-
cata licèt, confusa & adulterata sollicitè suppeditabant.
Quod autem de tuo illo Provinciali scribis, multos eti-
am teneri desiderio sciendi, quis esset, fidem tuam & sin-
ceritatẽ palam facit; quis enim nescit, literas illas ad nul-
lum unquam, nisi nomine tenus scriptas fuisse, ac proin-
dè non jam Epistolas, sed libellos famosos censeri, eo fine
compositos & furtivis typis mandatos, ut infamem Je-
suitis corruptæ Theologiæ moralis notam inurerent: illud
porrò in hac Epistola suscipis demonstrandum, corrup-
tos pecuniâ judices, fœneratores, infidos fidei mensariæ
desertores, fures, adulteros, magos ipsos à Iesuitis exolvi
onere ea restituendi, quæ illiusmodi artificiis pararunt.

II. Sed ecce Fabulinum tuum in scenam inducis, cum
Escobario socio; nempè hic Auctor, præ cæteris, præci-
puam comœdiæ, seu fabulæ vestræ personam sustinet: Iu-
dex, inquit, in ferendis sententiis, relictâ probabiliore,
minùs probabilem sequi potest; posse item, Castro-Palao
docet, etiam contra propriam opinionẽ, dummodò
probabilitas sit circà jus: Quare truncas locum; omittis
enim duo verba, quæ subnectit Escobarius. nimirũ hæc,
non verò circà factum; nam circa factum, probabiliorem
sequi tenetur: quis autem ex hoc loco ita truncato non
statim sibi persuadeat, Judicem ferre posse sententiã, pro
illa partium, cujus tamen jus minùs probabile est? nempe
vox illa *Ius* ambigua est, & varia significat: nam vel sumi-
tur pro jure partium; sic litigando jus quæque suum tueri
dicitur: & in hoc sensu, secundùm jus probabilius, Judex
ferre sententiam debet: vel sumitur pro ipsa lege, & di-
citur jus probabilius illius partis, cui lex magis favet, &
in hoc casu, nonnulli docent, Judicẽ posse ferre senten-
tiam secundùm jus minùs probabile, nisi tamen proba-
tiones à facto petitæ pro altera parte probabiliores exi-
stant: at stante probationum à facto petitarum æquali-
tate, in mera quæstione juris. Bonacina de *distinct. peccat. disp. 2. qu. 4. punct. 9. n. 13.* existimat, Iudicem posse judi-
care secundùm jus minùs probabile. & hanc opinionem
esse probabilem, pro qua citat Sayr. Aragon. Salon. sed
omnes Societatis Scriptores secùs sentiunt, ut Vasq. Be-
can. Azor, Reginald. Valent. Sanch. &c. qui docent, se-
cundùm probabiliorem judicandum esse. Stante autem
utraque æquè probabili, ita ut ex parte facti probationes
æquales sint, præseindendo à possessione, rem dividen-
dam esse, si dividi queat, docet ipse Sanch. *in Decal. l. 1. c. 9. n. 45.* Si verò ex parte Iudicis tantùm stet illa proba-
tionum, vel jurium æqualitas, licèt aliqui censeant, rem,
etiam in hoc casu, dividendam esse: longè tamen plures
Iudicis arbitrio relinquunt, huic vel illi partium causam
adjudicare.

III. Sed venio ad Castro Palao. Hic quidem *tr. de conscient. disp. 2. p. 10. n. 5.* certum esse dicit, stantibus pro-
bationibus æqualibus, tam ex parte facti, quàm ex parte
juris, rem dividendam esse, uti cautum est, per jura, quæ
citat; sed si dubium sit, utra pars probationes efficacio-
res habeat, tam ex parte facti, quàm ex parte juris, in hoc

casu tenet, Judicem pro arbitrio judicare posse, & citat pro hac sententia, Sayr. Medin. Salon. Salas, Aragon. Valent. Petr. de Ledesm. Manuel. Sanch. Sanctum, Gloss. Jason. Decium, quibus addi possunt Dominic. Sot Reginald, quos citat & sequitur Baldell. *de conscient. l. 4. disp. 15. n. 1.* item Lorca, Montesin. Gasp. Hurtado, quos citat & sequitur Caspens. *tr. de consciens. disp. 4. s. 8. n. 5.* at si Judex in hoc casu opinionũ oppositarum, unam probabiliorem judicet, cum tamen alii alteram oppositam probabiliorem esse dicant, docet, in hoc casu Castro-Palao, sententiam ferri posse à Judice pro utravis, ad libitum; id est, tàm secundùm illum, quam ipse, quam secundùm illam, quam alii probabiliorẽ putant, & in hanc rem citat Medin. Salas, Sayr. Arag. Petr. de Ledesma, Garc. Thom. Sanch. Joan. Sanc. Salon. qui monet, hanc sententiam esse multorum Doctorum Salmanticens. item Vasq. Torres, Anton. Perez, modò Judex supremus non sit, à quo appellare non liceat. Quæstio igitur est, & hoc loco agitur, quando variæ sunt opiniones & sententiæ, de alicujus legis, aut juris, aut textus, sensu & interpretatione, ex quibus litis & causæ decisio pendeat; undè malè citatur à nonnullis Castro-Palao, quasi universè rem hanc Judicis arbitrio relinquat; cùm tamen ad duos dumtaxat casus eam restringat, 1. si opiniones utrinque æquè probabiles sint, utri parti jura faveant; 2. si altera pars Judici, aliis verò opposita probabilior esse videatur; nihil aliud Castro-Palao, undè, ut dixi, malè citatur, quasi doceat Judicem posse judicare secundùm opinionem minùs probabilem, tam quòad se, quam quòad alios. O utinam Judices omnes ita judicarent, tantam enim justitiæ corruptelam homines passim deplorare non cogerentur, & divinam opem implorare, his verbis: *Judica me Deus & discerne causam meam*: Utinam omnes Judices doctissimorum Auctorum doctrinam in judicando sequerentur, quæ certè nullum in conscientias, ut ais, nullum in fortunas hominum imperium concedit; sed legibus, religione, justitia, ratione, non gratiâ, inscitiâ, & partium studio judicia metitur.

IV. Gradum facis ad Molinam Judices eximentem, inquis, culpæ, qui munera, pro ferenda sententia, à partibus accipiunt; sed doctissimo scriptori, pro more imponis; primò quidem, in vernacula, clausulam illam reticuisti, *intra limites justitiæ*; item illam, *seclusa lege positiva*: secundò Molinæ imponis apertissimè, nempe loco illo, quem citas, nimirùm *tom. 1. tract. 2. disp. 88. n. 6.* non disputat, utrùm Judex à partibus, licitè aliquid accipere valeat, sed *an contra leges acceptа, restituenda sint, & cui*; si contra leges, injustè igitur & illicitè: tertiò denique, Molinæ verba huc illuc sparsa in unum quasi contextum collegisti, ut verè musivum opus esse videatur; & hæc evinco ad evidentiam; quæstionem loco citato proponit doctissimus Auctor, utrùm seclusâ lege positivâ, Judex eorum dominium acquirat, quæ illi dantur à partibus ex mera liberalitate, vel amicitia, perindè atq; si Judex non esset, vel gratitudine accepti beneficii, ex gaudio rei bene gestæ, vel antequam negotium expediat, ut afficiatur ad diligenter expediendum; hac quæstione propositа, tria dicit; primum est, dominium illud acquiri, seclusâ lege positivâ; secundum est, donationes illas, seclusâ etiam lege positivâ, sæpè fieri & acceptari cum peccato, propter scandalum, seu pervertendæ justitiæ periculum, seu defectum sufficientis voluntatis in donante, seu gravamen Reip. *interdum tamen*, inquit, *fieri posse, & acceptari sine peccato*, seclusâ scilicet lege positivâ; cujus clausulæ ter, aut quater, intrà paucas lineas, meminit; sed quandonam accipi possunt sine peccato? quando, inquit, datur aliquid ex amicitia, ex gratitudine, ex gaudio causæ justæ obtentæ, & ex mera liberalitate; audin'? nihil aliud, cui ergò fingis & affingis quæstionem pro assertione? Tertium denique est, hujusmodi donationes jure optimo prohibitas esse, propter mala, damna, scandala inde promanantia; finalis denique illius conclusio vel *mihi contraria sententia*, his verbis ab eo tradita est, licèt peccent, qui donationes illas accipiunt, iterumen tenent & validæ sunt, nec Judex ante sententiam accepta restituere tenetur; aut certè ante præceptum Confessarii; expedit enim, ut Confessarius dictam restitutionem, saltem in pœnitentiam, injungat; antè tuit clariùs & luculentiùs? unde nihil mitior Escobarium, qui ea Molinæ & Layman imponit, quæ nunquam iis in mentem venerunt, illum enim defendendum minimè suscepi, cùm præsertim ex ejus placitis, ut jam dixi, doctrina moralis Societatis censenda & definienda non sit.

V. Molina vindicato, Layman vindicandus restat; hic *lib. 3. tr. 4. c. 4. n. 10.* disertè dicit, Judicem accipiendo peccare, tum ratione scandali, tum ratione periculi, pervertendi justitiam: & sequenti versiculo legem positivam agnoscit, qua munerum acceptio prohibetur; quamvis alioquin cũ Molina teneat, hujusmodi donationes dominium acquiri, necobligari Judicem ad restituendũ, antè sententiã; unde contra Escobarium, Layman etiam imposuisse, & fatiscididerim, in tam multis editionibus summæ Escobari, cum ante Lugdunensem, factam anno 1644. jam triginta septem aliæ præcessissent, credidetim facile, quam, in tanto editionum numero, varia fuissent addita, detracta, mutata; ex quibus deduco, unius Escobarii calculo, ut dixi, vel Baunii suffragio, doctrinam moralem Societatis censendam non esse, immo atque illos, classicos inter Auctores reponendos esse non omo fortè putaret: Layman certè *n. 9. vers. sed pro* quæstionem illam proponit, si plures causæ decidendæ sunt, quarum expeditio in Judicis arbitrio ponit, an Judex pretium accipere possit, ut hanc, antelias expediat; sicautem respondet Layman; tes periculo non vacat; spectato tamen jure naturali, Judicem illum damnare non audeo; hæc mea est illius responsio, in qua, quid tam horrendum sit, ut dicam, quod res est, non video? præterquam quod cùm periculum, seu scandalum ut plurimùm inde, ratione, saltem periculi peccatũ est: accedit, quod legem positivam, quæ id vetat, post unum, vel alterum versum agnoscit; novo igitur titulo, peccatum incl.

VI. Accedis ad Baunium, cujus textum citas; recito tamen loco; timebas fortè, ne liber confutatus & perditæ fidei convinci posses; is ergò *in summa* 14. pactum trium contractuum, ut licitum & legitimum defendit, tu verò ignaviam & inscitiam tuam, quasi monstrum horrendum esset, & res hucusque inaudita, antiquis Theologis ignota & incognita, cum nihil sit tota Gallia, Germania, Belgio, Hispania frequentiùs & familiariùs, & in foro Lugdunensi, emporio scilicet totius Europæ, jam à Patrum memoria celeberrimo, alio titulo pecuniæ non committur; multos ibi pro hac sententia Auctores adducit, Nav. Major. Covar. Valent. Bonac. Palat. Molin. Lop. Sot. Manuel. Echium, Gabriel, Garc. Medin. Angel. Laym. Binsfeld. Sylv. Benedict. Fum. Graff. Mori. Megal. Natt. longè plures citare possem; & verò præter appellatos citavi alibi Lug. Dian. Gibal. Hostiens. Alberic. Joã. Andr. Tabiẽ. Sa, Tolet. Castr. Pal. Malder. Homobon. Scott. Reginald. Filluc. Salon. Justin. Leotard. Maresc. Ugol. Bellon. Duar. Comit. Maillard.

Vallard. Pet. De Navarr. Raynaud. Auctor. ſpeculi Joan. Salern. Badell. Lup. Petr. à Peruſio Purpurat. Augustinit. Gratian. Scacc. Mantic. Sarmient. Rubionet. Narbon. Molfeſ. Baill. Amic. Tanner. Lessenbaum, Gordon. Baſſ. Villalob. Trullen. Serr. Tamburr. & alios, quos excerpſi majori ex parte ex Gobin. qui opus doctiſſimum de hoc argumento conſcripſit ad inſtar appendicis, ſecundo tomo de usuris annexæ, in quo rē hanc doctiſſimè, copioſiſſimè & doctiſſimè diſcuſſit atque tractavit; vide, quo jure meo delecto manipulo te opponas; dicere auſim, à nōnullis hoc pactum damnari, ut illicitum, qui tamen ejus naturam & rationem non capiunt; incidi aliquando in Doctorem, qui putarat, dominiū collatæ in Societatem pecuniæ penes dantem non manere, quod tamen falſum eſt, cum per hoc, pactum illud à mutuo diſtinguatur, & pecunia domino ſuo, ut ajunt, fructificaque certum eſt, contractum ſocietatis juſtum eſſe. quod autem mercator lubens & volens lucrum ſibi probabile, minoris certi pretii, ſibi vendi poſſe rem juſto pretio, ſecuram ſortem præſtare, quis probo jure damnare queat; præſertim cum mercator id pacifci nolit, & lucrum majus, quod ſperat, minori certo, quod pro illo cedit, præferendum eſſe putet? hæc enim periclitari, mercatorum proprium eſt: uno verbo non Galli modò, ſed Hiſpani, Germani, Belgæ, Itali, numero conferti, auctoritate præcipui, rem ſiquam vel alterum excipias, qui rem hanc fortaſſe non intelligunt, reliqui omnes in hanc ſententiam abunde defendunt; ac proinde longè probabiliorē oppoſitam eſſe, conſtat; res iſta igitur in verbis poſita non eſt, ne inſulſè nugaris, nec, ut impiè garris, in magica verborum potentia; juſcitia tua mihi ſatis perſpecta eſt, rerum iſtarum imperitia; ea tamen non eſt, quā fabulas; Aluerni tui cum Lugdunenſibus cognatione conjuncti fuerunt; unde fieri nō potuit, quin Lugdunenſis fori mentionem tibi centies fecerint; appellaverim ſi opus eſſem agnatos tuos; ſed omitto, ut ſequar te in Hiſpaniam navigantem.

VII. Redis enim ad Eſcobarium, qui cum tract. 3. exam. 5. c. 1. ſtatuiſſet, uſuram mentalem, ſine ullo pacto expreſſo, vel tacito ſemper eſſe, ibi uſuram meritam agnoſcit, ubi lucrum ex mutuo, ut debitum intercurrit; ibi tamen eſſe negat, ubi vel titulo gratitudinis, vel benevolentiæ, citra ullum pactum præviū, quod accipitur; modò, inquam, omne pactum abſit, unde ſit obligatio poſita à tradente pecuniam in patientis; quis hoc neget? quis amabò ſecus ſentiat? interdē dicit cap. 4. cum Molina, non eſſe uſuram, ſi quid aliquod donum à mutuatario, ad quod danti mutuante fuerit excitatus, ſed non adſtrictus quidem. Si hæc intelligeres, non tam ineptè ſcriberes: ſed dum ſannionem agas & ſplenem moveas mutuariis, reliqua parum curas; fabulam agis, riſum quæris: cætera tibi curæ non ſunt; calumnias affingis, ſonnes proſcindis, res ſerias & ſacras in Scenam, ludum & jocum traducis; quid tum, modò riſum excites, nihil aliud tibi proponis; ſed Catholicis & cordatis hominibus ſcandalo es, ut ajunt, & quos ames offendis, immo Doctorum ſibilis tuas Theſes exponis, cum illa neſcias, aut ſaltem neſcire ſimules, quæ diſputanda ultro ſuſcepiſti; quid tum inquam, modò Jeſuitas ridiculos, aut certè ridendos fœtorum gregi & quibuſdam male feriatis hominibus præbeam, mihi factum ſatis; rideant me, modò Jeſuitas etiam rideant; prudenter ſanè; nullam quippe famæ jacturam times, quam penitus proſtituiſti, ac ſi per te, Jeſuitæ eo, quo fuere hactenus, boni nominis gradu exciderent, non modò dicum inde tum iis, tum etiam religioni & Chriſtianis gentibus detrimentum accederet.

VIII. Ad contractum *Moatra* tandem venis, quò dudum ſpectabas: ad hanc vocem attonitus hæres, perfictionem & ſcurrilem fac etiam; vah Nebulo; quaſi verò vox Hiſpanica Gallum terreat: in Latina verſione, Italicam addidiſti, Baratta ſcilicet, cuncta hæc ad riſum; ſed ante omnia, obſervo multa in latina verſione à te mutata & addita fuiſſe, quæ in vernacula omiſeras: de iſto porro contractu ſatis fusè in notis, in quibus oſtendi, illum ab omnibus fere Jeſuitis damnari. Hæc tantùm addo 1. Eſcobarius ipſe tract. 3. exam 6. cap. 5. illum damnat, ſi fiat ex pacto expreſſo, vel tacito, idem habet cap. 4. Si mercator eo fine vendit, ut ab emptore deinde minoris emat; *hoc ſapit uſuram*, inquit, *& meritò reprehendendum duxi*: in editione Lugdunenſi ann. 1644. ea non lego, quæ tu ipſe adſtruis; hæc tantùm habet tract. 3. exam. 6. cap. 5. *Licetne vendere pannum credita pecunia pretio ſupremo, & poſtea illum emere, numerata pecunia, pretio infimo; cum Molina aſſero, poſſe fieri, modò id non fiat ex pacto.* 2. Molina tract. 2. diſp. 310. requirit, ut merces non vendantur ex intentione reemendi infimo pretio. 3. Leſſius dicit, contractum illum ſæpe culpa non carere, tum quia eſt contra charitatem, tum ratione ſcandali, tum demum quia ſe ſuaque mercator infamat; non tamen tenetur, inquit, ad reſtitutionem, ut docet Navarrus, niſi ex charitate. Locum porro illum Leſſii ita deformaſti, tum in vernacula, tum in latina, ita, inquam, truncaſti, invertiſti, confuſiſti, quamvis latina in multis à vernacula diſcrepet, ut vel in hoc ſolo malam, immo peſſimam tuam fidem prodideris; emendaſti quidem aliqua, ſed ut aliàs, prima vitia ſecundis non caſtigas, ſed multiplicas.

IX. Tranſis ad Leſſium, qui, ut vis, docet, poſſe quempiam cedentem bonis tuta conſcientia ſibi & familiæ ſuæ neceſſaria retinere, ne indecorè vivat, licèt debita illa injuſtè contracta fuerint. Leſſio imponis; hic enim lib. 2. cap. 16. dub. 1. docet primò, redactum in extremas anguſtias non teneri ſolvere debita, ſi aliter vivere non poſſit, nec ejus familia ſuſtentari; ſecundò, redactum ad gravem neceſſitatem ea durante, non teneri: tertio redactum ad extremam, ſua culpa, id eſt, ſuperfluis ſumptibus, teneri, etiam cum amiſſione ſtatus n. 28. quartò illum denique teneri, qui per fraudem, dives evaſit, etiam cum dimiſſione ſtatus malè acquiſiti; an ſeveriùs hic auctor ſentire potuit? Eſcobarius cum Leſſio ſentit: cur ergo his litem moves, ſcurra maledicentiſſime? O ſi recriminari liceret, quanta rerum ſylva & copia in hoc genere mihi ſuppeteret; ſed fruſtra illa exponerem, quæ ſunt notoria & palam proſtant; quantam vim auri ſollicitè corradatis, omnes vident; & in quos uſus affluentiſſimè, omnes ſciunt, & publica fama multiplici tuba dudum cecinit: fruſtra igitur narrarem; quamquam multitudinem peccatorum charitas operit.

X. Eſcobarium petis, qui docet, inquis, *poſſe ei, qui paratus eſt, furari à paupere, perſuaderi, ut furetur à divite tali determinatè*, citaſque tract. 5. exam. 5. & cap. cui titulus *praxis circa materiam de charitate, ex Societatis noſtræ Doctoribus*, nihil tale ibi reperio, immo titulus cap. 6. aliter ſe habet, in hunc ſcilicet modum. *praxis circa prædicta ex Societatis Jeſu ſchola*; nihil, inquam, loco appellato, quo ad hoc, apud auctorē iſtum invenio, ſed tantùm hæc deſerta verba, tract. 5. exam. 2. cap. 2. *Paratus eſt quis furari* [illegible] *aureos*,

aureos, consulo furari tantùm 50. teneorne ad restitutionem ? minimè; supponit enim, finem ita esse paratum & dispositum, ut dissuaderi non possit : Castro Palao, quem etiam hîc appellasti, tom. 1. tract. 6. disp. 6. punct. 6. n. 12. diserte docet, dicti consilii auctorem peccare, & omnes ita sentire præter Vasquez; *omnes* inquit *conveniunt præter Vasq. eum peccaturũ*; quia reverà est causa damni, determinatæ personæ illati; nec sunt facienda mala, ut eveniant bona; quamquam enim ex duobus malis, minus eligendum sit, nunquam tamen faciendum; sed si utrumque impedire nequeas, majus certè impediendum, citra concursum ad minus, quod permitti quidem, non tamen poni debet, quando agitur de malo culpæ; nec aliter Vasquez intelligendus; nemo quippe Catholicus neget peccaturum illum, qui ad peccatum verè ac liberè concurrit; unde putarem, quæstionem istam esse de nomine, ut ajunt; idem prorsùs de restitutione dicendum est; citatur autem à Castro Palao Lessius, lib. 2. cap. 15. num. 19. pro ea sententia, quæ consulentem à culpa liberat; cum tamen Lessius ita loquatur, *si consulas minus damnum inferri alicui, ne majus eidem inferatur, à quo scilicet is, qui infert, aliter abduci nequit*, v. g. *ut 50. furatur, paratus 100. furari, eidem scilicet homini, non peccas, non teneris restituere*, & hoc admittit ultrò Castr. Pal. n. 8. quia, qui paratus est ad furandum 100. paratus censetur ad furandum 50. item Vasq. opusc. de scandalo dub. 2. n. 14. dicit quidem, suaderi posse furtum respectu divitis; non tamen determinando personam, ut imponit illi Castr. Pal. vult autem Vasq. illud proponi potiùs, quàm suaderi, nimirum minus malum esse, furari diviti, quàm pauperi; imponit item Thomæ Sanch. qui diserte docet, lib. 7. de Matr. disp. 11. num. 19. Licitè proponi materiam minoris mali, & num. 24. quando sunt diversæ personæ, quibus damnum infertur, dictum consilium expressè damnat, & consulentem ad restitutionem obligat; hæc subdere volui, ut vel obiter indicarem, nonnullis satis familiare esse, ut alios perperam citent; unde facilè crediderim, Castro Palao in hoc cuipiam fidem habuisse : ut ut sit, nullus ex Societate auctor, consilium illud non damnat, determinando scilicet divitis personam; nullus præter Vasq. non determinatâ personâ, cur igitur, os maledicum, tribuis omnibus? cur fingis, esse doctrinam Societatis? cur calumniaris impunè ? cur mentiris impudentissimè ? sed fortè repones; quia cuncta licent scurræ petulantissimo, nequissimo sychophantæ, pertinacissimo Hæretico.

XI. Quod ad Baunium spectat, docentem in summ. cap. 13. quæst. 10. ad restitutionem illum non teneri, cujus sollicitis precibus alteri quispiam damnum intulit, si fortè hic damnum minimè resarcit; illum certè defendendum non suscipio; nullus alius ex Societate illum eximit culpæ; quia vera est illati damni causa; utpote qui alium ad illud inferendum impulit; unde sibi Baunius omnino contradicit, qui scilicet quæst. 2. suadentem damnum, ad restitutionem obligat; unde Baunio Baunium ipsum & reliquos omnes Societatis auctores oppono; erravit in hoc Baunius, fateor ultro; quandoque bonus dormitat Homerus; & propter hoc fortè aliaque similia non multa, illius summula potiùs quàm summa Romæ confixa est; & ne tibi refragari semper videar, rationem illam à Baunio adductam ad probationem suæ sententiæ, ridiculam esse, sentio; quia, inquit, homini, qui damnum intulit, plena potestas & libera voluntas restabat; quasi verò idem de consulente, & mandante dici non possit; ut ut sit, iniquè ab uno perperam dictum & scriptum omnibus aliis imputasti.

XII. Lessium deinde aggrederis, qui docet, hunc quis, lib. 2. cap. 12. n. 12. probabile esse, quod non solum in extrema, sed etiam in gravi necessitate naturæ ubi, famis, nuditatis, possit Pauper clanculum furripere ab opulento, si aliter grave illud malum avertere nequeat; multa emendasti in versione Latina, quæ tibi Annatus in vernacula opposuerat, addere possem, aliud omissum ab ipso; dicis enim, juxta Lessium, pauperem furari posse, *derober*; nunquam Lessius, nunquam ullus Catholicus dixit, quempiam licere furari posse; nec enim pauperes furari dicerent, quando aliquid ab opulentis in gravissima necessitate, cui aliter nequeunt occurrere, clanculum furripiunt; quid amabò facere velles, pauperem in angustiis constitutum? an crudâ fame perire, antequam frustrùm panis clam opulento furripiat? ô inhumanum hominum genus, hominum salum! idem infestum, non modò corporis, sed etiam mentis; unde quæso illud mortale odium ortum duxit? videlicet, ex eodem fonte, ex quo errores vestros hausistis; sed cui auctores illos reticuisti, quos fabius ibidem appellavit suæ sententiæ suffragantes, nimium Angel. Sylvest. Navarr. Joan. Medin. Covar. Petr. de Navarr. alios plena manu addere possem, quos vide si alibi à me laudatos; nimirum, Dic. Mald. Banncz, Serr. Sà. Castr. Pal. Vasq. Lug. Dasill. Tamburin. damnatis igitur erroribus, salutem hominum insectari, & pietatem scurrilibus argumentis insectari non cessatis, religionis licèt obtentu frustra ergo hîc delirando exclamas, à Jesuitis fuisse permitti; mentiris; nequam; furtum non permittunt, sed Lessius probabile putat, tanta scilicet auctoritate fretus, Deum & naturam, in gravi necessitate, quæ aliter sublevari nequit, jus illud pauperi tribuisse; nec, crede mihi, Christianus Judex mendicum, quem in graves illas angustias redactum fuisse, constaret, qui panem clam diviti furripuisset, sed divitem ipsum plecteret, qui daremendicoresassset.

XIII. Molinam sugillas, eo quod doceat, non teneri hominem, ea bona restituere, sibi ab alio donata in fraudem creditorum; quia non exigit ordo charitatis, inquit, ut quisquam negligat suum commodum, etsi per accidens æquale alterius damnum inde sequatur, tom. 2. disp. 328. n. 8. Molina contrarium penitus adstruit ibidem : *accipiens*, inquit, *tenetur illud restituere*, vel æquivalens, si non extet, idque *in utroque foro*; quid magis expressum dici potuit? equidem n. 9. docet, illum non teneri, si elapso anno, à die scientiæ talis alienationis à creditoribus repetatur; quia donatio illa valida est; nam ea donata nulli oneri reali subjecta statuitur; si ergo valida est, cum leges actionem in illam anno elapso eandem, quo jure, qua lege, illum, qui accepit, ad rem suam retinendam adstringes? & verò argumentum illud doctissimus auctor ita explicuit, & leges super hoc datas explanavit, ut in hoc genere, nihil, quod par sit, ut niam; cum enim res illa dantis esse statuatur, & onere reali minimè subjaceat, quid eam velemi pretio, vel sponte datam acceptari vetat? ut ut sit, quamvis neger peccare illum peccato injustitiæ, qui rem illam donatam acceptat; quia scilicet res illa creditorum non est, non tamen absolutè negat, peccare illum, contra charitatem, sed tantum hæc addit n. 10. & *fortasse, qui acciperet titulo lucrativo*, id est, titulo donationis *ab alienante in fraudem creditorum, neque contrà charitatem adversùs creditores peccaret*, eo quod *charitatis ordo non postulet, ut proponat tantum suum commodum*, ut creditores ad

rvalli damno serverindemnes. Audin Willelme *fortasse?* quam dissimilis sui Molina apud te est; non ausus asserere, nec reapse asserit, *fortasse*, inquit, peccato contra charitatem immmunis est. Sed supposito certum esse, dicis; hîc non tua vereor efficacia argumenta, quibus demonstres peccatum contra charitatem, desidero. Non negat quantem peccare contra justitiam; accipiens igitur, inquies, peccabit; nego consequentiam; parimenti dicerem, peccat usurarius dando fœnori, ipse & is, qui fœnore accipit: sed quid facerem hujusmodi scrolis, qui cum tria aut quatuor problemata geometrica demonstrare didicerint, tribunal sibi arrogant, in quo, de omnibus aliis, quæ ipsi penitus ignorant, supremo jure judicare non dubitant.

XIV. Ventilas deinde illam sententiam, quæ accepta ob turpem causam negat esse restitutioni obnoxia; assinxeras super hoc textum quemdam Lessii, in tua vernacula, qui tamen apud Lessium nullibi extat, ut tibi Annatus exprobravit; alium pro loco ejusdem auctoris ita dispositeras, ut mirum quoddam opus esse videretur; unde Annatus porrectam sibi occasionem arripuit tecum jocandi lepidissimè in hunc fere modum; ex verbis Lessii hinc illuc dispersis & tuis, unicum orationis contextum composuisti, & cum uno *inquit* totum illud pro doctrina Lessii traducis; ex numeris 52. 53. & 59. multa excerpta, in unum collegisti, quæ uno tenore & tractu scripta fuissent; idque characteribus Italicis, ad majorem distinctionem, & cum uno *inquit* interjecto, hanc Lessii doctrinam esse dicis; Lessius hanc D. Thomæ doctrinam esse refert, cujus verba & textum allegat; cum illo tu agis, cuncta hæc impune præteris, ne, dum Lessium nudum præbes, theses tuas ludibrio exponas. Lessius disserè loquitur de eo, quod accipitur opere impleto; tuum illud *inquit* totum operuit tenebras; in Lessio hæc non leguntur, quod in Latinitate addidisti, *quodcumque tandem illud sit, tamen illum sententia injusta, fornicatio*; sed nihil refert, quamvis illa verba in Lessio non sint, illud tuum *inquit* characteris Italici opera, ea facilè supplebit, & fidem faciet, non tua, sed Lessii verba esse, inquies, hæc est opinio Lessii; esto; cur tu Lessii verba tam impudenter, quàm ridiculè adulterasti? Præterquam quod Lessius non tam asserat hoc loco sententiam illam, quæ Judicem astringit, ad restituendum munus acceptum pro injusta sententia ferenda, quàm rationem auctorum, qui hanc sententiam defendunt, & tantùm Covarruviam & Cajetanum confutat, eo quod docuerint, Assassinum non teneri restituere id, quod pro commisso homicidio accepit, secus verò Judicem aliquam, acceptum pro injusta sententia: Et ibi verba Lessii cap. 14. n. 52. *Si solum jus naturæ spectetur, acceptum ob turpem causam, opere impleto, non necessariò restituendum*; citatque D. Th. Cajetan. Covarr. & alios; oratione hoc probat, quam reticuisti: solvere teneberis, mi homo, sed quia non poteras, reticendum esse, duxisti, ratus satis esse jocos & sales ad Lessium refutandum; hoc idem Molinæus Doctori Angelico exprobrare non est veritus, hic enim 2. 2. q. 62. ad 2. & q. 32. a. 7. disertè asserit, acceptum ob turpem causam retineri posse; idem SS. Raimundus & Antoninus expresè docent; idem Tolet. Navarrus, Navarra, Cajetan. Sylvest. Angelus: addere tamen debueras, Lessium n. 59. disertè monere, ante opus injustum, pretium nec dari, nec accipi posse, absque peccato. Cur ergo ea Jesuitis vitio vertis, quasi enormia flagitia essent, quæ à Sanctis Aquinate, Raymundo, Antonino, à Cardinalibus Cajetano, Toleto, Lugo; à celeberrimis Canonistis Navarro, Navarra, Covarruvia; ab Eximiis Theologis Vasq. Tannnero, Turriano; à moralibus & Summistis, Sylvestro, Angelo, Filliucio, aliisque fere innumeris traduntur; non te pudet mortalium impudentissime, Lessio litem movere, super doctrina, quam Theologi & Canonistæ communiter docent?

XV. Et hæc tetra & horrida vocas? quasi verò is, qui apud cauponem lautè cœnavit, & die vetito carnes comedit, nihil solvere teneatur? nec is, qui die festo, jumentum, vel operam conduxit? nec Dux exercitus militibus, in bello injusto, quorum delectum habuit, nec jumentarius vector à latronibus, quibus jumenta locat, aliquid exigere posset; fateor quidem, hujusmodi pacta fieri non posse, nec promitti pecuniam Judici, pellicici, grassatori, ad malum opus; nec dari, aut accipi, si opus illud exequutioni nondum mandatum est, sine peccato; fateor etiam, legibus caveri posse, ne promissum pretium, etiam opere impleto, solvatur; aut jam receptum retineatur; at stando in jure naturali, opere impleto, hujusmodi pactis standum non esse, à nullo, quod sciam, hactenus demonstratum fuit: equidem si pretii solutio ad ipsum opus pertineat, ut in pacto simoniaco & usurario, tunc revera pretium solvi non debet; quia per hanc solutionem, simonia, vel usura completur; unde cum pars operis mali sit, nemini mirum accidat, malum esse. 1. nihil ergo in his sanctissimorum & doctissimorum Hominum decisionibus, spurcum, injustum, absurdum est, ut als: tu certè spurcissimus, qui res sacras & serias, spurca scurrilitate conspurcas; homines doctissimos injustis calumniis dilaceras; rem demum Theologicam absurdissima insciti a dehonestas. Abi ergo & Molinam fine, qui rectè docet, pretium datum alicui ad malum opus, restituendum esse, si opus illud non fecit, secus vero si fecit.

XVI. Te porro mutum ais, & stupidum reddidit Lessii sententia, quod Judex pecuniâ acceptam pro justa sententia ferenda restituere teneatur, secus pro injusta; quia justam debet; ac proinde pro justa pretium accipi non potest; injustam verò, quam non debet, vendi ab eo posse, dicis, juxta Lessium. O nequam, quis unquam dixit, vendi posse injustam sententiam; peccat haud dubiè tam Judex, qui vendit, quàm is, qui emit; igitur nec vendi, nec emi potest; quamvis post latam sententiam, Judex acceptum pro ea pretium restituere non teneatur, ut innumeri fere auctores post D. Thomam docent; licèt teneatur non vendere injustam sententiam, nec pro illa ferenda, accipere pretium; & si acceperit, post latam, damnum, quod per illam alteri partium intulit plenissimè resarcire. Duo porro sunt, in quibus nequissimè & iniquissimè visus es egisse; primum est, quod aliqua auctori affinxeris; alterum est, quod multa reticueris, de industria, quæ ad mentem illius explicandam, maximè pertinebant; affingis Lessio hæc verba uno tenore & non interruptè, charactere Italico descripta, *nego, pecuniam acceptam pro sententia injusta debere restitui, vel jure naturæ, vel jure positivo*, citasque lib. 2. cap. 14. dub. 1. num. 55. in paucis verbis menda quamplurima; dub. 1. nihil prorsus de his; hæc autem num. 7. terminatur, repugnat igitur esse dub. 1. & num. 55. de his agit dub. 8. ubi hæc habet, *Dices D. Augustinus Epist. ad Macedon. ait, sceleratiùs accipi pro sententia injusta, quàm pro justa, sed pro justa restituendum est, igitur*

pro injusta. Resp. negando consequentiam; non enim, quia aliquid est sceleratius, ideo magis, vel æquè obligat ad restituendum, cum hæc restitutio non sequatur magnitudinem sceleris, sed damnum per injuriam illatum; at qui accipit pro injusta, nullam infert injuriam danti; hæc sunt verba Lessii, hæc unica ratio ab illo adducta, quam malignè reticuisti; sed inquis, damnum infert alteri parti; ita est, unde illud, ut dixi, & omnes auctores Catholici dicunt, resarcire tenetur. Quamvis autem deinde Lessius assertione. 2. dicat, verius sibi videri, nullo etiam jure positivo acceptum à Judice pro injusta sententia esse restituendum: citat in hanc rem D. Th. D. Antonin. Angel Sylvest. Navarr. item l. 3. & 8. ff. de conduct. ob turp. caus. ubi hæc habes, *non posse repeti dicimus, veluti si pecunia detur, ut malè judicetur.* item l. 2. & 5. c. & Bartol. l. 9. de pœn. Judic. quibus adde Dian. Rebell. Turrian. Malder. Azor, Lugo, Dicastill. Tamburin. Bonacin. Laym. Busenb. Cordub. Vasq. Sanch. Tanner. Petr. de Navarr. Filliuc. Molin. Reginald. à me alibi citatos, aliosque ab iis appellatos. Addit tamen assertne. 3. oppositam sententiam Juristarum communem esse, subditque, vel à Confessario Judicem illum ad restituendum obligandum esse, vel per sententiam, in pœnam criminis; consule, quæ satis fuse de hoc argumento in notis. Cæterùm unum ex te rescire velim, quam injuriam danti pro injusta sententia Judex inferat; si enim nullam infert, cur eidem facere satis tenetur. Scio, per leges, Judicem reddi posse inhabilem, ad acquirendum dominium muneris accepti pro injusta sententia; item Judicem illum damnari posse per sententiam ad illud restituendum; immò ad pœnam longè graviorem, præter illam obligationem, qua tenetur citra sententiam, resarcire damnum illatum alteri parti injustè damnatæ; at non parum hanc quæstionem dilucidasses, si legem aliquam, claram scilicet atque indubitantem, dubia quippe non obligat, nobis exposuisses, quod certè præstare debueras, non verò insulsè jocari, & impium agere scurram & sychophantam.

XVII. Thomæ Sanchez in vernacula Epistola multa sanè affinxeras; illud præsertim, quod doceat, magos & hariolos arte sua quæstum *licitè* facere, *legitimè*, & cum fide populo inservire; & alia quædam, Italico charactere descripta, quæ tamen apud Sanchez non extant; nonnulla in versione Latina emendasti, non tamen omnia: illud unum Sanchez ex citatis confertim auctoribus, Astrologum, vel magum artis ignarum teneri ad restitutionem accepti pretii operæ præstitæ, quia reverâ nullam operam præstitit, sed per fraudem illam pecuniam corrasit; item non posse illum hanc operam præstare; quis hoc dicat? nec de pretio pro illa paciscì, nec pecuniam pro præstanda accipere, ac proinde pecuniam pro præstanda, nec dari, nec promitti posse; si tamen jam præstita est, ex arte scilicet, quamvis alioquin nefanda, & pecunia data, Sanchez docet, cum multis etiam antiquis, Astrologum, vel Magum ad restituendum non teneri; quo enim jure, si fraus abfuit, si pecunia liberè data, si danti nec vis, nec injuria illata? quid defuit ad transferendum illius dominium? opus est nefandum, quis hoc negat? omnes fatentur, vix flammis expiari posse; pactum illud nefarium, pecunia nec data nec promissa, sine gravissima culpa: ita est, do ultro hæc omnia; pecunia igitur restituenda est; negat Sanchez, negant multi consequentiam; hanc probare debueras, Willelme, sed nugari voluisti, non ratiocinari, scurram & Histrionem, non Philosophum & Theologum agere didicisti; non negat Sanchez, horrendum esse flagitium, & utrumque, nimirum tam recipientem pecuniam, quàm dantem jure plectendum esse atque damnandum, non tantum ad refundendam illam pecuniam, verùm etiam ad majores pœnas; sed præmissis stantibus, quod ii teneantur pecuniam pro præstita, ex arte non vero per fraudem, opera accepta, ante sententiam, restituere: negat Sanchez, negant multi; tu miraris, hæresque, ais, attonitus, & stupidus, dicam meliùs, hæsit tibi gutta.

XVIII. Abi ergo lingua falsiloqua, & refove spurcissimam illam verborum colluviem, quam doctissimis juxta atque piissimis Auctoribus, pleno gutture, fœdissimè aspersisti: illa verò, quam ex Collotio refers historiola, in vos appositè quadrat; nempe imprudentis Confessarii judicio, injustum onus impositum fuerat misello & simplici pœnitenti, summarum ingentem pecuniæ summam restituendi, quæ cum in librum de Theologia morali recens editum, & in casum suum in eo libro contentum forte incidisset, restituendi obligationem solutam dixisset, quod tersissimus ille scriptor singulari providentia tribuit: in vos, inquam, apprimè quadrat hæc historiola, qui pharisaico more, onera importabilia, quæ vix digito movere vultis, aliis imponitis; imo eosdem vestram & justitiam; hanc certè; quia injustum est, dubiam alteri obligationem imponere, nemo enim re sua, quam possidet privandus est, nisi certum sit, alterius esse; nec satis est, quod ad hoc, probabilis tantùm notitia; unde injustè agunt illi Confessarii, qui dubias hujusmodi obligationes aliis imponunt; nec dicere dubitatem, illos gravissimè peccare contra justitiam; atque adeo teneri, ad faciendum satis, & damnum illatum resarciendum; illam verò fidem scilicet; quia notæ sunt artes vestræ; restitutionem pecuniæ parum, aut nihil curatis, nisi vestris manibus fiat, vel in eos usus, qui sint ad libitum vestrum, destinetur; novam certè fœnerandi artem, quam non jam simoniacam à Simone Mago dictam, sed Judaicam, derivato à Juda Iscariote nomine, appellare posim. Cæterum prudentem & Catholicum rerum æstimatorem etiam atque etiam rogo, unum ipse Cacodæmon personam scitoris, velpotiùs scurræ cujuspiam, puta Erasmi, vel Luciani, induens, rem istam pejore arte, majore malitia, pleniore malitia, pleniore maledicentia, atrociore stylo, jocis & aculeis acutioribus, inhumaniore & magis diabolico modo, prosequi potuisset.

EPISTOLÆ NONÆ Confutatio.

I. IN hac Epistola, maximè ac præcipuè impium scurram agis, cum pium in Deiparam Virginem cultum ludicris jocis & ridiculis cavillationibus ludendum carpendumque susceperis; pium beatam Virginem salutare, cum in ejus imaginem incurris; rosarium decem gaudiorum Beatæ Virginis recitare; Mariæ nomen frequenter in ore habere; aliaque id genus; & hæc, quasi optimus & piissimus scriptor Barrius docuisset, ea satis esse, ad salutem, rejecta & neglecta quavis alia divinæ legis, quam quisque servare tenetur, nec non pœnitentiæ, qua dumtaxat admissum scelus eluitur, cui, qui reverâ maxi-

minus & intolerabilis, non modò in doctrina morum, sed etiam in doctrina fidei error censeretur: illud tantùm Barrius sibi proposuit, ut ad teneram erga Deiparam Virginem, fidelemque pietatem, animos excitaret; quid hoc consilio laudabilius? quid ipsi Deiparæ jucundiùs & acceptiùs esse potuit? vota in hunc finem hujusmodi pietatis officiorum preces, seu praxes, ut vocant, simplici & pio stylo exarata; quid quæso his est, quod genuino carpas & notare; quid quæso his est, quod genuino carpas & notare? an propterea docuit, hæc sibi aliisque satis visalutem? an negavit, Dei & Ecclesiæ præcepta servanda esse? an pœnitentiam, admissâ culpâ, omittendam? an Sacramentorum usum temnendum ac vitandum? sciebat haud dubiè pius scriptor, in hac mortali vita, salutem nostram in maximum discrimen adduci, nisi cælestes divinæ gratiæ imbres ubertim nobis affluant; hæc enim, quamvis alioquin nunquam desit, quantum scilicet ad non peccandum necessaria est; sæpè tamen ac sæpiùs eam difficultatem parit, qua territi pusillanimes, gravibus, quæ urgent imminent, tentationibus cedunt, ac vinci se patiuntur: sciebat, Deiparam divinæ gratiæ dispensatricem esse, & quasi collum corporis Ecclesiæ, cujus caput Christus est; ut enim, quidquid virtutis & spiritus à capite ad reliquum corpus diffunditur, quidquid à reliquo corpore, ad caput ascendit, per collum transmittatur, eatque, necesse est; ita prorsus, quidquid à Christo ad Ecclesiam, & ab Ecclesia ad Christum emanatur, per Deiparam ire putamus; illa enim vota nostra & preces, piæ advocatæ munere defuncta, Deo porrigit; & ab eo illa gratiarum subsidia nobis ordinet, quarum vi & energia salutis via longè facilior redditur, & jugum illud tam multis grave, à fidelibus divinæ gratiæ mollitur, & comportatio.

II. Sciebat etiam Barrius, variis historiarum & revelationum monumentis, quibus piam fidem dare possunt, traditum fuisse, piis hujusmodi officiis Deiparam Virginem mirificè delectari; gaudet enim apud Deum simplicibus, quod illi cum Deo commune est; quamvis historiam illius fœminæ retulerit, quæ quotannam diem intermisisset, quin B. Virginis insignem salutasset, & tandem lethali culpæ obnoxia mortua est, per insignem miraculum à Deipara obtentum, vitam revocata est, ut noxam illam pœnitentiâ eluere: sed an propterea credidit, aut asseruit, idem omnibus sperandum esse? an fortè una hirundo, inquit, ver facit? an dixit, à lethali noxa nihil timendum, nec curandum de pœnitentia? vah impium & Deiparæ Virginis derisorem, qui scilicet in tam pio, tam sacro argumento blasphemis jocis, & profanis scurrilitationibus ludere, & sic os tuum in cælum ponere non dubitasti; itane verò sacrilegum fœdus iniisti cum omnibus aliis hæreticis, adversùs Matrem illam pulchræ dilectionis, in quo tamen potiores acerbioris & infensioris hostis partes ageres? Calvinus enim, Lutherus, Nestorius, aperta vi cælestem illam reginam, seu Reginam aggressi sunt, admotis palam erroneis suorum machinis atque tormentis; negant oportere, quâ voce, quâ scripto, colendam Virginem, Dei Matrem esse; tu verò jocis & ludibriis, scurrilitationibus ludieris, ridiculis, & scurrili stylo honestandam censuisti: longè profectò gravius offenderet potentissimo Principi, ab hoste ludi, rideri, jocis & tidendum præberi, & traduci ut risui, quàm armis peti, & apertâ vi; ita prorsus longè atrociore scelere te obstrinxisti, & deliquisti gravius, necnon magis injuriosè in Deiparam Virginem, quàm Calvinus, Lutherus, Nestorius, aliaque hujusmodi hominum monstra: quantum porro inde subsidii, vel emolumenti vivens & moriens retuleris, piis omnibus cogitandum relinquo; quî vixeris, sciunt omnes; loquela tua, stylus tuus te satis prodidit; quî verò diem supremum obieris, jam suprà obiter indicavi; tæderet repetere; nam, ita me Deus amet, doleo sortem tuam, & lugeo.

III. Sine igitur, impie scurra, piissimos illos scriptores Barrium & Binetum, quorum ultimum, vel appellasse, satis laudasse est; Binetus enim, velis, nolis, ingeniosissimus, jucundissimus & piissimus scriptor fuit, cujus suavissimos mores, innocentissimam vitam, aliaque cultioris virtutis decora (novi enim hominem) satis prædicare non possum; sine, inquam, pauca quædam ab iis piè & pio animo scripta, quæ pium & Catholicum sensum præferunt, nisi per aetam calumniam, à te, tuique similibus ab eo, in erroneum deflectantur, qui quantum ab eorum mente abfuerit, luce meridiana clariùs restat. Quod verò addis, de libris editis ab hominibus Societatis, quos ipsa, inquis, Societas præstat; falsissimum est; equidem libri recognosci jubentur à duobus, aut tribus; at hi homines sunt; addo etiam, ut secundùm hominem loquar, interdum amici, ac proinde errori, aut saltem gratiæ obnoxii; Superiores, seu Prælati, cùm libros per se ipsi recognoscere nequeant, stant eorum judicio, ac demum edi permittunt; sed an propterea Societas libros à suis editos præstare dicenda est? nunquam sanè mihi persuasissem, tam absurdam cogitationem in tuam mentem cadere potuisse; falleris igitur, sed gravissimè & enormiter; nunquam Societas libros suorum præstitit, quæ certè palmaris esset dementia.

IV. Transis ad Moinium, cujus verba ex illius libro, cui titulus est, de commoda pietate, excerpta, describis in hunc modum: *Virtus sic nobis adhuc exhibita est, quasi morosa quædam & aspera, frequentiæ fugiens, solitudinis amans, labore semper ac dolore stipata, &c. nunquam defuerunt viri sancti, & nihilominus politi, &c. non nego, inquit, esse quosdam devotos, pallida facie, & multùm atræ bilis præferentes, qui silentium sectentur, atque secessus, &c. sunt tamen, quos ad mansuetiorem cultum instruxit benignior corporis temperatio, &c.* tuæ versioni etiam iniquiori adhæreo, & quamvis multa in unum, quasi uno tenore scripta essent, congesseris, nihil refert, etiam admitto; sed age; quid quæso in his omnibus carpendum? quasi verò idem vitæ genus, eamdemque corporis indolem sincerus Dei cultus postulet? quasi verò omnes Eremicolæ, aut solitariis vestris similes esse debeant, ut servent Christo? quasi verò vita communis, quam tot viri sancti post Christum amplexi sunt, ut inepta, aut saltem minùs idonea à regno Dei arcenda sit? quasi verò divina gratia variæ hominum indoli sese non accommodet, (quo dicto nihil magè tritum invenies, apud ascetica, seu mysticæ Theologiæ scriptores) & singularis non sit cujusque indolis modus & character? quasi verò diversæ lineæ ad idem centrum, diversæ viæ ad Christum non terminentur, quælibet indoles suas virtutes & vitia non habeat, ut illæ, divinæ gratiæ subsidio colantur, & hæc castigentur? quasi verò denique nullus Deo placere valeat, nisi sit pallidâ & exterminatâ facie, quam certè, ut non improbo, ita in Pharisæis Christus damnavit: crede mihi, Willelme, ama & time Deum, serva illius & Ecclesiæ mandata, Ecclesiam audi, fuge peccandi periculum, procura quàm primùm, læsæ Deiparæ facere satis; & quod caput est, errores tuos palam ejura; nemo enim te ab hoc onere liberet, cùm talis semper usus in Ecclesia fuerit, qui

non nisi à traditione Apostolica ortum duxit; ac proindè hac lege solvi non possis; hæc fac & vives Willelme, quamvis alioquin pallidâ facie non sis. sed hæc desiderare quidem, sed sperare non possumus.

V. Molinus haud dubiè, Scriptor elegantissimus, cujus fortè illud unum vitium est, quòd impensiùs omne dictionis & orationis vitium fugit; nihil præfert obscuri, præter nimiam luminum copiam, & nihil enim ejus orationem obscurat, nisi luminis & ingenii exuperantia; ille igitur dum hæc scriberet, & novos istos reformatores confutandos, aut saltem irridendos susciperet, qui nihil nisi aspera & acerba crepant, tuos ille solitarios habebat præ oculis, vestras illas Regio-portuenses, ad normam Sancygitani formatas & institutas, seu veriùs deformatas; pharisaicam igitur virtutem à Christiana discernere voluit; vultum illius non tam agrestem, quàm vos illum describitis, nec tam liberum, aut lascivientem, quàm mundus vellet, depingere conatus est: absit in primis, omnis lethalis noxa; timore Dei carnes confixæ sint; diffusa charitas in corde; frequens Sacramentorum usus; non probatis, sat scio; sed parum refert; cæterùm nihil vetat, moderatâ lætitiâ mortalem hanc vitam per se alioquin molestam & gravem temperatè condire; hilarem datorem diligit Deus, ridere cum ridentibus, flere cum flentibus; illud unum dumtaxat excipio, peccare cum peccantibus, errare cum errantibus, & cum Hæreticis sentire.

VI. Alium locum ejusdem auctoris subnectis. *Hic tamen* inquit, *ad inspiciendam artis vel naturæ pulchritudinem, oculis caret, voluptatem, tanquàm onus molestissimum aspernatur & fugit*, &c. *Injuriis & contumeliis tam non movetur, quàm si statuæ oculos & aures haberet: formosa mulier illi spectrum est, nec plus in illum valent imperiosi vultus, quàm sol in oculos noctuæ.* &c. itane verò? paucas lineas ex decem ferè paginis excerpsisti, nimirùm *lib. 7. pictur. moral. post sect. 3. cap. 2.* ubi agrestem & plusquam barbarum hominem scitè more suo describit, quem vernacula lingua appositè vocat *le Sauvage*, paucas, inquam, hinc indè lineas, seu pauca verba, in orationem minimè interruptam, musivi ad instar operis, compegisti; provoco ad oculos legentium; anteponis aliqua, postponis alia, varia inseris, addis ad libitum, vel omittis; hæc tamen demum ita esse; sed non te pudet perfectionis Evangelicæ, in hoc agresti homine, veram, ut dicis, effigiem agnoscere, qui nec se, nec quidquam aliud amat, nec Deum veretur, nec homines, novus Timon Misanthropos, qui se & omnes odit, cui nulla voluptas est nisi de malo, suo nimirùm & alieno; uno verbo, ferinum & inhumanum animal Erebi furiis satum, legis librum, mi Lector; ut videas, an vera narrem, & an uspiam esse queat manifestior calumnia; in hoc tamen fero, inhumano, & diris omnibus sacro homine nativam perfectionis christianæ imaginem agnoscis: illud etiam, quod habes de formosa muliere, finxisti, pro more, cum ibi de fœmina, ne verbum quidem. Hanc porrò pietatis disciplinam à Molinio traditam novam perperam vocas; illam quippe in Christo, in Joanne Evangelista, in Petro & Paulo; illam Martino, Paulino, Augustino, Ambrosio, Boetio; illam in Philippo Nerio; in Francisco Salesio, in Ignatio, in Maria Magdalena de Pazzis habemus; Appellarem si opus esset Ludovicum Granatensem, Joannem de Avila, Petrum Cottonum, aliosque benè multos, miræ sanctimoniæ & charitatis homines, qui vitæ communis speciem cum incredibilii vitæ sanctimonia & flagrantissimo charitatis ardore conjunxerunt. Cæterùm stante divinarum & humanarum legum indemnitate, cultum illum interiorem magnifacio, cum exteriore communis vitæ ratione conjunctum; quamvis alioquin absit horrida illa & austera Macarii, vel Hilarionis species, quæ sicubi interiore destituatur, nihil certè, aut parum juvat, immò plurimùm nocet, si fortè, ut sæpe fit, Pharisaica vanitas accedat; ab exemplis abstineo, cùm illa cuique sint obvia: quod autem impium Molinum esse dicas, dissimulandum esse, puto; impius enim, qualem te esse constat, pium vocat, quod impium est, & quod pium est, pro impio habet; nam sua fictores imponunt nomina rebus.

VII. Ad argumenta moralia deindè orationem convertis, & antè omnia, sugillas Escobarum, Sanione tuo referente, eo quod, dixerit, *tract. 1. exam. 2. cap. 1.* ambitionem esse appetitum inordinatum dignitatum & honorum, ex genere veniale tantùm, ex circunstantia tamen mortale. Dixisse, meminisse mel, iterumque, societatis doctrinam unius Escobarii placitis metiendam aut censendam non esse; unde petindè mihi est, sive hæc, sive alia dicat Escobarius, quem nec accusandum, nec defendandum suscepi, cùm is reverà non sit, in cujus capite bona, aut mala sors & omnes societatis fortunæ versentur, ut ut sit, Escobarium hoc loco perperam & iniquè reprehendis, cùm nihil adstruat, quod apud cæteros omnes commune & tritum non sit; ambitio igitur, id est appetitus inordinatus honorum ac dignitatum, ex se, id est, ex genere suo, & semotâ quidlibet aliâ circunstantiâ, mortale peccatum esse, putasti sel. dic mihi sodes, & appella præceptum Decalogi, vel Ecclesiæ legem, cui ambitio adversatur; ut inde concludere liceat, esse peccatum grave; nunquam appellabis, sat scio; hæc enim vulgaris & communis est omnium sententia; si vel unum auctorem classicum appellaveris, qui secus sentiat, ero mihi magnus Apollo: fateor quidem, ex ambitione interdum multa, eaque gravissima mala profluere, unde alterum malorum fontem appellare non dubitarem, quibus universum hominum genus jactatur; quid non mortalia pectora cogit, non tantùm aut, sed honorũ & dignitatum etiam sacratum, sacra, immò sacrilega fames? sed hoc, vel ex fine, propter quem ambitiosus honores ambit, vel ex modo, seu mediis, ut vocant, ad obtinendum ab eo adhibitis; nempe ille, ut plurimùm saltem, ut desideratos honores adipiscatur, justitiam evertit, charitatem violat, nullum lapidem non movet, per fas & nefas agit omnia; hæc quidem ambitio, non ex se, sed vel ex fine, vel ex modo; sic igitur ea noxius non est, at si vel pulveri tormentario admiveas, si tectis injicias, si fœnili applices, magnum inde incendium & deplorandæ ruinæ consequentur: est autem quod vel obiter hic ostendam, unde hæc lucrandi occasionem duxeris; legisti haud dubiè vel audivisti aliquando ex Catechismo, superbiam septem peccatis mortalibus, seu capitalibus, annumerant, unam esse, ambitionem verò superbiæ filiam; indè facilè putasti peccatum mortale cessare, erras, mi homo, erras: dicuntur enim capitalia, non quidem quod omnia mortalia censeantur, sed quod sint quasi quædam suprema genera, sub quibus cætera omnia continentur; sed pudet, de his rectum disputare, quæ trita sunt apud tyrones, & de quibus vel ipsi pueri disputant in catechesi; sivel unicũ summisstam verbo *superbiæ*, legisses, vel inde ignavia tuam castigare potuisses.

VIII.

VIII. Eumdem auctorem perstringis, circa eleemosynam; hic sentit cum Patre Vasquez; sed jam ... hæc materia plenè discussa est, in confutatione Epist.6.n.4. & 5. ut quò te remitto, & tantùm ad... interrogationem Escobarii pro responsione, ... solutione à te acceptam fuisse; idque de indu... quæstionem enim proponit Escobarius tract. ... 5.cap.6. his verbis, *scio, in gravi pauperum necessitate divitem, non dando superflua, non peccare mortaliter; ... an teneretur sub mortali impertiri, deberet inquirere* ... Respondet solùm, *deberet misereri occurren...* audin quæstionem? quam pro responsione ac... unde bona Jansenistarum fides comproba... sed frustra probationes quærerem rei per se no... Imponis etiam Garasso, quasi dixerit, inanem ... elationis, seu vanam gloriam, hominibus, ... loco, à Deo concedi; nunquam hoc dixit Garassus, impostor nequissime, nec illius verba, ... alioquin perperam, pro more, à te versa, id ... tantùm enim dicit, labori honesto publicam ... deberi, aut privatam quamdam animi voluptatem, seu delectationem; non dicit, inanem, vanam & immoderatam; quasi verò de opere bono à ... lætari moderatè non possim? & Archime... compendus sit, quod privatam illam, seu domesti... haberet, eamque pretioso tot nova... demonstrationum succo pasceret? quis neget, ... lucubrationis publicas hominum laudes ju... pretium esse; immo & de opere laborioso, ... alioquin summa laude non digno, ubi per... operantem jure suo lætari posse? ita ut ... operantis, justum præmium operis censea... Parum abest, quin te ad Moinium remittam, ut te ... agresti suo conjungat, utpote qui ne coa... quidem ranas ingrata illa sua voce gaudere si... & quidam quasi misantropos esse videaris, om... scilicet, quamvis alioquin nativum, à natura in..., & rationi consentaneum rectæ & bonæ ope... sensum mortalibus invidens: nihil aliud pro... Garassus, nisi gaudium quoddam quasi florem ... laudabili actione nasci, & nullibi dixit, vanam ... gloriam Dei munus & donum esse; cur igitur ... cur ingeniosissimo & grandis animi scrip... affingis per exquisitam malitiam? cur demum ... incredibilem inscitiam vanam & inanem glo... moderata lætitia non distinguis?

IX. Amplissimum hîc aperis recriminationi campum; at citra omnem recriminationem, dicam obiter quod jam omnes sciunt; nimirum ita vos laudis & gloriæ amantes & cupidos esse, ut emissarios passim & hyperbolicos laudum vestrarum Precones tota ferè Europa conducatis; quibus parum esset, laudes vestras putidè celebrare, ingenium, stylum, doctrinam, laudare plurimùm, nisi errores vestros etiam defenderent, & libros à vobis editos distrahe... ...num certè hoc loco, cum satis quadret, omittere non possum, nimirum famosum illum Apostatam, publicorum mendaciorum Architectum, apud ... vos, conductum vobis fuisse, ut causam vestram, laudes vestras, errores vestros commendaret, & ... vestras commentis suis seu gazulæ, ut vo..., insereret; stylus quippe vester, quamvis sub ... nomine prodeat, satis superque se prodit: ejus... quoque apostatæ opera, sæpe ac sæpius usi estis, ... Jesuitis multa imponeret; memini, aliquando le..., in iis commentis, Jesuitas, renunciata graviorum immo & amœniorum disciplinarum provincia, ... casibus conscientiæ, ut ajunt, modò dumtaxat vaca..., ubi hæc legi, risum tenere non potui; cùm multa Jesuitarum millia nebulonem illum aperti mendacii convincant; innumeri quippe, Jesuitas inter, & superioribus disciplinis, & amœnioribus literis, & doctrina dogmatica, & utraque eruditione, sacra & profana, & abstrusioribus Mathematicis; aliaque omnis generis literatura instructi sunt; immo, illo ipso anno, quo hæc cucullatus apostata publicarat, supra centum & triginta, de variis argumentis; ab hominibus Societatis in diversis regionibus, citra pauca, de casibus conscientiæ, volumina in lucem prodierunt. Hoc autem mihi revocat in memoriam, liberiùs & injuriosum, quamvis alioquin falsissimum alterius Cucullati dictum; nimirum Jesuitas Theologiæ morali, & casibus conscientiæ nullam operam navare (quam benè inter se isti duo conveniunt) sacrorum canonum esse imperitos, & conciliorum rudes, ac proinde mirum non esse, quod supremi Hierarchæ illorum opera minimè utantur; subdebat alia, de junioribus scholarum inferiorum magistris, sed quia ad rem literariam non pertinent, prudens omitto; itane verò, mi homo, Jesuitæ Theologiæ morali operam minimè navant? appellare tamen possem centum auctores Societatis, qui de hoc argumento egregiè scripserunt: quod attinet ad sacros canones & conciliorum rem, non desunt, crede mihi, hujus artis & notitiæ peritissimi, qui Aristarcum illum, per aliquot annos, multa super his docere queant; cur demum Jesuitæ ab Hierarchis de his non consulantur, sed alii longè levioris armaturæ, discutere non vacat; unum dumtaxat obiter indico, rarò scilicet accidere, ut Jesuitæ sese intrudant, & sua minimè vocati obtrudant officia, vel ad doctrinæ speciem, primorum gratiam captent; quamvis alioquin multos esse, constet; quos in hoc valeant imitari; sed absit, sponte quidem currunt ad labores, ad supplicia, ad mortem pro Christo; non verò ad honores & primorum gratiam; eò vix trahi se sinunt, si fortè paucos excipias; fieri enim non potest, in tanto numero, quin aliqui suo munere minùs rectè fungantur; quasi verò in omni hominum genere, etiam sacro & apostolico idem non fiat; quilibet Ordo, quamvis alioquin sanctissimus, suos habet nebulones, transfugas, apostatas; collegium Apostolicum proditore non caruit; unde pessimè & iniquè ii se gerunt, qui unius, vel alterius vitia universo generatim Ordini tribuere, vel imputare non dubitant; quod quàm sit à ratione alienum, nemo cordatus non videt. Sed ulcus non premo, ne quid fœtentis puris exprimatur: ad te redeo Willelme.

X. Miraris deinde, quod Baunius, cujus tamen textum falsas, dicat, dolorem de temporalibus bonis proximi, peccatum mortale sibi non videri, secus tamen dolorem de spiritualibus; miraris item, quod Escobarius doceat; cujus etiam locum adulteras, acediam illam, qua dolemus & afficimur tristitia, vel de Sacramentorum institutione, vel de divinæ gratia œconomia, vel de bono Dei, lethali noxæ non eximendam; & quod idem Escobarius, cujus verba etiam mutasti ad invidiam, scribat, non esse peccatum, comedere usque ad satietatem; ob solam voluptatem, modò non obsit valetudini corporis & rationi mentis, immo & usque ad vomitum, modò inde gravia salutis incommoda non exoriantur. Hæc sunt quæ tibi mira videntur; quod ad primum attinet, invidiam ex genere suo, si vel ipsum Escobarium consulas, esse peccatum mortale, comperies, si bonum illud, de quo dolemus, præ invidia, sit gravis momenti; nec quisquam, opinor, in hac sententia Baunio suffragatur; nisi tamen finis illius tristitiæ sit

tan-

tantùm venialis, immo & honestus, qualis esse potest; quis enim neget, jure aliquem dolere posse, de prospera malorum sorte: quamquam Baunius sibi contradicit; nam paulò inferiùs nimirum c.7.concl. 6.dicit,cum Navarro,invidiam ex accidenti tantùm esse veniale & cap.39.concl.15.hæc habet, *invidia ex natura sua est mortale*; etiam quando est dolor de bono temporali proximi,ut expressè concl.16. Quod dictum est de acedia, in dubium revocari nequit; unde constat,quàm peritus sis rerum istarum. Quod demum pertinet ad gulam; ibi statuit Escobarius; & potiori jure P.Sanchez, quem in hanc rem citat, ad justam dumtaxat satietatem perveniri; justam,inquam,non immoderatam & exuperantem,vel justos fines excedentem; atque ita comedere usque ad satietatem, peccatum non est; qua enim lege id veteturquod autem simplex voluptas gustus, turpe motivum non sit, multi auctores docent, præter Thomam Sanchez; nimirum delectationem ex gustu quæsitam,moderatam scilicet, culpæ non verti; in hanc rem citavi alibi Bonavent. Scot. Almain. Major. Gabriel. Cajetan. Sanch. si demum interveniat vomitus, sed absque alio incommodo vel corporis, vel capitis,censet Escobarius, esse tantùm veniale, pro quo etiam alibi multos citavi, nimirum D. Th. Cajetan. Navarr. Tolet. Tabien. Less. Layman, Busemb. Benedict. Bail,& alios: rem istam,ut tu, leviter perstringo; quia de illa fusius in Siotis.

XI. Accedis ad Thom. Sanch. cui manifestam impostaram affingis, quasi doceat, licitum esse, mentiri,& fallere: multa quidem in versione Latina emendasti, quæ in vernacula perperam adstruxisti,& quorum,in flagranti deprehensus, Annato dedisti pœnas; multa tamen incorrecta reliquisti; tanta enim pravitas,ut sic loquar cum Quintiliano, inemendabilis est. 1. dicis doctrinam illam de verborum ambiguitate, vel amphibologiæ usu, novam & propriam Jesuitarum esse,reticitis, de industria, auctoribus, quos Sanch. ipse laudarat, nimirum Sylvestr. Angel. Navarr.Salon. Manuel. Philiarc. quibus addo Adrian. Major. Paludan. Bonacin. Joann. Sancium Trullenc. Sayr.immo & Augustin. cum multis aliis,qui Jesuitæ non sunt; cur ergo dicis, doctrinam illam à Jesuitis excogitatam? *solerter*, inquit Fabulinus ille tuus, *excogitavimus*.2. hæc verba Sanchez *proferre verba ambigua mendacium non est*, ita vertisti. *licet uti verbis ambiguis*; quasi verò licitum sit, quidquid mendacium non est. 3. affingis, quod Jesuitæ doceant mendacium effugere, dum aliquid falsi persuadere conaris; nescis profectò, quid dicas; quasi verò mentiri, non sit, aliquid falsi persuadere. Nunquid hæc repugnantia non sunt; illud igitur Sanchez non docet, sed id unum duntaxat, licitè quempiam uti verbis ambiguis; si tamen justa causa adsit; quæ si fortè desideratur, & juramentum interveniat,mortale perjurium vocat,lib.3.cap.6.n.18. 4. illam periodum quam subdis ex Sanch. characteribus Italicis descriptam,uno tenore,ac minimè interruptè, per sex lineas minutissimi typi, ad finem perductam,& sic incipientem, *jurare quispiam potest, se aliquid non fecisse, quamvis revera fecerit*,&c. ex variis locis,seu versibus huc illuc dispersis compegisti, & unum cum alio, per solitam copulam &, vel tuum illud *inquit*,consuisti; quasi hoc modo enunciata hujus auctoris esset, aliqua verba primi membri,n.15. leguntur variè tamen disposita; secundo membro aliquid simile habetur post sesqui alteram columnam; tertium ad n.19.refertur & à secundo distat altera sesquicolumna; hæc verba *ante nativitatem* ex n. 26.post sex integras columnas excerpta sunt.5.omissis,per syncopem fraudulentam, variis probationum capita,à P.Sanch. adducta & petita ex S.Scriptura, ex SS.Patribus, ex Sanctorum exemplis; auctores etiam ab eo citatos reticuisti, limitationes & conditiones ab eo prudenter appositas prætermisisti, v.g. lethalem culpam ab eo admitti, qui jurat, animo persuadendi falsum n.13. item illud, *nullo modo licet uti verbis ambiguis*, num. 16. item illud non, *re bene inspecta mortale perjurium est*. Cæterùm de hoc argumento auctores Societatis, doctrinam singularem & propriam non habent, sed communem defendunt, nimirum uti verbis ambiguis absque justa causa semper illicitum esse; quamvis alioquin mendacium minimè involvant; & ad restrictionem mentalem,longè graviorem causam desiderari; sed de hoc argumento aliàs non uno loco; Filliucii item pariter depravasti; sed cum eadem cum P. Sanchez doceat,eadem responsio huc etiam quadrat.

XII. Quod subdis de promissione ex eodem Escobario tract.2.exam.3. cap.6.tibi negotium facessit & gravis piaculi loco tibi est, nimirum quod simplex promissio absque stipulatione,pacto oneroso, & juramento,quam quis facit, absque animo,se obligandi,non obliget in conscientia, nisi alioquin scandalum, aut grave proximi damnum sequeretur (cui hæc reticuisti nebulo) quisquis autem habet animum,hoc ipso se obligat;huc usque Escobarius: quid porro aliud dici possit, non video; cum vera promissio non sit,absque animo promittendi; adhuc mum,igitur,mendacium esset veniale, semoto scilicet juramento, & proximi damno; at si non sit promissio, non obligat. Quod autem ii qui promittunt absque juramento, expressa formula, non habeant intentionem absolutam se obligandi sub peccato, multi docent apud Thom.Sanch.lib.1.de matr.disp. 5.n.21. utrùm demum esse queat voluntas promittenti absque voluntate se obligandi negant apud d. Sanch.n.4.Sot.Petr.de Ledesma,Lopez,Penna,Manuel.Aragon. Guttier. asserunt verò apud eundem n.5.Richard.Bonavent. D.Antonin.Angel.Sylvest. Armill.Henriquez, Medin. Tabien. Viguer, Palac. quos sequitur idem Sanch. sed hæc quæstio videtur esse de nomine.

XIII. Fingis deinde tam spurca, tam obscœna,& pecude potiùs quàm homine digna,in materia pudicitiæ,remissarum, seu laxarum opinionum exempla,ex Jesuitarum libris excerpta, ab illo tuo Fabulino fuisse tibi exposita,ut pluribus literis simplendis facilè sufficere possent; sed hæc à te omitti, pro religione,dicis,ne ii,quibus literarum tuarum sit copia,tali lectione animum commaculent; nequam illud in te probè *qui Curios simulant*: quidquid obscœnum & spurcum fingi potuit, in tuas literas,quasi sentinam projecisti,& puder,inquis,vel unicum hujusmodi laxitatum exemplum obiter indicare: nullum in hac materia indicasti, mi homo, quia nullum inveniisti; notorium est,parvitatem materiæ, ut vocant,in hoc à Jesuitis,nec agnosci,nec probari; imminatione uti facilè fore; vos enim toti estis in mulierculis & fœminis fallendis,concinnandis,formandis,instituendis; quanta audivimus & legimus in hoc genere facta,scripta,dicta; Ecclesia vestra Regio portuensis,si non Propheras,saltem Sybillas habet, non tamen divino spiritu afflatas; sed stylum sustineo.

XIV. Dogma inauditum esse dicis, quod Baunius docet, nihil injuriæ parentibus inferre puellam, quæ volens & ultro sese alteri prostituit: inauditum, inquis; miror sanè,quod nunquam audieris, cùm re-

non satis longæ tibi sint aures; inscitiam potiùs in-
ultam tu ipse præfers, qui nescias, innumeros ita
ere; non negat Baunius, ab utroque graviter de-
ri contra castitatem, immò & contra justitiam,
quid inde scandali, infamiæ, damni, puellæ paren-
proveniat; innumeros, inquam, quos ex parte in
ris & alibi citavi, puta Bañez, Navarr. Petr. de
ntor. Megal. Graff. Sot. Sanch. Vasq. Less. Coninc.
Sanr. Molfes. Dian. Lug. Tanner. Busemb. Le-
Conrad. Petr. de Ledesm. Trullench. D. Anto-
, fil omnes, aliique bene multi, si fidem tibi ha-
Baunius, nunquam in scholis, in rotis, aliisque tribu-
ndi audiri fuerunt; quid quæso absurdius, quid
ugnis dici poterat? non est igitur dogma inaudi-
, ut ais, sed communis omnino sententia, quam
hodieuique damnare ausus est, quam nemo ha-
ctenus probabilem esse, negavit; virgo enim alicui
ri, invitis parentibus, nullam iis injuriam in-
, quamvis alioquin contra prudentiam & obser-
iam, ut plurimùm, delinquat; si ergo corporis
rum clam faciat, ac proinde citra parentum in-
iam, vel damnum, inde iis proveniens, peccat
quidem contra castitatem, non tamen contra justi-
nemo negat, hanc rationem alicujus momenti
e, ut sit de opinionis veritate; de qua non agitur
nunc, sed tantùm de illius probabilitate: erat au-
em potius, quòd auctores Catholicos super hac re
sultores, quàm Pœtam illum ethnicum, cujus au-
tas in hoc genere causæ nulla prorsus est.

II. De ornatu, seu viri, seu fœminæ, Escoba-
r, quem tamen hoc nomine corripis, modestiùs
ri non potuit; si fit enim animo malo, inquit, ut
ena, aut quæ adamatur, mortale crimen est; si alio
alo fine, v. g. ut maritus, aut uxor alliciatur, non est
rtale, si fiat non malo fine, (audin) malo fine, sed
o naturalem fastus inclinationem, veniale tantùm
, aut aliquando nullum, cùm scilicet illius inclina-
nis affectus inordinatus non est: ita ille, *tract. 1. exam. 3. cap. 1.* Baunius verò *cap. 46. quæst. 7.* docet qui-
, fœminam absolvi posse, quæ ut marito placeat,
ti patriæ consuetudinem servet, se se ornat, quam-
n alioquin sciat, inde aliquos occasionem peccandi
quos, quod tamen ipsa nullo modo intendit; &
ere in hanc rem Sauch. & Lorcam, addere poterat
Cuiram. Attinill. Navarr. Granad. Azor, Major. Du-
l. Bonacin. Graff. Dian. & alios, qui docent, ne-
em propter alterius malitiam, suo jure privan-
esse. Fœminarum modestiam summoperè pro-
, & lascivientium illam muliebris mundi pompam
non possum; at insignium doctorum sententiam
mnare profectò non possum; præsertim cùm de
ratu moderato, per se non malo, agatur; si enim a-
quid vel turpe, vel minùs decens accedat, puta la-
ia quædam nuditas brachiorum, pectoris, humeri,
i ubi fit, nullus revera Baunius, nullus Escoba-
ra culpæ id eximat; uno verbo, hanc opinionem,
quam eximii Doctores adstruunt, possum quidem
fellari; sed damnare non ausim.

VI. Lessium deinde aggrederis, quòd scilicet ad
Scripturæ loca, quibus dictus ornatus severè pro-
beri videtur, in hunc modum responderit; *propter*
ationem Ethnicorum, illo tempore, ita præcipi expedie-
. Fœdissimè Lessium mutilasti, quatuor dumtaxat
bis ex illo excerptis, & omissis omnibus aliis argu-
ntis, petitis à Scriptura, SS. Patribus & Principi-
scholæ, quibus suam sententiam luculenter pro-
; nihil enim Lessius prætermisit ad doctrinam il-
am firmandam; nempe cùm sex modos exposuisset,
quibus ille ornatus mortali culpæ vertitur, communi
ue sententiæ stare vellet, nimirum ornatum illum
per se præcisè non esse peccatum mortale; tribus
modis ad dicta Scripturæ loca respondet, copula *vel*
connexis; tertium tantùm adduxisti, duobus prioribus & potioribus dissimulatis; nimirum Scripturas illas continere meram exhortationem, cùm nullum verbum præceptivum habeant, aut si continent præceptum, illud tantùm est pro illis, quæ se ornabant, ut aliis placerent, ut notat D. Thom. ex glossa; aut certè propter ædificationem, ut supra. Quæris demum ex tuo Fabulino, undenam id Lessius hauserit, eique, more tuo, hanc responsionem suggeris; nunquam, inquit, inquirendum esse, unde Jesuitæ suas sententias hauriant; quid enim refert? cùm talium virorum decreta suapte gravitate sint probabilia; hæc prorsus ad invidiam; cùm tamen facilè respondere potuisset, hausisse ex veteri & novo Testamento, ex sanctis Augustino & Thoma, ex præcipuis, seu Principibus Theologis; immò dato etiam, & non concesso, immoderatum illum ornatum ex se ac per se lethali noxæ non verti, utì Lessius post selectum illum Theologorum & Canonistarum manipulum, docet, manifestum est, opposita Scripturæ loca aliter solvi, aut explicari non posse, quàm eo triplici modo, quem Lessius exposuit.

XVII. Crimini etiam vertis Moinio, quòd dictum ornatum vetulis dumtaxat interdicat: facetè quidem, juxta atque ingeniosè vetulas illas ridet & ludit elegantissimus Scriptor, quarum dorsum curvavit in pontem senecta, & faciem aravit, rugisque asperavit: nihil aliud de ornatu illo adstruit, quàm quod ab auctoribus appellatis accepit; hæc enim habet, *juventam, quæ flos virescens ætatis est, ornatus decet; sed in hac siste; intempestivum esset, rosas in nive quærere; stellæ dumtaxat, quæ nunquam senescunt, perpetuas agunt choreas; rationem & speculum consuli, par est, decori & necessitati servire, nocte ingruente, receptui canere.* Vides, quàm acutè ludat anus illas, quæ in corpore semimortuo juniorum cultum affectant, quo nihil magè ridiculum unquam excogites: fallor, non dubito, quin cultissimo scriptori pœnas aliquando daturus sis; utpote qui Theologiæ rudis & imperitus, Theologiam ipsam restaurandam susceperis, & juxta tritum illud, *sus Minervam*, doctissimos Theologos arguas, quòd nec tuo gustui servire, nec ea scribere dignati sint, quæ tuo calculo donares; risum tenere non possum, dum repugnantia illa, quasi totidem chimæras & hircocervos oculis meis subjicio, & propositiones istas confero, Musicus ædificat, Geometra Theologos docet, Laicus Presbyteros, scurra prædicat, histrio prophetat, Molineus, Montaltius, Wendrockius, Theologiam moralem, Jansenius, Aurelius, Arnaldus religionem restaurandam susceperunt; hæc sunt profectò ridicula, quàm lascivientes anus, quas Moinius paulò ante lepidè ridebat.

XVIII. Redis ad Escobarium, qui permittit nuptæ fœminæ, pecuniam clam viro suo accipere, ad ludum, dandumq; pauperibus, intra limites & decentiam status; hæc quippe, inquit ille, non peccat accipiendo aliquid, quod maritus rogatus facilè concederet, *tract. 1. exam. 9. cap. 3.* quid quæso in his carpendum vides? Baunius *cap. 19.* citat in hanc rem Sylvestr. Petr. de Navarr. Angel. Reginald. quibus adde Molin. & alios decem à Diana citatos, item Less. Paludan. Dicastill. Trullenc. Bonacin. Busemb. & alios ab iis citatos, qui tamen omnes supponunt, mulierem illam ejusmodi, ejusque conditionis esse, cui ludus honestus & moderatus, item eleemosynæ, aliaque id genus, ad sumptus necessarios concedi possint. O utinam fœminæ in vos adeo liberales non essent; invitis etiam maritis, aut pupillis;

utinam

utinam boni quidem Administratores Patriarcham vestrum in componendis rationibus nunquam imitarentur; remittam ultrà non premo, nec urgeo, ne tabum fœtens effluat.

XIX. Tandem ad auditionem Missæ descendis, ut Escobarum, Hurtad. Coninch. Vasq. Turrianum, Baunium, & alios fugilles; sed jam ad singula venio. Nonnulli docent, eum satisfacere præcepto audiendæ Missæ, qui debita corporis compositione interest, id est, nihil exteriùs facit, quod exteriori modestiæ, & honori cultui debito repugnet, licèt interiùs aliud cogitet: aliqui Theologi & Canonistæ hanc sententiam tenent, ut Durand. Sylvest. Rosell. Medin. S. Antonin. aliique, quos citat & sequitur Diana *part. 3. tract. 4. resol.* 101. item Less. Coninc. Hurtad. Henriquez, Laiman, quos citat & sequitur Lugo *de Euch. disp. 22. sect. 2. n. 27.* contrariam tamen sententiam tenent Suar. Vasq. Sanch. Bonacin. aliique ferè innumeri citati ex parte à Diau. *part. 1. de hor. canonic. resol. 2.* Vasques, cum aliis bene multis, docet, illum satisfacere præcepto, qui die festo templum ingressus, unam Missam audiret, sed absque animo satisfaciendi præcepto; quia revera Ecclesia non impetrat actum illum reflexum intentionis, ita præter Vasq Suar. Coninc. Lugo, Valent. Laym. Sanch. Salas, citati à Busemb. *lib. 1. tract. 2. c. 3. dub. 3.* nihil porro in hoc, cùm opposita sententia ne probabilis quidem esse videatur. Sed, inquis, Jesuitæ docent, ab eo præceptum impleri, qui auditâ parte unius Missæ, omissam deinde partem alterius audit; ita est, aliqui hoc docent, nimirum Sotus, Navarr. Sa, Henriquez, quos citat & sequitur Diana *p. 2. tr. 3. miscell. resol.* 18. item Major, Medin. Ægidius, quos citat, sed non sequitur Fagund. *lib. 2. de præcept. Eccl. c. 6. n. 11.* item Bonacina & Hurtad. sed oppositam sententiam defendunt Suar. Fagund. Coninc. Reginald. Lugo, Busemb. Martinon, Castropal. Tamburin. & cæteri omnes Jesuitæ, præter unum vel alterum; unde potiori jure negant, duas partes, vel tres, vel quatuor diversarum Missarum simul audiri posse; & pro hac sententia Azor & Sanchez malè citantur, ut alibi ostensum est; immo Suar. Lugo, & alii hanc opinionem absurdam esse, pronunciant, quorum judicio lubens subscribo, & ipse Baunius *c. 17. concl. 15.* expressè dicit, tenendam non esse, quia scilicet repugnat usui. Sed quia de hac re satis fusè & accuratè aliàs, plura non addo. Unde sanè tot ac tantis declamationibus locus non fuit, propter aliquot verba, quæ incauto Escobario exciderunt, qui nec rem istam discussit, nec suam mentem aperuit, sed tantùm Sanchez pro hac sententia, perperàm licèt, ut jam dixi, citavit.

XX. Moinium denique perstringis, quòd scripserit, *pietatem vitiis oppositis, & voluptate ipsa faciliorem esse*; ita ut ipsum *vivere difficiliùs sit, ipso pie vivere.* O utinam homines id curæ & operæ virtuti sibi comparandæ impenderent, quod vitiis persequendis impendunt; utinam pro Christo eos labores susciperemus, quos homines pro mundo suscipiunt; utinam pro cælestibus delitiis, divinæ charitatis thesauro, Dei gloria, Ecclesiæ dignitate, propagatione fidei, religionis incremento, ea faceremus, quæ passim pro obscœnis voluptatibus, terrestribus divitiis, mundanis honoribus, familiæ & status augmento, ambitionis, aliarumque cupiditatum saturitate, homines præstant: hæc sunt notoria, & mundanis etiam hominibus comperta, qui fatentur ultrò, in rerum mundanarum tractatione, plùs amari esse, quàm dulcis; plus fellis quàm mellis; plus spinæ, quàm rosæ; plus laboris, quàm quietis; plus umbræ, quàm lucis; plus speciei atque figuræ, quàm veritatis & rei: et tamen quasi fascinati quibusdam mundi præstigiis rapi se, vel abripi sinunt; hoc inquam fatentur simul & dictare non cessant; cur ergo ea reprehendis in Moinio, quæ adeò perspecta sunt & notoria, ut ipsi mundani homines, quantumvis à carne, mundo & cacodæmone obcœcati, ea perspiciant; dicam iterum, utinam tam impensè homines pro Deo laborarent, quàm pro carne, mundo & cacodæmone laborant; utinam vestri illi pro religione & fide præstarent, quæ pro adstruendis & defendendis mordacus suis erroribus præstiterunt; utinam tereus ille stylus (sic aliqui eum vocant, fortè per iniam, cùm revera sit plus quàm ferreus) Deo, Ecclesiæ, & charitati, non verò hæresi, schismati, & calumniæ servisset; utinam tot paginas pro veritate scripsissent, quot libros & codices pro damnatis errobus in publicam lucem ediderunt. Hoc denique addo, ut tritum proverbium tibi occinam, mendacem oportet esse memorem; primæ enim paginæ, et Barrii libro, cui titulus, *Paradisus apertus*, &c. multi excerpsisti; sub finem tamen epistolæ vernaculè hæc subdis, *post hasce literas scriptas, vidi librum, cui titulus, Paradisus apertus, auctore Barrio.* Scripsisti ista, librum illum legisti, libri tamen textum in hæc verba non inscribis, & rides; non legeram, inquies, sed à Jesuitis accepi, nimirum ab illo Fabulino, cui tamen omnia suggeris; an fortè homines habes cucurbitarum loco? quis enim non videt, meram fictionem esse? tu ipse fateris in proloquiis, aut certè alius tuo nomine; quid facerem; fecerram & morionem ubique agis, omnes, & omnia ludis; qui ludionis personam sustines, & insignis joculatoris partes, sed utinam errores, calumniæ & impostura abesserent, simplex enim mendacium facilè tibi condonarem.

EPIST. DECIMÆ Confutatio.

I. CAllidissimam, inquis, Jesuiticæ disciplinæ industriam hæ literæ retegent, confessionis scilicet lenimenta, quibus homines allicuntur, & submovetur nemo: & in hanc rem citat librum cui titulus est, *Imago primi sæculi, pag. 401. & lib. cap. 2.* item *lib. 3. cap. 8.* ubi hæc pia & religiosa calliditas, & pietatis solertia ab autore libri agnoscitur. his artibus, inquit, alacriùs nunc purgantur crimina, quàm committuntur; plurimique vix citiùs mortua contrahunt, quàm eluunt; nec sunt exiguo numero salutares illæ versutiæ, ut Fabulinus ille ultrò fatetur, quibus illa duriora Sacramenti Pœnitentiæ lenimentis molliuntur; nimirum pudor in confitendis peccatis confitendis; in exprimendis circumstantiis negligentia; obeunda pro peccatis pœnitentia; concipiendum non peccandi propositum; occasionum, quibus ad flagitium trahimur, fuga; dolor denique de peccatis admissis; in his potissimùm mollendis Jesuitarum, inquit, desudavit industria, cui prospero eventu; nihil enim acerbum in his sacrificium,

II. Tan

II. Tam falsa & calumniosa sine stomacho refutare non possunt; & ut ab eo libro, cui titulus, Imago primi sæculi, ducam initium, citas illius pag. 401. non in vernacula, tum versione Latina; sed ibi nihil eorum prorsus, quæ fingis, invenio; provoco omnes, qui vel legere sciunt; ad pœnam libri, ut vulgo in scholis dicitur; ut vel inde omnes intelligant, quàm sis homo nullius fidei, frontis prætiosæ, ac perditæ conscientiæ. Citas deinde, eadem fidelib. 1. cap. 2. in quo etiam nihil eorum, quæ ex eo loco excerpta, Italicis, ad luculentam distinctionem, characteribus descripsisti; consule, mi lector, librum illum, & si quidpiam eorum, quæ scribendo imponit reperias, tum certè audire vere immortalium mendacissimus: citas denique lib. 1. cap. 8. ubi non invenio piam illam, quam altè mentitus, Societatis calliditatem, religiosam illius astutiæ solertiam; ibi enim dumtaxat, parcissimè licèt, auctor recenset maximum illum concursum & pœnitentium turbam ad sacram exhomologesin accedentium, quem tantum fuisse, refert, primis solenniores anni dies, & principem Festum omnium vix discrimen appareat; *alacriùs*, inquit, multò atque ardentius scelere jam expiantur, quam ante solebant committi; quis hoc amabo negare ausit, qui concursum illum pœnitentium sacra tribunalia obsidentium aspiciat? nihil jam nostrum, nihil hebdomadaria expiatione mortificatum est magis; plurimi vix citiùs macerant contrahunt, quàm eluunt; id est, vix peccare, cum statim ad peccati remedium confugiant: ibi ergo de frequenti Sacramentorum usu ab hominibus Societatis inducto hic Auctor agit: illudne accepisti, & eò te contractum odium adversùs Societatem induxit, ut Latinè vix intelligas? sed illud maximè te pupugit, quod institutum vestro & regulis vestris nihil opponatur magis, quàm frequens ille Sacramentorum usus; quid mirum igitur, si Jesuitas odio prosequi & dilaniare cessas, qui velis, nolis, ad salutem fidelium & publicam totius Ecclesiæ gratulationem, usum illum feliciter induxerunt.

III. In eo igitur capite tantùm agit auctor de frequentiore usu Sacramentorum, ut dixi, à Societate restaurato, ad quem Societas, ab incunabulis fidei ubique hortata est, & in eo jam inde ab ortu suo tota fuit, ut Christianum Orbem accenderet amore tam utilium animis præsidiorum, ubique obtinuit privatis congressibus, scriptis libris, rudium & vulgi, per conciones & catecheses institutione, sodalitatum erectione, decenti sacrorum tractatione, assiduaque mysteriorum, quæ commendabat, administratione: at quo successu bona, (ita prosequitur auctor) quo nec maiora sperare potuit Societas; quantus ubique concursus, quam impar numero fuit operosa Confessariorum sedulitas, adeo in plerisque Societatis aliisque templis obsessa perpetuo affluxu sacra Tribunalia alacriùs multo atque ardentius scelera jam expiantur, quam ante solebant committi, ut supra dictum est. Quid quæso hîc non pium, non sanctum, non unum? subdit auctor illustrium virorum testimonia, Valentiæ scilicet, S. Thomæ de Villa-Nova; Romæ, Cardinalis Baronii, qui urbanum Societatem templum Anastasiam appellare non dubitavit; & alibi, aliorum; quamquam in re notoria, testibus non indigemus; illud porro, ut dixi, vos altè pupugit, qui frequentem Eucharistiæ & Pœnitentiæ usum è medio tollere voluistis; quid enim aliud libri vestri, institutiones & catecheses vestræ, documenta & exempla vestra! neque id sanè Jesuitis modicæ laudi & gloriæ vertendum, quod in omnibus sint vobis oppositi; non modò in sacra fidei & morum doctrina, verùm etiam in modo & methodo agendi, orandi, dicendi, scribendi, docendi, in Rhetoricis, Geometricis, Logicis, Physicis, Theologicis, cæterisque omnibus; Polus Polo magis oppositus non est, quàm Jesuitæ Jansenistis, & hi vicissim illis contrarii; utra vero pars melior, Deus scit, omnes verè Catholici sciunt, Ecclesia multis constitutionibus definivit.

IV. Quod ad pudorem supra memoratum pertinet, trium benignarum opinionum lenimentis à Jesuitis illum satis molliri, Fabulino tuo suggeris; prima est Escobarii, docentis tract. 7. exam. 4. cap. 7. posse quem ordinario Confessario aperire peccata venialia, postquam alteri mortalia jam aperuit, ut bonum nomen apud priorem retineat, modò tamen pœnitens ob hac causam in occasione peccati mortalis non maneat, nec facilius peccatum admittat, vel remedium necessarium ab ordinario dumtaxat adhiberi queat: ita sentit Escobar, & citat in hanc rem Suarez, ita est, Suares hæc habet tom. 4. in 3. p. disp. 21. sect. 1. num. 13. ubi pro hac opinione citat Navarr. in summ. cap. 21. n. 42. & refutat Sotum qui dicit, esse hypocrisim & mendacium virtuale; sed profectò ibi non est per se loquendo peccatum mortale; cum nec sit contra integritatem confessionis, nec contra veritatem, nec contra ullum divinum, vel Ecclesiasticum præceptum; qua enim lege tenetur homo, qui sui juris est, uni potius, quàm alteri confiteri? statuo enim utrumque ritè approbatum debitam jurisdictionem, tum in personas, tum in casus habere; deinde nihil falsum adstruit; igitur non mentitur, sed utitur jure suo, idque absque ulla hypocrisi, quæ semper cum malo fine conjuncta est, & obducta boni specie malum operatur: quasi verò quisquis nomini suo consulit, utens jure suo, hypocrita censendus sit? vos certè non ita, qui obtento illo restaurandæ Theologiæ moralis ac reformandæ Ecclesiæ zelo, errores vestros ab eadem Ecclesia damnatos, blasphemias vestras obtegere & inaurare impensè satagitis: hæc communis quædam omnium hæreticorum & schismaticorum vox est & hypocrisis; nihil nisi reformationem & abusus Ecclesiæ crepant; sed hypocritæ, ejurate primùm errores vestros, indemnemque fidem servate, ut de restaurandis & restituendis bonis moribus deinde cogitetis. At, ne quid dissimulem, consilium vestrum palam compertum est, summum rigorem ad usum Sacramenti pœnitentiæ accersere voluistis, ut ea difficultate homines territi ab eo arcerentur: hinc non tantùm errores circa divinam gratiam & liberum arbitrium ab heterodoxis, fœderatis vestris accepistis, sed cum iis etiam, circa Sacramentum pœnitentiæ, vos sentire, multa persuadere videntur, 1. loco perfectæ charitatis & contritionis actum in hoc Sacramento desideratis; longam deinde per aliquot menses & annos pœnitentiam præmittendam esse, ducitis, omnino implendam, antequam pœnitens absolvatur; absolutionem demùm Sacerdotis meram declarationem esse vultis, Ecclesiæ nomine factâ, quæ declaret, Sacerdotis ministerio, sibi factum esse satis, eamque pœnitentiam videri, quâ Deus ad

miserandum commoveatur : hæc præcipua sunt doctrinæ vestræ, circa hoc Sacramentum, mysteria, quamvis illa ore tantùm semiaperto, & furtiva quadam expressione declaretis.

V. Secunda sententia ejusdem Escobarii est, & eodem loco tradita, nimirum posse quem in confessione generali aliquod peccatum mortale ab ultima confessione patratum inter alia peccata, etiam non monito Confessario, aperire ; quamvis multa emendaveris in Latina versione, quæ in vernacula Epistola peccaras, multa tamen non emendasti ; verba illa, *rubore quis afficitur, de aliquo crimine* &c. Ut apud Escobar. citatum in Princip. exam. 2. n. 75. non iuvenio : equidem tract. 7. exam. 4. num. 7. hæc habet, *addo, facientem confessionem generalem, & nolentem manifestare, se aliquod peccatum ab ultima confessione admisisse, posse illud inter alia peccata prius confessa aperire ; sic Lugo & alii.* Ita est, Lugo tenet hanc sententiam tract. de pœnit. disp. 16. sect. 2. §. 1. pro qua citat Bonacin. Villalob. & verò, licèt illam in praxi non probem, nullam tamen gravioris censuræ notam inurere ausim ; nimirum in rigore Theologico ; quo enim præcepto, qua lege id vetatur ? præsertim cum multi eam defendant apud Dian. immo Dicastill. de pœnit. disp. 9. dub. 2. §. 6. pro ea, præter appellatos, Suar. Sanch. Conink, sed meo judicio, perperam, citat ; Martinon de pœnit. disp. 50. sect. 1. n. 16. & multi alii, plerique Jesuitæ, quibus adhærendum esse, puto, secus sentiunt.

VI. Textum Baunii, quem statim subnectis ità corruperas in vernacula, ut vix eum quispiam norit ; in Latina emendasti, quamvis multa reticueris, sed nihil refert. Itaque Baunius tract. de pœnit. quæst. 15. dub. 12. docet, non teneri pœnitentem ex natura rei, consuetudinem peccandi confiteri ; pro quo citat Sanch. Diana p. 1. tract. 7. resol. 15. pro hac sententia sex alios auctores citat ; Leander 1. p. tract. 5. dub. 18. quæst. 21. hanc sequitur & citat multos in hanc rem : sed communis est Jesuitarum sententia, pœnitentem de consuetudine interrogatum teneri ad respondendum ; ea praxis, inquam, Jesuitis passim communis est, ut Confessarius, qui non Judicis modò, verùm etiam Doctoris & Medici personam sustinet, de consuetudine pœnitentem interroget, si vel ad medicinam, vel ad institutionem pœnitentis id necessarium esse, rationabiliter judicet ; non tamen ex natura rei, statuta semel illa sententia satis communi atque recepta, quam multi docent, circumstantias scilicet aggravantes, quæ speciem non mutant, non esse necessariò aperiendas : at ubi pœnitentem Confessarius interrogat ; hic haud dubiè respondere tenetur, nisi fortè vir apprimè doctus & peritus esset, & prudenter censeret, in eo casu se minimè teneri ad respondendum ; hoc autem interdum accidit, sive ex insciția, sive ex imprudentia Confessarii : v. g. si quis ex pœnitente, conscii nomen rescire vellet, hic certè, non supertè quidem, sed cum Christiana demissione respondere deberet, se super hoc respondere non posse : ut igitur Medico jus non est, de iis ægrum interrogandi, quæ ad curandum morbum non pertinent, & circa quæ ars Medici minimè versatur, ita nec Confessario pœnitentem de iis quæ ad hujus Sacramenti materiam non spectant : cum autem præsens ægri status, vel morbus varius sit, pro diverso decubitus die, ideo Medicus, ut morbi curandi rationem probè noscat, diem illam rescire debet ; sed non ita Confessarius, cujus muneris est circa præsentem materiam, id est, circa peccata commissa artem suam, operam suam, ministerium suum exercere ; id est circa peccatorum speciem & numerum, unde cum habitus, vel consuetudo nec ad speciem, nec ad numerum peccatorum pertineat, certè ad materiam hujus Sacramenti non spectat : ubi tamen Confessarius rationabiliter judicat, eam vim & rationem morbi spiritalis esse, quæ singulare remedium postulet, ac proinde nosse debeat, an habitus insit, necne, communis est Jesuitarum sententia, pœnitentem habitù illo interrogari posse, ac respondere ad interrogata teneri ; immo Cardinalis de Lugo de pœnit. disp. 14. sect. 10. num. 172. asserere non dubitat, oppositam sententiam esse contra omnes Theologos, contra praxim Ecclesiæ, & contra finem hujus Sacramenti ; quare hanc Baunii opinionem reprobandam esse duco, nec in ea sententia Baunium filio pio defendendum, quam Jesuitis perperam affingis.

VII. Ad secundum venis, nimirum ad necessitatem exprimendis circumstantiis diligentiam ; & circa hanc rem Escobarium, rectè quidem, cum auctore teneat, circumstantias notabiliter aggravantes, sed non mutantes speciem, non esse necessariò in confessione aperiendas, non tamen habet illiterate, quæ ipsi affingis, loco à te citato, in princip. fin. exam. 2. n. 39. v. g. inquis, *furti quantitas*, cum ipsemet Escobarius diserte ibidem excipiat circumstantiam quid ; si attingat quantitatem, ac veluti integrum objecti ; v. g. *si quis* 10. *millia furaturit* ; manifesta igitur, pro more, calumnia est, quod autem valde communis sit eorum sententia, qui docent, circumstantias aggravantes non esse necessariò aperiendas, testatur Sylvester verb. confessio num. 10. q. 9. qui citat in hanc rem SS. Thom. & Bonavent. pro hac citavi alias Vasq. Navarr. Zinard. Serram, Lugo, Albert. Magn. Durand. Diana p. 1. tract. 7. resol. 1. & p. 5. tract 4. resol. 67. item tract. 14. resol. 85. allegat pro hac sententia 38. auctores, eamque probabiliorem esse docet D. Th. in 4. dist. 16. q. 3. a. 2. q. 5. *hoc probabilius est*, inquit ; & et ejus schola Can. Cajetan. D. Antonin. Sylvest. Sum. Zenard. Turrecrem. Armill. Tabien. Martinez de Prado Acat. Velasc. Medin. adde Paludan. & multos alios ? quamvis multi ex Jesuitis oppositam sententiam teneant, ut Suar. Valent. Sanch. Coninck, &c. in hoc autem, ut dicam, quod sentiam ; Confessarii prudentia maximè desideratur ; cum enim circumstantiæ ideo tantùm aperiendæ sint, ut status conscientiæ pœnitentis Confessario pateat, non tantùm quo ad remissionem peccatorum, verùm etiam quo ad curationem vitiorum, aliter cum viro docto ac perito se gerat, oportet, quàm cum ignaro, rudi & imperito ; nempe ille rectè novit, quæ medii suis morbis & animæ suæ adhibendum sit, quid noceat, quid juvet, apprimè tenet ; modò quem admodum æger, cui certum & prompt esset remedium, ad curandum vulnus inficiat, frustra illud Medico aperiret, ac præsertim, si quid pudoris in esset, ita prorsus, quisquis alicujus vitii morbum contraxit, modò in Sacramento pœnitentiæ admissa peccata ritè exponat, apponitque totam illam materiam necessariam, aut sufficientem, in quam forma quadrat, speciem scilicet & numerum peccatorum, modò sit doctus & peritus, suo munere defunctus esse videtur : nec vitium illud curandum Confessario manifestare teneatur, cujus

ens curandi ut voluntatem habet, ita optimam rationem callet: quare, ut dixi Confessarii prudentia summè desideratur, qua scilicet pœnitentem remissum à peritum ab imperito discernat.

VIII. Unde non erat, quod in hac quæstione adeò severum ac tetrum censorem ageres, cum utrasque partes insignes habeat defensores; in quo tuam stultitiam ridendam exponis; malitiam tamen & fallacias artes, quod multa Escobario affingas, quæ apud eum non habet, v. g. quod jam supra innuit, de furti restitutione, de jejunii violatione, de divinatione, de quibus nihil tale ibi Escobarius. Sed fœdissimè Reginaldo imponis, quasi dixerit, non teneri divinationem exprimere, *an divinaverit cum pacto dæmonis, nec ne; quia hæ circumstantiæ non mutant speciem*: ô nequitiæ! cur ne falsas auctorum loca? non legisti omnino Reginald. qui hæc tantùm habet, lib. 6. cap. 4. n. 11. *Si quis peccaverit in divinando, satis est si dicat, se commisisse peccatum divinationis, neque necesse est, addere, utrum per pyromantiam, iterum per hydromantiam, ac denique per necromantiam; quia scilicet diversitas illa specifica horum peccatorum est tantùm in genere naturæ, non vero ratione malitiæ moralis.* Reliqua imposuisti, quid docuisset hic auctor, divinationem illam, quæ fiebat pacto dæmonis, expresso scilicet, ab ea, quæ non differre, quæ sine illo pacto fit. Pari modo fingendes imponis hæc verba, *non tenetur quispiam confiteri raptus aperire si virgo consenserit*; contrarium docet hic auctor, de præcept. Eccles. lib 4. cap. num. 17. audi ejus verba, *erit tamen injuria raptus respectu parentum, necessariò in confessione dicenda, quamvis sponte consentiat*, &c. Quid magis differendum potuit? unde in Latina versione cautè omisisti tionem; ne falsitatis convinci posses, quam tamen in vernacula appellasti. Non te pudet, impudentissime? puderet sanè toties in flagranti deprehensum, nisi pudorem omnem exuisses.

IX. Nihil dico de Claromontanis thesibus, quia illarum extant, ac proinde rectum de iis judicium ferri nequit; si enim libros editos & qui prostant, non impunè falsas, licèt falsitatis palam convinci possis, quid non facies in thesibus, & scriptis, aliisque hujusmodi, quæ non extant, & in quibus longè plura fingere potis es: quanquam, grande scelus pœnitentis non est, si cùm pœnitentiam, quam ipse justorem judicat, acceptare nolit, à Confessario reddat, quod in his thesibus (ut ais) culpæ non vertas; si enim Confessarius pœnitentem, quem minùs dispositum esse rationabiliter judicat, sine absolutione jure dimittit, cur pœnitenti, qui rationabiliter putat, impositam pœnitentiam justa gravorem esse, recedere non licet? ponamus, aliquem velle ex Confessariis disciplinæ vestræ ac novi rigoris amatum accedere, qui pro pœnitentia mihi injungat, ut per aliquot menses jejunet, & ligneos calceos excavare, seu formare discat, aliaque hujusmodi, ut his peractis, absolutionem deinde impertiatur; an fortè miserum illum magni criminis reum esse dices, si modestè ab eo Confessario repetat? cur igitur Claromontanas theses, in quibus ut disputandum pro more proponitur, quadam horrendum quoddam impietatis programma tradunt, imponis etiam Escobario, quod opinionem illam defendat, qui tamen oppositam docet tract. 1. exam. 4. cap. 7. his præcisè verbis, *est ne absolvendus pœnitens, nolens pœnitentiam satisfactoriam sibi à Confessario impositam acceptare? cum Suar. & Vasq. assero, non esse absolvendum; quia sub onere peccati mortalis illam debet acceptare*; hæc autem ibidem addit; *quid si affirmet pœnitens, se velle purgatorii pœnas subire? levem pœnitentiam adhuc imponat Sacerdos*; id est, non dimittat pœnitentem sine aliqua pœnitentia, saltem levi, præcipuè si cognoscat, eum gravem minimè acceptaturum; nimirum ad integritatem Sacramenti. Sed quid in his tandem? quasi verò prudens Confessarius aliquid, quo ad hoc, benignè indulgere non possit, & nonnihil, modò lutegrum restet Sacramentum, de graviore pœnitentia remittere, his præsertim temporibus, in quibus copiosæ Indulgentiarum opes ex thesauro Ecclesiæ ubertim affunduntur. Ut ut sit, Diana p. 3. tract. 4. resol. 51. appellat 17. auctores, omnes scilicet ex Societate, præter unum & alterum, asserentes, negandam illi esse absolutionem, qui justam & rationabilem pœnitentiam recusat; decem verò citat, pro sententia opposita, nullum fere ex Societate.

X. Sed quid rei? quid tam solliciti estis, & illa omnia impensè accumulatis, quæ hujus Sacramenti usum gravem & valde difficilem reddant? latet anguis in herba; sincero & catholico zelo vos minimè duci, satis compertum est; hæ sunt, ut mitissimè loquar, disciplinæ ac Theologiæ Pharisaicæ leges; illa sacra auri sacrilegi fames, sacrilega pectora vellicat; gravia, immo gravissima imponitis, ut deindè largis eleemosynis, quarum dispensatio Jansenianæ fidei creditur, commodo vestro redimantur; quod maximè illud evincit, à te assertum, ante absolutionem, dispiciendum esse, utrùm Christus illos solvat in cælo, quorum in terra Confessarii vincula relaxant: sat video, quò spectes; alludis enim ad errorem illorum, quem tu & tui amplexi estis, nimirum à Christo dumtaxat peccata in hoc Sacramento remitti, non verò à Confessario; à quo tantùm declaratur, à Deo remissa esse; aut saltem pœnitentiam ad eum finem impletam, sufficientem videri: Lutherani hæc ultro concedant. Locus ille Filliucii, quem valde laudas, & quem miraris, auctoris Societatis esse, reliquis omnibus Jesuitis communis est; nemo enim catholicus dicat, indignum, id est minimè dispositum absolvendum esse; neque illum, quem Confessarius prudenter judicet, à Christo damnari: nec est, quod mireris & exclames, multum inde terroris incuti Confessariis, nam Confessarius prudenter judicat, illum rectè dispositum esse, qui confessione integra & contritione saltem imperfecta, quam attritionem vocant, & proposito non peccandi præmissis, modò non sit in proxima & voluntaria occasione, humiliter absolvi à Confessario postulat; nec obstant ea, quæ citas ex Filliucio, & quæ ille, inquis, ex Suare syllabatim exscripsit; nimirum Confessario satis esse debere, *quando non habet sufficientia signa doloris, debet interrogare pœnitentem, an ex animo detestetur & si affirmet, potest & debet credere*; ita est; hæc habet Filliuc. tom. 1. tract. 7. num. 355. & Suar. tom. 4. in 3. p. disp. 32. sect. 2. num. 2. sed quid inde? hîc enim supponitur abesse, quodvis signum præsentis erga peccatum affectus: vis autem pœnitenti à Confessario fidem habendam non esse, quando ille asserit, se dolere ex animo de peccatis, & nolle amplius peccare; nec illius verba tanti ponderis esse, ut unico illo signo mens ad assentiendum cogatur: parce, mi homo, Theologicis argumentis, quorum imperitissimum ex ore tuo te prodis; tracta quantum voles, Geometrica, & abstine ab iis, quæ ignoras; quasi verò Confessarius cogi & certus esse

debeat de dispositione Pœnitentis; satis est, & plusquam satis, si probabiliter de illa judicet. Pœnitens genuflexo, solito more, ritu, ac situ, quo humili pœnitentiæ affectu se duci, testatur, aperit peccata sua, non sine rubore ac pudore, de iis se dolere pariter declarat, & proponit firmiter ab iis in posterum abstinere, abest omnis occasio peccandi, nullum apparet præsentis erga peccatum affectus signum; nihil sanè restat, quod prudens Confessarius desideret.

XI. Lepidus porro es; vis Confessarium Pœnitenti sese accusanti plenissimam habere fidem, eam tamen detrectare dicenti, se dolere de peccatis, & proponenti ultra non peccare; quo quæso motivo & qua ratione duci potest, ad credendum pœnitenti, dicenti, se peccasse, qua etiam non ducatur, ad credendum eidem, dicenti, se plurimum dolere de peccatis, & statuere apud se non peccare in posterum? non dico, dicenti, se non peccaturum, sed quod satis, se habere propositum non peccandi; nec enim necessarium est, ut Confessarius sibi persuadeat, pœnitentem ultra non peccaturum; in quo luculenter hallucinaris; sed ut, de præsenti, doleat de peccatis, & sincerè illa exponat, ac demum proponat in posterum non peccare: & hîc immeritò Suar. Filiuc. Baunium Sugillas, hæc tria est & communis omnium doctrina; pœnitens materiam hujus Sacramenti ponit, dolorem scilicet interaum, sinceram confessionem & firmum non peccandi propositum, modò absit omnis erga peccatum affectus, & omnis occasio proxima peccandi, nihil aliud à pœnitente desideratur; nempe satisfactio, seu pœnitentia, ut vocant, non est præmittenda; & hæc est vera, constans & fortis pœnitentia, cujus Petavius, quem citas, meminit: velles lacrymas, jejunia, cilicium, cineres ejulatus & planctus; hæc omnia probo, laudo, gratulor, si adsint, at si absint, modò adsint reliqua omnia, quæ supra commemoravi, quæ scilicet materiam hujus Sacramenti constituant, nemo citra errorem, modò Confessarius suas partes agat, justam imponat pœnitentiam, & solennem formam ritè pronunciet, nemo, inquam, citra errorem dicat, Sacramentum irritum esse.

XII. In hoc articulo, erratis, sat scio; & præsentis Ecclesiæ usum, quo ad hoc, diserte damnatis; sed est, quod ab Ecclesia, quæ vestros errores damnavit, legitimum Sacramentorum usum, non verò ab Hæreticis, quales profectò vos estis, sacramentariis non impares, discamus & accipiamus: unde frustra carpis Baunium, Cauſſinum & Th. Sanch. eo quod doceant, adolescentes, quos verè peccasse pœnitet, & qui emendandi se propositum habent, absolvi posse, quamvis alioquin peccandi consuetudinem habeant, & rem totam prudentiæ Confessarii relinquendam esse: hæc sanè tolerare non potestis; quia usui Ecclesiæ congruunt, qui vestris erroribus adversatur, quibus hoc Sacramentum misericordiæ in crudelem animarum lanienam convertere hactenus voluistis. Sed cur Jesuitas dumtaxat ea propter in crimen vocatis, qui communes circa hoc Doctorum sententias sequuti sunt, & restrinxerunt potiùs, quàm relaxarunt; illud enim dumtaxat, etiam Baunius & Escobarius; sacramentalis absolutionis beneficium rectè disposito negandum non esse; rectè autem dispositum censendum, qui confessionem integram, contritionem saltem imperfectam, & firmum non peccandi propositum præmisit; quid enim aliud Christus? quid Ecclesia? quod enim spectat ad frequentes lapsus & recidivas, rem prudenti Confessario prædicti Societatis Auctores pensandam relinquunt, utrùm scilicet dictum propositum in eo casu præsumi possit; unde nemo negat, interdum Confessarium prudenter facturum, si absolutionem differat, illud tamen maximè procurare debet, ut pœnitens annuat, & demissum illum contriti cordis & animi sensum, à Deo interim obtineat. Itaque Confessarius rectè dispositum pœnitentem absolvere potest, licèt futurum non speret, ut is ab hoc, vel illo peccato, cujus habitudinem contraxit, omnino & statim abstineat; accedit ad me adolescens, ejulo, contrito, non sine lacrymis & ejulatu, sed cum habitu inveterato turpis alicujus vitii, & vix speare possum, ut is, temporis momento, ab eo vitio liber evadat, quem tantùm sensim sine sensu exuere potest; promittit tamen & obtestatur, se diligentem daturum operam, divina scilicet gratia fretum, qua eo liberet sese, lubensque acceptat inculcata sibi; me remedia, huic animi morbo curando ac depellendo idonea; scio deinde, longè uberioris gratiæ subsidia amicis, quàm inimicis à Deo conferri, nimirum iis, qui divina gratia & justitia pollent, quam iis, qui lethali noxæ obstricti tenentur: unde rectæ consequutione deduco, adolescentem illum, si emendicatur, longè infirmiorem fore, ad tentationem illam superandam, & pravum habitum abigendum; robustiorem verò & valentiorem, si absolvatur, quid faceremus in hoc rerum statu? an putas, grande peccatum à me admissum iri, si adolescenti sacramentalis absolutionis beneficium impertiar, & divina gratia perfusum dimittam? si animam illam peccati lethanæ vinculis exolvam, & Christo lucrifaciam, seu verius restituam? Crede mihi, hoc Sacramentum non est laniena quædam, ut vultis, sed dulce lavacrum, ex lacrymis pœnitentium & Christi sanguine commixtum, in quo Christi oves à variis peccatorum morbis curantur: non nego tamen, cum recta Confessarii prudentiæ relinquatur, expedire interdum, adolescentes, annuentes scilicet atque volentes dimitti, ac præsertim si recentes sunt lapsus, & cor parum contritum & humiliatum præseferant, non sine pia hortatione & catecheſi, qua res illi doceantur, quæ ad spiritum illum compunctionis acquirendum necessarias, vel opportunas prudens Confessarius judicabit.

XIII. Mentitis autem imprudentissimè, cum dicis, à Jesuitis suis pœnitentibus permitti, ut in occasione proxima peccandi maneant; quasi verò ex his verbis à te relatis & excerptis ex libro, cui titulus *Imago primi sæculi, id Societati nostræ propositum est, ut virtutes inserat, vitia revellat, magnos se animarum manes præstet utilem*, rectè deducas, Jesuitæ igitur sua pœnitentibus permittunt, ut in proxima peccandi occasione vivant; nunquam Baunius, nunquam Escobarius hoc docuerunt; quænam verò proxima peccandi occasio dicenda sit, multi disputant; nemo tamen negat, illam esse, in qua ut plurimùm delinquitur, & vix de millibus unus, si fortè in illa manet, abstinet à peccato; si ergo raro in ea delinquitur, proxima non est, sed remota; alioquin nullus sit vitæ status, in quo, raro saltem, omnino non delinquatur, quilibet status occasio proxima diceretur, quod vel cogitatu absurdum est; quod si autem raro, vel crebrò delinqui, non tuo, sed piorum, prudentum, & peritorum judicio definiendum est, nempe per comparationem quamdam usurpatum hæc voces: quisquis singulis fere diebus peccare solitus erat, si deinde semel tantùm in hebdomada, dicimus illum rariùs cadere; ac deinde si semel

in men-

mense, adhuc rarius; ac demum si semel iterum-que singulis annis, longè rariùs eum peccare dicimus: unde cum valde pauci sint, qui Sanctæ Mariæ Magdalenæ exemplo, temporis momento, singulari divinæ gratiæ prærogativa, à pravis omnibus habitibus & vitiis liberentur; reliqui pedetentim ac sensim, ut dixi, sine sensu, curandi & liberandi; si adolescentem, qui singulis diebus admittere hoc vel illud peccatum solitus est, eò primùm inducam, ut semel tantùm in Hebdomada, ac deinde semel in mense, ac demum semel in anno illud admittat; longè facilius ab eo morbo curabitur; quis enim dicat, pravo illum habitu teneri, qui semel in anno cadit? sed de occasione proxima jam dixi aliàs, in exhortatione Epistolæ V. puderet in hoc vos imitari, qui centies & millies eadem regeritis; geminæ sunt, at nonnemo verè quidem, quamvis per jocum illuricæ vestræ adeo decantatæ figuræ, calumnia licet & repetitio? sine igitur Escobarium, Filiutium, & alios, qui nihil aliud docent, nisi quod occasio proxima non sit, in qua rarò delinquitur: quamquam, ut jam sæpius dixi, Baunii & Escobarii pravis doctrina moralis Societatis censenda non est, constat tamen, longum illum Baunii locum à te incomposi, consui, proponi, extendi, & imminui, immo, ut Baunium in Baunio minimè inveniam, ne Baunii doctrina non appareat, quæ in eo tantopere posita est, quod aliquis possit salutem suam perpetuo exponere, pro juvando proximo & illius salute procuranda, *ex justa scilicet & urgente causa* ait Baunius, cur hæc omisisti, quæ Baunius habet tract. de pœnit. q. 14. col. 1. vers. *etsi jugum*: hic tamen cohorrui, inquis, ô nequam; errores tuos, calumnias tuas, scipsum abhorrere & abominare deberes; nulli enim hoc loco horrores, præter errores tuos, blasphemias tuas, quæ omnibus verè Catholicis horrorem sunt.

XIV. Sed magnum statim Theologum agis & opponis ac defendis illorum opinionem, qui negant, attritionem, etiam voluntati non peccandi conjunctam satis esse cum Sacramento, & dicunt, contritionem perfectam, ut necessariam ad Sacramentum omnino requiri. Tuam istam opinionem non damno; quia decreto, vetitum est; eodem tamen declaratum, oppositam sententiam communiorem & probabiliorem censeri, ac proinde in ipso tutiam: huic decreto nobis, standum est; nemo quam nostram sententiam damnet, quam communiorem esse constat; utere quantum voles, tua, cujus momenta non pondero, per me licet, at sine quoque nostra uti: nisi obstaret decretum, longè durius tecum agerem, sed dum res definiatur, intra hos fines me contineo. Locum porro, quem ex Suario excerpsisti de pœnit. disp. 15. sect. 4. n. 17. ita consuisti, more tuo, & adulterasti, quasi hæc sententia Suarii esset, quam tamen vir ille doctissimus n. tantum 19. explicationem enim à se ipso dicit, illam sententiam de attritione, quæ cum Sacramento sit satis, communem & antiquam non esse; alioquin sibi contradiceret, cum disp. 20. sect. 1. n. 9. pro ea citet D. Th. Scot. Palud. Capreol. Durand. S. Antonin. Sylvestr. an fortè illi auctores antiqui non sunt, & illa sententia communis censenda non est, in qua D. Thom. Scot. Durand. conveniunt? Suares autem eo loco, quem tu loquitur de articulo mortis, in quo vult, hominem teneri, saltem ex præcepto positivo & particulari charitatis, elicere actum dilectionis Dei super omnia, vel quod proinde est, quo ad hoc, actum perfectæ contritionis; quem scilicet, inquit, Sanchez elicere queat, si vellit; sic enim loquitur Sanch. in decalog. lib. 1. cap. 9. n. 35. non 39 ubi statuit hominem in articulo mortis, qui cognoscat, se non habere, nisi attritionem; & si velit, se posse actum contritionis elicere: peccat, inquit Sanch. in eo casu, nisi eliciat; putabat Sanch. non esse omnino certum attritionem cum Sacramento satis esse, ac proinde illum teneri credidit in articulo mortis actum contritionis elicere, quem scilicet divinæ gratiæ subsidio à se, si velit, elici posse, cognoscit.

XV. Attritionem hujus Sacramenti materiam sufficientem esse communis fere omnium Theologorum vox est; pauci enim refragantur; illud tamen observandum est, inter partes non disputari, an attritio sit materia probabilis, quod certè nemo negat, sed an sit certa; ego cum probabiliore & communiore sententia, certam esse, dico; si enim probabilem tantùm esse, putarem, illâ profectò uti non possem, nisi in eo casu, in quo contritio haberi non posset; hæc quippe omnium Sacramentorum communis regula est; teneo igitur, certam esse materiam, & hoc mihi, saltem probabilius est; certum dicerem, si per decretum liceret; certum tamen est usum illius tutum esse & ab omni peccato liberum; alioquin nisi usus sit certò tutus, esset tantùm materia probabilis; ac proinde sine peccato adhiberi non posset: dum igitur Ecclesia rem istam definiat, quod multis necessarium esse videtur, ad tollendas subortas lites, arcendumque scandalum populorum, licèt opinionem contrariam damnare non possimus, tenemus tamen, nostræ usum certò tutum ac securum jure censeri. Falsum porro est, quod dicis, privatam illam de attritione opinionem, quacumque terrarum à Jesuitis dispersam fuisse; nam præter illos, quos appelavi supra, Sylvest. Can. Ruard. Ledesm. Navarr. Bonacin. Trullenc. Villalob. Rodrig. Zambran. Nugn. Medin. Leander Diana aliique fere omnes si valde paucos excipias, illam tenent, & Jesuitæ non sunt: his adde omnes auctores Societatis Bellarm. Tolet. Lug. Suar. Vasq. Valent. omnes, omnes, uno dempto: immo plerique, qui ante prædictum decretum scripserunt, ut Lugo, Dicastill. aliique oppositam probabilem esse, negant, quod tamen post decretum, negari non debet. Quod addis, ex Fagund. Granad. Escobario, pœniteutem in articulo mortis cum attritione etiam cognita confessum non teneri ad actum contritionis, præcisè scilicet, ad validum Sacramentum; ita est; appellati auctores cum aliis omnibus, si paucos excipias, hoc docent: & verò si attritio extra mortis articulum cum Sacramento satis est ad justificationem, ac proinde Sacramentum ex illa confectum validum est, quid ni amabò etiam in articulo mortis, cum ex hominum arbitrio non pendeat ut idem modò sit materia sufficiens Sacramenti, modò non sit.

XVI. Quidni etiam attritio ob malum temporale in peccati pœnam à Deo infligendum materia sufficiens Sacramenti esse possit, non video; præsertim cum dolor de venialibus ob aliud malù esse nequeat; cur igitur inde Hurtado & Escobarium corripis, cùm Deus æque temporalem pœnam ac æternam in Scripturis comminetur? Quod demum præcipuus Sacramenti pœnitentiæ effectus sit remissio peccatorum & justificatio peccatoris, nemo profectò negat; unde Valentia rectè concludit, hoc Sacramentum præcipuo illo effectu semper carituram, si perfecta contritio præmittenda esset; quanquam remisso interdum per contritionem peccato, Sacramen-

tum alio effectu non caret, eoque maximo, cum scilicet novum gratiæ gradum producat; quid porro in his censura dignum sit, divinare non possum: Attritionem autem naturalem ad Sacramentum validum, satis esse, multi revera docuerunt ut Bonacin. disp. 5. q. 5. sect. 1. punct. 3. n. 12. & q. 3. punct. 2. n. 9. ubi citat Ledesm. Castr. Navarr. Capreol. Cajetan. Richard. Sylvest. Victor. item aliqui ad effectum etiam Sacramenti, ut Sot. in 4. d. 18. q. 3. a. 3. Can. relect. de pœnit. p. 5. in quam sententiam Valent. & Hurtad. inclinare videntur; sed alii omnes Jesuitæ secus sentiunt, nimirum Suar. Vasq. Molin. Granad. Castr. Pal. Conink Reginald. Lugo Dicastill. quòd verò inde sequatur, ut dicis, sine gratia supernaturali mereri quempiam posse absolutionem ineptum est, & ferula dignum; rem istam non capis, mi homo, si enim loqueris de absolutione sacramentali, stultum dictu est, pœnitentem, qui materiam Sacramenti ponit, ejusdem formam mereri; quod sine risu & sibilis Theologus profectò non audiat; si verò de peccati remissione; posita etiam illa sententia de attritione naturali, dicta remissio sine gratia supernaturali minimè fieret, ut dicis, nam gratia sanctificans infunditur, merita Christi influunt, fidei & spei actus interveniunt, ad actus concurrunt habitus, concursus Dei non deest, nec multiplex gratia actualis; vides, quàm multa supernaturalia interveniant, etiam in illa Hypothesi; nec enim opus est, ut illa omnia, quæ Sacramentum constituunt, supernaturalia sint; alioquin aqua, panis, ablutio, loquutio aliaque hujusmodi supernaturalia essent; non te pudet tantæ insciitiæ; igitur quamvis attritio ipsa naturalis esset, quia tamen cum spe venia, ac proinde cum divina fide conjuncta esse debet, immo & cum voluntate non peccandi, & amore justitiæ, inde optimè donum Dei adhuc diceretur, juxta Tridentinum, quod tamen à me non dicitur, ut velim, attritionem naturalem satis esse, nam revera supernaturalem esse, puto, qualem illam omnes Jesuitæ reputant, si forte unum, vel alterum excipias. Quod demum exprobras Valentiæ, ab eo dici, contritionem non modò necessariam Sacramento non esse, sed potiùs noxiam, quia cum peccata vi sua deleat, nihil ultra præstandum, ut habes in vernacula, Sacramento relinquit: ô nequam; quasi verò gratiam sacramentalem Sacramentum non producat, qua licet homo non justificetur, quia justus est, inde tamen magis justus, & magis Deo charus evadit; mutasti quidem, ut passim alibi, in versione Latina, in qua non dicis *nihil præstandum*, sed *nihil delendum* Sacramento relinquit; sed nunquid hoc verum non est, quo ad peccata mortalia: negabis fortè cum tuo Bajo, contritionem ea vi pollere, quæ lethales noxas expungat; sed error est ab Ecclesia damnatus: quare argumentum illud Valentiæ solvere non elevare, diluere, non eludere debueras.

XVII. Descendis denique ad præceptum divinæ charitatis, quod à Jesuitis è medio tolli, exclamas, declamas, & posito tâtisper scurrili stylo, accersitoque illo vehementi & gravi dicendi genere, quod supremum vocant, in miseros Jesuitas, quasi charitatis & divini Amoris parricidas acriter invectus, non jam ludionem, vel histrionem, sed tonantem & fulminantem Oratorem agis: sed hoc etiam scenicum; nonnulla hujusmodi audivi alias in theatro; quid enim fingi non potest? sed ad te, mi homo, qui ludum & ineptias vocas sententias illas, quas Theologi agitant, circa tempus, quo præceptum illud obligat; quasi verò *controversia magni momenti non sit*, ut Cajetan. v. *contritio* de *tempore, quo tenetur peccator contteri*; ineptum igitur non est, ut dicis, de illo disputare; tenentur homines divini amoris præcepto, non tantum effectivo, ut sic loquar; sed etiam affectivo, an singulis instantibus? minime gentium; quando-nam igitur? diversi, diversa sentiunt; tu verò quid? saltem aliquid indicare debueras; sed nihil proferis: cur igitur alios hac de re sugillas, traducisque pro ineptis & ridiculis? ita est? Theologos de hoc argumento disputantes, nugari, dicis & ineptire; rapitur D. Thom. Scot. D. Antonin. Duvallius, Cajetan. Banneæ Sot. aliique omnes nugantur & ineptiunt.

XVIII. Sed cur horrendam illam calumniam Jesuitis affingis? quod scilicet violent & deducit suis violandum exponant magnum illud mandatum, unde universa lex pendet & Prophetæ, dicant, ad salutem necessarium esse, Deum diligi: nonne Valentia disp. de pœnit. sect. 12. num. 350. hæc habet, *præceptum de diligendo Deo est omnino de jure naturæ*. Et hæc tom. 3. disp. 3. quæst. 19. punct. 1. *pro certo ponimus illud præceptum etiam, diligere*, &c. Et hæc Suar. de char. disp. 5. sect. 2. *omnibus impositum est hoc præceptum, quia hujusmodi actio est medium necessarium ad salutem*. Et hæc Mont. tract. 5. de just. disp. 59. *charitatis est aliquid præcipere præceptum* & hæc Becan. de Sacram. cap. 3. q. 2. n. 4. *datur præceptum particulare, quod obligat pænitentem ad actum charitatis*. Idem Sanch. Laym. Azor. Tanner. Castr. Pal. Maldonat. Bellarm. verbo dicam, idem omnes Jesuitæ sentiunt & agnoscunt præceptum positivum, non tantum generale, servandi mandata, sed particulare obligans ad formalem Dei dilectionem, quod licet Joann. Sanch. qui Jesuita non est, negarit, pro hac tamen opinione probabili perperam allegavit Augustin. & Bernard. item Vasq. & Maldonat; quia revera Jesuitæ omnes, etiam Sirmondus, docent, hominem hoc præcepto teneri; nonnulli ut Suar. Sanch. Comitol. Vasq. saltem in articulo mortis, qui tamen non negant, alias etiam teneri; aliud tempus alii assignant; & licet omnes de re ipsa, vel ut scholastice loquar, de substantia conveniant, de tempore tamen aliisque circunstantiis inter se disceptant, & plerique dissentiunt, cum varii varia sentiant. In tota nonnulla de hoc argumento congessi, quæ hic regerere non vacat: unum tantum adjicio; nimirum ita fere statuendum esse de præcepto positivo & particulari divini amoris, ac de præcepto positivo orationis; quod revera obligat, quoties aliquid ad salutem necessarium à Deo impetrandum est; nempe quæ sunt de necessitate medii, ut loquuntur Theologi; sunt etiam de necessitate præcepti ut est, cum Deus salutem nostram intendat, illa omnia nobis præcepit, quæ ad salutem illam obtinendam necessaria esse, voluit; orationem igitur nobis præcepit; quia necessariam esse voluit, cum ne illa, multa nobis concedere nolit, quamvis alioquin ad salutem necessaria, nisi præva oratione, ab ipso eadem impetremus; obligatur præceptum orationis, etiam per se, quoties aliquid ad salutem necessarium à Deo est obtinendum.

XIX. Ita prorsus actus divini amoris ad salutem interdum necessarius est; ac proinde divinum interdum amorem Deus nobis præcepit, nimirum pro eo tempore, quo sine illo, id præstare non possumus,

mus, quod salus propria, vel aliena postulat: nec obstat, alia lege nos in eo casu teneri, ad divinam scilicet dilectionem, nihil enim vetat, quin Deus, qui ut dilectionem, & præcepta sua refert ad nostram salutem, tunc divini amoris actum etiam imperet, cum ad salutem nostram necessarius est; ac proinde si eo tempore omittatur, duplex peccatum admittitur, nimirum contra præceptum propriæ & divinæ charitatis. Maximè profectò ita statuere, quàm aliud quidquam absque fundamento & gratis, ut ajunt, adstruere. Dabis ergo cum illo tuo pleno iniquitatis mysterio, quod Jesuitis exprobras: ita ne vero divini amoris præceptum simples, qui charitatem erga proximum tuam tam atrociter persequeris? itane charitatis Patronum agis, qui dirè illam dilaceras atque profligas, & divini amoris præconem, qui totus ex odio compactus es adversus Doctores Catholicos, ac præsertim adversus homines Societatis, & vano charitatis obtentu, odium plusquam vatinianum exercens? Judæ profectò haud absimilis, qui mero amicæ salutationis obtentu, Dominum suum osculo prodidit. Sciebas certè illorum, qui ludicræ adorationis specie, Christi faciem sputorum eluvie fœdarunt, & duræ verberandine contuderunt: ab ergo, inquam, & disce timere Deum, justum læsæ charitatis vindicem, venturumque peremptorum Hominum Judicem; quandoquidem Pœnitentiæ locus non est, & jam superest Deo rationem (sed quo eventu) reddidisti.

EPIST. UNDECIMÆ Confutatio.

I. HAc epistola in tui defensionem scripta, nihilminùs obtinuisti, quàm ut objecta tibi crimina purgares; quin admittis nova flagitia, dum antiqua eluere, seu verius eludere conaris: notatibi à Jesuitis objectata fuerant, & unum dumtaxat defensionis caput attingis; jocorum scilicet & scurrilitatis, quæ tamen tuorum scelerum supremum tenent. Sciebas, opinor, tibi ab iis oppositum fuisse, errores Jansenii ab Ecclesiâ damnatos, in quatuor primis literis, in exosam lucem à te reductos, nec non censuram Sorbonæ, quâ & Arnaldi errores ab Ecclesia jam damnatos denuo confixit, & Arnaldum ipsum cum sociis ex suorum albo expunxit, derisam imprudentissimè & joculariter elevatam; cur igitur adhuc nihil prorsus reponere voluisti? certè quia crimen illud adeò compertum & manifestum est, ut à nullo amoliri non possis, aut tibi adeo jucundum & charum, ut nolis unquam illius pœnitere.

II. Probè tenebas, te ab iis plenè convictum fuisse aperti fœderis, initi cum Heterodoxis Genevensibus, collatis scilicet calumniis & impostoris, Jesuitarum scriptoribus à te affictis, cum iis, quas Petrus Molinæus in suis, contra Ecclesiam Romanam, traditionibus, ante aliquot annos collegerat; cur tam grave utique momenti accusationis caput dissimulasti? de Garassi locus, cujus in hac Epistola mentionem facis, nimirum de signo S. Nominis Christi, quod vulgò inter Christianos sic pingitur, I H S. *quidam*, inquit, *inde crucem detraxerunt, & solis characteribus retentis, hoc modo* I H S. *Jesum quemdam spoliatum efformarunt*, vn Jesus devalise; illè, i nquam, locus opportunam tibi occasionem præbuerat; nec ea verba, quæ ibidem sequuntur, quibus auctoris mens explicatur, & clauditur periodus, omittere debueras, *& hoc signum*, inquit, *non sine aliquo mysterio, ab omni ævo, Civitatis Genevensis typus symbolicus fuit*: impietatem eruditissimi auctoris à te creditam & supposititiam plurimùm sanè vel inde confirmasses, si nos docere voluisses, *Jesum illum spoliatum* tuæ charissimæ Genevæ tesseram gentilitiam esse, ac proinde Calvinistas vobis fœderatos furti à Garasso insimulari; quod scilicet Christum spoliarint & Jesu crucem detraxerint; Jesum amant, ita ne verò? at sine cruce; quam odio Calviniano (nullum epithetum magè appositum suppetit) prosequuntur: da gloriam Deo; locum illum data opera ita truncasti, & postremam illam partem quæ totius sententiæ coronis erat, finis & acumen, subduxisti, ne fortè vel leviter fontem illum indicares, unde tu sanè tuique errores vestros, calumnias & impostoras vestras, doctrinam denique vestram huc usque hausistis.

III. Præterea oppositum tibi fuerat, literas tuas novam quamdam farraginem esse, compactam scilicet ex antiquis illis impostoris, contentis in libro, cui titulus, *Theologia moralis Jesuitarum*, jam olim edito, & Burdigalæ senatus consulto, anno 1644. carnificis manu publicè lacerato, & flammis tradito; nullam tamen illius libri mentionem facis, quem si tui tanquam specimen artis ediderant, ut vel inde constaret, quantum profecissent in schola Petri Molinei, à quo jocandi, scurrandi & calumniandi artem didicerant; scopulum illum tacitè prætergressus, uno verbo rem expedis; *de me*, inquit, *expostulatis, quod jam olim contrà vos scripta denuo repetam*; illud saltem obiter innuere debueras, cur infamem illum libellum ex busto, seu tumulo redivivum in exosam lucem revocaris; quis te Generalem Theologiæ moralis correctorem, seu potiùs corruptorem constituerit, qui tamen neque Doctor, neque sacerdos, nec demum Ecclesiasticus es; qua de causa, relictis omnibus aliis Theologis, à Petro Molineo citatis, ut D. Thom. D. Antonin. Navarr. Jesuitas dumtaxat impugnandos susceperis, & qua arte suppressis illorum nominibus, doctrinam istorum ita depravatis & corruperis, ut vel ab iis ipsis minimè cognoscatur; Hæc sunt, quæ objecta tibi fuerant; quam justè & appositè, nemo non videt; & quæ haud dubiè ideò dissimulasti, quia nihil erat, quod reponeres: accipio igitur silentium tuum, de præmissis accusationum capitibus; pro confessione spontaneâ, qua illorum omnium convictus restas; estque, quod deinceps te omnes Catholici abhorreant, ut Calvini & Molinei discipulum, ab Ecclesia toties fulminatum; ut famosum & publicum Calumniatorem, non uno senatus consulto damnatum; ut insignem denique scurram & sychophantam, omnium sapientum judicio notatum & infamatum.

IV. Sed hunc titulum summæ gloriæ ducis; & totâ fere Epistolâ in laudes scurrilitatis effusus, nobis persuadere conaris, te scurrandi artem à sanctis Patribus, immo ab ipso Deo accepisse; multa in hanc rem scripturæ & SS. Patrum loca congeris, sed qua audacia, vel potiùs qua insania Lectorum tuorum oculis & patientia abutens, dicere non dubitas, te in literis tuis *scurrari sanctorum & Dei exemplo*? hæc enim tam in Latina versione, quàm in vernacula Epistola, quamvis in illa tam multa mutaris, addideris, detrax-

er's, ut non tam versio, quàm similis quædam scriptio videatur: postquam igitur tot falsitates excogitasti, tot affinxisti calumnias, tot falsasti loca, ut inde profanis & impiis jocis materia suppeteret, pro sancto & pio scriptore haberi vis, & infames tuas literas, id est, semultas morientis Calviniſmi reliquias nativa quædam apographa vel exempla esse, quorum Archetypum in Deo adoramus. Dic, sodes, Willelme, an Deus, qui ridet in peccatorum interitu, in extremo illo termino vitæ, Casuistas, seu morales Theologos tecum irrisurus sit, ducta scilicet derisionis materia vel occasione ab eorum nominibus, quorum syllabæ, Gallis præsertim, male concurrere & sonare videtur, & quæsiturus tecũ, utrùm illi omnes Christiani sint? an tecum mentionem quoque facturus quatuor animalium & vigintiquatuor Seniorum Escobarii, contractus moatra, Albanæ fabulæ, aliorumque hujusmodi jocorum & deridiculorum, quibus homo laicus, ut vocant, sacerdotes & religiosos Theologos excepisti? an cũ sibilis & sanis tecum explosurus gratiam sufficientem, potentiam proximã, Sorbonæ cẽsuram, Ecclesiæ fulmina & anathemata? an viris insontibus falsa crimina, doctissimis auctoribus decisiones falsas, textus adulteratos, loca truncata & musivi ad instar operis composita, ineptas responsiones à te omnino excogitatas, ut eos ridendos & ridiculos præberes, tecum affingetan tecum ridebit & scurrabitur de sanctissimis pietatis officiis in Deiparã Virginem? puta. *Beatam Virginem salutare, cum in ejus imaginem incurrimus; Rosarium decem delectationum B. Virginis recitare; Mariæ nomen frequenter in ore habere; Angelis mandare, ut ei nostro nomine salutem dicant, optare, ut plures illi Ecclesias ædificemus, quàm omnes simul Catholici Reges adhuc fecerint; ineunte & desinente die, salutem ipsi dicere; singulis diebus Ave Maria in honorem cordis Mariæ recitare?* non negas, opinor, hæc præsertim à te petita, selectis acuminibus, sanctæ illius scurrilitatis, quam hodie tuis scriptis prædicandam, & quasi consecrandam suscepisti.

V. Crede mihi, Willelme, hæc insana juxta atque maligna & impia deridicula, seu deliria & dicteria à Catholicis hominibus nunquam habenda sunt pro sanctorum dictis & voce, seu Prophetarum enthusiasmo, qui risu quodam indignationis & iræ, hominum vitia interdum corripiunt, à quibus tam procul abes, quàm à Cœlo terra, & nox à diurna luce. SS. Patres Hæreticos ut ridiculos traduxerunt, tu verò Hæreseos accusatus, convictus atque damnatus, Sorbonam & Doctores Catholicos: Illi publica & vera vitia, & notoria crimina ita exagitarunt, ut iis nõ tantùm indignationem & odium, sed joculari quadam ironia, contemptum & risum conciliarent; tu verò falsa crimina insontibus affingis, ut errores tuos, quos istrenuè impugnarunt, de illis vindices: Patres sobriè, prudenter & cautè salibus & jocis usi sunt, cum alioqui illorum libri solidis argumentis, sublimioribus sensis, & robustissimis, ad convincendos Hæreticos & impios rationibus scaturiant; tuæ verò literæ fallatis textibus, falsisq; citationibus & accusationibus, perpetua scurrilitate conditis, ita ut ne unum quidem in iis argumentum, quod Theologo dignum sit, appareat: Cave igitur, dicas, sanctorum illorũ exemplo te duci, quorum agendi & scribendi modus à tuo alienus est; Calvinum potiùs refers, qui Patres Trident. Concilii eodẽ prorsus modo & stylo loquẽtes induxit, quo tu ipse Jesuitas; ineptè scilicet atque insulsè, ut tuis lectoribus inde risum moveres. Nullus certè Prophetæ loco te habiturus est, nisi fortè illi, qui præ implacabili, quo flagrant adversùs Jesuitas odio, Magistros illos accersunt, à quibus decipiantur, & reluctante licèt conscientia, in animum sibi inducunt, ut credant, mendacium verum esse, quoties sedes Jesuitarum nomen & famam. Pone quæso larvam charitatis & Justitiæ, quam tuis calumniis obduxisti, ut meliùs lateant; cum jam omnes probè te noscant, ac sciant, quid te ad vindictam induxerit; aperta sunt consilia vestra, & quò spectet summa illa contentio, quæ te agitat, & Christianis moribus adeo adversatur, satis superque compertum; non te movet haud dubiè zelus & studium religionis, sed ingens dolor, quem concepisti, de religiosæ machinis vestris indemni servata; non fides & veritatis amor, sed rabies & desperatio quædam, cum & pessimæ illæ artes, quibus Ecclesiam impugnatis, perspectæ, vestrique errores damnati sint.

VI. Frustra igitur SS. Patrum loca multiplicas, ut probes jocos & sales interdum insontes esse, cum si luculenter ostensum sit, vestros Iniquos, impios, blasphemos censeri: frustra Scripturam accersis, ut doceas, nonnunquam facetias charitati & justitiæ minimè adversari; cum jam constet, vestras mortali odio & felle conditas fuisse: frustra Patrum exempla recenses, cum tu ipse, declaratus scilicet Hæreticus, ratus Patrum & Ecclesiæ Hostis reputandus sis. Meminisse potiùs debueras, qua ratione Deus, in S. Textu, & SS. Patres, in Conciliis, scurras illos excepere, qui Catholicorum pacem turbabant & impugnabant doctrinam Catholicam: Jubet Sapiens, proverb. 22. *ejici derisores*, id est Hæreticos; ficenim hunc locum venerabilis Beda interpretatur, *ejice hæreticum* inquit, *quem corrigere non potes, de Ecclesia; & cum illi libertatem prædicandi abstuleris, Catholicæ paci auxilium præstabis*: revoca etiam in memoriam, quanto rigore hæc gravis disciplina in Conciliis observata fuerit, à quibus joci & sales histrionici semper fuerunt proscripti; *quicumque* (ut legimus in Concil. Tolet. 2.) *contumeliis, vel risibus Concilium perturbaverit, juxta divinum legis edictum, quo præcipitur, ita derisorẽ, & exibit cũ eo jurgium, cũ omni dedecore confessione abstractus, à cõmuni cœtu secedat, & trium dierum excommunicationis sententiam ferat.* Utere quoq; D. Bernardi consilio, Eugenio Papæ suggesto, lib. 1. de consider. cap. 13. *verbum scurrile, quod faceti urbanique nomine colorant, non sufficit peregrinari ab ore, procul & ab aure relegandum: fœdè ad cachinnos movens, fœdius moves.* Consule Chrysost. hom. 17. in Epist. ad Eph. aliisque locis, ubi eleganti ssima oratione demonstrat, scurrilem illam indolem, quam nonnulli virtutis loco habent, ab homine Christiano alienam esse: Pondera denique acerrimas & frequentissimas invectiones à sanctis contra derisores compositas, quos inimicos crucis Christi appellare non dubitant. Futile igitur argumentum illud reputa, quod SS. Patribus ducis, ut probes, facetias honestas esse, cum ex iisdem Patribus, manifestum sit, longè plures iniquas & impias, quales revera tuæ sunt, reperiri, & proinde odio publico dignissimas, ac Piorum omnium indignatione & honore excipiendas.

VII. Ut autem fontes ab insontibus rectè discernas, & discas, quales illæ sint, quibus horrent tuæ literæ, & quem illæ tibi locum scurras inter & histriones reliquerint, iisdem regulis rem istam definias, velim quas summatim recensesin hac epistola, quæ breve quoddam compendium est, longioris illius Apologiæ scurrilitatis, quam tui, annis proximè elapsis in lucem ediderunt. Prima regula est, ut joci cum veritate consentiant; quàm multas, Deus immortalis, impostu-

& falsitates huc usque appellavimus, quibus illæ tuæ literæ scatent; centenas, immo millenas numerare facile possem. Secunda est, ut Charitatem non læsisse, quid quæso atrocius. Satyris, seu literis vestris, in quas quidquid inhumanum, ferinum & diabolicum est, congessistis: diabolicum rectè dixi, si etiam furvas Diabolus scribendas susciperet, stylum earum imitari & assequi conaretur; interim, charissimi, inquis, in cordis meditullio integram servas atque intactam; O nequam, odii, furoris & furiarum omnium turpe tabulum est, non regium & sacrũ charitatis templum. Tertia est, ut sint humani, urbani, venusti, prudentes, ingenui, honesti; quid quæso vidisti, humilius, & mage plebeium, quam illud cornicum echo, quod toties ingeminas? quid acrius & atrocius dicacitate vestra in Doctores Sorbonæ & Carthusianos originem? quid mage satyrium & ineptum, quam quod Theologis imponis, circa jejunium, magistrum, Quarta est, ut rebus sacris & religioni parcâti videre posuisti in cœlum os tuum; nunquid enim divina gratia & Deiparæ cultus ad religionem & res sacras non pertinet? cum illa sit pretiosus crucis Christi thesaurus, hic verò clavis regia; quia illa nobis reserant; tu verò, postquam utrumque lusisti scurrilissimè & fœdissimè proculcasti; postquam Jansenium & Jansenismum in Sorbonæ adyta, & Regularium claustra, quasi triumphantem invexisti, ut vel inde Judices quibus damnatus fuerat, ipsamq; divinam gratiam, ludibrio, istorum omnium immemor, frigidè & inepte quæris, *ubinam*, inquis, *de rebus sanctis jocatus sit aut venerandus videtur contractus Moatra, ut convictus blasphemus habendus sit, qui de eo minùs honorificè loquutus?* sed dic, sodes, qui tam acriter modum illum irridendi mendacii carpis, quo alta voce quidpiam, aliud verò demissa profertur; dic age, qua figura, vel amphibologia, alta voce clamas, contractum Moatra derisum à te fuisse, submissa verò mussitas, divinam gratiam, Sorbonæ censuram, constitutiones apostolicas, aliaque id genus, multam jocis, literis, & satyris vestris materiam præbuisse? qua restrictionem palam jactatis, Jesuitas à vobis irrideri? idem verò D. Thomam, D. Antoninum, Sorbonam, immo Christi vicarium & Ecclesiam universam?

VIII. Credemihi iterum Willelme Wendrocki, ipsa causa his artibus, quæ Hypocrisi serviunt, non indigetrotundè potius fateri debueras, cũ tuis, gratam sufficientem, potentiam proximam, rosarium, Sorbonæ censuram, aliaq; hujusmodi, ejus momenti quod nos non esse, ut impium de iis jocari, & paulo licentius de iis scribere, blasphemum reputetur: si quando de vobis expostulatum est, ob nimiam jocandi scurrandiq; licentiam, circa contractum Moatra, & celebriorum Theologorum sententias, quos sub Jesuitarum nomine, aggressi estis, qui tamen de hoc argumento nihil docuerunt, nisi quod à doctissimis illius actoribus acceperant, certè, non impietatis, sed temeritatis dicacitatis & scurrilitatis; non blasphemiæ, sed imprudentiæ accusati fuistis; vos sacrilegii reos, quo ad hanc, nemo jure dixerit; secus tamen, quo ad jocos, deridicula & scurrilia, circa divinam gratiam, rosarium, Deiparæ &c. Jesuitæ quidem vobis exprobrant, ego ipse iterum exprobro, illum scribendi morem ab auctore Christiano alienum esse, immo Christiani nomine indignum; at si reus es & nocens, quod illum adhibueris, longè profecto nocentior dici debes, quod impensè defenderis, commendaris, laudaveris; quod scurrilem illum stylum in Dei Throno collocaris, quem vix in Theatro Christiani spectatores tolerarent; immo & sanctos Patres illius facti auctores appellaveris, cujus ingenuum hominem puderet, & tu ipse auctoris nomen erubuisti.

IX. Jam verò Moinio exprobras, quod rubicundũ pudorem purpureis Angelorum flammis innocentissimè comparet in versu, qui tamen ludicra tua & deridicula sanctorum zelo & iræ divinæ conferre non dubitasti; Moinium defendendum non suscipio; ut jam supra dixisse memini; ipse ipse sibi satis est; præsertim cum paucis verbibus rem istam conficere valeat; quid verò tandem hic peccavit? aliquam ingenii lucem, quam scriptor amœnissimus præfert, oculi vestri ferre non potuerunt; ita est, Jesuitam acutissimè scribentem ferre non potestis, qui rancidas aliquot periodos, & male cochleatas vestrarum muliercularum Antitheses, putidèin cœlum tollere non cessatis: an nescis, pictoribus atque Poëtis multa licere? cur ergo carpis eximii Poëtæ dictum, Sorbonæ scilicet nihil juris esse in Parnassum; nimirum in fictiones honestas & ingenuas; quis enim nescit, Poëtarum fictiones esse? quis autem fictionis, seu falsitatis, fictionem ipsam insimulet? item illud, Castalias aquas, vel iis similes, ea vi pollere, qua Poëtas fingunt, iisque enthousiasmum quemdam inspirant, & Poëseos Genium, seu Dæmonem, abigere non possunt, quamvis alioquin solito ritu, in Lustralem conconvertantur: hoc totum Poëticum est; & nulla hic blasphemia præter tuas: haud secus turpis araneus mel etiam dulcissimum in mortale venenum coquit, & fœda cantharis rosam fœdat: Garasso Hæresim & blasphemiam imponis; ita enim loquitur, *humana personalitas, verbi personalitati inserta est, & super ea quasi super equo collocata*, male vertis illud *humana personalitas*; dicere debueras, *Hominis personalitas*; sed nihil est, quod timeas, Garassus suam mentem explicat; nam ibidem unam tantùm personam in Christo, & duas voluntates agnoscit; unde & Monothelitarum & Nestorii erroribus eximit sese; immo alibi, accepta Cyrilli analogia, disertè dicit, personalitatem naturæ humanæ absorberi & absumi à personalitate verbi, quemadmodum aquæ guttula immissa dolio vini absumitur; illam demum equi analogiam à Paulino petitam, ep. 4. non difficilè Theologi explicant; *hic ad hominem saucium, inquit, prætermissum à præviis, nec curatum, miseratus accessit, & iumento suo, hoc est, verbi incarnatione suscepit*: tu vide iis alia, de utroque, in Notis.

X. Transis ad Brisacerium in eum acriter invectus, eo quod negare visus sit, à Monialibus vestris preces ad cœlites fundi; minùs fortè dixit, sincerus ille & rotundus auctor, quàm par esset; pluta enim discere poterat, de hoc argumento, à lepidissimo scriptore, * nimirum, multos etiam alios, qui cœlites nõ sunt, ab iis coli, easq; utnovum rituale, ita novum menologium sibi finxisse: doleo autem, quod dixerit, illas esse impœnitentes; aliquas scilicet, quas universa Lutetia novit, Ecclesiasticis censuris irretitas, alias verò contumaces, & damnatis erroribus pertinaciter adhærentes obiisse, an putas in Domino? item Sacramentarias & incommunicantes; quæ biennium sæpius integrum intacta sacra sinaxi, exigunt; item fatuas virgines; stultum quippe est, tribus potiùs, iisque privatis & minimùm suspectis hominibus fidem habere, & suam credere salutem, quàm plenis cleri Gallicani Comitiis, quàm Romano Pontifici, quàm Ecclesiæ universæ: item phantasticas & calaganicas, utrumq; optimè quadrat, fanaticas addere poterat; desperatas denique, nulla enim ejurata fide, spes salutis restat. Quod verò spectat ad novitates in usum confessionis à vobis inductas, quod doles à Brisacerio scriptum;

* *Des Marets.* frustra

frustra de illo expostulas ; res notoria est, ritus vestri satis perspecti, & rituale vestrum, quamvis jure damnatum, inusta satis acri & infami nota, palam prostat; de vestris demum criminibus, quid vis, amabo, dicam ; nam præter errores damnatos, & pessimas artes, & capitalia consilia, quibus Ecclesiam huc usque perturbare conati estis, quæ sunt, opinor, satis grandia crimina, calumniæ & imposturæ, & diabolicum illud odium, quo in Jesuitas arderis, crimina vestra satis multiplicant, absque eo, quod intrinsecùs lateat.

XI. Cadomense votum te tuosque altissimè pupugit; rem ipsam explicare debueras; saltem in Notis; nesciunt enim exteri, quid tibi velis ; sed cautè dissimulasti; finge quæso, hanc quæstionem mihi propositam, an præstet, occultos hæreticos intra Ecclesiam retineri, unde facilè multos fideles suis erroribus implicant, quàm declaratos palam, rescindi ab Ecclesia, ut fideles & Catholici ab iis caveant; quis verè Catholicus, hoc secundum melius fore non sentiat? neque id fit, personarum odio, sed errorum; nec optat Ecclesia æternam Hæreticorum damnationem, sed precibus illorum conversionem & salutem apud Deum impensè sollicitat; hoc tamen non vetat, quin optima Parens rebelles filios expellat, & segregeret à fidelibus perduelles. Chimærica igitur Jesuitarum flagitia somnias; & summa illa fides, quam jactas, summa charitas & modestia, qua te gessisti, inquis, inter Chimæras fortè locum non invenient: quot verba exoras, tot mendacia, falsitates, calumnias, importunas, aculeos, sannas, dicteria, irrisiones, deridicula, scommata; subdis tamen; *inique violatam charitatem mihi obiicitis cum nihil dixerim, nisi summa cum fide, summa modestia, quam multas*, inquis, *eruditi Doctores & tota Parisiensis Academia doctrinæ vestræ corruptelas obiecit*; Ubinam? appella quæso; notavit Sorbona aliquot propositiones; sed an Jesuitarum potiùs, quàm aliorum? errores quidem vestros Sorbona non semel damnavit; immo Arnaldum & multos alios ejusdem factionis ex suorum albo expunxit; hoc nemo negat, quia notorium est: quod autem Jesuitarum doctrina damnata sit à Sorbona, quod Moinius, Causinus, Pinterellus, Annatus, Sorbonæ monitis convitia rependant, somnium est, seu potius chimæricum Jansenistarum votum; deliras Willelme; tuæ literæ ad insaniâ te redigunt; ubi, quando, Annatus convitia Sorbonæ aspersit? unde illum refers inter temerarios scriptores? verum ut eximia vitæ sanctimonia, ita sana, solida & profunda doctrina, qui vestros errores erudito & doctissimo stylo ita profligavit, ut nihil melius, nihil accuratius, futura sæcula, de hoc argumento, ab hoc nostro desiderare unquam possint.

XII. Quod dicis, tot volumina in Hispania, Gallia, Belgio, ab Escobario edita fuisse, dignum est ferula, & prorsus evincit, quàm sis librorum imperitus; verius saltem in Epistola vernacula dixeras, tot editiones illius libri, seu libelli, ab eo tempore factas: Amicum, Cellotium, Bagotium, deinde sugillas; sed velis, nolis, doctissimi auctores tibi debitis laudibus nunquâ excident, de illis dicere poteras, *quorum non sum dignus solvere corrigiam* &c. Singula porro capita, quæ summatim commemoras, de incendiario Baunii, restitutione Cellotii, alapa Lessii, duello Hurtadi, mago Sancii, simonia, restrictione mentali, præcepto audiendæ missæ, duplici stipendio, Religioso habitum dimittente, aliaque hujusmodi Jesuitis à vobis oppositа, quæ more tuo centies regeris, in præmissis 10. Epistolarum confutationibus, plenè à me discussa & explanata fuerunt; nulla igitur vanitatis ridenda restat, nisi vestra; quòd enim vos illa? quippe vobis, per intolerabilem superbiam, laudis scilicet, gloriæ, ingenii, literaturæ, arrogatis, quæ superbissima antiquorum & recentiorum hæreticorum capita sibi arrogare verebantur: Cæcitatem deinde Jesuitis exprobras; Aquilæ scilicet nostris satis oculorum & luminis est, ut crassissimos & pernicioſissimos errores vestros, & pessimas artes absque eo quod intrinsecus latet, ut dixi, clarissime videant; utri porro parti hic locus melius congruat, *vir sapiens si cum stulto contenderit*, Jesuitis, an videat Lector & judicet: Jesuitæ, saltem sunt Catholici, tu verò Hæreticus; sed obiter relego tua velligo, non sine aliquo spicilegio.

XIII. Pestiferam Jesuitarum doctrinam vocem rectè in meo sensu; quia doctrinæ vestræ pestis est subdis, Jesuitas commentis suis religionem adulterare; optimè; *Clodius accusat Mæchos*; immo Religionem cum multis aliis, à vestris non commentis modò, sed erroribus vindicarunt: Jesuitis errorem & lanienam veritatē attribuis; lepidè, ita prorsus Basilio, Hieronymo, Augustino hæresim, Ario, Iunomio, Pelagio veritatem & sanam fidem tribuere quispiam posset: Quod SS. Patrum passibus ingressus, labi non timeas, properam dicis; longè verius dico, te Lutheri, Calvini, Iansenij passibus ingressum, fœdissimè lapsum fuisse: Quàm urbanus fueris, ut jactas, et quotidie miremur; Barbarum Scytham dicerem, si latinè sciret: ubinam verò sint manifesti Iesuitarum errores, quos exscidisti, indica, sodes; tuos facilè appelabo, quos Ecclesia tot Constitutionibus & Decretis Apostolicis exscidit, ut nulla unquâ hæresis exstiterit, tot fulminibus obruenda; jure id quidem & merito quia nullam unquam tot machinis & malis artibus ad sui defensionem, & propagationem usam fuisse, constat. Ubi est etiam infinita illa & horribilis lectio à Iesuitis in Christianorum mores invecta? ubi pervicax audacia & violenta flagitia ab iis defensa? fare age; cuncta hæc probè quadrabunt & cadent, si Iesuitarum loco, Iansenistæ substituantur. Cocos denique Iesuitas vocas, qui ducunt alios cæcos Deo gratias; crede mihi, plura vident Iesuitæ, quam tu ipse tuique velletis.

XIV. Sed nihil lepidius tua illa professione, *præteor coram Deo*, inquis, *& testor, mori me malle illi, quàm vel tantulùm à veritate deflectere; ideoque eorum à me semper diligentiùs, non modò locorum tuorum sensum ne corrumperem, sed ne illum vel tantum exulcerarem*: hic certè risum tenere non posses, etiam ipse Agesilaus; nullum à sæculo scriptum prodiit tot mendaciis, falsitatibus, calumniis, impostum horridum; tot loca citasti, & nullum non adulterasti; testaris tamen, te mori malle; juras; ar scio, te fallere posse Deos; quis tibi habeat fidem, impostor nequissime, qui juratam Deo & Ecclesiæ fidem perdidisti? Illud etiam mage ridiculum, quod scimus multum peperceris; quod multa, quæ acerbissima fore sentiebas, consultò præterieris; quod meo de te nigniori, in te severiori fueris; quod multorum contenta & tibi certò comperta vitia, præ charitate, remiseris; O sanctum, ô pium, ô misericordem hominem, ita ne verò; vera dissimulasti, ac peperceristi, ut illa imponeres; Hic certe fidem tuam W. lielme si alias unquam; non nego, Jesuitas homines esse, ac proinde erroribus & noxis obnoxios; nemo secus speraverit, ac fuerit in tanto præsertim numero hominum, omnis ætatis, nationis, indolis; in tam diversis muneribus, docendi, prædicandi, agendi cum hominibus; id tamen non modicæ laudi Iesuitis vertitur, quod

quod delicta, vel spontaneâ dimissione delinquentium, vel etiâ imperatâ eorumdem invitorum ejectione, adhijs castigentur. Sed profectò non est, ut ais, quod Jesuitæ moderationi tuæ gratiam habeant, quod errores tuos refellant, calumnias eluant, illiares aperiant: Christi legè teneantur sat scio, inimicos diligere; unde pro te, tuisque infensissimis & omnis hostibus, ardentissimas preces ad Deum funderet, paratî certè fundere, pro tuâ tuorumque salute, cum sanguine vitam: at tuas preces, quas obmutuis; nunquam admittent, nisi priùs errores tuos ejeraris, & fidem Catholicam tenueris; sine qua nullæ preces Deo placere possunt; hac dumtaxat lege, Jesuitæ tuas tuorumque preces admittent. O pietium, quod denuo Binetum perstringis, cujus libellum, quem pro ægrorum aliqua remissione scripsemus, inscriptis fabellarum penu appellas. utinam à pijssimo illo & amœnissimo scriptore; utinam ab optimo juxta atque Doctissimo Annato; sanctam facetiam artem didicisses, nullus profectò Jesuitis de tuis expostulandi locus restaret; vereri saltem deberas venerandi senis jam pridem vita functi nomen & piam memoriam; at stylus tuus plusquam ferreus nulli parcit; nisi Jansenistis, eorumque fautoribus & fœderatis.

DUODECIMÆ EPIS. Confutatio.

PUdeat ingenuum hominem, pactis & promissis non stetisse, Willelme Wendrocki; accusatam responsionem pollicitus fueras, & jam nonam putem effugium quæris: jactabas acrem & justam defensionem; hanc sollicitè multi expectabant; quamen fugâ dumtaxat, in quam, te dedisti, & clamosas expostulationes modò mirantur; possem haud dubiè confusum ac desperatum fugientem nō sequi? tuis clamoribus te percussum ac læsum fuisse, cum Europæ occinere non cesses, libenter ex te rescirem, quid & unde tàm potenè doleas; Doles, inquis, injustum initio expostulas, quòd te Jesuitæin suis scriptis tanquam impium, scurram, indoctum, histrionem, sycophantam, calumniatorem, fraudulentum, profanatum Calvinistam, Molinæi discipulum, legione Dæmonum obsessum, & quovis dignum opprobrio traducant; multùm laboras, ut palam fatias, quàm malè à Jesuitis excipiaris; præstaret, tuos errores renunciare, quàm omnibus denunciare, à te ferri ægerrimè, quod à Jesuitis ea proferantur merito vapules: sed bene est, & optimè cecidisti enim sortem illam jure ac meritò probas, quam injustè aliis dudum probandam imposuisti, & qui diuturnam aliorum patientiam fatigasti, tuam modò, si qua pollet, exerceas oportet: tuæ illæ impietates & blasphemiæ tolerari ultra non poterant, nisi ipsa religio proderetur, & destitueretur innocentium utraque tuis furiis & satyris dilanietur. Justum igitur defensionem pro injuria perperam accusatam nec injurijs injustæ calumniæ refelli dicantur, hæc fortioribus armis error & mendacium, quibus tuæ literæ serviunt, refutari possint, quàm ipsius veritatis; hâc enim præcipuè impugnandâ susceptisti.

II. Doles, Hæreticum appellari; ita prorsus Ecclesiæ errori minimè obnoxia, quæ Jansenii errores, quibus etiamnum pertinaciter adhæres, promulgatis constitutionibus damnavit, & declaravit Hæreticos: quis amabò inter Catholicos Ecclesiam non audiat? quis illius dictis & oraculis non acquiescat? quis cum eâ loqui prohibeat? Doles, Calvinistam dici & Molinæi discipulum: sed præterquam quod errores vestros à Calvino accepistis, impostoras à te Jesuitis affictas ex Molinæi libro excerptas in tuas literas traduxisti; cujus sanè delicti convictus, ne mutire quidem ausus es; nihil ergo restat, nisi ut vel plagii reus, vel Molinæi discipulus audias. Doles, scurram nuncupari & Histrionem, illud quippe nomen Theologiæ moralis censorem ac restauratorem non decet: sed jure tibi nomen illud inditum est à satyris & jocis, à dicteriis & deridiculis, à scurrili stylo, quem à Calvino & Molinæo acceptum, sanctorum, inquis, & Dei exemplo consecare voluisti: Impostorem sycophantam, calumniatorem; & quovis dignum opprobrio dolesreputari; at cum multiplici senatus consulto, Burdigalensi, Aquensi, Parisiensi libri & libelli vestri, ut famosi & probrosi damnati, proscripti, lacerati & combusti fuerint, quid ni ego, tam gravi auctoritate fretus te impostorem, calumniatorem & infamem esse dicam, qui hæc omnia compilasti. Doles, à Jesuitis scribi & spargi, te impium esse, qui divinam gratiam, Deiparæ cultum, rosarium, Sorbonam, Ecclesiam, omnia fere sacra plenis buccis & labris sacrilegis derides; indoctum, qui toties palmaris insciticæ convictus fuisti, immo fatentem reum habemus, ut supra evici; frandulentum, qui totus ex fraudibus & dolis compactus es, quid enim per fraudem hactenus non egistis? hujus artis magistrum peritiorem vix inventas, sed hæc notoria; Legione Dæmonū obsessum, utinam non multiplici; enim verò communis illius hostis generis humani plurimū interest, vobis præsto esse, qui rem illius sedulò administratis, spargitis errores vestros, turbatis Ecclesiam Dei, ab æterna salute fideles arcetis, hæ sunt illius hostis deliciæ; quare fieri non potest, quin vobis omnem opem ferat, omnē operam præstet. Frustra igitur & absre de Jesuitis expostulas, quòd te pro impio, scurra, indocto, sycophanta, Calvinista, impostore tradūcant, cū & senatus consultis, & omnium Catholicorum voce, & in multis, propria confessione talē esse constet, frustra pro insonti, pio, & religioso scriptore haberi vis, cum vel ipsæ probationes, quibus uteris, ut ostendas, te probum & insontem esse, adeò debiles, futiles & infirmæ sint, ut illæ potiùs, nisi aliter denunciares, confessio publica, quàm apologia quædam & defensio esse videantur.

III. Inde quippe à te potissima ratio ducitur, quòd tu solus humanis subsidiis destitutissimus cū tanto corpore concertes; sed quæso te, quibus Dialecticæ regulis, ex hoc infers, te impostorē & sycophantam nō esse; cum potiùs inde contrarium cōsequatur; qui enim male agit, odit lucem; nonne ita se gerunt omnes illi tenebriones, qui famosos libellos cudunt? nomen illi & caput celant; nomen, ne scripsisse pudeat; caput, ne pœniteat: oculis dumtaxat opus est, ut tuæ literæ legantur & modica luce, ut fraudes, imposturæ, impii joci, aliaq; hujusmodi, quæ insontis hominis nonsunt observentur. Solus es, inquis & destitutus; quonā tuo fato, seu mala sorte? ubinam est veridicus ille, mentiri nescius, juratus & acerrimus Jansenista? ille ille, tuorū consiliorum particeps, expeditionum socius, viæ & vitæ comes; ille ille tu⁹ fidus Achates? solus es? an fortè Jansenianæ partes esse desierunt, aut tu Jansenista esse desijsti? optare certè id possumus, sed sperare nequimus.

quimus: solus es? an hæc fortè, ut nos ad commiserationem moveas? & verò quem amabo non misereat vestri; videre quippe mihi videor, triginta, vel triginta solitarios, quorum aliqui paginas & libros lustrant, ut tibi materiem suppeditent, alii loca truncant, extendunt, consuant, & componunt; alii scripta recognoscunt alii emendant typorum menda, alii tuas literas distrahunt, alii aliis legunt, etiam ad spondam lecti, & mirificè laudant; dum clamas, *sum ipse solus, humanis omnibus subsidiis desertissimus*: perperam igitur impostor audio; ô rectum, ô novum ratiocinij modum; an novæ istæ sunt Dialecticæ vestræ leges? nam, ut audio, disciplinas omnes, humanas, divinas, ipsam etiam fidem & religionem restaurandas suscepistis.

IV. Aliud argumentum ducis ex eo, quod verisimile non sit, ut tu ipse, uno, quo niti poteras, veritatis ac fidei abjecto præsidio, commiseris, ut calumniæ convinci possis, ac sic tuam salutem immo & omnia, ita enim habes in vernacula, in apertum discrimen projeceris. Omnia, inquis; sed quæso, quid tibi restat, Hæreticorum castra sequuto? fidem enim perdidisti, seu prodidisti, damnatis erroribus, quos impensè hodienum in tuis literis defendis; charitatem, immortali odio, quo flagras adversùs doctrinæ Catholicæ defensores; religionem, honorem, pudorem, impostoris & impiis jocis, adversùs Deum & homines; nihil igitur perdendum tibi restat: cum manifestæ falsitatis & impposturæ convictus fueris; eò tedesperatio; extinctâ veritatis & fidei luce in corde, linguam ad impostoris & calumniæ tenebras convertisti; immo quamvis aliquid restaret ex illo rerum vestrarum naufragio, dum occultus & incognitus manes, juxta susceptum & non semel inculcatum à te consilium, inde quidem factionis Jansenianæ partes, quibus animam tuam, stylum tuum mancipasti, æternam & indelebilem infamiæ notam, cum incredibili opprobrio, contraxerunt, sed tu ipse intactus vives, dum ex iis latebris in quibus agis tenebrio, non efferas pedem. Ultimam denique rationem ex eo ducis, ut suspicionem impostoris amoliaris, quod mendacia in facti quæstionibus, quales istæ sunt, facilè detegantur; huc volo te; hoc ipsum est, quod valde solatur optimum quemque, & piis omnibus non minùs voluptatis & lætitiæ, quàm tuis Jansenistis ignominiæ, doloris & pudoris affert; nempe impostoris & falsitates tuæ ita cuique rectè sentienti compertæ sunt, atque apertæ, de quibus hactenus tecum egi, & Jansenianæ fides, id est, perdita & prostituta, ita cuique perspecta, ut nihil jam fraudis & malæ artis, operosa solicitudine Jansenianæ excogitare possint, quod eas non obscuret modò, sed luculentiores & apertiores non reddat; quod sanè ut demonstrem, illud unum satis est, à me ostendi, te in earum defensione, quibus nonnihil fucatæ veritatis offundere conaris, à quæstione facti, qua de agitur, semper deflexisse, nec non divertisse ad quæstionem juris, quam tamen ad difflandam impostoris suspicionem, inutilem prorsus esse, sciebas.

V. Primam calumniam repetis ex Vasquesii sententia & Eleemosyna, inquam, per solitas figuras & declamationes, ariter invectus es, eo quod, ut dicis, duo eleemosinæ præcepta funditus everterit, alterum scilicet, erogandi de superfluis, alterum etiam de necessariis; *notum enim est, inquis, ex Ecclesiæ mente, eleemosynæ faciendæ illa duo esse præcepta; ut docet D. Thom.* Sancti Doctoris aliquem textum, vel aliquem Ecclesiasticum Canonem allegare debueras, quo duo illa præcepta evincerem, multi enim unum tantùm agnoscunt: Doctrina S. Thom. de hoc argumento extat 2.2. quæst. 32. art. 5. ubi, statuto eleemosynæ præcepto, prudenter monet, in corp. art. aliquid considerandum esse ex parte dantis, nimirum ut id, quod erogandum est in eleemosynam, sit ei superfluum, tum respectu sui ipsius, tum respectu personæ, seu status, & dignitatis; & aliud ex parte recipientis, necessitatem scilicet; quamquam, inquit, omnis necessitas non obligat ad præceptum, sed tantum illa, sine qua is, cujus necessitatem patitur, sustentari non potest; unde ait Ambrosij, *pasce fame morientem: sic ergo* (concludit) *re eleemosynam de superfluo, est de præcepto, & dare eleemosynam ei, qui est in extrema necessitate*; alias autem eleemosynas dare est de consilio: ad 3. hæc addit, *ex parte recipientis, cum apparet evidens & urgens necessitas, non apparet in promptu, qui ei subveniat, ex parte dantis si habeat superflua, quæ secundùm statum præsentem probabiliter necessaria non sunt.* art. verò 6. distinguit duplex necessarium, primum illud est, quod est necessarium ad vitam propriam & familiæ, & *de hoc*, inquit, *non dicitur dare eleemosynam*; aliud est, sine quo vita non potest transigi, secundùm statum; de hujusmodi dare eleemosynam est bonum, *& non cadit sub præcepto, sed sub consilio*; tres casus excipit, in quibus sub præcepto cadit, 1. quando aliquis statum mutat & ingreditur religionem; 2. quando id, quod subtrahitur, non est in necessarium, quin facile resarciri possit, ut non sit inconveniens; 3. *quando occurreret extrema necessitas privatæ alicuius personæ.* En tibi summam doctrinæ S. Thom. de præcepto Eleemosynæ; illa quidem S. Doctoris verba, *sic ergo eleemosynam*; &c. in sensu collectivo, nimirum ut sint superflua, & simul extrema necessitas adsit, teste Cajetan. in hunc loc. à pariisque intelliguntur, puta D. Antonin. Gabriel. Major & multis recentioribus, ab aliis tamen, in sensu distributivo, ut Cajetan. Ricard. Sot. Bon. Valent. Bellarm. Azor Sylvest. Tabien. Medin. Armil. Laym. &c.

VI. Juvat etiam Navarri mentem de hoc præcepto exponere; ille igitur hæc habet in man. cap. 24. n. 6. *habens superflua naturæ, si non subvenit egenti extremæ necessitati peccat mortaliter; habens superflua naturæ & statui, si non subveniat egenti in necessariis ad statum*, peccat mortaliter; *in reliquis casibus, eleemosyna est de consilio.* Addo Tolet. in summ. cap. 33. 34. 35. ubi tradit quo ad hoc 4. regulas, 1. de necessariis ad conservationem vitæ propriæ & familiæ, nullus alteri succurrere tenetur; 2. de necessariis ad statum, tenetur homo succurrere extrema necessitate laboranti, non tamen extra necessitatem; 3. de superfluis ad vitam & statum, sub mortali, eleemosyna fieri debet, nimirum in gravi necessitate, 4. in necessitatibus communibus & non gravibus nullus tenetur, sub mortali, facere eleemosynam; cuncta hæc eo fine adduxi, ut constet; Vasquii sententiam non adeò impiam & laxam esse, ut dicis; distinguit enim tria necessitatis, vel egestatis genera, extremam, gravem, quam etiam magnam & urgentem vocant, & communem; item tria superflui, minimum, ad vitam, ad præsentem statum, & ad futurum licitè, legitimè, ac dignè obtinendum; vult etiam, ex charitatis potiùs, quàm justitiæ lege, Deum tui præceptum erogandæ eleemosynæ; ac prorsus de non tam à ratione superflui, à qua forte multi eximerent sese, quàm à ratione necessitatis, obligationem illam ducendam esse, immo ab utraque indivisibiliter, ut loquuntur Scholastici; si enim nulla est egestas

tui vel necessitas, quantumvis habeas residui, eroga tion potes eleemosynam; & quantavis sit superfluum, vel necessitas, nisi habeas aliquid, quod superfluum sit in eodem genere, in quo proximus juvari postulat, non teneris: Itaque Vasq. de necessariis ad vitam non teneris eleemosynam erogare, etiam in extrema necessitate proximi; de necessariis ad præsentem statum, & superfluis ad vitam; teneris in extrema, id est, ad servandum vitam proximi, de necessariis ad futurum statum sed superfluis ad præsentem, teneris etiam ad futurum, & ad servandum proximi statum; de superfluis omninò, teneris etiam in communibus, tenis legis charitatis ordinatæ; nempè juxtà illas, ut docet hic Auctor, *Opusc. de Eleemosina capite ultimo num. vigesimo quinto*, vitam proximi cum detrimento meæ non teneor tueri; cum detrimentis cæterorum, teneor; & *num. vigesimo sexto* si alteri immineat periculum cadendi è statu suo, teneor superfluis status illi subvenire; ex quibus manifestum fit, Auctorem, istum non adeò benignum & mitem esse in hac materia, imò verè penseturi, strictissimum & severissimum reputandum; cum juxtà illum, eleemosynæ præceptum ferè semper obliget; quia semper est aliquid residui saltem parvi momenti, & pauperes semper habemus.

VII. Et hæc ad quæstionem juris, quæ à vario modo explicatur; Cajetan. enim suo modo, Vasq. suo, Toletus, Navarrus aliique suo, & usque D. Th. textum suo modo accipit & intelligit; etiam contra sensum Cajetani, non unus, vel alter, sed *plerique*; facilè igitur poteras Cajetani vel cujusvis alterius tueri partes, at citrà colorum aliarum partium; quis enim te constituit Judicem; ac præsertim citrà impostura; & tacet quæstio facti, qua de agimus, & à qua declinasti; oppositum tibi fuerat, Vasquii sententiam à te falsatam & adulteratam fuisse; tu verò sincerè relatam fuisse contendis, igitur ostendero, hanc quæstionem facti, nec à te quidem in hac Epistola attingi: evincam certè, responsionem tuam futilem & inanem esse, ac te impostura convictum manere. Ad te igitur Willelme; dixeras, Epist. 6. *Locupletiores quosque erogata pecunia onere à Vasquio exolvi, sic exposita superflua nec, ut nihil unquam divitibus superfluere contingat*; Nam *Laici possunt servare de bonis ad statum sum, vel consanguineorum mutandum; unde illud ur datur superfluum; & vix in sæcularibus invenies, ullum in Regibus, superfluum statui*; addis paulò post, *ut Vasquio igitur non minùs securum ad salutem*, (hic enim vertendum est ex tua vernacula) *nulla duci ambitione, ne quid superfluum insit, quàm puræ Evangelium, nulla ferri ambitione, ut superfluum in Eleemosynam erogetur*: ita autem vertis, *Non minùs securum ad salutem iter ingredi, qui superflua non erogat, quia propter infinitam ambitionem, nulla se superflua habere deputat, quam qui ambitiosus vacuus habet superflua, sed ea in pauperes ex Evangelio largitur*, eodem recidit; aliquid subobscurè, ut melius lateas, sepiæ ad instar, effudisti, sed ut clarissimè videat Lector, gallicæ linguæ genius, vernaculæ locum exscribo, *Affin de faire le salut, il seroit auſſy seur, selon Vasquez, d'avoir fort d'ambition, pour n'avoir point de superflu, qu'il est seur, selon l'Evangile, de n'avoir point d'ambition, pour donner l'aumosne de son superflu.*

VIII. Nunquid amabò propter hæc tam ineptè, quàm injustè & malignè illata duarum insignium falsitatum convictus fuisti? primò, quod data opera, ea reticuisses, quæ Vasquius adjecerat; nimirùm etiam juxtà mentem Cajetani laicos uti posse suis bonis, ad statum illum obtinendum, *quem dignè ac licitè acquirere possunt*, ac proindè verè superfluum non censeri, quidquid ad eum finem necessarium est; immò ipse Cajetanus vult illud necessarium reputari, non tantùm ad futurum, sed etiam ad præsentem statum; accipe illius verba in comment. articulo quinto, *ad secundum verò dicitur, quod ille, qui aliàs licitè potest mutare statum, & hoc probabiliter expectat, non habet pro superfluo, secundum præsentem statum, quidquid sibi in statu hujusmodi expectationis, opportunum censetur, unde licitè potest & futuro statui servare, & pro illo habendo exponere; præceptum enim de Eleemosyna superflui præsupponit superfluum, & non vetat mutationem status*: Quid clariùs? Secundò, quod etiam de industria, prædicta suppresseris, ut probrosam illam consequutionem deduceres; nimirùm juxta Vasquium, multa scilicet ambitione, omne tolli superfluum; ab hac enim tam luculenta impostura, haud dubiè abstinuisses, si hæc verba retulisses, *statum, quem licitè possunt acquirere*; ac te puduisset, Auctori gravissimo & doctissimo illam calumniam affingere, alioquin Theses tuas omnium sibilis & ludibrio exposuisses, si vel innuisses, contra Vasquem & Cajetanum, immò & communem omnium sensum, ambitione illum peccare, qui dignè & licitè ad meliorem statum ascendit; ut igitur aliquem impostoræ colorem & fucum obduceres, verba illa *statum, quem licitè & dignè possunt acquirere*, tibi supponenda visa sunt; sed profectò indè calumniam auxisti, undè illam tegere vel obscurare voluisti.

IX. Sed dic mihi, sodes, ex quibus verbis hujus Auctoris inferre potuisti, satis esse ex doctrina Vasquii, ambitione ferri, ut nihil superflui restet; viden', quàm malè, quàm ineptè ratiocineris; Vasquez dixerat cum Cajetano, (in hoc enim cum illo consentit, licèt in aliis ab eo dissentiat) id superfluum non dici, quod divites servant, ad statum licitè promovendum; igitur ex Vasquesio, inquis, non minùs securum est, per multam ambitionem, nihil habere superflui, quam ex Evangelio ambitione carere, ut superfluum in pauperes erogetur; ubinam quæso Vasquez docuit, securùm esse, multa duci ambitione? ubinam dixit, illum ambitiosum esse, qui licitè gradum suum promovet & statum amplificat? in hoc cardine Willelme quæstio facti vertitur; utramque illam falsitatem Vasquio affinxeras, ut tibi exprobratum est, neutram, vel deprecari, vel fateri voluisti; à te quippe amoliri non poteras; impostoræ igitur convictus restas, cum inficiari non valeas, quin ea sint Vasquii verba, cur illa igitur tum in sexta, tum in hac duodecima Epistola reticuisti? sed tantum abest ut hanc impostoram purgaris, quin potiùs duas falsitates ad cumulum adjecisti; Vasques, inquis, *tunc solum divi-*

divitibus sublevandorum pauperum (de necessario scilicet, uthabes in vernacula, quod licèt in latina exciderit, illud tamen subintelligis) *sublevandorum, inquis pauperum, legem indicit, cum pauperibus permittit, ut divitibus bona diripiant*; id est, in extrema necessitate; sed addis, altera post pagina, Vasques, inquis, *disertè docet, divites nec justitiæ, nec charitatis lege erogare, vel superflua, vel necessaria juberi, in communibus pauperum necessitatibus; necessaria verò in iis tantùm occasionibus, ex præcepto largienda, ut illæ vix, aut ferè nunquam incident:* Cur tam impunè mentiris nebulo? Vasq. in dicto opusc. cap. 1. num. 29. hæc habet, *constat enim, quod non solùm extrema necessitas, sed aliæ multæ urgentes obligant ad eleemosynam, neque tantùm habenda est ratio superflui*, &c. Et paulò ante n. 18. *Non sola illa necessitas obligat ad eleemosynam, cui ex necessario statui, superfluo autem naturæ, sit subveniendum; sed quis negat, etiam obligare, cum quis est in periculo statum amittendi, & alius habet superfluum statui &c. charitas enim obligat ex superfluo status defendere, ne alius statum amittat*; ac demum num. 12. & 13. Gersonis, Gabrielis & aliorum, qui docent, divites teneri dumtaxat eleemosynæ præcepto, in extrema pauperum necessitate, opinionem disertè refutat, eamque meritò reprobari testatur ab aliis Theologis; *hæc enim necessitas vix occurrit*, inquit, & frustrà Patres tam acriter in divites inveherentur, iisque comminarentur æternas flammas, *si tantùm tenerentur in extrema necessitate, quæ nunquàm aut rarissimè occurrit*: Falsum est igitur, quod dicis, ex sententia Vasquii, divites adstringi tantùm *in iis occasionibus, quæ nunquam, aut vix unquam occurrunt.*

X. Hæc sincera est Vasquii doctrina; in extrema necessitate, teneor de superfluo naturæ; in gravi, de superfluo statui præsenti; in communi, de superfluo statui futuro, etiam licitè acquirendo; quod autem necessitatis hujusmodi casus rarò accidant; fateor ultrò, cum Vasquio, de prima, extrema scilicet; præsertim cùm scire debeam, seu credere probabiliter, nullum alium egenti opem ferre, quod sanè Vasquio perperam exprobras, qui hanc conditionem à D. Th. accepit, ut patet ex verbis suprà exscriptis; secunda & tertia sæpissimè occurrunt, ut jam monui: nec est, quod aliquis dicat, te hallucinari, ac per te alios in errorem induci, præ nimia hujus Auctoris subtilitate, quam assequi non potuisti; nam hæc sententia ea facilitate tradita est, quæ ni fallor, Tyronum etiam captum non superat; quare de ingenio tuo non ita demissè sentio, quin à te intellectam fuisse, mihi persuadeam; at per solitam malitiam dissimulasti; quamvis enim superfluum illud statui præsenti servando, & futuro licitè amplificando vix in sæcularibus inveniri dicat, (quamquam, ut jam dixisse memini, semper aliquid hujus superflui restat, parvi scilicet momenti, de quo erogari possunt eleemosynæ) non tamen negat, immò disertè docet, aliud esse, superfluum quidem statui præsenti, & necessarium futuro licitè acquirendo, quod & sæpè invenitur in multis, & in gravi necessitate erogandum est; undè perspicuè constat, Vasquium, quoad hoc, Cajetano rigidiorem esse; nam hic vult quidem (demus hoc, licèt multi refragentur) de necessario status egenis extremâ necessitate laborantibus erogandum esse, in aliis verò necessitatibus, de superfluo statui præsenti & futuro licitè acquirendo; cum tamen Vasquius doceat in gravi necessitate, de necessario statui licitè mutando erogandum.

XI. Nec est, quod opponas audiendum esse ipsum Cajetanum, qui sic loquitur *in 2. 2. quæst. 118. art. 4. Dives*, inquit, *non dispensans superflua, sed cumulans, ad emendum sibi dominium ex sola accendendi libidine, non solùm illicitè agit, propter libidinem dominandi, & inordinatum amorem pecuniæ, sed mortaliter peccat, contra proximorum indigentiam occupando superflua, quæ pauperibus debentur ex ipso, quod superflua sunt.* Audin', *ex sola accendendi libidine?* Igitur si non ex sola, sed ex alio motivo honesto, ac proindè licito; non peccat, illum statum, illud dominium licitè acquirendo; alioquin Cajetanus sibi contradiceret; loquitur enim de superfluo naturæ ac personæ; sed superfluum personæ, ut ipsemet docet *quæst 32. art. 5.* ut supra vidimus, non est necessarium statui præsenti servando, nec futuro licitè acquirendo; igitur quod est necessarium hoc modo, id est, statui futuro licitè acquirendo, dici non debet superfluum, etiam *secundum præsentem statum*; ut disertè ibi Cajetanus; unde facilè concesserim, divitem, qui ex sola ascendendi & dominandi libidine, accumulat, ad emendum sibi dominium, non peccare modo propter libidinem dominandi, sed propter malum usum pecuniæ superfluæ, quam in subsidium pauperum impendere tenebatur: sed hæc nihil ad Vasquem, qui vult, de necessario ad statum non tantùm cùm ambitione, sed etiam licitè acquirendum, in gravi necessitate, eleemosynam erogandam. Frustrà igitur causam tuam contra Jesuitas Cajetani subsidio tueris; frustrà causam Cajetani contra Vasquium defendis; Catholicus Auctor, scurræ hæretici, & profundissimus Theologus, inepti Geometræ opera non indiget: Ulter sit, sive regulis Vasquii, sive Cajetani, divites teneantur eleemosynæ præcepto, sive ex justitia, sive ex charitate, sive in hac, sive in alia necessitate, sive plura dicenda sint superflua, uti revera sunt, quæ ad pompam & luxum crescunt indies & multiplicantur in immensum, sive pauciora; de his in scholis, in libris, à præstantissimis Theologis disputatur; at vix unquam definietur, nedum ab homine laico (qualis es) unius diei & trimbolii Theologiæ candidato

XII. Descendis ad quæstionem vel impositam de simonia, quam Valentiæ & Tannero affinxeram *in Epist. 6.* & quam hoc loco pessimè purgas. Hic certè non vacat, ea repetere, quæ illic breviter quidem *num. 11. & 12.* sed me judice, quantum satis, ad plenam eorum, quæ longè brevius doctissimis Auctoribus, per meram calumniam, imposueras, confutationem; cùm autem fateamur utrò, Valentiæ, Sancii & Tanneri eamdem, quæ ad hoc argumentum, doctrinam esse, *eadem est*, inquis, *Sanctii divinatio*, ut vocas, cùm *Valentiæ nomine*, sic enim urbanè appellitas, & *Tanneri doctrina prorsus Valentiæ doctrinæ similis est*; ne chartam frustrà & calamum teram, satierit, opinor, Tanneri verba discutere; si tamen, ut jam aliàs facile memini, ante monuerim, varias ab Auctoribus voces & formulas adhiberi ad explanandum hoc argumentum, puta *pretii, æqualitatis, adæquationis, motivi, finis principalis, non principalis*, aliasque hujusmodi; cum tamen omnes in eo conveniant, nimirùm, simoniam duo importare, pretium scilicet & pa-

dictum, seu formale, seu tacitum, ut Gibalinus appellato laudatus accuratissimè demonstravit; tamen ergò doctrina *disp. 5. de reliq. q. 83. dub. 3. n. 66. &c.* quem tamen locum non citas *Epist. 6.* lib. *Resp. 12.* à te citatum fuisse, asseras. *Loco*, inquis, *in Epistolâ citato*, ad 4. capita reducitur; primum est, non esse *veram & propriam simoniam*, nisi *spirituale temporale accipitur tanquam pretium rei spiritualis, vel contrà*; Unde non accidit propria simonia, quando accipitur ex alio motivo, ut gratitudinis &c. *Ita docet*, inquit, *Valentia, post Sylvestrum &c. Cajetan. & Navarr. ex mente Sancti Thomæ, & colligitur ex notione & malitia simoniæ, quam explicant.* Et hanc partem textus Tanneri per fraudem omisisti; Secundum caput est, hoc *non obstante, quo minus in casibus à jure expressis, incurratur simonia, sive ea, quam juris positivi superius diximus, sive secundum præsumptionem externi fori*; id est, quando datur spirituale pro temporali, alio titulo, quàm pretii; hanc etiam partem in vernacula truncasti, quod cum tibi exprobratum fuisset, in vernacula restituisti; priore tamen omissa. Tertium caput est, illud etiam locum habere, tametsi temporale sit principale motivum, immò & finis, etsi contrarium Sanctus Thomas dixisse videatur; hanc habes in utraque vernacula scilicet versione; nimirùm modò temporale non sit pretium. Quartum denique, quod in utraque retinuisti, de industria, *esto quidem in tali commutatione non peccatum committatur, ac simul in casibus prædictis simonia, saltem juris positivi incurratur*; quibus quatuor capitibus Tanneri doctrina de simonia continetur.

XIII. Ex his evinco manifestè, impostoras Valentiæ Tannero à te affictas; dixeras, à Jesuitis eorum à Valentia, Tannero, nullam simoniam agnosci, quando datur spirituale propter temporale, sed tanquam propter pretium; Tannerus tamen agnovit *simoniam juris positivi*, idque diserte verbis; dixeras ex Tannero & Jesuitis, posse eleemosynam pro beneficio accipi, modò non accipiatur tanquam pretium, & quoad hoc, nulli non adesse piam sufficientem; posse, inquam, licitè, absque peccato; Tannerus tamen grave peccatum quoad expressis verbis; dicis, à Jesuitis res ipsas quæ petunt, hominibus concedi, nimirùm, ut eleemosynam accipiant ab iis, quibus sacerdotia conferunt, modò non tanquam pretium; dicunt tamen Jesuitæ omnes, esse simoniam juris positivi, committi peccatum grave; dicis, ex ipsius Tanneri confessione patere, doctrinam illam S. Thomæ consonam non esse, & ægrè tulisse Jesuitas, hoc à te dictum. Primum caput doctrinæ ipsemet Tannerus testatur mente D. Thom. esse, de quo ibi agebatur; secundum & quartum; de tertio dubitare videtur, sed mera est quæstio de nomine; cùm S. Thomas, aliique ultrò concedant, non esse veram & propriam simoniam, quando spirituale non datur propter temporale, tanquam propter pretium; Jesuitas quæstos esse, quod hæc duo verba non darem, per fraudem omiseris; quæsti sunt, quod ego hæc duo, *juris positivi*, non *juris divini*; hæc tantùm verba, sed multas lineas per maximam fraudem omisisti. Dicis, negari à Tanneri simoniam in foro conscientiæ, sed juris divini non meminisse; admittit, esse simoniam juris positivi, & peccatum grave committi; admittitur, esse simoniam juris positivi in foro conscientiæ, non verò juris divini; scilicet in hac hypothesi; igitur loquitur de simonia juris divini, quando dicit, non esse simoniam, in foro saltem conscientiæ; & hoc prudentissimè; quia in foro externo, simonia juris positivi perindè habetur, tractatur, excipitur, atque si esset juris divini, immò talis, quo ad judicia & pœnas, præsumitur; dicis, Tannerum generatim non affirmare, incurri in simoniam juris positivi in ea scilicet hypothesi; sed *in casibus à jure expressis*, quæ est exceptio superioris sententiæ, in qua simoniam esse negat in foro conscientiæ; *quibus verbis*, inquis, *simoniam* etiam *juris positivi removerat*; *nisi fortè simoniam juris positivi in foro conscientiæ non esse censuerit*: Nihil est juris positivi, quod in jure expressum non sit; unde æquè patet unum atque aliud; igitur nec generatim, nec singillatim, quidquam est juris positivi, nisi generatim, vel singillatim, in jure expressum sit, & vicissim; igitur in iis omnibus casibus, in quibus jure cavetur, ne detur temporale pro spirituali, etiam alio motivo, quàm pretii, ut in beneficiis, potissimùm cautum est, in iis omnibus; Tannerus asserit, incurri in simoniam juris positivi, & peccatum grave admitti; & hæc in foro conscientiæ, ut dixi; omitto alia, quis enim unquam tecum finis; unde constat, non jam duas, ut ante impostoras, Tannero, ac Jesuitis, sed innumeras à te affingi; (vide quæso Lector, quam multas in paucis lineis) postremæ tamen, quas inui, non malitiam modò tuam, verùm etiam supinam inscitiam, ne dicam asinitatem demonstrant; utpote qui nescias, pro eodem accipi, aliquid esse *juris positivi*, & *à jure expressum*.

XIV. Sed, inquis, de Valentia siletis, igitur convictus manet; Hominem Geometram adeò cæcutire, vix credidissem; sed abreptus odio, errore ductus, furiis agitatus, prostitutâ præsertim conscientiâ, in barathrum cœcitatis præceps agitur; nonne fateris, doctrinam Tanneri, prorsùs doctrinæ Valentiæ similem esse? sunt tua verba; nonne dixeras, *Epist. 6.* Tannerum Valentiæ subscripsisse? vindicata igitur doctrina Tanneri, doctrina Valentiæ, quæ est eadem, vindicata manet: accedit, quod, ut jam aliàs dixi, nunquam Valentia hæc pacta in beneficiis approbavit, sed in aliis, quæ ad missas, horas Canonicas, cæteraque functiones Ecclesiasticas & Parochiales pertinent: Quod autem imaginarium quoddam simulachrum Jesuitis exprobras & caliginem, in qua illi, aberrationum suarum vestigia intervertunt, ac deditâ operâ, verba quædam ignota, ut *juris positivi*, *divini*, *fori externi*, *interni*, *casus jure expressi*, *præsumptionis externæ*, frequentent, ridiculum est; quasi verò simonia facilius definiri, explicari, concipi vel intelligi possit, quàm per pactum dandi spirituale pro temporali ut pretio; quid amabò ibi non clarum, non limpidum, nullum ibi simulachrum imaginarium, nulla chimæra; uti nec in hæresi Jansenianâ, ut jactabatis, voces porrò illæ nihil nisi tritum & quasi ex trivio præter illud ultimum *præsumptionis externæ*; quid monstri, dicere debueras *præsumptionis fori externi*, pro qua hujusmodi præsumptiones militant; hîc etiam asinitatem tuam; cur ergo de his disputas, si vel ipsas voces non capias.

XV. Sed mox thrasonem agis, ita inquis, vos præcisis quæstionibus conclusos tenebo, ut nullus distinctiuncularum vestrarum usus futurus sit, quæro igitur, an quis simoniæ labem suscipiat, qui aliquot millia nummûm alicui numerat, à quo sacerdotium accipit, numerat inquam, non tanquam beneficii pretium, sed ut motivum, &c. Mittite ambages, inquis, claram mihi responsionem dari volo: accipe; incurrit is in simoniam; an in foro conscientiæ? ita omninò: non ita Tannerus: immò, ita de beneficio; undè est simonia in foro interno juris positivi, stante nimirum hypothesi, in foro vero externo, juris divini præsumitur, & grave scelus admittitur, omnibus pœnis & censuris contra simoniacos satis obnoxium: hæc ex Tanneri doctrina; estne satis clara responsio? sed, inquis, an hunc in tribunali pœnitentiæ damnare audeatis? immò in hoc maximè, peccati scilicet & censurarum reum; ita pro Jesuitis respondeo; omnes, omnes huic responsioni subscribent; viden', quomodò res istas intelligas; ad gnomonem & circinum mi homo; hæc Theologica non capis; sed in Thesibus Cadomensibus Billius pactum illud peccato eximit; apage istas nugas; quasi verò res morales hac ratione definiantur; si Theses omnes diversis in locis propositæ, in examen vocandæ essent, nullus unquam finis; præterquam quod Billius ipse strenuè doctrinam suam defendit, & ab iniquo illo actore vel accusatore, quem ideò laudas, quia vestrarum partium fuit, nec non ab ejus calumniis vindicavit: hoccine est rem argutiis implicare, scholasticis verbis involvere, statum quæstionis immutare, ut dicis? nolles fieri mentionem juris positivi; at si res aliqua eo dumtaxat nomine mala sit, quod jure positivo caveatur; si quæram ex te, an pro missa, exequiis, aliisque functionibus, Parochialibus & chori pecuniam accipere, seu de illa pacisci quovis modo, simoniæ labes insit; negabis, inesse; aliquin ad Parochos omnes, Canonicos, Beneficiarios, immò & Theologiæ Doctores, divini verbi præcones, esses mihi amandandus; sed an saltem in collatione beneficii, vel cessione ita pacisci? simoniacum esse, illicò clamas; rectè; sed an missa, horæ canonicæ, & aliæ sacræ functiones, an sacra lectio & concio, aliaque id genus æquè res spirituales non sunt, ac beneficium? ita prorsùs & longè potiori jure: cur ergò æquè utrimque simonia non est, si pro spirituali pecunia detur. Hærebit gutta, mi homo, nisi ad jus positivum confugias & dicas, semper simoniam inesse, quando pro re spirituali datur temporale tanquam pretium, quæcumque tandem illa sit; non tamen si detur alio titulo, puta stipendii, gratitudinis, vel alterius honesti motivi, nisi in iis casibus in quibus jure positivo id fieri prohibetur; unde cum jure positivo cautum sit, ne in collatione beneficii, quidpiam temporale accipiatur, vel pactum ineatur de temporali, quocumque tandem titulo, seu motivo; & cum nihil tale in jure habeatur de missa, horis canonicis, exequiis, aliisque suprà memoratis; inde manifestum discrimen apparet; erit que simonia accipere pecuniam pro beneficio, quamvis non tanquam pretium, non tamen pro missa; simonia, inquam, juris positivi pro foro interno, & peccatum gravissimum; & juris divini, pro externo, in quo talis præsumitur, ac proindè omnibus pœnis ac censuris contra simoniacos latis obnoxia: prudenter alias Philosophus monuit, contra negantem principia disputandum non esse, at longè potiori jure contra ignorantem principia.

XVI. Pergis tamen ac dicis, Jesuitas perperam & injuria queri illa Tanneri verba, quibus in hoc facto, *grave peccatum* esse, declarat, à te fuisse omissa; quia inquis, eo loco non agebatur, utrùm id peccatum, sed utrùm simonia esset; immò censum illum dumtaxat Tannerus peccati damnat, in quo præfertur temporale spirituali; immò maximè agebatur, an hujusmodi commutationibus peccatum inesset; volebas enim à Jesuitis indulgeri atque permitti, ut præcepta morum mitissima conderem, ne quemquam à se alienarent, &c. Igitur de peccato agebatur: deinde illa clausula Tanneri à te prætermissa, in qua declarat, *grave peccatum esse*, cadit quidem in illam commutationem, in qua datur spirituale propter temporale, non tanquam pretium, sed tanquam finem principalem, qui plurimi æstimetur, quàm res ipsa spiritualis; quemadmodum peccatum esset, pluris æstimare pecuniam, quam missam; sed hoc non obstat, quin etiam peccatum insit, alio titulo, nimirùm, quia in casibus jure expressis in simoniam juris positivi incurritur, quoslibet peccato fieri nequit; & quin per finem omiseris illa verba, quæ non parum ad Tanneri mentem intelligendam conducebant: sed illæ voces antiquorum Theologorum, de quibus supra & quibus rem istam explicant, terruerunt te; nimirum rerum istarum imperitum; quare ad Scholam, ad Ludimagistrum, ad ferulam amandandus esses, ut hæc saltem inscitiam, si non malitiam excuterent: imponis ibidem Valentiæ, qui certè non negat, esse peccatum, si pluris fiat temporale, quàm spirituale, tunc enim, ut disertè ait, *omninò simoniacè*, quam peccatum; sed dubitat, an peccatum insit, quando temporale pluris non sit, quàm spirituale; ideò, non est illius finis, sed tantùm applicationis &c. nimirùm, extrà casus in jure expressos, in quibus non negat, simoniæ juris positivi peccatum inesse, imponis etiam Tannero, vel D. Thomæ, qui *absolutè esse*, inquis, *simoniam esse*, *conferre spirituale propter temporale*; cur truncas locum? & cur hæc omnia, *quam propter finem*? imponis denique toti Societati, quod ex illius decretis, tam rarum sit, simoniæ vitium, inquis, ut jam ab illo Simon Magus & Giezi facilè defendi possint; quia neuter meminit pretii; O nequam! nunquid Simon *Donum Dei non existimavit pecunia posideri*, ut Petrus ipsi exprobrat? nunquid hoc non est velle emere? quid aliud Jesuitæ omnes ad simoniam desiderant? nunquid Giezi à Naaman, Elizei nomine, pecuniam & vestes non petiit, nimirum pro curatione? fac, aliquem, pro collatum alteri sacerdotium, ab eo petere duo millia nummûm: idem vel omninò similis casus est, quem nullus Jesuita eximat simoniæ.

XVII. Facilè tibi esset, inquis, de Jesuitis multa excitare, si alia loca, proferre velles; & statim duo indicas, excerpta ex Escobario, primò, quod simonia non sit, si duo paciscantur de suffragiis invicem, te lige me in Generalem, & te in Provincialem eligam; secundò, quod etiam verè simonia non sit, si committere temporale pro spirituali, aut vicissim: Suarez etiam in rebus seriis & sacris, ridendi & jocandi materiam quærit; quasi verò utraque quæstio in scholis non proponatur & discutiatur; quoad primam, nonnulli volunt, simoniam inesse, ut Rodrig. Portell. Lezan. Sylvest. Petr. Navarr. Villalob. Cajetan. Suar. alii negant, ut Aragon. Manuel. Sa

Vide

thor. Lop. Sanch. Bonacin. Henriq. Azor. Leſſ. Filliuc. & alii, quos alibi citavi, ubi hoc argumentum à ſcuſſi; altera quæſtio ejuſdem generis eſt; ſi dicunt, non eſſe ſimoniam fictè promittere, Cajetan Sot. Tolet. Gibal. Valent. Suar. A- Lym. Bonacin. Filliuc. Caſtr. Pal. & alii, etiam alibi citavi, contra Navarr. utut ſit, non prædicti Auctores, graviſſimum ſcelus in u- admitti, in quem per leges juſtè animad- eat. Hæc autem quæ à me dicta ſunt, ita ac- non quidem, ut dictis opinionibus meum , ſed calculus accedat; in hac quippe ma- imum vigorem probo ac ſervari deſidero; pecunia ne nominetur quidem, quando de qualibet re ſpirituali: & in materia bene- omnia pacta damno, præter ea, quæ à rei na- ſunt; dico tamen, privatum hominem, laicum & imperitum eum non eſſe, qui rem i- ſciat, graviſſimos Auctores notet cenſuris, ridiculis, ac præſertim iis calumnias dignas homine ingenuo.

XVIII. Ad tertium calumniarum caput illudque ſophiſmum, iis, propulſandum, accedis; illud eſt quidam ſententia Leſſii, circa illum, qui cedit fo- tenere poteſt ſibi ac familiæ ſuæ neceſſaria, Leſſio ne indecorè vivat, quamvis debita, cui- cedit, injuſtè fuerint contracta. De hoc ſatis jam à me actum eſt, quantum ſatis, *in* Iuſt. 3. n. 9. Ubi doctrinam Leſſii, de hoc n. 40. ad 44. capita reduxi; nimirùm, primò, poſſe redactum in extremas anguſtias, ſi a- aliter non poſſit; Secundò item redactum ad ſi- neceſſitatem, ea durante. Tertiò redactum ſuam culpa, id eſt, ſuperfluis ſumptibus, non poſſe, ſed teneri ſolvere debita, etiam amiſſione ſtatus; Quartò, item illum, qui per & injuſtitiam, etiam cum dimiſſione ſta- tractas hæc ex dicta Leſſii verbis *Lib. 2. cap. 16.* quidem n. 1. *extrema neceſſitas tua, vel tuo- ſalter ſubvenire nequis, niſi rem alteri debitam* *dendo, excuſat à reſtitutione, quamdiu durat.* Se- n. 15 *non ſolum extrema ſed etiam gravis ne- quamdiu durat, excuſat, niſi creditor ſit in pari* Tertiu n num. 28 *Quid ſi ad eas anguſtias* *tua culpa, v. g. ludis, nimiis ſumptibus, non* *dilationem; tibi enim imputare debes, quod jam* *amiſſione non poſſis ſatisfacere.* Quartum n. 29. *Si quis rapinis, uſuris fraudibus ad aliquem ho- ſtatum perveniſſet, teneretur, etiam cum ejus di- ſcere, reſtituere,* &c. Idem repetit eodem to, hæc ſunt diſerta verba Leſſii; unde fru- ſtra multiplicas, & truncas: & quamvis hoc lo- maximè triumphare thraſonicè & miſeris Jeſui- videaris; hic tamen maximè, ſi uſpiam deprehenſus ſcilicet palam in flagran- enim Escobarum, inquis, vindices, & ab eo citati doctrinam talem eſſe, qualem Escobarius eſſe dixerat, oſtendas, Leſſii textum prolixum, uno tenore contextum & minimè diſtinctionem, deſcriptum ſubnectis, citaſ- lib. 2. cap. 16. num. 45. in hunc modum, *idem* *ſatur aperte ex juribus citatis,* &c. Quid quæſo ſe- illud *idem* quò refertur, ad quem, ad quid? certum eſt, nebulo principium illud hujus nume- Hinc ſequitur, in quit Leſſius, nihil o ſtatim. num. *Ex dictis quis aliquæ culpa cogitur cedere bonis ſi fiat exe- bonis ejus, per creditores, poſſe abſcondere, quan-*

tum neceſſarium eſt, ut tenuiter vivat, ſecundùm ſuum ſtatum, ut non egeat: & ut expreſſè Sylveſt. ne aliquatenus indecenter; audin, mi homo? *tenuiter non egeat*, idem colligitur aperte, &c. ut ſupra. Videmus, quò re- feratur illud *idem*; *maximè, quo ad ea bona, quæ poſt ceſſionem acquirit, de quibus etiam is, qui debitor eſt ex delicto, retinere poteſt, quantum neceſſarium eſt, ne inde- corè vivat.* Hæc autem addit num. 46. *Petes, an leges id permittant de bonis, quæ tempore inſtantis ceſſionis habebat; Reſp. ita videri, colligi ex L. qui bonis ff. ubi di- citur, eum, qui bonis ceſſit, non eſſe fraudandum quo- tidianis alimentis, quod eſt æquitati conſentaneum, in debitore, qui abſque ſua culpa non eſt ſolvendo*; hæc au- tem minimè interrupte ſubdis, *licèt debitor ſit ex de- licto*; quæ hic non habet Leſſius, nam continuò ſequitur num. 47. *Dico tertiò*, O nequam! ita ne im- ponis lectorum oculis, quibus Leſſii non eſt co- pia; immò ſi hæc haberet Leſſius, ſibi contradi- ceret; ſi enim *abſque ſua culpa*, quomodò *ex delicto*?

XIX. Illud autem periculum eſt, quod ſequi- tur, nempe addis quaſi uno tenore à Leſſio dicta, iiſdem characteribus Italicis, *nam, ut ait idem Leſſius n. 42 non tenetur debitor ſe ſpoliare neceſſariis alimentis, ita ut cogatur mendicare,* &c. *etiam ſi debeat ex delicto*; connectis illud *nam* dictis n. 46. ubi agitur de bo- nis, quæ tempore ceſſionis habebat is, qui *abſque ſua culpa* &c. cum iis, quæ dicta ſunt n. 42. quo ad ne- ceſſaria alimenta, etiam ſi *debeat ex delicto*: cum ta- men Leſſius diſertè doceat, ceſſionem bonorum non magis excuſare in foro conſcientiæ, quam *ex- cuſat neceſſitas ſine ceſſione* n. 42. atqui ſi delictum adſit, tenetur debitor reſtituere *etiam cum amiſſione ſtatus* n. 28 & 29. Leſſio igitur immeritò expro- bras, quod legibus aburatur, cum diſerta legum ver- ba expreſſerit, & Navarr. citet, Sylveſtr. Petr. Na- varr. Medin. Covarr. Adrian. Tolet. Sot. Lop. Angel. Scot. Joan. Nyder. S. Antonin. &c. & conſequentiam illam temerè, malignè, nec non per atram calumniam deducit, nimirùm, permitti à Leſſio iis, qui bonis cedunt, ut ex iis, tametſi ex delicto partis, retineant, quod neceſſarium eſt, *ne indè certè vivant*, id eſt reten- to priore ſtatu; cum tamen Leſſius hoc tantùm iis permittat, qui *abſque ſua culpa* & debita contraxerunt, & ſolvendo non ſunt, iis verò, qui cum delicto, de bonis tantùm poſt ceſſionem partis: Sed *quo tandem*, inquis, *charitatis genere, hæc bona potiùs raptoribus, quàm legitimis Dominis tribuitis*? hic nodus vobis eſt diſſol- vendus; jam ſolvit Leſſius; in extrema neceſſitate, nemo negat; in gravi de malè partis negat Leſſius, immò in gravi, ſi Domini æquali neceſſitate premun- tur: in his Leſſius nihil niſi communia. Sed urges, poſſumne, inquis, decoctores Eſcobarii ſententiam ſe- qui? ſi annuant Jeſuitæ, ad ſupremum ſenatum eos remittis; ſi negent, quid tam gravi Doctore inquis, quid probabilitatis doctrina fiet? ſic eos in hoc luto relinquis.

XX. Urbana certè concluſio; utinam tu ipſe in luto errorum ab Eccleſia damnatorum obſtinatiſſimè non hæreres; nulla hic difficultas, ne per umbram qui- dem apparet; juxtà Leſſii ſententiam, quam Eſco- barius ſequitur, ſed quam non explicuit; ſatis eſſe pu- tans, ſi ad Leſſium lectorem remitteret, decoctores ſe gerere poſſunt; quamquam, ut jam dixiſſe memini, doctrinam moralem Societatis in eo libello, toties edito, ac proindè per tam multorum manus ad nos delato, quærere non debemus, nec etiam breviſ- ſimæ potiùs ſummulæ valde compendioſæ, quam ſummæ calculo, non exiguâ doctrinæ Societatis molè

censere; dicam ingenuè, compendiolum, seu commentariolum illud à doctis hominibus eo loco habitum fuisse, nunquam observavi, ut multum curarent, vel æstimarent, quod in eo legeretur; unde dato etiam & non concesso, quod Escobarius in hoc argumento errasset; dolerem certè illius causa, non tamen Societati multum cordi & curæ fore, facilè crederem; unde nodus ille facilè solvitur, nec hærent Jesuitæ in luto, nec multùm urges, cum tuo illo argumento; nam & Escobarius doctrinam Lessii in hac quæstione sequi se testatur, & tu ipse ultrò fateris, quæ sana est & tuta; vel ab ea, per incuriam deflectit; unde illum in hoc defendendum, ut jam dixi aliàs, non suscipio; nec tanta est illius auctoritas, ut opinionem certò probabilem faciat, ac proinde tutam; nam ut fusè in Notis, & alibi, certam dumtaxat probabilitatem in praxi admitto ac permitto.

EPISTOLÆ XIII.
Confutatio.

I. POstremam commodùm Jesuitarum scripturiunculam à te acceptam fuisse, dicis; *scripturiunculam*, inquis, *schedulam*, alibi; ut res Jesuitarum eleves; hæc pura, puta est Jansenistarum indoles, hic genius & character, ut nihil nisi grande atque divinum ab iis edatur; ab aliis verò, nihil nisi flocci & nihili: hæc tamen schedula, vel scripturiuncula nec terum copia, nec libri mole, nec etiam, velis, nolis, verborum elegantia tuis cedere cogitur. *Vbi calumnias vestras*, inquis, *ad vigesimam usque perduxistis*; rectè omninò; calumnias Jesuitarum agnosco, sed passivas; & Jansenistarum, sed activas; da mihi quæso hunc loquendi modum; unde ne tibi mendacium in os impingam, hoc sensu verba tua usurpanda esse duxi; de multis impostoris & falsificatoribus à te affictis, Jesuitarum aliquis tecum expostulaverat; tres primas in priori Epistola defendendas, seu diluendas susceperas; sed profectò antiquas impostoras novis impostoris accumulasti, non refutasti: in hac verò, quartam suscipis refellendam & vindicandam, & simul unà 11. 13. 14. 15. 16. 17. 18. argumento conjunctas; quamquam altera statim post pagina, repugnantia loqueris; ubi vis, esse distincta prorsus argumenta; & hic tritum illud locum haberet *mendacem oportet esse memorem*: immemor tamen propositi, cuncta simul omittis; multi expectabant, ut Patri Layman faceres satis, cui sententiam Navarri de duello affinxeras; hæc fuerat 11. impostura; sed de hac ne verbum quidem; nonnulli voluissent, ut etiam Molinæ, cujus textus ita disposueras ac deformaras, ut sensum Auctoris omninò corruperis: hæc fuit 13. & 14. sed hic quoque taces: Reginaldi, Lessii, Filliucii loca fœdissimè adulterasti, alterâ illorum parte suppressa, ut alteram corrumperes; hæc fuit 16. 17. 18. illatam injuriam saltem agnoscere debueras; hoc etiam memoria excidit; idem Auctor tibi rotundè denunciarat, nullum unquam Jesuitam sensisse, propter leves obtrectationes, hominem occidi posse; quod tu ipse iis affinxeras, *epist.* 7. hoc etiam reticuisti, & leves obtrectationes in atroces calumnias commutasti, iis profectò debitoribus haud absimilis, qui ne antiqua nomina solvant, novas quotidiè lites creditoribus movent.

II. Tuam deinde fidem, in referendis Auctorum sententiis, altè prædicas; sed quam, amabo te fidem? haud dubiè Jansenianam; est sanè, quod hanc laudem nullus Jesuita tibi detrectet; hanc fidem in hac Epistola vindicas; jure quidem; tua est; eam tibi tuisque diligenter serva; sed ut adeò solicitus esse videtis de Fide Catholica, de Ecclesia, de Religione, ut eam à Jesuitarum corruptelis præstes indemnem, & illius decreta ab illorum flagitiis defendas, quod certè risum mihi, non stomachum movet; quid enim magè ridiculum, quàm Ecclesiæ & Religionis causam contra Tolletum, Bellarminum, Delugo, Pallavicinum, Sirem, Vasquem, Molinam, Valentiam, aliosque ab hæretico notorio suscipi? ita prorsùs contra canes à lupis causam ovium. Sed ad rem, mi bone: diserta Victoræ verba, & hæc fuit quarta impostura, in septima Epist. Lessio affinxeras, quæ itidem confutatione fideliter retuli; tu videris, te more vestro, centies eadem repetas; luculenta impostura facta est palàm, ac proindè plerisque perspecta: quid verò tu ad hæc? rem ita esse, agnoscis, sed *necdum hoc causa*, inquis, *continetur*; hoc tamen, eoque dumtaxat, continetur impostura; nam in septima tua locum illum Victoriæ Lessio tribueras, quem deinde in ejusdem versione, & intr. Victoriæ restituisti; nunquid hæc non est manifesta impostura? an impostor eo satis tueri se putat, dicat, necdum eo causam contineri? aut fur insigranti deprehensus, & tractus ad Judicem, arrem furto sublatam restituat, si vociferetur, necdum hoc causam contineri? quia videlicet alia multa sum sustulit; ita est profectò, illud retineo, sed hoc accipio; nam multæ aliæ impostoræ tibi suppetent; subdis enim, Victoriæ opinionem ideò referri à Lessio, ut eam sequatur; novam oppidò impostoram, quæ non modò primam illam non deluit, sed plurimas deinde secum affert atque adensat; siccine recenti vulnere antiquum curatur? an tibi satis non fuit, Auctoris verba falsasse, nisi etiam doctrinam & sensum adulterares? itane verò Victoriæ sententiam Lessius sequitur? oppositum docet, illudque luculenter evinco.

III. Numero 80. de prædicta Victoriæ sententia hæc disertè habet, *in praxi tamen non videtur facilè permittenda*: an fortè poterat, cum aliquis licèt urbanitate & modestia, clariùs & nitidiùs ea Auctoris celeberrimi sententia discedere, quam etiam, quod tamen tu cautè dissimulasti, S. Augustini auctoritate impugnavit? accedit, quod numero sequenti, discussa Petri Navarræ sententia, quæ calumniatorem occidi permittit, *hanc quoque sententiam in praxi sibi non probari*, asserit: *hanc quoque*, inquit, prima igitur illi non probatur; unam quoque cum alia illa particula *quoque*, in eodem, vel simili censuræ genere connectit; cur ergò dicis, illam opinionem Victoriæ ideò referri à Lessio, ut eam sequatur; si enim sequitur & tenet; igitur adstruit, permittit & probat; sed disertè dicit, à se non permitti neque probari; & hæc dissimulas, effususque in contia adversus Jesuitas, impudentiæ illos, perditæ fidei & fraudis insimulas, utpotè qui honestissimorum

homi-

hominum crudelitati illudant, & æquivocantium artem probè callentes, aliun. Lessii locum ostendant de eo, quo de agitur: sed utriusque loci, quæstionis utriusque, Jesuitæ disertè meminerunt; cur ergo dicis, unum locum ab iis ostensum, & alium per fraudem suppressum ac reticitum? vel, ut lepidè tibi dicere videris, unum alta voce prolatum, alium verò submissa mussitatum; cùm uterque disertè ac syllabatim expressus fuerit: nec est, quòd opponas, Lessium ultrò fateri, Victoriæ sententiam speculativè probabilem esse; ita est, speculativè, per locum sanè extrinsecum, ut vocant, cùm illam multi auctores, idque gravissimi adstruant, quorum aliquos Lessius ibidem appellat, nimirum Victoriam, Navarrum, Petrum Navarram, Henriquez, Jason. Cordub. Cluc. Mantium, Pennam, Cajetan. D. Antonin. Mercurium; alios alibi appellasti; quasi verò privato cuiquam vitio vertendum sit, quod tam multos quàm celebres auctores non damnarit, nec sibi jus arrogarit, quæ modestia, tetram iis censuræ notam inusserit. Cur igitur Vasquius, inquies, notam inussit? cur dixit, illam sententiam *christianam non esse, sapere impietatem, & Decalogum destruere*? hæc enim sunt ipsissima Vasquii verba; ita prorsus; quid mirum? plus æquo est Vasquez, quàm Lessius; aut certè, longè verisimiliùs dixerim, Vasquium intelligendum esse de sententia illa practicè, ut ajunt, considerata; & in hoc Lessio Vasquio suffragatur; cùm disertè neget, sententiam illam in praxi permittendam esse, ob periculum odii, vindictæ, cædium, pugnarum, &c. & probet Augustino, quod tamen, ut jam innui, cautè admodum. Ex Lessio igitur, inquis, aliquando permittenda, rariùs licèt, ut ex illa particula *facilè* omnino colligitur: malè profectò infers, id sequi & colligi ex dicta particula, quæ hoc loco idem sonat, quod *rarò*, vel *haud dubiè*, ut perspicuè deducitur ex secunda sententia n. 82. exposita, de qua quid sentiat, his verbis expromit, *hæc quoque sententia in praxi mihi non probatur*; illud *quoque* prorsus evincit idem Lessii utriusque judicium. Sed, inquis, si hæc incommoda timerentur, odium scilicet, vindictæ cupiditas, nec non cædibus locus sit, nullum tunc erit in cæde licitum, etiam in praxi: quam argutè ineptis, vel ineptè argutis; non agitur hoc loco de odio & vindicta, sed de periculo utriusque, quod moraliter abesse neget deinde quid opus est multis cædibus, cùm una sufficiat? denique quando appellas cædem in praxi, videris, quid dicas, & theses tuas omnium ludibrio exponis; quasi verò cædes citra praxim esse possit.

IV. Quod subnectis de alapa Guillio à P. Borite Jesuita Compendii inflicta, non aulæ modò, sed totius Lutetiæ publica testificatione, manifestæ falsitatis convictum est; quod etiam in 14. Epistola regesserat, ludisque in alapa aversa manu inflicta; hoc enim vobis solenne est, mendacium semel assertum, obstinatissimè sustinere, quamvis notorium sit. Ne quid tamen dissimulem, hæc ludicra narratio in scurrilem longè meliùs quadrat, quàm disputatio Theologica; nec huic imposituræ diutiùs insistendum esse censerem, cùm satis gravem pœnam esse constet, in mendacio, eoque publico, palam, in media re, deprehensum fuisse; quod revera satis esset, ad confutandum, vel obtundendum os tuum, si fortè impudentiæ infrunitum esset; ac te puderet, scribere deinceps, nisi pudorem omnem posuisses; inde tamen omnes videant, hoc vobis solenne potissimùm esse, mentiri liberè in notoriis; & quàm parum, aut nihil sacri vobis restet in rebus privatis & occultis, cùm in publicis & notoriis omnem fidem prostituere non dubitetis: quod verò subdis, Guillium illum culinæ regiæ præfectum, Parochi sui melioribus præceptis institutum, post acceptam alapam, à vindicta & cæde temperasse; eò spectat, ut dicto Parocho religionis causâ in exilium relegato, in tua Epistola locus esset, hoc dumtaxat nomine, quòd eodem tecum animo, maximè sit Jesuitis infensus: est tamen, quod reliqui Jansenistæ tibi succenseant, quorum decisiones morales in publica impostura, & vano falsoque rumore fundatas esse voluisti: falsum est igitur, colaphum Guillio à Jesuita incussum; verissimum tamen & notorium, veritati & innocentiæ à Jansenista mortalium mendacissimo infractum fuisse.

V. Quod innuisti de ambiguitatis & æquivocationum arte, qua unum alta, & aliud summissa voce profertur; nullam responsionem postulat; res per se ipsa loquitur; nec est, quòd à Jesuitis, aliisque Theologis artem illam discas, quam vestri adeo familiarem sibi fecerunt; exactis causæ Sancygirani, famosi scilicet illius vestrarum partium coryphæi, habemus, clam & summissa voce dici per illum potuisse, Concilium Tridentinum merum Theologorum consessum fuisse, à quibus doctrina Ecclesiæ, in multis, adulterata est; palam verò, & alta voce, illud ipsum negari, si quid fortè inde quispiam negotii faceesseret: audi quæso, quid dicat de hoc argumento vir ille divinus, ut vocatis, seu potiùs fanaticus, ut vocare soleo, in epistola ad Dandillium; *Si repugnantia interdum*, inquit, *à me adstrui aliquis objectat, ut nuper eximius ille tuus, quem diligis, inde jure me tuetur, quòd cælestis cujusdam mixtionis sim, & ex contrariis qualitatibus compactum esse, me sentiam: ignis & aqua in me sociantur, & pugnantia non rarò loqui me cogunt; ita tamen, ut unum aliud minimè destruat; quemadmodùm in cælo ignis lunæ & aquis, à quibus cingitur, nullum inde caloris sui patitur detrimentum.* Quàm bellè bonus ille vester ratiocinatur; quàm commodè ignis, aqua, luna, æquant illius temperamentum, ut memoriæ lapsibus occurrant, hoc sanè remedio uti posses, Willelme; promiseras enim statim initio, te septem aliis impostoris, quas etiam appellasti, facturum satis; quod deinde, quamvis caput præcipuum esset, ita memoria excidit, ut ne unum quidem verbum de iis feceris.

VI. Frustra verò Escobarium hoc loco appellas; quid enim quæso ille? nihil prorsus, quod ad rem nostram faciat; ut constat etiam ex illius verbis, à te in cassum exscriptis; ibi enim tantùm diversas auctorum opiniones refert, circa prædictam Victoriæ sententiam, quam per calumniam Lessio affinxisti; aliqui eam reprobant absolutè, ut Vasquez; alii in praxi tantùm, ut Lessius; alii denique, ut Henriquez, in praxi etiam probabilem esse docent; appella quæso alium ex Societate, qui eam in praxi probet, & eris mihi magnus Apollo; alium inquam auctorem, qui sua typis mandarit; reliqua enim sunt mihi floccifacienda, ut theses Cadomenses, prælectiones Parisienses, assertiones Rothomagenses; omitto fabulam Herelli, jussu regio domi clausi, pro carcere; cuncta hæc ad libros de arte fingendi, seu mentiendi, amandanda, unà cum aliis plusquàm anilibus fabulis, puta Ioannis Albani, Compendiensis alapæ, &c. quid enim amabò in scriptis, quæ non extant, & quæ quisque ad nutum, ac pro arbitrio, fingere potest, mentiri & calumniari non valetis, quibus tam impudenter & putidè, quàm impunè in publicis auctorum monumentis, quæ palam prostant, mentiri & calumniari solemne est?

VII. Descendis, ad explicandum paulò diligentiùs distinctionem illam opinionis speculativæ à practica, seu potiùs, probabilis speculativè, à probabili practicè; in quo id profectò assecutus esse videris, ut vel inde constet, rerum illarum te imperitum, immò ignarissimum esse; *vana est*, inquis, *distinctio speculativæ & practicæ tadii*; vah bardum & ignavum pecus; quis unquam cædem sine actione, actionem sine praxi agnovit? quid quæso est cædes illa speculativa, non practica, id est, cædes, qua nihil fiat, nullus cædat, nullus cædatur? quid monstri? cædes, quæ cædes non sit? audin repugnantia: dicere debueras, opinionem, quæ sistit in mente, nec ad opus seu praxim traducitur, seu refertur, speculativè sumptam dici; practicè verò, quatenus in mente non sistit, sed ad opus, ad usum, aliquam actionem humanam refertur, aut reducitur; ubi ergo aliqua opinio ad praxim & usum reduci nequit, nisi ab aliqua circumstantia, vel aliquo adjuncto vitietur, Theologi morales dicunt, illam in praxi probabilem non esse; etiam si fortè, quatenus in mente sistit, à dicta circumstantia præcisa, probabilis quibusdam videatur.

VIII. In Notis paulò aliter rem istam distinxi, & illam opinionem speculativè tantùm probabilem esse, dixi, non verò in praxi, quam licèt aliqui auctores, iisque satis graves, probabilem esse, dicant, alii tamen æquè graves, negant, esse probabilem; unde fiat, certò probabilem non esse, sed probabiliter tantùm, ac proinde ad usum & praxim reduci non posse, quæ judicium practicum certum postulat; igitur in praxi probabilis censenda non est: itaque Victoria, Navarrus, Henriquez, & alii, opinionem illam, qua de agitur, probabilem esse, dicunt; Vasquez, & plerique ex Societate, probabilem esse, negant; Lessius cùm negare non posset, esse probabilem, ut dixi, saltem per locum extrinsecum, mediâ quadam viâ inîtâ, statuit, esse probabilem speculativè, non tamen in praxi; id est, juxta nostrum, eumque nativum explicandi modum, esse tantùm probabiliter probabilem, ac proinde ad usum minimè reducendam; cùm enim Jesuitæ ferè omnes conscientiam certam esse velint, & nullus inficias eat, quin hæc doctrina propria sit Societatis, ac demum opinio speculativè tantùm probabilis, certa & tuta non sit; non est, quod timeas, ne à speculatione ad praxim facilè descendatur; rem hanc, mi homo, non capis, ut mitissimè loquar; repugnat enim opinionem illam reduci ad praxim, honestè scilicet, & tuta conscientia, quam in praxi probabilem non esse, constat.

IX. Sed, inquies, Joannes Sancius, à quo Escobarius deinde accepit, disertè docet, illam opinionem esse probabilem practicè, quæ est probabilis speculativè; cùm igitur illa opinio Victoriæ, secundùm Lessium, speculativè sit probabilis, nihil vetat, juxta prædictos auctores, practicè quoque probabilem dici: ut ut sit de isto explicandi modo, quem admittere non cogor, cùm duos illos defendendos non susceperim, quamvis alioquin non negem, modum illum boni sensus patientem esse, nec non posse in bono lumine collocari; certum est, nullam actionem honestam esse, cui judicium practicum certum non præluceat; judicium, inquam, de illius honestate & bonitate; dicitur autem practicum, quia terminatur ad praxim, eamque proximè dirigit, nimirum ipsam actionem honestam: huic porrò judicio præmittitur aliud, quod speculativum vocant, ac versatur circa objectum dictæ actionis: id est, circa veritatem illius objecti; & aliquando est certum, aliquando verò tantùm probabile; & hæc est opinio probabilis practicè, id est, quæ ad praxim tutò reduci potest, tandemum semper est, quando est certò probabilis, proinde certò prudens; nisi enim certo probabilis sit, certò prudens non est, nec probabilis practicè, sed speculativè: igitur ad praxim honestam minimè reducenda: hæc sunt illa nostra principia, de quibus in Notis, in quæ tota illa distinctio, immò tota rei probabilitatis resolvitur; si enim opinio certò probabilis est, nemo negat, probabilem esse, saltem, ut auctor sit alicujus nominis; nulla igitur circumstantia vitiatur, à qua in praxi separari non possit; alioquin non deessent, qui negarent, illam esse probabilem: ita ergo Sancius & Escobarius intelligendi sunt, si enim aliter, illorum doctrinam non suscipio defendendam, nimirum doctrinæ Societatis, in hoc scilicet argumento, contrariam.

X. Mentiris porrò plusquàm impudentissimè, nebulo, cùm dicis, religionis præcepta, quæ solam religionem, non verò Rempublicam attingunt, qualia sunt contritionis, Pœnitentiæ, & divini amoris dogmata, sine distinctione, sine exceptione, ita metu à Jesuitis calcari, qui divinam justitiam rorum, aut nihil verentur, quod cum intimo doloris sensu, in flagitiosis illorum decretis videat omnes, quos Ecclesiæ cura sollicitat; è quam, vestra sunt, non Jesuitarum flagitiosa decreta errores scilicet ab Ecclesia damnati, aliaque centena & millena, non censura modò notanda & condemnanda, verùm etiam igne purganda & expianda; quasi verò Romanum Pontificem, Cardinales, Episcopos, si paucos excipias, doctissimorum & pissimorum hominum non jam legiones, sed myriadas, Ecclesiæ cura non sollicitet, sed Jansenistas duntaxat, iisque fœdere conjunctos; & lupos tantùm voraces, non vigiles & fideles canes ovium Christi custodia urget & premat? ita ne verò cura Ecclesiæ vos sollicitat? sed impia, iniqua, & malis artibus instructa, quæ ipsam Ecclesiam tot ac tantis erroribus conspurcare, & Christi fideles tot factionibus, machinis & dolis in errorem inducere non cessatis: quis amabo ergò gentem incuriam hujusmodi curæ non autoremque injurium porro est Reip. christianæ, quod dicis, illius non interesse, Sacramentorum materiam, nimirum actus pœnitentis adulterari; statuta religionis præcepta sine exceptione calcari, flagitiosa decreta de rebus sacris spargi & publicari, ab omnitatione, immò & religione alienum est; quasi verò religionem & divinis legibus, illarumque indemnitati christiana Respublica consulere non debeat: sat video, quæ spectes, Willelme, velletis Ecclesiam & religionem impunè aggredi & impia, hæretica & blasphema vestra dogmata citra ullam pœnam spargere & promulgare; doletis, ab Ecclesia damnata fuisse, & vos à Christianis Principibus in officio contineri, ac decretis & statutis Ecclesiæ pareatis; illud vos alæpugit, egitque in desperationem, & hujusmodi vos à vobis extorsit: quasi verò Ecclesia in hæreticos, sphemos, Atheos, simoniacos, alioque divinae violatores severissimè non animadvertat; & quam hoc, distinguendæ sint leges conscientiæ, quæ illam religionem, ab iis, quæ Rempublicam etiam attingunt?

XI. Pessimè item asseris, distinctionem illam opinionis speculativè probabilis, à probabili practicè à Jesuitis adhiberi de industria, in iis, quæ Reipublicam attingunt, cùm æquè in omni genere adhiberi possit, ut manifestum est; quod revera ut non videatur

videas, insciam, supinitatem, asinitatem tuam, ut sic loquar, satis mirari non possum. Quòd autem distinctionem illam à Jesuitis primùm excogitatam fuisse dicis, ineptum est, ac ferulâ dignum; cùm Cajetanus multis locis, sed præsertim 1, 2. q. 57. a. 5. ad 3. illius mentionem faciat, & multi postmodùm auctores illam amplexi sint, & ab ipso Paulo didicerint, qui dolose, culpæ non verti, comedere idolothyta, si res per se ipsa consideretur, sed si fidelium scandalum inde timeatur, ab eo penitùs abstinendum: communis est inter Jurisconsultos, ut observat Joannes Sancius, eorum multi, Cuiacii, Duareni, & Donelli sententias in praxi sequi non ausi, eas tantùm in theorica probant, & dici volunt theoricas, non practicas: Duellius distinctionem illam in Sorbona communem vocabat, & alibi passim alii Auctores; vix enim unum reperias, qui eam aliquando non usurparit; cur ergo dicis, illam ab Academia Parisiensi dudum ut ridiculam exagitatam fuisse? cur dicis, arcanum esse Jesuitarum politicum? Jesuitæ, inquis, in speculatione omnia probant, in praxi damnant; illi certè, nec in hac, nec in speculatione; vos verò in speculatione eadem damnatis ad speciem, sed in praxi probatis, & ad praxim redigitis, Jansenii Patriarchæ vestri exemplo, qui furtum in speculatione damnabat, quod tamen probabat in praxi; cùm enim Collegii sanctæ Pulcheriæ Lovanii administer esset, subtilem reverà modum excogitavit, ex illius redditibus, eam summam subducendi, quæ ad sustentationem Barchosii sufficiens esset, & procurandi, ne quid deinde apparere, cum ab eo administrationis ac reddituum ratio poscheretur: egregiam verò praxim, & præclaram artem tuendam pecuniam furandi, & falsandi rationes, fucosomnino & falsariis opportunam; parce igitur istos fabriles distinctiones Jesuitis affingere; tibi tuisque serva, qui tam sanè futiles commenti estis, cum diversorum sensuum, in columnis vestris, manuscriptis & factis; aliasque hujusmodi, quibus, Ecclesiæ fulminibus & anathemati capita vestra subducere, frustra licèt, conati estis.

XII. Deploras deinde, sperare Jesuitas, gratia, quam valent in Ecclesia, perfectum iri, ne ab iis eadem Ecclesia violatæ veritatis pœnas exigat; hanc fortè gratiam invidetis, si tamen gratia est, propter veritatis & religionis defensionem, Ecclesiæ gratum & acceptum esse; non aliis, crede mihi, artibus Jesuitæ Ecclesiam sibi demerentur, aucupanturque optimæ matris gratiam; vos verò quibus? quid enim ad hanc finem omisistis? quid non feciistis, tum in Gallia, tum in Italia, ad captandum, ad prensandum opinatum patrocinium? nunquam tamen res vobis pro votis successit; nunquam Ecclesia vel unum ex dogmatis vestris probavit, sed quinque illas propositiones, id est, doctrinæ vestræ breviarium tanto apparatu & sumptu munitas, tanto molimine & nisu Jesuitas, tanta commendatione & intercessione innocentius, solemni constitutione damnavit, appositis quoque justa censura; negatis illicò, esse Jansenii, aut eadem in ejus sensu damnatas, cùm tamen ante, illas esse Jansenii, & in Jansenii sensu passim sustineretis; ut Ecclesia, ut hoc effugium præcluderet, nova constitutione declaravit; illas ut Jansenii, & in Jansenii sensu damnatas fuisse, easque, ut tales, denuò damnavit. Arnaldus paulò pòst duas epistolas & ab ipso scripta in lucem edidit, ut primam propositionem, in Petro Christum negante, à censura vindicaret, sed hæc pariter omnia ab Ecclesia damnata, quæ ante, longum librorum vestrorum elenchum jure confixerat: ad distinctionem juris & facti confugistis, sed hoc effugium quoque ab eadem Ecclesia præclusum est, propositâ fidei formulâ, quæ uterumque complectebatur, cui subscribere jussi estis: denique ad res morales disputationem traduxistis, cùm scholasticæ, ut vocant, parum propitiæ vobis essent, scriptis scilicet epistolis, quarum confutationem aggressus sum; sed hæ quoque ab Ecclesia nigro theta, cum multis aliis libellis, qui ex officina vestra prodierant, notatæ fuerunt; ex quibus manifestè sequitur, Jansenianam doctrinam universam, ab Ecclesia damnatam fuisse, ut erroneam, impiam, blasphemam, hæreticam; ac proinde Jesuiticam illi oppositam non parum inde roboris atque momenti accepisse.

XIII. Ut autem eò redeat oratio, unde digressa est; senserunt aliqui, nullo unquam câsu, homicidium licitum esse, & hic fuit Waldensium error; tu verò dicis, immensum quoddam intervallum intercedere, inter Dei præceptum homicidium prohibentis, & Casuistarum decreta, quibus homicidium permittitur; in quo, quamvis alioquin obscurius, de industria, loquaris, ad primum illum errorem videris accedere; alii, ut Sancygiranus vester, docent, quemlibet interiore spiritu, vel instinctu actum, posse alium interficere; quod certè impium, inhumanum, immò & hæreticum est; alii tenent, ut ille idem, in quæstione regia, nonnunquam teneri quempiam sibi vitam eripere; ad fidem pertinet illa sententia, qua licet nocturnum furem irrumpentem occidere; illa etiam ab Ecclesia recepta est, quæ permittit injustum aggressorem occidere, cum moderamine inculpatæ tutelæ, se suaque defendendo, non copulativè, ut nonnulli satis ineptè interpretantur, sed distributivè, aut disjunctivè: quædam aliæ sententiæ de hoc eodem argumento disputationibus Theologorum Ecclesia liberas relinquit, qualis illa est, utrùm pro defensione honoris hominem occidere liceat, laico scilicet; item illa Victoriæ, quæ huic nostræ disputationi causam dedit, & aliæ hujusmodi; quarum aliquæ sunt certò, ac proinde practicè probabiles, aliæ verò probabiliter tantùm, & speculativè, juxta illum modum, quem supra breviter sanè, sed luculenter explicui; nihil autem moror in hoc Escobarium, aut Joan. Sancium, quos certè auctores canonicos esse non puto, quorum scilicet dictis in omnibus standum sit; quamquam, ut dixi, satis commodè explicantur.

XIV. Sed ut brevi compendio summatim omnia complectar, falsum est 1. illud omne probabile ac tutum esse, quod ab aliquo gravi auctore probatur; pauci reverà auctores sunt, quibus aliquid improbabile, aut etiam erroneum non exciderit; ab exemplis abstineo, quia sunt obvia & trita in omni ferè gradu & ordine; homines quippe fuerunt, erroribus obnoxii; nec quidquam iis inde gloriæ & commendationis detrahitur; ut enim, leviter saltem, voluntate peccarunt, quidni & intellectu, cùm tamen errori obnoxii sint intelligendo, quàm volendo, & tam ignorantiam ab originis peccato, quàm concupiscentiam contraxerint; quando ergo dicimus, probabilem esse aliquam opinionem, quæ auctoris gravis & celebris auctoritate fulcitur, ita intelligendum est, ut optima ratione firmetur, nec refragentur cæteri omnes, nec usus Ecclesiæ repugnet, nec bonis moribus adversetur, nec aliquo prematur argumento indissolubili; his legibus, dicimus, viri gravis & docti auctoritate probabilem aliquam opinionem evadere; hoc igitur te in errorem induxit, quòd illam dumtaxat

taxat viri gravis & celebris auctoritatem seorsim acceperis, ab aliis omnibus adjunctis, quibus destituta, opinionem probabilem non facit.

XV. 2. Falsum est, ex doctrina probabilitatis, Jesuitas auctores censeri errorum omnium, quos Catholicæ passim adstruunt; quasi verò Jesuitæ doctrinam illam excogitarint, quam ab antiquis scriptoribus mundus accepit; quin immò germana probabilitatis doctrina errores omnes excludit, arcetque à regulis fidei, & recta morum disciplina; tutus enim & securus sum, dum opinionem aliquam certò probabilem ad praxim reduco; falsum est etiam, tantam illam opinionum probabilium varietatem religioni & Ecclesiæ funestam esse; quod certè Calvinismum, seu, quod ferè idem est, Jansenismum olet, nec parum injurium esse constat, Romano Pontifici Christi Vicario, qui eas permittit; Catholicis Academiis, quæ illas docent; nec non sapientissimis & doctissimis hominibus, qui eas sequuntur, atque defendunt: Deus mundum nostris traditionibus tradidit; scimus evidentia, aut ex evidentibus demonstrata; à Deo revelata divina fide credimus; perspicuè falsa, erronea, hæretica non rejicimus modò, sed detestamur; probabilia denique in vario disciplinarum genere versamus, discutimus, ac de iis disputamus, & ut sunt, qui hanc, ita sunt, qui oppositam partem defendunt; cùm enim suo quæque motivo gravi gaudeat, vel æquè, vel inæqualiter, voluntatis est, diversis rationibus mota, sive ad unam, sive ad aliam intellectum inflectere ac determinare.

XVI. Falsum est, eamdem opinionum varietatem, instituto ac menti S. Ignatii, nec non Societatis adversari, cùm Ecclesiæ sensui minimè adversetur; nempe quando Ignatius suis præcipit, ut idem omnes sentiant & dicant, iis certè liberum opinionum probabilium usum non vetat; sed opiniones hæreticas, erroneas, Ecclesiæ sensui contrarias; & si quis filios inter Ignatii, eò temeritatis veniret, ut Jansenii errores, vel Aurelii insanias, amplecteretur; Societas illum minimè ferret, sed ut putidum cadaver suo repelleret sinu; in hoc quippe adinstar maris est, quod cadavera in littus projicit: sed illud præsertim placuit, quod sub epistolæ finem, incogitans fortè, verissimè tamen subdis, & illibatam instituti Societatis rationem, magni Patriarchæ Ignatii sanctimoniam, nec non primorum Generalium sapientiam agnoscis, quos tamen in societatem erroris & pravitatis vocaveras, epist. 5. sub finem, his verbis: *Sub adventum vestrum*, inquis, *Augustinus, Chrysostomus, Ambrosius, Hieronymus, mores hominum informare desierunt*; & ferè sub medium, *ad hunc modum, probabilium opinionum opera, totum in orbem sese Societas infudit*; *inde tanquam ex vitiato fonte, cætera doctrina flagitia fluxerunt*; sed jam perperàm dicta revocas; cùm enim Societas sese totum in orbem infuderit, sub primis illis Generalibus, quos ab eo vitio liberas, inde perspicuè sequitur, vel opinionum probabilium usum vitio non esse vertendum, vel opinionum probabilium operâ, Societatem totum in orbem sese minimè infudisse.

XVII. Falsum est denique, doctrinam opinionum probabilium fecisse, ut Jesuitæ à primo instituto deflexerint; non deflexit, crede mihi; & si fortè aliqui, quod certè in tanto numero, mirum esse non debet, sui nominis & officii immemores, ab eo tantulum declinarint, Societati, quæ hujusmodi homines non tolerat, sed vel reducit ad meliorem frugem, quod reverâ pissimæ Parentis est, vel justæ vindicis partes agens, à se repellit; sed nunquam fecit, & faciet nunquam vera & germana probabilitatis doctrina, ut quispiam à recta morum regula deflexisse dicendus sit; illud sanè Societatis Scriptoribus cum aliis omnibus commune est; quibus solus tenebrio *omni humano subsidio destitutus*, si tamen Eretodoxum excipias, qui arma tibi & subsidia liberaliter suppeditant, non nisi temerè sese opponit. Sed dic mihi, desides, admittis ne aliquam opinionem probabilem admitto, inquis, si vera est; nulla enim falsa suffragatur; at si nesciam, falsam esse, hæc tamen videtur probabilior; num liber sum à culpa, si falsa est contingat? minimè, inquis; nulla enim ignorantia juris naturalis eximit culpæ; huc volo te; nam hoc præcipuum est Jansenianæ doctrinæ caput; ad hoc principium rem totam probabilitatis reducitis, quo reverâ stante, omnes adversariorum vestrorum impetus infringetis, vel eludetis; nempe sive opinio probabilis vera, sive falsa sit, citra peccatum ad praxim reduci non potest; si enim falsa sit, error à culpa non liberat; error quippe dumtaxat obtendi poterat; si autem vera, cùm hoc certò nesciatur, ac proinde de falsitate dubitetur, quisquis salutitur, audi, aut peccandi periculo exponit sese; igitur peccat; unde omnis opinionis usum proscribitis.

XVIII. Sed cùm sint duæ hinc inde extremitates, quas probabilitas excludit; inde nimirum certa & indubitata, inde verò improbabilia, ac certò falsa, unam Willelme ad primam illam extremitatem te recipieres, dum à probabilitate discedis; sed ut dicam, quod res est, non rejicitis probabilia, ut certa & indubitata, sed ut blasphema, impia, hæretica, improbabilia, quæ nullus Catholicus, quæ nullus Catholicus etiam laxissimus approbet, doceatis; omitto alia, quæ de Filliucio, & Reginaldo, aliisque refers, nesciens eadem repetam, more vestro; cùm in refutatione duodecimæ, luculenter evicerim, ab iis praxim damnari illius opinionis de calumnia, quam iis affingeras; omitto alia quædam fœculenta, ne horrore gravidoremq; lectoribus afferant; non certè urbana quædam convitia, quæ interdum scriptoribus excidunt, sed inurbana & putida; quid enim, amabo, Jesuitæ non exprobras? calumnias, dissolutiones, incredibilem confidentiam, temerarias & Ecclesiæ contumeliosas voces, corruptelas, flagitia; hæc intra paucas lineas pag. 1. item pag. 12. æternæ legis contemptum, impietatis crimen, sceleratas sententias, scandalum, impias cupiditates, pestifera dogmata, ridiculos cavillos, execrationem, detestationem, horrorem, detestatam perversionem, nefariam calliditatem, flagitiosa decreta, pestilentem sententiam, aliaque id genus; ab iis, si tibi credimus, Decalogus destruitur, Dei præcepta calcantur, lex Dei violatur, in spectum Religio colitur, genus sermonis horribile usurpatur, gladius ad cædem Christianis porrigitur, morum disciplina flagitiosè corrumpitur; sed bonus sum, qui hæc exscribo, totus liber exscribendus esset, ut quo, si convitia, falsitates, calumnias detexerim, nihil prorsus aliud restat; illa autem ubi Christum Doctoris oculis subjicis, satis superque rejecta & refutata censentur; sed tu quoque nobis, inquies, eadem toties cecinisti; appellavi hæreticos, id est, doctrinæ ab Ecclesia damnatæ ut hæreticæ, impias, blasphemæ assertores & defensores; ita est, cum Ecclesia loqui licet; calumniatores & fastiloqueos, utrumque non tam dictum, quàm demonstratum, denique scurram & histrionem; hanc personam publicè agis; res notoria est; aliaque id genus adeò gra-

spicua

spicua & manifesta, ut voce publica constent. Sed ad refutationem 14æ accedamus.

EPISTOLÆ XIV
Confutatio.

I. SCribendi modum mutasti, Willelme Wendstrocki, non emendasti; nunquam sistis in medio; at semper ad extrema descendis; postquam diu scurram egisti, Doctoris continuè personam induis: hanc tamen, si me audis, brevi exues; adeo frigidè & miserè illam sustines: res seria in tuam ridendi non quadrat; in ea tractanda morosus vindexque austerus; nihil nisi cruenta cogitas; cædes etiamnat somnias, atque hominum strages; mille ficta præ oculis habes; & morales Theologos, qui totidem furiæ essent, acriter insectaris: *Vtinam, inquis, nunquam è tartaro infanda illa dogmata prodiissent, utinam diabolus, verus illorum parens, nullos invenire potuisset ministros, sic voluntati suæ morigeros, ut ea inter Christianos spargerent:* sed quænam, amabò, dogmata? hæreticis dubio procul omni, esse oportet; cùm te in cæcitatem & insaniam agant: an fortè hominem occidisse, propter *leves & simplices obtrectationes*, hoc iis elimetas, epist. 7. expostularunt; sed cautè dissimulas, an verò propter vanum honorem illum, *quem diabolus, inquis, superbiæ pater ad superbos filios transmisit*; pudeat ingenuum hominem, toties proferre diaboli nomen; septies in ultima vernaculæ pagella illud appellaras; emendasti in Latina, in cujus tamen proximè antecedenti pagina, intra paucas lineas, semel ingeminasti: quid mirum, si semper in ore illum habeas, qui plusquàm diabolica verba tibi suggerit; & si tua is liberè lingua utatur, cui cor tuum & animum mancipasti; quod certè omnibus hæreticis solenne est; sed iis præsertim, qui errores, blasphemias, hæreses, scripto & voce tuentur, & ut loquitur Ignatius, epist. ad Trullian. *Erroris venenum lenibus aliquo implicant, & tanquam mulso cicutam temperant*, quos ibidem *diaboli propagines* vocat; & Iren. l. 5. c. 26. *organa satanæ*; & ante illum, Clem. Rom. Const. c. 10. *Diaboli instrumenta*; Basil. epist. 141. *Progenies satanæ*; Epiph. hær. 69. *Simulachra diaboli*; Nazianz. orat. 48. *Dæmonum expeditionem, immundorum furtuum legiones, furiarum exercitus*; hoc unum eundem Nazianz. orat. 33. quod in te bellissimè cadit, *unius diei Theologos*, quod de te ipso ultrò fatens.

II. Redeo ad inanem illum, seu vanum honorem, quem Jesuitæ quidem floccifaciunt, nec Casuista ullus ferro, aut cæde, ut per calumniam affingis, defendi posse, scripsit, aut dixit unquam; sed illum dumtaxat, cui Deus virtutem comitem esse voluit; & quem divitiis atque opibus, immo & huic mortali vitæ anteponendum esse, Scriptura disertè tradit, omnes clamant, ratio ipsa demonstrat: hunc inquam, etiam injusti aggressoris nece, defendi posse, multi graves Theologi tenent; quamquam ex Jesuitis unus, aut alter: sed pergo: an fortè Casuistæ docent, furem occidi posse, etiamsi non defendat sese, rem ablatam ultrò dimittat? hoc quidem Jesuitis opprobras, solita charitate; sed nullus unquam Jesuita docuit, furem occidi posse, nisi vel nocturnum per vim irruentem, vel alium, qui per vim rem alterius auferre nitatur, ac Dominum, seu custodem renitentem aggrediatur; vel denique fugientem, sed qui rem furto ablatam, etiam monitus, dimittere nolit; his tamen legibus, ut non parvi momenti res sit; nec alia via recipi queat; nec illatum damnum resarciri: hæc distinguere debueras; non verò declamando, Jesuitis affingere, quod per illos, furem occidere licet, etiamsi non defendat sese; quod ab iis traditum fuisse, fingere quidem per calumniam, sed vel minimo testimonio probare non potuisti. An denique docent, hominem occidi posse, pro aureo, atque adeo etiam pro pomo; sic accuratè, inquis, & præcisè; ita ut nullus sit effugio locus, Lessius rem decidit; sed cur non dicis, disertè doceri à Lessio, ibidem (hæc enim loca supra versavimus quasi ad nauseam) non posse occidi furem, ad sua servanda, *nisi facultates illæ sint magni momenti*; unde *valde injustum est*, inquit, *ut pro pomo, vel uno aureo servando, alicui vita auferatur*; si tamen *non tam res, quàm honoris est defensio*, solus docet, & Lessius refert, virum nobilem posse stricto gladio injustum aggressorem repellere, & rem per vim ablatam ex ejus manibus extorquere.

III. Ponamus rem in exemplo; vir nobilis habet in digito gemmam summi pretii, putà 50 millium nummum; accedit fur nequam, eamque per vim abripit; ille statim stricto gladio in furem involat; hic ferro etiam prædam suam tueri conatur, nec illam dimittit; quare vir nobilis furem obtruncat, vel mutilat; quæro ex te, an peccarit ille? haud dubiè, inquies; sciebam, te ita sentire; sed omnes ferè auctores id negant; immo Ecclesia Innocentii III. oraculo, & leges omnes clamant, cuilibet sui, rerumque suarum defensionem licitam esse, non occides, inquis; rectè, nimirum injustè: grassator viatorem sistit; marsupium jubet sibi porrigi; mortem alioquin minatur; viator vim vi repellit, & grassatorem mactat; illum deliquisse censes, eumque homicidii reum habendum; Theologi & Canonistæ secùs sentiunt, quibus certè potiùs standum, quàm iis hominibus, qui Curios simulant, &c. itanè verò siccariorum & grassatorum patronum agis? qui tamen innocentissimos homines impius & ferox actor insectaris: nusquam major hypocrisis; divinæ charitatis obtentu, ut jam dixisse memini, crudelissimum odium exerces; ut flagitiosos defendas, insontes accusas acerrimè; sceleratorum sanguini parcis, humanioris & pii sitiens; nihil sanè à grassatorum peste tutum est, si te audimus; domos expilant, homines spoliant, sacra & humana jura violant; si vel leviter obsistas, & repellas fuste, aut ferro, grandi & inexpiabili scelere te obstringis: & hanc Evangelii moralem Theologiam esse dicis, & sanctorum Patrum & omnium antiquorum; ô nequam; nunquid leges omnes non permittunt, vim vi repellere, nimirum injustè illatam; injustè autem infertur hominum vitæ, membris, pudicitiæ, fortunis, honori, parentibus, amicis, liberis, &c. modò cũ moderamine inculpatæ tutelæ fiat; si enim se quispiam & sua citra cædem injuriam inferentis, servare potest, ac defendere, nullus Casuista dixit unquam, eum licitè cædi posse.

IV. Natura certè, cui leges omnes divinæ & humanæ suffragantur, nullum nisi justè, sive publica, sive privata auctoritate, cædi posse, docet; nullus autem justè cæditur auctoritate publica, nisi in pœnam delicto æqualem; nec enim Princeps subditorum vitæ, aut necis Dominus est; auctoritate verò privata,

privata, nemo justè cæditur, nisi mero titulo moderatæ ac necessariæ sui, rerumque suarum defensionis; dico moderatam, quæ scilicet omne odii, vindictæ, & iræ studium excludit; dico necessariam, quia omnis non necessaria, illicita est; fatebaris autem in vernacula, defensionem illam ad vitam dumtaxat & pudicitiam extendi posse, & in hanc rem Rerumpublicarum moderatores sanctos & profanos, & diserras ab iis leges expressas citasti; subdis tamen in Latina versione, quod de his causis, ob quas, scilicet, justa defensio licita est, neutram in partem nihil tibi dictum velis; nempe Apologistâ ratiocinando tecum, omnino confecerat, eadem prorsus ratione, qua probatur, defensionem vitæ ac pudicitiæ licitam esse, licitam etiam probari bonorum, atque honoris defensionem; at præcisè à te mihi responderi volo; nam vel negas, defensionem vitæ licitam esse, vel licitam esse, concedis; si primum, sanctissimam naturæ legem, qua vim vi repellere licet, violas, quam omnes, ut fateris ultrò, sacri & profani Rerumpublicarum moderatores suis legibus firmarunt; cujus certè impudentiæ & audaciæ homunculum, nescio quem pudere deberet; si verò alterum, eadem ratio militat pro facultatibus & honore vero, quæ pro vita & pudicitia; ut post D. Thom. omnes Theologi & Jurisconsulti sentiunt; quos tamen ut cacodæmonis organa & quasi monstra Erebi traducis; ita odium & furor te abripit, ut omnes hujusmodi diris & diabolo devoveas; ita ne verò, Duvallium, Cajetanum, Caraffam, Lugo, immò DD. Antoninum & Raimondum, aliosque diaboli ministros, ejusque voluntati morigeros vocas?

V. Sed quo jure, cælorum claves, & divinæ justitiæ fulmina tibi arrogas, ut ea in servos & amicos Dei contorqueas? tu, inquam, Willelme, cum sociis tuis, qui Vaticanis fulminibus & anathematis toties attriti fuistis, toties ab Ecclesia damnati, perpetuæ nota infamiæ vobis inusta; an fortè ad damnatum pertinet, ferre sententias? ad hæreticos, doctrinæ controversias decidere? ad animarum laniones, corporum securitati consulere? ad fidei corruptores, de moribus & legibus ambitiosè statuere? an fortè ii, qui docent, sibi quemquam violentas manus licitè interdum inferre; immò & aliis, si fortè interior instinctus eò inclinat; an, inquam, illi jure statuere possunt, rectas homicidii leges, & definire, quandonam liceat ad propriam defensionem hominem interficere? egregios sanè morum restauratores, qui pernicio-sissimos errores huc usque prædicare, publicare, eaque obstinatione defendere ausi estis, cui parem, aut similem nunquam probavit Ecclesia, nunquam orbis vidit: nimirum Christum pro omnibus mortuum non esse, nec eorum Redemptorem, qui pereunt; non magis pro his oravisse Patrem, quàm pro diabolo; legem veteris Testamenti ad peccandum adegisse; gratiam sufficientem cacodæmonis donum esse; posse nos renunciare omnibus Dei promissionibus, immò & ejus cultui, ac desiderare, ut de nobis non cogitet, nostri & aliorum curam non gerat, velle potiùs abjici à Deo, quàm admitti, eumque nostri oblivisci, quàm recordari. Hæc profectò sunt horrenda illa & infanda dogmata, quæ prodierunt è tartaro, quæ diabolus verus illorum parens vobis suggessit, ministris scilicet voluntati suæ morigeris, ut ea inter Christianos spargeretis; sed hæc Christi Vicarius fulminavit, proscripserunt Episcopi, Sorbona confixit, Doctores Catholici refutarunt, Ecclesia demum ita damnavit, ut soli dumtaxat hæretici refragentur; & hîc tecum Willelme, exclamare meritò possem, & tuis verbis uti; ubinam gentium summi, immanissimi homines, Misantropi, & generis humani pestes, an qui sic loquuntur, sunt Catholici? an Christiani? an Turcæ? an homines? an dæmones? an hæc, ut vultis, pro catholicis dogmatis, quæ Calvinus Jansenianis reseravit, an potiùs pro piaculis, quæ draco suis sequacibus instillavit?

VI. Sed mirum est, quòd spretâ summi Pastoris voce, magistri potiùs erroris, quàm discipuli veritatem audire vultis; quòd in via Domini cæcutientes, ut filios regere ductu vestro, & legibus vestris dirigere, ac demum tot criminum rei & conscii, moralem doctrinam, & casus conscientiæ, ut vocant, prælegere non dubitetis; duplici profectò nomine cæci, timirum, quòd reliquos omnes errare putetis, & non videatis, quantum vos ipsi erretis: satis modò esto, Willelme, si vel ipsos errores, quos in hanc epistolam liberaliter projecisti, agnoscere; non dicam, neram esse rapsodiam diu congestam, ut saltem recentui vestro faveret, cùm jam ad objecta nihil reponere posses; non dicam, quod tamen in versione Latina emendasti, te imposituræ convictum, denuò assensisse, Layman sententiam Navarri amplexum esse in quæstione duelli; cùm tamen Layman, ut suprà olim est, secus à Navarro sentiat: non dicam etiam, quòd cùm Molinæ à te imposita in epist. 7. dilueræ debuisses, hoc enim exprobratum tibi fuerat; calumniam potiùs auges, seu multiplicas, visque à Molina doceri, furem interfici posse ad tutelam nummi, tametsi vita non periclitetur; & in eo casu secundum illum, adhuc servari moderamen inculpatæ tutelæ, pro quo citas alium ejusdem locum, sed longè diversum ab isto; constat enim, quidquid blateres, nunquam docuisse Molinam, furem interfici posse proservando nummo, quando fur hominem, cujus numus est, non aggreditur; nunquam enim est moderamen inculpatæ tutelæ juxta Molinam & alios, nisi vel aggressor hominem aggrediatur, vel res hominis magni momenti: non dicam etiam, à te nova Lessio & Reginaldo affingi, & calumnia calumniam purgari; sed quid purgandum restat, cùm manifestæ imposituræ iis affictæ, perspicuè convictus fueris.

VII. His ergo prætermissis, ad ipsam quæstionem, quam agitas, ultrò descendo, ut scilicet tuis armis te petam; fateri videris, quamquam, ut dixi, vacillas dubius & incertus, hominem interfici posse, pro defensione vitæ & pudicitiæ; tunc enim, ut ait Cicero à te laudatus, videtur nobis gladius ab ipsis portigi legibus, idque justæ defensionis jure: id tamen negas, pro defensione bonorum & honoris, licitum esse; non jam te severiorè, Willelme, si ad prima illa rerum dogmata respiciam, sed laxiorem & molliorem dicam; non jam unus ex illis es arctioris instituti & strictioris conscientiæ Jansenistis, qui toties illud ingeminant, tutum & securum volumus, non crepetum & probabile; sed nonne tutiùs est, per te mihi quam liceat, in hunc modum te compellare, nonne, inquam, tutius est insonti, corporis vitam exponere, quàm impio eripere animæ vitam? justo & Christiano mors timenda non est; quem si hostis aggrediatur, petatque ferro, magnum certè damnum inferre non potest; timet tantùm privari Deo & tantùm abest, ut hoc bonum mors illi eripiat, ut potiùs mortis dumtaxat opera illo fruatur; at si hic aggressorem injustum occidat, damnum infert irreparabile, vitam caducam nullius pretii Christi sanguini, qui est infiniti momenti, præfe-

& non

& non solùm pro salute fratris sui, animam non po-
nas, sed vitam suam committit discrimini, ut vitam
fratri eripiat; justa quidem & legitima defensione uti
potest: sed ut legitima sit, intra fines evangelii sese
contineat, oportet, cujus lege, vitam cum san-
guine dare possumus, non tamen alteri eripere;
sique ad Evangelium, inquit Ambrosius, non au-
dias posthæc; per leges civiles aliquando licet; sed
leges damnare non ausim, vix tamen eximam
casus, quotquot prædicta legum indulgentia
eximuntur: Gerso, & Augustinus de Ancona disser-
ti docuerunt, nunquam auctoritate privat homi-
nem occidi posse; hoc antiquorum Catholico-
rum dogma fuit, Sanctorum Patrum auctoritate
firmatum, ac præsertim Augustini, qui legem qui-
dem non reprehendit, quæ tales jubet interfici, sed
quomodo istos, qui interficiunt, defendat, non in-
vasi.

VIII. Sed quo tandem insperato consilio, doctri-
nam opinionum probabilium, quæ omnium laxita-
tem & totius perversitatis fons est, amplexus es,
eamque præfers evangelio, quod Christianis om-
nibus officiis normam & regulam præscribit?
quid quæso tuis illis austerioribus dicturus es, si
hæc tibi exprobrent aliquando? dices, haud du-
bie, Doctorem Angelicum, gravissimorum Au-
ctorum turbam, & rationem ipsam tibi præluxisse;
nec illum tibi visum fuisse, inermem innocentiam
flagitiosorum Hominum furori expositam relin-
quere, sed inhumanum, cædibus illam & flagitiis
eripere, ipsique arma subducere, qui moderatè & ju-
dicio veto porrigere, qui nonnisi ad perniciem pri-
vatorum & Reip. armis utuntur; Magnifacio profe-
ctò hanc regulam, & te maximè laudo, quod vel in-
vasationi manus dederis; sed mirum, quod
tam reflias, & primùm siccariis & impudicis
impunitate negata, illos occidi posse statue-
ris vis ab iis illata repellatur, integram illam fu-
rum & grassatoribus relinquas, omnemque defen-
sionem, utinjustam prohibeas; quo jure istos, non
vel illos periculo eximis? cur majorem illis pec-
candi licentiam tribuis, qui jus alterius æquè
violant? nempe ad arcendas dumtaxat hujusmo-
di pestes, Theologi moderatam defensionem per-
mittunt, ac docent, nullam ibi esse justam defen-
sionem, ubi nullus adest injustus aggressor; & tan-
tum abest, ut vitiis & criminibus faveant, ut po-
tiùs ea compescant, repressa illorum audacia,
quæ facilè patrarent, si potestate æquè valerent
ac malitia.

IX. Hic sanè est totius dissertationis cardo; quando enim Calvinistæ dicunt, cuiquam licere, pro defensione bonorum atque honoris, injustum aggressorem occidere, insontibus dumtaxat jus illud tribuunt propriæ defensionis, quibus tu ipse con-cedis pro defensione vitæ ac pudicitiæ, nullum igi-tur periculum est, ne jure illo abutantur, aut certè si aliquod periculum est, utrimque æquale reportò adversùs illos homines prædictum jus de-fensionibus tribuunt, qui rapto & criminibus vi-vunt, & aliorum dumtaxat minis sustentantur; id-que, in extrema tantùm necessitate; cum scilicet illius alius modus restat; de damno magni mo-menti agitur; ad Judices & magistratus in-stantem passi confugere nequeunt; & periculum imminet, non, cum dubium & probabi-le, sed indubitatum & certum, faciendi ja-cturam fortunarum atque honoris, non jam ina-nis & vani, sed veri, quem sapientes magni fa-ciunt; hæ sunt doctrinæ moralis leges; si quid-piam addatur, non admitto, non approbo.

X. Agnoscis, opinor, hujus dogmatis æquita-tem; & facilè vides, quantum ex eo commodi in-sontibus accedat, quantum verò flagitiosis ho-minibus impunitatis ex opposito, quod tanto ar-dore sustines: si divitibus jus illud subtrahas, for-tunas suas & opes defendendi, fures à periculo tuti, non jam tenebras captabant, ut clam fu-rentur; sed palam ac de meridie furari non verebuntur, si vobis & regulis vestris credi-mus; illud unum solùm obtendant, non vi-tam à se, sed marsupium peti, si Principi-bus viris potestatem detrectes, honorem suum tuendi; illud unum restat, ut genas percutien-tibus præbeant ultro, & fustibus humeros ad solennem contumeliam; cum enim aggressor ne-quam repelli non possit sine periculo, illud cer-tè fieri nequit, nisi quis privatus vitæ ac necis si-bi jus arroget, sitque in propria causa reus, ju-dex, & sententiæ administer, quod per te non licet: eò spectat tua Epistola; eò tota ratiocina-tio tua de miti Christianorum indole, quam Ec-clesia impensè commendat; de summo rigore, quem Columba illa in homicidas olim exercebat; eò seve-rior illa morum restauratio, quam susceptis; eo de-mum acerrimæ illæ tuæ invectiones adversùs Theo-logos & Jesuitas, ut furtum longè facilius reddas, & grassatoribus impunitatem vindices; inde profectò illi tibi valde obstricti restant; & id saltem inde commoditibi accedet, quod latronum casuista & advocatus audies; id præmii haud dubiè tibi jure cedit; utpote qui susceptâ insontium contra siccarios causâ, cum omnibus Theologis, istos illico deseris, ut contra illos causam mali latronis a-gas, furem contra divites, grassatorem con-tra mercatorem, petulantes denique & contu-melioso nebulones, adversùs honoratos homi-nes defendas. Dixi omnes Theologos; quia li-cèt fortè inter se in loquendi modo dissentiant in hac quæstione, in eodem tamen principio, con-tra tuas ineptias conveniunt, ut vel inde videas, quàm magnus & nobilis sit illorum numerus, quos impugnandos suscepisti, & quàm temerè me provo-caris, ad producendum aliquam legem, aut legis interpretem, qui eam doctrinam probaret, quam nos sustinemus, vos destruendam perperam susce-pistis.

XI. Vis Theologorum placita? Bannes celebris ille Doctoris Angelici discipulus disertè docet, pri-vato cuipiam licere, ad defensionem fortunarum at-que honoris, injustum aggressorem occidere, si id ne-cesse sit: & *hæc conclusio* inquit *est consensus Philoso-phorum & fere omnium Theologorum*, quid expres-sius? hæc autem habes 2.2.q. 64.a.7. vis Cardinales hujus opinionis auctores? en tibi Cajetan. Tolet. Lugo quorum ultimus subdit, de just. disp. 10. sect. 9. n. 175. *hanc sententiam communem & veram esse.* Vis relatos in album sanctorum? habes? Antonin. 3.p. tit. 5. c. 3. *quando violentia*, inquit, *infertur rebus, nec aliter repelli potest, tunc licet, qualitercumque defendere, etiam personam occidendo.* Vis leges ci-viles & sacros Canones, Sylvester V. Homicid. 1. q. 2. testatur, injustum aggressorem occidi posse, au-ctoritate legis civilis, primò defendendo personam suam, secundò honorem, tertiò res suas, quando aliter haberi non poterunt *secundum multos legistas.* Navarrus caput 5. Summ. magnam vim

legum & Canonum ad hunc finem congessit. Covarruvias manifestum esse, dicit, quod licet furem fugientem & res auferentem, ac se defendentem à captione, occidere; idem de honore testatur Sebastianus Medices; Brunellus Bartolus, Petrus Navarra, aliique fere innumeri eamdem sententiam tenent, quam Major cum aliis in Academia Parisiensi, Sylvius in Duacensi, Sancius in Hispania, Bonacina in Italia, Sotus, Bannez, Victoria in schola Thomistica, alii fere ubique docuerunt; loca citarem, sed parco; ne jam actum agam, & grandes tomos exscribam.

XII. Itaque perspicuum ex præmissis restat, illos omnes ita cum Jesuitis convenire in hac cõtroversia, ut tamen Jesuitæ omnium severissimi esse videantur: non te igitur pudet, eos traducere, ut Diaboli ministros, ejus voluntati morigeros, qui spargere inter Christianos veriti non sint, infanda illa dogmata, quæ non nisi è Tartaro, auctore Diabolo, prodierunt? at scire averem, quinam ii sint, quos pro Christi discipulis habes, quinam audiant liguam pacificæ civitatis, quæ eadem est mystica Hierusalem, an fortè Calvinus, Lutherus, Molinæus; confer, amabo te, dogmata vestra cum dogmatis Jesuitarum, & vide, an vel unus sit, ex omnibus illis auctoribus Catholicis, Jesuitis, in hac quæstione, suffragantibus, qui Jansenianos errores non detestetur, qui cum Jansenio doceat, Dei mandata justis esse impossibilia; cum Sancygirano, Ecclesiam in doctrina corruptam esse; ac tecum, in secunda Epistola, gratiam sufficientem merum esse figmentum, & vocis ludibrium: ridiculum porro est, nos à te remitti ad capitalium judiciorum formulas; quasi verò hæ servari possint, cum grassator in remoto saltu, improvisò te aggreditur, & marsupium sibi cedi jubet; & ut conscientiæ consulatur, testes accersendi sint & audiendi, & causidicus adhibendus, ut de illius consilio constet, an grassator vitam etiam petat; ac demum colligendæ sint septem Iudicum sententiæ, ut decidatur, an in hoc casu vim vi repellere liceat; Egregium certe moralis disciplinæ restauratorem, qui nos ad simplicia religionis & sensus communis elementa seu principia revocas! O utinam nequissime mortalium, ab erroribus tuis, à Calvinismo, Lutheranismo, Arnaldismo infandis Sancygirani dogmatis, ab illo illo plusquam mortali odio, quo genus hominum universum, ac præ cæteris, Jesuitas prosequeris, avocari posses, nec non ad germana Religionis & Christianæ charitatis principia revocari: hoc desiderare quidem, sperare tamen non possumus. Quod demum Jesuitas calumniis & convitiis lacerare non cesses, tibi maximæ gloriæ non vertitur, ut pote qui fœdere juncius sis in hoc consilio omnibus Heterodoxis Germaniæ, Galliæ, Poloniæ, Hungariæ, Belgii, & nonnullis aliis politicis vel æmulis projectæ conscientiæ: stetit huc usque, frendentibus illis, Societas, stabitque in posterum, ringente licèt Erebo, quem à primis cunis, huc usque, suis progressibus, singulari nisu adversante sensit, in hoc tuam operam, tenebrio, tenebrarum principi locasti, non sine operæ pretio; nemo enim atrociùs juxta atque iniquius Jesuitas exagitavit: vestra profectò, immo & Cacodæmonis interest, ne Jesuitæ ea doctrinæ & virtutis fama præstent, quam ferre nunquam potuistis; ne scilicet errores vestros, à Diabolo vobis suggestos strenuè, ut fecere hactenus, impugnent atque, confutent; illud sanè vos misere torquet; illud vos potissimùm urit.

XIII. Sed relego tua vestigia, & eloquentiæ tuæ flores in fascem colligo, hic etiam Jesuitis exprobrem horrorem, divinam legem oblivione deletam, ejusdem tinctum rationis lumen, nefarium facinus, projectam audaciam, errores, divinæ majestati gloriosissimæ supremæ potestatis insigne ab iis præceptum, adversas, detestabiles & nefandas sententias, neglectas Dei Ecclesiæ, Reip. leges, dogma diabolicum, perniciem rerum omnium perversionem, flagitiorum morbos, barbaram sententiam, detestandam, formidolosam, crudelem defensionem, Regibus infanda dogmata, quæ prodierunt è tartaro, sacrilegia, horribilem perversitatem piacula, linguam turbidæ civitatis, id est, spiritualis Sodomæ, seditiosa & cruenta decreta, Turcas etiam & Dæmones vocas; quàm eleganter, quàm urbanè, Willelme Wendrocki! pauca, aut etiam majora referre facilè possem, etiam cum fenore, hoc saltem discrimine, quod tu non nisi falsa effutias, ego vera immo & notoria referem: sed quidtandem tu? scripturæ & Patrum loca multiplicas, quibus homicidium damnatur; sed quod nam amabo te? injustum profecto, de quo nemo ambigat; justum verò damnari non posse, ex ipsis terminis patet; justum autem est, quo injustus aggressor repellitur, qui vitam, pudicitiam, fortunas abripere tentat; sed, inquies, ex Augustino quisquis auctoritate carens nocentem interficit, ipse fit nocens; ita est; sed is, in quem grassator injustus involat, hunc jure suo, & auctoritate, sanctissimis naturæ legibus sibi comparata, repellere potest, etiam illata morte, si aliter repelli nequit; licio, Augustinum dubitasse, utrùm pro servanda vita & pudicitia, injustus aggressor occidi posset: sed in hoc, reliquorum omnium suffragio fretus, ab Augustino discedere, grande piaculum non est: ut ut sit, omnes Theologi, si Gersonem & Augustinum de Ancona excipiam, omnes Canonistæ & juris consulti contrarium docent, quibus non nisi temerè quispiam retrogari potest.

XIV. Et verò, si quæram extrè, cur Deus Principibus hanc auctoritatem tribuerit, ad vindictam malefactorum, utendi gladio: vel potiùs, sanctæ laicoris Reip. leges, præscindendo scilicet à Dei præcepto, illud statuerint, ut flagitiosi homines extremo supplicio plecterentur: dices haud dubiè, ut Reip. membra in officio contineantur: si enim scelerati homines impunè ferrent: non jam respublica bene compolita, & societas rectè ordinata esset, sed summa & extrema rerum confusio: id est, ut suum cuique jus indemne servetur: huc enim spectat justitia, quoties igitur cuique auctoritate publica legum & Iudicum, jam demne cuique servatur, sceleratorum multa, & pœna cessat haud dubiè privata auctoritas, cum ad eum finem legum subsidium sit satis: at si hostis in nostram cujuspiam involet, vel grassator in fortunas eo loco & tempore, quo legum subsidium implorari nequit, quid faciet miser? si nec vitam, nec fortunas defendere licet: poterit quidem collum accipiti & mucroni pectus libens offerre, præ charitate, & pallium tollenti, etiam tunicam tunicæ dare, vellenti capillos, vellendam barbam, & maxillam dexteram cædenti, sinistram præbere: has summoperè laudo, quæ sunt heroicæ virtutis & ardentissimæ charitatis, sed barbari dogmata est, eum damnare peccati, qui cum moderamine inculpatæ tutelæ, vim vi repellat: jure utimur suo, & injustum aggressorem reptimat, nunquam leges civiles, nunquam duodecim tabularum tuerunt, immo in nonnullis casibus, hominem inte-

liter fieri permittunt, v.g. uxorem in flagranti deprehensam, à marito, in quibus Theologia nostra id vendicavimus; de hoc quippe argumento, nihil communia docent, immo aliis longe severiores; nec unquam defensionem illam occisionis licitam esse, volunt, nisi quando necessaria ad eque cum omni moderamine ad servandam vitam, conservandas fortunas magni momenti, servandum honorem, non spurium illum & falsum, sed verum, sine quo vita honestè transigi nequit, idque à sæculari tantùm; cum Ecclesiasticis honori ducatur, Christi exemplo, ignominiam pati; unde omnes Jesuitæ docent, excepto uno Henriquez, hoc religioso viro illicitum esse; Amicus communi sententiæ licèt adhæreat, argumentum super hoc proposuit, sed statim ejusdem est, S. Congregationis jussu; reliquis omnibus intactis relictis, quæ Academia illa, quam immensè laudas, ante damnarat; Romanis igitur decretandum, non Belgicis.

III. Sed videamus, quonam pacto solvas syllogismum istum; honor est charior vita & fortunis, ad eandam vitam, licèt vim vi repellere, item ad servandas fortunas, igitur & ad servandum honorem; hanc enim, secus, esse non posse, idque cum modo ne fieri: quid quæso ad hæc? Homines, inquis, ob concupiditate depravati propriæ vitæ ad divinum eam concessæ divinitus, honoris larvam antepo-nunt: non agitur, mi Homo, de honore larvato, sed de eo quo felicet honorati homines esse dicuntur; non agitur de judicio noxia cupiditate depravato, sed de vero judicio sapientis, qui altè pronunciat, spiritus sancti instinctu, melius esse nomen bonum, quam divitias; non agitur de honoris simulacro, sed de honore ipso, quem secundùm omnes, bonum esse constat, nisi forte secundum Doctores istos, qui honorem suum toties prostituerunt: honori, vel inhonorati hominis non est, de honore quidquam statuere; quisquis honore suo cedit, de alieno parum curat; vos attrivit æternæ infamiæ nota, quid mirum igitur, si Honori adeo infensi estis: non timemus autem ne ex publicis Theologorum placitis, horribilia contra nectantur, personam publicam gerentibus impulsanda; O nequam; nihil timent personam publicam gerentes à Theologis, nihil timent à Patribus; esset tamen, quod timerent à Jansenio, ab Hæreticis, à factiosis hominibus; verumtamen, res notoria est; nonne totam fere Galliam factionibus & tumultibus vestris ante aliquot annos, agitastis majorum vestrorum exemplo cædibus & sacrilegiis, deinde si licuisset, eversuri; sed regia auctoritas tempore & opportunè conatus vestros repressit; vos tamen in gravia Jesuitarum dogmata declamatis; Jesuitæ pro eorum sanguinem fundere didicerunt, præ charitate nunquam, præ odio, fugere alienum; sed hoc argumentum vobis non favet.

IV. Transis ad antiquos Ecclesiæ Canones, contra homicidium voluntarium; sed quid ad rem? Non homicidium justum voluntarium propriè vocatur; quisquis enim cum moderamine inculpatæ tutelæ, ad servandam vitam, injustum aggressorem occidit; vult directè vitam servare, ac tuendere sese, ex quo, per accidens, ut ajunt, sequitur illius cædes; sed inquis, illa etiam Homicidia Ecclesia insectata est, quæ quis per imprudentiam admisisset; injusta scilicet, quamquam per imprudentiam patrata; nemo sanè illud improbat; sed suo Carnotensis Presbytero, qui ad vitæ defensionem, latronem, ictu lapidis, interfecerat, sacris, per totam vitam, interdixit; O Insignem & profundum Theologum, quasi verò antiquiores Theologi post S. Thomam & Canonistæ post Jvonem, non docuerint, regularitatem ex tali homicidio induci; contrarium tamen hodie constat ex Clement. *si furiosus*, de Homicidiis; sed tu ac tui hujusmodi decretales Pontificum parum curatis, qui temnitis etiam solemniores constitutiones, sed hæc trita sunt apud Theologos, unus Suarez, si discendo esses, rem hanc te probè doceret, de cens. disp. 46. sect. 1. & 2.

XVII. Fidenter deinde asseris, nullum Canonem proferri posse, quo cædes permittatur, propter solam externorum bonorum defensionem; illud enim, *te tuaque liberando*, excerptum ex C. *interfecisti* de Homicidio, conjunctivè intelligendum esse, idque dubio procul omni, pronuncias; sed communis omnium fere sententia contraria est, ut testatur Barbosa in hunc locum; audin, *omnium fere*; unde ut labori parcam inutili, omitto longissimum illorum Elenchum; nam præter 22. auctores, quos pro hac parte Barbosa ibidem citat, alios quinquaginta facilè appellarem: illudque manifestè ratio decisionis evincit; nempe in priori illius parte deciditur, non licere cuiquam, furem occidere, si absque occisione capi potest, cum rebus ipsis; in posteriori verò, licere; si capi non potest, nec ullus alius modus restat rem ipsam recuperandi, aut servandi; non obstat c. *suscepimus de homicidio*. in quo disertè dicitur, non esse homines interficiendos, pro rebus transitoriis; quia, monent auctores, in eo casu, accidisse maximum defensionis excessum, ratione cujus homicidium illud eximi culpæ non potuit: ut ut sit, disputare poteras de hoc argumento; utcumque tolerandus fuisses; poteras ratiocinari, non tamen, perpetuo convitiari debueras, & maximum illum piissimorum Auctorum numerum orco devovere, pro ministris Satanæ, filiis Diaboli, publica pernicie, Religionis ac Reip. peste, Evangelii perduellibus traducere: quo jure, mi homo? qua auctoritate, universam propemodum literatorum & piorum hominum remp. damnas & devoves orco? quis te constituit Judicem? bellissimè omnino; reus Judicem agit, damnatus insontes damnat, Hæreticus Religionem, Schismaticus Ecclesiam, perduellis & proscriptus remp. susçipit vindicandam, Jansenista denique mille convictus erroribus, factionibus, malis artibus & dolis, religiosos homines, qui animarum saluti animas suas consecrarunt, accusat ut crudeles, sanguinarios, cædis amantes, & sanguinis humani sitientes: Horrenda est calumnia, fateor ultro; sed quæ risum potiùs, quàm iram moveat: denique non minùs ridiculum est, quod Jesuitas filiis Belial & hujus sæculi, mundi & Diaboli asseclis, spiritualis Sodomæ incolis, & sub vexillo Satanæ militantibus, Jansenistas verò, dilectissimis, germanisque Christi & Augustini discipulis, Genti sanctæ, populo acquisitionis, spiritualis Hierusalem civibus, Angelis demum vel Angelicis hominibus, qui sub Christi vexillo militant, annumeres.

XVIII. Risum tene, si potis es, mi lector; nihil enim magè ridiculum excogitari potuit; sed his prætermissis, quæ satis superque refutantur, nuda & aperta expositione; ea tantùm consectaria perpendi velim, Willelme, quæ ex tuis dogmatis consequuntur;

Sanctissimi Reges aliquando Barbaros in provincias & ditiones suas irrumpentes armis ac ferro strenuè repulerunt; item Romani Pontifices Saracenos aliosque impios in ditionem Ecclesiasticam involantes armis represserunt; immo non semel Christianos Principes sanctissimè induxerunt ad bellum Turcis inferendum; si fides tibi habenda est, eò gravius isti deliquerunt, quod non jam unius, vel alterius, sed multorum millium cædes inde sequuta fuerit; nunquam enim cædes, si credimus Montaltio, pro rebus temporalibus permittenda. Latro subit in conclave civis præcipui, ubi larga asservatur pecunia, saccos implet & marsupia, & inde asportat; cave hominem tangas, alioquin grave piaculum admittes, secundùm Janseniana placita; navis Africana in Gallicam irruit, pretiosis mercibus & auro gravem, Africani denunciant se tantùm inhiare mercium prædæ, & Christianos omnes liberos fore; caveant Galli, vel tormentum explodere, vel sarissam intorquere; nullus enim hominem pro mercibus & bonis externis occidat: innumera propemodùm alia hujusmodi proferre possem, ex quibus palam fiat vestrorum placitorum absurditas & impietas; sat video, quò spectetis; flagitiis & flagitiosis hominibus favetis; vestra causa est, pro qua oratis; vestra denique interest; ut flagitia liberiùs, abacto scilicet omnis defensionis timore patrentur, & flagitiosi impunitatè freti, audaciores evadant.

EPISTO. DECIMÆquintæ Confutatio.

I. EST sanè, quod mirari desinam, Willelme Wendrocki, cur sanctissimam illam naturæ legē, qua vim vi repellere licet, vehementer insecteris; cum schedulas illas, seu scriptiunculas nostras (sic enim per solitum contemptum, vocitas) adeò graviter accipias, & inde non mediocriter commotus esse videaris: Hæc concertatio tibi non arridet; nec res ista, uti sperabat, tibi omnino pro votis successit; projecta illa, qua plurimùm vales, audacia, thrasonicis declamationibus instructa, modestiâ nostram terrere non potuit; discussisque singulis hujusce tuæ epistolæ partibus, tota vis & energia non quidem eloquentiæ, sed tuæ illius verbositatis, duobus hisce verbis continetur, quæ justam, si superis placet, apologiam adæquant, & Regio-portum vestrum penitus purgant, *mentiris impudentissime*. Immodica & effusa verbi licentia tibi condonatur; ira vehementi percitus, nescis, quid tibi dicas, & tui minimè compos, præ animi agitatione, prudentem verborum delectū habere non potes. Vir ille partium vestrarum facilè Princeps & Coryphæus, cujus errores Theologiam vestram componunt, ingenuè fatebatur, igneum sibi corporis remperamentum inesse ad celerem iræ motum, nitro haud absimile, quod statim flammam concipit, remporis momento extinguendam, nullo tamen tetro, vel odore, vel halitu post se relicto; sed en tibi concepta verba; subtilis choleræ nonnihil habuit, quam flammulæ salpetræ lepidè comparare solebat, quæ momento incenditur, & sine nidore & fumo momento in nihilum dispergitur. Jansen. in Synops. vit. tu vero Willelme, igneo quidem ingenio tu natura te finxit, quo certè iniram proniores, sed impuro & fæculento, in quo abundè misces cum sulphure nitrum; unde tua scripta, non jam olent urbanitatem Gallicam, sed barbarum illum quid, & ferox; non innocuam flammulam, & ingenii lumina, sed horrenda incendia, & furentis cujuspiam Cyclopis fulmina præferunt ubique & spargunt.

II. Sed cur quæso ad exteros te recipis, ut tonicè convitiari discas? num poteras, intra Gallicæ fines te continere, in qua certè hujus artis peritissimi minimè desiderantur? proferre possem in hoc genere, rara hujus artis specimina, & ut ita loquar magisteria; illud unum forte, nisi me mea fallit opinio, te movit, quod à Luthero egregiam aliquam defendendi Hæreses methodum hauriendam esse putasti; hoc enim præsertim clypeo Lutherus se texit, tam contia Regis potentissimi animadversiones, quam contra Romani Pontificis anathemata; *ego*, inquiebat, *sine lorica, & apertè dico, Regem Angliæ Henricum istum mentiri*. Leonem verò X. sic Urbanè compellat; *Obscœna quæ frons tua meretricia Sanctissime Vicarie Christi sed tale scelerata abominatio; tam stultè simul & impiè loqueris, ut indigna sis, propter quam vola jant*; en tibi Germanum autographum, cujus apographum fideliter expressisti; in te fortè plus industriæ, vel artis, non tamen minùs audaciæ, vel impudentiæ fuit: & verò si tuum illud nomen *impudentissime* iis omnibus impingis, qui vel tam consilia tibi suggerunt, vel tuos errores confingunt, juxta prædictam figuram Eloquentiæ Lutheranæ, quam imitandam suscepisti; non est, quod lauræ caput demittant, ad fallendum jctum; longè altiùs tollimas, & in nobiliorem scopum collineas, nimirum in capita mitris, tiaris & diademate conspicua; quid enim amabò quiritaris? vos hæreticos appellamus; clamas, calumniam esse; Ludi Willeme; non jam calumnia, sed dogma Catholicum & oraculum est, quod Vicarius Christi protulit, quo errores vestros hæreticos, blasphemos, impios esse omnibus Christi fidelibus declaravit; quid ad nostrum deris; apud illum causam tuam age, & vindica istem, nihil aliud opportuniùs tibi occurrit, quam tuum lud *mentiris impudentissime*.

III. Ægerrimè fertis saltem, ad speciem, dicti Jansenistas, Jansenio licèt adhærere, & in ejus verba jurare gloriæ ducatis; Auctorem illum & Patrem doctrinæ vestræ agnoscitis ultro; Patris nomen illi addecet; cur ergo renuitis? præsertim cum illud nomen Romani Pontifices constitutionibus Apostolicis confirmarint; Audite, quæso, Urbanum, *Ut Lumani*, inquit, *Apostolicis decretis tandem aequiescant*, quod certè si vobis injuriosum esse ducas, quid de nobis expostulas? expostula de sede Apostolica, & tuum illud audacter intorque *mentiris impudentissime*. Pro insigni nebulone & impostore beris, qui doctrinam moralem Societatis miserabili licentia corrupisti, depravasti, falsasti, cujus à me criminis perspicuè convictus es; neq; id, quod stior, negare ausis; neque id clàm in tenebris mulsito; sed palam prædico super tecta; idque Urbani VIII. exemplo; quamobrem, inquit, *pudens aliquorum temeritas satis improbari non potest, ob tam apertam quorundam contumaciam, ingenti dolore ægritudine affecti fuimus*: item, *Constitutionem nostram*

A quo

Augustinum Jansenii Assectis impudenter atque inanibus argumentationibus oppugnari audivimus : si hæc elogia vobis displicent, cur inde mihi litem movetis, qui illorum hujus Pontificis verba dumtaxat refero? ad ipsum ipsum adite, & ut probetis, vos contumaces non esse, stringite in illum, vestrum illud mendacium, *mentiris impudentissimè.*

IV. Non semel profectò id feci stis, Willelme; arripuistis illam, excipiendi tam urbanè illos, qui luculentissimis & indissolubilibus argumentis, impostura rum errores que demonstrarunt, in decretis Pontificis, quæ causæ vestræ minùs faverunt, primum probastis ad magisterium; nemo igitur mirabitur, quod verbis adeò urbanis & honorificis Jesuitas compelletis, quibus ante Christi Vicarium compellare non dubitastis; postquam ejusdem Ecclesia Urbani ministerio & oraculo, pernicios Jansenii errores damnasset & uno eodemque fulmine nativum Jansenium, & fictitium Augustinum perculisset, factio vestra hoc tonitru percussa, nihil satius & opportunius, in his angustiis, ad defensionem suam, esse duxit, quàm tenebris in lucem editis, constitutionem Apostolicam falsitatis arguere, iisque omnibus, qui vobis illam opponebant, plusquam impudenter impingere vestrum illud *mentiris impudentissimè* : Jesuitæ, inquiebatis, Bullam illam fabricarunt, contra S. Augustini doctrinam in libro Illustrissimi Ypresis explicatam; causam suam his dumtaxat armis tueri poterant, quas nemo infamis, & non solum Christianis & religiosis, verumetiam ingenuis hominibus indignas non reperit; optimi quique sperant, hoc crimen non fore impunitum; nec eos impunè laturos, qui Romanum Pontificem palmaris hujus & luculentæ falsitatis reum facere non dubitarunt: Probavit tandem eventus, vos falsos Prophetas fuisse; vox Pastorem pro fure traducebatis, ab ovibus Christi vestra fuit & cognita; dicta constitutio, scripta vestris licèt impiè lacerata, multis literis Apostolicis confirmata, & ubique tandem recepta est, quam vos ante ubique ut obreptitiam & fictam elevabatis; denuo tamen confugistis ad illud vestrum *mentiris impudentissimè*; illi oculi vobis eruunt ultro, inquiebatis, qui dubitant, an dicta Bulla fictitia sit; malis quippe animis Ypresis hostes obtinuerunt, ut illa tam vestris consiliis consentiret, quàm Romani Pontificis menti & voluntati adversatur.

V. Non multo post tempore Innocentius X. monstrum illud Bicipitis Ecclesiæ, quod ab antris Stygiis orcum duxerat, sacro fulmine tetigit, & Christianum orbem docuit ex Cathedra, multa quidem esse Ecclesiæ membra, sed caput unicum, doctrinæ, Pauli gladio commodè uti, quamvis ejusdem Sancti Petri Claves illi non committeret: offensus ille, moriens licèt, extremum sibilum emisit, in percussorem ejaculatus illud vestrum *mentiris impudentissimè*; horruit Ecclesia hujusmodi voces excipiens, nimirum Romanum Pontificem falsis delationibus in errorem inductum fuisse, librum, in quo scilicet doctrina illa continetur, à Romanis censoribus, lectum non fuisse, aut certè non intellectum: eos partis simul & judicis munere functos: Cardinalem De Lugo Jesuitæ addictum, immo & Præposito illorum Generali, singulari Voto obstrictum, Cardinalem Spadam cum Jesuitis inito fœdere, sedis Apostolicæ honorem prostituisse, ut proprio consuleret: totum denique negotium ex politicis potiùs, quàm Ecclesiasticis & Theologicis regulis gestum fuisse: nihil denique à vobis in ea causa omissum, ut Præsules & Catholicas Academias in partes vestras à Catholica unione abstraheretis: sed hæc in cassum omnia, cum Octoginta quinque Galliarum Episopi, quinque illas propositiones, id est, totius doctrinæ Jansenianæ breviarium, ad eumdem Innocentium X. miserint & rogarint impensè, ut super iis ex cathedra pronunciaret; hic discussa materia, eaque ad hunc finem adhibita diligentia, qua major excogitari non potuit, pronunciavit, damnavitque propositiones vestras ut blasphemas, impias, hæreticas; in hac desperatione inopinata, erectis impudentiæ columnis, præfractè negastis, dictas propositiones esse Jansenii, aut in Jansenii sensu damnatas, ac proinde, solito effugio locus fuit, torsistisque adversùs Innocentium, vestrum illud *mentiris impudentissimè.*

VI. Necdum finis; Episcopi Galliarum manifestæ vos falsitatis convicerunt, & Alexander VII. nova constitutione declaravit, dictas propositiones ut Jansenii & in sensu Jansenii damnatas fuisse, & ut tales, à se iterum damnari; non tamen præclusit vobis effugium, quæstio facti est, inquisebatis, in qua haud dubiè Pontifex erravit; Jansenii librum diligenter lustravimus, & nunquam in eo hujusmodi propositiones invenimus; falsum est, igitur; Jansenii propositiones esse; huc igitur bellissimè quadrat nostrum illud *mentiris impudentissimè*; nullus enim propositiones illas defendit; unde si Hæresis est, Chimærica est. itane verò, nullus Theologus propositiones illas defendit? illas tamen ante constitutionis Innocentianæ promulgationem, ubique ostentabatis, in libris, in Scholis, in pulpitis, in compitis; hæc erat doctrina Ecclesiæ, Apostolorum, Conciliorum, Romanorum Pontificum, Sanctorum Patrum ac præ cæteris Augustini; posteà verò Bulla edita, hæresis est chimærica, quam nemo novit de facie, & nemo scit, in quo illa posita sit: ante Bullam, si quis dictas propositiones impugnaret, uti revera non deerant; suspectus illico, & Semipelagianus à vobis denunciabatur, infensus hostis gratiæ Christi, utpote qui antiqua Evangelii & fidei dogmata destruere conaretur: post Bullam verò, quisquis illas vobis imputat, insignis calumniator est, & prolati mendacii contumeliam in os ejus impingitis: ante Bullam in iis propositionibus totidem divinæ fidei regulas agnoscebatis, illarumque originem in Traditione; oraculum, in Augustino; fidelem in Jansenio interpretem; post. Bullam, per insignem Metamorphosim, meræ sunt impostura, quas invidia peperit, publicavit calumnia, excepit ignorantia, non sine gravissimo innocentiæ detrimento; cum nullus omnino Theologus illas propositiones sustineat: itane verò fides vestra biformis est atque bilinguis? idem negatis & asseritis; approbatis, & reprobatis indiscriminatim; ubi vestra interesse putatis: nullum profectò lapidem non movetis, ut consilia vestra ad optatum exitum perducatis, & imperium illud chimæricum, quod dudum affectatis in Ecclesia, assequi possitis.

VII. Illud dumtaxat odium, quo in Iesuitas flagratis, constans est, iisque acceptum refertis, quidquid Ecclesia huc usque adversum vos

constituit: si Ecclesia libros vestros configit: Jesuitæ pro falsariis habendi sunt, cum Bullas fictitias cudant contra Sanctorum Patrum doctrinam; si Elogium Jansenii tumulo adscriptum, expungi jubet, insigne haud dubiè erroris monumentum; Jesuitæ idololatriam apud Sinas tolerant; nimiam vitæ licentiam in Europa, ubique demùm Christianorum morum corruptionem inducunt: si Præsules Galliæ, elogium Sancyrano per fraudem nuncupatum reprobant, Jesuitæ insignes viros, etiam post mortem, ubique persequuntur; si Sorbona Jansenistas ex Doctorum suorum albo expungit; Jesuitæ ut disciplinæ moralis destructores prbscribendi sunt atque abolendi; quamvis in doctrina fidei victores evaserint, in doctrina morum, si non vinci, concuti saltem poterunt; omnes Societatis scriptores & libri in examen vocandi, ad quæstionem admovendi, & si res ita postulet, falsificandi, adulterandi, contrahendi, extendendi, ac mille omissionibus, additionibus, interpretationibus depravandi; & quod caput est, mille jocis scurrilibus, ad plausum mulierc ularum, omnia condienda; an dolus, an virtus, quis in hoste requirat? vix unus ex decem millibus impostura & dolum advertet; reliquis omnibus, majore scilicet ex parte, persuarum erit, rem ita se habere; mirabuntur sapientissimi quique, vos eò venisse, ut cum ante Patres in ore & manu semper haberetis, jam tinearum ad instar, Casuistarum codices rodere non dubitetis; quid tum; mirabitur unus, sed mille ad risum provocabitis; quis enim nescit, vulgus maledicentia, jocis præsertim condita, maximè delectari; immo sunt, qui falsis potiùs quàm veris recreantur; Jesuitæ quidem defensioni suæ non deerunt, vestraque impostura facient palam; sed novis impostoris antiquas diluetis; mendaciis, mendacia cumulabitis; & cum sitis ratione, jure, argumentis longè impares; eos tamen, regestis centies & millies solitis convitiis & probris fatigabitis, totiesque impingetis illud vestrum *mentiris impudentissimè*, ut tandem silere cogantur; quid enim vobiscum agerent, qui honoris, pudoris & fidei jacturam integram fecistis? præsertim cum nullum inde lucrum à nobis præter injurias sperare possint: commodam sanè & novam defensionis rationem inistis, in eo scilicet positam, ut, dùm quis impudentissimè mentitur, quod certè facile est, turpis mentitionis contumeliam impunè alteri in os impingat; & dum vitiis insontibus atroces calumnias affingit, eosdem pro calumniatoribus ad crimen amoliendum traducat; cujus rei pauca exempla breviter suggero.

VIII. Imputas Patri Albio, Dominum Puteanum (is erat Æduus, ut vocant, in S. Nicetii Lugduni) hæreticum, excommunicatum, & dignum, qui flammis adiceretur, ab eo fuisse appellatum, citasque in hanc rem primum & secundum illius scriptum; & tantùm non juras, rem ita esse; Albium in secundo id confirmasse, quod in primo adstruxerat. Sed hæc est manifesta calumnia; accipe Albii concepta verba, excerpta ex 3. pagina secundi scripti, *accusor immerito* inquit *quod Parochum illum hæreticum appellarim, nemo sanè mentis suæ compos, perpensis primæ apologiæ verbis, non judicet, hanc glossam in textum minimè quadrare*; tu igitur insignis impostor censendus es; sed quid juvat, te manifestæ impostura convictum à me fuisse, quid ultra te urgerem; ut enim accusatio tua merum mendacium est; ita defensio nihil aliud erit, quam admissæ mentitionis contumeliosa exprobratio; & ut religioni non dedisti, impunè mentiri, ut Albio calumniam imponeres, ita non te pudebit, os meum verberare dicti mendacii convitio, & tuum illud intercalare occinere, *mentiris impudentissimè*.

IX. Patri Baunio imposuisti doctrinam illam, quod liceat directè primò & per se occasionem peccandi proximam captare, propter bonum spirituale, aut temporale, nostrum, vel proximi, jam evictam calumniam; nimirum illa verba *primò & per se*, non esse Baunii, & ostendi, opinionem illam duobus modis accipi posse; primo, quod alteri liceat, propter graves rationes, v. g. propter conversionem animarum, vel bonum commune Reip. occasioni peccandi exponere se se, ut Ambrosius & alii quidam viri Sanctissimi; modò tamen speret, flammaque omnino, divinæ gratiæ subsidio, à peccato abstinere; & hæc est Baunii aliorumque sententia; secundo, quod liceat cuipiam, temerè occasionem peccandi captare directè, formaliter, & absque gravi ratione; & hanc doctrinam, ut detestabilem Jesuitæ damnant; quo ad primum, est sanè, quod ignorantiæ te insimulem, qui communem illam Theologorum sententiam crimini ducis; quo verò ad secundum, ne vestigium quidem apud Baunium reperiri illius impii dicti, quod certè, ut ait Casuista, non nisi ab organo Dæmonis illi affingi potuit. jam verò me tuis creditoribus & accusationi sponsorem & vadem opponis, quasi agnoverim illam sententiam, eo, qui indicatus est, loco reperiri; O nequam; itane tuis lectoribus imponis? primam sententiam agnovi, quæ communis est; alteram verò inficiatus sum: hoccine, ut eadem, ut ais, modò affirmare, modò negare? id sanè vobis solenne est, & quasi Regio-Portensi diplomate indultum, quo, à dicendo vero immunes esse voluistis, idque juris vobis arrogatis, non modò impunè mentiendi, verùm etiam turpis mentitionis probrum in os iis impingere, qui palmaria mendacia, decumanas calumnias, malam & plusquam perditam fidem vobis exprobrant; quod altero exemplo, ut reliqua omittam, facilè demonstro.

X. Hanc propositionem Baunio imputas, *Pœnitens consuetudinem peccandi habeat*, &c. *non est tamen ei neganda absolutio*; ac deinde, hæc quasi Baunio eodem tenore, ac minimè interruptè dicta essent, subdis in vernacula, *etsi emendationis futura spes nulla appareat*; iis omissis, quæ statim subjicit auctor nimirum, *si verè eum admissorum pœnitet, ac emendandi sui propositum habeat*; in versione tamen hæc addidisti, illa verò expunxisti; & statim opponis, Pinterellum & Brisacerium repugnanta loqui; primus enim, ais, propositionem illam execratur, juratque, non esse Baunii; alter Baunii esse, fatetur, & innocentem esse, contendit; erras, mi homo, erras; responsio unius alterius responsionem non destruit; utraque sua apposita; nempe ille negat, absolvendum illum esse, quando nullum exhibet, vel doloris signum, vel emendationis propositum; in quo reverà versatum tuam illam accusationem accepit, uti acceptare potuit; prout scilicet in vercula jacet; nec enim Pinterellus tuam versionem, in qua hæc emendasti, videre potuit, cum multò ante scripserit, quàm illa edita fuisset; jure igitur propositionem illam reticit & Baunium ab illa vindicat; Brisacerius verò, propositionem integram Baunii, compositam scilicet, tam ex

res parte, quam exscripseras, tum ex ea, quam retinueras, accipit, & probat; modò enim sit vera & integra confessio, dolor de peccatis, & firmum non peccandi propositum, quorum signa & probabilia pœnitens ipse præferat ac exhibeat, etiam si emendationis certa spes Confessario non affulgeat; sic enim Sacerdos intelligendus, non videt, cur pœnitens absolvi non possit; utrumque verissimum est, & convenient ambo; ille pravam doctrinam rejicit, quam Baunio affinxeras; hic germanam Baunii doctrinam, quam adulcerasti, defendit; ille nequitiam tuam aperit; hic fratris sui ac socii innocentiam demonstrat; diversus utrinsque defensionis modus; utrique tamen æquè bonus & appositus; utrimque se impugnant, dissimili, quidem ictu, quamquam penetrabili; victoria tamen utrique certa; tu verò utrinque fusus & profligatus eò desperationis adactus fuisti, ut in Germaniam aufugeres; & inde tuum illud *mentiris impudentissimè* referres in Gallum.

XI. Insolitam illam responsionis & Apologiæ formam ex Valeriani Magni schola, inquis, Jesuitis tam parum propitii, haurire licuit; & hîc narras historiam conversionis ad fidem Catholicam Serenissimi Lantgravii, non Darmstat, ut garris, sed Hassiæ, nimirum Ernesti, qui fabulam illam à dicto Valeriano sparsam, scripto publico in lucem edito, præsentissimè confutavit; quamquam quot fere verba, tot mendacia huc accersis, quæ obiter indico. 1. dicis, Lantgravium Darmstat ad fidem conversum esse, in quem; is enim fuit Lantgravius Hassiæ, 2. dicis, conversum fuisse à Valeriano; sed hoc ipsemet nequam dicto opusculo; 3. addis, Jesuitas hoc ægrè tulisse, imponis, nunquam ægrè tulerunt: 4. fingis, libellum abiisse editum, in quo eximium illum virum taxaverint; appellare saltem libellum debueras; sed hic nunquam editus est; 5. subdis, à Jesuitarum calumniis nusquam bonos intactos fuisse, atrox calumnia. 6. literas etiam à Jesuitis contra illum sparsas; sed hæ quoque fabulosæ, intra quinque, aut sex horas, quam multa falsa, etiam in narratione; subdis rerum longum atrocissimæ satyræ tractum; quam Valerianus impotentissimus sui homo, contra Jesuitas ediderat; sed quia hic satis lusit, conjectus in carcerem Romani Pontificis jussu, & dum Romam ad judicandus duceretur, Salisburgi fato functus; immo Serenissimus Princeps Ernestus dicto opusculo, calumnias à Valeriano Jesuitis affictas satis superque diluit; item singulari lucubratione, breviter quidem, plenè tamen dejectæ fuerunt; ab iis vindicandis abstineo, & bonum illum, cui Deus ignoscat, libro dimitto, ac tibi liberum relinquo illud *mentiris impudentissimè*, quod tibi forte legavit, cum in os tuum appositè quadret: perperam autem jactas, Capucinos Jesuitis parum esse propitios, uti & Benedictinos; saltem, ut minitaris; non ita res profectò se habent; quin immo, vobis parum propitios esse, constat; cum in capitulo generali Romæ celebrato, hoc decreto, statuerint ac vetuerint, ne quis inter vos, Jansenii doctrinam defenderet: idem quoque statuerunt RR. PP. Fulienses, Carmelitani discalceati, ut vocant, Benedictini Congregationis sancti Mauri, Minimi, & nonnulli alii, ac proinde non ita vobis propitii; sed quid mirum, si optimi quique vos detestantur, qui Deum ipsum & doctrinam Catholicam deseruistis; Romani Pontifices vestros errores multiplici constitutione damnarunt; Episcopi doctrinam vestram habent pro hæretica & justè damnata; ab ea Religiosi Ordines omnino abhorrent; Academiæ Catholicæ eamdem proscribunt; Sorbona non eam modò rejicit, sed illius fautores & defensores ex suorum albo expungit; immo iis justa post mortem persolvi solita, justissima indignatione reculat: quid plura, nullus vere Catholicus vobis inter Catholicos propitius restat; nullus Jesuitis, saltem quo ad doctrinam & mores, non propitius; nisi fortè, quem vestris calumniis in errorem induxeritis, quod nonnullis evenire facilè potuit, præ simplicitate, ignorantia, vel tantulùm saltem alieno à Jesuitis animo.

XII. Jam verò pergis dicere, Jesuitas calumniatores esse, eo quod Jansenistas pro hæreticis traducant; & in Germaniam te confers, ut inde in Galliam tuum illud *mentiris impudentissimè*, ab urbanitate Gallica tam alienam tecum asportes: Dicas tillus, inquis, Jesuita contra Quirogam, sustinet, calumniâ repelli posse calumniam absque injuria, non tamen absque mendacio, & ita falsa crimina imponi calumniatori, qui falsa imposuit, ad infirmandam illius auctoritatem & fidem; ille pro sua opinione laudat Bannez, Vegam, Orellanam, & multos alios; immo Academiam Pragensem & Viennensem; hic verò pro sua, tres auctores citat, quorum duo sunt Jesuitæ, nimirum Lessius & Filliutius; paulo forte ardentius duorum istorum Theologorum; pro more, ferbuit disputatio; unde fieri facilè potuit, ut alteri vel utrique aliqua verba exciderint paulò maturiùs ponderanda: sed de hac quæstione satis fusè alias, quam tu de industria, in hanc Epistolam ad invidiam inseris; sed quid inde? Propositiones igitur ab Ecclesia damnatæ in libro Jansenii non reperiuntur; quid debilius? ergo non sunt hæreticæ, impiæ, blasphemæ, quamvis ut tales damnentur; quid futilius? ergo Arnaldi Epistolas aliaque ejusdem scripta Roma non confixit; quid absurdius? ergo hæresis duorum capitum Ecclesiæ, cujus Arnaldus auctor est, confixa non fuit à Sede Apostolica & fulmine tacta; quid ineptius? ergo Sancygiranus non dixit, se nihil scire, nisi quod ab antiqua Ecclesia didicit? ergo Jansenius eidem non promisit per literas, se Barcosio omnia necessaria suppeditaturum ex pecunia Collegii, administrationi suæ credita, & curaturum, ne quidpiam in rationum exactione deinde appareat; ergo ad eumdem non scripsit, singulari Dei providentia, duos Ecclesiasticos intra paucos dies obiisse, ut sibi Canonicatus obveniret, pro quo, sexcenti floreni cum alio beneficio sibi offeruntur; ergo Mater Agnes à Sancto Paulo, Abbatissa portus Regii eumdem Abbatem per literas certiorem non fecit, de nonnullis ex suis monialibus, quæ à quindecim mensibus sacra exhomologesi animi noxas non expiarant: dum in hunc modum Willelme ratiocinaris, nonne thesis tuas omnium ludibrio exponis? crede mihi, non est, quod Jesuitæ falsas hæreses vobis affingant, cum jam vos ipsi tam multas veras promulgaveritis; non est, quod libros à vobis editos fallent, ut crassos errores in omni genere in iis notent; quoties vobis locum, paginam, concepta verba citarunt? literas Jansenii & Sancygirani minimè adulterant, quarum archetypon in collegio Parisiensi Societatis asservatur, & omnibus; etiam à vobis missis, illius ultro fit copia; sed quid ad hæc hucusque, præter illud tuum obiter non ita profectò Jesuitæ, ad calumnias, quas iis affingitis; planissimè & clarissimè respondent, tricas vestras solvunt, imposturas aperiunt, difflant tenebras; & vos ignorantiæ & falsitatis manifestè convincunt.

XIII. Quis autem nescit, cur tam acriter Patrem

Annatum, qui est Regi Christianissimo à confessionibus, perstrinxeris; Vasquem, Suarem, Molinam, Lessium, aliosque insignes Theologos Societatis, quorum clarissima lumina tuos oculos percellunt, lacerare non cesses, Brisacerium, Patrem Davion, Crasserum atque adeo universam Societatem adeo vehementer insecteris; id enim dumtaxat causæ; quod isti errores Jansenii hactenus minimè tolerarint, nec in posterum sint toleraturi; hæc una eaque verissima causa est, & fons & origo, unde tot calumniæ, falsitates, impostura, convitia, fabulæ, fatyræ, criminationes aliaque id genus ubertim scaturiunt: zelum disciplinæ morum restaurandæ præferre videmini; sed hoc prætexitis nomine fraudem; inconcussa Jesuitarum fides, sincerus & incorruptus Ecclesiæ & Religionis amor implacabiles vobis iras, immo furorem & rabiem concitarunt; tametsi aliam causam obtenditis: resipiscite, ejurate errores, renunciate damnatam Jansenii doctrinam, Jesuitæ illico dexteras vobis porrigent & jungent; illud certè ardentissimè desiderare, vix tamen, prudenter saltem, sperare ausim; hoc genus dæmoniorum, etiam ab Apostolis non ejicitur; potentiore dextera opus est, Dei scilicet & Regis; illius quidem ut cor interiùs sua gratia molliat & mutet; unus Deus tantam superbiam domare potest, hujus verò, ut linguam exteriùs autoritate sua & pœnarum metu compescat: sed pro more tua vestigia relegamus.

XIV. Sub unum adspectum adduco eloquentiæ vestræ flores, quos Jesuitis aspergis in hac Epistola; vocas enim criminatores, convitiatores, publicos sycophantas, monstra, perditos homines, egregios ardeliones, hominum genus orbi christiano grave & intolorabile, viduis exitiale, manifestos calumniatores, prævaricatores atheos, hæreticos; iis vero exprobras, calumnias, impostura, crudelitatem, errores, impiam calliditatem, revictam calumniarum falsitatem, projectam salutem, Theologiam detestandam & omnibus suis partibus corruptam, flagitia, mentis tumorem, licentiam, audaciam, horribilem petulantiam, mentiendi etiam consilio confidentiam, impia verba, effrænem honoris cupiditatem, professam impietatem, scandalum, scelus, execrationem universalem, tyrannidem, manifesta, infanda, impudentissima mendacia, mores iniquos, irreligiosos animos, aliaque hujusmodi Jansenianæ orationis lumina, quibus ex Epistola tua detractis, nihil aliud restat, nisi fortè crambe quædam recocta, de occasione proxima peccandi, de peccantibus ex habitu absolvendis, de calumnia retorquenda, quam toties versavi, discussi & supra evici, nihil de his ab auctoribus Societatis adstrui, admitti, ac doceri, nisi quod tritum, apud alios auctores commune, in communi usu receptum & probatum sit.

XV. Quam lepidus porro sis, Willelme, mirari, seu potiùs, ridere satis non possum, cum dicis, Jesuitas non temerè, sed consilio mendaces esse, ac prudentes & gnaros falsa in adversarios crimina conferre, idque ideo audere, quod calumniam calumnia refelli posse, doceant, eoque Dei gratiam minimè amitti; est enim hæc in scholis Jesuitarum, inquis, pervagata doctrina; præter unum Dicastillum, alios è Societate appellare debueras, qui hanc sententiam typis mandarint; nihil enim moror scripta & dicta, quæ fingi liberè possunt; nec etiam theses, quæ interdum disputandi potiùs, quàm adstruendi animo, proponuntur; quamvis enim fortè aliqui rationes Dicastilli approbare videantur, quia tamen vix unquam fieri potest, ut omnes illæ conditiones intercedant, quas ipse Dicastillus requirit; docuerè mortali noxa eum liberum non esse, qui calumniam in calumniatorem retorquet; illud autem potissimum Dicastillum excusat, quod ipse ab illo bono provocatus & in gravissimi criminis suspicionem inde vocatus fuisset; id que non in bivio, vel in pulvere scholastico, apud scholasticum vulgus, sed in Cæsaris aula, apud magnates & proceres Imperii; sed de his satis, de quibus fusè in notis, & alibi; quibus porro convitiis hominem illum oneret Dicastillus non video; locum illum Dicastilli satis prolixum excripsisti, in quo tamen ne minimum quidem convitii vestigium apparet: unde constat, quàm sis verídicus auctor; in quo anceps hæreo, an potiùs in hoc, stolliditatis & ignaviæ, quàm petulcitatis & nequitiæ insimulandus sis.

XVI. Concludis, hanc doctrinam à Jesuitis sæpissime frequentari, cujus rei aliquot argumenta, vel exempla profers; sed quò tandem illa? omisso Valeriano Magno, quem à Jesuitis infamatum fuisse dicis, quod quàm à veritate alienum sit, notorium est; sed cum hæc Valeriani causa à Serenissimo Principe Lantgravio Ernesto & quibusdam aliis abundè discussa sit; frustra omnino quidpiam adderem, nec ultra juvat, hoc ulcus premere; nullam prorsus calumniam Jesuitæ Valeriano affinxerunt, qui tam enormitas, easque atrocissimas Jesuitis affinxit. Omissis igitur Valeriano; cætera exempla in te tuosque cadunt; velles haberi pro calumniis, quæcumque à Jesuitis contra Jansenistas scribuntur, nimirum contra Jansenium, Sacygiranum, Arnaldum, Regiopontanos, aliosque ejusdem furfuris; parum abest, quin eximem; ô utinam calumniæ essent; sanius quippe furet Jesuitas in hoc facto, bona fide, errare, seuper errorem, mentiri, quàm Ecclesiam vestris erroribus, quos in dies ad cumulum addensatis, conspurcari, & conturbari vestris factionibus rempublicam; nam Jesuitæ longè faciliùs dedoceri possent, cum tamen vos erroribus vestris obstinatissimè insistendum esse putetis; quod nonnulli, Episcopi, vestri gratia, paulò duriùs in unum, vel alterum Jesuitam animadverterint, mihi certè mirum non accidit; nullus unquam error sine suis fautoribus fuit; sed de uno, vel altero male affecto judice, parum curandum; cum tamen vos universa Ecclesia, quæ nec falli potest, nec fallere, sæpe ac sæpius damnaverit; de Albio & Bianno jam supra dictum; Albani fabula exposa, pugnantia Brisacerii & Pinterelli composita; quid tandem ultra? minitaris, te Jesuitarum mores ante omnium oculos expansurum, *expandentur Patres*, inquis, *ne debitate; saltem ipsa contentio, qua mihi loquendi libertatem eripere nitemini, certo judicio erunt* (erit, dicere voluisti, debuisti saltem) *pertimuisse vos, & conscientia alium flagitiis, crimina, quæ vobis objecturus eram, agnoscentes, quæ vestis, ne illa vulgarentur, esse molitos*; ô nequam, nihil intra Jesuitæ moliti sunt, ut tibi loquendi libertatem eriperent; quasi verò ab eo tempore, maximam librorum vim per fas & nefas non ediderit, in quo earum fœderatorum vestrorum opera liberè usi estis; nulla hîc crimina Jesuitæ agnoscunt, præter vestra; quomodo quæso vera dissimulasses, & reticuisses, quitam multa falsa, fictitia & fabulosa per aperram calumniam affinxisti, ubi ergo impostor nequissime; qui nec Deum times, nec homines vereris; homo projectæ conscientiæ, religionis & fidei; insignis, si usquam aliàs, sycophanta, posteris futurus, si boni fuerint, horrori & execrationi; si verò mali, tui simile que simios, rarò, ad selectas maledicentias, & atrocissimas calumnias, exemplo.

EPISTO

EPISTOLÆ DECIMÆ sextæ Confutatio.

OMissis levioribus illis, de Jansenio & Barcosio, de arca sancti Mederici, de multis opibus ab illo famoso Rectore congestis, aquibus obiter, sed quantum satis, in notis dictum est; illud unum præsertim, quod maximè te pupugit, demonstrandum & conficiendum suscipio; Jansenistas scilicet, primatios saltem illorum Mystas, cum Genevensibus fœdere junctos esse & convenire, non modò contra Jesuitas, verùm etiam contra Ecclesiam, in multis quidem apertissimè, at saltem velatiùs, in re sanctissimi Sacramenti; quamvis enim Jansenistæ cùm Calvinistis, in omnibus hujus articuli capitibus non conveniant, uti nec isti, cum Lutheranis, in aliquo tamen, saltem quo ad loquendi modum, illos convenire infrà ostendam; cum autem, ista communem regulam ab Evangelio nobis portendam, quisquis in uno peccat, eorum scilicet, quæ eidem pertinent, omnium reus existat, inde ni fallor, rectè deducere mihi videor, perinde esse, sive in multis à fide alienis, sive in uno dumtaxat Jansenistæ, quamquam hi etiam in multis, cum eterodoxis consentiant.

II. Quod ad primum spectat, non negabis, opinor, solemnes Calvinistis contra Jesuitas fœdere junctos esse, jam publica vox est & conspiratio; sub iisdem signis militatis (hîc per te, quæso mihi liceat, eos compellare) & iisdem armis cum Petro Molineo pugnatis; quid enim aliud est Theologia vestra, nisi Indiculum Romanarum Brevlarium (sic enim opusculum suum ministellus ille inscripsit) & literæ vestræ ad Provincialem nihil aliud nisi dictæ lucubrationis commentarium? Theologiam moralem vestram ex illius impostoris, & literas vestras ex atrocissimis & impiis illius satyris contexere voluistis; impositis, ut ille; falsatis, ut ille; falsa dogmata sparsistis, ut ille; uno verbo, iisdem sophismatis & malis artibus, cum illo uti videmini; unde Reformatorum Ecclesiæ, ut vocamus per jocum, res vestræ maximè orti sunt; illa quippe pro consiliorum vestrorum, quæ prosus agnovit, secundo eventu, publicas preces non semel indixit, gaudet de victoriis vestris ominatis, exultat insultatque de triumphis imaginatis, & res à vestris præclarè gestas inter præclara earum facinora prudens ac sollicita recensèt.

III. Hoc fœdus, ut iis honorificum atque utile, ita vobis omnino necessarium fuit; à quibus enim, nisi à hæreticis supperias & auxilia sperare potuistis, adversùs Religiosum Ordinem recens in Ecclesia institutum, ad Christianam fidem ubique defendendam & propagandam? fateor, Jesuitas ubique fere à non paucis impugnari atque vexari; & licèt omnibus sua subeant impendantque officia, hoc tamen non obstante, ubique hostes & persequutores inveniant, quod sanè Societati solenne est, ut & persequutionibus adolescat, & patientia coronetur; sed quinam, malo vos, isti sunt, à quibus affligitur? an Romani Pontifices Christi Vicarii? hoc præsertim nomine Jesuitas odio prosequi, & convitiis proscindere non cessatis, quod sedi Apostolici nimis addicti sint, & ea multis beneficiis cumulentur; & ut hæretici terræ non possunt obsequia illa, quibus sanctæ Sedi Societas devincta est, ita gravissimè admurmuratis in literis vestris, de illa gratia, qua pollet in Ecclesia; vana Papæ mancipia Jesuitæ à Lutheranis passim vocantur; *dissentiunt*, inquiebat Zvinglianus ille, *Jesuitæ à Concilio Tridentino? discordant ne à Papa? nonne unum corpus sunt, una anima?* an Reges & Principes Catholici? nonne illi Societatem innumeris beneficiis atque subsidiis prosequuti sunt, in Germania, Gallia, Hispania, Polonia, Lusitania? quot ab iis instituta & fundata Societati Collegia, templa erecta, immo & avita palatia ultrò concessa & attributa? an verò Episcopi? nonne isti ordinem illum in Concilio Tridentino confirmarunt & approbarunt, & illorum opera semper hucusque usi sunt, utuntur etiamnum, & in posterum utentur, eo scilicet eventu & fructu quem iis Catholici gratulantur? an demum optimi quique? quantum iis Jesuitæ chari sint, innumeris exemplis ac testimoniis demonstrare facilè possem; sed rei notoriæ frustra probationes accerserentur; fieri certè potuit, ut nonnullis hominibus frugi Jesuitæ suspecti fuerint; sed ignoscendum errori, quem nimia illorum, ex libellis vestris, credulitas imprudenter hausit; tritum est Henrici Quarti Regis Christianissimi dictum, quo adversarios Societatis egregiè confutavit, ægrè scilicet ferentes, quod Rex ille potentissimus Jesuitas defenderet ac tueretur; *alias*, inquit *eodè, errore laboravi, quo ja tenerì vos videò; sed agnovi tandè, quàm utilis sit Societas Religioni & Reipublicæ*; dignam certè tanto Principe nec non Heroe sententiam.

IV. Sed profectò iniquis conditionibus, cum Jesuitis pugnatis, ut tenebrio nescio quis, fidei scilicet & nominis expers, mille calumniis & impostoris illos impunè lacessat; crimen igitur Jesuitarum est, quod illorum innocentia comperta non sit; & innocentia vestra in eo posita, quod vestra flagitia lateant; veniet aliquando illa Deus, qua Deus mysterium iniquitatis faciat palam; *perimus*, inquiebant illi scelerati homines, apud Historicum, *sinos isti norint*; at Sapiens ille longè meliùs, *nisi me hi noscant, perii*; haud aliter Jesuitæ, quos tanto furore potiùs quàm fervore miserè laceratis, perierant, si calumniis vestris locus esset, & nisi Romani Pontifices, Principes, magistratus & fere optimi quique illos probè nossent; de vobis verò actum esset, si crimina vestra nota essent; hinc nullum non movetis lapidem, ut lateatis, nunquam sine larva proditis in lucem, arte dumtaxat & machinarum opera res vestras agitis; fingitis, ut regnetis; & sub pietate larvata, vel ut propriè loquar, hypocrisi, blasphemiæ vestræ tutæ quiescunt; satis tuti estis, si tecti; expromitis animi sensa, ut in alio sensu capiantur; explicatis, ut implicetis; errores inficiamini, ut firmiùs adstruatis; damnatas propositiones vobis amolimini, ut illas impunè retineatis; ii videri vultis, qui non estis; & ii profectò non estis, qui vultis videri. Quid ergo mirum, si ad hæreticorum arma confugientis; nimirum ad convitia & calumnias, ut Jesuitarum doctrinam in suspicionem vocaretis; ita prorsus veritatem, mendacio; impostoris, insontes; & Ecclesiæ Filios, hæreticorum telis impugnatis. Aperta sunt vestra consilia, nihil juvat dissimulatio; doctrinæ moralis restaurationem prætexitis; aliò spectatis; morum corruptio, seu remissio in Jesuitis vobis non displicet, nisi verbo tenus; optimi quique illorum, omnium apud vos sunt pessimi; fingitis Idololatras apud Sinas & Japones, quos ibi tyranni, ut Christi martyres obtruncant; ut mercatores pellium traducitis apud Barbatos, à quibus pro Christo vivi flammis addicuntur Anglia, quæ pro iis nihil nisi crucis & equuleos habet, fictos commentarios vobis suppeditat, ut eos tanquam perduelles agitetis; cuncta hæc omnibus satis persuadent, religionem ipsam à vobis impeti, vano restaurandorum morum obtentu; ita prorsus alii hæretici, nihil nisi

morum

morum restaurationem crepuerunt hactenus; sed fidem vestram ante omnia restaurate, errores damnatos ejurate; ut deinde mores vestros corruptissimos emendetis; vera & visa narro; ignoscite quæso, vos intus & in cute novi; parcite igitur solitis declamationibus contra Theologiam moralem Jesuitarum; merus obtentus est, neque hoc nomine illos odistis; sed quia pessimè affecti estis in Sedem Apostolicam, quæ illorum institutum & doctrinam approbat; in Ecclesiam, quæ illorum utitur opera; in doctrinam Catholicam, quam ubique docent atque defendunt; & ut verbo dicam, cum Jesuitis vobis non convenit, sed cum Ecclesia reformatorum adversus Romanam, quæ huc usque nihil nisi censuras fulmina & anathemata pro vobis habere visa est.

V. Hoc probrum, quod vobis objicio, grande profectò est, sed ineluctabilibus argumentis confirmatum, immo & notorium; quippe vestra, tota spectante Europa, palam discussa est, & ab Ecclesia palam definita, doctrina vestra ut impia, blasphema, hæretica damnata; cur igitur Jesuitas accersitis, & ab iis rei male gestæ & parum secundi eventus rationem reposcitis? vos quidem illi hortantur, ut Ecclesiæ decisionibus acquiescatis; sed an propterea ignavi ac sævi calumniatores habendi sunt? vos etiam atque etiam rogant, ut sincerè damnètis quinque propositiones ab Ecclesia damnatas; an propterea impostores impudentissimi audiunt negatis, esse Jansenii; sed quoties ut Jansenii ultro illas nobis obtrusistis? meministis, opinor, libelli à vobis editi, cui titulus, *propositiones gratiæ*, in quo diligenter & accuratè Jansenii loca & paginas designastis, quibus dictæ propositiones continentur: frustra igitur modò reclamatis, & juratis, Jansenii non esse, ut simplicioribus imponatis, iisque fere omnibus quibus Jansenii libri copia non est; cur ergo vos temeritatis & manifestæ fraudis non insimulem? illius certè, cum plusquam temerè id negetis, quod suprema Ecclesiæ auctoritate definitum est; hujus verò, cum ea modò dissimuletis, quæ ante palam, libris in lucem editis, toties publicastis: tanta porro est doctrinæ vestræ ac fœderatorũ vestrorum consensio, ut citra delectum, sola librorum vestrorum apertura demonstretur. Dicitis, cum Jansenio, (a) nihil esse in sancti Augustini doctrina certius ac fundatius, quàm *esse præcepta quædam, quæ hominibus, non tantùm infidelibus, excæcatis, obduratis, sed fidelibus quoque & justis, volentibus conantibus, secundùm præsentes, quas habent vires, sunt impossibilia; deesse quoque gratiam, qua fiant possibilia*; concepta sunt Jansenii verba, hæretica, scilicet, blasphema & impia, qualia Ecclesia illa declaravit: Genevenses omnino accinunt. (b) *Papistæ*, inquiunt, *objectant, Deum non jubere impossibilia, sed nullius momenti est; quamvis enim divina præcepta impossibilia sint homini in natura corrupta, in integra tamen possibilia fuerunt*. Dicitis præterea, (c) quod ante Christi adventum lex redderet justitiam difficiliorem, & quasi muro interpositro, impossibilem; & quod non defuit modò gratia sufficiens, sed quod talis gratia lationi legis & scopo Dei capitaliter repugnabat; status quippe veteris testamenti non afferebat Judæis gratiam sufficientem, sed potiùs impedientem: Calvinus & Lutherus idem sentiunt; nimirum Judæos caruisse gratia sufficienti, nec potuisse credere Verbo Dei; ita ut ad Dei vocem magis obsurdescerent, ad illustrationes magis excæcarentur, ad oblata remedia magis ægrotarent. Vos gratiam sufficientẽ ut mostrosam exploditis, quæ sufficiat & non sufficiat & quam ultro diabolus concederet: hæretici eamdem gratiam vocant inane somnium, callidum Pelagianismi operculum, rem fallacem, meram illusionem, solo nomine sufficientem; vos Christum pro solis electis mortuum esse, vultis, non verò pro omnibus, quos reverà si salvari tribuisset, haud dubiè salvaret; quis enim ejus voluntati resistat; hæc est, inquit Geneva, simplex & fidelis sententia nostræ, fidei Ecclesiæ nostræ, fides omnium Ecclesiarum Gallicarum, quæ confessioni Gallicæ adhærent.

VI. Vos etiam dicitis ultro, eorum, qui non salvantur, Christum Redemptorem non esse, nec pro iis Patrem orasse; Geneva omnibus denunciat, hanc esse præcipuum suæ fidei articulum, cujus horrorem mitigaret, supra sexaginta volumina promulgavit, multiplici synodo firmavit, falsa Augustini auctoritate munivit, ut Tridentini decreto illum opponeret, quod S. Synodus his verbis complexa est, (d) *ille pro omnibus mortuus est, non omnes tamen mortis beneficium recipiunt*: vos quoque de Urbano VIII. ejusque constitutione, qua doctrina Patriarchæ vestri damnatur, graviter expostulastis, & hanc constitutionem omnibus Catholicis offensioni esse, dimissum in ea Augustini doctrina notetur, ut vel piscem videre coguntur; ita prorsus Geneva contra Tridentinum, cujus fulmina in Augustinum cuspidi Calvinus asserit; eodem nomine, Philippus Melanchton in Sorbonam invehitur, in qua nullum esse mentitur, qui calleat Augustinum: vos passim docetis, cum Jansenio, ignorantiam invincibilem juris naturalis culpa non eximere; Geneva consonat & vobis cum ultro fatetur, in pœnam peccati, necessitate peccati: vos demum Jansenio nobilissimum elogii trophæum erexistis, in quo illum mirabiliter extollitis, quasi hominem hujus temporis scientissimum, plenum scientia traditionis & scripturæ, Herculem hujus sæculi, qui gratiæ sufficientis monstrum è medio sustulit, & doctrinam Augustini restituit & vindicavit, eo tempore, quo ab hominibus contemptuis habebatur tandem prorsus Beza de Calvino, & Melanchton de Luthero; per quos, inquit uterque Augustinus his ultimis sæculis revixit, ejusque doctrina pridem obscurata, pristinã fulgorem recepit, puis unquam sibi persuasisset, ut Regio portus Genevæ fidelis echo esset, eadem prorsus dogmata reperens, iisdem rationibus firmata, iisdem verbis expressa, iisdem Augustini locis munita, immo ut multiplicata repetitione, eamdem Augustini locum, seu textum centies ac sequentes Jansenius repeteret, quem Calvinus vigesies tantum allegaret: quis sibi persuasisset, Jansenianam hæresim novo apparatu verborum & stylo fucatam, integro sæculo ante quiorem esse, & jam dudum vetusto fulmine afflatam ac denigratam? quis demum sibi persuasisset, Genevam Lutetiã accessisse, vel Lutetiam Genevam, & pios illos solitarios in Ecclesia Romana fere incognitos & obscuros, in Ecclesia heterodoxis ita illustres esse & conspicuos.

VII. Trajicite in Britanniam alacriter; etenim ibi patronos atque fautores nactum estis; aliis profectò literis commendatitis vobis opus non est; Londinensis Gazula, ut vocant, satis esse videtur, nimirum 3. Jan. ann. 65. omnibus denunciavit, doctrinam vestram in multis eamdem esse cum doctrina Ecclesiarum reformatarum; descendite in Belgium, omnes Batavorum Academiæ, omnes Calvini discipuli vestra excipient oracula; omnes ministelli & divini verbi pseudopræcones doctrinæ vestræ subscribent, & approbabunt catechismum vestrum ab Ecclesia Romana donatum; omnes oratores vobis canent Panegiricum cum Maresio, qui jam in libro citato, ita vos honorificè compellat: *macte illa vestra mente, viri docti, quod audeatis in os resistere impio illi Pontifici*

(a) *Tom 3. l. 3. c. 13.* (b) *Gravier. a. 18. de lib arbit.* (c) *Iansen. tom. 3. l. 1. c. 8. l. 3. c. 5. l. 3. c. 8.* (d) *Sess. 6. c. 3.*

dum suorum Iesuitarum gratiam, damnata orthodoxi sententia, puriputi Pelagianismi putidam & impiam confutationem susceperat. Transit ad Helvetios; lautissime vos excipient, ut Doctores vestros Roma reduces pridem exceperunt, & invitis ac refragantibus Iesuitis & Papa, gratiæ victricis, inter pocula, triumphum adornarunt; nam *in confesso est*, inquit ille, *Iesuitis ultro hoc largientibus, victricis gratiæ propugnaculum Ianseniistas, in maximis & fundamentalibus fidei articulis, castra nostra transisse*; quod certè maximæ gloriæ vobis vertitur, in castris scilicet Zvinglianorum ab defensa præcipua Zvinglianæ religionis dogmata Laurigeros triumphos egisse. Cum autem apud vestros tanta polleatis gratia, quid mirum, si vestra hæretici doctrinam vestram summoperè probent, duos insignes discipuli vestri Massonus scilicet, & Labadius, hujusce rei, quamvis alioquin nullius fidei homines, plenissimam tamen faciunt fidem, qui postquam Calvinistas transierint, non tamen ea propter desierunt esse Ianseniistæ; illi autem publicè Montaltina ea prædicant, quæ à vestris didicerunt, & quidem ergo, fatentur ultrò, se Calvinismum ex ore Ianseni hausisse, & Ianseniismum in libris Calvini reperisse: primus ille in Neustria olim Parisiis, disertè scribit, se Ianseniistam fuisse, antequam Ianenius in Gallia notus esset, & eadem de divina gratia, libero arbitrio & prædestinatione à Pelagianis sensisse, quæ modò sentit; *si alium*, inquiunt *Christum, Magistrum agnoscerem, Calvinum ejusdem non erubescerem; cum inter illos de prædictis articulis optimè conveniat; hinc nonnulli ex iis, quos Ianseniistas vocant, Calvini doctrinam de hoc argumento hæreticam non agnoscant, ut à Iesuitarum persecutionibus sese tueantur, quatenus à doctrina Ianseni minimè discrepat*: ex quibus manifestum fit, vos Genevensibus arctissimè devinctos esse, pusillo gregi conjunctos, & ab impiis vos jure agnosci, etiam vestra fide non quæ, inter divinæ gratiæ, immo etiam, quod verissimum est, quamvis horribile dictu vobis videatur, meris omnibus fere assertionibus in libro de frequenti communione contentis, ut luculenter evinco. VIII. Sed, quæso vos, agamus pacificè, & citra rancorem verò, ut ille vester, qui tanta commotione quatur, ut in furorem & rabiem actus esse videatur, & energumenus potiùs, quàm humanus scriptor mentis compos: omittam Filæi testimonia, quandoquidem interceditis; quamvis alioqui vir sit omni exceptione major, integritatis notoriæ & fidei probatæ, quem nullus, præter flagitiosos, aut valde infectos homines, rejiciat, prætermittam etiam P. Meynerti argumenta, quibus vix à vobis extorquere possit, ut localem Christi præsentiam in Eucharistia Sacramento agnoscatis; cum ingenuum illum simul atque ingeniosum auctorem recusetis; qui tamen illud dumtaxat à vobis exigit, ut cum Tridentino agnoscatis, (a) *Salvatorem nostrum semper ad dexteram Patris in cœlis assidere, juxta modum existendi naturalem, & multis aliis in locis, sacramentaliter præsentem, substantia nobis adesse*, unde constat, quam temerè contra vester adulterati Tridentini Meynerium insurgat, nihil aliud contra vos urgentem nisi præsentiam localem, & Doctoris Angelici auctoritate frustra Tridentini dogma conetur eludere; ab Alensi nempe S. Aquinatis præceptore poterat didicisse, qui sensu hic intelligat, Christi corpus in Sacramento localiter non existere; dupliciter enim, inquit ille, (b) Christi corpus sub Sacramento continetur, uno modò continetur sub signo illo, quod est Sacramentum; alio modo, continetur à loco contiguo ipsum signum; & mirabilis est utraque continentia; juxta primum modum, Christi corpus non est localiter sub speciebus propriè loquendo, & hic est Doctoris Angelici sensus; secus verò juxta secundum; illa enim continentia habet modum continentiæ localis, haud absimilis illi, qua corpora non sunt in quantitate tanquam in loco, sunt tamen in loco, per quantitatem; hoc nimirum discrimine, quod alia corpora in loco sunt, mediantibus propriis dimensionibus, ut loquitur S. Thomas; cum tamen in loco sit Corpus Christi, mediantibus dimensionibus alienis; & hic est Meynerii sensus, qui loquendi modo Patrum & Conciliorum bellissimè consonat, à quibus Corpus Christi simul in multis locis esse dicitur, nimirum per Sacramentum; & altare nihil aliud esse, nisi sedem corporis & sanguinis Christi; sed his subtilitatibus scholasticis opus non est, quas minùs capitis, Patriarchæ vestri exemplo, qui reverà, velitis, nolitis, magnus Theologus Scholasticus non fuit; his, inquam, opus mihi non est, ut explorem, quid in fide sentiatis; ut fœdus illud vestrum cum Genevensibus evincam; illa quippe non discutio, quæ in libris vestris omisistis, sed ea, quæ adstruxistis; omissionis delicta prætermitto, ut de admissis vos arguã; & omissis aliis libris, ex libro de frequenti communione quinque assertiones excerpsi, quarum quatuor ultimæ augustissimo Sacramento adversantur, & prima divinæ fidei, Calvinistis ultro suffragantibus.

IX. Prima est, sanctos Petrum & Paulum esse duo Ecclesiæ capita, quæ faciunt unum; hanc Geneva probat, Roma damnat; nihil igitur effugii restat. Secunda est, usum communem Ecclesiæ in Sacramentorum administratione, communi omnium delinquendi contumaciæ favere; si hæc deferatur ad Ecclesiam, notam haud dubiè referet & nigrum theta; illam tamen Calvinistæ non sine laudibus excipiunt. Tertia est, nonnullos esse, qui ad testificationem doloris, de offenso Deo, concepti, communionem ad extremum vitæ terminum ultro different; Ecclesia doctrinam illam execratur, & ipsa Geneva improbat, non quod sit Catholica, sed propter horrendam impietatem, quam præfert. Quarta est, eumdem Eucharistiæ cibum in cœlis à beatis, & in terris, à fidelibus manducari, eo *dumtaxat* discrimine; quod fidem inter & visionem beatificam intercedit; quo *solum*, observate hanc particulam, differt modus, quo manducatur in terris, à modo, quo manducatur in cœlis; ita prorsus Geneva, sed non ita Roma. Quinta denique, ut innumeras propemodùm alias omittam, nos à Deo fieri participes ejusdem cibi, quo electi vescuntur in cælo; nec aliud discrimen intercedere, nisi quod Deus visionem claram & illius gustum sensibilem nobis subducat, in terris, & nobis utrumque reservet in cælis: omnes ex dicto libro fideliter excerpsi; prima est damnata; secunda est tertia sunt impiæ; quarta & quinta suspectæ; omnes demùm à pus & doctis Theologis rejectæ; cur igitur eas non ejuratis? cur eos crudelis impostura arguitis, qui officii vestri vos monitos voluntè? cur Jesuitas ut calumniatores traducitis, quod hujusmodi errorum monstra tolerare non potuerint? an Lingonensis Episcopus pro impostore habendus est, qui Sancygiranum Monialibus vestris auctorem fuisse dicit, ut rarò ad S. exomologesim, & ratiùs ad S. Synaxim accederet; unde accidit; ut Maria Angelica Arnaldi soror & monasterii Abbatissa per quinque menses integros, à S. Communione, & aliquando paschali tempore abstinuerit? an Senonensis Archiepiscopus calumniator, non is certè qui modò est, sed antecessor, qui paulo ante mortem, scripsit ad Nuncium Apostolicum, ut hic Romanum Pontificem certiorem faceret, scripsit,

(a) *Sess.* 13. c. 1. (b) 4. *p. m.* 7. *a.* 3. *S.* 1. *q.* 7.

scripsit, inquam, sibi constare de indole & ratione discipulorum Sancygirani, singulari sensu à communi alieno, superbia intolerabili, aliorum contemptu; ac proinde sibi videri, factionem illorum hominum Ecclesiæ jure suspectam; cum ab illusione cœperit; ac deinde progressa fuerit, per inane illud pietatis officium, seu figmentum quod vocant arcanum rosarium sanctissimi Sacramenti, damnatum ab octo Doctoribus Sorbonæ; præterea, Sancygiranum loqui solitum de Concilio Tridentino, perinde atque si congressus merè politicus esset, non vero Synodus legitima; ac demum dictum Abbatem in id præsertim enixum fuisse, ut multos, etiam pios, à S. Communione abstraheret, cujusdam spiritualis communionis obtentu, quam longè pluris faciebat, etiam quo ad gratiam promerendâ, quam ipsam sacramentalẽ.

X. Nonne duo illi testes Illustrissimi satis esse videntur, quamvis alia deessent, ad probandum; quo animo sitis in S. Eucharistiam, & quam apertè cum Genevensibus consentiatis? sed alia suppetunt argumenta; dogmata vestra, errores vestros, libris in lucem editis, publicastis; cur ergo huc illuc tergiversamini, ac me rursum commemorare cogitis ineptias, impietates, blasphemias, à Sorbonicis in opusculo illo damnato notatas, cui tamen hoc elogium adscribitis, *piæ cogitationes eximiæ monialis & sapientissimæ Abbatissæ*, nec non sacrilega illa vota, quibus solitarii vestri hodienum sese fortè obstringent, quorum formulam in eo scripto, non sine horrore legimus, cum & Christo sint opprobrio, & augustissimi Sacramenti contemptum ingenerent? pauca hæc tremula voce, aut stylo suggero, quæ vix ullus, ut dixi, absque horrore excipiat. Christus ita sit Sacramento præsens, ut sistat in seipso, & ab omni cum hominibus societate, vel consuetudine prudens abstineat; destituat creaturam in suo nihilo; nullam gerat curam nostri; nullam sui nobis copiam faciat; divinis amplexibus, & communicationibus anima renunciet: fixis in se oculis, nihil extra se Deus aspiciat; & anima se satis fœlicem putet, quod donorum Dei particeps non fiat; quis hæc legat, quis audiat, non indignatus hujusmodi abominationum auctores ac defensores? collatis præsertim Illustrissimi Senonensis & selectis Doctorum Sorbonicorum manipuli censuris, nimirum Duvalli, Hallerii, Morelli, Corneti, &c. cum impia Jansenii & sequacium approbatione; Illustrissimus Senonensis asserit, rosarium illud, seu precatiunculam de divinissimo Sacramento, in qua præmissæ blasphemiæ continentur, cœpisse ab errore, vel illusione, unde secta vestra ortum duxit; scurra autem vester, absque insigni malitia dici non posse, testatur, precatiunculam illam primum fœtum extitisse, initæ adversus Christum, conspirationis; Doctores Sorbonici scribunt, libellum illum scatere ineptiis, erroribus, impietatibus, blasphemiis, eo præsertim fine, ut fideles à praxi Christianarum virtutum, fidei, spei, charitatis abstrahantur: Jansenius verò dicit, ab ipso divino amore dictatum fuisse, nec quidquam contra fidei regulas in eo contineri. Iidem Auctores addunt, eò spectare, ut orandi modum à Christo institutum destruat: contra verò Apologistæ vestri nihil inveniunt in eo, nisi sensa Catholica, sublimia, haud absimilia luminibus Angelorum, primi ordinis, quæ luminibus Angelorum infimi ordinis Dionysius obscuriora esse, testatur: iidem Doctores vel inde pernicioſum & periculosum censent, quod eas opiniones inducat, quæ divini amoris affectibus penitùs adversantur, quem Christus nobis exhibuit in sanctissimo præsertim Eucharistiæ Sacramento & mysterio Dominicæ Incarnationis; Apologistæ verò scribere non dubitant, hæc esse desideria & vota animæ, amore divino ebriæ, quæ ab eo dumtaxat intelligi & capi possint, qui amoris idioma callet, agnoscitque, quid de se anima illa sentiat, quæ sibi & à seipsa erepta, in abysso divinitatis natat. O impium & blasphemum dictum.

XI. Quis enim dicat, animam divino amore perfusam & ebriam eo statu esse, ut atrox illud & crudele desiderium concipiat & pariat; nimirum, ut nec Christus, nec quidpiam Christi ad nos referatur; in eo tamen salutis nostræ originem agnoscimus: Ego vel hoc nomine nihil ad nos, & nihil inde nobis: de nobis actum est, & reprobi sumus; in eo spem, gloriam, fœlicitatem nostram, & summum bonum nostrũ collocavimus; si nihil igitur cũ illo nobis est, nihilq; illi nobiscum, id maximum & miserrimũ nostrarũ omniũ miseriarũ est: quod anima divinis amplexibus, obtutibus, occursibus, renunciet; sed quo tandem ibit, nisi ad eum tendat? ille ipse vita, via, & veritas est; an vultis animam ab eo deflectere? ipsum ad mortem, ad errorem & tenebras, ad præcipitium & inferni viam; bonum & optimum nobis est corpore dominico vesci, in viis Domini ambulare, & divinis fulgoribus illustrari; an vultis illa suæ fœlicitati renunciet, ac sese in funestam agat desperationem: quod anima optet, tradi oblivioni à Deo, eidere illius curæ & providentiæ, ab eo seorsim vivere, rejecta, despecta, & destituta, ut ille fœlicissime ipso, sibi ipsi vivat; quasi verò Deus nostri recordari non possit, nisi obliviscatur sui: de se simul & de nobis cogitare; ac demum fœlix ac beatus esse, nisi ab omnibus creaturis mentem, curam & providentiam omnem avertat, & omnia fortunæ & hominum nequitiæ libera relinquat: & hæc scribitis, sparginis defenditis ut sensa Catholica, sublimia, angelica, ab ipso amore dictata, sapientissimæ & sanctissimæ Abbatissæ, quæ sibi erepta & à se abrepta, in ipso divinitatis sinu natabat; siccine verborum rerumque sanctissimarum usum pervertitis? siccine pietatis fucum illusionibus & blasphemiis obducitis? siccine errori & mendacio fidei & veritatis nomen imponitis vos, qui dicitis bonum malum: ridiculam profectò, sed perniciosam arrogantiam, quæ suos errores, pro regulis fidei; blasphemias suas, pro regulis morum; somnia sua pro angelicis luminibus vendicat! eum vobiscum optare licet, ut Christus in Sacramento ab intima hominum Societate abstineat; nonne patet optare possemus, cum Genevensibus, ut sub illis signis sacramentalibus verè non existat? in templis & altaribus nostris non sed eat; à nobis demum ore sumum, ac deinde stomacho non excipiatur, ut se nobis intime conjungat? si vobiscum optare licet, ut Christus in re ulla non sit, quæ illo minor est; cur priter cum Calvinistis optare non licet, ut Christus sub iis corruptilibus elementis, quæ tot mutationibus obnoxia sunt, non maneat, cum interdum sine aliquo Christi opprobrio id fieri non possit? optare licet cum illa vestra sanctimoniali, ut Christus habitet in loco suæ dignitati consentaneo, & rebus omnibus inaccesso; cur optare non licet, cum Calvino, ut non sit sub accidentibus Eucharisticis, cum locus divinæ majestate indignus esse videatur; atque ita, cum vestris Regioportuensibus, ad vota Genevæ defendere non licet, & ab his ad Genevæ fidem & dogmata, quorum præcipuum est, Christum in Sacramento non ipsa non existere, sed tantùm figurâ, ac proinde eum sam merum figmentum, & communionem sacramentalem inanem superstitionem esse.

XII. Ex his constat, vos per eram expostu quod Jesuitæ & alii viri pissimi vos in erroris sus cionem

cipem vocarint, quasi cum Geneva in Eucharistiam consentiatis; fateor, probrum illud & opprobrium abominandum esse; cur igitur ab eo non declinastis? occasionem dedistis, hoc saltem de vobis suspicando, edita illa S. Sacramenti precatiuncula, quæ tot impias & blasphemis scatet: cur tot insanis apologiis & blasphemiis scatet? cur tot insanis apologiis impia illa dogmata defendere & vindicare voluistis, quæ præcipui Sorbonæ Doctores confixerunt, cur inseruistis libro de frequenti communione propositiones illas, partim hæreticas & damnatas, partim suspectas & censura dignas? cur demum de earum emendatione, eas emendare vel explicare dedignati estis? Hæc profecto haud dubiè, luculenta extare fidei vestræ de hoc articulo, in scriptis Regioportuensibus testimonia; sed quænam amabò scripta intelligitis? an ea quæ scurra vester in hac epistola, cum elogio, appellavit: putà secundam Arnaldi epistolam, Theologiam familiarem Sancygirani, apologiam dictæ precatiunculæ, & cæteras apologias vestras; sed eadem hæc confixa & damnata fuerunt, à Sorbonæ Episcopis, ab Ecclesia; an hujusmodi testimonia vestram fidem defenditis, quæ ipsa Ecclesia vel hæretica, vel ut in fide suspecta, nigro theta notavit? demus, loca ex iis descripta orthodoxa esse & Catholica; non inde sequitur, alia, quæ vobis exprobramus, talia esse; ad summum, inde sequitur, aurem vestros, hæreticorum more, repugnantia & contraria interdum loqui: hinc fides vestra bifrons deinde quippe catholicum vultum præfertis, & vere catholica; inde verò hæreticum, & doctrinam erroneam; si quis, dum vertitis ad nos Genevensem vultum, vos erroris insimulet, subducitis illicò, & Catholicum substituitis; nunquam enim hæresim vestram promulgatis, nisi prælto sit apologia; errorem & veritatem, venenum & antidotum eodem poculo propinatis, & pro more hæreticorum, una pars librorum vestrorum aliam tuetur; crimen simul patris, & eximitis culpæ; qua profectò arte, simplicibus quidem & ignaris, non tamen sapientibus imponitis.

XIII. Et ut rem istam aliquot exemplis confirmemus; exprobratur vobis dogma illud Aurelii, per necatum carnis, sacerdotium aboleri, quæ fuit Vigilantiarum hæresis; & respondetis, in eodem libro Aurelio doceri, quòd Ecclesia non possit potestatem Ordinis abrogare, cùm caracter sit indelebilis; fatemur quidem repugnantia, sed primum illud dictum integrum & intactum restat. Opponitur vobis damnata Arnaldi assertio; quòd scilicet in terris paroches simus illius cibi, quibus Beati vescuntur in cœlis, hac duntaxat differentia, quòd hîc nobis vivis & quitus ejusdem cibi subtrahantur; ita prorsus Calvinistæ de hoc mysterio; scurra vester quædam alia differentiæ capita suggerit; nescio, an vobis illum vindicetis, cùm dicat, nunquam in Regio-portu Fidei certum domicilium fuisse, idque, judice me, ne illius epistolarum fides penès vos esset, ut ut sit, illius testimonium mera esset dictorum repugnantia, non tamen criminationis depulsio. Opponitur alia ejusdem propositio, quòd scilicet præsens usus Ecclesiæ communi hominum delinquendi contumaciæ favet; respondetis tamen, Ecclesiæ praxim à vobis minimè damnari; hoc quidem est contraria loqui, non tamen crimen intentatum refutare; opponitur denique, dictum à vobis fuisse, quòd Ecclesia in moribus & disciplina corruptioni obnoxia sit; respondetis, à vobis oppositum in libris doceri; hoc ipsum est, quod oppono; nimirum libros vestros repugnantibus & contrariis dictis scatere; hæc tamen ad purgationem vestram nihil conferunt; ad purgationem enim non satis est, ut ostendatis, duas propositiones contrarias in libris vestris extare, quarum altera est orthodoxa, alia hæretica; demus enim, orthodoxam in iis extare; ostendendum vobis fuerat, non extare aliam, nimirùm hæreticam; quod reverà si à vobis præstitum esset, jure illud vestrum *mentiris impudentissimè* in accusatorem impingere posseris; sed cùm illa omnia, quæ vobis à Jesuitis exprobrantur, in libris vestris legamus, quis non videt, horrenda illa convitiorum & contumeliarum tela in Jesuitas à vobis extorta, jure in vos retorqueri, nec iis modò à vobis obtineri, ut à consensione cum Geneva vos purgetis, quin potiùs ut errorum convicti, & pertinaciæ hæreticorum rei maneatis: sed nonnihil addo, ad spicilegium, scurræ hujus vestigiis insistens.

XIV. Quid addi possit ad maledicentiam vestri sycophantæ, non video; nam plenam convitiorum & calumniarum colluviem in Jesuitas non tam evomit, quàm profundit; stultos vocat, scelestos, ignavos, crudeles, improbos & perditissimos calumniatores; immò, inquit, bonis viris non deerunt calumniatores, dum erunt Jesuitæ; centies ac millies iis exprobat improbas, nefandas, horrendas calumnias, insulta mendacia, summam malignitatem, stupendam audaciam, contumaciam, flagitia, scelera, vesaniam, furorem, improbitatem, corruptelas, induratum animum, effrænem calumniandi licentiam, corruptelas, infandum nomen, horribiles cavillationes, impudentiam, prolapsiones, pudorem, dedecus, ignominiam, positam frontem, ineptias, nihil tam nefandum, inquit, quod in Jesuitas non cadat, & crimen, quod Deus solus, pro merito, punire possit, & soli pariter Jesuitæ suscipere queant; quid jam vobis, inquiebat ille, Jesuitas alloquens, ad omne facinus reliquistis? quid rutum à tanta calumniandi licentia? addit, eos instituto & professione calumniari, & sine conscientiæ morsu, liberè delinquere: quid pejus infamis scurra in publicos grassatores & flagitiosissimos homines deblateraret? sed hoc divino consilio factum esse, puto; ut hic homo fidem omnem prostitueret; si enim, ut cœperat initio, servato accusationis decoro, laxitates Casuistarum prosequutus fuisset, eodem scurrili stylo, non sine multiplici calumnia, sed honestè & appositè composita, majorem haud dubiè fidem fecisset; saltem apud aliquos malè affectos in Societatem; at ubi furoris œstro percitus, & impos sui, effutire illa non dubitavit, quæ omnem superant fidem, & vix Eboiis, aut phræneticis ignoscerentur, nihil ab eo Jesuitis timendum fuit: quis enim, etiam emotæ mentis, sibi persuaderet, Jesuitas eò venisse, ut nullo conscientiæ morsu, à flagitiis horrendis & detestandis arceantur; ut Missam celebrent à lethalibus noxis minimè purgati; ut omni operâ connitantur, morum corruptelam inducere, sacrilegiis locum dare, divinum Sacramentum profanare ac prostituere, uno verbo, omnia sacra & profana miscere, unde perspectum sit, ut videtur innuere, illos non hæreticos modò esse, sed Atheos; nemo certè, etiam inter Eterodoxos, ea sibi de Jesuitis persuadeat; nemo inducat in animum, ut ea credat, quæ ille vester, non jam scurra & ludio, sed plusquam Hercules furens in Jesuitas detonavit.

XV. Initio militem glorioſum Plauti, sed Bombomachidem illum, aut Pyrgopolinicem, aut certè Thrasonem Terentianum agere videtur; sic vos accipiam Patres, inquit, sic insequar, ut fortè antiquos illos adversarios deliderauri sitis; dabo operam, ut hoc reipsa sentiatis; & dum Regioportuenses tam

nefanda accusatione violati, tanti facinoris veniam, gemitibus suis, taciti vobis impetrare contendunt, ego, quem hæc injuria non tangit, ad illam vobis in totius Ecclesiæ oculis exprobrandam, aggrediar, ut hoc modo Societati vestræ salutaris illa contingat infamia, &c. quàm bellè; quàm thrasonicè: sed quo tandem eventu? eodem loco, statu & situ Societas immota mansit; eadem virtutis, fidei, & scientiæ de illa ubique opinio; ille verò, quid? crepuit tandem, utinam ad meliorem frugem reversus; ejusque libelli famosi ab Ecclesia damnati fuerunt, ut ejusdem conditionis esset cum Jansenio, Sancygirano, Arnaldo, aliisque suæ factionis auctoribus: sub finem denique insanum declamatorem agit; superos movet & Acheronta, & Jesuitas devovet orco; tonat & fulminat; multos sanè delirantes vidi & audivi, nullum tamen, qui luculentiùs deliraret: Sanctimoniales vestras Maresi, limpidissimi sane scriptoris, curæ commendo, & Regioportus miracula sacræ rotæ, vel S. Congregationi rituum examinanda relinquo; quisquis illarum Monialium vitæ, rationis, ritus & status certior esse voluerit, ab eo repetat, ut amœnissima, ita cum veritate conjuncta: Fillæi & Meynerii narrationem non discutio; suis auctoribus stat, omni certè, velitis, nolitis, exceptione majoribus; in Arnaldo novenni manifestum antichronismum admittitis; sed hæc nihil ad rem; nihil ad me; utpote qui explorem, non quid alii de vobis dixerint, sed quid vos ipsi scripseritis, & quid de scriptis & libris vestris Ecclesia judicarit; absque hyperbole dicam, tantam librorum vestrorum vim ab Ecclesia confixorum fuisse, ut ii justam Bibliothecam implere possint.

EPISTOLÆ XVII
Confutatio.

I. QUamvis P. Annatus tuam istam epistolam confutarit; quia tamen præ modestia, qua præsertim pollet doctissimus Auctor, de se paulò demissiùs sentit & scribit, simplici ejus versione non utar, sed nonnihil addam ad ea confutationis capita, quæ ex illo excerpturus sum: initium ducam ab illo tuo plusquam thrasonico exordio, in quo, per intolerabilem & putidissimam jactantiam, illa effutire non dubitas, quorum hominem non prorsus perfrictæ frontis puderet; liber, inquis, solutus, expeditus sum, nulli devinctus, cum nemine implicatus, Jesuiticæ doctrinæ non ignarus, certus illam insequi; nec ulla me humana ratio ab hoc incepto vel retrahet, vel retardabit; adversus minas vestras, (sic eos alloquitur,) circumfusa me caligo defendit; ferit vos manus nulli conspicua, quæ cunctis doctrinæ vestræ labes conspicuas facit; nec mihi impetum vestrum timeo, nec ulli; sic in me Societatis gratia tota marcescit; nec spero quidquam in terra, nec metuo, nec volo; nullius bonis egeo, nullius auctoritate; undique petitionibus vestris elabor; nec ulla me ex parte potest Societas vestra prehendere; vobis Portumregium vexare, facilè est; me verò, non item; pulsi nonnulli; ego interim quietus in domo maneo; cum nullo vobis congredi contigit, vel adversus assultus vestros tutiore, vel ad errores vestros impugnandos paratiore: quàm altè, quàm magnificè, quàm thrasonicè; quid amabò superbius, quid arrogantiùs, vel fortè magis appositè, quid infantiùs vel dici, vel excogitari poterat? en tibi, Lector, alterum litem gloriosum, seu ridiculum Matamorum fabulæ rificentissimum sesqui Herculem, rodomontis vibrantem fulmina, & immani buccarum tonitru, porrectum vomentem; qui Societatem universam, ni cæcum amentem atque inflatum, ut cum totus orbis capiorum videatur; se ipso plenum; vento scilicet atque vento, nihil timet in suis tenebris, nihil vult, nihil sperat, fretus dextera, suo stylo armatus, suis literis instructus unus, unus provocat omnes, idque sine splendore nominis; nempe anonymus est ac tenebrio, destitutus auctorum subsidio; nullius enim bonis indiget, nullius auctoritate; quid faceres, ita ineptit, ita insanit atque delirat, ut me quasi ad commiserationem moveat: in quo quis audet, audet & ille; prodeant in medium Jesuitæ omnes; non modò Annatus, Petavius, Martinonius, Suares modò, Vasquez, Molina, Valentia; non Lessius modò, Sanchez, Gibalinus, aliique facilè Principes Societatis Auctores, verùm etiam Eminentissimi Senatus juxta atque dignitate Bellarminus, Tolerus, Lugo, Silvicinus; unus Montalrius, verè Pasqualis, jocus ac ludus Italicum, unus sycophanta, scurra & histrio, ita omnium aliisque sociis, quorum doctissimæ lucubrationes nobilissimam bibliothecam abundè instruerent, patem leprædicat & jactat: pauperem superbum abominor; & inflatum utrem ac follem multiplici repercussi sibilitatem videre soleo, & ludentibus pueris sino colligendum: hic tamen tanti tumoris impatiens, crepuit medius, ut dicere memini, à Jansenistis alienus, quos doctiores esse duxit; à Catholicis abstractus, utpote qui errores ab Ecclesia damnatos, ad ultimum usque anhelitum obstinatissimè retinuerit; sciens loquor, & horum intimis familiaribus habeo; publicâ licèt famâ refragente: sed ad rem venio.

II. Omitto indigna viro ingenuo convitia, quibus Annatum cumulasti; insolentem ac petulantem ferit initio vocas, intolerabilem, qui jam ferri non possit, nec debeat, ridiculum calumniatorem, intolerandæ arrogantiæ hominem, christianæ morum disciplinæ evulsorem, ab æquitate abhorrentem, hæreseos chimeræ fabricatorem, pervicacem, mendacem, insidiatorem, tyrannum, à Deo desertum, infœlicissimis consiliis utentem, uno mendacio nitentem, uni mendacio servientem, qui totum in eo sit, ut falsa persuadeas; & concludis uno verbo, plus sinceritatis in Jansenianis ellis quàm in ipso; plus diligentiæ ad discutiendum Jansenium, non minùs acuminis ad illius sensum pervidendum, nec minus fidei ad persuadendum: immò ea perterviæ venisti, ut Valeriani telum, id est, meritum probrum illi & contumeliam in os impegeris: itane verò petulcus tenebrio in gravissimum & doctissimum hominem, de Ecclesia, de Gallia, de re literaria bene meritum? itane verò infamis scurra in sanctissimum senem, Regi Christianissimo à Confessionibus, sanctorum gloria illustrem, & religiosis virtutibus conspicuum? itane verò profanus & laicus in Sacerdotem, cui venerandum, innocentia & morum candore amabilissimum? ita prorsus aliàs Julianus, Celestius, Celestium in Augustinum; Maximus in Nazianzenum; Berengarius in Bernardum: hoc sanè ultimum in te probè quadrat, qui pro defensione tui Jansenii tenuem stylum stringis in Annatum, Episcopos, & Romanum Pontificem; uti sciolus ille, adversus Bernardum, Præsules & Cardinales, haud dissimilem stylum

bilum, jocis, nugis, & convitiis armatum ſtrinxeſtis, pro defenſione Petri Abailardi; ſi res poſtularet, multa ſanè adducerem, quibus utrumque apparet committerem; ſed de hoc fortè aliàs, niſi alius præverterit.

III. Quiritaris ſtatim initio, te paſſim ab Annato hæreticum dici; cùm tamen, inquis, nec Miſſæ, nec cæteris Catholicorum officiis defueris unquam, nec ab Eccleſia disjunxeris, nec Pontificium ullum decretum violaris, & ſtatim ſyllogiſmum Annati ſubdis, quo ſyllogiſticè efficit, epiſtolarum ſcriptorem hæreticum eſſe; viden, quàm ſis ridiculus? cùm nullus ſyllogiſmus Annati, in ea ſcriptiuncula, quam cavillas, inventam, quo id efficere conetur, Janſenius quidem pro hæreticis habendos eſſe, non probabimodò, ſed demonſtrat; de quo paulò pòſt, ſed te nunquam ſingulari nomine appellat; quòd dicis, te nunquam ſolitis Catholicorum officiis defuiſſe, inaudit, immò ridiculum tenebrionis dictum; quis enim falſitatis revincat, cùm ignotus lateas: quod autem addis, nullum à te Pontificium decretum violatum, mentiris apertè, nam in quatuor primis capitulis, errores liberali manu ſparſiſti, eluſiſti Conſtitutiones Pontificias, Janſenii hæreſes acerrimè defendiſti; ſed nobis eadem, ad illarum confutationem tremitto: addo aliud majoris momenti; cùm Janſenius ultrò fateretur, ſaltem verbo tenùs, Eccleſiam infallibilem non eſſe in quæſtionibus juris, ſed tantùm in quæſtionibus facti, cùm in utroque erraſſe, velles, eâpropter defeciſti; vera narro, & ſi res poſtulaverit, domeſticum, & ſanguine tibi conjunctum oppugnabo; doles tamen, hæreticum dici: ſed, inquis, extra-regiomee eſſe negavi, id eſt, Janſenii ſectæ addictum; jurabis, ſcio, te fallere poſſe Deos; loquela tua prodit; quid quæſo aliud in primis & ultimis literis præſtas? quid in hac præſertim, niſi ut Janſenium vindices à cenſura? nunquid univerſam illius diſcipulorum doctrinam complecteris hoc breviariummò & illorum effugia, diſtinctiones, argumenta quoties ipſi Honorium, Origenem, Theodoretum, Dionyſium Alexandrinum, & alios in ſcenam vocarunt, & tria capitula, ut iis tuerentur ſe, ac rebellionem ſuam ponerent in tuto? quod ſubdis, in tuis literis nihil reperiri, quod à Conſtitutionibus Apoſtolicis diſſideat, ejuſdem furfuris eſt; quaſi verò, quam ſufficientem non rejeceris, ſolam efficacem tamen admiſeris, explicatam Calviniano modo, ex quibus cætera neceſſariò conſequuntur: fateris, Chriſtum non pro ſolis prædeſtinatis mortuum eſſe; in hac parte, à tuo Janſenio defeciſti, gratulor, utinam fideliter; vereor enim, ut aliquis ſenſus, aliqua diſtinctio lateat; non tamen integram propoſitionem ejurat, nec fateris, pro omnibus Chriſtum mortuum eſſe, ac perinde, licèt hæreſim fugias, dictum tamen falſum, temerarium & ſcandaloſum adhuc retines: quibus autem aliis, quæ toties refricas, nimirum de morum diſciplina, à Jeſuitis funditùs everſa, de præcepto divini amoris, de arcula ſancti Mederici, de Jeſuitarum libris, quos ab univerſa Societate præfari, idque ex Conſtitutionibus Societatis, & literis Aquavivæ & Vitelleſchi conſtare, falsò ac temerè jactas, nihil enim tale eſt; jubentur quidem reprobari Jeſuitarum libri, ſed quòd Societas omnia ſua edita præſtet, futile mendacium eſt.

IV. His ergo prætermiſſis, quæ ad calumniam Annato, ut dicis, Regio-portuenſibus affictam, non pertinent, ad eam refellendam te accingis; Annatum quippe non ſemel Janſenitas (hi enim ſunt Regio-portuenſes) hæreticos eſſe dixit, & luculentis argumentis demonſtravit; ut autem probrum illud ab illis tuis amoliaris, tres illorum facilè Principes, ſeu coryphæos, nimirum Sambovium, Lanæum, vel auctorem libri de gratia victrice, & Arnaldum in ſcenam inducis, atque, ab illis quinque propoſitiones damnatas & rejectas fuiſſe; quia ſcilicet, ut ait Lanæus, hæreticæ ſunt, Lutheranæ, ad libitum confictæ, nec in Janſenio, nec in ullis ejus defenſoribus extant; hæc trita eſt cantilena veſtra; non extant eo ſenſu ridiculo, quem vos iis tribuitis; extant tamen, neque hoc negatis, opinor, ſecundum verba illa, ſeu materiale, vel complexum verborum, quibus ab Eccleſia in earum damnatione expreſſæ fuerunt, quod ſæpè Annatus & alii, adducto Janſenii textu, perſpicuè comprobarunt, eviceruntque; nec ullus ſupereſt, quo ad hoc, tergiverſationi locus: antequam Eccleſia illas configeret, centies eaſdem publicaſtis, prædicaſtis, immò cùm ad Eccleſiam delatæ fuiſſent, Romam veniſtis, illas acriter defenſuri; poſt damnationem verò ſtylum, & loquendi modum mutaſtis, non mentem; eamdem quippe doctrinam tenetis ac defenditis, neque ius inficias, quam antè propugnabatis; quid ergo? erectis famoſis illis columnis, diverſos ſenſus commenti eſtis, quorum unum pro Catholico, Auguſtiniano, Janſeniano, haberi vultis, atque ita propoſitiones in hoc ſenſu acceptas in Janſenio, immo & Auguſtino contineri, non negatis, ſed ultrò aſſeritis; alius ſenſus Lutheranus eſt, & Calviniahus, in quo ſcilicet damnatæ fuerunt, & in hoc negatis, in Janſenio contineri; tertius eſt Moliniſticus, quo tamen omiſſo, quia huc non pertinet, quæro ex vobis, num Eccleſia illas propoſitiones damnarit in proprio, nativo & vulgari verborum ſenſu? annuis intrepidus; nimirum pag. 468. editionis 1. Colonienſis, ubi hæc habes: *Cùm ſummus Pontifex propoſitiones in ſenſu germano & ſimplici damnaverit*; agnoſcis tua verba; hoc igitur tecum jacto fundamento, ſic rectè mihi ratiocinari videor; Eccleſia damnavit eas in ſenſu Janſenii; hæc ipſiſſima ſunt Conſtitutionis Apoſtolicæ verba; ſed per te in ſenſu proprio, legitimo ac germano damnatæ fuerunt; igitur ſenſus Janſenii eſt germanus & proprius; quiſquis ratione pollet, & ratiocinii patiens eſt, hoc inficiari non poteſt: cùm igitur in ſenſu germano & proprio rectè damnatas eſſe, fatearis; & hanc ſaltem, ut ais, Eccleſiæ damnationem admittas & oſculeris; ſi homo es, & tui compos, admittere debes, in ſenſu Janſenii rectè damnatas fuiſſe; conſule quæſo tuam Algebram & Geometriam, & novam ratiocinandi artem, quam brutis etiam concedere videris, ut hunc ſyllogiſmum ſolvas.

V. Quod pertinet ad tuos illos; quis neſcit, Lanæum in eadem ſententia manere; idem facilè de Sambonio dixerim; ſaltem ex fama; hic enim nihil, quod ſciam, edidit; Arnaldi epiſtolas citas, ad depulſionem, ego verò ad confirmationem erroris; cùm in ſecunda primam propoſitionem renovarit, in perſona Principis Apoſtolorum, eapropter à Sorbona cum ſociis ex Doctorum albo expunctus; unde conſtat, quàm rectè ratiocineris, utpote qui ad defenſionem Arnaldi, eadem argumenta præfers, quæ ad illum convincendum producimus. Tranſis ad ſubſcriptionem, cujus, inquis, conſilium Jeſuitæ abjecerunt, ut in Regioportuenſibus nihil moræ ad illam futurum eſſe, cognoverunt; mendacium notorium eſt; ſubſcriptio à vobis exacta eſt; vos autem ſectæ primipili obſtinatiſſimè recuſaſtis, & hoc promptum fuit Auguſtinianorum, nimirum diſcipulorum Auguſtini

Iprensis, adversus summum Pontificem, obsequium, quem scilicet sarcasmis primùm & sacrilegis convitiis prosequuti estis, & tandem erroris arguere non dubitastis. Parum porrò Annatus mihi dixisse visus est, cùm vos foris Catholicos, intus hæreticos esse, pronuntiavit, & animum vestrum à lingua dissidere; nam reverà & mente & lingua hæretici estis; quasi verò illa propositio Arnaldi de duplici capite non sit hæretica? item illa de gratia, quæ S. Petro defuit? tu item, quàm multorum errorum à me suprà convictus es? denique, nunquid hoc ipso loco hæresim adstruis, cùm hæc scribere veritus non sis, *mihi nullos in Ecclesia hæreticos esse, certum est?* nónne Lutherani, Calvinistæ, aliíque sunt hæretici? de istis non loquor, inquis, sed de Jansenistis; nónne Urbanus VIII, Innocentius X, Alexander VII, doctrinam Jansenii ut hæreticam damnarunt? chimæram, inquies, quæ nullibi est; ô nequam; erravit igitur Ecclesia, quæ bruta fulmina contorsit, & chimæram dumtaxat fulminavit; sed, crede mihi, chimæra illa Ecclesiæ fulmina sensit, alioquin tantos clamores & motus non edidisset; tu etiam sensisti; quidquid obgannias; quòd demum dicis, nunquam ab Annato judicari potuisse, qua pagina Jansenii illa verba extarent, quibus damnatæ propositiones continentur; quoties judicavit & indicavit, & multi alii indicarunt? sed in notoriis mentiri, vobis solenne est. Arguis deindè Annati pervicaciam & mendacium, mortalium pervicacissimus & mendacissimus: vix in hoc, vobis similes, ab Ecclesia condita, reperiemus: quamobrem verò? quia, inquis, Janseniani à vobis initio hæretici dicti sunt, eò quòd quinque Jansenii propositiones defenderent, ubi verò ab iis rejici vidistis, illud oretenus, corde à lingua dissentiente, ab iis adstrui, scribere, dicere, & prædicare non cessastis; ac demum inde vultis, hæreticos esse, quòd in sensu Jansenii easdem propositiones damnare nolint: huc certè quadrat, quòd toties nobis intentas Valeriani telum; dico enim, ideo vos hæreticos esse, quia propositiones damnatas defenditis, quas in eo dumtaxat sensu rejicitis, improprio scilicet, atque inepto, de quo ne cogitavit quidem Ecclesia; ideo porro in Jansenii sensu damnare abnuitis, quia hic germanus est & proprius, in quo ab Ecclesia damnatæ fuerunt, ut suprà evicimus; nisi hæc perspicua sint, quid sit perspicuum, non intelligo.

VI. Utrùm, inquis, sentiat Jansenius, Ecclesiam & fidem non tangit; hoc alterum est effugium vestrum, hæc distinctio juris & facti, quam plusquàm millies nobis obstrusistis; propositiones damnavit Ecclesia, inquis, sensum Jansenii non damnavit, immò damnare non potuit; sed loquamur seriò & sincerè; damnavit sensum Jansenii, ut notorium est; sed in hac, non tamen in illa damnatione, ipsa erravit; sic enim Janseniani; tu fortè, in utraque errasse, diceres; sed primum dumtaxat hoc loco adstruis, & decantatis exemplis Dionysii Alexandrini, Honorii, Origenis, & Theodoreti, tibi demonstrare videris; sed longè abertas à scopo; exemplum Dionysii nihil ad rem, cùm ab Ecclesia illius doctrina nunquam damnata fuerit; nec enim, opinor, Basilius universam Ecclesiam repræsentat; quamvis alioquin clarissimus Ecclesiæ Doctor. Quod spectat ad Honorium, altioris indaginis res est, quam hîc discutiendam non suscipio, aliàs fortè, si occasio tulerit; illud unum dixisse contentus, damnationem Honorii ad summum, esse probabilem & dubiam, cùm illam multi, iisque doctrinâ, eruditione, & dignitate conspicui, ut spuriam & fictitiam rejiciant; duos tantùm appello, Baronium scilicet & Bellarminum, quorum auctoritas, etiam si soli essent, tot rationum momentis firmata, opinionem probabilem facit: dixi, etiam si soli essent, quia sunt alii quam plurimi, quorum satis longum elenchum in promissa discussione daturus sum; accedit, quod Hadrianus II. in epistola, non dicit, à Concilio Oecumenico universalem Ecclesiam repræsentante, Honorio anathema dictum fuisse, sed ab orientalibus; qui certè universalem Ecclesiam minimè repræsentant: ut ut sit, demus prædictam damnationem, ad summum, probabilem & dubiam esse, ex hoc vestrum ratiocinium corruit; nam certum est, doctrinam Jansenii ab Ecclesia damnatam esse, ut hæreticam; igitur hoc ipsum credere debemus, & si fortè illam, contra definitionem Ecclesiæ, defendimus, hæretici sumus; at cùm dubium sit, Honorii doctrinam ab Ecclesia damnatam fuisse, hoc certò credere non possum, ut proinde non teneor; & quamvis hoc negem, aut defendam Honorium, hæreticus ea propter non sum; quid ad hoc?

VII. Quod spectat ad Origenis, & Theodoreti libros, quos aliqui hodienum ab hæresi vindicare non dubitant, idque citra vel minimam hæresis notam; diversa prorsus à nostra ratio est: nam præterquam quòd multa ineat falsitatis suspicio, quòd scilicet vel omnino conficti fuissent, ut epistola illa Theodoreti ad Joannem Antiochenum, de morte Cyrilli Alexandrini, quem illi superstitem fuisse, constat; ac proinde fictam epistolam; vel errores à quibusdam hominibus iis inserti; nempe duo illi Monachi Lauræ, Nonnius scilicet & Leontius impenitudesque literarum, ex Origenis libris multa exempsisse dicuntur, quæ aliter in libris extant; multa item Nestoriani Theodoreto affinxerunt, ad commendationem suorum errorum, de quibus nunquam virilit doctissimus cogitarat; ut ut sit, utriusque defensores (quos tamen in hoc non laudo,) nihil aliud volunt, nisi certò damnandos non esse, cùm multa insint affictæ calumniæ suspicio: at si dissertum extaret Ecclesiæ decretum, quo dicta suspicio excuteretur, & expressis verbis, omnibus Christi-fidelibus indicaretur, hunc, vel illum errorem ex tali Origenis, vel Theodoreti libro excerptum, ab Ecclesia in sensu ab his auctoribus intento damnatum fuisse, ac denuò, ut talem damnari, in simili versaremur aretas & nemo Catholicus refragari posset: damnantur certè utriusque errores à quinta Synodo, & hanc damnationem approbavit tandem Vigilius Papa, eamque Pelagius II. Romanus Pontifex in epistola ad Istricos, nec non Gregorius Magnus, variis locis, luculenter explicarunt; sed quia illius Synodi alia falsata & adulterata fuisse, constat, nec sufficiens Ecclesiæ declaratio nonnullis, paucis licèt, esse videtur, ad suspicionem omnem penitùs tollendam, notanulli, quos tamen in hoc, ut dixi, non laudo, illorum auctorum defensionem suscepérunt; at nulla in nostro casu suspicio restat, nulla umbra; propositiones Jansenii appellatas & conceptis verbis expressas, ante damnavit Ecclesia; nimirum ex tali Jansenii libro excerptas: sed quia statim reclamatis, Jansenii non esse, nimirum in eo sensu, in quo damnatæ fuerant; Ecclesia, ut omnem dubitationem amoliretur, declaravit, Jansenii reverà esse, & in sensu Jansenii damnatas, & ut tales denuò damnavit; unde corruit petitum ab Origene & à tribus capitulis argumentum; quid enim quæ tale

tur est in epistolis Pelagii & Gregorii ? ubi legi-
tur hunc, vel illum errorem, ut Theodoreti, & in
illo à Theodoreto intento damnatum esse ? non-
nullis igitur non videtur esse sufficiens declaratio; de-
claravit, inquis, Pontifex, propositiones esse Janse-
nii non tantùm illud ; declaravit insuper in sensu
Jansenii fuisse damnatas; adde aliud, easque uti tales
ab eo damnavit ; declararunt alii Pontifices , in
Theodoreti scriptis , Nestorii errores contineri;
nobis hoc tibi negabunt; nempe declararunt dum-
taxat, dictos errores contineri in iis scriptis , quæ
Theodoreti esse dicebantur; sed demus hoc, ne super
re verbis & crepera tecum disputem, cui certæ sup-
peditem, ut te impugnem; demus hæc, inquam; quis
unquam in sensu à Theodoreto intento dictos erro-
res damnatos fuisse, declaravit ? quis unquam uti
eos damnavit ? diversissima igitur ratio est; atque
adeo vestrum illud argumentum , toties inculca-
tum & ingeminatum, ab Honorio & tribus capitu-
lorum corruit ; cùm tamen eodem telo hære-
ticos feriant, operæ pretium erit aliquando , rem
hanc Honorii, Liberii, & trium capitulorum discu-
tere.

VIII. Itaque, quòd illæ propositiones sint Janse-
nii, non jam divina fide, sed perspicuo tenemus ex-
perimento; ut supra dictum est; item, quòd damnatæ
sint Ecclesia ut Jansenii , & in sensu Jansenii, ex-
perimento habemus; uti & quamlibet aliam Eccle-
siæ declarationem ; quòd demum sint hæreticæ in
sensu Jansenii, habemus ab Ecclesia, & certa fide
tenemus ; neque hæc est quæstio facti, ut ais, sed
juris: tam enim hæc propositio, *Pater major me*
in sensu Ario, & hæc, *Corpus Christi non est realiter in*
Sacramento, in sensu Calvini, est hæretica, quàm
hæc, *interiori gratiæ nunquam resistitur* , in sensu Jan-
senii: & nisi hoc verum sit, tota fides nostra corruat,
necesse est ; & nulla unquam propositio ut hære-
tica damnari poterit; accipe istam, si vis; *sunt duæ*
substantiæ vel hypostases in Christo ; hæc in sensu Ne-
storii est hæretica ; & ut talis, ab Ecclesia damnata;
ergo igitur illa, eodem jure, *gratiæ interiori nun-*
quam resistitur, in sensu Jansenii ; nec dicas, Nesto-
rium & Nestorianos sensum illum pro suo agnosce-
re; sed quid hoc ? agnoscunt verba illa, quibus
hæc propositio continetur , esse in libris Nestorii,
legitimum illorum sensum pro suo agnoscunt,
quo scilicet propositio ab Ecclesia damnata est;
nec non tantùm Nestorii propositio est hæretica,
sed ipse quoque , cùm illam pro sua & illum sen-
sum, in quo damnata est, pro suo agnoscat , est
hæreticus ; at verò Jansenii propositio in sensu
proprio & vulgari , qui ab eo intendi præsumitur,
est hæretica , & talis ab Ecclesia declarata est;
quamvis ipse, qui obstinatè illam non defendit, ab
Ecclesia damnatus non fuerit , nec declaratus hæ-
reticus, vos tamen, qui eam in sensu, in quo dam-
nata est , pertinacissimè defenditis , nimirum in
sensu proprio & legitimo , qui est sensus Jansenii
præsumptus , hæretici estis : eligamus enim pro
formâ, Pontificiam Constitutionem ; ad hanc, ut
ajunt, exigantur Jansenistæ ; quid porrò hæc Con-
stitutio ? *hæc propositio in sensu Iansenii est hæretica*; id
est in sensu proprio & vulgari; quisquis ergo pro-
positionem in hoc sensu defendit, hæresim defen-
dit, igitur hæreticus est : frustra autem quæris,
quis sit ille Jansenii sensus , præsumptus scilicet,
cum is sit propositionis sensus , in quo librorum
auctores loqui præsumuntur ; ridiculum igitur est,
quod dicis, sensum Jansenii non explicatum, ab Ec-
clesia damnari non potuisse, aut debuisse; quia cùm
ille sensus proprius sit, nativus, legitimus, vul-
garis , in quo propositiones damnatas esse , fa-
teris , ulteriori certè explicatione opus non
fuit.

IX. Non minùs Ecclesia declaravit , quinque
prædictas propositiones esse hæreticas , in sensu
Jansenii, quàm septem illas, quas Cœlestinus recen-
set, esse catholicas, in sensu Augustini; sed quisquis
has impugnaret , esset hæreticus ; igitur quisquis
illas propugnaret , esset pariter hæreticus ; noto-
rium est, illas propositiones esse Augustini ; sed æ-
què notorium, istas esse Jansenii ; sensus utriusque
notorius, cùm sit proprius, nativus, atque vulga-
ris; nulla igitur inter utrumque differentia; nun-
quam, opinor, hoc argumentum exoluistis ; tenta-
stis, sat scio, sed verbis tantùm, convitiis, calum-
niis , & contumeliis pugnatis. ex quibus constat,
vos Patriarchâ vestro longè potiores esse ; nempe
ille propositiones quidem hæreticas edidit, in pro-
prio scilicet verborum sensu, in quo scripsisse præ-
sumitur ; quia tamen illas pertinaciter non defen-
dit, nemo illum formalem hæreticum inde appel-
let; vos verò, qui eas defenditis, ea certè pervica-
cia, qua major in Ecclesia Dei visa non fuit, for-
males hæretici estis : præclusis igitur his duobus
effugiis vestris , ad tertium & ultimum descen-
do.

X. Dicitis enim , propositiones illas damnatas
non fuisse, in sensu gratiæ à se præcisè efficacis, qui
est sensus vester, & Jansenii ; hîc autem Schola-
sticum, seu Theologum agis, quæ tamen persona in
tuam indolem, vel in tuum captum non cadit; illam
indueras in quatuor primis epistolis , sed cùm mi-
nùs succederet , Casuistam egisti in duodecim se-
quentibus , sed cùm tot falsitatum & impostura-
rum convictus fueris, quas cùm refellendas suscepe-
risses, tres aut quatuor attigisti, non diluisti ; reli-
quas omnes omisisti; resumis Theologi personam,
in duabus ultimis, sed non dissimili eventu; dicis
enim, propositiones illas non esse hæreticas in sen-
su Jansenii , cùm hic sensus reducatur ad doctri-
nam gratiæ efficacis à se ipsa præcisè : Calvinus,
eodem jure, doctrinam suam non esse hæreticam,
diceret, in eo sensu, in quo ad gratiam efficacem
reducitur ; miror autem , Thrasonem istum adeo
rudem, seu rudentem esse, ut nesciat, duobus mo-
dis illam gratiam efficacem defendi, altero scilicet
orthodoxo, principiis catholicis innixo; altero hæ-
retico, in principiis Eterodoxis fundato; Calvinus
& Jansenius istum secundum modum adhibent, in
quo reverà est hæreticus ; Thomistæ verò, aliique
Doctores Catholici primum adhibent ; & quam-
vis inter se dissentiant, remanent tamen in unitate
fidei. Ut igitur videamus, an doctrina Jansenii sit
Catholica , quatenus illam reducit ad doctrinam
gratiæ à se præcisè efficacis, videndum est, quem
modum adhibeat, illius gratiæ defendendæ, an sci-
licet Etherodoxum, & Calvini; an verò Doctorum
Catholicorum, & hæreticum.

XI. Calvinus ita defendit illam gratiam, ut velit,
ab ea nobis tantùm relinqui libertatem à coactione,
non verò à necessitate, quæ potestatè resistendi, dum
ipsa permanet, nobis eripit; Catholici verò in hoc
cõveniunt, quòd gratia efficax ita voluntatè nostram
moveat, atque afficiat, ut potestatem dissentiendi re-
linquat; ac proinde hæc duo simul sint in voluntate;

gratia scilicet & potestas sufficiens dissentiendi; nec in dubium nullo modo revocant, hunc verum & legitimum sensum esse textus Tridentini, *potest dissentire, si velit* : Bannes & Molina, quamvis inter se maximè dissentiant in hoc argumento divinæ gratiæ, in hoc tamen omnino consentiunt ; nimirum divinam gratiam cum potestate dissentiendi in voluntate esse conjunctam, eamque, sub hac ratione efficacis, non esse ita necessariam ad bonas actiones, quin etiam sufficiens interdum sit, & nobis potestatem proximam & completam tribuat illud agendi, quod Deus à nobis exigit, etiam si illud ipsum minimè præstemus, unde per nos stat, quò minùs gratia suum effectum sortiatur. Quæro igitur ex te, an Jansenius hunc modum sequatur, cùm docet, timendum non esse, ne nobis libertatem eripiat necessitas; etiam antecedens; cùm impugnat libertatis indifferentiam, & nullam ipse admittit, quam Calvinus ultrò admissurus facilè non esset; cùm sufficientem gratiam habet pro monstro in Theologia, & negat, gratiam ullam medicinalem suo unquam effectu carere; cùm denique Semipelagianorum erroribus tribuit, quòd voluntas consentire, aut dissentire possit divinæ gratiæ: cùm igitur hæc doctrina ab eo modo aliena sit, quo Doctores Catholici gratiam præcisè à se efficacem explicant, contra verò, cum modo Calvini non parum consentiat, inde rectè deduco, propositiones Jansenii ad sensum hæreticum ab iis reduci, qui eas reducunt ad doctrinam gratiæ efficacis à se, juxta Calvini modum explicatæ, ac proinde illos non Jansenii modò, verùm etiam Calvini esse discipulos: frustra igitur Annato exprobras, Pontificem in sua Constitutione abstinuisse à prædicto divinæ gratiæ argumento; ita est; abstinuit, quo ad modum, quem Catholici adhibent, non tamen à modo, quem Calvinus & Jansenius adhibent, & quem omnes Catholici damnant; quamvis alioquin quo ad primum, non parum inter se dissentiant; damnant, inquam, cùm Ecclesia Jansenium in Calvino, Calvinum in Jansenio.

XII. Quid mirum igitur, si Calvinistæ vobis undique auxiliares manus porrigant; Protestantes Helvetii sui Professoris lingua clamitent, *in nostras cum consortibus Jansenius transit partes*, & tantam Jansenianæ & Zwingliatæ doctrinæ de hoc argumento consensionem esse videant, ut *nec aliud, nec plus, nec minùs sit in una, quàm in alia*; Batavi fœderati vobis animos faciant, quos sic compellant, Samuelis Maresii Pastoris & Professoris stylo, *malle illa vestra virtute viri docti, quòd audeatis resistere impio illi Pontifici*. Angli etiam in suis Gazulis publicam faciant fidem, doctrinam vestram ab Ecclesia & Sorbona damnatam, in multis similem esse doctrinæ Ecclesiarum reformatarum: Molineus non delirat, dum Sedani prædictam utriusque doctrinæ consensionem ultrò fatetur; Rousletus idem Nemausi publicat; Eustachius Montispessulani; & duo famosi apostatæ, Massonus & Labadius Montalbani; hic ultrò fatetur, se Calvinismum in Jansenio, ille verò Jansenismum in Calvino didicisse, longè antequam Jansenius Augustinum suum in lucem edidisset; habemus præ manibus librum à Massono recens editum, in quo rationes suæ apostasiæ explicat; sed in his frustra diut ùs hærerem, cùm tamen multis scriptis in lucem editis, prædicta consensio evicta & demonstrata fuerit, ut nunquam istam maculam eluere potueritis.

XIII. Quod demum ad convitia spectat, quibus Annatum impiè lacerasti, cujus, ut ais, te miseret, eumque à Deo desertum doles, aliam profectò responsionem, præter meram ipsam & nudam expositionem, non postulat; est sanè, quòd Annatus bene speret, cùm ab iis à Deo destitutus esse dicatur, qui dicere non dubitant, Ecclesiam à Deo destitutam fuisse; facilè retorquerem, si recriminatione uti vellem; nuspiam quippe reprobi hominis, ut vocant, expressiorem imaginem quàm in te, tuique similibus videre est; tritæ sunt illius Notæ, & character tuus non perspectus; superbia, dicacitas, impudentia, errandi contumacia, mentiendi & calumniandi facilitas, aliaque id genus signa sunt supremæ illius infœlicitatis, quam in Annato, per impium sarcasmum deploras: toties quippe impostura & malæ fidei, erroris, mendacii, ac pessimarum artium convictus fuisti; inde tamen insolentior & petulantior evadis, & ipsa remedia ægrum animum non levant, sed morbum augent: eò tandem audaciæ venisti, ut Deum in societatis errorem vocare non vereare: appellèque Regioportus miracula, ut certa errorum Regioportuensium testimonia; quis tam improbam impietatem non horreat? magnum certè miraculum esset, ad meliorem frugem te reducere; ô utinam spuerræ compunctionis, ut ajunt, cor tuum verè contigit; hæc quidem desiderare miracula, sperare tamen non possumus: alia quippe sunt miracula vestra, ô mirum animum felle conditum cum ardentissima, quam fingitis, charitate conjungere; justitiam, cujus amorem prætexistis, cum incredibili calumniandi, & convitiandi libidine; toties prædicatam sinceritatem & fidem, cum tanta impostura rum, fallitarum, & malarum artium copia; tantum, ut præfertis, religionis zelum, cum obstinata errorum damnatorum defensione: veram Ecclesiæ doctrinam, cum aperta bello adversùs eamdem Ecclesiam, & cum aperta rebellione, integram, ut fingitis, observantiam; hæc sunt vestra miracula, quibus res adeo in speciem contrarias, mirabiliter componitis ; dico, in speciem, nam reverà charitatis, sinceritatis, justitiæ, fidei, zelisanæ doctrinæ, & christianæ observantiæ speciem tantùm, non verò rem ipsam habetis; omnibus hæreticis fingere hactenùs solenne fuit, & simulare conversionem, pœnitentiam, reditum, ad meliorem mentem, & sanius resipiscentis animi consilium, cujus sanè fictionis in Ario, Apollinari, Eutichete, Pelagio, Celestio, Sergio, aliisque, luculenta in annalibus habemus exempla; hinc Bernardus sui temporis hæreticos vulpibus assimilat, in arte fingendi; si fidem interroges, inquit, nihil christianùs; si conversationem, nihil irreprehensibilius, &c. *Omes sunt habitu*, sic enim concludit, *astu vulpes, actu & crudelitate lupi*; quàm hæc appositè in te, ac tuos quadrent, omnes vident, quare nihil addo.

* * *

EPISTOLÆ XVIII
Confutatio.

PArum abfuit, quin posito stylo ab hujus Epistolæ confutatione prudens abstinerem, cùm nihil omninò contineat, quod abundè toties refutatum non fuerit; nam more vestro, vel potius solenni hæreticorum more, centies ac millies eadem regeritis; quamvis plenè ac plenè discussa, discussa & refutata; iis animalibus haud absimiles, quæ in faces continuè versant, lambunt, sorbent, vomunt, atque resorbent: ne tamen apud imperitum vulgus jactetis, hanc ultimam Epistolam nullâ confutatione pulsatam, sartam tectamque manere; illamquoque refutandam suscipio; & statim initio in ipsa prima die, fraudem apertam, eamque geminam adscribis; nempè in vernacula adscribis nonam Kalendas Aprilis ann. 1657. & in versione ann. 1658. deindè in apographum typis mandatum est Coloniæ, Kal. Aprilis, autographum haud dubiè ante hanc fuit. Sed his omissis, statim initio Annatum agnoveris, quem dicis, indè tantùm vobis crimen hæreos conflare, quod Jansenii sensum damnare nolueris, quem tamen, ut ab omnibus damnari, ita à nemine vult, explicari; & hanc frivolam hæresim vocas, quæ à nemine exprimi possit; si constaret quale esset ille Jansenii sensus, res confecta esse videretur, sed non constat; quidam enim nihil aliud in eo vident, nisi vulgarem SS. Augustini & Thomæ doctrinam de gratia efficaci; undè Bulla, quæ in genere tantùm sensum Jansenii proscribit, nihil prorsùs ad controversiam pertinet; centies vobis, imò, iteratum est, nullum pugnandi finem futurum, nisi sensus Jansenii explanetur; semper abnuistis, atque consilio, ne gratiam efficacem à vobis impeti omnes intelligerent, quo nullum majus vobis dedecus possit accidere.

II. Centies quoque tibi tuisque iteratum est, & nuper inculcatum, vobis satis immò & omnibus, constare, qualis sit illa hæresis, quam vobis jure tribuimus; scitis, non esse finalem, aut chimæricam; scitis, non esse unam, multas appellavit Ecclesia, multas damnavit, non ut frivolas & chimæricas, sed ut impias & blasphemas; nimirum quinque propositiones in sensu Jansenii; scitis autem, quis & qualis sit Jansenii sensus; sciunt omnes latinè scientes; nulla igitur explicatione opus est, ad illum sensum enucleandum; is enim est legitimus, vulgaris, proprius & Calvinianus, quo ad primam, secundam, quartam & quintam. Hic autem exclamas, exultas, insultas, plusquàm thrasonicè, aisq; nihil opus fuisse tot consultationibus & diplomatis; cùm sensus ille Calvini sit notissimus, eumque toto animo Jansenianus detestetur, & nihil ultrà esse, in quo illos Annatus inquiet; Ecclesia non jubet hoc loco, ut detestemini Calvinianum, disertis scilicet verbis, sed tantùm Jansenianum, id est, proprium & legitimum, quem ipse damnavit; nec etiam disertè definit, Jansenianum eumdem esse cum Calviniano, quamquam eumdem esse Annatus, & alii doctissimi viri demonstrarunt: defendimus, inquis, Thomisticum, quem cum Jansenio eumdem esse, credimus; Ecclesia damnavit Jansenianum, non Thomisticum; unde ut quis Thomisticum minimè damnatum esse dicat, uti verè dicimus, alium esse à Jansenio dicat, oportet; Jansenianus enim damnatus est ab Ecclesia; sed Thomisticus non fuit damnatus; igitur Jansenianus non est Thomisticus; quid ad hæc mi homo?

III. In varios gyros & orbes te torques, antequam mentem vestram declares, inde varia loca Jansenii profers, in quibus, Thomistam agit; sed cum etiam sint alia, in quibus totus est Calvinianus, & cum bonum sit ex integra causa, malum verò ex minimo defectu censeatur; hoc certè non obstitit, quin Ecclesia expressos illius errores in proprio sensu, cum aliter Ecclesia non accipiat, jure damnarit; sed, inquis, sensus illorum locorum, in quibus Calvino consensisse videtur, ad sensum illorum in quibus Thomistis adhæret reducendus est; immò potiùs, in Auctore præsertim ex multis capitibus suspecto, sensus istorum, ad sensum illorum reducendus, cùm id solenne sit omnibus hæreticis, perinde atque colubro tortuoso, ut caput & venenum tegant: sed, inquis, collatæ gratiæ potest voluntas dissentire, si velit; itane verò? cur ergò dicis cum Jansenio tuo, illam esse gratiam Semipelagianorum, cui voluntas dissentire possit? si velit? deindè, quid est hoc, si velit? id est, si dissentiat, inquis; igitur æquè dicerem, cæcum videre posse, si videat, & claudum currere, si currat; præterea dissentire potest, inquis; sed qua potentia? an proxima & completa? minimè gentium, inquis; hanc enim explodis & exsibilas in primis literis; quamlibet aliam Calvinus facilè admittet.

IV. Huc etiam accersis distinctionem sensus compositi atque divisi; tu quoque fili, distinctiunculas & tricas scholasticas, quæ tibi hucusque nauseam moverunt; sic nullum non moves lapidem, nullis artibus parcis, & nullis fraudibus. ut Jansenii doctrinam, damnatam licet ab Ecclesia ut blasphemam, impiam, hæreticam, Vaticanis fulminibus subducas; ad Scholasticos, Dialecticos, immò & Grammaticos confugis identidem, ut sensus erroresque Jansenii salves? ad hæreticos non semel, ut ille, confugistis, Helvetios, Batavos, Genevenses, & Charentonios, ut ex memoratis suprà manifestum est; fœderatas illi dexteras porrexerunt; tulerunt suppetias; & pro sua doctrinam vestram agnoscere non dubitarunt; immò cum pœnarum formidine, non tamen pudore coërciti, sensa vestra in Gallia expromere non possetis, adhibuistis operam apostatæ illius & publici Sycophantæ, qui singulis septimanis Anstelodami suas nugas & satyras, sub Gazularum nomine spargit: sed redeamus ad tuam distinctionem; voluntas dissentire potest; distinguis, in sensu diviso, concedo; in sensu composito, nego; hui quàm egregiè! sed quæso te, explana distinctionem tuam; composita gratia cum voluntate, id est, quatenus gratia inest voluntati, hæc profectò dissentire nequit, uti nec illa suo effectu carere; hinc illud Jansenii, interiori gratiæ nunquam resistitur; at verò si voluntatem seorsim consideremus, ac semotâ illâ gratiâ, tunc haud dubiè dissentire potest; atque ita in sensu composito dissentire non potest, secùs in sensu diviso; quàm bellè; immò in neutro sensu dissentire potest; non in composito, ut dicis, in quo necessariò consentit; non in diviso, cùm fieri nequit, ut dissentire dicatur voluntas illi gratiæ, quæ non inesse, vel adesse censetur: Sed, inquies, Thomistæ adhibent illam distinctionem; ita est, sed ab aliis impugnatur; sed in alio casu; sed in alia materia, nimirùm prædeterminationis, non divinæ gratiæ, sed in actu secundo, non primo; sed

consequenter, non antecedenter; sed in simultate potentiæ, non in potentia simultatis; utut sit, nunquam Thomistæ dixerunt, nullam necessitatem libertati obesse, præter illam, quam ipsa coactio inducit; & hæc est hæresis ab Ecclesia damnata in tertia propositione: idque in Jansenii sensu; id est, secundùm proprium & vulgarem sensum, quem prædicta Jansenii verba præferunt; nunquam Thomistæ ita loquuti sunt, neque hanc modò necessitatem, quam coactio inducit, amoliri conantur, quod certè longè facillimum est, cùm nec illorum adversarii eam unquam tribuerint prædeterminationi Physicæ, sed omnem aliam antecedentem; non ita Jansenius; frustrà igitur ad Thomistas confugitis.

V. Calvinus autem re ipsa vobiscum sentit, & vocetenus dissentit; nempè ille facilè admittet, per gratiam illam, eamdem profectò cum sua, efficacem à se præcisè, necessitatem coactionis minimè induci, sed aliam tantùm antecedentem, per quam tamen & libertatem & meritum proprium destrui vult; in quo, ut dixi, vocetenus vobis adversatur; vultis enim illum modum operandi, quamvis cum necessitate conjunctum, liberum adhuc dici posse; Calvinus hoc concoquere non potuit; id est, hunc loquendi modum approbare, ne suas theses omnium ludibrio exponeret; quis enim nescit, liberum opponi necessario? idque liberè non fieri, quod necessariò fit? æquè igitur Hæreticus fuit; sed longè melior Grammaticus; æquè malè sentit ac vos; sed longè meliùs loquutus est: præterea, in illa actione, quæ non esset libera, sed necessaria, ut nullam bonitatem moralem, ita nullum meritum proprium agnovit; unde ad sola Christi merita confugere debuit, homini per gratiam illam attributa; quemadmodum per sacramenta attribuuntur: in quo certè non tam ineptè, quàm vos, qui merita propria in actione necessaria & minimè libera collocatis; merita propria insunt quidem actionibus nostris, idque per divinam gratiam, quam Deus benignè nobis impertitur, ex meritis Christi, & quisquis hoc negat, hæreticus à nobis reputatur; at si quis vobiscum statuat, actionem necessariam, consequens est, ut dicat, nec libertatem, nec merita propria inesse; unde hic Calvini error propria negantis merita, ex primo illo necessariæ operationis ortum duxit, ut dixi; nec unum sine alio congruenter adstruere potuit: vos igitur cum Calvino erratis, quod gratiam efficacem à se præcisè statuatis, quæ necessitatem antecedentem induci, non quidem coactionis, sed aliam; errat Calvinus, quod libertatem homini eripiat non tamen errat, quod indè nimirum, per necessitatem illam destrui, concludat; in quo tamen erratis, qui destrui negatis, erratis, inquam, non quidem theologicè, sed philosophicè; errat denique Calvinus, quod nulla merita propria ex actione necessaria, quamvis alioquin voluntaria, profluere dicat; in quo tamen vos erratis: idem igitur error est, necessitatem antecedentem, libertatis destructionem, propriique meriti carentiam adstruere; & quamvis primum tantùm expresè ac disertè adstruatis, cum tamen secundum & tertium ex primo illo necessariò consequantur, æquè nobis utrumque imputamus; undè, ut dixi, vos inter & Calvinum in re ipsa omninò convenit; in modo loquendi, ab eo dissentitis, quamquam ille congruentiùs loqui videatur.

VI. Quod autem dicis, impietatem Lutheri à Tridentinâ Synodo anathemate percussam, qui non magis nos, quam res inanimas ad salutem nostram conferre, asserebat; rectè quidem; sed malè intelligis: nec enim S. Synodus Lutheri mentem fuisse putavit, quod voluntas à Deo mota, nihil omninò ageret absolutè, sed quoad meritum, & quoad obtinendam justificationis gratiam: nam revera S. Synodus ita loquitur, *nihil cooperari assentiendo Deo excitanti, atque vocanti*, id est, gratiæ, quâ Deus excitat & vocat; si enim voluntas Deo assentitur, & consentit, haud dubiè agit; consensus enim voluntatis est actio voluntatis: volebat autem Lutherus, volebat Calvinus, consensum illum nihil prorsus conferre, quo se homo ad obtinendam justificationis gratiam disponat, ac præparet, & quoad hoc, nihil omninò agere, velut inanime quoddam, & merè passivè se habere: sed cur hæc Luthero exprobras? qui es in eadem damnatione, cum vestra pariter impietas, ab Ecclesia fulmine percussa fuerit in tertia propositione; hic enim hujusmodi errorum Lutheri & Calvini fons est, aqui hi statuerunt vobiscum gratiam efficacem à se; sed hoc Ecclesia præcisè non damnavit: indè necessitatem antecedentem inferri voluntati, æquè vobiscum sentiunt; & hoc Ecclesia in utrisque damnat; sicut enim necessitas illata, ne dissentire possit, vim voluntati deinde, ut à Calvino & Luthero discedere, nil pretium videremini, dicere non dubitastis, id necessitatem antecedentem inferri voluntati, ad merendum & demerendum in statu naturæ lapsæ, non requiri libertatem à necessitate, sed tantùm à coactione: & hanc, ut hæreticam Ecclesia damnavit; atque damnavit errorem Lutheri, quod scilicet homo assentiendo divinæ gratiæ nihil mereatur, id est, nihil agat, quo se præparet atque disponat ad obtinendam justificationis gratiam: unde tam hæc propositio in sensu Jansenii, hæretica est, *meretur homo assentiendo necessario divinæ gratiæ*, est hæretica, quàm hæc in sensu Lutheri, *homo assentiendo divinæ gratiæ nihil meretur*; idem porrò utriusque fons est; nimirum gratia efficax à se Jansenianò, vel Calviniano modo explicata; ita ut afferat necessitatem antecedentem assentiendi; unde Calvinus deducit hanc, *homo igitur assentiendo divinæ gratiæ nihil meretur*: consequentia est optima, sed falsum est, imò hæreticum consequens: Jansenius verò hanc deducit, *ergo homo assentiendo meretur*; verum est consequens, sed falsa est consequentia; unde Ecclesia prudentissimè damnavit, propositionem illam, qua sola libertas à coactione ad merendum excluditur. Patet igitur, omnes propositiones syllogismi hujus à vobis admitti: *voluntas assentiendo divinæ gratiæ meretur: sed necessario assentitur; igitur assentiendo necessario, meretur*: Calvinus primam negat, secundam admittit; tertiam igitur eo negari, necesse est; Ecclesia verò primam admittit, ut dogma fidei; secundam & tertiam negat, ut hæreticas; itaque, partim cum Calvino, partim cum Ecclesia conveniitis; Calvinus meritum proprium negat; quia necessarium voluntatis assensum statuit; Jansenius assensum necessarium ponit, sed meritum proprium non negat; Ecclesia meritum proprium adstruit, sed assensum necessarium negat; claudicatis in utramque partem; admittitis cum Ecclesia meritum proprium, & cum Calvino assensum necessarium; permutate vices; utrumque Calvini errorem renunciate; admittite meritum proprium, et assensu non certè necessario, sed libero: Hinc vos ut ait appositè quidam Calvinistas molliores vocant, ut patet ex dictis.

VII. Sed horrendè exclamas & expostulas de Jesuitis, qui hanc vobis & Jansenio vestro calumniam affingunt: quamvis à Calvinistis omninò dissentiatis, tamen

nam vultis, voluntatem ita per divinam gratiam moveri, ut gratiæ dissentire possit; ita tamen, ut pro summo Dei in voluntates nostras dominio, quidquid ille voluerit, semper exequatur; ita temperata cum libertate gratia, ut nec gratiæ libertas, nec libertati quidquam detrahat immutabilis Dei voluntas; miris enim modis, Deus hoc operatur; infusâ scilicet cœlitùs quadam suavitate, carnis superante delectationem; voluntatem denique secundùm id, quod amplius delectat, operari, necesse est. Et hæc sunt, inquis, catholicæ de gratia doctrinæ principia: Hæc atque hujusmodi quamplurima dictitare non cessatis quamvis centies ab Annato aliisque rejecta; qui etiam multas Jansenii de hoc argumento contradictiones exposuere: quamquam vos ipsi satis superq; eadem etiam loco, exponitis: vis hominem gratiæ dissentire posse, nimirùm efficaci à se; ac proindè simul utrumque posse; assentire scilicet, & dissentire, facultate scilicet potentiæ, ut vocant; vis autem, quam illam efficacem atque victricem talem semper esse, ut carnis delectationem superet; ita ut magis gratia polleat, quam concupiscentia; concludendque tandem, voluntatem semper operari, secundùm id, quod ampliùs delectat; & hoc necesse est, inquis; repugnantia; si enim necesse est, operari secundùm gratiam, non potest operari secundùm carnem; igitur nec dissentire gratiæ victrici & efficaci: nihil enim aliud est dissentire gratiæ, quàm secundùm carnem operari; nimirùm eo casu, in quo ad vincendam concupiscentiam gratia confertur: hæc germana est Jansenii doctrina; si vis concupiscentiæ major est, voluntas habet plenissimam dissentiendi gratiæ potestatem, eamque proximam & immediatam; assentiendi verò, mediatam, remotam, imperfectam; si verò vis gratiæ major, habet voluntas plenissimam proximam & immediatam assentiendi, dissentiendi verò, remotam; si vis æqualis utrimque, voluntas caret proxima & immediata potestate assentiendi & dissentiendi; nulla igitur est voluntatis electio & optio, nullum arbitrium, nihil ad libitum, in ullo casu.

VIII. Hæc profectò doctrina Catholica non est, nec Augustini, vel Thomæ, sed Jansenii, Calvini, Lutheri, & in his ab Ecclesia sæpiùs damnata; provocatis quidem Jansenius ad Augustinum, cujus addens multa loca; uti & Calvinus ante illum; sed Augustinum à vobis Annatus, non uno libro, plenissimè vindicavit, profertque Augustini clarissima & divina loca, de quorum sensu ambigi non potest, quibus alia quædam obscura & ambigua prudenter explicat; nec enim, opinor, clara per obscura explicantur, sed obscurantur. Deinde concedimus quidem, supremum in voluntatem nostram Dei dominium & imperium, quò fiat, ut in nobis semper voluntatem suam exequatur; concedimus etiam, ita gratiam ab eo cum libertate temperari, ut nec gratiæ libertas obstet, nec gratia libertati, & hoc Deum miris modis operari; sed alio modo, quàm Calvini & Jansenii; imò ille modus mirus profectò non esset; vult enim Deus gratiam prævalere carni, sit major vis gratiæ, quàm carnis; vult carnem prævalere, sit minor vis gratiæ, quàm carnis; vult neutram prævalere, sint quales utrimque vires; magnum hic mysterium est, non videtur; en tibi duo pondera librata, A & B, æqualibus distantiis, vis pondus A deorsum ire; sit major; vis attolli à B, & elevari, sit minus; vis æquilibrari, sint æqualia: si nihil aliud inest, mirus modus non est; vincit, quod majus est & prævalet; sed nulla hic libertas, nulla indifferentia activa, nulla electio, nullum arbitrium, nulla potestas dissentiendi, si gratiæ vis major est, quàm carnis; nulla verò assentiendi, si vis gratiæ minor est; nulla, inquam, re ipsa, sed tantùm nomine tenus; nulla gratia verè sufficiens; si enim gratiæ vis major est, semper efficax est; si verò minor, vel æqualis, non sufficit; nulla igitur verè sufficiens est; hinc, ut monstrosa à Jansenio & Calvino exploditur: quod autem hæc doctrina vestra sit, & Jansenii, vel ex eo manifestum est, quod nunquam Arnaldus vester, nunquam socii agnoscere voluerunt in Principe Apostolorũ Christum negante, potentiam proximam & completam, id est, gratiam verè sufficientem, qua posset non negare, non peccare, si voluisset; in hoc publico facto, æternum & luculentum extat doctrinæ vestræ monumentum.

IX. Frustrà autem ad Thomistas confugitis, qui vos rejiciunt; ii saltem, qui de hoc argumento scripserunt; admittunt ipsi gratiam verè sufficientem, & potentiam proximam & completam; quamvis autem illorum sententiam ex his quoque capitibus libertatis & gratiæ sufficientis Jesuitæ aliiq́ue impugnent, nunquam tamen eò venerunt, ut vel gratiam verè sufficientem negarint, vel completam & proximam potentiam dissentiendi gratiæ, qua Deus nos movet, vel adstruxerint libertatem à sola coactione ad merendum & demerendum satis esse; vel necessitatem antecedentem à gratia induci, aliaq́ue hujusmodi, quæ inter Jansenii & Jansenistarum errores numeramus: si ut Thomistæ sentitis, cur eum Thomistis non loquimini; si cum Calvino, cur Calvinum dividitis; gratiam efficacem à se quantumlibet defendite; sed Catholico modo, ut Thomistæ, non verò hæretico, ut Calvinus; difficile est, fat scio, salvâ libertate, & infallibili gratiæ efficacia, semota scilicet divina præscientia, gratiam illam efficacem à se præcisè tueri; modò tamen illius defensores in principiis catholicis nobiscum & cum Ecclesia consentiant, gratiam verè sufficientem admittant, nec non proximam, tum assentiendi, tum dissentiendi potestatem, omnemque vim, quæ necessitatem antecedentem inducat, arceant, uti hucusque Thomistæ fecerunt, facientq́ue in posterum, communionis catholicæ dexteras iis porrigemus. Frustrà item ad Clementis oracula confugitis, ficta scilicèt & suppositia; sed decretis Apostolicis cautum est, ne de actis illarum Congregationum disputetur, fi frustrà scripturæ & SS. Augustini, Thomæ, Prosperi loca multiplicas, frustrà Petavium & Alvarez in scenam inducis, ut constet, dono divinæ gratiæ, non tantùm dari nobis, ut possimus, si velimus, sed etiam ut velimus, id quod possumus; quis unquam Jesuita hoc negavit? admittunt Jesuitæ gratiam efficacem, quæ dat posse & velle; & gratiam verè sufficientem, quæ dat posse, non tamen velle, quia scilicet nolumus.

X. Quod demum impium Molinæ dogma, id est, impiam Jesuitarum doctrinam vocas, Hæretici hominis vox est; quasi verò Jesuitæ hodienum doctrinam illam non doceant atque defendant, in libris, rostris, scholarum subselliis, quam ipsis Ecclesia liberam, integram & intactam, post longum & accuratum examen, reliquit; quasi verò Ecclesia impium dogma delatum, & non sine maxima contentione inculcatum & exaggeratum, intactum atque indemne servare unquam, aut permittere valeat; execrandæ verò calumniæ fuit, quod statim subdis, nimirum negare Molinam, à gratia proficisci voluntatis, gratiæ obtemperantis, assensum, & ab eo deleri certissimum illud catholicæ fidei caput, à Paulo traditum, *Deum*, scilicèt *esse, qui in nobis & velle & perficere operatur*,

tur, probona voluntate ; mortalium nequissimum & mendacissimum, os impurum & falsiloquum ; nunquam hoc Molina & nullus Jesuita unquam adstruxit ; immò repugnantia loqueris ; quid enim est assentiri gratiæ, nisi velle, aut nolle illud, ad quod volendum, aut nolendum divina gratia voluntatem movet ? illud quippe est, divinæ gratiæ conniti, vel ut ajunt, cooperari ; repugnat autem gratiæ cooperari, nisi simul gratia operetur ; illa igitur operatio à gratia simul & voluntate proficiscitur ; Molina igitur, vel ullus mortalium, qui terminos & voces intelligat, negare non potest, assensum illum, quo voluntas gratiæ assentitur & cooperatur, ab utraque proficisci, juxtà illud, *non ego, sed gratia Dei mecum*, nemo etiam Catholicus negat, Deum in nobis operari velle & perficere, pro bona voluntate ; sed non solùm ; si enim bona voluntas est, haud dubiè vult, adit, operatur, sed non sola ; gratia item, sed non sola ; utraque igitur ; non ita quidem, ut hoc una, & altera illud ; sed totum utraque, communi quodam & individuo nisu, vel influxu præstet ; à scholarum vocibus prudens abstineo, quas profectò non intelligeres, vel solitis cachynnis exciperes ; sed pudet cum homine rerum Theologicarum ignavissimo, de iisdem disceptare, ne quis tritum illud occinat *Asinus ad Lyram*.

XI. Sed tandem crepuit ulcus ? in varios diu gyros & orbes & circuitus stylum flexisti ? sed cum plus ultrà minimè pateret, acte urgeret Annatus, disertumque Ecclesiæ oraculum opponeret, quo scilicet propositiones ut Jansenii, & in Jansenii sensu damnantur, cum nodum istum solvere non posses, uno ictu scidisti ; erravit in hoc Ecclesia ; inquis, quia scilicet Calvini sensum Jansenio effinxit, à quo tamen longissimè abest ; utrum absit, quoad efficaciam divinæ gratiæ, satis constat ex dictis, suprà ; & ex disertis utriusque verbis ; sed cum Ecclesia in damnatione dictarum propositionum Calvini non meminerit, nec sensus Calviniani mentionem fecerit, ac proindè Calvini sensum Jansenio non affinxerit ; nihil horum lego ; sed tantùm illas propositiones in sensu Jansenii damnavit ; quæro ex te, in quo erraverit ; quia inquis, sensum Catholicum Jansenii ignoravit ; id est, sensum hæreticum iis propositionibus attribuit ; quarum tamen sensus Catholicus est ; id est, ut disertè dicam, erravit Ecclesia, in damnatione illarum propositionum ; nempe ut jam suprà ostendi, Ecclesia nunquam damnat propositiones, nisi in sensu proprio, legitimo, nativo, vulgari ; nec alterius sensus, saltem ut plurimum, mentionem ullam facit ; ut accidit in prima istarum propositionum damnatione ; quia tamen sententiam & definitionem Ecclesiæ, per fraudem impiam, erectis diversorum sensuum columnis, eludere voluistis ; nova constitutione Ecclesia illas damnavit in sensu Jansenii, id est, in sensu proprio & legitimo illorum verborum, quibus comprehenduntur, quæ scilicet in libro Jansenii extant : hoc certè ultimum, quod scilicet verba illa extent in libro Jansenii, non tam definit Ecclesia, quàm ut notorium ac certum supponit, & statuit ; ita prorsùs, quando proponit fidelibus Canones Tridentini, non tam definit, concilium illud extitisse, quàm ut notorium supponit, item quod Innocentius damnarit illas propositiones in sensu proprio, supponit, ut notorium, & declarat, ut solitum ; quod autem Ecclesia damnat eas, in sensu Jansenii, id est, in sensu proprio illorum verborum, quibus expressæ sunt, & quæ in libro Jansenii extare, certum aliudè, & notorium est ; non est hæc quæstio facti, sed juris, & dogma fidei : sic enim pariter omnis Ecclesiæ definitio eluderetur ; cum ad sensum quemlibet improprium trahi queat.

XII. Erras igitur, mi homo, cum dicis, hanc totam esse hujus contentionis, quis sit Jansenii sensus, an Calvini, an Augustini ; erras, inquam ; alia prorsus quæstio est ; immo errasset Ecclesia, si Calvinisensum Jansenio tribuisset in damnatione tertiæ propositionis, in qua Jansenius asserit, ad merendum non esse libertatem à coactione ; quod tamen Calvinus negat ; rectè tamen mones, non de *syllabis*, de litteris, de verbis, quibus propositiones expressæ sunt, ut quippe in Jansenii libro extare, non negas, sed de subjecto verbis & syllabis sensu litigari ; à vobis, opinor, nullam enim de sensu litem movemus ; cum Ecclesia litem omnem super hoc, à vobis temerè motam terminarit, & damnarit propositiones illas, non in sensu Calvini, id est, in sensu proprio verborum, qui apud Calvinum extant, sed in sensu Jansenii, id est, ut iterum dicam, in sensu proprio verborum, qui in libro Jansenii extare notorium est. Non agitur enim de Jansenio damnando, id est, de Jansenii persona, hanc causam Ecclesia nec discussit, nec definivit, sed tantùm damnavit Jansenii propositiones ; hoc loco, Ecclesia, errores, non personam errantem sumsit ; & sanè prudenter ; cùm Auctor, qui jam obierat, omnia sua Ecclesiæ judicio ac censuræ subjecerit : liber tamen confixus est, & doctrina damnata. Hic autem saltas extrà chorum, dum revocas demodum Amici sententiam ; sed omitto, cùm jam suprà totemel impostura vestræ super hoc plenissimè dictum fuerint ; nugaris item, cum iterum disputas, an illæ propositiones sint in Jansenio ; non negas tamen, verba illa, syllabas illas, quibus exprimuntur, in Jansenio extare ; quia, inquiebas suprà, non *de syllabis*, sed de subbjecto syllabis sensu litigatur. Quod spectat ad suffragium Commissarii sancti officii, cujus fragmentum adducis, nullius momenti res est ; tum quia hujusmodi suffragia ut supposititia damnata fuere ; tum quia non unius, vel alterius Theologi suffragio, sed unius Judicis sententia causæ definitionem metimur. Multa demùm falsa interseris, nimirum Jesuitas hanc sinistram opinionem de Jansenio, Pontificibus instillasse, convictum Molinam à Jansenio plusquam quinquaginta errorum ; legitimo tamque judicata causam decisam non fuisse ; Christianos à Pontificibus impotenti dominatu premi ; fucum factum fuisse, in hac scilicet causa, Romanis Pontificibus, ac proindè illos erravisse ; cuncta hæc falsa, impia, contumeliosa & iis hominibus digna, qui ponunt in cælum os suum. Loca multiplicas ex Gregorio, Bernardo, Alexandro III. sed ad rem nostram non pertinent ; in factis singularibus, quæ ad fidem non pertinent, sed ad lites, crimina, judicia, beneficia, aliasque contentiones, extrà rem fidei, & morum, Ecclesia sensum mutare potest, immò & falli ; sic Damasus ab Apollinari, Zosimus à Celestio, à Pelagio Innocentium alique ab aliis decepti fuerunt. De Honorio jam suprà, & alibi.

XIII. Ab usu Ecclesiæ & fide non est alienum, quod Christi Vicarius in aliis, quæ ad fidem non pertinent, miseris & defectibus sit obnoxius ; non enim Christus, ut illius justitia, charitas, prudentia, integritas, diligentia non deficiat ; sed una dumtaxat fides ; quod sint, aut non sint antipodes ; quod Dionysii corpus Lutetiæ sit, aut Ratisponæ, quod terra moveatur, aut sistat ; res divinæ fidei non sunt ; nunquam Ecclesia damnavit, ut hæreticos, illos homines, qui hæc adstruerent ; prudenter quidem interdum vetuit aliquas opiniones, quibus nonnulli sicie

abun

buti poterunt ad proprium sensum S. Scripturæ adducendum; si quis hypothesim Copernici unquam demonstret; non dubitabit Ecclesia, textus illos Scripturæ, quibus terræ quies adstruitur, in sensu figurato & metaphorico explicare: at communi regula interea standum est, nimirum, Scripturæ locum in sensu proprio & literali, ut vocant, intelligendum, quoties absque absurdo ita intelligi potest; demonstra, si potes, terram moveri, & statim Ecclesia decretum suum abrogabit; sed dubito, an præstare unquam id valeas. Itaq; probè distinguenda sunt hujusmodi rescripta, præcepta statuta, decreta, & varia dictaminum genera, quæ ad res fidei non pertinent, in quibus per incogitantiam, ignorantiam, imprudentiam, immò & injustitiam delinqui posse, non abnuimus, à definitionibus, & constitutionibus fidei: in his Ecclesia errare non potest, secus verò in illis, quæ per sarcasmum, pro singulari illo tuo in sanctam Petri Sedem studio elevare non dubitasti: sed illa omnia, quæ impiè & insulsè blateras non juvant; nunquam enim Ecclesiam in damnatione alicujus propositionis, ut hæreticæ, in sensu cujuslibet Auctoris, sed in proprio vulgari & legitimo errori obnoxiam fuisse, comperies: nunquam dixit Ecclesia, damnamus hanc propositionem ut hæreticam, in sensu Honorii, vel Liberii, vel Theodoreti; profer quæso vel unum similem: nunquam dixit, damnamus ut hæreticam sententiam Galilæi de motu terræ: aut Virgilii, qua Antipodas: aut Parisiensium, de corpore Dionysii; sed cum impio & insicio agere pudet; & timeo, ne Catholici hoc mihi dedecori versuri sint.

XIV. Rectè tamen subdis, ex oculis & sensibus, rerum cognitionem petendam esse; ita illam petit Ecclesia: Jansenii Augustinum examinati, discussi, & accurato studio perpendi, jussit; multa illius exemplaria, ut pluribus distribuerentur, afferri curavit, quidquid obgannias; verba illa, quibus expressæ sunt propositiones, in eo reperta; idque non uno loco, ut rectè scis: nec quisquam, opinor, vestrum id negat; sensum quippe, non verba & syllabas curatis; in verbo, nihil omissum, quod ad definitionē conversiæ pertineret, nec ut ipsamet testatur Ecclesia, major, quo ad hoc, diligentia excogitari potest: uno verbo, nihil aliud quæritis, nisi effugia; sed præclusa ubique: nisi enim definitioni Ecclesiæ in re fidei venitis, nemo vos eximat Hæreseos noxæ; damnata Ecclesia propositiones Jansenii, ut hæreticas, in Jansenii sensu; negatis esse Jansenii: ambiguum dictum est: propositio quippe constat litera & sensu, id est, verbis & verborum significatione; verba enim sunt veluti corpus & sensus, veluti anima propositionis: negatis, esse Jansenii secundùm verba? minimè quidem; cùm notorium sit, verba illa extare in Jansenii libro: & hoc agnoscitis ultrò: negatis tamen, contineri secundùm sensum; benè est: alioquin, quia verba illa, syllabas illas contineri negaret, non tu mihi hæreticus, sed stultus omninò esset; loquuntur enim de iis, qui Jansenium legerunt, & latinè sciunt: itaque non de verbis sed de verborum sensu disputatio est; dicimus cum Ecclesia, esse hæreticas in sensu Jansenii, id est, in proprio verborum sensu, quæ in libro Jansenii extant; vos verò negatis; & hoc vocas contentionem de nihilo, de re levicula; sed quisquis propositionem in eo sensu hæreticam esse, negat, in quo illam Ecclesia damnavit, est hæreticus; quod revera nisi dicamus, nullus jam erit, nullus fuerit in Ecclesia hæreticus. Sed, inquis damnamus illas in sensu verborum proprio; igitur in Jansenii sensu; nihil aliud volumus; O utinam Willelme, sed vereor, ut alium, à nostro sensum proprium verborum illorum, quæ in Jansenio extant, commenti fueritis; sed jam ad ferulam grammaticorum amandandus es, ut emendatus sensum proprium verborum discas; hoc profectò insanire est; & cum æquè notorium sit, hunc, vel illum esse proprium verborum sensum, ac notorium est, hæc verba in Jansenii libro extare, utrumque negare, æquè stultum est: illorum certè imitari exempla voluistis, qui ut debitas criminibus fugerent pœnas, insaniam simularunt; vos saltem insania errores vestros tegere velletis; stultum quippe est, res notorias negare; hæc tamen ad speciem; cum igitur vos malitia potiùs, quàm insania duci, omnibus perspicuum sit, nec enim tam malæ artes in mentis impotem quadrant; nullus in dubium revocet, vobis probè constare, & hæc verba esse in Jansenio, & hunc proprium esse verborum illorum sensum, in quo ab Ecclesia propositiones damnatæ fuerunt; sed vos secùs sentitis; nimirùm, errasse ipsam Ecclesiam; unde ut primos errores sartos tectosque servetis, novum errorem cudistis; nam & propositiones Jansenii, in Jansenii sensu, non modò non hæreticas, sed præcipua fidei dogmata esse vultis; & in hac damnatione, Ecclesiam errasse non mussitatis modò, sed dicitis & prædicatis. Quisquis igitur rerum peritus vos pro hæreticis non habuerit, nisi resipiscatis, quod vix spero; Ecclesiam profectò non audit; ac proindè ille mihi, si non Ethnici & Publicani, suspecti saltem hominis loco est.

XV. Lepidum porrò est, quod subdis; nimirum non Ecclesiæ, sed solius Societatis interesse, infamia Jansenium & Jansenistas aspergi, atque ut indè pendebat Ecclesiæ tranquillitas, hoc aperiri, magni retulisse; quo retectis Jesuitarum artibus, nullum in Jansenistis errorem, nullam in Ecclesia hæresim esse, patesceret. Cur amabò Societatis interest, damnari Jansenium? nisi quia Jansenii doctrina, Societatis doctrinæ de divina gratia est opposita; ita prorsùs; hinc, catholica in Jansenio, impia verò in Molina dogmata habetis; quod certè Societati maximæ gloriæ vertitur; cum enim Ecclesia doctrinam Jansenii, non utcumque, sed ut Jansenii, & in sensu Jansenii, vobis licèt ringentibus ac ferventibus, damnaverit, inde oppositam, quæ est Societatis, ut ais, non parum firmata censenda est: oppositam, inquam ut dicis, quamquam Societas sibi tantum non arrogat; sed hæc dico, ut vel inde pateat, quàm strenuè Societatis doctrinam impugnes, qui tamen vis Jansenianæ directè oppositam esse, quæ cum ab Ecclesia damnata fuerit, ut hæretica, inde oppositam, per te, quasi, ut sic loquar, canonizatam fuisse, sequeretur: Ecclesiam demum à Jesuitis violatam esse dicis: bellè, immò bellissimè; dum vos Ecclesiam vestris erroribus conspurcatis, blasphemiis, & factionibus conturbatis, malis artibus circumscribere & in fraudem illigare tentatis, Jesuitis reclamantibus, vobisque palam obsistentibus; Ecclesiam à Jesuitis violari, dicitis, & tanti referre; id à vobis aperiri, ut inde pendeat Ecclesiæ tranquillitas; ita est, prorsùs; sic canes ovibus noxii, lupi salutares & benefici: quid plura, Regioportuenses in silendi proposito, ita religiosos esse, dicis, ut vereatis, ne in hanc partem nimio plus incubuerint, dum taciti sinunt Jesuitas impunè bacchari: rem prorsùs ridiculam, si quando aliàs; totam Europam libris & satyris vestris, adversùs Jesuitas; implevistis; omnia præla fatigastis; nullum scribendi finem hodienum

dienum facitis; filetis tamen, & taciti Jesuitas, qui vix mussitarunt ab aliquot annis, impunè bacchari finitis; quid vis dicam, in rebus notoriis mentiri, Jansenianum est: uno verbo, ideo damnari errores vestros Jesuitarum interest, quia interest Ecclesiæ; immò nunquam aliàs magis interfuit: cum nulla unquam Hæresis in Ecclesia extiterit, quæ pluribus ingenii, factionis, patrocinii, auctoritatis, pecuniæ ac cæterarum malarum artium subsidiis valuerit; Ecclesiam intra Ecclesiam impugnatis; res sacras sacris initiati proculcatis; & vano falsoque restaurandæ religionis obtentu, religionem ipsam destruitis. Est Deus in cœlis, mihi credite; homines fallere potuistis, fortè volentes; Deum tamen nunquam fallere poteritis; huc volo vos; quamquam etiam homines, suo tempore, seriùs fortè licet, fraudes & ludificationes vestras erroresque agnoscent; nec non posteritas Arianos inter, Nestorianos, Pelagianos, Lutheranos, Calvinistas, aliosque Hæreticos, Jansenistas etiam erroribus iis pares, ed malitia & nequitia superiores, detestabitur.

PROLOQUII TERTII Confutatio.

I. PRologum haud dubiè in scena egisti, Wilhelme Wendrocki; utpote qui totus es in proloquiis: quid mirum, Histrioni servis, qui suam cuique actorum personam assignat, ac tibi præsertim Prologū personā satis ignobilem: cum autem jam bis præluisses; denuò prodis in scenam, ut tertiò & quartò præloquaris; & statim initio in laudes tuas & tuorum effusus, fructum illum exaggeras, quem ex Montaltii litteris, & tuis Notis Ecclesia cepit; hoc consilium ortum & gubernatum à Deo fuisse, dicis; vota vestra suprà spem ab eo fortunata, & à divina providentia ad Ecclesiæ commodum destinata; consilium deindè Montaltii aperis; qua fide & sinceritate; nativa certè & Jansenianā: hic etiam innuis, in comitiis Sorbonicis, in quibus Arnaldi doctrina discussa est, nihil serium, aut solidum versatum fuisse, sed futiles tantùm & æquivocis vocibus illigatas cavillationes; uno verbo de nihilo actum; tum ad eos plausus conversus, quos tuus Heros ex primis Epistolis retulit, ita illi animos fecisse pronuncias, ut tantum opus auspicaretur, in quod deinde sola ductus Ecclesiæ necessitate ingenti contentione incubuit: hic autem elogium potiùs, quàm proloquium adornas; stylum scurrilem & sales commendas; ardens ingenium, limæ laborem, & miram hominis sagacitatem deprædicas: accessit, inquis, totius Galliæ favor, plausus & assensus; prostrati ubique Jesuitæ jacuerunt; horrori ab omnibus habiti; delatæ à Parochis Parisiensibus aliisque illorum opiniones ad Cleri conventum; sparsa huc illuc varia scripta; sed quò tandem horribilis tempestas? decretum est, ut S. Caroli Borromei Institutiones in lucem denuò ederentur, & omnes Galliæ Diœceses pervaderent; ne una quidem propositione, ex tanto illarum numero, quas Parochi detulerant, damnata, vel prohibita; quamvis alioquin non deessent multi, qui rem hanc, pro eo, quo sunt in Jesuitas affectu, impensè sollicitarent; brutum igitur fulmen fuit & multus sine cuneo fragor.

II. Blasphemum autem dictu est, tantisceleris Deum Auctorem & promotorem fuisse; nonne pudet, nequissime mortalium, tantam errorum vim, covitiorum, calumniarum; tot falsitates, imposturas, & impia dicta; tot ludicra & scurrilia, Deo ac singulari divinæ providentiæ consilio affingere? quid porrò indè Ecclesia, nisi horribile scandalum & optimi cujusque offensionem? id commodi & utilitatis Ecclesia retulit, ut ex officina vestra prodire doluerit, tam horrenda impietatis monstra, quæ vix ætas præterita in Hæreticis aliisque flagitiosis hominibus tolerasset; rara certè libellorum famosorum & maledicentiæ specimina; hæc est elogiorum vestrorum, hæc plausus Epistolarum vestri Montaltii materia; cum autem perditissimæ sis fidei, ea profectò, quæ narras, de mente & consilio Montaltii, nullam prorsus merentur fidem; non casu quodam, crede mihi, sed manifesta constitutione, in Jesuitas quidem ad speciem, sed reipsa in Ecclesiam & religionem; ut jam suprà ex multis capitibus evici, quæ hic non repeto; at verò tantus ille indè plausus à vobis relatus fuerit, probabit infra, ex decreto Parlamenti Provinciæ, item et decreto Regio Parisiis dato, quibus literæ tuæ cum tuis Notis Carnificis manu, flammis publicè traditæ fuerunt; item ex Romano decreto, quod jam aliàs ad te missum fuit; hinc ut vides, tuis plausibus ipse etiam festivi, ad majorem commendationem, & luminis augmentum non defuerunt; hæc tamen præmodestia, si superis placet, prudenter reticuisti & solitâ figurâ usus, paucos homines vestrarum partium, vobisque similes, & factione conjunctos, communis saltem odii, adversùs Jesuitas, vel curiam Romanam, qui mendicato plausu, has literas prosequuti sunt, in totam Galliam, immò & Europam universam commutasti; illæ certè risum paucis, multis tamen lacrymas moverunt, qui deplorare satis non poterant, petulantissimum hæreticum & convictum impostorem Ecclesiasticis hominibus, immò & ipsi Ecclesiæ tam impunè insultare.

III. Damnata est, inquis, ab inferiori sacerdotum ordine Jesuitarum doctrina, quam Montaltius in suis literis infectatus erat, immo & multis Ecclesiæ præjudiciis perstricta; sed quinam sunt illi Sacerdotes inferioris Ordinis? pauci Parochi, celebrissima Ogdoas; sed qua auctoritate? deferre quidem illam poterant, non tamen damnare; quis eos Judices constituit? eorum scripta referre non juvat: cum enim partim ex Montaltii literis excerpta fuerint, & partim traducta in tuas Notas, abundè singula rejecta fuerunt: Undè prodierint, notorium est, ut in Notis dixisse memini; ex tam lutulento & impuro fonte, nihil puri laticis profluere potuit; Quænam vero sit Ecclesia illa, quæ gravibus præjudiciis Jesuitas perstrinxit, divinare non possum; nisi fortè unam Cironum pro universa Ecclesia accipias, & immensam molem arte nova diminuendi, in minimum quid contrahere volueris: Illustrissimi Præsules in Comitiis Parochorum accusationes neglexerunt, & sancti Caroli institutiones edi, & tota Gallia spargi jussérunt; quis non tam pium, quàm justum consilium? O utinam multos Carolos haberemus, & Pastores sanctissimos, qui Christi gregem exemplo & verbo pascant, & aliorum mores in suis forment. Quod discis, Societatem scribendæ apologiæ uni suorum par-

tes

mandelle, nimirum Pirotio perditæ audaciæ ac protervæ homini; in cujus librum à multis animadversum fuisse, dicis, quos vel hoc nomine magnopere laudas, atque inde totius doctrinæ moralis Societatis damnationem deducis, quam ipsamet Societas ultro admisit; tot falsitatibus & mendaciis variationem istam, quot pene verbis, conspurcabit; falsum est, hoc commune fuisse societatis consilium; unus fortè, vel alter rem istam imprudentissimè gessit, ut enim liberè dicam, quod sentio, nunquam illius libri editionem approbavit quam Generalis societatis; nunquam alii sanioris judicii homines, quotquot saltem novi, approbarunt; non dico, illius auctorem ingenio, judicio, eruditione, omnique scribendi facultate carere; ut dicis; is enim, velis, nobis, vir fuit in doctrina morum, sacris decretis, eorumque libris qui de hoc argumento scripserunt, optimè versatus; sed ea tum fuit temporum ratio, quæ hujus libri editionem minimè postulabat: doctrina vero Theologica, quinque illis famosis propositionibus comprehensa, ab Ecclesia damnata fuerat, ut impia, blasphema, hæretica; tanta librorum vestrorum copia, Augustino Yprensi duce, ab eadem Ecclesia confixa & notata fuerat, ut totam Bibliothecam implere queat; error de damni capite, cujus Arnaldus auctor est, statim condemnatus, & addictus orco, unde prodierat; ejusdem Arnaldi & vestra doctrina, non modò à Sorbonicis ejecta, sed ab Ecclesia damnata est, confixis Arnaldi literis, aliisque ab eo in hanc rem editis elucubrationibus: omitto damnationem operum Thomæ Anglivobis fœderati, & libelli Anonymi, cujus defensionem ab eo, quem summè laudatis, R. Lochi Parocho editæ, contra Bagotium, confixionem; omnes & singulæ literæ Montaltii herois tui ab Ecclesia pariter rejectæ, & nigro theta inusto, confixæ fuerant: præterquam quod à nobilissimo & eruditissimo scriptore, immo aliqua ex parte, ab Arnaldo plenissimè, & non sine plausu confutatæ fuerint; ad plenam perfectò victoriam Jesuitis nihil prorsus deerat; quis ergò illius libelli editionem intempestivam fuisse, non videt?

IV. Falsum est etiam, doctrinam moralem socios in eo libello, contineri, quam Suarez, Vasquez, Molina, Valentia, Lessius, Sanchez, aliique tam multis iisque grandioribus voluminibus complexi sunt; Libellus ille 54. circiter propositiones, vel assertiones habet, quarum tres, aut quatuor certæ sunt; 45. probabiliores oppositæ minùs probabiles paucæ, quæ restant, vel improbabiles; fateor ultro, aliqua illius libelli capita mihi non probari; quæ hic recensere supersedeo; nullus ergo dicat, nisi rerum imperitus, doctrinam moralem universam societatis, Libello comprehendi; hoc quidem sparsistis in vulgus & fudistis, non sine plurima gratulatione ex suis penetralibus vestris, Nemausi, & alibi Romanam Ecclesiam jam suæ doctrinæ moralis pudere ac pœnitere cœperunt; unde idem facilè de doctrina fidei inferre videbantur: damnavit Alexander VII. & prostravit Apologiæ Libellum; nulla tamen doctrinæ mentione facta; ut varia sunt censuræ capita, liber non quispiam prohiberi potest, vel quia malam doctrinam continet; libri vestri hoc nomine prohibentur; vel quia stylo acerbiore scriptus est; non defuerunt, qui dicant, hoc potissimum Alexandro in hoc libro displicuisse; vel demum quia contra S. Indicis regulas editus est, puta nullo auctoris, Typographi, & loci nomine, nulla doctorum approbatione, vel superiorum licentia; & in hoc Libelli auctoris prudentiam plerique desiderarunt; & mihi saltem certum est, dictum librum justissimè configi potuisse; falsum tamen, doctrinam moralem societatis in eo contentam, damnatam fuisse; utrumque, inquam, falsum est, ut constat: inde quidem grandes triumphos ducere voluistis, sed pessima consilia vestra sperato à vobis eventu caruerunt; res societatis eodem statu mansit; eadem de illius virtute & doctrina opinio; nec scholæ illius desertæ, nec templa vacua relicta; uno verbo, Jesuitæ sua munia cum eadem laude ubique obeunt.

V. Falsum est denique, quod subdis, censuras illas Apologiæ societati ratas fuisse, & ab ea ultrò approbatas: acceptavit quidem Romanam eamque ratam habuit; non tamen alias, in quibus quædam opiniones damnantur, quæ cum à censura immunes sint, absit, ut societas illarum damnationem subscribat; citra tamen judicium Apostolicum; immo censurasinter, non una fuit, quæ manifestos errores continebat; omnium anacrisim, semota scilicet Apostolica, quæ nullam opinionem appellat, aut damnat, non nemo satis diligenter paraverat; sed præ observantia, & pacis amore, in lucem illam non dedit. Omitto laudes, quas certè liberali manu, iis omnibus aspergis, qui Apologiam notarunt; Deus me liberet à laudibus illorum hominum, qui se tantùm & sua suisque similia laudant; laudari à laudato viro, optimum sanè est; sed à proscripto, & sacro fulmine tacto, quem in eadem damnatione esse, constat, non modicam, ut mitissimè loquar, suspicionem movet; illæ præsertim æquissimæ & moderatissimæ notæ, ut vocas, ailquam certè notam sapientissimis hominibus mereri visæ sunt; quàm multa super his, dicere valerē; sed præ modestia & cultu etiam minùs dignis debito, abstineo: quod dicis, decretorum (sic enim opiniones vocas, ab iis exceptas & appellatas, qui Apologiam, confixerunt) damnationi totam Ecclesiam consensisse, non falsum modò, sed hæreticum dictu est, & Novatianum, vel Donatistam olet; habetis in Gallia 120 circiter Episcopos; viginti librum illum notarunt; reliquis tamen omnino renuentibus, quamvis multa non defuerit sollicitatio; inter tot Parochorum millia, quos habet Gallia, pauci fœdus & conspirationem contra Jesuitas inierunt; & tamen non Galliam modò universam, quod longè tolerabilius esset, sed totam Ecclesiam appellas: damnatus fuit Apologiæ Libellus ab Alexandro VII. annuunt Jesuitæ damnationi pro more, & sacra adorant oracula; vos certè non ita, ut illorum tamen decretorum, ut vocas, vel opinionum, ab aliquot Gallis collectarum, damnationi nunquam profectò annuerunt, nec annuent unquam; cum inter eas, quædam sint non probabiles modò, sed omnino certæ.

VI. Sed omissa Jesuitarum Apologia, ad tuam tuorumque accedis, & doles, à Jesuitis spargi, quosdam esse magni nominis Theologos, nimirum tuos Regioportuenses, quibus hodienum quinque illæ permulgatæ propositiones probantur, & totam rem istam privatis potiùs simultatibus, vel politicis artibus quàm ulla Ecclesiæ cura gubernari; dignam certè homine Catholico vocem; quidquid aliqui factionis studio, apertoque odio adversus Jesuitas, agunt, ad quos tamen cura illa nō pertinet; omnia canonicè,

& totius Ecclesiæ nomine, nec non divino instinctu fieri, dicuntur; quidquid ipsa Ecclesia non alio fine, quàm, ut errores arceat, adversùs Jansenistas decernit definit ac pronunciat, non jam pro constituto Apostolico, sed pro figmento politico habendum est; filii hominum recta judicia judicate; cur bonum malum, & malum bonum appellatis? Ecclesiæ zelum, honorem, gloriam, integritatem obtenditis; quam vestris erroribus & malis artibus violatis; ne quæso istas Jesuitis imputes, Willelme, tuæ sunt, tuorumque nativæ & propriæ; iterum, nec non verissimè dico, nulla unquam hæresis tanta industria fuit, ut fucum faceret, tanta petulantia, ut omnia sancta & sacra, quæ sibi adversari putat, proculcaret, tanta impudentia, ut adversanti Catholicorum parti mille calumnias affingeret, & optimos, doctissimos, sapientissimos quosque mille convitiis & contumeliis proscinderet; tanta auri coacervandi & captandi Procerum patrocinii cupidine, quo animo & fine, Deus scit; quid non in Archiepiscopos, Tholosanum, Parisiensem, Auxitanum, Ebredunensem? quid non in Annatum aliosque auctores Catholicos? sed quid non in Romanos Pontifices, Urbanum, Innocentium, Alexandrum, nec non Eminentissimos Cardinales, ac præsertim Albicium, in quem unum, ut alterum vestri Goliat Davidem; immortali odio flagratis?

VII. Ut te purges ab omni erroris suspicione, denuncias, quinque propositiones à te improbari atque damnari; an verò sint Jansenii, nec ne, ad fidem, inquis, non pertinet; neque hoc sine gravissimo errore ac certissima hæresi dici potest; cum ipsa fidei fundamenta convellat. Quod ad primum spectat, quæro ex te, in quo sensu illas propositiones damnes; an in sensu Catholico, & Augustiniano? nihil sanè minùs; igitur in hæretico; ita est, inquis; sed an illum hæreticum putas, quem Ecclesia declaravit hæreticum, vel in quo illas Ecclesia hæreticas declaravit? fare age, mi homo, cur titubas & taces? nunquid Ecclesia damnavit illas, ut hæreticas, in sensu Jansenii? an eas in hoc sensu damnas? minimè, inquis, quia hic sensus est Catholicus; rectè sensum illum Catholicum esse dicis, quem Ecclesia hæreticum esse, pronunciat; id est, propositiones in eo sensu Catholicas esse, dicis, in eo sensu in quo eas, ut hæreticas Ecclesia damnavit: quis unquam hæreticus magis heterodoxa? parimodo Calvinus & Lutherus Ecclesiæ fulmina luderent immo eluderent; aliique omnes hæretici, eodem vobiscum, immo potiori jure; vix enim aliàs invenio damnationem magis expressam; neque hoc pertinet ad factum, sed ad jus perquam maximè; cum verborum sensus hæresim formaliter constituat; sed quia de his fusè in confutatione Epistolarum; diutius hærendum non puto; id unum dixisse contentus, duplicati criminis te Reum esse, primum est, quod eas propositiones in sensu Jansenii damnatas ab Ecclesia, ut hæreticas, damnare in hoc sensu recuses; secundum est, quod in hoc sensu maximè Catholicas esse, velis, in quo eas Ecclesia ut hæreticas damnavit: miror, hanc fraudem vestram ab iis hominibus non videri, quorum patrocinio valetis, quasi hoc loco agatur de facto, ubi potissimum de jure agitur: factum notorium supponitur, nec ullum inveni, peritum scilicet, qui negaret, verba illa, syllabas illas, in libro Jansenii contineri; unde ad fidem non pertinere, facile damus; immo pertinere non posse, secundum illos, qui volunt, fidem & scientiam, vel claram notitiam simul esse non posse: ut ut sit damnis ad fidem non pertinere; unde is, qui rem notoriam negat, non tam hæreticus, quàm stultus reputatur, quamquam solito modo probandum, an stultum agat, & ad tegendam melius hæresim simuler stultitiam: quod attinet ad verborum sensum, proprium scilicet ac legitimum, quæstio est, juris quidem, sed grammaticalis, ferula decidenda; quamquam autem Ecclesia propositiones semper judicet in proprio sensu, ad frangendam tamen non nullorum contumaciam, vestrorum scilicet, quos & iniquitatis filios & publicæ tranquillitatis perturbatores vocat; hoc expressè declarare voluit; nimirum ita damnari propositiones in sensu Jansenii; id est, in sensu proprio illorum verborum, quæ in libro Jansenii extant.

VIII. Quod pertinet ad alterum; scio nullum Theologum asserere, omnia & singula facta declarari posse ab Ecclesia certa fide tenenda; at scio, nullum esse Theologum Catholicum, qui asserat, nullum factum ab Ecclesia declarari posse certa fide tenendum; tenent communiter Theologi, Canonizationem Sanctorum, damnationem hæreticum, librorum scilicet, auctorum, approbationem librorum canonicorum, & quædam alia facta universalia, si quando ab Ecclesia omnibus Christi fidelibus proponantur, ad fidem pertinere; sed de his tecum disputandi hic locus non est; cum sit altioris indaginis: statuamus, hunc textum in scriptura legi, *quisquis, vel auctor, vel liber ab Ecclesia omnibus Christi fidelibus denuntiabitur hæreticus, ipse hæreticus*; ac deinde Ecclesia denuncier Arium hæreticum; quis neget, citra hæresim, Arium hæreticum esse, nempe in eo casu, in ea Hypothesi, divinæ providentiæ erit, procurare, ne possit Ecclesia in factis hujusmodi errare: non desunt, crede mihi, qui dicant, hoc contineri, saltem implicitè, ut vocant, in sacro textu, quo ad facta quædam universalia; v.g. habemus in sacro textu, sanctos & amicos Dei vitæ functos colendos esse; sed hoc frustra esset, nisi Ecclesia suis fidelibus declararet, quinam sint sancti illi atque amici; item habemus, sacras scripturas scrutandas esse, & Dei Verbum credendum; sed hoc frustra esset, nisi nobis declaret Ecclesia, quænam sit vera scriptura, quinam auctores Canonici: habemus denique damnandos & fugiendos hæreticos; & hoc frustra esset, nisi nobis Ecclesia denunciaret, quinam sint hæretici in his declarationibus, singularis subsidii ope, juvatur, quo ab errore immunis evadat. ex quibus manifestum fit, nec vos, nec Ecclesiam, nec sententiam mutari; vos eosdem, quos ante, errores defendetis; ubinam, vel minimum mutationis, vel confessionis signum? nunquid eas, ante constitutionem Innocentii, acerrimè propugnastis, etiam in media Roma? nunquam dixistis hactenus, nec dicetis unquam, vos mutasse sententiam; in iisdem igitur erroribus manetis; igitur ut non mutastis, non mutavit etiam Ecclesia; non mutarunt etiam Jesuitæ, qui cum Ecclesiæ semper huc usque adhæsint, sperentque, se adhæsuros imposterum, tamen errores vestros impugnabunt, quamdiu illos defendetis.

IX. Pro eo verò, quòd dicis, decimam septimam & duodenigesimam Epistolas Heroïs tuas, integras esse, & omni ex parte constitutionibus Apostolicis suffragati; tam falsum est, quàm

quàm quod maximè; pro quo ad confutationem usque te remitto: hoc tantùm innuo, per Constitutiones damnari propositiones in sensu Jansenii, ut hæreticas; in literis verò habemus, in hoc sensu, esse Catholicas, & minimè damnandas; nunquid hæc repugnantia non sunt, Wendrocki? cur igitur literas illas dictis Constitutionibus omni ex parte suffragari dixi? cur inde odiosam calumniam & effrænatam maledicentiam Jesuitis exprobras, quòd hæc vobis notoria opponant? at scire velim, quis ille sit ingens scriptus, quem Ecclesia retulit ex infamibus, & famosis literis; omnia, inquis, in pristinum decus restituta, & explosa probabilitatis doctrina; sed à quo, quando, in quo, ubi? nunquid non iidem libri, iidem magistri, eadem doctrina, eædem scholæ? prohibuit Alexander aliquot propositiones; sed profer quæso vel unam propositionem, præter vestras, ab eo probatam atque damnatam, ex iis, quas censores vestri notaverant: damnavit Apologiam, inquies; sed inde non sequitur, propositiones apologia contentas, damnatas ab eo fuisse, immo cùm deinde 45 propositiones disertè damnari jusserit, nec inter eas ulla sit earum, quæ libro Apologiæ continentur, inde, saltem judice me, tectè deducitur, contentas Apologiæ libro propositiones, ab eo non fuisse damnatas, sed alium censuræ causam fuisse. Ut ut sit, damnavit etiam Alexander censuras vestras, literas vestras, omnia vestra evulgata, vel evulganda; sacrilegum igitur dixeris, Ecclesiam ex iis ingentem fructum retulisse, ni forte qualem ex viperis & scorpionibus, ex helminthagogiis ac pestibus, homines referre solent. Immò gaudet tuus heros, doctrinam Jesuitarum ab Ecclesia damnatam fuisse; dico & Ecclesia, non vero vestris, quorum censuræ censurâ dignæ sunt; gaudet, explosam fuisse ab Ecclesia probabilitatem: sed vanum est gaudium, de re chimærica; nunquam enim hæc explosa fuit, vera scilicet, ac certa, nunquam damnata; sed est, quòd doleat, suas literas emeritis, aliisque opusculis Arnaldi, & Thomæ Angli, immò & quibuscumque aliis suorum libris, ab Ecclesia Romana damnatas fuisse: miraris, Wendrocki, quòd hujus damnationis nunquam memineris, cujus tamen certiorem te factum fuisse, constat.

Quarti Præloquii Confutatio.

I. IN hoc Præloquio, Burdigalense judicium de literis Montalcii & tuis Notis, narras; sed Jansenianâ fide, ad invidiam Jesuitis conciliandam, & celeberrimum tuorum triumphum adornandum; quanto enim liberaliùs Jesuitis convitia, calumnias, contumelias aspergis, tantò uberiùs in tuos conferas immeritas laudes; tantò putidior encomiastes, quantò iniquior convitiator: huic narrationi mille falsitas, mille calumnias interseris, quæ fortè si ab alio minùs suspectæ, nec omnino perditæ ac prostitutæ fidei proferrentur, eas refellere operæ pretium putarem; at cùm à mendacissimo & nequissimo quoque adstruantur, ad libros de arte fingendi remittendi possunt: hæc rei gestæ summa est; Procurator Generalis ad Senatum librum tuum detulit, ut Senatusconsulto igni traderetur, liber scilicet famosus, & hæreticus; solitis artibus obtinuistis, ut libri judicium ad Theologos remitteretur, quorum judicio præmisso, Senatus meliùs judicaret; tres Theologi, qui vobis maximè favebant, delecti; duo fratres, Franciscus Arnaldus, malo ominis nomen; & Joann. Bapt. Gonet; tertius Canonicus Lopez, qui explosâ Sorbonæ censurâ, cujus in reliquas facultates, nullam esse auctoritatem monstravit; hic quis, qualis, & unde sit, nomen satis probat: quod ad secundum spectat; quàm sit Jesuitis infensus, quàm vobis addictus, vel ipsa elogia, quibus hominem cumulastis, in quo etiam vobis accesserunt Germani heterodoxi, satis superque demonstrant; tres igitur illi librum damnandum non esse, censuerunt; unde statim concludis, post hoc judicium, nihil jam amplius esse, ad Wendrockiani libri innocentiam planissimè testandam: at, si quid video, tam luculenti triumphi materiam hîc non habetis: Senatus ad Theologos librum remisit, ut de illius doctrina judicarent; quamquam æqualis ferè suffragiorum pars eò spectaret, ut liber famosus & hæreticus flammis Senatusconsulto traderetur; cùm alio examine opus non esset, in re præsertim notoria; Roma literas illas damnaverat singulari decreto; Senatus Provinciæ illas Senatusconsulto, carnificis manu lacerari, & flammis addici judicarat; Sorbona eumdem errorem in Arnaldi Epistola confixerat, quem Montaltius in primis literis commendat, tu ipse laudas in Notis; notoriæ igitur erant justissimæ damnationis causæ; sed nullum lapidem non movistis, ut hoc probrum arceretis, nullis laboribus, nullis fraudibus, immò nullis sumptibus pepercistis; emendicatis tota Gallia commendatitiis & intercessionibus; res vobis successit pro votis, & paucis suffragiis superastis: iisdem artibus, remissâ causâ ad Theologos, non difficilè vobis fuit, in eo statu, atque hominum concursu, semotis scilicet iis, à quibus erat, quòd aliquid timeretis, iniquam illam sententiam à tribus illis, quos appellavi suprà, reportare, qua doctrina vestra eo libro contenta, immunis à nota censetur, quam tamen Sorbona, Episcopi, & quod caput est, Ecclesia ut impiam, blasphemam, hæreticam, tot decretis & Constitutionibus damnavit, ut in hoc, omnes præteritorum temporum hæreses longissimè superarit: malim certè Ecclesiæ judicio stare, quàm centum Gonetorum & Arnaldorum plusquam vænalibus suffragiis; quo id saltem factum est, ut secretioris consilii rescripto, ipse Gonetus à docendi munere, quo in Burdigalensi Academia fungebatur, amotus fuerit.

II. Quòd addis, Monachum, nescio quem, inter concionandum, in Jesuitas & Casuistas acerrimè invectum esse; miror, unum dumtaxat extitisse, quem excitatæ factionis studium ad audendum impulerit; nunquam hoc hominum genus ad id officii desideratur; miror etiam, duos tantummodò ex Societate adversus Jansenistas è sacris rostris declamasse: lupi rapaces in medio gregis Dominici grassabantur; canes latrare quid vetas? tectis domus Dei ab hoste ignis injectus fuerat; cur prohibes fidelem populum, voce saltem, si non æris campani signo moneri, ut opem ferat? pestis ac lues hæreseos Jansenianæ sævire cæperat, ac serpebat indies; cur quæso ægrè ferre videris, necessaria Catholicis porrigi remedia, ut caveant? Quòd autem dicis, Jesuitas in hoc opus diligenter, sollicitoque animo incubuisse, quâ promissis, quâ minis, quâ prensando potentiorum

gratiam, idque maxima contentione; laudarem haud dubiè, si res ita se haberet; saltem, ut vobis opponerent sese, qui tot factiones atque tumultus, tot rumores ac tempestates Burdigalæ, in hac causa suscitastis, ut parum abfuerit, quin ad manus & seditionem publicam ventum sit: hic agendi modus hæreticis solennis est; quid ubique hujusmodi egerint, satis prospectum est; & funesta hodienum extant eorum furoris monumenta: sed nunquid etiam tu furis, dum Jesuitis tumorem, ferociam, impudentiam, perditam in horrendis calumniis audaciam, imperitiam, malignitatem, stultitiam, aliaque hujusmodi eloquentiæ Jansenianæ præconia occinis, & nullum in iis modestiæ, pudoris, fidei, sanitatis vestigium agnoscis; furere ipsos, & mente planè emotos fuisse dicis? quo certè, vel id unum evincis, in arte convitiandi, te primas tulisse; erit, qui peniculũ porrigat, ut os fœculentum & turpissimis cõvitiis fœdatum abstergas: non te pudet, mortalium impudentissime; homines Deo & Ecclesiæ charos tam atrociter excipere? sed in hoc præsertim, hæretici eloquentiæ suæ vires & nervos probarunt.

III. Reum agis deinde Patrem du Chesne violatæ in Augustinum observantiæ; mentiris nebulo; ignosce Lector, cum perditissimo hæretico aliter agere non possum; mentiris inquam, pro more; nempe ille divini verbi Præco ut vestram illam cantilenam, quam semper obtruderet non cessatis, refelleret, quod scilicet sitis Augustiniani, Augustini discipuli, & doctrina Jansenii Augustiniana; docuit primo loco, Augustini loca explicanda & rectè intelligenda esse, non verò in sensum hæreticum detorquenda; & hoc sapientissimè; nempe utrimque vitiosa extremitas est; altera scilicet Jansenii, Calvini, aliorumque hæreticorum, qui allegatis excerptisque locis ex Augustino, errores suos confirmant; altera verò nonnullorum ex Catholicis, qui statim concedunt, Augustinum in quibusdam errasse; cum tamen longè satius esset, obscura quædam Augustini loca in bono lumine collocare, & sensum iis accommodare Catholicum; ita Petronius explicat loca illa, in quibus Augustinus Eucharistiam infantibus necessariam esse, asserere videtur; sic alii alia ejusdem loca, quibus Jansenius, Calvinus, Lutherus malè utuntur; & hæc P. Du Chesne prudentissimè ad populum; dato tamen, & non concesso, inquit, Augustinum ita sensisse; nemo Catholicus neget, deferendum potiùs esse Ecclesiæ decreto, quàm Augustini dicto; quid quæso hic peccavit Religiosus præco? vos pugnat hæc responsio; dato enim, & non concesso, quia falsum esse, constat: quod idem sit sensus Augustini & Jansenii, in propositionibus damnatis; standum profectò est definitioni Ecclesiæ, non verò sensui Augustini falsum tamen est, ut dixi, eumdem utriusque sensum esse, ut eximii Scriptores demonstrarunt, qui Augustinum ab ea nota, quam illi Jansenius inurere voluit, plenissimè vindicarunt; unde bene Jesuitis cum Augustino convenit, quia cum Ecclesia: vobis malè cum ista, quæ vestros errores damnavit, ac proinde omnibus denunciavit, vos non Hipponenses, sed Yprenses discipulos esse.

IV. Doles, Jansenium hæreticis Parentibus prognatum ab alio Jesuita dici; quod tamen, inquis, impudentissimo mendacio confictum esse, toti Belgio notum est; tecum super hoc contendere nolim; tam enim obscuris natalibus fuit, ut vix ea ulli nota sint; in eam tamen inclino partem, quod à Catholicis parentibus ortum duxerit; pauperculis scilicet & rusticanis, obscuri & ignobilis oppidi, quo accederit, ut Lovanii primùm quasi mendicato, tum deinde Paridiis domesticæ pedagogiæ pretio, & publicæ stipendio Baionæ, victitare coactus fuerit; sunt autem Batavi rustícani, majori ex parte Catholici, in minoribus scilicet oppidis & pagis; ut ut fit, sive primordios spiritus parum sanæ fidei à parentibus hauserit, sive à nativo solo, sive à necessitudine, qua Sancyrano devinctus fuit, sive ex libris Hæreticorum, quibus in Gallia vixit, abundè illi supperebant, sive aliqui putant, ab insito adversùs Jesuitas odio, nostro profectò non refert; nec atrocis calumniæ fuit, hominem inter Hæreticos, in media Batavia nato, hæreticos parentes tribuisse; saltem, ut ajunt, præsumptum fat mali protulit ex se; nihil aut parum juvat, alienos accersere; puteus profectò altus est; altiorem fontem repetere nihil refert. Sed illico detonat in miserum illum concionatorem, quasi in furentem Tartarum, aut tartareum Scytham; cur vero tandem (quia ornatissimos, spectatissimos & clarissimos (agnoscis, opinor, tua epitheta) Arnaldum scilicet & Sancyranum, vestrarum partium duces & Corypheos, nec non præcipuos Jansenianæ doctrinæ defensores esse dixit; quasi verò sanè fulmine tacti vel leviter tangi non possint? vos innocentissimos & doctissimos Homines impudentissimi proscinditis; nobis absque piaculo, vel eos appellare sine laude non liceat, quos Sorbona & Ecclesia non semel damnarunt? Sorbonam despicis & Ecclesiam; interea fumat etiamnum ferale bustum, cui pauca membra, semiusta subducere potuistis: quia dixit, Sancyranum subita morte occupatum absque Sacramentorum subsidio, mortem obisse; nunquid hoc vetatissimum non est & tota Gallia notorium? item illum ab Arnaldo longè fuisse superatum, nonne ipsa opera & monumenta hoc prædicant, & clamant? quia demum dixit, Jansenistas superum ad instar, insidiari ovibus Christi, pestè populos inficere, idque pertentare sermonibus, scriptis, libris, & largæ profusione pecuniæ, quis hæc omnia, quæ publica sunt, ignorat? si Jesuita tacuerint, nunquid lapides ipsi non clamabunt? hæc illa est incredibilis, ut vocas, Jesuitarum in calumniando audacia; hæc humani cordis pravitas; hæc infandæ calumniæ; hæc frons, hæc conscientia perdita, hæc prodigiosa mendacia; hæc contumacies; hic peculiaris instinctus Diaboli iis afflatus; hæc demum perturbatio, quæ omnem humanitatis sensum in illis extinxit; quàm ineptè, quàm ridiculè, rata, communia, vulgaria, notoria concionator ille narrat, lippis, ut ajunt, & tonsoribus nota; tu verò, quæ horrendæ & omni memoria inauditæ blasphemiæ essent, tam hyperbolicè & patheticè insanus orator declamas.

V. Quæris deinde, & bona fide, à Jesuitis scilicet aris, sibine verè ac seriò persuaserint, Jansenii libro, qui totus in explicanda Christi gratia versetur, doctrinam Hæreticam contineri? idem quæris de libro Arnaldi, cui non aliud propositum fuerit, quàm Christi in Eucharistia residentis adorationem & reverentiam altiùs in omnium animis infigere: si hæc creditis, Patres, inquis, stultissimi fuistis; creditis, sceleratissimi; & hic cæcitatem, contagionem, sceleris magnitudinem iis exprobras: cur non eadem Ecclesiæ, quæ toties Jansenii doctrinã, ut Hæreticam damnavit? & Arnaldi Epistolas cõsimiles, aliaq; opuscula, ad defensionẽ erroris à Sorbona conscripta, immò & Hæresim de duplici gratia

cujus ipse auctor est, ac proinde non hæreticus modo sed hæresiarcha. Redis ad quæstionem juris & facti, & solitam de illa cantilenam ; vobis solenne est, centies eadem regerere ; sed quia jam supra eam istam discussi, ne bis eadem, & vos quoque, quod maximè fugio, imitari videar, omitto, & illa remitto, quæ à me supra dicta sunt. Hîc etiam inextricabiles ineptias & absurditates Jesuitas aspergis ; sed abstre ; serva tibi, tuisque, in quos bene quadrant ; sed, inquis, propositiones illas ab ortu suo Ecclesia rejecit, nec tamen Jansenium nonnisi aliquando futurum ; quam acutè, quàm docte ! nonne rejecit etiam ab ortu suo damnata dogmata Arii, Nestorii, Eutichetis, Pelagii, Lutheri, Calvini ; quæ tamen deinde in sensu Arii, Nestorii, Eutichetis, Pelagii, Lutheri, Calvini, damnavit ? nunquam tamen, non sine divino consilio, exortus, quàm vestra, in sensu Jansenii ; neque hoc ad factum pertinet, ut dixi, sed ad jus ; immo ad formam ipsam & animam propositionum ; ad factum quidem, quod hæc & illa verba in libro Jansenii sint ; quod damnus ultro, ad fidem non pertinere ; non notorium est ; nec ab illo, qui latinè sciat, oculis valeat, eosque in Jansenii librum & paginas istas appellatas conjiciat, absque stultitiæ nota, negari potest ; uti nec absque hæresi quisquam negat dictas propositiones in sensu Jansenii esse damnatas ; hoc centies vobis oppositum & exprobratum, hoc centies à vobis dissimulatum, aut ineptè repositum, à vobis nesciri, quisnam ille sit Jansenii sensus ; at millies reposuimus, esse proprium, legitimum, nativum & vulgarem, in quo tu ipse, hac ipsa pagina, damnatas esse differtè fateris, & dicis, ejusmodi esse in 5. propositionibus, in proprio verborum sensu acceptis ; sed hîc est sensus Jansenii ; id est, verborum, quæ in libro Jansenii extant ; si extra negas, stultum est ; provoco ad oculos ; si sensum proprium esse, negas ; stultum est, ad fetulam istam Grammaticorum subsellia, ubi prima Latinitatis elementa traduntur, amandandus esse, videtis.

VI. Sub finem, addis, nihil tibi ægrius accidisse, quàm quod multis optimis viris, quorum in hac causa nemo erubuit, deferre meritum laudis non licuit, videlicet ultricia Jesuitarum odia in eos accendere ; erit fortasse tempus, inquis, cum major erit virtutis securitas, minor improbitati licentia ; nec jam deerit, animi nostri sensus ullius metu comprimere : ab hoc ultimo incipio ; nullum certè huc usque timuistis, cui enim genuini vestri pepercerunt ? an fortè Annato, qui est Regi à confessionibus ? an eximiis Sorbonæ Doctoribus, Morinio, Allerio, Corneto ? an Illustrissimis Antistibus, Parisiensi, Tholosano, Ebredunensi, Vabrensi ? an Eminentissimis Cardinalibus ? an demùm Regi & curiæ ? quid enim sibi volunt hæc verba, erit tempus, cùm major erit virtuti securitas, minor improbitati licentia ? uno verbo dicam ; nusquam major fuit improbitati vestræ licentia, quibus per inauditam audaciam, quidvis & in quosvis scribere licuit ; nusquam major indulgentia, dixi, fere conniventiam, quàm in te, tuosque, quorum insolentia eò venit, pessimis artibus conjuncta, ut omnia jura, divina, humana, civilia, canonica impunè violaveritis.

VII. Quid verò tandem ex his ? senatus Burdigalensis literas Montaltii & notas Wendrockii ultricibus & piacularibus flammis non addixit ; quid tum ? nec etiam liber institutionis Calvini aleam illam Burdigalæ subiit ; quasi verò, universali conflagratione opus sit, & communi totius Galliæ incendio, ad libelli vestri pœnam ? satis profectò est, Romæ auctoritate apostolica confixum & damnatum fuisse ; & hoc fortè Goales ille voluit, à sociis tantulum dissentiens, saltem ut dicis ; quamquam hoc à te fictum esse potuit ; ut scilicet ad Ecclesiam, non verò ad laicorum senatum res ista deferretur, utpote quæ ad Religionem maximè pertineret ; ne tamen hoc etiam à nobis ultra desideres, & Lectores agnoscant, præsertim exteri, librum istum dignam flammarum pœnam subiisse, duo decreta subnectenda esse, visa sunt ; alterum supremi senatus Provinciæ, alterum Sanctoris consili Regii, quibus dictus liber flammis addictus est, non ut famosus modò, verùm etiam ut continens ac defendens hæreses ab Ecclesia damnatas, præter insignem illam maledicentiam, ac petulantiam illis auctoribus, Montaltio scilicet, Wendrockio & Paulo Irenæo, quamvis forte hi tres unum sint, adeo familiarem, ut nulli hominum conditioni parcant, exceptis Jansenistis : & hæc sint satis ad tua præloquia ; in quibus priores tantùm calumnias, & prima convitia renovasti, & novis auxisti ; ubique atrox & petulans ; maledicus & impostor ; nulla fronte, conscientia & fide, infamis denique Jansenista, & toties damnatus hæreticus.

EXTRAIT DES REGISTRES
De Parlement d'Aix en Provence.

SUr ce que le Procureur general du Roy à dit avoir esté remis entre ſes mains dix-ſept Lettres Imprimées ſans nom d'Autheur ny de l'Imprimeur, remplies de calomnies, fauſſetés ſuppoſitions & diffamations contre la faculté de Sorbonne, Dominicains & Jeſuites, pour les ietter dans le meſpris, & avec ſcandale troubler la tranquillité publique & quil à requis dy' eſtres promptement pourveu en les confiſquant comme des Libelles diffamatoires, à eſtre brulez par l'executeur de la haute Juſtice avec deffence a tous Imprimeurs dén vendre ny debiter a peine de la galere ; a toutres perſonnes dén avoir & tenir, ains de les remettres au Greffe pour eſtre ſupprimés quil ſoit informé des contreventions a laveſt qui ſerat rendut ſur ſa plainte.

La Cour Apres avoir oüy le rapport des Commissaries qui ont veu & examiné Lesdites lettres, & veu icelles les a declarées & declare diffamatoires, calomnieuses & pernicieuses au public. & en consequence ordonne quelles seront remises entre les mains de l'executeur de la haute Justice, pour estre par luy bruleés sur le Pilory de la place des Prescheurs de cette ville d'Aix, a fait & fait Inhibition & defences a tous Imprimeurs de plus en mettre sous la presse ny autres de semblable nature, a Tous Marchands Libaires, & Autres de quelque condition & qualité quil soit dén tenir, vendre ny debiter a peine de punition Corporelle: leurs enioint de les remettre sans delay par devers le Greffe, pour estre supprimés sous mémes peines: ordonne que des contreventions en serat informé par le Premier Juge Rogal ou huissier de la Cour, pour les Informations rapportées estre procedé contre les Coupables par la declaration des susdittes Peines? & Afin que nul nen pretende cause d'Ignorance serat le present Arrest leu & publié a son de Trompe par tous les Lieux & Carrefours de cette ville d'Aix. Fait au Parlement de Provence seant a Aix, & publié a la Barre le g.e Feurier 1657.

Collationné

Signé Estiennes.

Arrest du Conseil D'Estat, Portant que le Liure Intitulé: Ludovici Montaltii Litteræ Provinciales &c. serat lacéré & Brulé par les mains de L'Executeur de la Haute Iustice.

Ensemble la sentence de Lieutenant Civil donnée en Consequence dudit Arrest: & le Procés verbal d'execution.

Avec L'aduis & Iugement des Prelats & autres Docteurs de la sacrée faculté de Theologie de Paris, qui ont examiné ledit liure.

A Paris.

PAr les Imprimeurs ordinaires du Roy. MDC. LX. Avec Privilege de sa Majesté.

EXTRAIT DES REGISTRES Du Conseil d'Estat.

ZEu par le Roy estant en son conseil, l'Arrest donné en Iceluy le 12. Aoust dernier sur le fuiet de plusieurs Plaintes rendues a sa Majesté, de ce qúencore que les Constitutions des Papes Innocent X. & Alexandre VII. condamnent la doctrine de Jansenius Evesque d'Ypres contennues dans le liure Intitulé Augustinus & que Lesdites Constitutions agent este receues par l'Assemblée generale du clergé de France publiées par les Prelats dans leurs Dioceses executées par les universites mesmes confirmées par les declarations de sa Majesté, lesquelles ont esté registrées dans les Cours de Parlement: neaumoins on voyoit tous les iours dans le public de novveaux écrits & imprimés qui tendoient a soutenir ladite doctrine condanée, & un entr' autres sous le tiltre de Ludovici Montaltii Litteræ Provinciales &c. lequel outre les propositions heretiques qúil contient, est outrageux a la reputation du feu Roy Louys XIII. de glorieuse memoire, & a celle des Principaux Ministres qui ont eu la direction de ses affaires: Par lequel arrest sa Majesté pour y pourvoir Incessamment afin dén prevenir les mauvaises suittes a ordonné que ledit liure intitulé Ludovici Montaltii Litteræ Provinciales seroit remis par devers le Siëur Baltasard Commissaire a ce deputé pour estre veu & examiné & avoir le sentiment des Sieurs Evesques de Rennes, Rodez, Amiens & Soisons: ensemble des Sieurs Grandin, Lestocq, Morel, Bail, Chapelas, Chamillard, du Saussoy & des Peres Nicolai & Gangy, Docteurs en Theologie de la faculté de Sorbonne, que sa Majesté a Commis a cet effet pour donner leurs Avis, en estre dressé procés verbal & le tout rapporté a sa Majesté, y estre pourveu ainty qúil appartiendrat. Le procés verbal desdits Commissaires du 7. du present mois de Septembre, par lequel apres avoir diligemment examiné ledit liure, ils declarent que les heresies de Jansenius condamnées par l'Eglise sont soustenues & deffendues tant dans les dittes Lettres de Louys Montalte & dans les Nottes de Guillaume Wendrok que dans les disquisitions adiointes de Paul Irence que cela est si manifeste que si quelqumle nie il faut necessairement ou qúil naye pas leu ledit liure ou qúil ne láyt pas entendu ou ce qui pis est qúilne croye point heretique ce qui

qui a esté comme heretique condamné par les saints Pontifes par l'Eglise Gallicane, & par la sacreé faculte de Theologie de Paris que la detraction & petulence est tellement familiere a ces trois Auteurs quils ne pardonnent a la condition de Personne non pas méme au souverain Pontif, aux Rois, aux Euéques, & aux principaux Ministres du Roiaume, a la sacrée faculte de Theologie de Paris, ny aux familles Religieuses & que ledit liure est digne de la peine ordonnée de droit pour les libelles diffamatoires & livres heretiques: Oüy le rapport dudit Sieur Baltasard & tout consideré sa Majesté estant en son conseil at ordonné & ordonne que ledit livre intitulé Ludovici Montaltii Litteræ Provinciales &c. serat remis par devers le Sieur d'Aubray Lieutenant civil au Chastelet de Paris pour a la diligence du Procureur de sadite Majesté le faire lacerer & bruler a la Croix du Tiroir par les mains de l'executeur de la haute justice dont sadite Majesté serat certifieé dans huitaine faisant cependant tres expresses inhibitions & deffences a Touts Imprimeurs, Libraires, Colporteurs & autres de quelque qualité & conditions quils soient d'imprimer vendre & debiter ny meme retenir ledit livre sans nottes ou avec les nottes additions & disquisitions desdits Wendrok & Paul Jrenée sur peine de punition exemplaire, & serat le present arrest executoire nonobstant opposition ou appellation quelconque, dont si aucunes interviennent sadite Majesté s'est reseruée la Connois sance d'Icelle interditte a tous autres Juges. Fait au Conseil d'Estat du Roy Sa Majesté y estant, tenu a Paris le 23. Septembre 1660.

Signé, Phelyppeaux.

LOvys par la grace de Dieu Roy de France & de Navarre a nostre Amé & feal conseillier en noscons eils, le Sieur d'Aubray Lieutenant Civil au Chastelet de Paris, salut, nous vous mandons & ordonnons par ces presentes signeés de nostré main que l'Arrest de nostre conseil d'Estat, dont l'extrait est cy-attaché sous le contreseel de nostre Chancellerie vous ayez a mettre a deüe & entiere execution selon sa forme & Teneur. De ce faire vous donnons pouvoir commission & mandement special par cesdites presentes. Commandons au premier nostre Huissier ou sergent sur ce requis signifier ledit Arrest a tous libraires colporteurs & autres que besoin serat, & leurs faire les defences y contenües sur les peines y declarées sans demandir autre permission: Car til est nostre plaisir. Donné a Paris le 23. jour de Septembre l'an de grace 1660. & de nostre Regne le dixhuictiéme. Signé Loüis, & plus bas par le Roy, Phelyppeaux, & seellé.

EXTRAIT DES REGISTRES DU CHASTELET.

A Tous ceux qui ces presentes lettres verront, Pierre Segnier Chevalier Marquis de S. Brisson, Conseiller du Roy, Gentilhomme ordinaire de sa Chambre, & Garde de la Ville, Prevoté & Vicomté de Paris: Salut. Sçauoir faisons que veu l'Arrest du Conseil d'Estat du Roy du vingtroisieme Septembre dernier: portant que le liure intitulé Ludovici Montaltii Litteræ Provinciales, seroit remis par devers nous pour a la requeste du Procureur du Roy en cette cour estre laceré & brusle a la Croix du Tiroir par les mains de l'Executeur de la Haute Justice, dont sa Majesté seroit certifieé huitaine aprés, & defenses a tous imprimeurs, libraires, colporteurs & autres de quelque qualité & condition qúils soient d'imprimer vendre ny debiter, ny mesme retenir ledit livre sans notes ou avec les notes, Additions & disquisitions de Guillaume Wendrok, & Paul Irenée, sur peine de punition exemplaire: ledit Arrest Signé Phelippeaux la Commission de la grande Chancellerie attachée audit Arrest sous le contreseel d'Icelle dudit Jour 23. dudit mois de Septembre, signeé lovis & plus bas, Par le Roy Phelippeaux, & seellé du grand seau de cire Jaune. Les Conclusions dudit Procureur du Roy tendantes a ce que pour l'execution dudit Arrest il fut informé a sa requeste par un Commissaire de cette Cour, tant contre les Auteurs dudit livre qu'Imprimeurs qui lauront Imprimés, & Colporteurs qui se trouveront l'avoir debité, lequel Commissaire se transporterat és Maisons des libraires, Imprimeurs & Colporteurs de cétte Ville & Fauxbourgs, & par tout ou besoin sera, pour a sa requeste saisir & arrester tous les exemplaires dudit livre qui se trouveront pour estre le procés: fait & parfait aux Coupables suivant la rigueur des Ordonnances, & cependant le livre en question brusle par l'Executeur de la Haute Justice a la Croix du Tiroir: Nous, oüy jur ce le Procureur du Roy auquel le tout a esté monstré & communiqué, & tout veu & consideré, avons ordonné qúil serat informé a la requeste dudit Procureur du Roy par le premier Commissaire de cette Cour sur ce requis, tant contre les Auteurs de Liure intitulé Ludovici Montaltii Litteræ Provinciales, qu'Imprimeurs qui L'auront Imprimés & Colporteurs qui se trouveron Lávoir debite: Lequel Commissaire se transportera es maisons des libraires, Imprimeurs, & Colporteurs de cette Ville & Fauxbourgs, & par tout ou besoin serat, pour a la requeste dudit Procureur du Roy Saisir & arrester tous les exemplaires dudit Liure qui se treuveront, pour estre les proces fait & parfait aux Coupables, suivant la rigueur des Ordonnances; & cependant

dant que ledit liure en question sera Bruslé a la Croix du Tiroir par les mains de l'Executeur de la Haute Justice, & defenses a tous Imprimeurs, Libraires, Colporteurs, & autres de quelque qualité & condition quils soient, d'imprimer, vendre ny debiter ny même retenir ledit liure sans Notes ou avec les Notes, Additions ou disquisitions de Guillaume de Wendrok & Paul Irenée sur peine de punition exemplaire. En tesmoin de ce Auons fait seeller ces presentes. Ce fut fait & donné audit Chastelet par Messire Dreux D. Aubray Conseiller d'Estat, & Lieutenant civil, le 8. Octobre 1660.

Signé, Berthelot.

L'An mil six cents soixante, le quatorziéme Octobre; Neus Soubsignés Greffier de la Chambre Civile Tournelle, & Police du Chasteler de Paris, en consequence de l'Arrest du Conseil d'Estat du Roy du vingttroisiéme Septembree dernier, Signé Phelypeaux, & seellé portant entre autres chose que le Liure Intitulé Ludovici Montaltii Literæ Provinciales &c. Seroit Brusle par les mains de l'Executeur de la Haute Justice à la Croix du Tiroir; avec defenses a tous Imprimeurs, Libraires, Colporteurs & autres de quelque qualité & condition quils soient, d'imprimer vendre & debiter ny même retenir ledit Liure; Pour l'Execution duquel Arrest sa Majesté a renvoyé par devant Monsieur le Lieutenant Civil, pour a la diligence de Monsieur Jon Procureur audit Chastelet estre executé auquel arrest est attachée la Commission dudit Jour avec contreseel: & en vertu de la sentence rendüe par mondit Sieur, le Lieutenant Civil le huictiéme du present mois, sur les remonstrances & conclusions de mondit Sieur Procureur de Sa Majesté portant que ledit liure cy dessus mentionné seroit brusté audit lieu de la Croix du Tiroir par l'Executeur de la haute Justice conformément audit Arrest. & que pour Scavoir les Autheurs ceux qui ont fait Iceluy, imprimé & vendu, qúil en seroit informé a la requeste dudit Sieur Procureur de Sa Majesté, Saisir & arrester les exemplaires dudit Liure, pour estre le procés fait aux Coupables, suivant la rigueur des Ordonnances & Icelle sentence Leüe, publiée, & affichée a son de trompe & cry public és lieux & places accoustumées: Nous sommes transportés sur l'heure de Midy au Carrefour de ladite Croix du Tiroir, ou estant & Aprés avoir fait allumer un feu par ledit Executeur de la haute Justice, aurions par la Bouche d'Icelur a haute & Intelligible voix fait repeter tout le contenu en ladite sentence cy dessus datée & ensuitte fait mettre dans le feu ledit Liure Intitulé, Ludovici Montaltii Litteræ Provinciales, par les mains dudit Executeur, lequel aprés avoir esté converty en cendres, nous serions retiré. Dont & de ce que dessus avons dressé le present nostre procés verbal, pour servir & valoir ainsi que de raison.

Signé, Berthelot.

JUDICIUM EPICOPORUM DOCTORUM ET PROFESSORUM Sacræ Facultatis Parisiensis.

NOs infrascripti Regis decreto selecti ad ferendum Judicium de Libro cui titulus est Ludovici Montaltii Litteræ Provinciales &c. præmisso ejusdem libri diligenti examine, testamur Jansenianas hæreses ab Ecclesia damnatas in eo propugnari atque defendi, tum dictis Litteris Ludovici Montaltii, tum in Notis Willelmi Wendrokii, tum in adjunctis disquisitionibus Pauli Irenæi: atque id esse ita manifestum, ut si quis neget, necesse sit, vel non legisse Librum hunc, vel non intellexisse, vel certè quod pejus est, non putare id hæreticum esse quod à summis Pontificibus, & ab Ecclesiâ Gallicanâ & sacra Facultate Theologiæ Parisiensi damnatur ut hæreticum. Testamur insuper maledicentiam & petulantiam tribus illis Authoribus adeò esse familiarem, ut nulli hominum conditioni parcant; exceptis Jansenistis, non summo Pontifici, non Episcopis, non Regi, non præcipuis Regni Administris, non sacræ Facultati Parisiensi, non Religiosis Familiis; Ideoque Librum esse dignum pœnâ, libellis famosis & hæreticis à Jure constitutâ. Actum Parisiis die Septima Septembris anno Domini Millesimo Sexentesimo Sexagesimo.

Henricus de La Motte E. Rhedonensis
Harduinus E. Ruthenensis.
Franciscus E. Ambianensis.
Carolus Episcopus Suessionensis.

Chapelas Cur. S. Iacobi. *C. Morel.*
L. Bail. *Fr. Ioannes Nicolai Prædicator.*
M. Grandin. *Saussoy.*
Fr. Matthæus de Gangii Carmelita.
Chamillard. *G. De Lestocq.*

APPEN-

APPENDIX

AD PRÆMISSAS CONFVTATIONES.

Cum aliqua Appendicis loco addideris, ad eorum confutationem hæc pauca refero, & congero in Appendicem, majoris distinctionis ergò, in suos paragraphos distinctam.

§. I.

PRimam Appendicem scripsisti adversùs P. Stephanum De Champs, ejusque libellum, inscriptum, *Quæstiones facti* &c. Stylo tibi tuisque familiari, convitiis nimirum, calumniis & contumeliis ornato & figurato; ubi porrò facilius esset, quàm ea, quæ opponis, refellere, in quibus malitia, pro more, & ignorantia suppetes agunt, pergisque, hallucinari; circa naturam & tationem probabilitatis; sed hoc tibi facilè condonandum, cum etiam pauci illi, ex nostris Catholicis, qui tecum, ex parte saltem, in hoc argumento sentiunt, ita in explicanda & definienda opinione probabili & probabiliore, tuta & tutiore, hallucinati sint, ut opinionem probabilem ab improbabili, certò probabilem, ab incertò probabili; ac demum verè ac reapse probabilem à probabili tantùm ad speciem diversa enim sunt esse verè probabilem, & videri talem cuipiam probabilem, probè distinguere noluerint, vel voluerint: facile inquam esset, illa omnia refellere, quæ doctissimo auctori & scriptori elegantissimo, nimirum levia, inania, & falsa, ut plurimum, opponis, eamque provinciam libentissimè susciperem, ni vererer, tanto viro minùs placere, utpote qui alienis armis non indigeat, cùm propriis instructissimus sit, probastis, opinor, quantum valeat in hoc genere Hæresim vestram ab ovo, ut ajunt, id est ab ipsis fontibus, ex quibus errores & confirmandis erroribus argumenta hausistis, insectatus est, eo styli more, ea rationum pondere, ea locorum & antiquorum suffragiorum copia, ut vel hujus nobilissimi & grandis operis mole Hæresis Jansenianà non refutata amodò, sed plenè obruta esse videatur; cum igitur tantùm valeat in oppugnando & expugnando, æquè profectò valeret, in repellendo ac propugnando, & qui tam acriter aggressus est, Jansenium Heresiarcham vestrum, eumque prostravit & profligavit, eadem, parique virtute Wendrockium nescio quem, libellum aggressorem repelleret; sed, ut facilè mihi persuadeo, vel huc usque per tempus non licuit, vel quia rem adversarium dedignatus, est, ejusque temerè argumenta, quæ ignorantia fabricavit, malitia reperit, ignavia contorsit; ut ut sit, illum defendere non autem, qui nostra defensione non indiget, & sibi ipsi satis est; si tamen aliquando intellexero, illum egrè non laturum, cum te in reliquis omnibus refutarim, ut plena sit confutatio, hanc etiam appendicem contra gravissimum illum auctorem scriptam, in quam, tuo more, tum multa falsa & inania, & innumera tùm malitiæ, tum ignorantiæ, immo pessimæ fidei argumenta congessisti, aperto marte plenissimè confutabo.

§. II.

ALteram Appendicem longè prolixiorem subnectis, de tribus, sic enim inscribis, Casuistarum flagellis; nimirum Mercoro, Fagnano & Sinnichio; sed cùm primum illum initio maximè laudandum & commendandum suscipere videaris, statim illum non sine sugillatione impugnas in multis, ac præsertim in eo, quod habet variis locis, dari posse ignorantiam invincibilem juris naturalis, eamque peccato eximere, quod, ut ais, principiis Theologiæ religionis capitaliter adversatur: hic quasi errorum vestrorum fons est; hoc præcipuum caput; nimirum necessitate peccari, in natura lapsa; error est ab Ecclesia damnatus in 3. prop. argumenta vestra jam alii efficaciter refutarunt; & grandem injuriam Doctissimo juxta atque piissimo auctori à me inferri putarem, si eum ab impugnatione Wendrocxii defendendum susciperem, qui nullius ope indiget, ad sui defensionem; hoc igitur ipsi faciendum relinquam; duo tantùm, vel tria breviter adnoto. 1. idem esse dicis, ignorantiam invincibilem, & eam, quæ eximit culpæ, in quo pugnantia loqueris; licèt enim Catholici dicant & doceant, ignorantiam invincibilem eximere culpæ, hoc tamen vos ipsi præfractè negatis de ignorantia juris naturalis; nempe illa invincibilis est, quæ superari non potest, secundum præsentes vires, quæ insunt, tum naturæ, tum gratiæ, de qua quæritur, an liberet à peccato, vos negatis; omnes Catholici asserunt; equidem negarunt aliqui, dari posse ignorantiam invincibilem juris naturalis, & longè plures docuerunt, universalissima quædam, sic enim vocant, juris naturæ principia ea esse, quorum ignorantia invincibilis dari non possit; at nemo Catholicus dixit, aut saltem dixerit, Ignorantiam invincibilem juris cujuspiam, non eximere culpæ 2. dicis Vasquesium ultro fateri 1. 2. disp. 122. c. 1. antiquos omnes Theologos in ea fuisse sententia ut negarint, ignorantiam juris naturalis invincibilem esse, sive à culpa unquam excusare: habeo, mi Lector, librum Vasquii & citatum locum ante oculos; ubi dicit, non pauci Theologi; non dicit, *omnes*; cur ergo affingit Wendrockius? deinde Vasq. non dicit, hæc *sive à culpa nunquam excusare*, aliud quippe est, ut dixi, negare ignorantiam invincibilem, aliud, dato quod sit invincibilis, negare, quod eximat culpæ: cur ergo hæc Wendrocxius? vis dicam, quia Jansenianus. 3. Interseris errorem Jansenii; nimirum à Jansenio ignorantiam

juris

juris naturalis invincibilem agnosci, quæ tamen à culpa neminem liberet; nunquid hæc repugnantia non sunt? hic autem ansam arripis laudandi Jansenium, quem doctissimum, gravissimum, & doctrinæ Augustinianæ addictissimum vel ipsis adversariis testibus, vocas; expunge illud; refragantur enim illi Adversarii; cum præter quinque propositiones, illius liber alia multa contineat, nigro theta notanda; cæterùm quod eos tantùm Theologorum nomine dignos reputes, qui tenent, ignorantiam juris naturalis invincibilem à culpa non liberare, digna vox est homine Jansenisto, vel Calviniano: unde D. Thom. Scot. Paludan. Maironis, Suarez Vasq. Valent Major Jsambert. Du Vall. Gamach. Theologorum nomine digni non sunt, si huic nebuloni credimus: Numquid enim S. Th. 1.2. q. 76. a. 3. disertè hæc habet, in concl. ignorantia non excusat totaliter, *nisi sit invincibilis.* item in corp. artic. *si verò est invincibilis, omnino excusat à peccato*; Nihil moror Cajetanum à te citatum; cum de vincibili loquatur, aut saltem intelligi possit; quod autem distinctio illa ignorantiæ vincibilis & invincibilis, nulla auctoritate nitatur, ac proinde temeritatis damnanda sit; ut dicis, insanum dictu est; alioquin temeritatis Doctor Angelicus damnandus; sed hæc Doctissimo Mercoro refutanda relinquo; hoc unum dixisse contentus, quod jam dicere memini, novis erroribus antiquos errores à te defendi, iisque argumentis, quæ id unum evincunt, nimirum te convictum hæreticum esse, & rerum istarum ignorantissimum.

§. III.

ALter est Illustrimus D. Fagnanus, quem summoperè laudas, & unum dumtaxat in eo desideras; nimirum, quod casuisticæ fontis virulentum fontem omnino penetrasse non videatur, in eo, quod docuerit, ignorantiam invincibilem juris divini à peccato eximere; quamvis alioquin eximius in reliquis Casuistarum corruptelis explicandis ac refellendis: nonnulli, sat scio, doctissimum senem accusarunt, quod, in hoc, Jansenistis adhæserit; sed meo judicio, injuria; cum ipse n. 429. hæc diserta verba habeat, *nulla ignorantia invincibilis est peccatum.* Hic autem obiter relegis Fagnani decreta contra Casuistas, & acriter agitas Illustrissimum Caramuelem, in quo dicis, nullas in eo esse, vel ingenii, vel humanæ prudentiæ dotes, nihil magnum, nihil ingenuum, sed vilem tantùm & confusam eruditionem, inconditum & illiberalem stylum, eam doctrinæ pravitatem, & tam enormem licentiam, ut quemvis horrore afficere debeat; immanem præterea typhum, horrenda doctrinæ vitia, cæcum sui amorem, stolidam jactantiam, ut mirum sit ac prorsus indignum, inquis, hunc hominem ad Ecclesiæ honores obrepsisse, qui penitus ignoret, non modò quid Christiani humilitas, quid sacerdotis & Episcopi gravitas, sed omnino, quid ingenui hominis pudor postulet omitto elogium illud ipsi positum à Carmelitanis Discalceatis Collegii Lugdunensis, quibus exprobras projectam adulationem, apertas & horrendas blasphemias, & quos miserrimos monachos vocas; omitto infandam impietatem, quam ipsi tribuis, ferociam, modò procacitatem, modò asperam supinitatem, sævum denique & inhumanum appellas. Versor in ancipiti, an scilicet ridere debeam, an stomachari; ridiculum enim est, hominem iis omnibus vitiis abundè cumulatum, ingeniosissimo, & doctrissimo Scriptori, innocentissimo & morum ac genii suavitate amœnissimo eadem affingere: habemus Hominem præoculis, eumdem tractamus, palpamus, intus & in cute novimus; alium scilicet ab eo, quem nobis stylo plusquam tartareo, nimirum Jansenisto, describis; non reperies, infamis tenebrio, frontis & nominis expers, ita Illustrissimum Antistitem, & Christum Domini sed quid à convicto hæretico, à nebulone impudentissimo, ab insigni Jansenista, qui Calvinistas & Lutheranos & cæteros hæreticos nequitia & impudentia longissimè superat? sed clarissimo Scriptori alieno stylo non est opus, ut defendat sese; non dubito, quin huic officio faciat satis, & tuam impugnationem, quam asinitas, impietas, Hæresis manifesta instruxerunt, efficaciter, more suo, repellat; ut enim dixi, quod sentio, nusquam Hæreticum proteriorem, nequiorem nebulonem, rudentem ignaviorem vidisse, memini, utpote qui præter verbositatem, fallacias, & convitia, nihil habeas: sed quæso te, cum notoriis tam impune mentiris? dicis enim, Mercurii librum ante notatum, contrario deinde inquisitionis decreto, censuræ subductum fuisse; nihil tale unquam; cur ergo fingis? rerum Genevensium & Batavarum te longè peritiorem esse constat, quam Romanarum; ab his enim nihil nisi fulmina & anathema, ab illis verò nihil nisi gratulationes & auriferas copias, seu Literas refers: deinde impune mentiris, cum dicis, in postrema Bulla Alexandrina de Immaculata Conceptione Deiparæ, interdici tantùm Hispanis, non aliis, ne oppositam sententiam asserant; nec præscribi cultum Conceptionis, sed sanctificationis; eumque verius permitti, quàm indici; aliaque id genus; immo hæc omnia, quæ in favorem piæ sententiæ facta esse, constat, nugas vocas, insanias, deliramenta, fabulas, antiquitatis contemptum, novitatis amorem, præceps & immaturum judicium, nimiam in humanis rationculis fiduciam, malevolum in diversa sentientes animum, spem popularis gratiæ, quamdam pietatis ostentationem, religiosi, immo Jansenisticè & Calvinisticè appellas: monerem, te centies in censuras, prædicta Constitutione latas, ob hæc, aliaque dicta, incurrisse; sed homo hæreticus nec censuras, nec Deum, nec homines timet, & aliis pœnis, quam Ecclesiasticis coercendus; illustrissimus Fagnanus talem dubio procul omni defensorem horrebit; & Illustrissimus Caramuel hunc sibi ac Deiparæ communem hostem esse gratulabitur.

§. IV.

TRansis denique ad Sinnichium, in quo nihil prorsus desideras; nam & Casuistas, non unum aliquem, aut paucos, sed plerasque illorum labes exagitat; nec humanis tantùm rationibus, aut vanis SS. Patrum locis, sed justam in ipsos ex omnibus Patribus aciem instruit; & quod caput est, vestris erroribus addictissimum, & singularem Jansenii defensorem, in eo, semper habuistis: itaque non mirum, si hominem absque ulla exceptione laudes, in hac parte, in qua eruditionis laudem cæteris omnibus reputavit, & ad ejus librum eos remittas, qui forte inania votis, aliquid requirerent; cum autè Sinnichium omnem prorsus probabilitatem præfractè damnet, absolutamque certitudinem ad bene agendum requirat, in quo, ni fallor, ex connexione consequentium eum antecedentibus mihi loqui videtur; tu inepte sanè hunc rigorem, etiam contra tua principia temperas, & illius Theologi dicta interpretari conaris, quamvis alioquin Theologus non sis; sed multos in-

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

rum errores miles, quorum ille præcipuus est, de ignorantia invincibili culpæ neminem eximente: imo est, quod in te animadvertam, qui certam contemnis eliminas, quam tamen casuistarum laxissimi neque ultrò admittunt, & sanctè pronuntiant, illi ubi facere licitum, nisi quod sibi licitum esse, sciant, in quo, videris tuam, tuorumque cautio tradere. hic scopulus fuit, in quem impegerunt, quotquot scripserunt adversus opinionem probabilem falleris igitur Wendrochi; certa semper superveniendi peccandi via; in rebus fidei patet, nihil enim certius; item in claris & evidentibus principiis naturalibus; in obscuris item & probabilibus; tam vel certa est atque indubitata probabilitas, vel incerta & dubia; si primum, inde sequitur judicium practicum certum de illius usu; si verò alterum, certum est, illius praxim & usum illicitum esse; si verò dubium est negativum, nunquam cum eo licet operari. si error, vel invincibilis, vel vincibilis, si primum peccatum arcet; si verò secundum, non arcet; conscientia perplexa, idque per errorem, ita quemque peccatum iri videatur, si error invincibilis est, eximit culpæ quidquid tandem fiat. Quod dico opinionem falsam nunquam eximere culpæ, non postremus est errorum vestrorum; Cum falsior falsum esse, invincibiliter ignoretur; hic nodus est, in quo vertuntur omnia vestra dogmata, nimirum ignorantiam invincibilem non eximere culpæ; hæc perpetuò clamatis & declamatis, & tu fine tetra illa Hesselii capita exscribis; sed quid nos? quasi verò aliquot Lovanienſium autoritati standum sit in re dogmatica ab Ecclesia damnata; hæc quippe, ex quo tertiam propositionem damnavit, qua in natura lapsa libertas à sola coactione ad demerendum satis esse dicitur, ac proinde necessitate, modò ex voluntate peccetur, error inculpabilis esto, si quis dicat, per ignorantiam invincibilem verè peccari: quod verò pertinet ad Augustini, aliorumque Patrum loca, immò Concilii Diospolitani, à multis, qui hanc quæstionem discusserunt, explicata fuere; obscura scitur per ea, quæ clara sunt & indubitata; immo nihil, quod vetet, prolixum illum, quem frustra interpolisti Hesselii tractum de ignorantia vincibili explicare, cum divina scilicet gratia, quæ vel jam obtenta, vel si petatur certò, obtinenda sit. Cæterùm cum jam discussa fuerint trium illorum argumenta, contra opinionem verè probabilem, nimirum Mercati, Tagnani & Sinnichii, ne jam actum agam, abstineo, & eò te cum tuis præloquiis ultrò remitto.

§. V.

Samuel Rachelius Ethicæ Professor Helmstadii, vir sanè inter Herodoxos alicujus nominis, curavit novam editionem, Literarum Montaltii & nostrum Wendrockii &c. annexo singulari opusculo, hoc titulo, *examen probabilitatis quam Iesuitæ novique casuistæ Theologiæ suæ moralis fundamentum constituere*; quod reverà discutiendum susciperem, & novo libri examini, si res ipsa postularet; summatim tamen taxat relegam hujus opusculi capita, additâ suâ unique justa censura; & primo quidem loco, ante omnia observes, velim, Lector Catholice, quanta Wendrockius aliique Jansenianæ necessitudine conjuncti sint cum Protestantibus utpote qui eorum operatam impensè recudi curent, non sine multis elogiis & multiplici commendatione; videant per Deum immortalem ii Catholici, cum quibus copias suas & vires junxerint, contra miseros Casuistas; id est, contra fere omnes Theologos; quis enim, præter unum vel alterum, opinionem verè probabilem non admittit? ab Elencho abstineo, qui jam alibi non uno loco descriptus est.

II. Hic autem Rachelius in Epistola dedicatoria hæc habet, *non equidem nescio, Wendrockii notis regestas fuisse alias notas, sub nomine Stubrockii, quæ tamen eius ponderis non sunt ut veritatem deprimere potuerint; præterquam enim quod convitiis & maledicentia scateant, probabilitatis dogma ita is defendere satagit, ut ad omnem illam disputationem magis impeditam reddendam, unicè ingenii sui nervos intenderit, perinde ut compediti rabiosi canes, cum se expedire nesciunt, multo strepitu & latratu se in vinculis jactantes magis intricare solent.* Hæc ille, ad meam igitur defensionem conversus, jam te compello Rachelii, omisso tantisper Wendrockio, cum suis Regio pertuensibus, quamquam inter vos, probè convenit, nec inficias ibis, opinor, ut Samuel alter, nimirum maresius agnovit ultrò: non satis erat, dixisse, meas notas in notas Wendrockii tanti non esse ponderis, ut veritatem deprimere potuerint, nisi hoc ipsum vel minimà ratiuncula probares; vel unicam notam, inter tot, seligere poteras, quam efficaci refutatione revelleres; sed ne unam quidem appellas: quis amabò fidem tuis verbis, absque ulla probatione? hoc ipsum nescio quis alius à te accepit, & scribere non dubitavit, Stubrockium huic congressui imparem fuisse; sed mera verba, prætereaque nihil; saltem illam notam in notam primam Wendrockii ad 5. Epist. nimirum in dissertationem de probabilitate, discutere debueras & excutere, quam certè disputationem magis impeditam ut ais, non reddidi; sed satis claram & expeditam; admitto tantùm illam opinionem ad praxim, quæ sit verè ac certò probabilis; unde conscientiam certam statuo; quid clarius? hoc discutiendum fuerat, mi homo; nullæ profectò hic tricæ, nulli compedes, nulla impedimenta; omnia clara & expedita; quid enim non tale? indica saltem; quod autem me canem voces, admitto elogium; quis ergo me contra rapaces lupos latrare vetet? satis tenes, quos intelligam; nimirum quos Christus ipse intelligit; qui scilicet sub vestibus ovium, in Dominicam Gregem grassantur, & cujusdam reformationis obtentu, errores suos disseminant.

III. Quod pertinet ad convitia, liberè dicam, nonnil fortè tantæ colluviei resiliit, quam Montaltius & Wendrockius in Jesuitas evomuerant; sibi quæso imputent; sed profectò hæ sunt rosæ, si cum illorum spinis conferantur; nihil enim ad maledicentiam & calumnias iis addi potest, quæ uterque in piissimos & doctissimos auctores effutiit: ego saltem, licèt forte interdum, prout res ferebat, paulò acriùs, vix enim aliter homo impotens sui ferto ac felle armatus repelli potuit, illum exceperim, Hieronymum, & Nazianzenum imitatus contra Hæreticos, nullam tamen calumniam affinxi, nullum illius locum adulteravi aut falsavi, & valde pauca regessi, si cum iis conferas, quæ vir aliquis tantæ moderationis impatiens, ratione ac veritate atque optimo jure instructus regerere potuisset; nullus enim alibi patuit latior campus, in quo Apologista liberiùs excurreret; Hostis ubique apertus, & nulla sui parte tectus, ita objiciebat sese, ut nullum telum falleret ictum: quare si rem hanc paulò accuratiùs tecum ipse reputes, erit fortè quod moderationem meam laudes, quàm rabiem & maledicentiam exprobres, accedit, quod injustum, iniquum aggressorem

rem repuli, qui per fas & nefas dira omnia & atrocia in tentarat; quod per leges semper licuit; cum vel ipse sapiens moneat, stulto respondendum esse, juxta illius stultitiam.

IV. Sed jam ad tuum examen propiùs accedo; 1. cap. statim exagitas Academicos, Pyrrhonios; scepticos, ludisque lucretii versibus; hæc ultro damus, quæ nihil ad nos; quod autem Probabilistas Rabbinis asserentibus Deum contradictoria dicere posse, assimiles, stultum dictu est; quis enim talia ex Germanis Probabilistis. cap. 2. ut occasionem scriptarum à Montaltio Epistolarum aperias, repetis ab ovo controversiam de Auxiliis inter Molinam & Thomistas, quibus, ut ais, Jansenius accessit, cujus damnationem Jesuitæ procutarunt; fatet mendaciis tota variatio; falsum est, Jansenium Thomistis accessisse, quos potiùs ut Aristotelicos, quàm Augustinianos non semel lusit; Thomistæ autem Jansenii errores damnare non dubitant, nec illum pro suo, sed pro Calvini socio agnoscunt; quod dicis, Jesuitas procurasse Jansenii damnationem, juratem à te non credi, Jesuitas tanta esse auctoritate: res notoria est; sed in hoc etiam Jansenistis adstipularis, quibus sollenne est, in notoriis mentiri. cap. 3. discutis, quid sit probabilitas ex Aristotele, & cap. 4. agis de scientia, fide, opinione; sed ut quid perditio hæc; nihil enim hic habes, nisi vulgaria, trita & cunctis nota. item cap. 5. de pia affectione voluntatis, & cap. 6. de latitudine probabilitatis in moralibus; sed in his nihil ad rem; saltem nihil contra nos. cap. 7. agis de demonstrationibus practicis moralibus. 8. de conscientia in genere, ubi contendis, conscientiam non esse regulam propriè, sed vel tranquillitatem animi, si bona est, vel si mala, extremam, infælicitatem; solam autem legem vis regulam esse; sed cuncta hæc ineptè, & parum ad rem: conscientia autem est regula proxima, lex autem remota; ut vel ipsis tyronibus constat; illa enim proximè dirigit actus morales, quamvis alioquin fundetur in lege; quod verò dicis, de tranquillitate animi, pueriliter hallucinaris; nempe conscientia propriè sumpta est judicium practicum, quod proximè dirigit operationem moralem; ac proinde illam antecedit; quamquam aliquando accipitur minùs propriè pro judicio speculativo subsequente opus, quo dicitur aliquis, sibi conscius, aut peccati, aut actus boni; si hoc, tranquilli tas animi; si verò illud, perturbatio consequitur; hæc pauca satis evincunt, quàm sis rerum istarum peritus.

V. Cap. 9. inter alias cautelas, seu regulas, hanc potissimum statuis, quod nulla opinio falsa, quamvis alioquin sit probabilis, eximat culpæ; quia quisquis falsum sequitur, ab æterna veritate recedit, igitur peccat; nego primò, eum falsum sequi in praxi, qui aliquam opinionem verè ac certò probabilem ad usum reducit; licet enim judicium speculativum falsum sit, id est, ipsa opinio, practicum tamen verum est, immo & certum. 2. Quisquis sequitur falsum in praxi per ignorantiam invincibilem, recedit à vero per intellectum, non tamen à bono per voluntatem; quæ fertur in bonum, non ut re ipsa est, sed ut repræsentatur; plerique autem volunt, in opinione, verè probabili ignorantiam invincibilem intercedere; egò fortè non item, unde sisto in priore responsione; quod autem pertinet ad pronunciatum illud Jansenisticum, seu Calvinisticum, quod scilicet nulla opinio verè probabilis falsa eximat culpæ, jam rejectum est in notis not. 1. sect. 2. 3. 4. 2. & hic non repeto; immo inde rectè deducerem, nullam omnino probabilem opinionem eximere culpæ, non falsam, ut patet; non veram, quia cum nesciam, an vera sit, aut falsa, expono me periculo errandi, ac peccandi.

VI. Cap. 10. Calvistarum effata congeris, excerpta ex litteris Montaltii, & Parochorum scriptis; sed jam hæc abundè discussa; & frustra iterum; præsertim cum meræ sint impostura, ut luce meridiana clarius constat; quid enim scurra ille non addidit, non detraxit, non mutavit, non affinxit? quorum supra me convictus est; tu etiam aliqua de tuo; hoc enim vobis solemne est: subdis, tempustatem in Gallis excitatam, occasione Apologiæ, de qua jam supra, ortum esse, inquis, oppositum, quotquot aliquam pietatis & bonorum morum existimationem amabant, tuum in hac causa testimonium nullius momenti est, tot scilicet exceptionibus obnoxium; fidem dicit priùs, ut de moribus rectè ratiocineris. Ultimo demum capite totus truculentus, in Jesuitas, more vestro, invectus, illa omnia evomis & effutis, quæ furor suggessit, & plusquam canina rabies dictavit; illas opiniones utrimque probabiles, quas Escobarus congessit, & problematicæ illæ decisiones, est, non est, licet, non licet, obligat, nō obligat, aliæq; hujusmodi propositiones speculativæ, ita tibi stomachum moverunt, ut puram bilem effutire videaris, cum mente istam minimè intelligas, nec judicium speculativum à practico distinguere scias; malè autem Pretheos Catholicos vocas, qui antiquam fidem retinuerunt; hoc enim nomen vobis aliisque hæreticis potiori jure competit, qui singulis fere lustris, fidem & religionem mutatis: jam dixi supra librum Apologiæ ab Alexandro VII. prohibitum quidem fuisse, nullam tamen doctrinæ contentæ mentionem factam; dicis, à te dubitari, an Jesuitæ huic decreto obsequuturi sint; cui quæso decreto? an quisquam negare ausit, librum illum esse prohibitum? quid quæso aliud decernitur? quæ doctrina damnatur in eo decreto? ridiculum porro est, ab uno de Lutheri, aut Calvini grege Jesuitis opponi, quod Romanos censuras spernant: dictum illud vargas hominis Jesuitis infensissimi, ut notorium est; nullius auctoritatis censetur; nimirum sententiam utcumque absurdam semel probatam, à sociis defendendam esse; Jesuitarum constantia te non parum afficit; in retinendis Patrum nostrorum placitis; in servanda religione intacta, in propugnanda contra Lutherum & Calvinum Ecclesia; Germania ut tutè scis, & vestrionem semel expostularunt, non parum iis debet, pro tam multis civitatibus & provinciis ab ea peste, vel in demnibus servatis, vel deinde liberatis.

VII. Quod autem Jesuitæ crimina licita faciant, ob quæ Deus excidium civitatibus minitatur, quod probitatis specie, vitiis omnibus fenestram aperiant latissimè, quod disciplinam omnem tollant, jus omne ex foro & judiciis exigant, & summa imis misceant, opinionum suarum probabilium opera; quod perilos nihil aliud restet in rep. nisi ut exequiæ illi paretur; quod admissa illa probabilitatis hypothesi, vis principum in manu illorum omnium sit, qui pestilentissimum hoc dogma sectantur; quod præcipui Jesuitarum Doctores ut Bellarmin. Suar. Molin. Less. Vasq. Becanus & reliqui omnes infanda & nefanda quæpiam super hoc permittant; unde rerum publicarum rectores magno in discrimine versantur, quod in legibus satis præfidii non sit, adversus eos qui se probabiliter obligatos, & probabiliter deobligatos credunt; nec etiam in armis, contra eos, qui

marcyn

martyrii gloriam in atrocissimi facinoris supplicio quæsunt; & hic infanda nomina Clementis, Castelli, Avalliaci, Roberti, Catesbii perpetuo licet addicta exsecrationi exosam lucem reducis; quod Jesuitæ talia machinari, falsum, immo falsissimum est; atrocissima calumnia; hominis hæretici vox & Lutherani porci grunnitus, larga haud dubie crapula Racheli te in somnis egerat, dum hæc scriberes, nempe homo ingenius, quantumvis heterodoxus tam cruentis maleficiis, & tam inhumanis vocibus perciisset: hic rerum illud belle quadrat, *Clodius accusat Mœchos*; qui enim nescit, quos strages perduelles vestri, à paucis lustris, in Germania & Gallia ediderint; quotres rebelles acies in Reges & Principes suos induxerint; civitates & Provincias ferro & igne depopulati sint, mille mortes & incendia, cædes & excidia, direptiones, vastationes & pessima quæque intulerint; nostro Jesuitas, quorum pietas prospecta, fidelitas probata, nudos & inermes ad summum terrorem, principibus & rerum publicarum rectoribus quasi ridiculum opponis, à quibus, inquis, civitatum exitium, regum regnorumque exterminium timendum est; hæc profectò est, somniantis vel delirantis hominis Epicrisis.

VIII. Nunquam, mi homo, Jesuitæ etiam minimaelera, ne dum palmaria illa licita esse, dixerunt; nunquam vera probabilitas jus illud sibi vendicavit, unum malum; & malum bonum faceret; nunquam Theologia Catholicorum id omne probabile esse duxit, quod cuipiam probabile esse videtur; male sanè in hoc hallucinantur, tu ipse præ cæteris, qui probabilitatem veram & indubitatam à spuria tantùm & crepera minimè distinguant; quasi verò dicto cujuslibet Faratici stare debeamus; quot & amabo quanta tibi persuades non probabilia tantùm, sed omnino certa, quæ à nobis improbabilia & falsissima reputantur? multa igitur, immo quamplurima male esse, nobis certum est; multa etiam bona, de quibus dubitare non licet, & in iis illæ problematum formulæ locum non habent; est, non est, obligant non obligant; quæ sibi invicem non repugnant, cum perinde sit, atque si diceremus, probabile est, quod obligant? probabile est, quod non obligant; quamquam hunc loquendi modum alibi satis commodè temperavi: quasi verò inter vos etiam de nullis probabiliter non disputetis, & hic unam, alteram oppositam sententiam non defendat? fac teab uno ex his discipulis super qualibet re morali consuli, ab eodem Contrigium super eodem argumento; fac demum, Contrigius à te dissentiat, uti revera eorum sum, in multis dissentire; quid quæso per te bonus ille facturus est? vis juvet in verba tua; sed si idem Contingius? liberum igitur illi erit, si utraque sententia gravibus momentis nitatur, alteruttram eligere, sed frustra de his cum Heterodoxo Germani pueri de grege: statuenda primùm fides; de doctrina morum facilè deinde conveniemus.

§. 6.

I. HErmannus Contingius Epist. 10. ad Samuel. Rachelium, pauca de hoc argumento habet: refert in primis, hominem heterodoxum esse, scriptorum gloria, aut saltem copia nobilem, qui de me certè parum honorificè, immo parum urbanè ac sincerè scripsit, quæ hic confutanda esse putavi. Dicis Hermanne ante omnia, *Stubrockiana, paria non esse tollendæ doctrinæ adversariorum, laudanda scilicet potius, ab emendata styli latinitate, & acri scriptione, quam rerum pondere*; ultimum vix admitto; stylum adeò tersum, aut limatiorem latinitatem mihi non vendico, quæ fortè ad rem polemicam minùs conferat, ut notarum initio monuisse memini; quod verò ad primum attinet, nisi aliqua probatione illud eviceris, inane reputo; cur vel unum caput, unam notam, unum argumentum non discussisti, ut ostenderes, me Wendrockianis notis nihil obfuisse? nec enim omnia adversariorum Argumenta eo loco diluenda suscepi; sed Wendrockianas notas discutiendas, quod utrum præstiterim, tu proba sis; tibi per me datur optio; vel unam accipe. Montaltio deinde & Wendrockio libera li manu laudes aspergis; similis, simili, mulus mulo, hæreticus hæretico; Deus me & Catholicorum quempiam ab hujusmodi laudibus liberet: addis, me Jesuitam esse, & feciisse fucum; quid tum? quid tua? tam sum ego Stubrockius, quam ille Wendrockius; tam Bernandus, quàm ille Willelmus; tam Viennensis Theologus, quàm ille Salisburgensis; tam ego Germanus, quam ille; tam ego Jesuita, quam ille Jansenista; *pollet*, inquis de me, *exquisita convitiandi & maledicendi facultate*, quæ hodie dos est compluribus Jesuitis propria, & *planè virtus quædam, velut calumnia, bonum opus, si cum adversario justissimam actionem intendente sibi res sit*: Hæc mera verba; vel unum ex illis, quod non quadret probe, indices, velim; interdum licuit retorquere; ille totam pene maledicentiæ & calumniæ sensinam exhausit, & plenam colluviem in Jesuitas immisit; an ne mussitare quidem, vel expostulare licebit? bene est, tuarum partium hominem agnoscis, eique facile maxima quæque indulges; qui minima in hoste, in me scilicet, vix toleras; quod dicis, hanc propriam esse Jesuitis dotem, & virtutem quandam; vis dicam, quod res est; Jesuitis proprium est, à vobis crudeliter lacerari, proscindi, mille contumeliis immo & morte affici, hac Jesuitæ dote & sorte contenti, nihil aliud vobis exposcunt, nisi cœleste lumen cujus ductu, ad Ecclesiam optimam parentem vestram redeatis; nunquam demum calumnia apud Jesuitas virtutis loco fuit; hanc notam à Montaltio & Wendrockio inustam omnino dilui; cur ergo regeris?

II. Ubi immania convitia tuleris è medio, inquis, & acerbissimas fugillationes, libri parum supererit, quod ad ea capita reducitur, quorum meminit Wendrockius in præambulis ad Epist. quæ sequuntur quintam, id est ad inepta effugia, libellorum Gallicorum, contra Montaltium in defensionem Jesuitarum exaratorum, quæ repetens, inquis, cum furiosa maledicentia, librum suum Stubrockius absolvit; & vix quidpiam de suo, præter censuram Romanam in Jansenii dogmata & Montaltii Epistolas; quasi ad moralia Jansenianorum dogmatum damnatio pertineat; & satis sit, Epistolas Romæ prohibitas esse; eodem recidis quò ante; cuncta hæc eadem facilè negantur, qua adstruuntur, cum vel unicum notarum caput in examen non vocasti, etiam debilissimum, ut dictorum faceres fidem? nam sine teste, & probatione solis dictis hominis Heterodoxi standum esse non puto; nonnulla fortè ex iis libellis accepi; quo jure id vetas? quamquam in his moralibus, facilè fieri potest, ut multis eadem allega-

tionum capita occurrant, quæ scilicet ex libris petuntur: iterum dico, vel unam Wendrockii notam à me discussam appellare poteras, ut ostenderes, tem mihi pro votis non successisse; illi porro libelli, non continent inepta effugia, ut ais, sed illius scurræ imposturas ita aperiunt, ut vel inde convictus manserit, & sui minime compos, atque adeo conturbatus, ut nesciret ipse, quid sibi vellet, errores defenderet erroribus, imposturas diluere et imposturis, ac furore, aut furiis agitatus, non jà scurrilia, ut ante, sed flammas, ignes, ferrũ, mortes & horrenda quæq; miscere: sed quod nihil aliud habeam, dicis quidem, & falsò dicis, ac proinde non probas, censuram utramque Romanam addidi, nimirum; propositionum & literarũ Montaltii, quarum quatuor primæ & duæ postremæ, non moralia, sed dogmata, eaq; Jansseniana defendunt; prudenter igitur utramq; censuram adduxi, quam tamen vis satis non esse; non miror, Heterodoxum hominẽ ita loqui; satis est, verè Catholico; Hæretico etiam satis esse deberet: mihi quoque exprobras superbas cavillationes, in censuras à Gallicano Clero, & Belgico editas; erras, Hermanne, nullas ibi cavillationes habeo; indicare saltem debueras; illæ porro censuræ, de quibus alibi à Gallicano clero minimè prodierunt, sed à nonnullis Episcopis, qui vix sextam partem æquant Episcoporum Galliæ; in Belgio, duo tantùm Episcopi hujusmodi censuras ediderunt; sed quæso te, satage rerum tuarum, tuorumque Lutheranorum, quorum errores clerus uterque impensè execratur; sed, inquies, Montaltii Epistolis & Wendrockii notis subscripsi; bene est, age cum illis, quantumlibet, sed nostris Præsulibus parce; nihil tibi & sanctis, aut sacris illis hominibus, qui errores vestros in conciliis anathemate damnarunt.

III. Mihi deindè novos turpis doctrinæ fucos imponis; vis enim, à me dici, probabilem opinionem falsam & legi divinæ contrariam à peccato coram Deo absolvere, tum demum ita se habere, si error ille planè sit invincibilis, quod penitus adversatur, inquis, communi illorum doctrinæ &c. rem hanc non capis Hermanne, ubi enim discuterem dogma illud Wendrockianum, not. 1. in 5. Epist. sect. 1. §. 1. *opinionem probabilem falsam à peccato non liberare*, hoc argumento contra illum usus sum; *Opinio probabilis falsa peccato non eximit: error tamen inculpatus & ignorantia invincibilis eximit; potiori ergo jure opinio probabilis, quantumvis falsa:* hoc argumentum, quod est à minore ad majus, solvere debuisses; sed jurarem, à te non intelligi hujusmodi rebus non assueto; distinguimus optimè opinionem probabilem ab errore inculpato, nullus enim error opinio probabilis dici potest; distinguitur etiam ab ignorantia invincibili non recti, & honesti, nec etiam veri, quo ad honestum usum opinionis, sed veri, quo ad ipsam opinionem; ignoramus enim invincibiliter an falsa sit, unde si ignorantia invincibilis veri practici & recti liberat à peccato; v. g. per errorem, quis credit, non esse diem jejunii, non peccat, non jejunando; potiore jure, opinio verè accertò probabilis, quæ cũ ignorantia veri tantùm speculativi, fortè conjuncta est, nimirum si opinio illa falsa statuatur, & cum judicio vero ac certo, de honestate operationis, vel usus dictæ opinionis, peccato eximet; unde sive sit minùs probabilis, sive magis, sine æquè, perinde est; singularis igitur sententia non est; nec inde sequitur, ut dicis, non licere minùs probabilem sectari; minus tutam formaliter non admitto, ut sæpe à me dictum est: quod demum ea sole clariora esse dicas, quæ Montaltius Jesuitis opponit, , & quæ ipse nego, cum duobus ejusdem Adversarijs, & nos uti nova mentiendi methodo, nimirum æquivocatione & restrictione mentali, putidum mendacium est, vel unum erro sole clarioribus, quod Wendrockius adstruxerit, ego vero perfricta fronte negarim, ut ais, protereo bueras; ut saltem ostenderem, falsum esse; sed dissimre non possum; iniquus profectò, immo ridiculus agendi modus; negamus, clariora sola, sed quæ tandem? fareage, taces: quid unquam videbidius?

IV. Denuò dicis, pleraque eorum, quæ Montius & Wendrockius carpunt in Jesuitis, Stubrockius defendere voluit, damnata fuisse ab Episcopis & Parochis bonæ Galliæ & Belgii partis, nec jam sæpe rejecta & refutata; nunquam probavit Episcopi errores & imposturas Montalti; nullo quid factionis intercessit; sed quo fructu & ventu? res Societatis eodem statu sunt & situ, ne quidquam in his mutatum, nisi fortè in melius, dictio extincta est; Deus enim curam suorum semper gerit; pauci illi maxima ex parte redierunt: Montaltii lineæ & Wendrockii notæ edicto Regio, pœ censuram doctissimorum Episcoporum & celeberrimi Doctorum Sorbonicorum manipulo famosorum voracibus addictæ, tum quia Jansenianas Haeres ab Ecclesia damnatas in dicto libro propugnare que defendi, certum est, tum quia petulantia & maledicentia is auctoribus adeo familiaris est, ut nulli hominum conditioni parcant, exceptis dumtaxat Jansenistis: quid ergo cicatricem illam refricas, quæ jam callum obduxit: sine Catholicos nostros agere cum tuis Lutheranis, aliisque de grege: quid nobis cum filiis Belial? Jansenistas tibi concedimus nimis sed cum Catholicis nihil prorsus tibi est, contentiones interdum cacodæmon, permittente Deo, fusitat inter Catholicos, ad probationem saltem bonorum, sed tandem, affulgente divina gratia, cessant contentiones & iræ, redit serenitas, & pax optata stituitur: iterum dicis, Apologiam Calvinistarum Pontifice orco traditam esse, cujus tamen, inquis, patrocinium Stubrockius suscipere non erubuit: jam ante dixeras, cur iterum regeris? quod dicis de patrocinio Apologiæ à me suscepto, inane est: tum Wendrockium, ejusque errores in sectatissimum, de illius prohibitione ibidem egi, sub finem prologi, quæ videre potuisti, quid porro singillatim dimaratum sit in Apologia, non invenio, præter modum traditionis, qui regulis S. Indicis & Tridentini repugnat: orco verò Ecclesia neminẽ tradit, nisi obstinatos Hæreticos, petulantes Apostatas, & peccatores in sceleris perseverantia contumaces.

V. Speras verò, hoc raro Gallorum & Belgarum exemplo, multos quoque tum in Germania, tum alibi, Romanensium partium, doctrinam moralem Jesuitarum confixuros, aut saltem illorum potentiæ veritos, in occulto tandem deprehensuros, qualibus Magistris, qualique doctrina tot millium animarum implacabili innocentiæ nostræ, inquis, odio infectarum, curatio in Germania subnixa sit. *Innocentiæ nostræ*, inquis, quis unquam Hæreticus intons? præsertim, tui similibus, quos ignorantia invincibilis culpæ non eximit; quam porrò doctrinam magistri vestri populos suos docent? doctrinam Lutheri, doctrinam Diaboli, doctrinam schismatis & hæreseos; Jesuitæ verò quam? doctrinam Ecclesiæ, doctrinam Patrum nostrorum, doctrinam salutis: porro flagramus autem ut dicis, adversum vos odio, detestamur errores, sed errantes amamus, imò quæ optima Parens Ecclesia brachia tendit, & aperit viscera; fatemus, quod loquimur, & cui credidimus, nimirum

ram Ecclesiæ, à qua verbum Dei scriptum & traditum & omnia sacra accipimus; sed vos quæso, à quo accipitis, & cui creditis? Deo, inquies, an tibi Deus loquutus est unquam? credis Luthero, Carlostadio, aliisque hujus furfuris, & nullius, aut dubiæ fidei Hominibus. Casuistas deinde ac præsertim Jesuitas cum Pharisæis comparas; sed mendacem oportet esse memorem; Pharisæi quippe gravia cæteris onera & importabilia imponebant, quæ vel digito ipsi movere nolebant; cum tamen Montaltius & Wendrockius, quorum approbas dicta, velint, à Jesuitis omnem disciplinæ Christianæ & morum rigorem remissum ac mollitum fuisse; ab iis omnia scelera permitti, & ad omnes cupiditates habenas laxari; contra vero ipsi vitam religiosam degant, singulari obedientia coercitam, castitate Angelica, paupertate, mortificatione, aliisque castigatæ vitæ virtutibus conspicuam, præter ea, quæ intus latent; utinam Hermanne Conringi, per aliquot dies cum iis hominibus viveres; certus sum, fore, ut contrariam de illis opinionem ac sententiam mutares; longè vetiùs Pharisæis illos conferrem, quibus ad vitæ delicias nihil defit, summum rigorem adversus alios exercent, vano scilicet pietatis obtentu, quid quæso magè Pharisaicum?

VI. Subdis anilem fabulam, excerptam ex aliqua augiveda; nimirum in generali congressu Societatis, cautum esse decreto, ut semel assertæ mordicus tenerentur, & silentio potiùs, accusatio exciperetur, quam vel minima dictorum revocatio apparet; ne quid inde Societatis nomini & existimationi detraheretur; virum literatum, qualem te profiteris esse, pudere deberet, has nugas scribere: quo enim anno congressus ille habitus est? sub quo Generali? appella sodes; quid faceres Lector, his hominibus, qui cum Deo fidem & Ecclesiæ non habent, justo Dei judicio, omni fide apud homines cadunt. Addis tamen esse in Societate viros, pios, bonos, & doctos, qui saltem clam vibices sui ordinis deplorant; animum tamen tegunt & dissimulant, ductum meru; & eodem animo juras, Alexandrum esse, præ nimia Jesuitarum potentia; & si non vacat gravissima culpa, *dans veniam corvis vexat censura columbas*: itane verò, in Societate bonos & pios agnoscis? tibi ergo in religione consentimus; cum extra veræ Religionis castra nulla sit Germana pietas; imponis maledice, atrocissima calumnia est; jam aliàs oppositi, at secundo ac tertio mentiri, & easdem calumnias, fabulas, nugas regerere, vobis hactenus solenne fuit. Futile est quod Alexandro affingis; non timuit, credere mihi, potentiam Societatis, immo nec ullam ex ea toleravit, qui censura & nota dignus esset.

VII. Rabbinis etiam Jesuitas perperam confers; crede mihi, Judæos & Judaizantes societas semper abhorruit; contradictorias sententias iisdem temerè affingis; sed nullam appellas; dicis tantùm ab iis adstrui illud à peccato alienum esse, quod ex sententia sit alicujus probabilis Magistri; in quo luculenter erras; sed jam hoc non semel refutavimus. Hortaris deinde Samuelem tuum, ut exagitet æquivocationum argumentum, quod Jesuitis proprium est, illamque mentiendi artem, ut Caramuel olim appellavit, citasque in hanc rem Valerianum magnum; hic in Jesuitarum causis tot justas exceptiones patitur, quot apices in ejus libello exarati sunt: nunquam mentiri licet, Hermanne; pro quo Jesuitæ omnes vitam cum sangine profundere parati sunt; at verò, urgente necessitate, tegere veritatem non modò licet aliquando, verùm etiam oportet; hoc argumentum alibi plenè discussi; tu vide sis; si tamen intelligis; cum sctoli quidam ea sæpissime non capiant, de quibus acerrimè disputant; quam multa hujusce rei nobis suppetunt exempla & argumenta. In hac autem materia, Jesuitæ à communi aliorum auctorum sententia non discesserunt. Attingis demum Hæresim illam Jesuiticam, de auctoritate infallibili Ecclesiæ, in quæstione facti; Ecclesiæ, inquam, seu Papæ Ecclesiam repræsentantis, hæc enim controversia à Jansenistis in Gallia excitata ita intelligitur, ut ipsi velint, Ecclesiam in qualibet quæstione facti errori obnoxiam esse, Jesuitis scilicet refragantibus, quorum multi tenent, Ecclesiam errare non posse in iis factis universalibus, quæ omnibus Christi fidelibus, sub anathemate, ab Ecclesia proponuntur, ut Canonizatio sanctorum, damnatio Hæreticorum, Religionum, confirmatio, Librorum Canonicorum approbatio, Conciliorum Oecumenicorum confirmatio, aliaque id genus; nullus autem, nisi fortè Hæreticus, communem illam omnium fere Theologorum sententiam, Hæreticam dixerit; sed de hac controversia non est disputandi locus; præsertim cum homine Heterodoxo, qui vult, Ecclesiam in aliis etiam quæstionibus, quas juris vocant, errori obnoxiam esse; ab infensissimo Ecclesiæ Romanæ Hoste, qualem te semper exhibuisti, aliud expectare Catholici non possunt.

(***)

BERNARDUS STUBROCKIVS
LECTORI DE NOVO INDICE VVENDROCKIANO.

VNum est, Optime Lector, cujus te monitum velim; quamvis enim supra, variis locis, passim, pessimas artes Wendrockii, atque adeò totius sectæ demonstrarim, tum in notis tum in confutatione Literarum Montaltii; unum tamen ni fallor omisi, de quo breviter hoc loco, te certiorem faciendum esse, duxi, ad pleniorem confutationem: nimirum Wendrockius notas suas in V. Epistolam, 4. editionis, ita mutavit, invertit, distraxit, disposuit, consuit, ut tractationi novam faciem induxerit; quamvis eadem prorsus, etiam quo ad concepta verba, manserit; mutavit, ut vulgo ajunt, quadrata rotundis: eadem cera est, sed diversa forma, seu figura; eædem notæ, sed mutata sede, sub novis titulis, aliæ, ignaris saltem, esse videntur; cujus rei vel hoc uno exemplo faciam fidem: in hac 4. editione habes tantùm tres notas & sectiones sex; in priore verò septem sectiones, & quinque notas; sed notam V. hujus, in secundam illius; secundam prioris, in tertiam posterioris; quartam antiquæ in quartum §. Lectionis 5. novæ editionis, & totam sectionem 7. primæ, in varios §. secundæ traduxit; omnia sus deque. In notis cuncta satis efficaciter refutaveram, errores adnotaram, eosque non raros, sed confertos & turmatim, nihil, quod esset alicujus momenti, omiseram; ille verò nihil ad hæc, quid enim? saltem ordinem perturbavit, ut meliùs lateret, vel potiùs, ut confutationem eluderet: ut verò Indicem indici opponam; summatim relego novum indicem, novæ scilicet editionis, & antiquo more, ipsum hominem compello, appositis majoris distinctionis gratia numeris.

I. In Notis, ad quatuor primas Epistolas, immò & in præambulis ad sequentes nihil mutasti, Willelme Wendrocki, & ne verbum quidem ad ea reposuisti, quæ tibi candidè opposueram; fœdissimos errores adnotaram & tibi exprobraram, circa gratiam sufficientem, quam ut Monstrosam explodis; circa potentiam proximam, quam traducis ut riduculam; circa Sorbonæ censuram, quam fabulæ loco habes; circa insignes Doctores Sorbonicos, Moinium, Cornetum, Halerium, quibus Pædagogicas cupiditates imponis; circa P. Nicolai, quem transfugam à doctrina Thomistica, & prostratum Molinistam vocas; circa Proceres, quibus jocularem errorem tribuis; circa controversiam de auxiliis & discrimen gratiam inter sufficientem & efficacem, in quibus tuam inscitiam & asinitatem prodis; ac demum circa ignorantiam, vel incogitantiam invincibilem, quam vis culpæ non eximere; loca demum falsata, truncata & adulterata protuleram, impostoras & calumnias referarum omnes & singulas notas in quatuor primas Epistolas, & præambulas insequentes, perstrinxeram, atque tenore, quo à te scriptæ fuerant, excuderem; tu easdem denuo, quasi intactas & omnium calculo donatas, cum solita commendatione nobis obtrudis: duo priora præloquia etiam discusseram; ut duo posteriora deinde discussi: ad illa omnia, nihil prorsus refutatione indigna putasti, ac te puduit cum imbelli adversario congredi: ita sæpe thrasonicè; sed ad populum phaleras; multiplicis erroris, nec non falsitatis argueré à me convictus fuisti; nihil erat, quod reponeres: deratos illos tuos, Hermannum scilicet Contingium Samuelem Rachelium, dixisse, tibi satis fuit, hinc quidem, notas Stubrockii ejus ponderis non fuisse, ut veritatem, nimirum à te assertam, deprimere potuerint; illum verò, Stubrockiana patria, nolle tollere dæ doctrinæ adversatiorum; egregios sanè defensores; sic frater adjuvatur à fratre; amicorum omnia communia.

II. Ad quintam Epistolam tres notas habes, prima nota dissertationem Theologicam, vel potius Acatholicam, ac proinde atheologicam de probabilitate continet, sex comprehensam sectionibus; prima sectio controversiæ statum exponit, seu veritis confundit, tribus §. & 11. corollariis. §. 1. Cavillos Jesuitarum etica doctrinam probabilitatis, & laudes Parochorum Parisiensium indicas; argumentum retorsi, & etiam ostendi, non Jesuitarum, sed Jansenistarum cavillos esse, quos præ cæteris Annatus aureo libello palam fecit; Parochos etiam à re parum commendari, ostendi, quibus attribuis duo Catholica, ut ais, dogmata, quorum alterum ut erroneum, alterum verò ut falsissimum reieci. §. 2. docendum suscipis, quid sit opinio probabilis, in quo te ridendum præbes; nullus enim unquam tam supinè in hoc argumento inepti, ut ibidem evici; nescis enim quid dicas, cum opinionem probabilem ab improbabili, ab errore, à paralogismo minimè distinguas, nec verè probabilem habeat, quæ per errorem probabilis cuipiam apparet; nec certam probabilitatem, ab incertâ, nec judicii speculiuum à practico; sed cur hæc repeto? hæc autem corollaria deducis, 1. nullam esse opinionem probabilem universè, & in se, erras; illa enim, quæ est vera ac certò probabilis, universè probabilis est; licèt aliquis per errorem, improbabilis esse videatur; sicut articulus fidei est articulus fidei universè, licèt per errorem cuipiam, ut sæpe fit, articulus fidei esse non videtur. 2. tot esse opiniones probabiles veras, quot libet, accuratè inita ratione; quid tum? rarum profectò computationem, & eximium calculatorem: deo ampliùs, tot esse propositiones veras, quot fallas, cum enim nulla sit, quæ non habeat contradictoriam; alteram veram & alteram fallam

esse

esse necesse est. 3. Opiniones probabiles falsas non nisi Sophismatis nisi; erras, quia fallacia Sophismatis ad evidentiam ostenditur, sed motivum rationabile Falsitatis evidenter convinci non potest. Sequentibus vero §. conaris ostendere notionem opinionis probabilis à Jesuitis callide obscurari, ne intelligatur, & hic Patrem fecrier appellas. jam Suarez te docuerat, si discendo esses, opinionem illam verè probabilem esse, quæ tum ratione, tum auctoritate gravi nititur, nec communi usui, vel sensui repugnat, nec argumento insolubili petitur; illa porrò ratio non est fallax, vel sophistica, quæ ad evidentiam non solvitur; id est, cujus falsitas evidenter non ostenditur; illud firmum ac certum judicium est ex Jesuitis, quod formidinem excludit; illud motivum grave est, quod ad prudentem assensum movere potest; ille vir Doctus, qui doctrina dogmatica, Scholastica, atque morali, & Canonica instructus est; cuncta hæc centies tibi cecinimus; sed non capis; quod mirum, erras in doctrina fidei; igitur potiori jure, in doctrina morum. Reducis denique omnia ad Tamburini doctrinam, qui vult incertam probabilitatem satis esse, reliquis omnibus Jesuitis refragantibus; cita mihi Suar. Vasq. Molin. Less. Sanct. Valentiamque hujusmodi; non verò Tamburinum; unus vel altera hirundo non facit ver.

III. Sect. 2. de primo est, inquis, probabilistarum axiomate, minimum, probabilem omnem opinionem, eam falsam, & legi divinæ contrariam, à peccato excusare coram Deo; falsum est à nobis adstrui hoc axioma; quibus scilicet quæ libet opinio probabilis tutior est; falsum est, opinionem aliquam verè ac certò probabilem legi divinæ esse contrariam; falsum est, certò constare, de opinione vere probabili, quod sit interroneum tamen est tuum illud, nullam opinionem verè probabilem & falsam, cujus tamen falsitas ignoratur, eximere culpæ. illud autem probandum suscipis, §. 1. ex S. Thom. 2. ex scriptura & Patribus; argumentis Theologicis; sed luculenter ostendis, geminò, quæ addunci Doctoris Angelici textu doctrinam nostram mirificè confirmari, tuam verò singulari; & tescripturæ & SS. Patrum locis, Hæreticorum tui similium more, omninò abuti, ad confirmationem errorum vestrum, difflavi denique argumenta illa, ut vocas Theologica, homine Theologo prorsus indigna, nisi fortè Salisburgensi. §. 4. præterquam, inquis, probabilisticæ securitatis fundamentum evertitur; sed quomodò illud evertisti, quod nec tentasti? fundamentum illud unicum est; nimirum certa conscientia, ex certa probabilitate deducta contra quam sodes, & eris mihi magnus Theologus. id verum quod §. 5. jactas, inane est, & hominis sui non compotis dictum; nimirum, doctrinam Jesuitarum de hoc argumento, aut certissimè veram, quod sine insania dici nequit, aut certissimè falsam esse: doctrina illa duo capita complectitur, primum est, quod opinio certò probabilis ac probabilior sit tuta in praxi; hoc certissimè verum esse, dicimus, nec ab ullo negari potest, sine stultitia, aut saltem errore in fide: alterum est, quod certò probabilis, licèt minùs probabilis, sit tuta in praxi; & hoc non certum absolutè, neque falsum, sed probabiliter certum esse, dicimus; quo patet, quàm sis rerum istarum peritus. sect. 3. eandem molam versas, rudentis ad instar; aisque, eadem probabilitatis commentum septem ejus corrollariis evertis; sed illa omnia plenè discussimus, & eodem tenon penitus excussimus.

IV. Sect. 4. Alterum Probabilistarum axioma impugnas, quod scilicet liceat, sequi minùs probabile & minùs tutam; nimirum certò probabilem; illud autem *minus tutam* addis frustra; quia modò tuta sit, frustra est magis aut minùs tuta, præsertim cum esse tutam, in indivisibili positum sit, nec una tuta, alia tuta, formaliter tutior esse queat: Hanc autem doctrinam variis argumentis impugnas, sed ea ibidem dissolvimus; fingis deinde §. sequentibus quædam Casuistarum suffugia, quibus dubium ab opinione probabili distinguunt; sed rem istam non capis; damus tibi ultrò, cui libet opinioni probabili in esse dubitationem quandam, nimirum formidinem, quæ tamen non vetat, si certa est probabilitas, quin judicium practicum certum sit; de Tamburino jam supra dixi, quid sentiam; tu certò dubiam conscientiam ab opinione probabili distinguere nesciisti, vel noluisti. Quod dicis §. 3. stante æquali probabilitate utriusque partis, intellectum assentiri non posse; gratis adstruitur; tenemus oppositum & probamus: §. 6. rectè dicis, quod aliud sit judicium illud, quo duæ oppositæ simul probabiles esse, dicuntur, ab eo, quo de re ipsa judicatur. id est, aliud est judicium de probabilitate, aliud de veritate opinionis probabilis; illud enim certum est; hoc verò, tantùm probabile. Quòd addis §. 7. per judicium illud, quo duæ oppositæ probabiles esse, dicuntur, non tolli sed supponi veram & propriam dubitationem positivam, nimirum formidinem; distinguendum est; nempe tollit omnem dubitationem, seu formidinem à judicio practico, & à judicio de probabilitate, de prudenti assensu, & electione, non tamen ab ipso judicio opinativo. §. 8. mentionem iterum facis nostrarum cavillationum; sed duobus hisce verbis *certa conscientia*, *certa probabilitas*, nulla inest cavillatio. §. 10. dicis: doctrinam vestram scrupulis occasionem non præbere; sed hoc refutavi §. 2. denique §. 11. S. Antoninum nobis subtrahere conaris, sed frustra: ut sect. 7. ostendi, in qua etiam alia quædam, quæ adstruxeras, rejeci.

V. Sectione V. refellis tres errores nimirum §. 1. licere Theologo, ex opinione probabili, quam certò falsam putet, consilium dare, §. 2. licere cuivis, varios adire Casuistas, donec repererit, qui ad libitum respondeat: §. 3. peccare confessarium, qui neget absolutionem pœnitenti, probabilem opinionem sequuto. Quo ad primum, mutasti, nam in prima editione dixeras, *quam falsam putet*, nimirum probabiliter; in quo sensu, à te super hoc adducta dilui; in hac verò, dicis, *quam falsam certò putet*; nullus Theologus hoc dicat; immo loqueris repugnantia; cum non possit quispiam opinionem sibi certò falsam, probabilem reputare. Errorem 2. rejeci §. 2. tertium verò not. 3. item quod addis, §. 4. de Joanne Sancio, not. 4. repuli sect. VI. Ut jacet refutavi: item notam secundam novæ editionis, nota quinta antiquæ; item notam tertiam illius, nota secunda hujus; atque adeo nihil ultra restat notarum in V. Epist. refutandum.

VI. Tres notas in VI. Epistolam scripsisti, sed primam in tertium locum traduxisti; illas autem, quantum ad rem satis fuit, planè disjeci, & multos errores tuos castigavi; v. g. nullam legem Ecclesiasticam præter ceremonialem abrogari posse; Ecclesiæ libertatem ab auctoritate Romani Pontificis oppressam fuisse; pœnas canonicas divinæ institutionis esse, ac proinde ab Ecclesia non potuisse aboleri; aliquot labes in fide ab Ecclesia tolerari: Episcopis

potestatis Ecclesiasticæ plenitudinem divinitus concessam; omitto alios, ne bis eadem: quam bellè Calvinizas, mi homo. Excussi etiam notam unicam, quam habes in VII. Epist. & tres, quas scripsisti in Epist. VIII. tres item in IX. item primam & secundam, quas in X. scripsisti; tertiam antiquam in quartam novam transtulisti, quam etiam discussi; addisti tertiam in nova editione quæ continet longiorem tractationem Pastorum Gandavensium, de insufficientia attritionis; pro qua, est, quod te remittam, saltas enim extra chorum, ad varios tractatus editos à Patribus Le Dent & Estrix è Societate Jesu; in quibus illa controversia doctissimè discutitur, modò mihi satis est, dixisse, decreto S. Inquisitionis, nostram sententiam probabiliorem, & magis communem declaratam fuisse, ac proinde tutam in praxi. Repuli etiam tres notas, in XI. item tres, in XII. item unicam, in XIII. item dissertationem de homicidio tribus sectionibus partitam in XIV. item tres notas in XV. & tres in XVI. nihil habes in XVII. Dialogum etiam tuum in XVIII. refutavi; item appendices novæ additas editioni ac proinde nihil ultra confutandum restat.

EPISTOLA I. HONORATI FABRI AD VINCENTIVM BARONEM LUGDUNO SCRIPTA.

R. P. Vincentio Baroni Honoratus Fabri P. S.

I. VIx pauca illa folia, quæ ad te, ac de te Scripseram in Apologetico, recenti prelo subducta fuerant, Vincenti Baro, cum ecce Theologiæ tuæ moralis alteraeditio, casu nescio quo, in meas manus venit; unde facilè videas, quàm rerum tuarum incuriosus sim, cui scilicet hæc tua, ante unum & alterum annum in publicam lucem edita, incomperta huc usque fuerunt. Ubi autem in primam frontem, tum prioris, tum posterioris partis, oculos conjeci, & legi, hanc editionem esse ad mentem Alexandri VII. & S. Congregationis, quæ, utais, Pontificis jussu, primam editionem recognoverat; mihi statim ac tibi gratulatus sum, ratus haud dubiè, exosam dissensionum materiem, & uberem disceptationum, tempestatumque, quas libri tui, excitarunt, segetem inde omnino præcidi; meque statim accinxi, ad inserendum proloquio aliquid temperamenti, quo tam ingenua pœnitentia commendaretur. Sed vix aliquot lustraram paginas, cum spe, & opinione mea dejectus, nihil fere mutatum in hac editione comperi, nisi, pro more, in pejus, errores, iique multiplices & crassissimi à me adnotati in altera editione, in hac non fuerunt emendati, sed aucti; calumniæ accumulatæ; convitia inde acriora, unde, per artificiosam injuriam, ad speciem, delinita; dicteria & scommata, Bellarmino, Suarez, aliisque liberali manu ante aspersa, quasi emendaturus, maiis artibus ita renovasti, ut legentium animis altiùs inculcares; Uno verbo, idem Baro, tuique semper ubique simillis à me inventus es: Quare cogitatum consilium illicò reieci, & nihil præfationi addendum, vel inserendum esse putavi; & fateor ultrò, ac denuncio palam, illa omnia, quæ à me in Dialogis de te scripta sunt, & typis mandata, probè in te quadrare, & hoc loco à me pro ratis & fixis haberi.

II. Est tamen, quod super his, aliquid insinuem, quod si non tibi, quem aliquando ad meliorem frugem redire vehementer opto, quamquam vix spero, rediturum, aliis saltem utile futurum mihi persuadeo; Primum est quod dicis; illa omnia, quæ in duobus hisce tomulis alterius editionis continentur, esse ad mentem summi Pontificis & S. Congregationis: errores igitur, etiam in fide, [illegible] quos advotavi atque confixi, sunt ad mentem S. Congregationis? Calumniæ igitur, impostura, omnegenus maledicentiæ, in numeræ falsitates, quibus libri mei scaturiunt, aliaque id genus, sunt ad mentem S. Congregationis & Romani Pontificis? convitia, calumnias, errores multiplicas; centies in censuras Apostolicas incurris, transgressus scilicet decreta pontificia; fingis astingis, imponis; & hæc, inquis, ad mentem S. Congregationis. Horret profectò animus, Vincenti, quis unquā inter Catholicos talia? immo quis ferenter Urbaniores Heterodoxos? tibi satis nó fuit, errores, falsitates, calumnias, convitia, atque hujusmodi plena manu spargere, seu profunderein eum lucem, nisi hæc eadem Domno Apostolico, temeri, immo sacrilegè imputares: sed, ais, certior ab urbe Roma factus sum, nihil aliud à Romanis censoribus, qui utramque partem, S. Congregationis jussu, recognoverunt, præter pauca paulò acerbiùs scripta, & à mitissimo Angelici præceptoris stylo tantulum aliena, repertum, fuisse; quo ad cætera nihil nisi laudes & elogia; ibi autem præ cæteris Augustinum de Angelis appellasti; facilè dixissem. quisnam ille esset, si mihi conjectandum proposuisses; sed res apte omnino cecidit; eodem calamo te simul & illum retavi; quamquam hic, non jam, ut tu, ithafonice & tantùm non furentis ad instar; sed longe mitius & remissius.

III. Sed ad tem venio: do ultrò, censores illos, qui tuum librum recognoverunt, plus æquo libros favisse; non tamen omnes, ut tute scis; nec enim ignarus ille Romanus hoc tibi dissimulavit; non sunt ea omnes Theologi, ut dicis, quamquam uno vel altero dempto, reliqui, do, inquam, ultro, censores illorum te animo propensiore fuisse; causam reticeo; quæ neminem latet; ille verò, qui non tam aperte tibi faverat, & pauca, præ multis, notanda censura digna, non leve negotium si facesse re nisi sunt, qui tuæ indemnitati eam impensè studebant: demus hæc; quid tum? an fo-

tè,

ræ S. Congregatio ullo decreto statuit, reliqua omnia in tuis libris contenta à se probari: profer ea nobis decretum illud; appella diem & consulem: absit, & faxit Deus, ne unquam talia; teneo Vincenti, & probe scio totius rei exordium, progressum & finem; dicis, librum à nostris (nostros enim intelligis) fuisse delatum, & tota sparsum Europa, vel jam confixum, vel mox configendum esse: erras, Vincenti, erras, nostri potiùs illud unum procurare curarunt, &, nequid dissimulem, ego, præ cæteris, ne liber decreto configeretur, cum solita scilicet formula, ut latior & tutior inde pateret campus animadversioni, quam nunquam non necessariam esse judicavi; sed de his fusè ac verè in decade. Facesse igitur, Vincenti Baro; & videant, pro summa illa, quæ plurimum valent, prudentia Eminentissimi Principes S. Congregationis, utrum illatam sibi à te injuriam plusquam sacrilegam, cum eos errorum eorum socios esse velis, ferre ac dissimulare debeant; quod certe iis, quàm possum maxima de submissione animi, à me propositum fuisse, æqui bonique venti spero, consulent.

II. Secundum spectat ad vivæ vocis oraculum Alexandri VII. fœlicis memoriæ, quem dixisse, scribis, eundam Eminentissimo, cujus nomini parcis, libentius nos docere tuta, sana, solida, cum aliquo etiam cultu, eosque fructu & laude minimè carere, luculentissima sunt Alexandri verba (illum enim loquentem inducis) quæ habes in proloquio pag. 8. eadem majorem distinctionem, charactere Italico, quamore, excusa. Appellare debueras Eminentissimum illum; sed prudentissimè nomen reticuisti, ne falsitatis & impostura convinci posses, & hæc S. Pontificis per inauditam, dicerem impiam, calumniam, nisi acerbiùs loqui vererer, quæ tamen vox in rem probè quadrat. Nunquam certè hoc dixit, aut dicere potuit Alexander; nec tibi etiam jurato fides habenda est; hoc tibi adeò solenne est, Vincenti, *ad frontem falsa*, in notoriis (à proprio verbo, tui gratia, modestia abstinere me cogit) ut etiam adstruenti vera, fides neganda sit. Declaravit igitur Alexander, hæc vivæ vocis oraculo, illa omnia, quæ in utraque parte leguntur, tuta, sana & solida esse; errores igitur, tique palmares & multiplices tuti, sani, solidi censentur; errare igitur, tutum est & sanum; an quæso hæc in Catholicum aut sanum caput? calumniæ igitur, contumeliæ, satyræ decumanæ, aliaque id genus tuta sunt, sana & solida? quis ad hæc Catholicus non horreat? tibi satis esse debuerat, hæc primùm iterumque ac tertiò edidisse; nimirum falsa, iniqua, contumeliosa, erronea, Angelici præceptoris discipulo indigna, præter nugas, gerras, aniles fabulas omnis generis, in grandem acervum accumulatas: sed hæc Christo Domino affingere, iisque inde auctoritatem & summâ commendationem accersere; verbo dicam, absit invidia, grandis certè sacrilegii res est, haud alia luce digna, quàm piacularis flammæ, satius fuisset, os illud sanctissimum asperso puto fœdare, quàm verbis illis, quibus error & omne genus falsitatis & maledicentiæ approbatur, commendatur, laudatur, os, inquam, illud sanctissimum, quod nihil nisi oracula promit, os illud Petri, quod Joannes Chrysostomus os Ecclesiæ, per quod Christus suis fidelibus loquitur, appellavit, laudatissimè conspurcare. De styli cultu nihil dicam, quid de illo periti sentiant, abundè dixi: quod denum ad fructum attinet; arbor mala, ut cum Christo loquar, bonos fructus non facit, nonnihil fortè florum affectatæ dictionis ex illo vepreto, seu rosarum ex illo spineto pullulat; sed cave lector, in sinu rosæ fœda cantharis latitat, Ut ut sit, Hypocritas imitari voluisti; neque hoc, crede mihi, parum aptè in te cadit, qui religionis obtentu, sua flagitia tegunt, nec non sacro religionis amictu profana consilia; tu vero S. Congregationis voto, & oraculo Apostolico, errores tuos, fœditates tuas, honestare, consecrare, dicam melius barbare, canonizare voluisti.

V. Tertium addis ejusdem farinæ, te scilicet, non jam pœnam, aut censuram à sede Apostolica retulisse, sed egregia præmia, pro re bene gesta, & tot ac tantis exhantlatis laboribus, in morali Theologia castiganda & restauranda; nam diplomate Pontificio, inquis, in domum Cæsaris, id est, in numerum & sortem ministrorum sedis Apostolicæ, cooptatus es, quidnam porro illud? generalis quæsitor fidei, ut vocant, in Gallia renuntiatus. Gratulor Reverendissime, permitte tamen, ut sustineam, dum ab aliis hoc rescire possim; eo loco fidem tuam habeo, ut ne minimam quidem illi fidem in ulla re habere possim: sed demus hoc; quid ad nos? diploma non vidi, & si viderem, non dubitarem profectò subreptitium, ut ajunt, illud reputare: præclarum certè custodem omnium Christi; quamquam, ut dicis ibidem, est merum nomen, & titulus sine re; hæc ultra non urgeo ne si altiùs premam, aliquid fortè puris exprimatur.

VI. Quarto loco nostris auctoribus imponis, quod D. Thomam & universum Prædicatorum Ordinem sugillare & lacerare non cessent; lepidus porro, & simiæ Hispalensi haud absimilis, quæ cum ad pœnam sceleris admissi, à populo saxis impeteretur, semestrem pupulum è gremio Matris, dolo, aut per vim, abreptum, lapideæ grandini opposuit, eoque, debili quidem, tutissimo tamen Innocentiæ clypeo se texit, ne meritas pœnas daret; ita prorsus, dum nostrum aliquis, vel Canum, à quo societas nostra tam dira passa est; vel Bannez, cujus instinctu, consilio, & ductu, doctrina molinæ ut suspecta & hæretica ad sedem Apostolicam delata est, vel Xantes Mariales, qui virulentam convitiorum colluviem adversus auctores nostros, eosque celeberrimos evomuit; vel te ipsum, vincenti Baro, qui furenti & plusquam ferreo stylo eosdem auctores nostros primæ classis, Bellarminum, Toletum, Lugo, Suarez, Vasquez, Molinam, atque adeo. Sanctissimum Patriarcham nostrum Ignatium, ejusque constitutiones & exercitia, Vincentium Caraffam, qualem virum, Deus immortalis, tanta vitæ castimonia, ut cœlestem in terris vitam duxerit toties lacerasti; dum nostrum aliquis, inquam justæ ac necessariæ defensionis jure, cum moderamine, ut ajunt inculpatæ tutelæ, perperam à vobis dicta, ficta & afficta refellit; reponis illico, itane S. Thomam & universum Dominicanorum Ordinem? Halluciaris, mi homo, volens ac lubens; S. vestrum ordinem, Doctorem Angelicum, Albertum Magnum, Raimondum, Hugonem Cardinalem, Paludanum, Hervæum, Capreolum, Ferrariensem, Durandum, Catharinum, Cajetanum, Sotum, Sylvestrum & Victorium, aliosque bene multos meritis præconiis & elogijs, in libris, in scholis nostris, in pulpitis, Academiis & circulis, impensè prosequi non cessamus; Cani etiam librum de locis, & doctrinam viri, nitorem styli, aliaque in eo, non mediocriter laudamus; vitia tamen, errores, aculeos, & canina majorem, qua in

nos ad mortem usque furere visus est, rabiem, ut dicam quod res, laudare non possumus: Bannez etiam magni facimus, & habemus pro insigni Theologo; in eo tamen non probamus, nec ipsi gloriæ vertimus odium illud, à Cano haustum, quo in nos maximè flagravit, nec non cœptæ factionis studium, cujus auctor fuit, quam nulla pax, me judice, extinguet, nisi tandem decretoria Ecclesiæ sententia, quam ex animo medullitus opto, tu quoque optare videris, sed fidem tibi etiam jurato non habeo, terminetur. Salmaticenses & Joannem à S. Thoma debitis laudibus non privamus; sed aniles fabulas quas intermiscent, de Molinæ damnatione, Valentiæ casu, & congregationum actis, ut futiles prudenter rejicimus, & nimiam illorum credulitatem, ut mitissimè loquar, ut nobis & veritati crudelem incusamus; omitto Xantes moriales & quæstionarium Tholosanum; quia velis, nolis, nullius commendationis elogio dignos reputamus.

VII. Tu verò quid tandem? jam dixi aliàs, quid de te viri sapientissimi sentiant; nullibi tam altam, vanam licet, sui rerumque suarum opinionem; tam effrænam & plusquam Thrasonicam styli jactantiam, cum tanta, liberè dicam, ignorantia conjunctam: ingenuè loquar, & ad quempiam provoco superiorum disciplinarum, vel mediocriter peritum; hoc unum spondeo, fore, ut ad quamlibet libri tui aperturam, aliquid nævi, idque non uno dumtaxat loco, inveniam; illud in me suscipio; unde constat, quo tandem apud me loco sis: vis tamen audire magister in Israel, ac præ te neminem putas, Theophilo ignorantiam, mihique inscitiam & reliquis omnibus supinam & asinariam ruditatem exprobrare non cessas; tu solus doctus, peritus, latinus, illi certe Athenienses mentis impoti non impar, qui & ædes & navigia & omnia, quæ oculis subjiciebantur, sui juris esse credebat. Merus igitur obtentus est, & causa non causa; Doctorem Angelicum miramur, veremur, suspicimus; sacram item Prædicatorem ordinem maxima, debita licèt, observantia, omnique officiorum genere demereri nobis satagimus; te tamen, Vincenti Baro, tuique similes, justæ defensionis jure repellimus, calumnias exponimus, errores adnotamus, offensas & convitia condonamus; quod nec sanctissimo Doctori, nec ordini vestro æquitatis amantissimo, ingratum fore creditmus. Futile igitur est, & homine ingenuo indignum, Apologias illico pro S. Thoma & sacro Prædicatorum ordine obtendere; non certè ut eos defendas; quis enim accusat? quis impugnat? sed ut specioso illo obtentu, tam honesto & pio ad speciem, quamquam re ipsa indecoro, vulpino, & parum humano, multiplici maledicentiæ telo, auctores nostros, S. Patriarcham Ignatium, & societatem universam configas.

VIII. Quintum etiam omnibus perspectum esse velim; nimirum famosam illam Apologiam S. Congregationis indicis, ut per jocum, opinor, appellare voluisti, ab Alexandro VII. jure damnatam, non jam propter convitia, quæ per typorum errorem, ut lepidè ais, irrepserant, sed propter vel ipsas, errores scilicet crassissimos, apertissimas calumnias, insignes falsitates, aliaque hujusmodi vitia, quibus hic liber, totus quantus est, scaturiebat, in tres minores tomulos traductam à se fuisse, quamvis eorum non pauca in duos priores traduxeris; paucis etiam intermixtis & additis, ut parænetica illa quadruplicis Theologiæ, vindiciis genealogiæ Offomannicæ, exercitatione in Launoium, & quibusdam aliis minoris momenti, ut in iis sese verbositas, seu loquacitas tua exerceret; unde nemo negaverit, tres saltem illos tomulos, confixos & nigro theta notatos restare; nam perinde est, sive in quarto majore, ut vocant, uno volumine, sive tribus minoribus, in octavo, idem liber edatur; estque, quod universi mirentur, vanales prostare, non sine programmate monitorio; sed quid non ... 2. Imponis, inquies, non est idem opus, tu ipse fateris, detractis tamen convitiis; expunctis convitia mi Pater? immo à te nova fuerunt addita, novæ calumniæ & impostura accumulatæ; nova falsitates absque numero congestæ; inficias, opinor, non ibis; alioquin spondeo in caput meum, immo novum hujus artis convitiandi, cujus es peritissimus, specimen edidisti; nempe ut priora convitia retractare videaris, per cruentam itoniam, eadem denuo regeris, ut altiùs legentium animis inculcentur. Ita Bellarminum, Suarez, & alios; non nunquam vis lepidus pungendo videri, & miscet jocos & sales, sed frigidè & insulsè; credis acuè dictum seu fictum, quando scribis, te in Theophilum scripsisse, vel ipso post mortem, supplicibus votis instante, ut scilicet per tuas vindicias, (novum genus) S. Prædicatorum ordini faciat satis, & ab iis piacularibus flammis, quibus ejus anima inquietur, in purgatorio, ob illatas S. vestro ordini injurias, quantocius liberetur: ante mortem facere satis debuerat; non fecit, etsi potuerit; deliquitur; sed quo genere noxæ? an lethalis? neutquam sanè; nam pro hujusmodi, non est locus in purgatorio; an verò venialis? (dabis quæso has voces, si enim periphrasi utar, ut tu, pro more, erunt, qui à me dicta non capiunt; loquor autem, ut mea sensa exponam facilè ac dilucidè) an venialis, inquam? noxa igitur levis est; injustè igitur stylum ditis armatum in Theophilum strinxisti; sed immemor eorum, quæ abre dixeras, esse voluisti; nimirum Theophilum reprobis & damnatis accersendum esse; sed ut novo sarcasmo locus esset, ex inferis illum, novo miraculi genere, in purgatorium traduxisti; longè potiùs sanctius Theophilum ex purgatorio, quam Exercitatro educes.

IX. Sextum est hanc unam causam à te obtendi & obtrudi sæpissimè, tam grandis iræ; nimirum Theophilum intemperantiùs in vos scripsisse. Jam dixisse, memini, illum scribendi modum mihi non probari; non probari etiam societati; discretè improbavit optimus P.N. Generalis, qui hoc ultro, non tam vestrorum expostulationibus, quàm nativo sibi genio concessit. Sed demus hoc, Theophilus excesserit; non dicam, illum, pro sui defensione scripsisse, causatum, se multa passum fuisse à paucis vestrorum, quos etiam pro insita ingenuitate, non semel appellavit, qui bellum ipsi acerrimum indixerunt, non dicam, causam suam egisse, contra illos, à quibus iniquè habitum putabat; sed demus, non ita esse, eumque graviter excessisse; sed quid societas in hoc eum que graviter excessisse; sed quid societas in hoc cui in Theophilo, nec feritur, nec metitur? cur ergo, Vincenti Baro, inde avidè occasionem arripuisti tam dira, tam atrocia scribendi contra societatem? si peccavit Theophilus, de quo non disputo, & quem nec accusandum, nec defendendum fuisse; laudant enim illum in portis, ut dixi aliàs, opera ejus, quid amabò peccavit societas, quæ librum illum ut spurium rejecit ac prohibuit, & pro merita suspicione, Theophilum male habuit? quod autem addis, librum illum petri à valle clausa vobis inficta & minimè curantibus confixum fuisse; falsissimum

ello

ei; sciens loquor: adieram per id tempus, hominem tui amicissimum: librum ille mihi, quem casu pene manibus habebat, statim obtulit; quid de illo sentirem, ex me quæsivit; pro innata mihi simplicitate & ingenuitate, illico reposui, mihi non placere, dabo, inquit ille, operam, ut brevi configatur; vera, visa, audita narro, non verò, ut tu, ficta & vix unquam somniata; scribe igitur & clama rotundis buccis, ad ravim usque, adversus Theophilum, in quem integrum maledicentiæ onomasticon exhausisti; nam posteris hoc singulare tuæ moderationis monumentum erexi; exere in illum stylum ferreum, quem forte ex ..... duxisti; sed parce socierati, à qua, velis, nolis, aliquid beneficii, saltem pro prima illa institutione acceperas, quam tamen, data opera, ita eleras, ut insciliæ magistros tuos insimulare veritus non fueris; non tamen, opinor, ab iis, vel quopiam alio ex vestris, quamquam laxioris viæ homines, nos effrevelis, didicisti, unquam, integrum esse & tutum, religiosos homines jam maximam partem vita functos, eosque doctrina & pietate conspicuos, & societatem universam, tuis aculeis, sarcasmis, & calumniis; cœlites ipsos, nimirum sanctissimum Patriarcham nostrum Ignatium, & Xaverium Indiarum Apostolum, tuis dicteriis & argumentis lacessere. Petrus à Valle clausa, seu Theophilus, demus hoc, contra vos scripserat, invita, in scia & librum improbante & damnante societate; Xantes igitur Annales, qui ne illum quidem unquam vidit, ne nunc appellavit, scripsit enim ante Theophilum, in hoc tantum ipsam stylum jure ac meritò strinxit; & Ludovicus Carterius, de quo tecum in alia Epistola, injustè detrocibus illius auctoris convitiis expostulavit: quid quæso ad hæc mi Baro? sed frustra tecum ratiocinari videor, qui omni prorsus ratione careas; ad sapientes & æquos rerum æstimatores provoco.

X. Sed quæso, illud apud te seriò reputa, qua conscientia, quo privilegii genere, quo jure, vel hæreticario, ut innuis alicubi, vel comparato & porrò iniquibus officiis ac meritis in rem literariam, in Theologiam moralem, cujus magnum restauratorem agis, non sine pompa & jactantia; in sedem Apostolicam; quo jure, inquam, decreta Apostolica, eaque triplicis generis, violare præsumpseris, & in censuras contra violatores latas non incurreris? ea incurristi, idque multis locis, de maculato Deiparæ conceptu, quibus illum videris maximè adstruere, ut paulus observavit, à quo haud dubiè super hoc reprehensus: cautum est, multiplici lege Pontificia, ne quis eiret acta congregationum habitarum sub Clemente & Paulo, in materia de auxiliis; cui autem decretis & mandatis Apostolicis non modò non paruisti, sed eò venisti audaciæ, ut ea eludas, illudas, ludibrio & sibilis omnium exponas, dum ais decreto Ecclesiæ, rem totâ Europa notoriam & publicam famam supprimi non posse: ita prorsus illi tui, quibus in re notoria mentiri, solemne est: dico tuos, non instituto, sed jurata in Jesuitas conspiratione; fama publica, in quis; privata commenta, & plusquam aniles fabulas dicere debueras. eadem lege cautum est, ne quis in materia de auxiliis quidpiam ferebat & in lucem edat; toties hoc decretum, non violasti modò, sed proculcasti; in hisce tuis Apologematis, fusè, impensè, & ex professo, ut ajunt, hanc molam versas; quia inquis hæc decreta pro urbe tantum condita fuerunt; itane verò? & hæc celebris ille, Caterochin, præceptoris Angelici discipulus, & Reverendissimus Generalis fidei quæsitor in Gallia? sed tu etiam in urbe, non Cracoviæ, dictam Apologiam scripsisti, scutypis mandasti, ut neminem latet rerum præteritarum non penitus insciun:

XI. Sed, quod mage mirum, nobis lepidè insultas, quod scilicet obtentu illo decreti Pontificii, malam causam, quam defendendam suscepimus, tegi ac numiri gaudeamus: seriò loquor, Vincenti Baro, procura per tuos illos, qui maxima auctoritate pollent, ut nobis de hoc argumento scribere liceat, & maximo me tibi obstringes beneficio; nam hoc unum tibi polliceor, fore, & fidem meam oppignero, etiam jurejurando firmatam, ut tua illa argumenta nobis opposita ea facilitate & claritudine soluam & diluam, ut ad geometricum rigorem accedat; tuum illud, quod sanè involuit repugnantia, de mutua causalitate, ut vocant, de obice, per quem voluntas gratiæ resistit, de sensu composito & diviso aliaque id genus non jam nova & à te inventa, ut per intolerabilem jactantiam tibi arrogas sed tam rancida, quàm antiqua, iterum acertiò dico, geometricè diluam. doles, quod Carterius Bzonii annales stramineum additamentum appellarit, de quo in alia Epistola; erit fortè, quod plus doleas, si tua illa straminea vocitem; quid faceres? Ingenuitati mihi liceat, res omnes nativo & proprio nomine appellare. Statim etiam prodibit in lucem, si per te nobis hoc concedatur, grande volumen historicum, de hoc argumento, ea diligentia & fide, compositum, eo rerum apparatu & styli cultu, iisque authenticis probationum argumentis instructum, ut in hoc genere, nihil solidius, nihil accuratius excogitari possit; opus inquam, illud numeris omnibus absolutum edetur in lucè, ut multam rei gestæ lucem afferat, difflatis fabellarum sparsorumq; de industria rumorum tenebris. Ferrerius noster tua illa straminea, contra scientiam argumenta, in aureo illo, de hac materia edito opusculo, efficaciter, more suo, refutavit, evicitque, rem istam à te non capi. Illustrissimo Caramueli, uti spero, meritas pœnas dabis, nisi fortè cum adeò debili & obscuro adversario, vir doctissimus, & omnigenæ literaturæ congredi dedignetur. Pro Alva non dubitarim, quin aliquis ex S. ordine Seraphico ab horrendis calumniis, quibus illum obruere voluisti, (egregiam verò laudem, jam terra obrutum, post fata, maledictis obruere & vita functis thrasonicè insultare) scriptorem illum, magni revera nominis suscipiat vindicandum. Optimus Maraccius, quem inter Marianos ..... referre possem immisericorditer proscidisti, suas in hoc partes desiderari non patietur. Cæterum si tu cum Launoio, te committis pari; quamquam hic Ecclesiastica & sacra eruditione, te multis superat, paratangis. Omitto alios; cui enim, præter tuos, dentes illi tui ipsius quam canini pepercerunt?

XII. Ubique passim asseveranter affirmas, & tantùm non juras, Auctorum vestrorum opera non alio nomine prohibita fuisse, quàm quod pauca continerent paulò asperiùs scripta, quibus expunctis, intacta manere & illibata; & hæc de tua illa Apologia, de Combefisii historia, aliisque vestrorum libris, in album, seu nigrum prohibitorum relatis; at verò Theophili opera, & Apologiam illam Theologorum morallum, aliaque hujusmodi, non jam propter convitia, sed propter parum sanam doctrinam, quam continent. At si quis inficias eat, qua tandem ratione id evinces? *quidam* amicus, inquis, scriptis ad me Roma literis, me certiorem fecit; hic autem rescivit ab alio, & hic ab alio *quodam*: Lusi in Apologetico simile prorsus argumentum Valeriani, cujus

cujus *quidam* amicus à Bibliopola *quodam* acceperat, & hic à *quodam* Jesuita audiverat, &c. Si tecum jocari per gravitatem Reverendissimi quæsitoris liceret, eodem prorsus modo dicerem, *quemdam* amicum ad te scripsisse Roma, se à *quodam* alio accepisse, & hunc ab alio *quodam*, tuam Apologiam eo dumtaxat nomine confixam fuisse, quod pauca convitia contineret; Apologiam verò Theologorum moralium, propter horrendam, quam adstruit, doctrinæ moralis corruptelam. De utraque contrarium mihi perspectum est; nempe in tua, ut à quodam illo resciri potuisti, alia certè quàm plurima virga plusquam censoria dignissima notata fuerunt; sciens loquor, & fidele censuræ Apographum vidi: quod verò ad aliam attinet, quandoquidem vociferari ac strepere non cessas contra librum illum, in quem tot fulmina & tempestates sævierunt, quo animo & fide, Deus scit; quamquam satis compertum habemus; reverà teneri me sentio, rem totam, uti gesta est, disertè aperire, dum tres Eminentissimi Cardinales in vivis restant superstites, utinam diu, eorum scilicet, quibus hujus examen & censuram Alexander VII. commiserat.

XIII. Itaque ante omnia, liber ex latina in hetruscam vernaculam versus est; & quia non semel de fide versione dubitatum; suggestum fuit S. Congregationi, per libellum supplicem, optimum & maximè opportunum fore, si propositiones singulæ seorsim discuterentur, & coram, in ipso consessu exponerentur, adductis auctoribus, tum suffragantibus, tum refragantibus, explicatisque rationibus pro utraque parte; attento denique usu & sensu Ecclesiæ, in praxi; ac demum his peractis & ritè ponderatis, judicium de singulis ab Eminentissimis ferretur: hoc consilium ab iis probatum fuit; provincia mihi demandata, id muneris obeundi; & ab Illustrissimo Visanio Assessore semel atque iterum, Eminentissimorum nomine imposita: res tota pro more, ad sanctissimum delata, qui eam probavit, confirmavitque decretum S. Congregationis. Initium dictæ discussioni quamprimùm Eminentissimi daturi erunt, sperabantque fœlicissimum rei eventum; cum sine ullo partium studio, vel discuteretur; eo certè fine, ut quæ propositiones certò probabiles non essent, ab usu & praxi removerentur; mihi jam apparatus erat in promptu in quatuor, aut quinque consessus; primo congressui jam dies indicta; sed Alexander mutavit mentem & Consilium, & inconsultis Eminentissimis, quibus hanc causam demandarat, utique sciis & minimè cogitantibus, pro summa, qua pollebat, auctoritate & prudentia, die quadam, feria V. in palatio quirinali, librum, quo de agitur, in prohibitorum album referri jussit; nihil tamen in decreto circa libri doctrinam: de Auctore, dicitur Alexander tantulum expostulasse, quod arrogantiis victis & damnatis adversariis insultasset; ac dixisse, id sibi testari duos religiosi instituti homines, eosque pissimos & doctissimos, quorum nominibus parcit è vivis excessit uterque: Accedit, quod alia quædam præter asperiorem stylum in libro non deerant, quæ illum censuræ obnoxium fecerant, à regulis scilicet S. Indicis petita; nam sine auctoris, Typographi, & loci nomine, & sine ulla approbatione in lucem editus fuerat. Rem ita gestam esse sanctè juro, ne unius momenti, mentiri, dum tres illi Eminentissimi vivunt, grandis piaculi æqualisque periculi esset. Hæc publicare me cogis, Vincenti Baro, ut fallitatis & calumniæ, quas nobis super hoc affingis, opertissimè refellantur. Vale Lugduni Kal. Aug. 1669.

FINIS PARTIS PRIMÆ.